దేశి సారస్వతము 1

స్త్రీల
రామాయణపు పాటలు

“కృష్ణశ్రీ”
సంపాదితము

ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు
తిలక్ రోడ్ - హైదరాబాద్

BVP - 2068
8|5|18

30/69

దేశి సారస్వతము 1

స్త్రీల రామాయణపు పాటలు

“కృష్ణశ్రీ”
సంపాదితము

ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు
హైదరాబాదు

ప్రథమ ముద్రణ : 2000 ప్రతులు మార్చి 1955

ద్వితీయ ముద్రణ : 2000 ప్రతులు ఆగస్టు 1986

వెల : రూ. 36-00

ముద్రణ :

పద్మావతీ ఆర్ట్ ప్రింటర్

హైదర్‌గూడ, హైదరాబాద్ - 500 029

విషయసూచిక

తొలి పలుకు

శ్రీల రామాయణపు పాటలు ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు పక్షాన యిప్పటికి ముప్పైరెండు సంవత్సరాలక్రిందట మొదటిసారి ప్రచురితమైనది. ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు కార్యక్రమాలలో గ్రంథ ప్రచురణ ముఖ్యమైనది. ఈ ప్రచురణను నాలుగు తరగతులుగా పరిషత్తు విభజించినది. బాల సారస్వతము, ప్రజా సారస్వతము, పండిత సారస్వతము, దేశి సారస్వతము, యీ నాలుగు తరగతులు. శ్రీల రామాయణపు పాటలు దేశి సారస్వత విభాగానికి సంబంధించినది.

దేశి సారస్వత విభాగంలో శ్రీల రామాయణపు పాటలతోపాటు, శ్రీల పౌరాణికపు పాటలు, పల్లె పదాలు అను మూడు సంపుటాలను సారస్వత పరిషత్తు 1950-56 మధ్య ప్రకటించినది. ఈ విధంగా సుమారు పన్నెండు నూర్ల పేజీల దేశి సారస్వతాన్ని ఒక క్రమ పద్ధతిలో సారస్వత పరిషత్తు ప్రకటించినది. దేశి సారస్వతాన్ని క్రోడీకరించి యీ విధంగా ప్రచురించడం పరిషత్తు నిర్వహించిన ప్రణాళికలలో ప్రత్యేకంగా పేర్కొనదగినది. ఇంత పెద్ద ఎత్తున యిటువంటి ప్రచురణలు చేసిన సంస్థలలో ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు బహుశ మొట్టమొదటిదేమో!

ఈ మూడు సంపుటాలకు సంపాదకత్వ బాధ్యత వహించినవారు స్వర్గీయ శ్రీపాద గోపాలకృష్ణమూర్తిగారు. "కృష్ణశ్రీ" కలం పేరుతో ఆయన యీ పనిని ప్రశంసనీయంగా చేసినారు. ఆయన సహకారాన్ని పరిషత్తు ప్రత్యేకంగా సంస్మరిస్తున్నది - పదార్థ విజ్ఞాన శాస్త్రంలో ఎమ్.ఎ. పిహెచ్.డి. పట్టాలను పొంది ప్రభుత్వ విద్యాశాఖలో ఉన్నత పదవులను నిర్వహించిన ఆచార్యులు గోపాలకృష్ణమూర్తిగారు. తమ వృత్తి సైన్సు అయినప్పటికిని తెలుగు సాహిత్యం ముఖ్యంగా దేశిసారస్వతము, ఆధునిక వాఙ్మయమువారుప్రత్యేకంగా అభిమానించిన వాఙ్మయ విభాగాలు. పరిషత్తు వారికి సర్వదా కృతజ్ఞతాబద్ధమై యున్నది. ముప్పైరెండు సంవత్సరాల క్రిందట ప్రచురించిన యీ గ్రంథాలు అమ్ముడుపోయి పది సంవత్సరాలు గడిచినవి. ఈ పుస్తకాన్ని నాలుగు విశ్వవిద్యాలయాలు ఎమ్.ఎ. తరగతులకు పఠనీయంగా నిర్ణయించినవి. అంతేగాక వాఙ్మయాభిమానులు చాలా మంది యీ పుస్తకాన్ని తిరిగి ముద్రించవలెనని జాబులు వ్రాసినారు. కావున పునర్ముద్రణ మిక్కిలి అవసరమైనది.

ముద్రణ వ్యయం చాలా పెరిగిన యీ కాలంలో యీ సంపుటాన్ని తిరిగి ప్రకటించడం పరిషత్తుకు చాల కష్టమైన కార్యమైనది. అయితే తెలుగు విజ్ఞానపీఠం (ప్రస్తుతం తెలుగు విశ్వవిద్యాలయము) దీని పునర్ముద్రణకు ఉదారంగా ఆర్థిక సహాయం గావించినది. ఇందుకు పరిషత్తు పక్షాన ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వానికి, తెలుగు విజ్ఞానపీఠానికి, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయానికి హృదయపూర్వకమైన కృతజ్ఞతలు. ఆంధ్ర మహాజనులకు యీ విధంగా యీ పుస్తకాన్ని మరొకసారి అందజేస్తున్నందుకు ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు ఆనందిస్తున్నది.

హైదరాబాదు   **దేవులపల్లి రామానుజరావు**

25-8-1986.

విజ్ఞప్తి

ఆంధ్ర సంస్కృతి ప్రచారము పరమలక్ష్యముగా ఆంధ్రసారస్వత పరిషత్తు రూపొందించుకొన్న కార్యప్రణాళికలో ఉత్తమగ్రంథ ప్రచురణముగూడ ముఖ్యమైనది. ఇంతవరకు పరిషత్తు బాలసారస్వతము ప్రజాసారస్వతము పండిత సారస్వతములను ప్రకటించినది. దేశిసారస్వతమునుగూడ సాధ్యమైనంతవరకు సేకరించి కొన్ని సంపుటములుగా ప్రకటించుటకు నిశ్చయించినది. తత్ఫలితముగా ఈ "స్త్రీల రామాయణపు పాటలు" అను ప్రథమసంపుటము వెలువడినది. ఇట్లే త్వరలో "పల్లెపదాలు" "వీరగాథలు" అనుసంపుటాలనుగూడ ప్రకటించెదమని తెలుపుటకు సంతోషించుచున్నాము.

మాఉద్యమమును ప్రోత్సహించి, విశేష శ్రమకోర్చి ఈసంపుటమును సిద్ధముచేసి విలువగలపీఠికను వ్రాసియిచ్చిన శ్రీ కృష్ణశ్రీ గారికిని తమ గ్రంథాలయములోని "లంకా సారథి" అను పాటను ప్రకటించుటకు దయతో అనుమతించిన మదరాసు ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారాధిపతులకును మాకృతజ్ఞతలను తెలుపుకొనుచున్నాము.

ఇట్లు
పులిజాల హనుమంతరావు.
ప్రధాన కార్యదర్శి
ఆంధ్రసారస్వత పరిషత్తు

హైదరాబాదు
12-3-55

ఉపోద్ఘాతము

ఆంధ్రోక్తి మయప్రపంచము రామరాజ భూషణుడు చూచి వర్ణించిన దానికంటె సువిశాలము. దానిలో స్త్రీలపాటలే ఒక ప్రత్యేక ప్రపంచము. ఈ పాటల పుట్టుక ఊరుల, సురల, ఏరుల, జన్మములవలెనే పరిశోధనకు ఎఱుగరానిది. నన్నయ పూర్వపు శాసనములలో గోచరించే తరువోజది గృహిణుల పనిపాటలలో నర్తించే రోకటిపాటకు చాళుక్య పండితులు తీర్చినరూపమని ఊహించవచ్చును. నన్నెచోడుని కాలానికి ఊయలపాటలూ, లంకమాలికలూ మాత్రమేకాని సుదీర్ఘములైన కథాగేయములున్నట్టు సాక్ష్యము లేక పోయినా, పాల్కురికి సోమనాథుని కాలానికి (క్రీ.శ. 1300 ప్రాంతము) ఊరూరపాటలుగా గట్టి పాడెడు 'సిరియాళ చరిత' ఉండినది. ఆతడు రచించిన బసవపురాణమూ, పండితారాధ్యుల చరిత్రాలతో, రాగతాళముల సాహచర్యముతో అంతవరకూ పాటగా వర్ధిల్లిన తరువోజ, నాలుగు కిటతకిట ఆవృతాల పాదాలతో నడకనేర్చి శైవగాథలను వినిపించనేర్చినది. క్రీడాభిరామ కర్త చెప్పిన 'వీరానీకముంబాడు ద్విపదప్రబంధములు' ఒకవైపున్నూ, ద్విపదవలె గణనియమముకాక నాలుగు కిటతకిట ఆవృతాల కాలపరిమితి గలిగిన పాదాలతో ఈ రోకటిపాటల వరుస కథలు మరియొకవైపున్నూ పధ్నాలుగో శతాబ్దములోనే వెలసియుండినవి.

అనుశ్రుత రామాయణగాథలను వర్ణించిన రంగనాథ రామాయణమును ఆనాటి నుంచి స్త్రీలు వర్ణించి దానిని తమపాటగా చేసేసుకున్నారు. స్త్రీలకూ ద్విజేతరవర్ణముల వారికీ ప్రత్యేకము పూజచేసుకునే అధికారము కల్పించిన వీరశైవముతో, (నన్నయ నాటికే వుండిన) నోములకథలు స్త్రీలపాటలైనవి. వీటిననుసరించి రామాయణ, భారత భాగవతాది కథలుకూడ స్త్రీలపాటలుగా అవతరించియుండును. (లేకుండిన అన్నమయ్యభార్య తిమ్మక్క తన రచనను సాగించుటకని సుభద్రా కల్యాణమువరకూ పోనేల?) అట్లయ్యును, వస్తురూపమున మనకునేటి కుపలభ్యమైన మొదటి స్త్రీలపాట తిమ్మక్క సుభద్రాకల్యాణమే. (క్రీ.శ. 1470 ప్రాంతము) స్త్రీలు వర్ణించుకుని నేటికీ పాడుకుంటున్న యక్షగానములుకూడ సుమారీకాలానికే విరివిగా ప్రచారములోనికి వచ్చినవి. కనుక స్త్రీల సారస్వతము 15 వ శతాబ్దమందు ఉద్ధృతముగా బయలుదేరిన దనవచ్చును.

ఈ పాటల కాలమును నిర్ణయించుటకు అభ్యంతర సాక్ష్యమంతగా కనపడదు. త్యాగరాజు ప్రతాపవరాళి కీర్తనలో "సీతారమణితో ఓమనగుంటలాడి గెలుచుట చేత నొకరి కొకరు... నిజమగు ప్రేమతో బిల్చుకొన్న ముచ్చట వాతాత్మజ భరతులు విన్నటుల 'విననాసగొని యున్నానురా' అన్నాడు. ఇది సీతాదేవి వామన గుంటలాట ప్రశంసయే. అయితే తంజావూరి సరస్వతీ మహలులోగాని దక్షిణాత్యాంధ్రుల వ్యవహారములోగాని కథలపాటలు లేకపోవుటవల్ల ఈ 'వామనగుంటల పాట' తెలుగులు దక్షిణాదికి తరలిపోయిన పదహారవ శతాబ్దాంతము నాటికే రచింపబడి వారితో దక్షిణాదికి వెళ్ళినదేమో ననిపిస్తున్నది. ఇదేనిజమైతే రామాయణపాటలు కొన్ని పదహారవ శతాబ్దమునాటివి కావచ్చును.

ఈ పాటల రచయితలెవరో తెలియరావడములేదు. మొదటగాని, చివ్వరగాని మకుటమున్న నేగదా రచయితల పేరుపెంపులు తెలియుట? మకుటములు ఎట్లో జారిపోయిన వనడముకంటె అసలులోనే లోపించినవనుట యుక్తముగా కనబడుతున్నది. రచయితల పేరులున్న మూడునాలుగు పాటలైనా కాపీరైటు చట్టపు నీడలోలేవు. మరి రచయితల పేరులు కావలెనని ప్రచురణకర్తలు వదలివేయుటకు కారణమేమై యుండగలదు? రచించిన వారు స్త్రీలై తమ పేరుపెంపులను ప్రకటంచుకొనుట ఆభిజాత్యమునకు భంగకరమని మానినారనుట ఊహామాత్రమే కాదేమో. అన్నమయ్యగారి భార్య తిమ్మక్క తనపేరు చెప్పుకున్నదంటే ఆ మహామహుని నీడలోనిదాననని వినయగర్వమునే ప్రకటించుకొన్న దనవలెను. (ఈ పాటలలోని అయిదక్షరాల ఆవృతాలూ, భావము పూర్తిచేయుటకని అడపాదడపా ప్రవేశించిన పైకాలముగతులూ, గతిని నిలుపుటకు స్వేచ్ఛగా చొరబడిన దీర్ఘాక్షరాలూ, మాటల సాగదీతలూ; రసానుకూలతనే తప్ప వ్యాకరణానుకూలతను లెక్క పెట్టని వ్యావహారిక ప్రయోగాలూ; పాటలోనంతటా వెన్నెలవలె గోచరించే గృహసీమా, స్త్రీల వస్త్రాద్యలంకారములూ,ఆటలూ,సరససంభాషణలూ,సంవాదాలూ; వీటిని స్త్రీలు పాడుకుంటే సర్వశుభాలూ చేకూరునని చెప్పే ఫలశ్రుతులూ; విశేషించి ఔచిత్యాన్నికూడా దాటుకుపోయే స్త్రీ పక్షపాతము గమనించినప్పుడు ఇవి చాలామట్టుకు స్త్రీలే రచించినారేమో అనిపిస్తుంది. ఈ పాటలకథలు జనశ్రుతినే తప్ప పుస్తకప్రసిద్ధిని లెక్కపెట్టవు; గుండెకుగల అభిమానాన్నే గాని మనస్సులోపుట్టే ఊహల్ని పైకి ఎక్కనివ్వవు; సీతమ్మ పాతివ్రత్యాన్నేగాని శ్రీరాముని ధీరోదాత్తతను కీర్తించవు; ఇక వీటిని స్త్రీలే రచించి యుందురనుటకు అనుమాన మెందుకు? లంకాయాగమూ లంకాసారథీ అన్నవి స్త్రీలు మాత్రమే కాక నేడు జానపదులు పాడుకొని ఆనందిస్తున్నారు. ఈ రెండూ పురుషుడే రచించి యుండుననుకుంటున్నాను. కుశలవకుచ్చలకథ, కుశలవుల యుద్ధమూ దీర్ఘములే అయినా చిన్న చిన్న పాదాలవే.

వీటిలోని జానకీ పక్షపాతమునుబట్టి ఇవి స్త్రీలే రచించినారని ఊహిస్తున్నాను. మిగిలినవాటిని రచించినవారు పురుషులు కారేమో ననడానికి అనుమానములేదు, స్త్రీలుకారని చెప్పలేము... సేతుమహాత్మ్యమూ, గుహభరతుల అగ్ని ప్రవేశమూ, శ్రీరామ పట్టాభిషేకమూ, సీత సురటీ, లక్ష్మణదేవర నవ్వూ; అన్నవి ముందుపాటలోని వాక్యాన్నిపట్టి వెనకటిది ప్రారంభించినట్టివి. ఒకే చేతిమీద నడచినవేనా కావచ్చును. వీటిలో రెండవవాటిలో మొదటి రెండింటికీ ఫలశ్రుతిలేదు. లక్ష్మణదేవర నవ్వుకి కలదు. ఒక దండలోనివే కనక నేనేమో ఈ చేరిక వీటి శేషకుకూడా పోలికకలదు.

ఈ సంపుటములోనివి రామాయణపు పాటలు. ఇవి వాల్మీకమును కాక అనుశ్రుత రామాయణాన్నే అనుసరిస్తున్నవి. వీటిలో సీతమ్మపేరు సీతాంగన. ఆమె బాల్యప్రాయము నాడె ఆటలలో శివవిల్లును అటూ ఇటూ జరుపుతుంది. (సీ.క.) శ్రీరాముడా విల్లునుచూచి 'చివుకువిల్లా దీనినీ ఏమానిపొగడెదరూ' అని అతిశయపుమాటలు పలికి 'చూచిరాలక్ష్మణా సుదతి జానకి దేవిని' అంటాడు. (రా.క.) వివాహానంతరము సీతారాములు పదకొండేళ్ళు అయ్యోధ్యలో గడుపుతారు (కు.కు.) సీతారాములు పర్ణశాలలో పాచికలాడుచుండగా మాయలేడి కనబడుతుంది. (సీ.ము.) రావణుడు సీతను ఆమె కూర్చున్న గడ్డతో పెల్లగించి రథముమీద పెట్టుకుని తీసుకపోతాడు (సం.రా) రామాదులు ఎక్కివచ్చిన పుష్పకము వెనువెంట బ్రహ్మ హత్య రూపముపట్టి బయలుదేరుతుంది. (సే.మ) చెప్పిన నాటికి సరిగా శ్రీరాముడు తిరిగిరాలేదని గుహుడూ భరతుడూ అగ్నిప్రవేశానికి సిద్ధమైతే హనుమంతుడు రామాదుల క్షేమముచెప్పి వారిని రక్షిస్తాడు. కొలువులో నిద్రాదేవి తన్నావేశింపగా లక్ష్మన్న కిలకిల నవ్వుతాడు. లక్ష్మణుడు తన్ను నిద్రలేపగా ఊర్మిళ పరపురుషుడనుకుని నిందిస్తుంది. ఈ విచిత్రాలన్నీ - ఆనోటినుంచి ఈ నోటికి వచ్చే కథలలోనివి - స్త్రీల పాటలోనే గాని భాస్కర రామాయణాదులలో కనపడవు. స్త్రీల పాటలలోని ప్రత్యేకత సీతమ్మ చంచల చైతన్యము. ఈ పాటలలోని సీత వర్షామేఘముమీద విద్యున్మాల, శరదాకాశపు శుభ్ర చంద్రిక, కైలాసశృంగోద్భవ స్వచ్ఛహిమానీనదము. ఈమె నైసర్గిక శోభముందు పండితుల సీత సువర్ణ వికారమగు సీతా ప్రతిమమాత్రమే.

భాషా సముద్రులైన పండితుల రచనలతో నిరక్షరులైన, కవయిత్రుల రచనలను పోల్చుట కొందరి కక్కుజము కలిగింపవచ్చును. పండితుల సాహిత్యములో అంతర్వాహిని యగు రసధుని స్త్రీల పాటలలో పూర్ణసరస్సరస్వతియై తూగుననన్నచో ఇక నట్టివారేమగుదురో కాని ఏమిచేయగలము? నిజమారీతిగనే ఉన్నది. దశరథ మహారాజు శాంతాదేవిని యేమేమికావలెనో కోరుమంటే 'నలుగురు తమ్ములకు సరిపోలునట్టుగా పసిడిబొమ్మలు

నాలుగుచేయించి యిమ్మన్నదట...సీతమ్మ రామునిపైన అలిగి ముసుగుతన్ని పడుకుంటే చిలుక 'రఘురాము వంట్లోను లఘువు తప్పింది' అని ఆమె చెవిదగ్గర ఊదినదట, వెంటనే సీతమ్మలేచి తొందరగా శ్రీరాముని పడకటింటికివెళ్ళి ఆయన ముసుగుతీసి చూచినప్పుడు పక్కుమని నవ్వినాడట ప్రభువు...భోజనానంతరము తాంబూలాలు వేసుకుంటూ శాంతమ్మ 'చేడె వినవే జానకీ చెలియ ఊర్మిళబుద్ధులన్ని, పైడిపానుపుల సోలియుండె నొక పదునాలు గేండ్లు పడతి, కుందనపు ప్రతిమకళలు యెందుండి దాగున్నవో' అన్నది. సరే, బాగున్నది. అందరు నవ్వినారు. ఆడుపడచు మఱదలి నంతటితో విడిచిపెట్టునా? 'దృష్టి తగులాకుండునూ నీలాలనివ్వాళ లివ్వరమ్మ' అన్నది. మాటకారి సీతమ్మ జవాబు చెప్పింది. 'ఇంద్రాది చంద్రులాను మించేటిఛంద్రులూ మీతమ్ములూ, దృష్టితగులకుండ వారికే నివ్వాళ లి'మ్మన్నది. శాంతమ్మ మళ్ళీ విసిరింది. 'అక్క చెల్లెండ్రు మీరు మిక్కిలి సౌందర్యశాలురమ్మ, మాతమ్ముల నలుగురినీ వలపించు జాణలకు దృష్టితగులూ' అని ఇంకెవరికేనా దీనితో ఆటకట్టి పోతుంది. సీతమ్మ ఆట ఎవరుకట్టగలరూ? వినండివరహాల మొట్టికాయ ! 'మాయన్న ఋష్య శృంగుని వనములోనుండి బాయకున్నా, యేమియెరుగని తపసినీ ఓవదిన కేళించి విడచినావూ' అన్నది సీతమ్మ. నాచనసోముని ఊర్వసీ నరకా సురుల సంభాషణ దీనిముందేమి కాగలదు? సీతమ్మ "తలఅంటు ఆడకే ఆడినట్లుండు, దిద్ద కేతిలకమ్ము దిద్దినట్లుండు"నట. నేరెటేటి యసల్దెచ్చి నీరజాప్తు సానబట్టిన రాపొడిచల్లి మెదిపి పదనుసుధనిడి చేసినా ఈ అందము వస్తుందా?... రాముడు అన్ననాటికి రాలేదని భరతుడు అగ్నిప్రవేశము చెయ్యబోతుంటే కౌసల్య "అర్కకులు కన్నీరు అరచేత దుడిచే, అగ్రజునిజూపేను అగ్నిజొరకయ్యో మీఅన్నతోకూడ మీవదిననేడూ, నా అన్న చూపేను మరి అగ్నిజొరకూ, నీ వెళ్లెరిగితని తన్నడిగితయినా, కన్నూను అదరేను స్తన్యమున పాలుచేపేను" అన్నది. శ్రీరాఘవేశ్వరుల నయనజలమూలు కైకాత్మజునిమేను కలయంగ తడిపెనట. 'అల్లంతట వశిష్ఠురాగానుజూచి, తమ్ముడు తానును సాష్టాంగమెరగి తమ తండ్రి యేడ'ని అడిగినాడట కరుణాకరులు. అడుగడుక్కీ రసధ్వనిచిప్పిలే అమృత ఫలము గుహభరతుల అగ్నిప్రవేశము. స్త్రీల రామాయణపాటలు ద్రాక్షగుత్తి సరసమేవాటి జీవమూ, బలహీనతకూడాను.

రస కవిత్వములో బలహీనతా ! అవును. రసావేశముకొఱకు ఔచిత్యాన్ని పాటించకపోతే కవిత్వానికి బలహీనతే దాపురిస్తుంది. స్త్రీల పాటల రచయితలు భావావేశము కోసము రసావేశము కొసమూ ఔచిత్యాన్ని త్యాగము చేస్తారు. తన్ను నిద్రలేపిన లక్ష్మణు నితో ఊర్మిల అంటుంది, 'ఒకడాలికోరిగాదా ఇంద్రునికి ఒడలెల్ల హీనమాయె' అని

బాగున్నది, తరువాత వినండి: 'పరసతిని కోరిగాదా రావణుడు మూలముతో హతమాయెను ఇది నిద్రపోతున్న ఊర్మిళ కెట్లు తెలిసినది? కుశలవులు శ్రీరామునితో అశ్వమేధ హయముకోసము యుద్ధానికి సిద్ధమైఉంటారు. "క్షత్రియవంశమున బుట్టగలేదా । అన్న వస్త్రాదులు చాలవానీకు । అర్కవంశము గాదానీది । అభిమానంబులు లేవానీకు । తమ్ముని చే జంపించడమేమి । సతిని నేరము చాలచేసితే । పతిలాచంపగ వలెనేగాని । మరుదులు జంపుట ధర్మంగలదా । మానాభిమానం లేవానీకు" । రచయితకు బాలుర శౌర్యముమీద అభిమానము ఎక్కువైపోయింది. వారిచే ఈమాట అనిపించవచ్చునూ, ఇది అనిపించ కూడదూ అన్న ఆలోచనలోపించి, తానేబాలుర శరీరాలలో ప్రవేశించినట్లు కనబడుతోంది. ఇలాగే భరతుడు అగ్నిప్రవేశము చెయ్యనెంచినప్పుడు కౌసల్య తమ పుత్రోత్సవము సంగతి వివరిస్తూ 'పాపజాతికైక పదరుచూబెట్టె' (పాయసం) అంటుంది. అతనిముందే ! పెండ్లి గోవిందనామాలలో శ్రీరాముని పెండ్లికి సుషేణుడు వస్తాడు. సుగ్రీవుడు. లాజికట్నము పుచ్చుకుంటాడు. పెండ్లి ఊరేగింపులో లంకాపురులు కాలుస్తారు.

స్త్రీలపాటల రచయితలకు కాలభేదమన్నది లేదు. పద్మములో లభించిన సీతమ్మను గురించి మండోదరి "ఆదివిష్ణునిసతి ! అవుతారమెత్తింది ! రామసతిపుట్టింది !" అంటుంది. ఎప్పుడో మండోదరి ఎరుగవలసినసంగతి ఇప్పుడే పలికిస్తుంది. అద్దాల తొట్టెలోని రామచంద్రుణ్ణిచూచి అంగనామణులు "సత్యస్వరూపుడమ్మా ! ఈబిడ్డ అచ్యుతా నందుడమ్మా" అంటారు ! సీతమ్మతో చెలికత్తెలు 'శ్రీవిష్ణుదేవులూ అవతారమై జన్మించి నారు భువిని, ఆదిలక్ష్మీ బోలేటీ (!) సీతనీవర్ధాంగి వౌదువమ్మా' అంటారు. రాములవారికి జోలపాడుతూ, 'బాలుడై వెలసెను బాలకృష్ణమ్మ' అంటారు ముత్తైదులు. !

కాలభేదము మాత్రమేకాదు, ఈ రచయితలకు వ్యక్తుల తారతమ్యభేదమూ లేదు శ్రీరాముడూ సీతా ఎప్పుడూ ఏదోపందెమువేసి ఆడతారు. శ్రీరాముడే ఎప్పుడూ ఓడి పోతాడు. లేదా వామనగుంటల పాటలోలాగ గెలుపువచ్చి రావడముతో ఆట ఎత్తిపెట్టి వెళ్ళిపోతాడు. ఇంకొకమారు గరడిసాధనముచేసి అలసొచ్చి చెమ్మటలు తుడవమంటాడు. సీతమ్మ (ఏకారణమువల్ల నైతేనేమి) తనమాటల పాటించలేదని ఎఱ్ఱనికనుల కోపము హెచ్చి చేతి పువ్వులబంతితో కొడతాడు. ఆమెకు కోపంవచ్చి ఒంటిస్తంభము మీది మేడలో తలుపులు బిడాయించుకొని పడుక్కుంటుంది. ఆమె పెంచిన చిలుక సముదా యించబోతే 'తలబగలకొట్టేను తన్ని చంపేను' అని బెదిరిస్తుంది సీతమ్మ. చిలుక రాముడి దగ్గిరకి వెళ్లి ఆయనగారూ మొగమెత్తకపోతే, భూదేవి యల్లుడవు బుద్ధియిదియగునా?' అని అడుగుతుంది ! శ్రీరాముడూ, సీతమ్మ, దశరథుడూ, శాంత, శత్రుఘ్నుడూ, శృతకీర్తి

అందరూ మీవంటి, నావంటి, వ్యక్తులే ఈ రచయితల దృష్టిలో. జపమండపములో జగదేక రాముడు జపముచేస్తాడు ... సీతమ్మ అందరు కోడం(డ్రవలెనే "ఇట్టి రాళ్లలోను యీ శిలలలోను। యిట్లునడవగబంపె మీయమ్మకైక। తానునడచిన దెలియుగాని కష్టములు। పిల్లలతల్లికి (ప్రేమయిట్లుంట। నేలోకమునలేదు యీలోకమందె"। అని ఘూడిస్తుంది. మీయింటా, మాయింటా, అందరియింటా జరిగే సుందరఘటనలే శ్రీరాముడికీ సీతకీ జరుగుతాయి. తెలుగునాటి గృహసీమలలోనే సీతారాములు లీలావిహారము చేస్తారు. ఇది లాఘవరచన కాదాఅంటే, పండితకవులు పౌరాణిక వ్యక్తులను అలంకార స్వప్నసీమల లోనికి విసిరి సాధించినది ఏమంత గౌరవ రచనా? అన్న ప్రశ్న పుట్టుతుంది.

స్త్రీలపాటలన్నీ 'సద్యఃపర నిర్వృతయె, శివేతరక్షతయే' అన్న రెండాదర్శములతో రచించబడ్డాయి. ఏకథాకూడా అవసరమైన కంటె పొడవుగా సాగదు. వర్ణనలు చేస్తూ పెంచుకుపోవడము వీటిలో సాధారణముగా కనబడదు, కథచెప్పడము వల్లనే వినేవారి అపేక్షని పట్టివుంచుతారుగాని, ఈ రచయితలు తమనేర్పుచూపుతూ మనదృష్టినిలుపుటకు యత్నించరు. పండితులరచనలో కథాసౌందర్యము అవసరమేలేదు! ఇక ఫలశృతి అన్నది యెట్లుండగలదు? కవిగారు పెద్దనగారివలె యే కాదంబరినుంచో కాటుకొట్టిన భావాల్ని వేషమువేసి ప్రదర్శిస్తూంటే చూచినందుకూ శ్రీనాధునివలె గంధదంతావళ గ్రైవేయఘంటికా ఠంకారసన్నిభంగా సీసపద్యాలు రచిస్తూంటే తాళమువేసినందుకూ, రామరాజ భూషణుడిలాగు అడుగడుక్కీ రెండర్థాల చమత్కారము వెలగబెట్టుతూంటే అచ్చెరువుపొందినందుకూ ఫలశృతి ఉండగలదా? గోవిందారామలుపాడి 'యిక్ష్వాకునికథలు స్మరియించి' నందుకూ;లాలిపాటలలో కల్యాణాలలో,అలకపాటలలో,అప్పగింతులలో,సమర్త పాటలలో,వసంతాలలో, అలకలలో, ఆటలలో,సీతారాముల వినోదాలను పరిశీలించుకున్నం దుకూ: రామాయణ కథలను విన్నందుకూ ఫలితము సామాన్యమే యెట్లుకాగలదు? సేతు మాహాత్మ్యకర్త చెప్పినట్లు 'పాపంబులూటోను, పదవియునుగలుగును, పాడినవారికి బ్రహ్మ లోకమూవిన్నవారికి విష్ణులోకమూ రాఘవుడేయిచ్చును....ఈపాటలన్నిటినీ ఆయా ఉత్సవాల సమయాలలో పాడుకోవడముకూడాకద్దు. పెండ్లి పాటలన్నీ సీతారాముల, శివపార్వతుల, పెండ్లిలోని వినోదకలాపాల్నే వర్ణిస్తాయి. మనకండ్లయెదుట జరిగిన పెండ్లి ఆ పుణ్య దంపతుల పెండ్లివలె లోకానందకరముగా ఉండవలెనన్న ఆశీస్సునకు గానరూపములే ఆపాటలు, వాటికంటె పెద్దవైన ఈపాటలను కూడా గృహకలాపాలలో పాడుకోడము ఉన్నది. ఏవినోదోత్సవానికేనా చివ్వర వినబడే పాటలు సామాన్యముగా ఇవేఅవుతాయి. కనక అలాటి ప్రయోజనానికి కూడా ఈపాటలుద్దేశించబడి యుండవచ్చునని అనుమానము

తట్టినా, ఈపాటల చివ్వర కనబడే ఫలశ్రుతి కాదుకాదంటుంది. ఫలశ్రుతినిబట్టి ఈపాటలు స్త్రీలు విరామ సమయాల్లో పుణ్యమూ పురుషార్థమూ కలిసివచ్చునని పాడుకునేవేఅని తెలుస్తుంది. ఇతరత్రాకూడా వీటిని ఉపయోగించుకుంటే అదే అసలు ఉద్దేశమెందు కాఉంది?

ఈపాటలభాష వ్యావహారికభాష, దేశిసారస్వతములో తరుచు వినబడే కన్నడ (కరాటకం అన్నమాటకి తెలుగు), అన్నెకారె, పణతి, చదురు, ఉప్పరిగె, వల్లభులు, తబుకు, అసురుసురు, శిలగవంటి పదాలు ఈ పాటలలో కూడా కనబడతాయి. (అనవెట్టి యనుటకు) అనెట్టి, చెప్పంపి, తలుపేసి, పైనము అన్న దాట్లూ; వెండీయ కాగులు, చిన్నీయ పోన్నీయ వెండయ్య చారలా భమిడయ్యలేడి, ఎక్కియ్య చేడెయ్య వంటి సాగ దీతలూ; రాము, వశిష్టు, శతృఘ్నువంటి తోకకోతలూ; దండ నమస్కారాలు, తోకవాలము సింహాసనగద్దెవంటి ఆమ్రేడితాలూ; కనకతోక, రత్న మేడలు, కనకపీటలు వంటి వైరిస మాసాలూ ఈ పాటలభాషకి వింతపూత పూస్తాయి...వీటిఛందస్సు, మాత్రాఛ్ఛందస్సు, గణఛందస్సుకాదు. స్థూలంగాచూస్తే ద్విపదల్లాగ కనపడతాయిగాని అసలు నాలుగు తకిటతక ఆవృతాలపాదాలవి ఈపాటలెన్నో. స్త్రీల పాటలు తకిట, తకిట, అని మూడ క్షరాల ఆవృతాలతో త్రిశ్రగతిలోనూ, కిటతక అని నాలుగేసి అక్షరాల ఆవృతాలతో చతురశ్రగతిలోనూ, కిటతకిట అని అయిదక్షరాల ఆవృతాలతో ఖండగతిలోనూ, తకిటతకిట అని ఆరక్షరాల ఆవృతాలతో రూపకతాళములోనూ, తకిటకిటతక అని ఏడక్షరాల ఆవృతా లతో మిశ్రగతిలోనూ,కిటతకకిటతక అని ఎనిమిది అక్షరాల ఆవృతాలతో ఆది తాళములోనూ, నడుస్తాయి. ఆవృతాలనిండా అక్షరాలు నిండిపోతే పాటకు ఊపిరి సలపదని, చివరి ఆవృతా లలో అక్షరాలు తగ్గడమూ, ఒక్కొక్కప్పుడు పూర్తిగా లోపించిపోవడమూకూడా జరుగు తుంది. నాలుగు కిటతకిట ఆవృతాలపాదాలతో నడిచేపాటలు ఈ సంపుటములో హెచ్చు. వీటిలో, నాలుగో ఆవృతములో సాహిత్యాక్షరాలు మూడేవుంటాయి - కనక ద్విపదపాదాలు లాగ కనబడతాయి. "పండ్లు ఫలహారములు పళ్లెరమునుంచీ"అంటే ద్విపద ఏలాగౌతుందీ?

ఈ పాటలలోని రామాయణగాథలు వాల్మీకానికి భిన్నములు. ప్రజల నోళ్లలో మెదిలే విచిత్రగాథలన్నిటికీ ఈపాటలేమూలమో, లేక ఆ గాథలే వీటికి మూలమో చెప్ప డము కష్టము. ఓఢ్రములో విచిత్ర రామాయణమని ఒక గ్రంథమున్నదట; అది తెలుగు లోనికి మూడురూపాలతో వచ్చినది. ఈ రామాయణగాథలన్నీ ఆరకపు వివిధ రామాయ ణాలనుంచి వచ్చియుండవచ్చును. రంగనాథరామాయణములో కొన్ని చిత్రగాథలున్నవి.

ఆకాలానికి ఓడ్రమునుంచిగాని, ఇంకే భాషలోనుంచి గాని తెలుగు సేతలున్నట్లు కానరాదు. కనుక ఆగాథలు తెలుగునాట వుట్టినవే కావాలి. రంగనాథ రామాయణమే ఈ గాథలను జనశ్రుతినుంచి గాని నేటి యీపాటలవలె దీర్ఘములు కాకపోయినా చిన్నవిగా యుండిన 'సకలపురాతన చారుగీతముల' నుండిగాని, గ్రహించి యుండవచ్చును. ఈ పాటలలోనివి మట్టుకు అంతప్రాచీనములని చెప్పడానికి సాక్ష్యముచాలదు. వీటిలో చెప్పబడిన ధాన్యాల రకాలూ, నగలభేదాలూ. ఆటల పేరులూ మనకు తెలిసినవేగాని అతిప్రాచీనములు లేవనుకుంటాను. శ్రీరామపట్టాభిషేజములోని 'నిండగంగాజలము నిలపి యాగూనఅమర్చిన కుందనపు భమిడి కుండకముతోనుంచి అమర్చిన ఘడియారము' తెలుగునాట జైమిని భారతమునాటికి ఉపయోగములోఉంది. ఇంతకంటె ప్రాచీన మైన వస్తుప్రశంస ఈపాటలలో దొరకలేదు.

ఈ పాటలు నేటి కాలములో గంజామూ విశాఖపట్టణమూ, గోదావరీ మండలాలలో ఎక్కువ వినబడుతున్నవి. అయినప్పటికీ సుభద్రాకల్యాణము తిరుపతినుంచీ సీతాదేవి వామనగుంటలాట-బహుశా త్యాగరాజుపూర్వులు నివసించిన - కంభముసీమ నుంచీ వచ్చి యుండుటను బట్టిన్నీ, దక్షయజ్ఞమువంటి పాటలలోని పదాలుఎన్నో రాయలసీమ మాండలికాలు కావడమునుంచీ, పశ్చిమాంధ్రసీమలో ముద్దుటుంగరమూ, సీతమ్మచెఱ అన్న పాటలు—ఈకోనలోనివి-వినబడుతూండడాన్ని బట్టీ, స్త్రీల సారస్వతము తెలుగునాట అంతటా వ్యాపించియుండినదే అని చెప్పవలెను. దత్తాత్రేయ చరిత్ర తెలంగాణలో మెదకు మండలములో దొరికినది. పాలమందిరి ఛత్రపురములో, సతీరంగమ్మచరిత్ర కోయంబత్తూరు మండలములో, అంబరీషుని చరిత్ర నెల్లూరులో, ప్రహ్లాద పొదిలెలో, వినబడుతున్నవి. కనుక ఈ సారస్వతము తెలుగునాట నంతటా వ్యాపించియుండినదే అనవలెను. ఈ పాటలన్నిటినీ కూడగట్టుకొని సారస్వతమని పేరుపెట్టేయవచ్చునా అని కొందరికి సందేహము కలుగవచ్చును. అక్షరగతమైన గ్రంథములే సారస్వతమన్న అపోహ రామరాజ భూషణునివంటి మధ్యయుగపండితునికి కలుగవచ్చునుగాని, నాటి చీకటి కోణముల పైన పరిశోధన వెలుగులు ప్రసరించే నేటి చైతన్యపు రోజులలో విద్యార్థులకుకూడ కలుగనవకాశములేదు. కంచుకాగడావేసి వెతికి చూస్తే ఒక్కగానొక్క సీసపద్యపు పాదములో కవిత్వము దొరికే భైరవకవి శ్రీరంగ మహాత్మ్యము సారస్వతమేనా? మాదయగారి మల్లన, కందుకూరి రుద్రయల హాయిమాయిగారడీకథలు, విభక్తులు బిగించి రచించిన పద్యాలకట్టలు (ఉదాహరణ) సారస్వతమేనా ? ప్రతిభావ రసపరిపుష్టములు స్త్రీలపాటలేనా సారస్వతము కావు ? గణాచార్యుల పద్యాలకుప్పలు సారస్వతము, లయాభిమానుల అందపుటడుగులు

సారస్వతముకావు ! కుత్స్యాస్యుః కుపరీక్షకై ర్నమణయైరర్ఘతః పాతితాః. స్త్రీలపాటలలో కథా సౌందర్యమూ, కథన సౌందర్యమూ వైవిధ్యమూ కలవు. 'పండితులు' గమనించకుంటే మానె, ఈ పాటల రచయితలు తమకుపూర్వము రచించబడ్డపాటలను పరిశీలించుకుంటూ తమరచనలు సాగించి ఈ శాఖను సరస్వతిని చేసినారు. వీటిలోవీటికి పూర్వరచయితల కల్పనల కనుకరణములూ, సుందరసన్నివేశాల దిగుమతులూ, భావసామ్యత, కనపడుతూ వీటిప్రత్యేకసత్తను నిరూపిస్తున్నవి. రాఘవ కల్యాణమూ, సీత వసంతమూ, సీత అలకా, ఋషులఆశ్రమమ్మూ, సీతాదేవి ఆనవాళ్లూ, లంకాయాగమూ, సీత అగ్నిప్రవేశమూ, గుహభరతుల అగ్నిప్రవేశమూ, శ్రీరామ పట్టాభిషేకమూ, ఊర్మిళాదేవి నిద్రాచక్కని కావ్యములు. చంపూ రచనలలో కథనమువల్ల మనలనాకర్షించేవి ఆశ్వాసాల పొడవును దాటినవి ఏకవచనాన్నీ ద్వివచనాన్నీ అతిక్రమించి బహువచనములో పడ్డాయనగలమా? మరి ఈపాటలను సారస్వతమనడానికాటంక మేమిటీ?

స్త్రీల పాటలను సంపుటీకరించి తొలుదొల్త 1899 లో ప్రచురించినవారు నందిరాజు చలపతిరావుగారు. తరువాత 1905 ప్రాంతంలో మంగు రంగనాథరావు గారు విడివిడిగా "నూరు హిందూ స్త్రీల పాటలను" అచ్చువేయించి ప్రచురించినారు. వీరిద్దరూ కేవలము కథల పాటలనే వేయలేదు. మొదటివారు మంగళహారతుల వంటి పాటలనూ రెండోవారు "తులాభారం" వంటి యక్షగానాలనూకూడా వేసినారు. వీరిద్దరూకూడా రామాయణానికీ, భారతానికీ, భాగవతానికీ, శైవాగమాలకీ, వేదాంతానికీ చెందిన పాటలను అన్నిటినీ ఒక చోట చేర్చి ప్రచురించలేదు. పరిషత్తువారు ఈ నంపుటములో 42 రామాయణపు పాటలను చేర్చి ప్రచురించినారు. వీటిలో శ్రీరామ జననము, వూదరగుప్పీలు, కోవెల రాయబారము, సీతచెఱ, సీతముద్రికలువంటి వెన్నో ఇదివరకు అచ్చుకానేలేదు. ఎరిగినంతవరకూ రామాయణపు పాటలనన్నిటినీ ఇందులో చేర్చినట్లున్నది. శాంతగోవిందనామములు శాంతా కల్యాణగాథనే చెప్పునవి కనుక చప్పనైన శాంతాకల్యాణము వదలివేసినారు. రాయల సీమలో సీతమ్మచెఱ, ముద్దుటుంగరము అని వేరేపాటలున్నవట. అవివీరికి లభించలేదు. అవీ, ఇంకా వీరికి ఈనాటికందనివి తక్కిన రామాయణపు పాటలూ ఎవరేనా పంపితే రెండోకూర్పులో చేర్చి ప్రచురించడము బృహత్తరాంధ్రసారస్వతాభిమానులము అందరమూ కోరదగినది.

"కృష్ణశ్రీ"

సంక్షేపరామాయణము

కడునొప్పు కైలాసపర్వతంమీద । పరమశివులను తాను పార్వతమ్మడిగె ।
చందనగంధియుచేతులుమోడ్చి । శ్రీగౌరిదేవమ్మ చేసెవిన్నపము ।
యేడుకాండాలెల్లవిప్పిచెప్పకను । ఆరగించానని ఆదేవిబల్కె ।
అదేవిపల్కులకుమహాదేవుడవుడు । శ్రీరాముకథలెల్ల చెప్పంగదొడగె ।
అయోధ్యపట్నమున సూర్యవంశజుడు । దశరథుండనురాజుయేలుతూనుండె ।
కౌసల్య సుమిత్ర కైక అనగాను । ముగ్గురుభార్యలు కలరు భూపతికి ।
సతుల ముగ్గురితోను దశరథేశ్వరులు । అదిరాచవైభోగ మనుభవించుతును ।
పట్నంపుదేవియగు కౌసల్యతోడ । యేడునిడువులభమిడి మేడల్లలోను ।
నవరత్ననిర్మిత పట్టెమంచమున । కామభోగమ్మున కాంతకిట్లనియె ।
పుత్రులులేనివారికి పుట్టగతిలేదు । మనరాజ్య సంపదకు దగుసుతులులేక ।
అడవిగాచినవెన్నె లయ్యెమనకలిమి । పుత్రులులేని యీ తనువేలమనకు ।
పుత్రకామేష్టిపుడు చేయుదామనియు । పుడమిపతిజేసెనూ పుత్రకామేష్టి ।
యాగంబునకు మెచ్చి అగ్నిహోత్రుండు । బంగారుకలశతో పాయసందెచ్చి ।
పణతులకివ్వమని పార్థివునకిచ్చె । కలశముభూపతి చేతబుచ్చుకుని ।
ముగ్గురిభార్యలకు ముదముతోనిచ్చె । ఆపాయసాన్నంబు భక్తితోగుడువ ।
అంతటగర్భమ్ము లాయెవారలకు । శంఖుచక్రములు భుజమందుదాల్చి ।
హోమగుండమునుంచి వెడలివిష్ణుండు । ముగ్గురిపణతులకు నల్గురూసుతుల ।
భూపతీయిత్తునని ముకుందుడుబల్కె । దశరథునికి సంతోషమెంతనిజెపుదు ।
నరనాధునికిసుతులు నల్గురూపుట్టి సృష్టిలోరాక్షసుల చలపట్టిచీరె ।
నూటనాటనుబెంచె యారాజసుతూల । దశరథుడానంద మగ్నుడైయుండ ।
కౌశికుడుజన్నంబు కడువేడ్కజేయ । అసురులచెవిఘ్నంబు లగుటనూజేసి ।
దశరథేశ్వరులను దర్శించిమౌని । తగినసన్మానంబు బొందికూర్చుండి ।
మారీచసుబాహులను మాయరాక్షసులూ । యజ్ఞవిఘాతంబుజేయుచున్నారు ।
యుర్విలోనీసుతులున్న బాబలులు । వారలను బంపియూ దనుజులను జంపి ।
యాగంబుగావుమీ కోసలేంద్రుండ । అనవిని తాహడలి రాజశేఖరుడు ।
వొకచెంప గొట్టినా పాలుగారేటి । వొకచెంప గొట్టినా నీళ్లుగారేటి ।

మాటబునేరని మారామచంద్రుదు । యెట్లు అడవికిబంపి నేగిలచియుందు ।
బాణమెరుగడు విల్లు సంధించలేడు । అసురమాయలు యెట్లు గనుగొనాగలడు
ఆనిశాచరులనునాశిశువుయిప్పాడు । సంహరించెడుమాట సందియంబనిన ।
అతియుగ్రముతొ రాజరుషియిట్లులనియె । మీసుతుల బలములూ మీరెరుగరయ్య
శ్రీవిష్ణు హంశగల వాసుదేవుండు । నాలుగుమూర్తులయి నాధజన్మించె ।
వారల దర్పంబు శౌర్యోన్నతియును । ముందుజూతువుగాని రాజశేఖరుడ ।
సందియమికమాని రామలక్ష్మణుల । సరగునబంపుమీ దనుజులనుజంప ।
ఆమాటలూవిని ఆశ్చర్యమూతొ । రుషివెంటబంపెనూ యిద్దరీసుతుల ।
తల్లినగరికివచ్చి వందనంజేసి । బాణతూణీరములు చేతధరియించి ।
వెడలిరిమునివెంట యారాజసుతులూ । రాతినాతినిజేసి రమణిరక్షించి ।
మారీచసుబాహులద్రుంచి యాగంబుగాచి । రుషిచేతబహుమాన దీవెనలుబొందీ
పురములు వనములు భూరిదుర్గములు । కౌశికుతోగూడి విహరించుచుండ ।
జనకచక్రవర్తి భూమిమన్నగనూ । ధరణిలోవుద్భవిలె త్రయిలోక్యమాత ।
నాతికి పరిణయ కాలంబురాగ । యెవ్వరు శివవిల్లు యెక్కువెట్టుదురో ।
వారికి మత్పుత్రి నర్పింతుననిన । యెల్లరాజులలోకి మేటియగురాము ।
త్రిపురములు సాధించిన తేజమగువిల్లు । అపుడు తనపరాక్రమం అమరులుపొగడ
శీఘ్రాన ఖండించి సీతచేపట్టి । అంతట జనకసుత కళ్యాణమాడె ।
సీతనుచేకొని శీఘ్రానవారు । అయోధ్యకూబోవు మార్గంబులోను ।
పరశురాముండంత పోరునకురాగ । రణభూమియందునా రామునోడించి ।
అయోధ్యపట్నమున దివ్యహర్మ్యమూన । గృహప్రవేశంబు వేడుకతోజేసి ।
ఆనందశుభలీలలమరియుండగనూ । మంత్రిసామంతాది హితపురోహితుల ।
సభతీర్చికొలువున కూర్చుండిరాజు । యెల్లుండినవమికి యెనుముదులురెండు ।
పదియారుయేళ్ల ప్రాయంబువచ్చె । మనరామచంద్రులకు రాజ్యమంటాను ।
పట్టాభిషేకంబు చేయంగవలెను । వార్థక్యమొచ్చింది నేనేలలేను ।
యిలరాజ్య భారమ్ము యివ్వంగ దలచి । నీకు పట్నంబుగట్టి ముచ్చటలుదీర
చూచెదనాతండ్రి కరువు దీరంగ । రఘుకులపతిరామ రాజ్యంబుయేలు ।
యేలరనాతండ్రి అఖిలరాజ్యంబు । భూపతి రాముడు సీతతోగూడి ।
వుపవాసముండుట యుచితంబు అనిరి । శిరసునమాణిక్యం చెలువముమెరయ ।
సిరిమౌళిలావచ్చి అత్తలకుమ్రొక్కె । కౌసల్యశాంతలా కాళ్ళకునుమ్రొక్కి ।
కైక నగరికివచ్చె కాకుత్థ్సతిలకు । దండంబు బెట్టియు లానేగెకాంత ।

మందర అనియేటి వకమాయదాసి । కయికకు ప్రియురాలు పెద్దబానీస ।
వచ్చి యిట్లనిజెప్పె కయికమ్మతోను । చూచితివ కౌసల్య దేవిభాగ్యములు ।
నీసుతుని గయికొనక నీవెరుగకుండ । కాకుత్థ్సుకు పట్నంబు కట్టుచున్నారు ।
పెద్దభార్యాకొడుకు జ్యేష్ఠపుత్రుండు । అగ్రజసుతుడగు అనుజురాఘవులు ।
ధారుణీశ్వరుని తనయులాలోను । చక్రవర్తిత్వంబు చేయనున్నాడు ।
రాముక్రిందాబంటు అగును నీసుతుడు । భరతునకు పట్నంబు కట్టుమనికోరు ।
దాసిమాటలువిఖియు తరలాయతాక్షి । మతిమాలిన మాటలే మందరానీవి ।
రాజ్యానికధికారి జ్యేష్ఠపుత్రుండు । శాస్త్రపద్ధతిగాను రాజ్యంబు అంత ।
దశరధసుతునకు కట్టంగవచ్చు । అనుజునినన్నునూ అతడెపోషించు ।
అరువకపొమ్మని అతివలాబల్కె । మదిలోనదిగులొంది భయముపొందకను ।
కాలుకదపాకుండ కడుధైర్యముతో । మరలయిట్లనిబల్కె మత్స్యాయతాక్షి ।
కౌసల్యగద్దెక్కె నీవెక్కరాదు । కొద్దివారిలోన గూడియుందావు ।
నీసవతికుంచాన కొలిచియివ్వంగ । కుడువంగపాటయ్యె విధినీకువ్రాసె ।
సుతుడు సేవకవృత్తి జీవించుచుండు । నాడుదశరధరాజు రెండువరమూలు ।
యిచ్చియుండెనుఅడుగు మిదియెసమయంబు । మత్స్యాక్షిఅడుగుమని మగువలాబల్క ।
తలయూచి తలపోసి యాతరుణియంత । హారములుపతకములు బన్నసరమూలు ।
నవరత్నసొమ్ములు కానుకలుయిచ్చి । మదినిసంతసమంది యాపద్మగంథి ।
రామునియిచటికి రమ్మనిచెప్పు । అనగవిని మంథరా అతిశీఘ్రమునను ।
యినవంశ్యతోదెల్ప యిందీవరాక్షి । కయికనగరికివచ్చె జానకీపతి ।
తల్లికి సాగిలా బడిదండముంచి । నిలుచున్న సుతుజూచి యానీరజాక్షి ।
తనయ నాపల్కులు తధ్యముగవినుమి । తండ్రిసత్యమునీవు జరుపవలెసుమ్మి ।
వరములు రెండిచ్చె వసుధీశుడపుడు । భరతునకుపట్నంబు కట్టనొకవరము ।
మిమ్ము నడవికిబంప నొకవరముయిచ్చె । పద్ధాలుగూయేళ్ళు ఆప్రతినజరిపి ।
రాజ్యంబుయేలుమీ రాజకూమార । ఆమాటలూవిని రామచంద్రుండు ।
కన్నులనూనీరు గిర్రుననుదిరుగ । ముఖముకళదప్పియు కళవలాపడుచు ।
కమలనాభుండపుడు తండ్రిసభకేగి । కన్నీరెబెట్టినా కాకుత్థ్సుజూచి ।
తండ్రిజేరగదీసి నాతనయనీవు , దుఃఖింపపనియేమి నాముద్దుపుత్ర ।
యేమి భయమూగల్గె యోనీరజాక్ష । తల్లులుతమ్ములు తగినబంధువులు ।
యెవ్వరుయేమనిరో యిప్పుడేదెల్పు । తప్పకఖండింతు ధారుణీశ్వరుడ ।
ఆమాటలూవినిసుమంత్రుడనుమంత్రి । కయికగోరినవరము రాజుకెరిగించె ।

ఆమాటలువిని హడలిదశరధుడు । యెదలేనిశోకాబ్ధి మునిగిదుఃఖించి ।
కయికయున్నట్టియా నగరికేతెంచి । కాంతనుజూచియూ కాంతుడూబల్కె ।
రామునడవికిబంప నోరెట్లువచ్చె । అగ్రజుడుండగా అతివపట్నంబు ।
నీసుతుకుకట్టుటా నీతియేజెపుమా । రాజభార్యవుగదా రవ్వేలేమిటికి ।
శ్రీబుద్ధిప్రళయాంతక మనుమాటయిపుడె । నిజమయ్యెనో భామ నిలువెల్లవిషము ।
నీకునిర్మించెనే యాకమలభవుడు । యేనుగుల నడుగుమీ గుర్రాలనడుగు ।
రాజ్యంబులడుగుమీ ధశ్నాలనడుగు । యింతినీవడిగినవి యీకుంటినయిన ।
రామచంద్రునిఆన లక్ష్మణునిఆన । నీసవతికౌసల్య సుమిత్రఆన ।
విభునిపల్కులువిని వెలదిలేచి । భగ భగమండేటి యగ్నిచందమున ।
కన్ను లెర్రగజేసి కాంతునితోబల్కె । అలనాడువరములూ ఆరణ్యమంటు ।
యిచ్చితివిగా రెండు యిందీవరేశ । ఆడితప్పగదగునె అధికులకుయెందు ।
పలికిబొంకుదురయ్య పార్థివోత్తములు । మారుబల్కక నీవు మహరాజయిపుడు ।
రామునడవికిబంపు పద్దాలుగేండ్లు । భరతునకుపట్నంబు కట్టిపార్థివుడా ।
లేకున్న సుతుజంపి నేజత్తుననెను । నాసుతుకురాజ్యంబు యియ్యకుంటేను ।
పరపురుషభాగ్యంబు నేజూడలేను । కడుశోకమగ్నుడయి కోసలేశ్వరుడు ।
నాకొడుకునడవులకు పంపగోరితివా । జగతిలోనీకీర్తి జనులెల్ల జెప్ప ।
యేలయీ అపఖ్యాతి బొందెదవుకొమ్మా । అనుచువిలపించుచు మూర్ఛతో నున్న
పట్నంపుదేవికి పణతులూదెల్ప । కయికనగరికివచ్చె కౌసల్యయంత ।
పతిజూచిశోకించి పతిముఖముదుడిచి । అతివదుఃఖముతోడ పతికిట్టులనియె ।
అలనాడువరములూ యేలయిచ్చితివి । పూర్వజన్మమందు జేసి నాకృతము ।
కుడువక తీరునా యెట్టివారలకు । అనుచుతనయునిదీసి లాగారవించి ।
యెవ్వరికన్నులలో మండెనోమంట । యెవ్వరి నేత్రాల చిచ్చుబెట్టితిమొ ।
యెడబాపుజేసెనే పాపదైవంబు । మాకేలబుడితివిర ఓరామచంద్రా ।
కయికకుపుడితేను రాజ్యమేలుదువు । అనగపయనంబాయె జనకులల్లాడు ।
అన్న పోకడచూచి లక్ష్మణుడుగదిలె । నాతండ్రినీవుండు మయోధ్యలోను ।
నీకన్నముందుగా మేముబోయెదము । యేలోకముననయిన భూకాంతలెల్ల ।
పతివిడచిసుతువెంట నత్తురాతల్లి । తల్లినివోదార్చి శ్రీరాఘవులు ।
సరగునయేతెంచె జానకికడకు । తనపతికయిజూచి జానకీదేవి ।
భానుడూ ఉదయించి పదిగడియలాయె । పట్నంబుమీకింక కట్టరదియేమి ।
అయోధ్యపట్నంబు భరతునిదాయె । ఆరణ్యవాసంబు మనకయ్యెసీత ।

చేడెలుచరియించ వత్తురోరారొ । జానకినీవుమా తల్లికడనుండు ।
పతిపల్కులూవిని సతియడలుచూను । ఆ హాహశ్రీరామ అయోధ్యవాస ।
జనకుడు యేమని చేసెపరిణయము । అగ్నిహోత్రముతోడ సూత్రంబుగట్టి ।
అంగనరొవిడువనని శపధంబుజేసి । బెల్లముజిలకర్ర శిరసుననునుంచి ।
చేసినబాసలూ అడవిగలిసినవా । మానుబారినతీగె మ్రానుతోగాని ।
మానుబోయినవెనుక మరిబ్రతుకగలదా । తీగెనుబుట్టింది గురివెందగుత్తి ।
తీగెబోయినవెనుక మరిబ్రతుకగలద । దీపంబుతోగృహము దీపిల్లుగాని ।
లేకున్న ఆగృహము చీకటయిపోవు । మాకుమీతోనుండ లోకంబుగాని ।
లోకేశయికనొండు లోకంబుగలదా । అనుచుదుఃఖించేటి సతిముఖముచూచి ।
జాలిబొందియుతనా రమణినిబిలచి । రమ్మిముమ్మాటికి యోహంసగమన ।
నమ్మవలెనాయనుజు సౌమిత్రితోడ । నాముద్దుతమ్ముడా పిర్రియలక్ష్మణాడ ।
అడవుల తిరిగియు అలసటజెంద । కష్టపడనేమిటికి అయ్యోధ్యనుండి ।
భరతునికి మంత్రిగా పాలనలుచేయి । అనగను లక్ష్మణుడు అన్నతోబల్కె ।
మిమువిడచి యుండుట నీతిగాదయ్య । పట్నంబుయేలినా పరవాసమున్న ।
పట్టినపాదంబు పట్టువిడువాను । అనుచుపాదమునున్న అనుజునీదీసి ।
పోదామురమ్మని పొందికతొజెప్పి । అంతిపురికీబోయి అమ్మతోజెప్పి ।
శలవుబొందియు మమ్ముచేరూమి । అత్యంత భక్తితో శ్రీ లక్ష్మణుండు ।
సరగునయేతెంచి తల్లికిని మ్రొక్క । బాలప్రాయపువాడ చిన్నలక్ష్మణుడ ।
పన్నెండుయేళ్లది యాజనకసూత । పలుకంగనేరదు పనులునేర్వాదు ।
రామూజూలామంటె బలురాజసుండు । యెండవానలుతాను యెరుగడెన్నడునూ ।
అడవులలోనెట్లు చరియించనేర్చు । అడవులకేగమని యెట్లుదీవింతు ।
యెన్నడుచూలాయె యెన్నడూగంటి । యెన్నడు పెంచితిర నిన్నురఘురామ ।
యెన్నడుపెండ్లాయె భూమేలుటెపుడు । యెన్నాళ్ళు అడవిలోయుందువురత్రండ్రి ।
మాకళ్లలోయిపుడు చిరిచిసుకజల్లి । మమువిడిచి అడవులకు పోయెదవపుత్రా ।
యీమిద్దెమేడలు దివ్యభవనములు । సింహాసనంబులూ మణిగోపురములు ।
అయోధ్యరాజ్యంబు గజతురగమూలు । జోగులజంగాల కధికారమగునా ।
యీయేడులోకములు యినవంశతిలుకా । యెవ్వరిరాజ్యమని యేలుదికనేను ।
నాతండ్రిఅడవులకు పోయెదవబిడ్డ । నీవువచ్చినదాక నేనిల్వసుమ్మి ।
తండ్రిని వోదార్చి శ్రీరాఘవుండు । జనకజనుచేబూని లక్ష్మణునితోడ ।
తననగరు యెడబాసి కలువరముబొంది । నాలుగుదిక్కులూ కలియంగజూచి ।

సుమంతుని ముఖంచూచి సూర్యనందనుడు । అరణ్యమున కేగ మార్గంబుయెట్లు ।
విల్లునుఅంబులూ ధరణిపయినుంచి । హస్తములుముడుచుకుని మొక్కెలక్ష్మణుడు ।
సృష్టంతనీవుసుమీ శ్రీభూమిదేవి । అచ్యుతునిఅడుగులకు వొత్తకుడి రాళ్ళు ।
అనుచు ధరణికిమొక్కి అందరునుతరలి । రఘుపతిముందరను సౌమిత్రివెనుక ।
అవనిసుతయూనడచె నారణ్యములకూ । పొడుపుచుక్కావలెను పొందుగానీవు ।
అడవులలోతిరుగ అఖిరితివి సీత । మీనాక్షి నీపుణ్య మెట్టిదోగాని ।
మాభాగ్యములు అరణ్యములు పాలాయె । యింతకంటెసుఖము లేదుపొమ్మనుచు ।
సంతోషచిత్తుడయి కదిలిరాఘవులు । యింతితో కూర్చుండె యిరువిందక్రింద ।
యిరువింద నీవింత చల్లనయియుండి । కౌసల్యకంటెనూ ప్రేమజూపితివి ।
కయికయిచ్చిన నార చీరెలేదీసి । కట్టుపుట్టంబులు చెట్టుపయినుంచి ।
శ్రీఘ్రింబుగా నార చీరెలేగట్టి । చిత్రకూటానికి చెయ్యెత్తిమొక్కి ।
భూషణంబులుదీసి భూమిపాలకులు । తామరపూసలు తులసిపూసలును ।
గుచ్చినపేరులు హారముగదాల్చి । కస్తూరికుంకుమయు తగదుడిచివేసి ।
ముత్యంపు నామమేముఖమునకుదీర్చి । జడలువేసెదనయ్య సౌమిత్రిరమ్మా
అనగచిరునవ్వుతో లక్ష్మణుండేగ । జడలల్లసాగిరీ సర్వేశ్వరూలు ।
కురులుకురుచయ్యేను చేతికినిరావు । జడలుచేతకావు సౌమిత్రినాకు ।
అనుచుతమ్ముని శిరసు తొడలపైనుంచి । సౌమిత్రికిజడలల్లెజనకునల్లుడు ।
రాఘవునికల్లెను అనుజులక్ష్మణుండు । సీతమ్మకువేసె ఆచక్రధరుడూ ।
తల్లిజేసిన విధము తలపోసుకొనుచు । తపవేషమొకనాడు దాల్చియుండిరి ।
యెండ వానలచేత హారంబు లేక । కటకటలాడుచు కన్నీరునించి ।
వున్నట్టిఅన్నను జూచియనుజుండు । వ్యాఘ్రచర్మందెచ్చి వసుధనుబరుప ।
ఆరణ్యమందునా రుషితీరునున్న । రాసుతుడుగూర్చొండె రమణితోగూడ ।
పతినిజూచిసతీ తహతహాపొంది । హడలంగదొడగెను భూ సుతాయంత ।
హడలెడుపతిజూచి అదివిష్ణుండు । అబలజానకినీకు మనసంచుయేల ।
భయపడుకారణం సుదితిరోచెప్పు । సుదతిజానకినీవు సుమంతుగూడి ।
పోయెదవె మాకొమ్మ బంగారుబొమ్మా । వత్తువామావెంట వనవాసములకు ।
అవనిపతివిడిచినే నరుగపొమ్మనెను । విల్లునుఅంబులు ధరణిపయినుంచి ।
మంత్రిపుత్రుండయిన సుమంత్రుడపుడు । హస్తములుముడుచుకుని శెలవులిమ్మనగ
రావణాసురవయిరి పినతల్లితోను । అడవులకు మేము యరిగీతిమాని ।
మాతల్లి కౌసల్యతోజెప్పుమనెను । కైకసుమిత్రలగు తల్లులకుజెప్పు ।

మాయక్కశాంతకూ చెప్పుమిపోయి । అయ్యోధ్యపట్నాన కాపురంబున్న ।
వృద్ధులకు పెద్దలకు శీఘ్రానజెప్పు । ముందరిత్రోవను కూడిలక్ష్మణుడు ।
సంఘటిలిరాజిలు గంగనిధిగనిరీ । క్రొత్తగావచ్చింది శ్రీకరపుగంగా ।
వడిగొనిదిరిగేటి జలనిధినిజూచి । వడికొంతదించుమని వాలిరడుగులకూ ।
గుహునిభక్తికిమెచ్చి వడికొంతదించె । గుహుని నావామీద ఆధర్మసుతులు ।
జనకజతోగూడి యెక్కికూర్చుండి । యెక్కించిరిది ప్రియా యిదిపట్టవాడ ।
గంగమధ్యామందు నడిభాగమందు । సుడిగొనితిరుగంగ సుదతిలాజంకె ।
పద్మాక్షిభీతిల్లి పణతిజడసినను । శ్రీరామచంద్రులూ తొడనుజేర్చుకొని
కీలుబిగించితే శీతఝడియూను । కదలకుండగవాడ పదిలముగనడుపు ।
లక్షణంగలవారి రాజుతమ్ముడవు । లక్ష్మణాయీనావ పదిలముగనడుపు ।
వాడదిగి మూడడుగులొక మేరనడచి । రఘునాధఆరణ్య మెంతదూరమ్ము ।
నడువలేకను కాళ్ళు పొక్కులునుబొక్కె । పూచగాచేతులను రక్తాలువిగెను ।
చంద్రబింబముబోలు ముఖమెల్లవాడె । సతిముఖముక్తై జూచి పతియంతనవ్వి ।
రామఅడవులలోకి రాకుండుమంటె । బుద్ధిలేకను నీవు వెంటవచ్చితివి ।
నడువుమీశుభమగును నలినాక్షియనగ । అడుగులుతడబడి ఆకోమలాంగి ।
తొడగాళ్ళువేసెనూ పతిజూడగాను । కఠినంపురాళ్ళలో మేదినీతనయ ।
యెట్లు నడువగలేదు యెత్తుకుందామ । నడచుచునున్నట్టి నరనాధుతోడ ।
పరమపతివ్రతా తనపతికి యిట్లనెను । సతినిపతులుమోసి వ్రతమునడుపుదుర ।
రఘునాధయిదిజూడ లక్షణంగాదు । శ్రీకరంబుగమీ శ్రీహస్తమూలు ।
మాకిచ్చిరక్షించు లోకేశతనయ । పరమాత్మమీకరం పట్టినడిచితె ।
అయ్యోధ్యపట్నాన వున్నట్టిమాకు । వెలపలిహస్తాన వెలదిచేపట్టి ।
లోపలిహస్తాన ధనసుచేపట్టి । చేరెదము యాత్రోవ వెళ్ళెదముగిరికి ।
మహరుషుల ఆశ్రమాలటు గానవచ్చె । కిన్నరకింపురుష యక్షగంధర్వులూ ।
రెప్పవేయకరాము వొప్పుజూతూరు । తాపసికన్నెలే రూపుగలస్త్రీలు ।
నిన్నుజూస్తున్నారు నీరజనేత్రి । మమ్ముజూచియుతరుల మాటునకుజనిరి ।
వారలువున్నట్టి వనములకుజనుమా । పతియాజ్ఞబుచ్చుకొని పద్మాయజాక్షి ।
హంసగమనావెళ్ళె అతివలాకడకు । చుట్టుదిరుగానిల్చి సుదతులందరును ।
యెట్టిలావణ్యమొ యెట్టిరూపంబొ । యిట్టిస్త్రీలూగలర సృష్టిలోపలను ।
అతివకిట్టికళలు బ్రహ్మదేవుండు । చతుర్భుజములనిండ చేసెగాబోలు ।
మేలుకన్నులవాడు మేఘశ్యాముండు । చేతనంబులవాడు చంచలానేత్రి ।

యినవురుయేమగుచు రువిడరోదెల్పు । శ్యామలదేహుండు నాదుపతిసుమ్మి ।
విల్లువేబూనిన వాడునామరిది । జనకుడునాతండ్రి దశరథుడు మామ ।
వింటిమీపూర్వంబు కంటిమీనేడు । కంటిమిమాకళ్ళ కరువెల్లదీర ।
ఓశమ్మనీవిప్పు డడవులలోకి । వొంటరిగవస్తివే యిందీవరాక్షి ।
యిర్రులుదుప్పులూ యెలుగులూపులులు । గండుమృగంబులూ కారెనూబోతులు ।
కూౄరజంతువులన్ని తిరుగాడుచుండు । భయములేకనుతిరుగ మనసొప్పెట్లో ।
అనుచుముదితలుతమలో ఆనందపడుచు । ఖర్జూరఫలములును కదళిఫలములును ।
అంజూరఫలములూ అవిద్రాక్షపళ్ళు । కొమ్మలనిమ్మపళ్ళు కోమలికియిచ్చె ।
గంగరేగుపండ్లు కమలాక్షికిచ్చె । తనకిచ్చినపళ్ళు ధారుణీతనయ :
జనకసుతాదెచ్చి విభునికందిచ్చె । ఆదేవతాస్త్రీలు యరగిరడవులకు ।
రఘుపతినవ్వుచూ దేవితోబల్కె । పద్మాక్షియీవనములో ఫలములన్ని ।
ఆరగించానీకు తృప్తగూనటవే । జనకుని తనయనై జానకిగ పెరిగి ।
అయోధ్యరామునకు పట్నంపుసతినై । పట్టాభిషేకంబు చేయదలచితె ।
కైకకుమీతండ్రి యిచ్చునావరము । ఆకులలమూదిని అడవిబ్రతుకంగ ।
పిన్నత్తకైకచే చేకూడెగదా । ఫలములకొదువేమి పరమాత్మమనకూ ।
చక్కనికొలనందు స్నానంబులాడి । మంత్రజపనిష్ఠ నీమములుగావించి ।
అచ్చోటిబ్రాహ్మణులు యాబ్రహ్మరుషులు । ఆశీర్వాదంచేసి అక్షింతలివ్వ ।
శిరసునధరియించె దశరథాసుతుడు । తండ్రిపోయినవార్త త్రయిలోక్యపతికి ।
రుషులవల్లనువినియు అవతారమూర్తి । హడలియేడువదొడగె ఆరాటమొందె ।
శ్రీరామ్నుజూచియు సీతదుఃఖించె । సౌమిత్రిఅంతటా అన్ననోదార్చి ।
సరయుపూనదిలోన స్నానంబుచేసి । తిలదర్భ అక్షతలు తీవ్రముగదెచ్చి ।
పితృకార్యంజేసిరి క్రమముతోడుతను । పదిదినములాగడిపె భానుకులుడంత ।
జనకసుతతాపురా కొలనుకేతెంచి । చల్లగాపసుపాడి కొమ్మలన్నిలిపి ।
పధ్నాలుగుయేండ్లు అడివిపాలించి । మరలిఅయోధ్యకు మేముచేరితిమా ।
ముత్యాలతోపూజిస్తు రత్నాలపూజ । మాణిక్యాలతోపూజ మగువనేజేస్తు ।
పట్టుచీరలుయిస్తు పద్మాయతాక్షి । చిలుకపల్కులతోటి శీతపల్కగను ।
చిరునవ్వునవ్వుచూ శ్రీరాఘవుండు । కొమ్మకుమ్రొక్కితివ కొలనుమ్రొక్కితివ ।
కొలనులోనున్నయా హంసతతికిమ్రొక్కితివ । కొమ్మకునేమ్రొక్క కొలనుకీమ్రొక్క ।
కొలనులోనున్నయా హంసతతికినేమ్రొక్క । శ్రీవిష్ణులక్ష్మికీ బ్రహ్మభారతికి ।
గౌరిశంకరులకు దండంబుబెడితి । మ్రొక్కితిముగ్గురికి హస్తములుమోడ్చి ।

గంగకు మ్రొక్కితే గతులిచ్చుగాని । రాజ్యంబులిచ్చునా యోహంసగమనా ।
విష్ణుండనేనవుదు నీవులక్ష్మివి । శంకరుడనేనవుదు నీవుపార్వతివి ।
బ్రహ్మయునేనగుదు భారతివినీవు । గంగగావకసతిని గావింతుననెనూ ।
అత్తకుసవతొచ్చి అడవులకుబంపె । జలములేసవతయితె తలమునిపోను ।
యెండవానలుబడక దిట్టమయివుండు । సకలతరువులుగలా పూదోటలోను ।
శాలగట్టూమని అవనిపతిబల్కె । తాళవృక్షంబులూ హింతాలతరులు ।
దూలవాసములుగా తాసునిర్మించి । మోదుగనారతో పెండెలునుగట్టి ।
అడవిలోఆకులు కప్పుగాబరిచి । యిమ్మయినశాలలూ లక్ష్మణుడువేసె ।
శాలలోపలజేరి శ్రీరాఘవుండు । దేవితోపవళించె తృణసెజ్జపయిని ।
రాక్షసకులమంత రాముచే తణగ । వేడ్కతోమారీచుడు కనకమృగమాయె ।
వెండివి చారలూ పైడికొమ్ముమ్మలు । పర్ణశాలవాకిటా ఆలేడియాడె ।
పసిడిమృగమునుజూచి పణతిజానాకి । పరమాత్మయామృగం పట్టితెమ్మనెను ।
తమ్ముడుసౌమిత్రి యన్నతోబల్కె । అన్నమాయలలేడి తగదుసుమ్మనెను ।
అనేకదేశములు నదిపర్వతములు । ఘోరఅరణ్యములు నడచివచ్చితిమి ।
బంగారుమృగమును కంటిమేమనమూ । ముక్కునుచెపులునూ మునుకోతబద్ధ ।
రక్కసిమాయలవి రఘునాధచూడూ । ఆడదిబుట్టితే వీటికిచేటూ ।
సతినేలదెచ్చివి దండకాటవికీ । అడిగినవస్తువులు యివకుంటిమయినా ।
అయోధ్యఅడవిగా అవనితజూచు । కోరినవస్తువులు తరుణికివకుంటె ।
ధవళాక్షితనవార్ని తలుచుతూనుండు । మనసయినయట్టివి మగువకివకుంటె ।
కాంతలోలోపల గోజిల్లుచుండు । విల్లునుఅంబులా చేపట్టిరాము ।
తమ్ముణ్ని సతివద్ద కాపలాయుంచి । పణతిరోయిదిమనకు గండంబుఅనుచు ।
సతిముఖముకై జూచి పతియేగసాగె । పుడకలుగొరుకుచు పూరిమేయుచును ।
గంతులువేయుచు బెంగలించుచును । చెట్టులుపుట్టలు చెలగిదాటుచును ।
అందందినిలచుచు అట్టెయెరుగుచును । కనబడికనబడక కాననాసీమ ।
తిరుగుచున్నట్టి జంతువుపైని । దశరథసుతుడేసె అగ్నిబాణంబు ।
హాసీతలక్ష్మణా యినవంశతనయా । కావుమినన్నుచు కనకమృగమడలి ।
దనుజరూపుతోను ధరణిపైద్రెళ్ళె । అంతరిక్షమందు ఆయార్తరవమూ ।
ఆవనిజ వినితన మదిదికిట్లాయె । లక్ష్మణవినవయ్య మీఅన్నమాట ।
అనుజునిచేతను ధరణీశులకు । యేమియుత్పాతంబు సంఘటిల్లెనో ।
అవశకునమ్ములు అటుగానవచ్చె । వేగంబుగాబోయి మీయన్నజూడు ।

అచ్చుటరామునీ గనువారులేరు । హడలుచుండెడివనిత కనుజూడబల్కె ।
సప్తసముద్రాలు యేకమయినాను । పదునాల్గుభువనములు భస్మమయినాను ।
యేడుసాగరములు యింకిపోయినను । జగదీశ్వరులకెపుడు భయములేదమ్మ ।
ఆమాటలువిని అతివకోపించి । కళ్ళుయెఱ్ఱజేసి కాంతదూషించి ।
సవితితల్లిసుతులు శత్రువులుగార । అనుజుభరతూవంటి తమ్ముడవుగావ ।
వకడురాజ్యంబేలు వకడాలిగోరు । వకరిసతినీగోర వంశముండూనా ।
ఆమాటలూవినగ అ లక్ష్మణునకు । కడుపులోచెయిబెట్టి కలిపినట్లుండె ।
కర్ణానశూలాలు గ్రుచ్చినట్లుండె । అగ్నిమంటలుబుట్టె తాపంబుగల్గె ।
అనరానిమాటలు ఆడితివినన్ను । వినరానిపల్కులూ వివరించితీవి ।
పణతిరోనీపాల కర్మమెట్లుందో । యేడుగిరులూగీసి ఆనెట్టిచెప్పి ।
పుట్టలోవున్న భుజగేంద్రులారా । పురుషోత్తమునిభార్య మీభూమినుండె ।
కొండలలోవున్న వోమృగములారా । గోవిందునీభార్య మీగిరీనుండె ।
ఆకాశవాణియా ఓభూమిదేవి । దశరధునికోడలు మీభూమినుండె ।
మునులార రుషులార భూజంబులార । జనకునికూతురూ మీభూమినుండె ।
అన్నిఆసలుబెట్టి లక్ష్మణుండేగ । మాయవేషముతోను రావణుడువచ్చి ।
పున్నానపొంగిన సముద్రునీవలెను । యేరూపముతోను వెళ్లుదునోయనుచు
యెట్టిరూపంబుతో యింతిదేగలనో । నానిజరూపంబుతో వెళ్లితినయినా ।
నిలువునాప్రాణాలు విడుచునాదేవి । బాలప్రాయంబుతో వెళ్లితినయినా ।
సిగ్గుపడిఆచేడి పల్కదేమోను । వృద్ధబ్రాహ్మణవేష మేతానువేసి ।
విభూదిరుద్రాక్ష లమరంగబెట్టి । దర్భాసనంబును చేతఝూరియును
చేబూనివణుకుచూ చెలియదగ్గిరకు । వంటనుప్రాణాలు లేనట్టివలెను ।
అడుగడుగుకూ ఆదినారాయణనుచూ । కపటంపుసన్యాసి కడువేగవచ్చె ।
వచ్చుసన్యాసికీ యెదురుచనుదెంచి । అర్ఘ్యపాద్యంబిచ్చి దండంబుబెట్టి ।
కలిగినఫలములూ రుషికిచ్చెకాంత । ఫలములారాగించి సురద్వేషిఅంత ।
యెంతఫలమేనీకు యిందీవరాక్షి । పులులువెలుగులుగలవు పొలతియీయడవి ।
వొంటరిగనుంటివీ పతియెందుబోయె । యెందుబోయెనేపతి సుందరీమణిరో ।
అనగరాక్షసితోడ ఆయంబుజాక్షి । వినవయ్యవకమాయ కనకంపులేడి ।
వచ్చిమాపర్ణశాల వాకిటానాడె । పసిడిమృగమునుజూచి దుర్బుద్ధిదోచి ।
పరమాత్మనామృగం తెచ్చిమ్మనంటి । పతినిదలపోయుచూ అతివదుఃఖింప ।
కన్నులనీరపుడు కాల్వలయిపార । యేలవగచేవుసీత నీధవునికన్న ।

యిందీవరాక్షిరో ఆత్మ డనుగాన । రాజ్యసంపదలకు చెడినరామూని ।
కందమూలముదిని కాలంబుగడిపే । రుషితీరునున్నట్టి యారామచంద్రు ।
చేపట్టిచేడెరో సుఖియింతువటవె । రావెలంకకునీవు యోరాజహంస ।
నవరత్నసొమ్ములు నాతిజేయిస్తు । మిద్దెలుమేడలూ దివ్యభవనములు ।
యేనుగులుగుర్రాలు మేలందలములు । దాసిసలుదాసీలు బహుపరీజనలు ।
యేలంగపట్నంప్పు దేవినీజేతు । లంకపట్నముయేలు ఓదంతిగమనా ।
మండోదరిమొదలుగా అరిదరీసతులు । హెచ్చుగాజూతురే యిందీవరాక్షి ।
అనిపల్కిపదితలలు రాక్షసుడుజూపె । పదితలలుజూపగా పడిమూర్ఛబొందె ।
మూకమామిడివిరిగి పడ్డచందమున । గోరుచుట్టూపయిని రోకలీపోటు ।
చెవులోపోటుకుతోడు సన్నాయిజోడు । జంకుచుకనుమూసి వణకుచునున్నట్టి ।
భూమిపైనున్నట్టి భూపుత్రిజూచి । గడ్డపెల్లాగించి రథముపైబెట్టి ।
పగదీరె ననితలచి గగనమునకెగిరి । యేసుచుండగమూర్ఛ దెలిసిజానాకి ।
శ్రీరామసతినయ్య సీతనాపేరు । అమరంగదశరథుని కనుగుకోడల్ని ।
కూర్మితోజనకునీ ముద్దుకూతురినీ । లక్ష్మణునివదినెనూ లక్ష్మిదేవంద్రు ।
ఆతన్రవములతోటి వెడలెనా రథము । వైనతేయునిభ్రాతజటాయువంత ।
ఆతన్రవమూవిని రణముకూదగిలి । ఓరిరావణనీవు రామునీసతిని ।
దొంగతనమూగాను యేలదెస్తీవి । డించిపోతేనిన్ను రక్షింతుగాని ।
అనుచుపంతముబట్టి పక్షములచేత । రథముగొడుగులుతన్నె టెక్కెములుతన్నె ।
శిరములుభుజములు నెత్తురులుగార । కలవరమునూబొంది సురద్వేషిజంకి ।
రెండుటెక్కలనడుమ ఆయువనియెరిగి । చంద్రాయుధముతో పక్షినేయగనూ ।
వేరుతోవృక్షంబు కూలినారీతి । ప్రాణావశిష్టుడయి పుడమిపైబడియె ।
యేగెనురాక్షసుడు అంతరిక్షమున । రుష్యమూకాద్రియు సుదతిలాగాంచి ।
వొడలిసొమ్ములుదీసి వస్త్రమునగట్టి । సుగ్రీవువనములో సుందరీవయిచె ।
దశముఖుడాలంక శీఘ్రానజొచ్చి । అంధకారడవిలో అశోకనీడ ।
అసురాంగనలమధ్య ఆసీతనుంచె । సీతముఖమప్పుడే చిన్నబోయుండె ।
జానకిముఖమపుడె జయముచెడియుండె । యిందీవరాక్షిని జూచిరాక్షసుడు ।
నారచీరలుగట్ట నాతినీకేల । పట్టుచీరలుయిత్తు పద్మాయతాక్షి ।
పుడమిపైశయనించ నేలభూపుత్రి । హంసతూలికలుండె నటులేచిరమ్మి ।
మన్మథరాజ్యంబు మనముయేలుదము । యెదురనిలచీనట్టి దశకంఠుజూచి ।
నీతోటిబల్కరా నీచాధమూడ । అమరంగవకతృణం అతివచేపట్టి ।

యీపూరిపుడకతో పల్కెదాసనుచూ । గజముకు సింహముకు యెంతఅంతరువో ।
అంతహెచ్చూతగ్గు రామునకునీకు । గోవుకుకుక్కకుయెంతఅంతరువో ।
అంతహెచ్చూతగ్ధు రామునకునీకు । హస్తికిమశకముకు నెంతయంతరువో ।
అంతహెచ్చూతగ్గు రామునకునీకు । నక్కకుపులికినీ యెంతఅంతరువో ।
అంతహెచ్చూతగ్గు రామునకునీకు । రాక్షసుడానీవు రఘురామునాటా ।
యెలుకవలెమాణిక్య మెత్తుకునివచ్చి । యిరవుదప్పిబింకముతొ దిరిగేవు ।
పేదబ్రాహ్మణుండు బహునీతిశాలి । నీతండ్రిపౌలస్త్యు డఖిలవేదాంతి ।
వుద్యానవనములో యుల్లిచందమున । పరువుజెరుపనునిన్ను పుట్టించెబ్రహ్మ ।
నీలంకయేలుకుని యెదిగిబ్రతుకూమి । అనుచుకతెనపుమాట లవనిజాబల్కె ।
కాలాగ్నిరుద్రుడయి బ్రహ్మపుత్రుండు । యింద్రాదులిచ్చినా చంద్రాయుధమ్ము ।
చంద్రవదననుగొట్ట చెయ్యెత్తిజూపె । మండోదరిమొదలగు మగువలందరునూ ।
పణతులజంపుట బహుదోషమాని । వద్దువద్దనుచునూ పారదోలిరి ।
ఆయుస్సుమూడుటకు లంకజెడుటకునూ । ధరణివతియుసురంత దనుజునకుదగుల ।
పుత్రమిత్రులతోటి బుగ్గియగుటకునూ । భూపుత్రిదెస్తివా బుద్ధిహీనుండ ।
మనుజులతోపోరు మనకేలచెపుమీ । సతిపల్కులూ వినిదనుజేశ్వరుండు ।
లజ్జించిలానేగె చదురుస్థలమునకూ । రక్కసుడువెళ్ళగా త్రిజటాలేచి ।
బహుమంచికలగంటి మదవతిరొవినుమీ । రాముడేనుగనెక్కె రాగకలగంటి ।
నీమరదిభరతుడూ భూమేలగంటీ । నీలసుషేణుడు జాంబవంతూడు ।
అంజనుడుసుగ్రీవు డాయంగదుండూ । లక్ష్మణసహితముగ కపిసేనగూడి ।
సేతువుగట్టియు లంకంతగాల్చి । రావణువధియించి రాజ్యమంతయును ।
తమ్మునికిదాగట్టి నిన్నుచేకొనియు । వేడుకతో అయ్యోధ్య కేగకలగంటి ।
కనకమృగమునువేసి మళ్ళెరాముండు । కాంచెనుతమ్మునీ కాకుస్థకులుడూ ।
పతిలేనిసతివిడిచి నీవురాదగునా । వనములోయాఅబల యెంతహడలూనో ।
తలిరుబోణులగతీ దలచవయితీవి । అనగ వినినక్ష్మణుడు అన్నతోబల్కె ।
అనరానిమాటలు అవనిజాబల్కె । పడరానిమాటలు భామలాబల్కె ।
అచ్చటవనదేవతలసాక్షిబెట్టి । నిలువలేకనువస్తి యోనీరజాక్ష ।
తమ్ముణ్ణిఅనలేక భరియింపలేక । తనకులానేసంబలించుకునిరాజు ।
తమ్ముడుత్రైలోక్య పతితోడగూడి । పర్ణశాలాచేరె పద్మలోచనుడు ।
పర్ణశాలాలోన సీతలేదాయె । జలములులేనట్టి ఆబావివలెను ।
సస్యంబులేనట్టి క్షేత్రంబువలెను । ఫలములులేనట్టి వృక్షంబువలెను ।

దేవుడులేనట్టి ఆలయమువలెను । భూపతిలేనట్టి రాజ్యంబువలెను ।
నాధుండులేనట్టి నాతిచందమున । చంద్రుండులేనట్టి యానిశీరీత ।
సూర్యుండులేనట్టి యాదివముభంగి । పాఠ్యమినిజదివినా వేదంబువలెను ।
దివ్వెలేనట్టియా గృహముచందమునా । సీతలేనిశాల చిన్నబోయుండె ।
నేగదేబిల్చితిని రాగదేసీత । యెందులదాగితివొ యేలబోయితివొ ।
బంగారుచెంబుతో వుదకంబుదెచ్చి । పాదములుకడుగుటకు పణతిరావేమె ।
చలువమడతలుదెచ్చి తళ్ళొప్పనొత్తి । వీవనవిసరనూ యింతిరావేమె ।
నేగదేబిల్చితిని రాగదేసీత । యెందులదాగితివొ యేలబోయితివొ ।
లక్ష్మన్ననాడిన మాటలకునీవు । లజ్జించిదాగితివ యోహంసగమనా ।
సౌమిత్రినాడినా మాటలకునేను । వోరిస్తిమన్నిస్తి వోయిందువదనా ।
నేగదేబిల్చితిని రాగదేసీత । యెందులదాగితివొ యెటులబోయితివొ ।
యింతినీవడిగినా బంగారుమృగము । తెచ్చితినిజానకీ చెచ్చెరనుజూడు ।
పుడమిపైనున్నట్టి రధముచారాలు । భూమిజనుచేసుకొన్న పుడమిగోతులునూ ।
చూచిశ్రీరాఘవులు కడుమూర్ఛబోయె । అన్నశోకముజూచి హడలెసౌమిత్రి ।
ధైర్యంబుదెచ్చుకుని అన్నకిట్లనియె । పతులకొరకుసతులు హడలుచురుగాని ।
యేలోకమందయిన పతులుహడలుదుర । దేవలోకమునకు యేగినాగాని ।
దేవేంద్రువధియించి యాసీతదెత్తు । పాతాళలోకమున కేగినాగాని ।
నాగేంద్రువధియించి యాసీతదెత్తు । వనములనుదాగినను బిలములనున్న ।
ఛేదించినేదెత్తు సుందరీమణిని। చుప్పనాతినియేల చూచెజానాకి ।
తరుణిముక్కూచెవులు కోయమనకేల । మారీచుడేమిటికి మాయలేడయ్యె ।
పల్లవాధరియేల కోరెనామృగము । పట్టితెచ్చుటకేల పుట్టెదుర్బుద్ధి ।
చెలియన్నదేమిటికి జేష్టలూబల్కె। మాతవరమడుగుటకు జనకుడిచ్చుటకు ।
సీతదెచ్చియూ వనముజొచ్చుటకు । మాయరాక్షసుతోను మగువయేగుటకు ।
కాకుస్థవంశమున కర్మవశములకూ । కైకయేమీజేసె కారుణ్యానాధా ।
వనమందుపొదలందు గుహలయందూన । వనజాక్షివెదకుచూ వాలిమదన్నుడు ।
భానుకులతేజుండు పణతివెదకుచును । పక్షులవృక్షాలమునుల నడుగుచును ।
లంకమాగన్ముబట్టి పోవుచుండగను । వైనతేయునిభ్రాత యాపక్షిరాజు ।
ఆరామరామనుచు ధరణిపడియున్న । ఖగకులపతిజూచి కాకుస్థుడడిగె ।
యెవ్వడవురవోరి విహగపుంగవుడ । పక్షంబులూగూలి వక్కలైయుండ ।
కారణంబేమిటీ ఖగపతీదెల్పు । ఆదివిష్ణునిజూచి అపక్షిరాజు ।

అవనిజనురావణుడు గొంపోవువాతన్ । తానుయుద్ధముచేసి సుడిగొన్నవార్త ।
రావణునిపురికేగు మాగన్పువార్త । వార్తలన్నియుదెల్పి వదలెప్రాణములు ।
పక్షిరాజూపుణ్యు మెట్టిదోగాని । కన్నపుత్రునివలెను కమలనాభుండు ।
ఉత్తరక్రియజేసి గౌతమిలోగల్పి । శబరియిచ్చినపండ్లు తానారగించి ।
శబరికిమోక్షంబు శీఘ్రినయిచ్చి । ఋష్యమూకముజేరి రామలక్ష్మణులు ।
వృక్షంబుక్రిందనే గూర్చుండగాను । సూర్యసూనుండగు సుగ్రీవుడుజూచి ।
బంపెనుహనుమంతుని ధాముసన్నిధికి । వచ్చెనువానరుడు వసుధేశునడిగె ।
తెలిపెనులక్ష్మణుడు అంజనీసుతుకు । వాలినిలాజంప వసుధయునుగట్టె ।
కపిసేనతోరాజు లంకకునేగ । ప్రతినలుజరిపియీ సంధిదగచేసి ।
వాలనగ యెవ్వరూ వాడికీనీకు । యేలపగబుట్టెనో యెరిగింపుమనగా ।
ఆయింద్రనందనుడు నాకుభ్రాతయగు । యెడలేనిబలముతో యేకచక్రముగ ।
పృధివినిగలయట్టి శూరులందరిని । రణమునగూల్చును కపిశేఖరుండు ।
చూచినంతటచేరు యెదుటిబలమంత । బలియుండుదుందుభి యనురాక్షసుండు ।
యుద్ధముజేయుచూ వాలిచేమడిసె । దుందుభిశవమునూ కాలితోదన్న ।
గిర్రునపైకెగిరి గిరిమీదబడిన . చూచెనురుషివరుడు యాదనుజశవము ।
యెవ్వడుయీగిరి యెక్కిననుగాని । మారుమాటాడక మడియునట్లుగను ।
శపధంబుజేసెను ఆయతివరుండు । నాపత్నిచేకొనీ నన్నుగొట్టంగ ।
మంత్రులుమేముంటీ మీగిరీయందు । అనిదెల్పిభూదేవి తొడుగులూయిచ్చె ।
కౌసల్యపట్టికీ కానుకలుయిచ్చె । కానుకలుచేకొనీ కళ్ళనద్దుకుని ।
శ్రీదేవినగలెల్ల రూపించిచూచి । దిగ్గునధరణిపయి వ్రాలెరాఘవులు ।
ప్రాణవల్లభసొమ్ము పతితానుజూచి । ప్రాణంబులూసోలి పరవశుండాయె ।
ఆహాహశ్రీరామ అయోధ్యవాస । పరాక్రమంగలరామ బలరామచంద్ర ।
యింతికొరకయి నీవుచింతింపదగునా । మంత్రులందరితోను కపిరాజుగూడి ।
శీతలంబగునట్టి యుదకములుదెచ్చి । శీతగంధముతోడ శీతవుష్పమునా ।
శైత్యోపచారంబు అయోధ్యపతికి । శాయంగకన్నెత్తి అనుజుతోననియె ।
వరకంకణంబులు సూడిగంబూలు । ముకున్ముంగెరయును కణన్టిములమణులు ।
పాదములుఅందెలూ బన్నస్వరమూలు । అవనిజదాల్చినవి యవియగునొకాదొ ।
కట్టుబట్టలచెంగు కాంతదీకాదొ । అనియడుగధరణిపతి కనుజుడిట్లనియె ।
కోమలిసొమ్ములూ కొన్నియెరుగుదునూ । అందెలుయాచెలివి సందేహమేల ।
వనజాక్షిబాహులా కంకణాలగునూ । నీలాలకమ్మలు నెలతవీసుమ్మీ ।

పద్మదళనేత్రివే పసిడిగాజూలు । నగలుయేమనివైచె నిచటసుగ్రీవ ।
అంతరిక్షామందె బోవుచూనుండి । దేవరా వకకన్య యివివైచిపోయె ।
దేవతలుశ్రీరామదేవునీసతివి । వత్తురువారలూ దాచియిమ్మనగ ।
పుచ్చుకుదాచితిని పుడమీశవినుమీ । మెచ్చెసుగ్రీవునకు యిచ్చె అభయమ్ము ।
సప్తతాళముచాటున వాలినీవేసె । సూర్యసుతునికిగట్టె కిష్కింధపట్నంబు ।
వాలిమరణమువిని వనితతావచ్చి । నిష్ఠురోక్తులబల్కె శ్రీరామచంద్రు ।
సుగ్రీవునికిమంత్రిగా అంగదునిజేసె । తారనుయోదార్చి తమ్మునిబిలిచి ।
చేతిముద్రికయిచ్చె శ్రీలక్ష్మణునకు । సేనలలోవున్న హనుమంతుబిలిచీ ।
హనుమన్నచేతికీ యిచ్చిముద్రికను । వనచరుడవినవయ్య వానకాలమ్ము ।
దరిజేరవచ్చెను వనితనూవెదుక । సాగరంబూదాటి రాలేముయిపుడూ ।
సాగరంబూదాటి లంకమార్గంబు । తెలుసుకునిఆకాశ వీధినీబోయి ।
శ్రీరాములాసతికి శ్రీపుణ్యవతికి । అన్నముద్రికనీవు ఆనావాలిచ్చి ।
ఆపతివ్రితసీత నడిగితి ననుమి । అసురులకు లయకాల మొచ్చెనూయనుమి ।
మదిలోనరాఘవుని మరువకూమనుమి । హారామహారామ యనుచుయేప్రొద్దు ।
పలువరించుచునుండు మాపణతిసుమ్మీ । రమణివెదుకంగజల రాసియూదాటి ।
లంకపట్నముజొచ్చి కపికులోత్తముడు । మేడలూమహళ్లు దివ్యభవనములూ ।
అక్కడిక్కడ అనక యెల్లస్థలములనూ । వెదకికానగలేక వనమునకునేగి ।
ఆశోకమూక్రింద నున్నపణతినిజూచి । వృక్షంబుపయినెక్కె శ్రీరామదూత ।
రాముదూతనుజూచి మాట్లాడవెరచి । రావణుమాయనీ రమణితాజంకి ।
మాయకపివచ్చెనని మాట్లాడవెరచె । భామినినీపతికి నేబంటునమ్మా ।
నామాటనిక్కమ్ము నమ్ముసీతమ్మ । అయోధ్యరాములది యానవాలిచ్చె ।
అటుపయినిలక్ష్మణుని దండంబుజెప్పి । ముద్రినిముద్రికా చేతికందిచ్చె
దుఃఖజలధినిమునిగి యాజనకకన్య । పలునొవ్వమరదినీ బల్కినమాట ।
యెడలేని దోషాలు వెంటనే దగిలె । అబలయగుసౌమిత్రి నాడినామాట ।
అరమరలేకనూ యనుభవిస్తిని । శిరోమాణిక్యంబు కపికిచ్చియతివ ।
శ్రీఘనరాజుని రమ్మనీజెప్పు । అశోకముక్రింద వున్నదనిజెప్పు ।
రావణునీజంపి రమణిగొంపొమ్ము । జీవంబులేకుండ ఘటమున్నదనుమి ।
అంతటసెలవొంది మర్కటారాజు । వుద్యానవనమెల్ల తాద్రుంచియిచి ।
అసురపుత్రుండగు నక్షయునిజంపి । లంకగోపురమెక్కి రణగోలజేసి ।
కూర్చుండ యిదినీకు నీతికాదనుచు । కనక స్తంభమునకు కట్టుత్రాళ్లుతెచ్చి ।

కట్టిరిరాక్షసులు హనుమంతునపుడు । తననుకట్టినకట్లు లాద్రెంచివైచి ।
యెగిరివెళ్ళెనులంక పట్నంబులోకి । రావణుకొలువునకు రయమునజనెను ।
యెవ్వడవురా కోతి నీకింతక్రొవ్వు । యేమిటికొచ్చితివి నాదుపట్నముకు ।
యిట్లనెనురావణుతొ సృష్టీశుదూత । కిష్కింధపాలించు సుగ్రీవరాజు ।
సూర్యవంశజునితో సంధిదగజేసి । వాలినిబాజంపి పణతిగగ్గొనను ।
ననుబంపెలంకకూ యాకపీరాజు । వనచరునిబంటును హనుమంతుడండ్రు ।
శ్రీరాములెవ్వరో యేరిగింపుమనగా । శూర్పణఖకులా ముక్కుచెవులునుగోసె ।
ఖరదూషణాదులను క్షణముననుద్రుంచె । మారీచునరగడియ మదన్నముజేసె ।
అట్టిరామునిబంటు అతిపరాక్రముడ । సీతనుదెచ్చుటా నీతిగాదూర ।
దొరవనీపించుకుని దొంగతనమేల । రాజువనిపించుకుని యీరవ్వయేల ।
భూలోకమాతనూ యిచ్చిశరణొందు । యీకున్న సతిసుతుల తోడజచ్చేదవు ।
కపిపల్కుమాటలకు దనుజపతియంత । అతికాయమహాకాయ యాఖడ్గరోమ ।
వృచ్ఛికరోమసర్పరోమ యాదనుజభటుల । చెచ్చెరబిలచియా వనచరేశ్వరుని ।
వాలమ్ముముట్టించి అగ్నిముట్టించి । వనచరేశ్వరునిపుడు వడిగ జంపండి ।
లంకేశుదూతలూ పొంకముతొబోయి । నారచీరెలుమంచి పట్టుచీరాలు ।
హంసావళీపట్టు తెల్లచీరలును । జానకీపుట్టంబు వకటి దిగవిడిచి ।
పట్నానగలయన్ని వస్త్రాలుదెచ్చి । తిలతైలమొకనూరుకోట్ల భాండములు ।
వస్త్రంబులన్నియును నూనెలోముంచి । కోటిదనుజులుకట్టె కోతివాలముకు ।
అగ్నిహోత్రముదెచ్చి అసురులంటించ । పెరిగెనుహనుమన్న యొకకొండపొడుగు ।
పావకునిబొగడుచూ కేళించుచూను । వాయుదేవుండపుడు చల్లంగవిసర ।
మేడలుమిద్దెలూ దివ్యసౌధములూ । ఆలయములంగళ్ళు అన్నిఅంటించె ।
గజాశ్వశాలలూ రథశాలలూను । కొలువుకూటంబులు రచ్చసావళ్ళు ।
అంటించిపట్నంబు గగ్గోలుపుచ్చె । కుడువకపెట్టకా కూర్చినాసొమ్ము ।
భూమికర్పితమనీ పల్కేదివారు । ఆవులనువేగముగ విప్పేటివారు ।
బాలురువృద్ధులూ పరుగెత్తువారు । లయకాలమొచ్చింది యీదనుజకులము ।
యేలసీతనుదెచ్చి యీలంకనుంచె । దనుజేశునకుయేల పుట్టెదుర్బుద్ధి ।
అనిసతిపతులునూ హడలిదుఃఖించె । రామచంద్రులనంత దలచివాయుజుడు ।
వాలంబువేడికిని దానోర్వలేక । సాగరంబునముంచె యాకపీతోక ।
కిన్నరకింపురుష యక్షదేవతలు । చూచుచుండగజొచ్చె సుగ్రీవువనము ।
చూరబుచ్చెను వనము యాహనుమన్న । అరగించెనుమంచి ఫలరసంబూలు ।

దూతలు యెరిగించెదశరథేశునకు । సంతోషమునవచ్చె స్వామిరాఘవులు ।
వాయుసుతుండంతట వందనముజేసి । వనితమాణిక్యంబు మనుజపతికిచ్చె ।
నక్షయకుమారాది యసురులజంపి । లంకాపురమునంత భస్మంబుజేసి ।
పట్నముకుపడమరా ఆశోకనీడ । చిన్నబోయినట్టి సీతనుగంటి ।
దనుజకాంతలమధ్య ధరణిజనుగంటి । సూర్యసుతుడునుఅంత యింద్రుమనమడునూ ।
నీలుండునలుడునూ గంధమాదనుడు । జాంబవంతుడూను సుషేణుడూను ।
వారధిగట్టిరీ సేనలు నడువ లక్షగుర్రంబులూ లక్షయేనుగులు ।
ఆక్షయమయినట్టి కోతిమూకలతో । రామలక్ష్మణులపుడు రయముతోనేగి ।
రావణాధీశుల దగ్ధంబుజేసి । చరలనున్నట్టియా సురలవిడిపించె ।
జానకినిదెమ్మనెను సర్వేశ్వరుండు । ఆసీతదెమ్మనెను మరదిలక్ష్మన్న ।
అంతటరాముడు తమ్మునిబిలిచీ । అగ్నిగుండము జొరమనిపల్కె ।
ఘోరవనములకు హనుమంతుడేగి । మద్దులుమారేళ్ళు చింత్రమాకులు ।
గుగ్గిలపుతరువులు గురివిందచెట్లు । గంధపుతరువులు మర్రిమ్రాకులు ।
తెచ్చివాయుసుతు డగ్గినిజేసె । భగభగమండగ యాభూపుత్రి ।
గంగస్నానం బొప్పుగజేసి । రామునిపతిగా మనసునదలచీ ।
గుండముజొచ్చెను జానకిదేవి । పాలసాగరమున సతియున్నట్లు ।
చల్లనగలిగెను సరసిజాక్షికీ । స్వర్గమునుంచి దశరధుడొచ్చి ।
అవనిజయేదనీ అడిగెనురాము । పోయినధనము వెదుకగనేలా ।
కాలినసీతా మనకుదొరుకునా । అనిచింతించి తండ్రితోబల్కె ।
అగ్ని హోత్రుండందిచ్చెజానకిని । పణతినితొడపయి నుంచెవిష్ణుడునూ ।
వైదేహినిదెమ్మనె మరదిలక్ష్మన్నా । సాగరముదాటి సరగునవచ్చీ ।
అందరుగూడీ రథము యెక్కిరీ । యిదిసుమీజటాయువుమడిసినాచోటు ।
కుటిలకుంతలియేగ గుర్తెరుగనయితి । నీవుబోయినత్రోవలో పక్షిరాజు ।
వృత్తాంతమంతయును వివరముగ దెల్పి । ప్రాణంబులూ విడిచెనాపక్షిరాజు
పుత్రక్రియ జేసిగౌతమిని కల్పి । పర్ణశాలాచోటుపణతినీవుజోడు ।
పాచికలువేసిమనమాడినాచోటు । నాతినీవుబోయినాయాపదీనెలలు ।
పదియుగములాయెనే పద్మాయతాక్షి । యేడుగడియాలాయెకారడవిదిరుగ ।
అనుజతమ్ముడయిన శ్రీలక్ష్మన్న । తమ్ముడుగాడుసుమి తండ్రిగాదలచు ।
వచ్చెరాఘవులనువనచరులచేత । అచ్చుగాయీవార్తభరతుకంపారె ।
వెళ్ళెనుహనుమన్న నందిగ్రామముకు । వచ్చెను మీయన్న వానరులతోడ ।

అయోధ్యపట్నముకుమిమ్ము దెమ్మనైను । పాదుకలుచేబూని భరతుడంతటను
యేగెను శ్రీఘ్రమున అన్నసన్నిధికి । రామలక్ష్మణులంత అయోధ్యకేగి ।
భటులను వానరులవాకిటానుంచి । అంతిపురికేగియూతల్లులనుజూచి ।
తండ్రి మరణమువిని తల్లడించుచును । చిన్నముఖముతోబోయి చింతతోనున్న
తనయులచేరదీసిలాగారవించి । పాలనులితనూ నేత్రములుదుడిచి ।
జనకజచెరయుంటరావణునియింట । దనుజుమర్దించుట తరలాక్షిదెల్ప ।
వినియుదగశోకించి వనితనోదార్చి । అందరుచేరియూ క్షేమాననుండ ।
పట్నంబురామునకు కట్టంగదలచి । రంభవూర్వశి మేనకలు నాట్యమాడ ।
కిన్నెరకింపురుషయక్షులూబాడ । భేరీమృదంగములు భోరుకొల్పగను ।
వశిష్ఠజాబాలిఅదితిమునులాది । వచ్చియాశీర్వాదములు హెచ్చుగాశాయ ।
విజయభూపాలుడు సింహాసనంబెక్కి । ముగ్గురితమ్ములతో ముదమొప్పగాను
కో స ల దే శ ం బు లా నే లు చు ం డె ॥

శాంత గోవింద నామములు

పాలసముద్రంమీద గోవిందరామ । భద్రాద్రీశయనూ గోవిందా । శేషపానుపుమీద గోవింద రామ । లక్ష్మితోపవళించె గోవిందా । ఆదిలక్ష్మిదేవి గోవిందరామ । శిరసు చక్కగబెట్టి గోవిందా । హస్తములు బట్టెను గోవిందరామ । పాదములు బట్టెను గోవిందా । రావణుని చెఱలన్ని గోవిందరామ । చెఱలొచ్చివున్నవని గోవిందా । అష్టదిక్పాలకులు గోవిందరామ । ఆదిదేవతలెల్ల గోవిందా । విష్ణువుతోచెప్పిరి గోవిందరామ । చెరలనుభవించియు గోవిందా ! వారి,చెరలు విడిపింతురని గోవిందరామ। మేటి పట్టపుచేడె గోవిందా । నీకు యీబుద్ధితోచెనా గోవిందరామ । మనభక్తులూవారు గోవిందా । మరిక్లేశపడుతారు గోవిందరామ । మననామ మేగాని గోవిందా । మారునామ మెత్తరు గోవిందరామ । గర్భనరకంమీకు గోవిందా । యేదైవంవ్రాసెనో గోవిందరామ । భూమిమీదపుడుదురు గోవిందా । భూమిమీద పెరుగుదురు గోవిందరామ జనకునింటాబుట్టి గోవిందా । జాతకంవ్రాయింతు గోవిందరామ । మరిపన్నెండేండ్లకు గోవిందా । మిమ్ముకలగలయుదు గోవిందరామ । హరిచేతసెలవంది గోవిందా । ఆదిలక్ష్మిదేవి గోవిందరామ । అంతఃపురమువెడలి గోవిందా । తామర కొలనులో గోవిందరామ । తానుమజ్జనమాడి గోవిందా । కన్నతల్లియైన గోవిందరామ । కమలములోప్రవేశించె గోవిందా । చూడరెండూకండ్లు గోవిందరామ । సుదతులకుచాలవు గోవిందా । అంతటరావణుడు గోవిందరామ । నవకోటిలింగములు గోవిందా । కొమరొప్ప పూజించిగోవిందరామ । అప్పుడు రావణుడు గోవిందా । సేవకులబిలిపించి గోవిందరామ । పుష్పముల తెమ్మనెను గోవిందా । రాక్షసులుయేగిరీ గోవిందరామ । కొలనులోవల జొచ్చి గోవిందా । పువ్వులగోసిరీ గోవిందరామ । యెక్కడీనరులయ్య గోవిందా । నాసరసు ముట్టారు గోవిందరామ । మీలంకలోజొచ్చి గోవిందా । మిమ్ముసాధింతును గోవిందరామ । రక్కసులు భీతులయి గోవిందా , రావణునితోచెప్ప గోవిందరామ । రావణుండు వినియు గోవిందా । నౌకర్లనదిలించె గోవిందరామ పసిడిసెజ్జాబట్టి గోవిందా । సరసుకు తావచ్చె గోవిందరామ । సుమములుకోసె గోవిందా । య్కెకడీ నరుడవుర గోవిందరామ । నాసరసు ముట్టితివి, గోవిందా । నిన్నునీబలగముతో గోవిందరామ । తెగటార్తునని పల్కె గోవిందా । రావణుడుభీతిల్లి గోవిందరామ । భూమివంకజూచె గోవిందా । ఆకాశముచూచె గోవింద రామ । యిదియేమి యక్షిణో గోవిందా । నాకుప్రత్యక్షమయి గోవిందరామ । నాతోను బలికింది గోవిందా । బరువాయె చేతులకు గోవిందరామ । బాహువులు లేవవూ గోవిందా ।

శోధించిచూడుమని గోవిందరామ । సతికినందిచ్చెను గోవిందా । శోధించి చూచితె గోవిందరామ । ఒకబాల కనుపించె గోవిందా । కనిపెంచనిబాల గోవిందరామ । కన్నులకు అగుపడెను గోవిందా । చేడెను పెంచిరి గోవిందరామ । జాతకంవ్రాయించె గోవిందా । మండోదరుప్పొంగి గోవిందరామ । రావణునితోజెప్పి గోవిందా । దశకంధరుడువచ్చి గోవిందరామ । కన్యకనుజూచెను గోవిందా । ఆబాలనూనాకు గోవిందరామ । రెండవ భార్యగా గోవిందా । పెండ్లిచేయుమనెను గోవిందరామ । మండోదరిదేవి గోవిందా । అదరిపడితానుండె గోవిందా । సురరాజసభకేగి గోవిందరామ । విప్రులను బిలిపింప గోవిందా । వచ్చిరివిప్రులు గోవిందరామ । తివాసులుబరచిరి గోవిందా । బ్రాహ్మణులు కూర్చుండ్రి గోవిందరామ । పంచాంగముబుచూచిరి గోవిందా । లగ్నములుగట్టిరీ గోవిందరామ । వ్రేళ్లముడిచీవారు గోవిందా । ఒకప్రశ్నచూచిరి గోవిందరామ । అష్టమిశనివారం గోవిందా । అయిచుఘడియలు ప్రొద్దెక్కి గోవిందరామ । చిత్తనక్షత్రమున గోవిందా । సీతపుట్టినదినము గోవిందరామ । విచ్ఛిత్తుఅయిపోను గోవిందా । చిన్నమెత్తునిలువదు గోవిందరామ । రాక్షసారాజొచ్చి గోవిందా । కనకరాసులుపంచె గోవిందరామ । తరుణి నేనిపుడు గోవిందా । కల్యాణమందుదును గోవిందరామ । అతివయిచ్చటనుంటె గోవిందా । మీలంకపాడగును గోవిందరామ । అతివనుముట్టిన గోవిందా । ఆఘడియశిరసుపగులు గోవిందరామ । జనకునియింటను గోవిందా । చెలియపెరుగావలెను గోవిందరామ । అతివ పుట్టినవెనుక । గోవిందా మరిముగ్గురుపుడుదురు గోవిందారామ । ఆదివిష్ణునిసతి గోవిందా । అవుతారమెత్తింది గోవిందరామ । అపుడుమండోదరి గోవిందా । విభీషణునిబిలిచి గోవిందరాము । మరదితోజెప్పెను గోవిందా । ఆదివిష్ణునిసతీ గోవిందరాము । అవుతారమెత్తింది గోవిందా । లంకపూడుపగును గోవిందరామ । రామసతి పుట్టింది గోవిందా । మనలంక పోగొట్ట గోవిందరామ । మహాలక్ష్మిపుట్టింది. గోవిందా । మందసంతెప్పించి గోవిందరామ । పట్టుచీరలుదెచ్చి గోవిందా । పక్కనుబరచిరీ గోవిందరాము । పండ్లుపంచదార గోవిందా । పసిబాలకిచ్చిరీ గోవిందరామ । ధూపములుదీపములు గోవిందా । నయివేద్యములుయిచ్చె గోవిందరాము । తల్లికిసమర్పించి గోవిందా । బాలనుయెత్తుకొని గోవిందరామ । పవళించ బెట్టిరీ గోవిందా । మండోదరిదేవి గోవిందరామ । చేతులెత్తిమ్రొక్కి గోవిందా । వెళ్లిరావ ణుడుసుమీ గోవిందరామ । సుతునివలెజూడుమనె గోవిందా । చల్లగారక్షించు గోవిందరామ । లంకరక్షించుమీ గోవిందా । అంతటావిప్రులు గోవిందరామ । వికవికను నవ్విరి గోవిందా । లంకరక్షించు గోవిందరామ । పన్నెండుయేండ్లకును గోవిందా । మగుడివచ్చును లక్ష్మి గోవిందరాము । లాళములువేస్సిరి గోవిందా । సముద్రిమువిడిచిరీ గోవిందరామ । సముద్రుడు మూడేండ్లు గోవిందా । చక్కంగపెంచెను గోవిందరామ । తనకుబరువైనట్లు

గోవిందా । పాలసముద్రునికిచ్చె గోవిందరామ । మూడునెలలూ అతను గోవిందా । భామిని పెంచెను గోవిందరామ । పాలసముద్రుండంత గోవిందా । ఆదిశేషునికిచ్చె గోవింద రామ । ఆదిశేషుడునంత గోవిందా । అందముగ పెంచెనుగోవిందరామ । తనకు బరువైనట్లు గోవిందా।భూమిదేవికినిచ్చె గోవిందరామ । భూదేవి పన్నెండేండ్ల గోవిందా । యిసుకతిన్నెను వుంచె గోవిందరామ । గురుపుత్రుడనునొకడు గోవిందా । గుణములు గలవాడు గోవిందరామ తల్లితండ్రినిదాన్ను గోవిందా । కావిళ్ళనుంచుకొని గోవిందరామ । వనములనుత్రిప్పుచు గోవిందా। ఫలములుబెట్టుచు గోవిందరామ । అరణ్యమధ్యకుచేరి గోవిందా । అంతటావృద్ధులకుగోవింద రామ । దాహంబులాయె గోవిందా। అనపకాయ బుఱ్ఱలో గోవిందరామ । వుదకంబుముంచగా గోవిందా । బుడబుడపనగాను గోవిందరామ । యేమిటోజంతువని గోవిందా । దశరథుడు బాణంబేసెగోవిందరామ । యెవ్వడోనరుడిపుడుగోవిందా । ప్రాణములుతీసెనుగోవిందరామ । నాతల్లిదండ్రులకు గోవిందా । నేనొక్కతనయుడని గోవిందరామ । కండ్లయిన లేనట్టి గోవిందా । కబోదులూవారు గోవిందరామ । తండ్రిదాహముగొని గోవిందా । తీర్పగ నేనైతి గోవిందరామ । మాతల్లి దాహము గోవిందా । మీరుతీర్చండయ్య గోవిందరామ । శాపంబులిత్తురు గోవిందా । అనుభవించూమని గోవిందరామ । సుమంతుండు శోకించె గోవిందా । మహారాజుశోకించె గోవిందరామ । యింతపాపపువేట గోవిందా । యెన్నడూ నే నెరుగ గోవిందరామ । బాణంబుతీయుమన గోవిందా । దశరథుండు తీసినను గోవిందరామ । సుమంతుడుత్రెళ్లె గోవిందా । బుఱ్ఱతోటినీళ్ళు గోవిందరామ । రాజుచేలాబెట్టి గోవిందా । మాట్లాడకుండాను గోవిందరామ । దాహములుయిచ్చాడు గోవిందా । చేతనూతడివిరి గోవిందరామ । పుత్రుడూకాడనిరి గోవిందా । హారములు పతకములు గోవిందరామ । అధిక ముగనున్నవి గోవిందా । నీవెవ్వరోజెప్పు గోవిందరామ । సుతుడుయేమాయెనన గోవిందా । వేటమృగమువేస్తి గోవిందరామ । సుతుడీల్గెననిచెప్పె గోవిందా । నీవెవ్వరని యడిగె గోవిందరామ । దశరథరాజనెను గోవిందా । ముదుసళులు శోకింప గోవిందరామ । యినకులుడువేడెను గోవిందా । రాజ్యమంతాయిత్తు గోవిందరామ । రమణులయిస్తును గోవిందా । విమ్ముల యిద్దరిని గోవిందరామ । కావిళ్లనుంచుకొని గోవిందా । వనములు త్రిప్పుచు గోవిందరామ । ఫలములుకోసిస్తు గోవిందా । అయోధ్యపట్నానికి గోవిందరామ । వెంటబెట్టుకపోదు గోవిందా । యెందరు అయినాను గోవిందరామ । మాకుసుతులగుదురా గోవిందా । ఆదినారాయణుడు గోవిందరామ । నీగర్భమునబుట్ట గోవిందా । హాపుత్రా పుత్రాయని గోవిందరామ । ప్రాణంబువిడుతువని గోవిందా । భూసురులు శాపంబిచ్చిగోవిందరామ । ప్రాణాదులువదిలిరీగోవిందా । దశరథుడంతటగోవిందరామ । నమస్కారములు జేసి గోవిందా । అయోధ్యకూవెళ్లె గోవిందరామ । ఢంకానౌబోతులుగోవిందా ।

భేరీమృదంగములు గోవిందరామ । రథగజతురగములు గోవిందా । యక్షగంధర్వులూ గోవిందరామ । యెదురుగారాగాను గోవిందా । అవతలికిబంపించి గోవిందరామ । చిన్నబు చ్చుకరా గోవిందా । అంతిపురికేతెంచి గోవిందరామ । దేవికౌసల్యతో గోవిందా । కడువేగ మేజెప్పె గోవిందరామ । మాకువెల్తులులేవు గోవిందా । బాలుడులేనివెల్తి గోవిందరామ । చంకబాలనుచూచి గోవిందా । చిన్నబోయెనురాజు గోవిందరామ । చిన్నబోయిరాజుగోవిందా। చాపపైపవళించె గోవిందరామ । కౌసల్యమహాదేవి గోవిందా । పతికిపాదములొత్తె గోవిందరామ । సుమిత్రమహాదేవి గోవిందా । సురటీలువేసెను గోవిందరామ । అంతట మహారాజు గోవిందా । కౌసల్యతోబల్కె గోవిందరామ । యెన్నిరాజ్యములయిన గోవిందా । యేలితినేనయిన గోవిందరామ । యెన్నిదేశములయిన గోవిందా । చూచితిని నేనయిన గోవిందరామ । పుత్రులూలేనట్టి గోవిందా । పుట్టుదరిద్రునయితి గోవిందరామ । పుత్రులుద్భ వించ గోవిందా । పుట్టగతిచూపించు గోవిందరామ । అప్పుడుకౌసల్య గోవిందా । మహారాజు కిట్లనె గోవిందరామ । వుత్తరపుభూమిని గోవిందా । ఋషివర్యుడున్నాడు గోవిందరామ । అపటకీచనుదెస్తె గోవిందా । పుత్రులుకల్గుదురు గోవిందరామ । పుణ్యులము అవుతాము గోవిందా । అంతట మహారాజు గోవిందరామ । వుత్తరభూమికేగె గోవిందా । ఋషివరున్ని చూచి గోవిందరామ । ప్రదక్షిణనమస్కారంజేసె గోవిందా । రాజునుఋషిచూచిగోవిందరామ । యెన్నడూరానివారు గోవిందా । రానుకారణమేమిగోవిందరామ । మాకోర్కెలీడేరె గోవిందా । మాతపసుపండెను గోవిందరామ । అంతటమహారాజు గోవిందా । ఋషితోనుబల్కెను గోవిందరామ । యెన్నిరాజ్యములయిన గోవిందా । యేలితినినేనయిన గోవిందరామ । యెన్నిదేశములయిన గోవిందా । చూచితినేనయిన గోవిందరామ । పుత్రులులేనట్టి గోవిందా । పుట్టుదరిద్రుడైతి గోవిందరామ । పుత్రులుకలుగుటకు గోవిందా । పుట్టగతిచూడమనె గోవిందరామ । దక్షిణభాగమందు గోవిందా । రాజఋషివున్నాడు గోవిందరామ । అచ్చటికి యేగితే గోవిందా । పుత్రులుగలుగుదురు గోవిందరామ । పుణ్యాత్ములవుతారు గోవిందా । అరువైఅరువదివేల గోవిందరామ । సంవత్సరములకచ్చటా గోవిందా । లేకలేకావార్కి గోవిందరామ । ఒకకన్య జన్మించు గోవిందా । ఆబాలనూ పెంచితె గోవిందరామ । మీకు సుతులూకలుగు గోవిందా । యిత్తురో యివ్వరో గోవిందరామ । సంశయముగాబల్కె గోవిందా । మీవంటివారికి గోవిందరామ । తప్పకాయిత్తురనె గోవిందా । అడవారి తోను గోవిందరామ । అతి వేగమెళ్ళండి గోవిందా । అంతటదశరథుడు గోవిందరామ అయోధ్యచేరెను గోవిందా కౌసల్యసుమిత్ర గోవిందరామ । పతికియెదురుగవచ్చి గోవిందా । పాదంబులుకడిగి గోవిందరామ । సింహాసనంవేసి గోవిందా । క్షేమవార్తలు అడుగ గోవిందరామ । సతులారమీకిపుడు గోవిందా । సమ్మతమాయెనా గోవిందరామ ।

మాకుసమ్మతమనిరి గోవిందా । అంతటమహారాజు గోవిందరామ । కైకనగరుజేరి గోవిందా । కైకతోజెప్పె గోవిందరామ । అతివరోవింటివా గోవిందా । యీదినమందునా గోవిందరామ । వసిష్ఠవాల్మీకులు గోవిందా । గౌతమి జమదగ్ని గోవిందరామ । అత్రికశ్యాపులు గోవిందా । మహఋషులుచెప్పారు గోవిందరామ । దక్షిణాదిశయందు గోవిందా । రాజఋషివున్నాడు గోవిందరామ । అచ్చటికి చనుదెస్తె గోవిందా । మనకుపుత్రులు కలుగుచురు గోవిందరామ । పుణ్యులముఅవుదుమనె గోవిందా పతిమాటవినికైక గోవిందరామ । అదరిపడితానుండె గోవిందా । అక్కకౌసల్యానగ గోవిందరామ । ఆతిపరాక్రమశాలి గోవిందా ।కోరికొడుకులగంటె గోవిందరామ । గౌద్రాలనయివుందు గోవిందా । అదలించి రాజును గోవిందరామ అవతలికి లాబంపె గోవిందా । చిన్నబుచ్చుకరాజు గోవిందరామ । నగరిలోకేతెంచి గోవిందా । రాజుతోకౌల్య గోవిందరామ । ఆరళ్ళబెట్టకుడి గోవిందా అతివను మీరిపుడు గోవిందరామ । బుజ్జగించిచేరి గోవిందా । ముద్దుగాఅడగండి గోవిందరామ । వసిష్ఠగౌతముని గోవిందా కైకనగరుకువచ్చె గోవిందరామ । అడిగినధనమిత్తు గోవిందా । అతివరోనీకిపుడు గోవిందరామ । కోరినాధనమిత్తు గోవిందా । కోమలి నీకిపుడు గోవిందరామ । ఒక్కరికయినాను గోవిందా । పుత్రులుపుడితేను గోవిందరామ । రాజ్యమునకధిపతులు గోవిందా । రాజులు అవుతారు గోవిందరామ । నన్ను ముట్టగరాకు గోవిందా । నాథుడా నీవిపుడు గోవిందరామ । నన్ను అంటగరాకు గోవిందా । ప్రాణనాథాయనె గోవిందరామ । వసిష్ఠగౌతములు గోవిందా । వెకవెకనవ్విరి గోవిందరామ । చిన్నబుచ్చగ రాజు గోవిందా । తననగరుకేతెంచె గోవిందరామ । నాకువశముకాదు గోవిందా । నల్లరాయిఅది గోవిందరామ । పాషాణమనిపల్కె గోవిందా । రాజుచేసిన పుణ్యం గోవిందరామ । వ్రాతఫల్మిట్టుండె గోవిందా । మగువచేసిన పుణ్యం గోవిందరామ । మఱియు మంచిదిఅనెను గోవిందా । అప్పుడు కౌసల్య గోవిందరామ । కైకనగరుకువచ్చె గోవిందా । చెల్లెలారమ్మనె గోవిందరామ । ముద్దుగుమ్మారావె గోవిందా । మూడవభార్యరమ్మనె గోవిందరామ । అక్కమాటలువిని గోవిందా । కైకలామండిపడి గోవిందరామ । అక్కరో కౌసల్య గోవిందా । ఆతిపరాక్రమశాలి గోవిందరామ । కోరికొడుకులగంటె గోవిందా । గౌద్రాలనయివుందు గోవిందరామ । పట్టమునీవేలు గోవిందా । బానిసనుఅయివుందు గోవిందరామ । ఆదరించికౌసల్య గోవిందా । అవుతలికి పంపించె గోవిందరామ । రాజు చేసిన పుణ్యం గోవిందా । వ్రాతఫలమిట్లుండె గోవిందరామ । తన నగరు కేతెంచె గోవిందా । పతితోడలాజెప్పి గోవిందరామ । మాట మాటలు గలది గోవిందా । సుమిత్రను బంపుమనె గోవిందరామ । అప్పుడు సుమిత్రి గోవిందా । కైకదగ్గరకొచ్చి గోవిందరామ । రమణినిరమ్మని గోవిందా । రహస్యముగజెప్పె గోవిందరామ । సుమిత్ర

చెప్పగా గోవిందా । సుదతిసమ్మతించె గోవిందరామ । మంథరతోకూడ గోవిందా । తరలి వత్తుననెను గోవిందరామ । రాజుమావాడమ్మ గోవిందా । లక్ష్మీదేవిసుమ్మి గోవిందరామ । రాజుతోకూడాను గోవిందా । రథము మీరెక్కండి గోవిందరామ । కాలినడకను మేము గోవిందా । కదలివస్తామమ్మ గోవిందరామ । కాంతలారమీరు గోవిందా । కాలినడకనువస్తె గోవిందరామ । గడియలోవత్తునని గోవిందా । కైకప్రయాణమాయె గోవిందరామ । సుదతివొప్పెనని గోవిందా । సుమిత్రచెప్పెను గోవిందరామ । కౌసల్యతోజెప్పె గోవిందా । కైకమహాదేవికి గోవిందరామ । యేమిబుద్ధిపుట్టునని గోవిందా । అప్పుడు కౌసల్య గోవింద రామ । పనివార్లబిల్పించి గోవిందా । రథముతెప్పించుమనె గోవిందరామ । ముత్యాల చేరులు గోవిందా । పగడాలకుచ్చులు గోవిందరామ । నీలాలతోరణం గోవిందా । వజ్రములు దాపించె గోవిందరామ । రథమునుతెచ్చిరి గోవిందా । కౌసల్య కెరిగించె గోవిందరామ । కైకనుబిలిపించె గోవిందా । రాజునప్పగించె గోవిందరామ । అప్పుడు కౌసల్య గోవిందా । పనివార్ల బిలిపించి గోవిందరామ । చాటించుమనిజెప్పె గోవిందా । పట్టుచాలకుండ గోవింద రామ । పదికోట్ల రమ్మనిరి గోవిందా । ముట్టజాలకుండ గోవిందరామ । మూడుకోట్ల రమ్మనిరి గోవిందా । తలకడిగిరమ్మనిరి గోవిందరామ । పసుపునూనెలుపోసి గోవిందా । ముట్టజాలకుండ గోవిందరామ । మూడువేలొచ్చిరి గోవిందా । పట్టజాలకుండ గోవిందరామ । పదివేలు వచ్చిరి గోవిందా । పట్టుపేనుగుదెచ్చి గోవిందరామ । హౌదానువేసిరి గోవిందా । భమిడికవచంపరచె గోవిందరామ । గుఱ్ఱములు తెప్పించిరి గోవిందా । భమిడిపల్లంవేసె గోవిందరామ । రాజును కైకమ్మ గోవిందా । దంపతులు రథమెక్కె గోవిందరామ । జయభేరివేసిరి గోవిందా । జగమెల్లమ్రోగెను గోవిందరామ । ధనరాసులుతెచ్చి గోవిందా । కౌసల్యల్లాబట్టె గోవిందరామ । పసుపు కుంకుమపళ్ళు గోవిందా । సుమిత్రతలాబట్టె గోవింద రామ । అనసూయరుంధతి గోవిందా । అహల్యఛాయమును గోవిందరామ । ముత్తయిదు వులు వచ్చె గోవిందా । రామచిలుకలురెండు గోవిందరామ । ప్రేమతోయెదురయ్యె గోవిందా వేశ్యస్త్రీలువచ్చె గోవిందరామ । సురభాండములువచ్చె గోవిందా । గరుత్మంతుడువచ్చె గోవిందరామ । శకునంబు తీర్చెను గోవిందా । మంచివి శకునాలు గోవిందరామ మళ్ల వద్దు పైనం గోవిందా । అందలములూయెక్కి గోవిందరామ । అంచంచ నిజలీల గోవిందా । పన్నెండు గడియలకు గోవిందరామ । పట్నంబు బయలుదేరె గోవిందా । అప్పుడుకౌసల్య గోవిందరామ । సుమిత్రతోబల్కె గోవిందా । రాజపత్నులంకాము గోవిందరామ । కైకదాసిలమనె గోవిందా । అప్పుడు సుమిత్ర గోవిందరామ । అక్కకు యిట్లనెను గోవిందా । మంథరాతోకూడ గోవిందరామ । ముగ్గురుజానిసలు గోవిందా । అప్పుడుకైకమ్మ గోవిందరామ । రాజుతో బల్కెను గోవిందా । సవతులయిద్దరు గోవింద

రామ । అందలము లెక్కిరి గోవిందా । జోడుపల్లాకీలు గోవిందరామ । జాడలుతీయించె గోవిందా । అప్పుడు దశరథుడు గోవిందరామ । భార్యతో యిట్లనెను గోవిందా । యింత రావణుతోను గోవిందరామ । యింతులు నడచితే గోవిందా । నీకు సమ్మతమైన గోవిందరామ । సమ్మతిగానుంటె గోవిందా । అయోధ్యయేలించు గోవిందరారామ । అప్పుడు మహరాజు గోవిందా । సతితోడ బల్కెను గోవిందరామ । వసిష్ఠవాల్మీకి గోవిందా గౌతమా కశ్యపులు గోవిందరామ యెవ్వరుచెప్పరు గోవిందా । రథములుమళ్లించిరి గోవిందరామ । తేరుచక్రంవిరిగె గోవిందా । అంతటమహరాజు గోవిందరామ । కౌసల్యను జేరిమరి గోవిందా । మనకుహోరులాయె గోవిందరామ । మళ్లినవిపయినాలు గోవిందా । కైకపోరుచేత గోవిందరామ । కార్యమ్ముకాదనిరి గోవిందా । యింతిపోరూతోను గోవింద రామ । యింతినీతేలేము గోవిందా । అయోధ్యకుమసము గోవిందరామ । తిరిగి వెళ్ళితేను గోవిందా । అష్టదరిద్రంవచ్చు గోవిందరామ । అప్పుడు సుమిత్ర గోవిందా । పెనిమిటితో యిట్లనె గోవిందరామ । చెల్లెలుకైకమ్మ గోవిందా । అతిపరాక్రమశాలి గోవిందరాము । మంథరవినకుండ గోవిందా । మనవిచేసి అడగండి గోవిందరామ । అప్పుడు మహరాజు గోవిందా । కైకదగ్గరకేగి గోవిందరామ । మంథరేదనిరాజు గోవిందా । ముద్దియను అడిగెను గోవిందరామ । కోరినాథనమయిన గోవిందా । కోమలియిత్తునసె గోవిందరామ । పతిమాట వినిసతి గోవిందా । భమిడికలముదెచ్చె గోవిందరామ । బంగారు పట్టామీద గోవిందా । శ్రీకారముపెట్టి గోవిందరామ । రాము వనవాసము గోవిందా । భరతుపట్టంకట్ట గోవిందరామ । పదునాలు గేండ్లనివ్రాసె గోవిందా । కాగితంబుచ్చుకొని గోవిందరామ । ఆకైకమహాదేవి గోవిందా చిటికెనవ్రేలితో గోవిందరామ । తేరుయెత్తినదయ్య గోవిందా । రథమ్ములానడిపించిన గోవిందరాను । శాంతపట్నంచేరి గోవిందా । చదురయ్యె కూర్చుండె గోవిందరామ । మునులుఋషులువచ్చిరి గోవిందా । భూపతులువచ్చిరి గోవిందరామ । రామ వందనంజేసె గోవిందా । దశావతారులు గోవిందరామ । మీగర్భమునబుట్టు గోవిందా । రాజ్యమున కధిపతులు గోవిందరామ । రాజులయిపుట్టెదరు గోవిందా । నారిదీవనలంది గోవిందారామ । శాంతపట్నంవారు గోవిందా । రాజురాణువజూచి గోవిందరామ శాంతను యెత్తుకొని గోవిందా । కోకిలాదేవొచ్చె గోవిందరామ । యేరాజ్యమేభూమి గోవిందా । యేమివంశముమీది గోవిందరామ । అర్కవంశంబనె గోవిందా । అయోధ్యరాజనె గోవింద రామ । ముగ్గురుభార్యలతో గోవిందా । రాజ్యముయేలితి గోవిందరామ । నాకుసంతతిలేక గోవిందా । శాంతకొరకువస్తిమి గోవిందరామ । శాంతమ్మనిస్తేను గోవిందా । కొడుకులు పుట్టుదురు గోవిందరామ । మేముపుణ్యులమవుతాము గోవిందా । ఆమాటలువిని గోవింద రామ । గుండెగుబులుమని గోవిందా । మూర్ఛతోమునిగేను గోవిందరామ । మరి మూర్ఛతా

దెలిసి గోవిందా । నన్ను కన్నా తల్లి గోవిందరామ । నిన్నెట్లుయిత్తురు గోవిందా । నిన్ను యిచ్చినేను గోవిందరామ । నిమిషమోర్వగలేను గోవిందా । అదురుచు బెదురుచు గోవిందరామ । తడబడబడుచు గోవిందా । తన నగరుకేతెంచె గోవిందరామ । అప్పుడు పహాముని గోవిందా । తన జపముచాలించె గోవిందరామ । కోకిలాదేవెళ్ళి గోవిందా । ఋషితోనుజెప్పెమ గోవిందరామ । అర్కవంశంబని గోవిందా । అయోధ్య రాజని గోవిందరామ । ముగ్గురు సతులతో గోవిందా । పుత్రులులేకను గోవిందరామ । శాంతను యిస్తేను గోవిందా । సంతతి కలుగునట గోవిందరామ । సతి మాటవిని ఋషి గోవిందా । అహంకారులైయుండి గోవిందరామ । ఆడవాళ్ళుమీరు గోవిందా । వొదిగివుండగవలెను గోవిందరామ । ఆశ్రమంబూలోను గోవిందా । దాగివుండూమనె గోవిందరామ । అవతలకుపోనేల గోవిందా । ఆరుట్లు షడనేల గోవిందరామ । శాంతనూదాచండి గోవిందా । దృష్టితీయించండి గోవిందరామ । గవుసెనలు వేయండి గోవిందా । గమిడితియ్యవద్దు గోవిందరామ । ముగ్గురిభార్యలతో గోవిందా । మునియాశ్రమంజేరు । గోవిందరామ । మండు వేసవిలోను గోవిందా । యెండబడి వస్తిమి గోవిందరామ । ప్రాణంబుబోయెను గోవిందా । తరువాణిదాహంబు గోవిందరామ । త్వరలోను యివ్వండి గోవిందా । తలుపులుతీసిఋషి గోవిందరామ । కమండలంలోది గోవిందా । గంగబట్టుకవచ్చి గోవిందరామ । దాహంబు యిచ్చెను గోవిందా । పిమ్మట దశరథుడు గోవిందరామ । ఋషిపాదములబడె గోవిందా । యెంతపదవిఅయిన గోవిందరామ । దైవంబు యిచ్చాడు గోవిందా । సంతతిలేదిపుడు గోవిందరామ । పుత్రసంతతి యిచ్చి గోవిందా । వంశంబునిల్పుమి గోవిందరామ । మీశాంతనిస్తేను గోవిందా । మాకు పుత్రులుగల్గు గోవిందరామ । గుండెగుబులుమని గోవిందా । రాజుతో ఋషిపల్కె గోవిందరామ । అరువదివేలేండ్లకు గోవిందా । ఒకబాల జన్మించె గోవిందరామ । ఆబాలనిచ్చియు గోవిందా । యెట్టులాళగలను గోవిందరామ । ఆడవారిమనసు గోవిందా । అలవిగాదని పల్కె గోవిందరామ । కౌసల్య సుమిత్ర గోవిందా । ఋషిపాదాలపైబడిరి గోవిందరామ । మమ్ముగన్నతల్లి గోవిందా । మామనవి వినవమ్మ గోవిందరామ । మములక్ష్మివెళ్ళండి గోవిందా । కదలనివ్వనివారు గోవిందరామ । కోకిలాదేవిని గోవిందా । రాజుభార్యలువెదకె గోవిందరామ । రాజురావణువ అంత గోవిందా । పదపదమనుచును గోవిందరామ । కైక దోడుకవచ్చి గోవిందా । ఆశ్రమమున వుంచె గోవిందరామ । చెట్లచాటునవున్న గోవిందా । తల్లిబిడ్డలజూచి గోవిందరామ । తరుణులిద్దరుమ్రొక్కి గోవిందా । శాంతను యిమ్మని గోవిందరామ । ఋషికాంత నడిగిరి గోవిందా । అరవై వేలేండ్లకు గోవిందరామ । మాకు ఒకబాల పుట్టింది గోవిందా । ఆబాలనుయిచ్చి గోవిందరామ । యెట్లుమేముందుము గోవిందా । కనిగొడ్రాల మవుదుమా గోవిందరామ । కాంతనూమీకిచ్చి గోవిందా । అప్పుడు

సుమిత్ర గోవిందరామ । కోకిలాదేవితో గోవిందా । నలుగురమువోతల్లి గోవిందరామ । వక్క్ర గర్భమున పుడితిమి గోవిందా । మీవద్దవుంటేమి గోవిందరామ మావద్దవుంటేమి గోవిందా । నలుగురంకూడుకొని గోవిందరామ । అయ్యోథ్యనుండుమూ గోవింగా । అంత టాఋషిపత్ని గోవిందరామ । ప్రతిదగ్గరకువచ్చి గోవిందా । అడవారితోను గోవిందరామ । అందరూవచ్చారు గోవిందా । అతిపను యివ్వకుంటె గోవిందరామ । భూజనులువొప్పరనె గోవిందా । ఆ మ్మాటలువినిముని గోవిందరామ । అతిరోషముతోబల్కె గోవిందా । అతివ నిత్తునని గోవిందరామ । అందరితోజెప్పితివా గోవిందా । పతిమాటలువినిసతి గోవిందరామ । పరలిఆశ్రమంజేరె గోవిందా । కౌసల్యనుజూచి గోవిందరాము । పుగవారి యిష్టమనె గోవిందా । యిద్దరు పుణివెళ్ళి గోవిందరామ । ఋషిపాదములపడిరి గోవిందా । మౌనికి దయవచ్చి గోవిందరామ । శాంతనుశాబిలిచి గోవిందా । రాజుచేతిలోవుంచి గోవిందరామ । చెయ్యప్పగించె గోవిందా । తల్లినీవూవెళ్ళి గోవిందరామ । తమ్ములానెత్తుకొని గోవిందా । అయోధ్యపట్ణములో గోవిందరామ । ఆడుపడుచువుగమ్ము గోవిందా । రాజుభార్యల బిలిచి గోవిందరామ । చెయ్యప్పగించెను గోవిందా । కాయకూరలతోను గోవిందరామ । పిండి వంటలతోను గోవిందా । పాయసాన్నమును గోవిందరామ । పణతులు వడ్డించిరి గోవిందా రాజుపరివారములు గోవిందరామ । మహాపురుషులు గోవిందా । అంతాను ఆరగించీలేచి గోవిందరామ । హస్తములుకడిగిరి గోవిందా । కర్పూరవిడంజేసిరి గోవిందరామ । కోకిలా మహాముని గోవిందా । వగవసాగిరివారు గోవిందరామ । పరివారమునంత గోవిందా । శాంతవప్పాగించె గోవిందరామ । శాంతరేఖలుజూడ గోవిందా । వసిష్ఠుడువచ్చె గోవింద రామ । అమ్మరమ్మనిపిలువ గోవిందా । అతివనవ్వినవ్వు గోవిందరామ । చంద్రకిరణం బాయె గోవిందా । అతివనూ బిలిపించి గోవిందరామ । వసిష్టుకుచూపించె గోవిందా । శంకచక్రములదు గోవిందరామ । కౌసల్యకూతురికి గోవిందా । వెలదివెన్నూలోను గోవిందరామ వెనుకచక్రముగలదు గోవిందా । కంఠ్లసిరియుగలదు గోవిందరామ । కౌసల్యతనయకు గోవిందా అతివవచ్చినవెనుక గోవిందరామ । మరినలుగురు పుడుతారు గోవిందా । అసురసంధ్యావేళ గోవిందరామ । శుక్రవారముప్రొద్దు గోవిందా । అతివపుట్టిన దినం గోవిందరామ । అత్తవారింటికిని గోవిందా । అరగడియవుండదనె గోవిందరామ । అయిదవవత్సరముకంటె గోవిందా । అతివమీనగరినుండదనె గోవిందరామ । అయిదవ వత్సరంవచ్చి గోవిందా । తొమ్మిదిరోజులాయె గోవిందరామ । బాలకుమేమిపుడు గోవిందా । తొడవులుంచాలేదు గోవిందరామ । పన్నెండులక్షలవి గోవిందా । తొడుగులుచేయించాము గోవిందా । బాలతొడుగులునిచ్చె గోవిందరామ । పచ్చలపతకమిచ్చె గోవిందా । శాంత కళ్యాణముకు గోవిందరామ । యింద్రనీలపు మణిని గోవిందా । చంద్రశాలువయిచ్చె

గోవిందరామ । కెంపులఅక్షంతలను గోవిందా । భమిడిపేళ్లాగంప గోవిందరామ । బంగార భాషికం గోవిందా । నవరత్నపళ్ళెంబు గోవిందరామ । మధుపర్కములుయిచ్చె గోవిందా । మంగళసూత్రము గోవిందరామ । యేడువారపుసొమ్ము గోవిందా । వుత్తరజంద్యంబు గోవిందరామ । అల్లునికి అరణాలు గోవిందా । అరులక్షలుయిచ్చె గోవిందరామ । పట్టపు యేనుగును గోవిందా । మీరుమాబాలకు యివ్వమనె గోవిందరామ । యంతసొమ్మిస్తిని గోవిందా । యింతిన్నిమీకిస్తి గోవిందరామ । కన్యదానంబాయె గోవిందా । మాకుప్రాప్తంబు లేదాయె గోవిందరామ । మాగోత్రనామముతో గోవిందా । కన్యదానంబుచేయుడి గోవింద రామ । అప్పుడుకౌసల్య గోవిందా । దశరథుతోపల్కెను గోవిందరామ । యింతసొమ్మిచ్చారు గోవిందా । యింతినీయిచ్చారు గోవిందరామ । దానికిమనమేమి గోవిందా । యివ్వవలెనని పల్కె గోవిందరామ । అప్పుడుమహారాజు గోవిందా । కౌసల్యకిట్లనెను గోవిందరామ । కోకిలాదేవొక్క గోవిందా । కాలిమెట్టెలవిలువ గోవిందరామ । మనరాజ్యమున్నదా గోవిందా । పళ్ళెంబుధనంత్రవ్వి గోవిందరామ । పట్టుచీరలువుంచి గోవిందా । కౌసల్యచేనందు గోవిందరామ । దేవికివ్వగరాగ గోవిందా । నరమాంసమమ్మము గోవిందరామ । నాతిరో నీకిపుడు గోవిందా । కోరిభిక్షంబెట్టు గోవిందరామ । కొంగుపట్టెనుశాంత గోవిందా । పుత్రభిక్షంబెట్టుమని గోవిందరామ । పుత్రికనుఅడిగిరి గోవిందా । పుత్రికను యిస్తిమీ గోవిందరామ । పచ్చిబాలింతవు గోవిందా । వడిబియ్యముకడుదు గోవిందరామ । మహా మునినగరిలో గోవిందా । కనకపీటలువేసి గోవిందరామ । పట్నపుదేవులను గోవిందా । యిద్దరినిపిలిపించి గోవిందరామ । పట్టుకట్టు కట్టించి గోవిందా । శాంతనుబిలిపించి గోవింద రామ । కౌసల్యకప్పగించి గోవిందా । వడిబియ్యమువెరచి గోవిందరామ । వచ్చిబాలింతలు గోవిందా । పచ్చనక్షింతలు గోవిందరామ । పందిళ్ళచల్లండి గోవిందా । నవ్వుచు కౌసల్య గోవిందరామ । పందిళ్ళ చల్లింది గోవిందా । అప్పుడు దశరథుడు గోవిందరామ । కౌసల్యతో బల్కె గోవిందా । యింతచక్కనిచేడె గోవిందరామ । యీజగములోలేదనెను గోవిందా । యెవ్వరికి యిత్తునని గోవిందరామ । అలోచించెరాజు గోవిందా । శుభముహూర్తమువారు గోవిందరామ । ఋషియుచూడంగానె గోవిందా । పట్టపేనుగుదెచ్చి గోవిందరామ హోదానువేయించి గోవిందా । భమిడిపంచపరచి గోవిందరామ । శాంతతోడుకవచ్చి గోవిందా । అంబారిలోవుంచె గోవిందరామ జయభేరివేసిరి గోవిందా । జగమెల్లమ్రోగెను గోవిందరామ । కోకిలాదేవపుడు గోవిందా । గూతురుకిదిగులొందె గోవిందరామ । ఆట ప్రాయమునాడు గోవిందా । అటచూడగలేదు గోవిందరామ । పాటప్రాయమునాడుగోవిందా । పాడచూడగలేదు గోవిందరామ । వేకువజామున లేచి గోవిందా । తద్దివుండాలేదు గోవింత రామ । విత్తజములేకుండ గోవిందా । వకరికివిత్తనంబెడితిని గోవిందరామ । మొక్కలేకుండా

గోవిందరామ । కన్యపెరుగావారికి గోవిందా । కంటకంబయితోచె గోవిందరామ । యెవ్వరికి యిత్తునని గోవిందా । మహారాజుతో బల్కె గోవిందరామ । యింద్రుడికి యిత్తునా గోవిందా । అప్పుడు కౌసల్య గోవిందరామ । పెనిమిటికి యిట్లనెను గోవిందా । ఋషితోను చెప్పమనె గోవిందరాము । దశరథ మహారాజు గోవిందా । మౌనితోజెప్పెను గోవిందరామ । గొప్పవారికియిసై గోవిందా । కొడకులు పుడుతారు గొవిందరామ । మీకు పుణ్యలు అవుతారు గోవిందా । వటవృక్షమూక్రింద గోవిందరామ । తపసులో వున్నాడు గోవిందా । దుప్పివలెనున్నంటాడు గోవిందరామ । నొష్టనొకొమ్ముండు గోవిందా । అతని బిలుచుకచ్చ గోవిందరామ । శాంతనూయివ్వండి గోవిందా । కన్యకు భయమగును గోవిందరామ । శాంతనివ్వానని గోవిందా । అప్పుడూకౌసల్య గోవిందరామ । మహారాజుతోబల్కె గోవిందా । విభుడనీవు వినుమని గోవిందరామ । ఋషియు చెప్పినట్లు గోవిందా । మహామునికి యివ్వండి గోవిందరామ । సతిమాట వినిపతి గోవిందా । అప్సరసలబిలిపించె గోవిందరామ । అప్సరసాస్త్రీలు గోవిందా । అయిదుగురువచ్చిరీ గోవిందరామ । అడిగిన ధనమిత్తు గోవిందా । విదియ శుక్రవారం గోవిందరామ । ఆరుగడియలప్రొద్దుకు గోవిందా । నాటిరోజుకు మీరు గోవిందరాము । అల్లున్ని తేవలెను గోవిందా । వటవృక్షమూక్రింద గోవిందరామ । పొదరిళ్ళవున్నాడు గోవింద । దుప్పివలె వుంటాడు గోవిందరామ । నొష్టన కొమ్ముండు గోవిందా । మంచిగంధపుచెక్క గోవిందరామ । మహరాజుతానిచ్చె గోవిందా । పసపు కుంకుమపండ్లు గోవిందరామ । దశరథుడుతానిచ్చె గోవిందా । అప్సరస్త్రీలేగి గోవిందరామ । వనమంతవెదకిరీ గోవిందా । ఆడుచుపాడుచు గోవిందరామ । అరణ్యమంతావెదకె గోవిందా । కొలనుదగ్గరజేరి గోవిందరామ । కోమలులు ఆడిరీ గోవిందా । ఆనందడీవిని గోవిందరామ । కన్నులు దెరిచియు గోవిందా । కన్యలనుజూచి గోవిందరామ । రెండు కొమ్మలు వుండె గోవిందా । వీరెట్టి తపసులో గోవిందరామ । ఏపూజచేసిరో గోవిందా । ఆశ్చర్యముబొందె గోవిందరామ । రాజుఅల్లునిజూచి గోవిందా । రమణులు నవ్విరీ గోవిందరామ । మందపశువువలెను గోవిందా । మాట్లాడనేరడు గోవిందరామ । పారుటాకులుదెచ్చి గోవిందా । గట్టుఘనియిచ్చిరీ గోవిందరామ । తియ్యనిభక్ష్యములు గోవిందా । తినిపించిరీవారు గోవిందరామ । రాజుయిచ్చిన నగలు గోవిందా । రాజఋషికిచ్చిరీ గోవిందరామ । కందమూలములపుడు గోవిందా । ఋషిఆరగించెను గోవిందరాము । మల్లెపూవుల పాన్పు గోవిందా । మగువలుపరచిరీ గోవిందరామ । మంచిగంధముతీసి గోవిందా । ఋషిచేతులకు పూసి గోవిందరామ । అత్తరు పన్నీరు గోవిందా । మేనున అలదిరి గోవిందరామ । సంసారమర్మములు గోవిందా । సఖియలు జెప్పిరీ గోవిందారామ । రెండుకొమ్మలు మీకు గోవిందా । యేరాజుయిప్పించె గోవిందరామ । ఈశ్వరుడుయిచ్చెనా

గోవిందా । బ్రహ్మయినయిచ్చాడ. గోవిందరామ । గొప్పఋషులముఅనే గోవిందా । దండకారణ్య మనె గోవిందరామ । పయనాలుఅయివారు గోవిందా । పారిపోవుచునుండ గోవిందరామ । ఋషియు వెంటాతగిలి గోవిందా । కూడవత్తూననెను గోవిందరామ । అయోధ్య వెళ్లుతాము గోవిందా । నీవురావద్దనిరీ గోవిందరామ । నొంటిగావనములో గోవిందా । వకగడియనిలువననె గోవిందరామ । అప్సరసలావెంట గోవిందా । మహఋషి కదలెను. గోవిందరామ । ముగ్గురుకన్యలు గోవిందా । మునితోనువుండిరీ గోవిందరామ । ఇద్దరుకన్యలు గోవిందా । రాజుదగ్గరికేగి గోవిందరామ । అతికష్టపడ్డాము గోవిందా । అల్లున్నితెచ్చాము గోవిందరామ । అప్పుడు దశరథుడు గోవిందా । అతి సంబ్రమునపొంగి గోవిందరామ । చక్కనిఋషియని గోవిందా । అచెలులుజెప్పిరి గోవిందరామ । చక్కనివాడని గోవిందా । చెలులు సంతోషించి గోవిందరామ । అతివశాంతమ్మకు గోవిందా । తగ్గవరుడేకాడ గోవిందరామ । కౌసల్యసుమిత్ర గోవిందా । కన్నీరుబెట్టిరీ గోవిందరామ । కూతురుచేసినపుణ్యం గోవిందా । వ్రాతఫలమిట్లుండె గోవిందరామ । అల్లుడుజేసినపుణ్యం గోవిందా । మఱియుమంచిదిఅనెను గోవిందరామ । దశరథుడువెళ్ళి గోవిందా । ఋష్యశృంగుజూచి గోవిందరామ । సముద్రమువలెపొంగి గోవిందా । ఇంతచక్కని వరుడు గోవిందరామ । ఈభూమిలోలేడు గోవిందా । వందనముచేసిరి గోవిందరామ । దీవెనలాయిచ్చె గోవిందా । వివాహకాలంబు గోవిందరామ । మీకుకావలెనయ్య గోవిందరామ । రాజకన్యయితేను గోవిందా । రమణినీవద్దను గోవిందరామ నాతనయ శాంతను గోవిందా । నీకు యిచ్చెదననెను గోవిందరామ । పుత్రకామేష్టిసేయ గోవిందా । పుత్రులు పుడుదురనె గోవిందరామ । రాజు అల్లుడుమీరు గోవిందా । రాచకట్టుకట్టండి గోవిందరామ । బంగారుదుస్తులు గోవిందా । నిలువుటంగీలు గోవిందరామ । రాజఋషికిచ్చిరి గోవిందా । ముస్తాబుచేసిరి గోవిందరామ । నిలువు సొమ్ములువుంచి గోవిందా । అలంకరించిరి గోవిందరామ । దశరథునికి చూపించె గోవిందా । సానకపుకావిళ్ళ గోవిందరామ । పదివేలు తెచ్చిరి గోవిందా । ఋషియు రాజువచ్చె గోవిందరామ । సతులు యిద్దరువచ్చె గోవిందా । జయభేరివేయించె గోవిందరామ । గంధంబు బూసిరి గోవిందా । గంధవడి జల్లిరి గోవిందరామ । కట్నాలు యిప్పించె గోవిందా । రాజు అల్లునితోను గోవిందరామ । బంధువర్గం బెవరు గోవిందా । తల్లెవరుతండ్రెవరు గోవిందరామ । వూరేది పేరేదీ గోవిందా । వివరించుమని పల్కె గోవిందరామ । తల్లితండ్రిని యెరుగ గోవిందా । వూరెరుగ పేరెరుగ గోవిందరామ । అంతట దశరథుడు గోవిందా । వశిష్ఠుని బిలిచి గోవిందరామ । యెవరి సుతులని యడుగ గోవిందా । మాండవ్య మహామునికి గోవిందరామ । సుతులువీరని బల్కె గోవిందా । వారికి మనమిపుడు గోవిందరామ । లేఖలు వ్రాయవలె గోవిందా ।

బ్రాహ్మలని వ్రాతుమా గోవిందరామ। రాజులని వ్రాతుమా గోవిందా। రాజులని వ్రాసితే గోవిందరామ। మనవిడిదికీ వస్తారొ గోవిందా। రారోయనిసంశయం గోవిందరామ। మహా మునితో గూడి గోవిందా। మంచివేళలుజూచి గోవిందరామ। లేఖలువ్రానిరి గోవిందా। శ్రీవేదమూర్తులు గోవిందరామ। యజన యాజనపరులు గోవిందా। షట్కర్మనిరతులు గోవిందరామ। మాండవ్యమహాముని గోవిందా। బావగారికి అనుచు గోవిందరామ। అయోధ్యయేలేటి గోవిందా। దశరథమహారాజు గోవిందరామ। అనేకదండములు గోవిందా। మీతనరీయుడై నట్టి గోవిందరామ। రుష్యశృంగూనికి గోవిందా। తనయశాంత నుయిచ్చి గోవిందరామ। విదియ శుక్రవారం గోవిందా। ఆరుఘడియలప్రొద్దెక్కి గోవింద రామ। అశ్వినినక్షత్రమున గోవిందా। మిథునలగ్నామందు గోవిందరామ। పరిణయం చేతునని గోవిందా। నాటిరోజుకు మీరు గోవిందరామ। సపరివారముతోను గోవిందా। తర్లిరమ్మనుచును గోవిందరామ। పచ్చని అక్షింతలు గోవిందా। మాపందిళ్ళ తేవద్దు గోవిందరామ। మాడయెత్తు సొమ్ము గోవిందా। మగువకు తేవద్దు గోవిందరామ। అనుచు లేఖలువ్రాసి గోవిందా। లేఖలు మడిచియు గోవిందరామ। మహామునులంతటా గోవిందా। రుషిపల్లెకువెళ్ళి గోవిందరామ। లేఖలుపంపివ్వగా గోవిందా। విప్పిచూచుక చదివి గోవిందరామ। మహామునులతోజెప్పి గోవిందా। తనయుడు రుష్యశృంగునికి గోవిందరామ। రాజుకూతురు నిత్తునని గోవిందా। విదియ శుక్రవారం గోవిందరామ ఆరుఘడియలప్రొద్దు గోవిందా। పరిణయం చేతుమని గోవిందరామ। నాటిరోజుకు మనల గోవిందా। అందరిని రమన్మె గోవిందరామ। రాచపిల్లయితేను గోవిందా। రమణి అక్క రలేదు గోవిందరామ। వద్దని మనమిపుడు గోవిందా। అప్పుడు రుషివరుడు గోవిందరామ మహామునితో జెప్పెను గోవిందా। రాజరుషి కుమార్తె గోవిందరామ। మహారాజు మీకు యిచ్చిరి గోవిందా। మునితో జెప్పెను గోవిందరామ। పుత్రకామేష్టి వ్రేలిస్తే గోవిందా। పుత్రులు పుడుతారు గోవిందరామ। వారు పుణ్యులు అగుదురు గోవిందా। అప్పుడు మహా ముని గోవిందరామ। మహాదేవితో జెప్పె గోవిందా। మనతనయుడు గోవిందరామ। రుష్యశృంగునికి గోవిందా। మహారాజు కూతురు గోవిందరామ। విదియ శుక్రవారం గోవిందా। ఆరుగడియలప్రొద్దెక్కి గోవిందరామ। పరిణయం చేతురట గోవిందా। నాటి రోజుకు మనల గోవిందరామ। అందరిని రమ్మనిరి గోవిందా। యేనాటి రుష్యశృంగుడు గోవిందరామ। యేనాటితనయుడు గోవిందా। అయిదు నెలలబాలుడు గోవిందరామ। అడవి తపసుకువెళ్ళి గోవిందా। నాటివానిని మీరు గోవిందరామ। నేటికి తెచ్చితిర గోవిందా। అప్పుడు మహాముని గోవిందరామ। మహాదేవి కిట్లనెను గోవిందా। అంత వారిబిడ్డకు గోవిందరామ। మనమేమి పెడతాము గోవిందా। మొన్నప్రొద్దుటివేళ గోవింద

రామ । మూసివాయనంలోని గోవిందా । మెట్టెలుసూత్రంబు గోవిందరామ । దగ్గరను వున్నవి గోవిందా । నాతికి పెడుతాను గోవిందరామ । గుండుముత్యపు నత్తు గోవిందా । కూతురువద్ద నుండె గోవిందరామ । అదిపట్టుకువచ్చి గోవిందా । శాంతకు యిస్తాను గోవిందరామ । నాచెవులమద్దికాయలు గోవిందా । కోడలికి యిస్తాను గోవిందరామ । మొన్నప్రొద్దుటివేళ గోవిందా । మూసి వాయనంలోన గోవిందరామ । మేనికమ్మియుచీర గోవిందా । ఆచీర యిస్తానండి గోవిందరామ । అప్పుడుమహాముని గోవిందా । తనసతికిట్లనెను గోవిందరామ్మ । అంత వారిబిడ్డకు గోవిందా । యింతతేలిక సొమ్ము గోవిందరామ । రాజరుషి అనగాను గోవిందా । లక్షలకు అధికారి గోవిందరామ । దశరథుని నగరందు గోవిందా । దశావతారులు గోవిందరామ । రుషిపల్లెలవారు గోవిందా । పెండ్లికి వెడుదురు గోవిందరామ । నల్లపూసల జేర్లు గోవిందా । నెలతలుగుచ్చిరి గోవిందరామ । పసుపు కుంకుమపండ్లు గోవిందా । పణతులు పట్టిరి గోవిందరామ । పండుటాకొలుమడుపు గోవిందా । కాంతలు బట్టిరి గోవిందరామ । వేదగోష్ఠులతోను గోవిందా । విప్రులు తరలిరి గోవిందరామ । పెండ్లివారు వచ్చిరని గోవిందా । రాజుతోజెప్పిరి గోవిందరామ । సరిరాజులూకారు గోవిందా । మర్యాదలుజేయ గోవిందరామ । నేనువెళ్ళగరాదు గోవిందా । రాజఋషినేగునని గోవిందరామ । దశరథుడుజెప్పె గోవిందా । అప్పుడు మహాముని గోవిందరామ । అతిక్రోధమునబల్కె గోవిందా । నాగురునకుజేస్తె గోవిందరామ । నేనువెళ్ళుదునయ్య గోవిందా । పానకపు కావళ్లు గోవిందరామ । పదివేలుపట్టుకొని గోవిందా । కౌసల్య సుమిత్ర గోవిందరామ । రాజఋషియువచ్చె గోవిందా । జయభేరివేసిరి గోవిందరామ । జగమెల్లమ్రోయగా గోవిందా । కంచుభేరివేసె గోవిందరామ । కదలికజేసిరి గోవిందా । మహరాజుమహాముని గోవిందరామ । వియ్యంకుడునుజేరె గోవిందా । మహామునికి వందనంజేసి గోవిందరామ । అప్పుడు రాజఋషి గోవిందా । వియ్యంకునితొబల్కె గోవిందరామ । ధారపాత్రపట్టుకొని గోవింద । మాకుపాత్రుడూ దొరికెను గోవిందరామ । అన్నిటికంటె అధికంబు గోవిందా । శాంతనూయిచ్చిరి గోవిందరామ । గంధంబు బూసిరి గోవిందా । గంధవడిజల్లిరి గోవిందరామ । కట్నంబులిచ్చిరి గోవిందా । వియ్యాలవారికి గోవిందరామ । విడిదిల్లు చూపించె గోవిందా । తనయునికౌగిలించి గోవిందరామ । రమణివగువసాగె గోవిందా । కుప్పలుగ కన్నీరు గోవిందా । తెప్పలుగపారెను గోవిందా । మహామునులు ఋషులు గోవిందరామ । రమణినోదార్చిరి గోవింద । అబ్బరికంజేసె గోవిందరామ । అల్లుని తోడుకొచ్చి గోవిందా । కౌసల్య అల్లుడు గోవిందరామ । కాశిపైనాపనె గోవిందా । దేవిడి దిగకుండ గోవిందరామ । మహారాజు నిలుచుండె గోవిందా । కాశికివెళ్ళొద్దు గోవిందరామ । మాకన్యనిస్తాము గోవిందా । అప్పుడు రాజఋషి గోవిందరామ । మహారాజుతోజెప్పె

గోవిందా । తగువు ధర్మముకాదు గోవిందరామ । గడ్డంబు పట్టుకొని గోవిందా । బెల్లపుగడ్డపెట్టి గోవిందరామ । బ్రతిమాలసాగెను గోవిందా । కాశివెళ్లావద్దు గోవిందరామ । మాకన్యనుయిస్తాము గోవిందా । కౌసల్య అల్లుడు గోవిందరామ । విడిదియింట్లకువెళ్ళె గోవిందా । జామురాత్రివేళ గోవిందరామ । రాజుసంకల్పించె గోవిందా । కౌసల్యసుమిత్ర గోవిందరామ । జలకమాడవచ్చిరి గోవిందా । శాంతకల్యాణముకు గోవిందరామ । యిందనీలపుచాయ గోవిందా । చంద్రకాంతపుశాల గోవిందా । కెంపులా అక్షతలు గోవిందా । తట్టలోవుంచెను గోవిందరామ । భమిడిపేళ్ళగంప గోవిందా । పందిటను వుంచెను గోవిందరామ । నవరత్న పళ్ళెంబు గోవిందా । కాళ్ళుకడుగనుబెట్టె గోవింద రామ । బంగారుబాషికం గోవిందా । నూటవక్కాతులం గోవిందరామ । నానుతోసూత్రంబు గోవిందా । వుత్తరజంధ్యంబు గోవిందరామ । వుంగరంబుంచిరి గోవిందా । అల్లునికిఅరణంబు గోవిందరామ । ఆరులక్షలుయిచ్చె గోవిందా । పదివేల మొహిరీల గోవిందరామ । మధు పర్కమూనిచ్చె గోవిందా । వసిష్ఠుడూవచ్చి గోవిందరామ । పెండ్లరుగువేసిరి గోవిందా । చిరుగుపెట్టించిరి గోవిందరామ । కుమ్మరి కన్యకా గోవిందా । భమిడి మూకుడుదెచ్చి గోవిందరామ । కుదురుచక్కగజేసి గోవిందా । కులదేవతనువుంచె గోవిందరాము । వసిష్ఠు నితోవచ్చి గోవిందా । సూత్రధారణచేసె గోవిందరామ । కంచెలుపతకములు గోవిందా । కామధేనువుయిచ్చె గోవిందరామ । ఆదిబుషులువచ్చి గోవిందా । శాంతనుపెండ్లి గోవింద రామ । కూతురునిజేసిరి గోవిందా । పసుపుకుంకుమయు గోవిందరామ । కాటుకలుదిద్దిరీ గోవిందా । అంతట మహరాజు గోవిందరామ । కౌసల్యతోబల్కె గోవిందా । కన్యకుదృష్టి తగులు గోవిందరామ । పెద్దబొట్టుంచండి గోవిందా । పెద్దబొట్టు పెట్టిరి గోవిందరామ । చెక్కిట చుక్కవుంచె గోవిందా । కాటుకలు వుంచిరి గోవిందరామ । గంపలో నుంచిరి గోవిందా । అప్పుడు రాజరుషి గోవిందరామ । అంతంత జరిపించె గోవిందా । మహారాజు రాణువ గోవిందరామ । పన్నెండు లక్షలు గోవిందా । రాజఋషి సైన్యంబు గోవిందరామ । యిరువదిలక్షలు గోవిందా । పట్టపేనుగుదెచ్చి గోవిందరామ । అంబారివేయించె గోవిందా । రుష్యశృంగుని దెచ్చి గోవిందరామ । గజముపై నెక్కించె గోవిందా । అంగనలు వచ్చియు గోవిందరామ । హారతులు యిచ్చిరి గోవిందా । మహ రాజునగరిలో గోవిందరామ । కనకపీటలువేసె గోవిందా । వధూవరులను గోవిందరామ । ఆసీనులనుజేసె గోవిందా । దీవించి కౌసల్య గోవిందరామ । దంపతులశిరసంటె గోవిందా అడవికియేగినా గోవిందరామ । అయోధ్యలోవున్న గోవిందా । ఋషిపల్లెలోవున్న గోవింద రామ । శాంతభారముమీది గోవిందా । అంతటఅల్లుడు గోవిందరామ । అత్తగారితోబల్కె గోవిందా । ఆడవారితోను గోవిందరామ । మాటాడ నేనెరుగ గోవిందా । అప్పుడు కౌసల్య

గోవిందరామ । దశరథునితోజెప్పె గోవిందా । సఖియతో స్నానముకు గోవిందరామ । సమ్మతించడు అతడు గోవిందా । అంతటా మహరాజు గోవిందరామ । రాజరుషితోజెప్పె గోవిందా । అంతటరాజరుషి గోవిందరామ । వియ్యంకునితొజెప్పె గోవింద । రుష్య శృంగునితండ్రి గోవిందరామ । గొడ్డుపీగినాడు గోవిందా । వారిసమ్మతివినుమి గోవిందరామ । మాతండ్రియనిపల్కె గోవిందా । బంగగు పీటపై గోవిందరామ । రాజరుషినిపలె గోవిందా దీవించికౌసల్య గోవిందరామ । దంపతులశిరసంటె గోవిందా । జలకమాడించిరి గోవిందరామ । చలవతళ్లొత్తిరి గోవిందా। పీతాంబరంయిచ్చి గోవిందరామ । నల్లపట్టుచీర గోవిందా । శాంతకుకట్టించె గోవిందరామ । పన్నెండువేలదిగోవిందా । బాహు తొడుగులువుంచె గోవిందరామ । వెలితిలేకుండంగ గోవింద । వెలదికిఅలంకరించిరి గోవింద రామ । చంకబెట్టుకు తల్లి గోవిందా । కన్నీరు నించెను గోవిందరామ । కన్నతల్లిని జూడ గోవిందా । ప్రాప్తంబులేదాయె గోవిందరామ । చంకబెట్టుకు రాజు గోవిందా । కన్యమహా ముని కిచ్చె గోవిందరామ । కన్యచంకను వుంచి గోవిందా రుషిరాజుతో బల్కె గోవింద రామ। మాగోత్రనామముతొ గోవిందా । కన్యధారచెయ్యండి గోవిందరామ । గౌరి తపస్సు కువారు గోవిందా । శాంతనుదోడుకవచ్చి గోవిందరామ । కన్నతల్లినీవు గోవిందా। గంప లోకూర్చొనుము గోవిందరామ । కొబ్బరి బెల్లంబు గోవిందా । కొమ్మచేతులొవుంచె గోవిందరామ । నొష్టకొమ్మావాడు గోవిందా । నీకువరుడాయెననె గోవిందరామ । కన్య ప్రదానమిది గోవిందా । కంకణంకట్టిరి గోవిందరామ । మాసుతనువారికిచ్చి గోవిందా । భూమిపంచిపెడుదు గోవిందరామ । పలువైతెపట్టలేదు గోవిందా । నాబాలఅయినాను గోవిందరామ । పల్లెముల కనకముతో గోవిందా పణతినిధార పోసె గోవిందరామ । గోదా నంజేసె గోవిందా । భూదానంజేసె గోవిందరామ । సువర్ణదానంబు గోవిందా । సాలగ్రామ దానంబు గోవిందరామ । మహారాజుచేసెను గోవిందా । పీటలపై కూర్చొని గోవిందరామ । శాంతనుదోడుకవచ్చి గోవిందా । శాలువడ్డంవేసిరి గోవిందరామ । రాజుతొడలపైని గోవిందా। శాంతనువుంచిరీ గోవిందరామ । శిరోమాణిక్యంబు గోవిందా కౌసల్యకూతురు కిచ్చె గోవిందరామ । శాంతసిరసునవారు గోవిందా । కాడినీరుపోసిరి గోవిందరామ । జీల కఱ్ఱ బెల్లంబు గోవిందా । మునిచేతికీ యిచ్చె గోవిందరామ । కన్యశిరసున బెట్టించె గోవించా । కన్యచేతావారు గోవిందరామ । జీలకఱ్ఱ బెల్లంబు గోవింద । మునిశిరసుపై నుంచిరి గోవిందరామ భరద్వాజులవారు । గోవిందా కన్యదానం జెప్పె గోవిందరామ । అప్పుడురాజరుషి గోవిందా । అల్లునితోజెప్పె గోవింద రామ । శిరోమాణిక్యంబు గోవిందా । సీతసొమ్మని బల్కె గోవిందరామ । శిరోమాణి క్యంబు గోవిందా । కోడలికియిస్తుంది గోవిందరామ । మెడనున్న హారములు

గోవిందా । శాంతకుయిస్తుంది గోవిందరామ । కట్టినపుట్టంబు గోవిందా । ఆడపడుచుకు యిమ్ము గోవిందరామ । పదివేల సొమ్ముతో గోవిందా । పట్టినధారవోసె గోవిందరామ । నవరత్నముతోచేసిన గోవిందా । పళ్ళెంబుయిచ్చిరి గోవిందరామ । మధుపర్కములుయిచ్చె గోవిందా । నవ్వుచుమహాముని గోవిందరామ । అల్లునికికట్టించి గోవిందా । వుంగరము జంధ్యంబు గోవిందరామ । మహరాజుయిచ్చిరి గోవిందా । అల్లునికిఅరణంబు గోవింద రామ । ఆరులక్షలుయిచ్చె గోవిందా । అప్పుడుమహాముని గోవిందరామ । రాజరుషికిట్లనెను గోవిందా । మహామునివినండి గోవిందరామ । మనతంతునడపండి గోవిందా । వారితంతే మిటో గోవిందరామ । వరునినడపండయ్య గోవిందా । మామిడాకుతెచ్చి గోవిందరామ। మగువమెడనుకట్టిరి గోవిందా । శుభసూత్రములు గోవిందరామ ।రుషీశ్వరుండు కట్టించె గోవిందా । పళ్ళెముతోతలంబ్రాలు గోవిందరామ । రుషిచేతబట్టించి గోవిందా।మూడుదోసిళ్ళ యిన గోవిందరామ । ముగుదశిరసునవుంచె గోవిందా । కన్యచేలావారు గోవిందరామ । కాంతునిశిరసుననుంచి గోవిందా । సతివంకరుషిజూచి గోవిందరామ । యింతచక్కని చేడె గోవిందా । మూజగములో లేదు గోవిందరామ । అడవికి వెళ్ళినా గోవిందా । అయోధ్యలో వున్న గోవిందారామ । రుషిపల్లెలోవున్న గోవిందా । కోమలినివదలనని గోవిందరామ । లాజబోయుటకు గోవిందా । రాజునుబిల్చిరి గోవిందరామ । అంతటమహరాజు గోవిందా । లాజలూలాబోసె గోవిందదామ । కట్నంబుకోరెను గోవిందా । అప్పుడు రుష్యశృంగుడు గోవిందరామ । మామతోను బల్కె గోవిందా । సుతులు పుట్టినవెనుక గోవిందరామ । లాజ కట్నములిత్తు గోవిందా । కట్నములు దెప్పించి గోవిందరామ । రాజరుషికిప్పించె గోవిందా। సప్తపాదంబొక్క గోవిందరామ । దంపతులిచ్చిరి గోవిందా । సన్నికల్లమర్చి గోవింద రామ। పాదములుత్రొక్కించె గోవిందా । అప్పుడు రుష్యశృంగుడు గోవిందరామ । రాజ రుషికిట్లనెను గోవిందా । ఆడదానిపాదంబెట్ట గోవిందరామ । యేశాస్త్రములోనుండె గోవిందా । యేరుషులుజెప్పిరి గోవిందరామ । అప్పుడు రాజరుషి గోవిందా । అల్లునికిట్ల నెను గోవిందరామ । మీరుతప్పిస్తేను గోవిందా । మరివకరుపడుతార గోవిందరామ : శాంతపాదంబుమీద గోవిందా । పోకచెక్కవుంచి గోవిందరామ । సప్తపాదంతొక్కె గోవిందా । అరుంధతిని చూపించె గోవిందరామ । పొత్తునాగూర్చుండి గోవిందా । ఆరగిం చిరివారు గోవిందరామ । పరగెరెండవనాడు గోవిందా । పసుపులునలిచిరి గోవిందరామ । రమణులందరు గలసి గోవిందా । రావక్రీడసల్పిరి గోవిందరామ । మూడవదినమున గోవిందా । పాకెన్నజేసిరి గోవిందరామ । యెచ్చటనున్నవారిని గోవింగా । యెన్నికతొ బిల్పించె గోవిందరామ । రుషిపల్లెవారి గోవిందా । రాజరుషిపిల్పించె గోవిందరామ । శాస్త్రజ్ఞు లొచ్చిరి గోవించా । పాకెన్నపళ్ళెములు గోవిందరామ । పండితులుచదివిరి

గోవిందా । పన్నెండువరహాలు గోవిందరామ । సంభావనలుయిచ్చే గోవిందా । అరుంధతి అనసూయ గోవిందరామ । హారతులు దెచ్చిరి గోవిందా । ఐదునూర్లవరహాలు గోవింద రామ । పట్టుచీరలుయిచ్చే గోవిందా । అప్సరస్త్రీలు గోవిందరామ । ఐదుగురువచ్చిరి గోవిందా । అతికష్టపడ్డాము గోవిందరామ । బహుమానమిమ్మనెను గోవిందా । నిలువు యెత్తునధనము గోవిందరామ । దశదథుడుబోయించె గోవిందా । సభియలారాధనము గోవిందరామ । చాలునామీకనెను గోవిందా । చాలుననుచువారు గోవిందరామ । ధనము గొనిపోయిరి గోవిందా । అంతటసుమిత్ర గోవిందరామ । కౌసల్యకిట్లనెను గోవిందా । శాంతకారతియివ్వ గోవిందరామ । నాకుమనసుఆయె గోవిందా । అక్కనాచెల్లెలని గోవింద రామ । నీకుమనసూపుట్ట గోవిందా । అప్పుడురాజరుషి గోవిందరామ । సుమిత్రకిట్లనెను గోవిందా । బుద్ధికిపెద్దవు గోవిందరామ । మాటలకు మరదలవు గోవిందా । హారతినీవే దెమ్మ గోవిందరామ । అంతటాసూమిత్ర గోవిందా । హారతిలానిచ్చె గోవిందరామ । అప్పుడు రాజరుషి గోవిందరామ । అపరిమితధనమిచ్చె గోవిందా । మునులురుషులూ అంత గోవిందరామ । రాజుభార్యలుకలిసి గోవిందా । ఆరగించిరివారు గోవిందరామ । హస్తములుకడిగియు గోవిందా । కర్పూరవీడెములు గోవిందరామ । దశరథుడు యిప్పించె గోవిందా । అప్పుడు రాజరుషి గోవిందరామ । కౌసల్యకిట్లనెను గోవిందా । వియ్యపురాలు ఆచారం గోవిందరామ । వీసమెత్తు జరుగలేదు గోవిందా । లక్షవరహాలది గోవిందరామ । పరువువేయగవలెను గోవిందా । నాలుగువేలూ కలవి గోవిందరామ । చీర లివ్వగవలెను గోవిందా । వెండిబొట్టుపెట్టె గోవిందరామ వెలదులకుయివ్వాలె గోవిందా । దువ్వెనబరిణెలు గోవిందరామ । కాటుకాయయుగూర్చి గోవిందా । కాంతకునుయివ్వాలె గోవిందరామ । యేడువారపుసొమ్ము గోవిందా । యింతికినివుంచాలె గోవిందరామ । వారాడబడుచులకు గోవిందా । వరుసనడుపగవలెను గోవిందరామ । కౌసల్య సుమిత్ర గోవిందా । రాజునుమహాఋషి గోవిందరామ । అందరునువచ్చిరి గోవిందా । జయభేరి వేసిరి గోవిందరామ । తలుపులువేయించి గోవిందా । కౌసల్యసుమిత్ర గోవిందరామ । వియ్యపురాల్నిచ్చిరి గోవించా । అప్పుడు మహాముని గోవిందరామ । తలుపులువేయించె గోవిందా । పరుగునాఆచేడె గోవిందరామ । పాన్పుపై బవళించె గోవిందా । కౌసల్య సుమిత్ర గోవిందరామ । పాన్పుపైకూర్చొని గోవిందా । పణతికిపాదములొత్తిరి గోవింద రామ । సరిరాజులంగాము గోవిందా । పాదసేవలుజేయ గోవిందరామ । మీయంతవారం గాము గోవిందా । మిగులతొడుగులువేయ గోవిందరామ । కల్యాణంనాడయిన గోవిందా । కాంతచూపిస్తిరా గోవిందరామ । నిన్న మొన్నమేము గోవిందా । నగరుకురాలేదు గోవించ రామ । పాకెన్ననాడొచ్చి గోవిందా । పందెళ్ళనుంటిమి గోవిందరామ । నిండుజత్తరుచీర

గోవిందా । కోడలికియిస్తేను గోవిందరామ । మాపెట్టెనిండునా గోవిందా । యేడువారపు సొమ్ము గోవిందరామ । వెలదికియిస్తేను గోవిందా । మావళ్ళనిండునా గోవిందరామ । గొడ్లుయీగిమేను గోవిందా । కూతుర్ని తేలేదు గోవిందరామ । పుత్రభిక్షంగోరి గోవిందా । నాసుతుడు రుష్యశృంగునికి గోవిందరామ । బ్రహ్మచర్యంవదలించిరి గోవిందా । కౌసల్య సుమిత్ర గోవిందరామ । కడుచిన్నబోయిరి గోవిందా । కన్నవారంగాము గోవిందరామ । కార్యములుయెరుగము గోవిందా । కానుకలుసర్దండి గోవిందరామ । కొద్దిగుమ్మడికాయ గోవిందా । మీచేతిలొపెట్టితిమి గోవిందరామ । లోపాలోపములున్న గోవిందా । సర్దుకో వలెనమ్మ గోవిందరామ । ఆడపడుచులుమీరు గోవిందా । అళుకేలజేస్తిరీ గోవిందరామ । అప్పుడుసుమిత్ర గోవిందా । మహాదేవికిట్లనెను గోవిందరామ । అల్లుడుపుట్టినమొదలు గోవిందా । పలుకరాచేయలేదు గోవిందరామ । పలుకరచేయించి గోవిందా । కౌసల్యసుమిత్ర గోవిందరామ । మహాదేవి బిల్పించి గోవిందా । తలదువ్వికొప్పు గోవిందరామ । బెట్టె లక్షవరహాలది గోవిందా । లక్ష్మికి పరుపువేసే గోవిందరామ । నాలుగుచీరలు గోవిందా । వారికియిచ్చిరి గోవిందరామ । యేడువారపుసొమ్ములు గోవిందా । వెలదిక లంకరించె గోవిందరామ । వెండిబొట్టుపెట్టె గోవిందా । బంగారుబరిణెలు గోవిందరామ । వెలదికియిచ్చిరి గోవిందా । వారాడపడుచులకు గోవిందరామ । లాంఛనములుయిచ్చిరి గోవిందా । రుష్యశృంగునిబిల్చి గోవిందరామ । దేవిసరసనువుంచి గోవిందా । మద్దికాయ లుదెచ్చి గోవిందరామ । మహారుషిసతికిబెట్టి గోవిందా । అప్పుడుసుమిత్ర గోవిందరామ । అద్దంబుచూపించి గోవిందా । మద్దికాయలవదినె గోవిందరామ । బహుముద్దుగావున్నది గోవిందా । అప్పుడుమహాదేవి గోవిందరామ । సుమిత్రతోబల్కె గోవిందా । కాసేబోసి కట్ట గోవిందరామ । కడవేసి ఆడము గోవిందా । చెంపకొప్పులుబెట్ట గోవిందరామ । బోగంవారముకాము గోవిందా । పండ్లకప్పులువేయ గోవిందరామ । తురకసానులుగాము గోవిందా । మీరన్నా బోగముది గోవిందరామ । కోకిలాదేవనెను గోవిందా । మితభాషి బోగముది గోవిందరామ । కౌసల్యదేవి గోవిందా । రచ్చలోకైకమ్మ గోవిందరామ । రాక్షసీబోగముది గోవిందా । సూటిపోటిమాట గోవిందరామ । సుమిత్రబోగంది గోవిందా । అప్పుడుమహారాజు గోవిందరామ । మహాదేవికిట్లనెను గోవిందా । అక్కనీమరదళ్ళు గోవింద రామ । నేనువినియేటట్లు గోవిందా । చాలగా అనుమనెను గోవిందరామ । చాలుదురు కన్యలు గోవిందా । వారురాచస్త్రీలు గోవిందరామ । మేళాలతోకల్ల గోవిందా । గడిమేళం బిది గోవిందరామ । అల్లుడు అలిగెను గోవిందా । అలకపాన్పువేసె గోవిందరామ । రాజును బిలిచిరి గోవిందా । అడిగినధనమిత్తు గోవిందరామ । అల్లుడారమ్మనె గోవిందా । కోరినధనమిచ్చె గోవిందరామ । పట్టపేనుగుదెచ్చి గోవిందా । హౌదానువేయించి గోవింద

రామ । దంపతులిద్దరిని గోవిందా । అంబారినెక్కించి గోవిందరామ । రాజనగరూనందు గోవిందా । అందరుచేరిరి గోవిందరామ కనకపీటలువేసి గోవిందా । కౌసల్య సుమిత్ర గోవిందరామ । పీటలాకూర్చొనిరి గోవిందా । రుష్యశృంగుడు శాంత గోవిందరామ । పైడి పేళ్ళగంప గోవిందా । పందిళ్లదించిరి గోవిందరామ । పదిపుట్ల ధాన్యంబు గోవిందా । గంపలనువుంచిరి గోవిందరామ । అరుంధతిఅనుసూయ గోవిందా । ఛమిడిరోకలిదెచ్చి గోవిందరామ । నెలమూడుశుభములు గోవిందా । యెప్పుడుజరుగవలె గోవిందరామ । వసంతముదెచ్చి గోవిందా । శాంతవైపులవారు గోవిందరామ । కన్యపైబోసిరి గోవిందా । యింతవేడుకయెపుడు గోవిందరామ । యింతిచూడగలేదు గోవిందా । సురలెల్లపొగడగ గోవిందరామ । జలకమాడించిరి గోవిందా । చలువలొత్తిరి గోవిందరామ । రాజునూరుషులంత గోవిందా । ఆరగించిరీఅంత గోవిందరామ । ఆరగించిలేచి గోవిందా । హస్తములుకడిగిరి గోవిందరామ । కర్పూరవీడెములు గోవిందా । రాజుతాయిప్పించె గోవిందరామ । నాగవల్లిప్రోలీలు గోవిందా । ముహామునివేయించె గోవిందరామ । రాజనగరిలోన గోవిందా । కనకపీటలువేసె గోవిందరామ । శాంతనుఋషినిపిలిచి గోవిందా । పీటలపైనుండిరి గోవిందరామ । లక్కగుండూదెచ్చి గోవిందా । రమణిమెడలోనగట్టిరి గోవిందరామ । నాగబలిచేసిరి గోవిందా । మేలికమ్మిచీర గోవిందరామ । మగువకుకట్టించె గోవిందా । మూడుతరమూలచీర గోవిందరామ । అచ్చినొచ్చినచీర గోవిందా । అపుడపుడుకట్టండి గోవిందరామ । ఆచీరవిప్పండి గోవిందా । నవ్వుతూసుమిత్ర గోవిందరామ । ఆచీరవిప్పెను గోవిందా । చీనిచీనాంబ్రము గోవిందరామ । కాంతకూకట్టించె గోవిందా । మిథునవడియపుపాన్పు గోవిందరామ । మహరాజువేయించె గోవిందా । దంపతులనిద్ధర గోవిందరామ । పాన్పుపైనివుంచి గోవిందా । సతిపతులపిలిపించి గోవిందరామ । ఫలప్రదానమిప్పించె గోవిందా । గొమ్మనప్పాచెప్పి గోవిందరామ । వసంతములుబోసి గోవిందా । వసంతములాడిరీ గోవిందరామ । కట్నములుతెప్పించి గోవిందా । కాంతలకుయిచ్చిరీ గోవిందరామ । బంగారుపల్లెములో గోవిందా । పాలునెయ్యిపోసిరి గోవిందరామ । శాంతచెయ్యిదెచ్చి గోవిందా । పాలలోపలిముంచి గోవిందరామ । పతిచేతులోవుంచి గోవిందా । చెయ్యప్పగించిరి గోవిందరామ । అడవికియేగినా గోవిందా । అయోధ్యలోవున్న గోవిందరామ । ఋషిపల్లెలోవున్న గోవిందా । కాంతభారముమీది గోవిందరామ । శాంతచెయ్యిదెచ్చి గోవిందా । పాలలోనాముంచి గోవిందరామ । అత్తగారికివారు గోవిందా । శాంతనప్పాజెప్పె గోవిందరామ । బంగారుపళ్ళెములో గోవిందా । నవరసాన్నములుంచి గోవిందరామ । అతివకుబెట్టిరి గోవిందా । ఆరగించీలేచి గోవిందరామ । హస్తములుశాకడిగి గోవిందా । కర్పూరవిడెములు గోవిందరామ । సుమిత్రయిచ్చె గోవిందా । వడిచీరగట్టిరి గోవిందరామ ।

వడిబియ్యముంచిరి గోవిందా । కందవడిపెట్టిరి గోవిందరామ । బొమ్మవడిబెట్టిరి గోవిందా । తెల్లనివడిబ్రాలు గోవిందరామ । శాంతవడినింపిరి గోవిందా । వెండిగిన్నెయుదెచ్చి గోవిందరామ । వెలదివడినుంచిరి గోవిందా । కౌసల్యసుమిత్ర గోవిందరామ । కన్నీరు బెట్టిరి గోవిందా । చేడెనిచ్చిమేము గోవిందరామ । చేరినిలుచుంటిమి గోవిందా । అక్క చెల్లెలులేరు గోవిందరామ అన్నదమ్ములులేరు గోవిందా । కొట్టుశాళంబిదుగో గోవిందరామ । కొత్వాలునంపెదము గోవిందా । ఐదువేలబానిసలు గోవిందరామ । అరణంబులుయిస్తు గోవిందా । అప్పుడుమహాదేవి గోవిందరామ । కౌసల్యకిట్లనెను గోవిందా । వెలదులారమీయింట గోవిందరామ । పసిడిబొమ్మలులేవ గోవిందా । దంతపుబొమ్మలు నేను గోవిందరామ । చాలగాచూస్తిని గోవిందా । మాటవినిసుమిత్ర గోవిందరామ । మణులబొమ్మలుయిచ్చె గోవిందా । అప్పుడుమహారాజు గోవిందరామ । మాండవ్యుతో బల్కె గోవించా । మాసెలవులులేక గోవిందరామ । మాయింతినీమీరు గోవిందా । యెచ్చటికిపంపొద్దు గోవిందరామ । మీసెలవులూలేక గోవిందా । యింతినీపంపేము గోవిందరామ । అత్తమూసివాయనం గోవిందా । కోడలందగవలెను గోవిందరామ । అప్పుడు రాజరుషి గోవిందా । మహరాజుతోబల్కె గోవిందరామ । అతివనూయిస్తిమి గోవిందా । అల్లునియిష్టమనె గోవిందరామ । రాజరుషియూముని గోవిందా । మంచిరోజుజూచి గోవిందరామ । పట్టపేనుగుదెచ్చి గోవిందా । అంబారివేయించె గోవిందరామ । దంపతుల నుంచిరి గోవిందా । జయభేరివేసిరీ గోవిందరామ । అప్సరసలాడగా గోవిందా । అడుగడుగుమజిలీల గోవిందరామ । పన్నెండుగడియలకు గోవిందా । పట్నంబైలుదేరిరి గోవిందరామ । రుషిపల్లెలోపలా గోవిందా । అందరుచేరిరి గోవిందరామ । లక్ష్మివచ్చినదనుచు గోవిందా । లక్షభేరివేసె గోవిందరామ । జమ్మిచెట్టుక్రింద గోవిందా । శాంత సారెలువుంచె గోవిందరామ । పూర్ణకలశములుదించె గోవిందా । గృహప్రవేశంబాయె గోవిందరామ । వడికట్టువిప్పిరి గోవిందా । సంతోషముననుండె గోవిందరామ । రుషిదశరథుతోబల్కె గోవిందా । యజ్ఞంబుచేయుటకు గోవిందరామ । వ్యవధిలేదుగనుక గోవిందా । ఋష్యశృంగునిదెచ్చి గోవిందరామ । కామేష్టిజేయించు గోవిందా । రాజుమహరుషికలిసి గోవిందరామ । మంచివేళలుచూచి గోవిందా । లేఖవ్రాసిరివారు గోవిందరామ । రుషిపల్లెలోపలా గోవిందా । మాండవ్యమహాముని గోవిందరామ । బావగారికనుచు గోవిందా । యాగంబుచేయించ గోవిందరామ । అల్లునంపూడని గోవిందా । వక్కలేఖనువ్రాసి గోవిందరామ వసిష్ఠుచేతికిచ్చె గోవిందా । వసిష్ఠుడుదెచ్చి గోవిందరామ । మాండవ్యునికిచ్చెను గోవిందా । సుతునిచేరగబిలిచి గోవందరామ । అయోధ్యకేగుమనె గోవిందా । ప్రయాణమయిరుషియు గోవిందరామ । అయోధ్యరాగాను గోవిందా । అల్లునికియెదురుగా

గోవిందరామ । దశరథుడుయేగెను గోవిందా । తగినమర్యాదలతో । గోవిందరామ । అల్లుని దెచ్చిరి గోవిందా । బంధుబలగంబంత గోవిందరామ । యేలరాలేదనెను గోవిందా । క్రతువు నాటికివారు గోవిందరామ । క్రమముగాచేరుదురు గోవిందా । యజ్ఞంబుచేయించ గోవిందరామ । యేమేమిగావలెనో గోవిందా । ఆనతియ్యండనగగోవిందరామ । వుత్తరపు దిక్కునా గోవిందా । నౌకశాలవేయండి గోవిందరామ ।యూపస్తంభముదెచ్చి గోవిందా । మెప్పుతోపాతండి గోవిందరామ । పచ్చపూరీమాకు గోవిందా । పదికోట్లుకావలెను గోవిందరామ । కిత్తులూకటార్లు గోవిందా । కావలసివున్నవి గోవిందరామ । నల్లపశువులు మాకు గోవిందా । నాణ్యముగకావలెను గోవిందరామ । ప్రోడవంటవండుటకు గోవిందా । భమిడిపాత్రలుతెండి గోవిందరామ । మంత్రములతోపిండి గోవిందా । దంపించగావలెను గోవిందరామ । మంత్రమంత్రమునకు గోవిందా । మాడవస్తుందయ్య గోవిందరామ । నిలుచుండికూర్చుండి గోవిందా । పరుండిమంత్రము గోవిందరామ । మేముచెప్పగపలెను గోవిందా । పట్టుపుట్టంబియ్యి గోవిందరామ । బ్రాళయాగ్నులుంచితే గోవిందా । పన్నెండు వరహాలు గోవిందరామ । సోమిదేవమ్మలకు గోవిందా । మొహరీలుయివ్వవలె గోవిందరామ । అమృతస్నానంజేస్తె గోవిందా । అవిమాకువస్తవి గోవిందరామ । రాజునూరుషికలిసి గోవిందా । మంచివేళలుజూచె గోవిందరామ । వుత్తరదిశశాల గోవిందా । వొప్పుగాకట్టించె గోవిందరామ । పట్టపేనుగుదెచ్చి గోవిందా । అంబారివేయించె గోవింద రామ । కౌసల్యసుమిత్ర గోవిందా । యేనుగునుయెక్కిరి గోవిందరామ । దశరథమహా రాజు గోవిందా । అగ్నిహోత్రంబట్టి గోవిందరామ । అల్లునితోవెళ్ళి గోవిందా । హారములు దెంచుకుని గోవిందరామ । హారునా యేడుస్తు గోవిందా । కైకమ్మతావచ్చె గోవిందరామ । అల్లు దత్తనుజూచి గోవిందా । రాజరుషి కిట్లనెను గోవిందరామ । కళ్యాణ రోజులలో గోవిందా । కాంతచూడగలేదు గోవిందరామ । యీయింతియెవరన గోవిందా । రాజుమూడవభార్య గోవిందరామ । కైకఅనిచెప్పిరి గోవిందా । మహరాజుకైకమ్మ గోవిందరామ । మగుడిరథ మెక్కిరి గోవిందా । మంచివేళలుజూచి గోవిందరామ । శాలప్రవేశించె గోవిందా । అగ్నిహోత్రములుంచె గోవిందరామ । దర్భతీసుకవచ్చి గోవిందా । మంత్రాలతోనపుడు గోవిందరామ । రాజునడుముకుకట్టె గోవిందా । సతులు నడుముకుకట్ట గోవిందరామ। అప్పుడుకైకమ్మ గోవిందా । అదిరిపడకుండగా గోవిందరామ । అదలించివారు గోవిందా । దర్భనడుముగట్టె గోవిందరామ । సోమిదేవమ్మనుచు గోవిందా । చప్పట్లుజరచిరి గోవిందరామ । ఆవేళయజ్ఞంబు గోవిందా । రుష్యశృంగుడుచేయించె గోవిందరామ । ప్రాణయోగంబట్టి గోవిందా । మామమేమెడతాము గోవిందరామ । మంత్రాలతోధనం గోవిందా । యెంచిపుచ్చుకొండి గోవిందరామ । రుష్యశృంగుడువచ్చి

రామ । శాంతకుశారెవుంచె గోవిందా । కౌశికుని బంపించె గోవిందరామ । కౌశికుండేను గోవిందా । రుషిపల్లెకూయేగి గోవిందరామ । శాంతనుజూచియు గోవిందా । పెద్దాడ బడుచునను గోవిందరామ । సోమగుండం|ద్రొక్క గోవిందా । మీతం|డిరమ్మనెను గోవింద రామ । అందరినిరప్మనిరి గోవిందా । ఆడుబిడ్డలతోను గోవిందరామ । అందరువచ్చిరి గోవిందా । పట్నపేనుగుదెచ్చి గోవిందరామ । అంబారివేయించె గోవిందా । శాంతను యెక్కించిరి గోవిందరామ । అందలములుయెక్కె గోవిందా । జయభేరివేసిరి గోవింద రామ । అందరుతేర్లీరి గోవిందా । అయ్యోధ్యకుచేరు గోవిందరామ । దేవులెదురుగవెళ్ళి గోవిందా । దేవినిదెచ్చిరి గోవిందరామ । కాళ్లుకడిగి వారికి గోవిందా । ఆసనమువేసె గోవిందరాము । ముత్యాలహారతులు గోవిందా । ముగుదకుయిచ్చిరీ । గోవిందరామ । శాంతనుయెత్తుకొని గోవిందా । రాజుతొడలనువుంచి గోవిందరామ । కల్యాణమూకన్న గోవిందా । కడుసొంపుగానుండె గోవిందరామ । నవరసాన్నములుంచ గోవిందా । ఆరగిం చిరివారు గోవిందరామ । పతకములుహారములు గోవిందా । పణతికివుంచిరి గోవిందరామ । బాలతొడుగులువారు గోవిందా । శాంతకుతొడిగిరి గోవిందరామ । సోమగుండం|ద్రొక్క గోవిందా । శాంతతోనేగిరి గోవిందరామ । అరుంధతిఅనసూయ గోవిందా । అహల్య సురభిదేవి గోవిందరామ । బంగారురోలేసి గోవిందా । భమిడిరోకలిదెచ్చె గోవిందరామ । భామచేతికియిచ్చె గోవిందా । సువ్విసువ్వనిదంచ గోవిందరామ । సుదతిరూపుజూచి గోవిందా । మం|తంజదువలేక గోవిందరామ । రుష్యశృంగుడునవ్వె గోవిందా । మం|త్రం బుజదివెను గోవిందరామ । గుండంబు|ద్రొక్కిరి గోవిందా । ఆడపడుచులకు గోవిందా । రామ । దానంబువస్తుంది గోవిందా । కౌసల్యచేతులవి గోవిందరామ । కంకణము లివ్వండి గోవిందా । కౌసల్యచేతుల గోవిందరామ । కంకణములిచ్చిరీ గోవిందా । సోమతీగె|తెంపి గోవిందరామ । ఆపసరుదెచ్చిరీ గోవిందా । హోమంబు|వేల్చిరీ గోవిందరామ । అంతటతెల్లవార గోవిందా । శాంతనుతాబిలిచి గోవిందరామ । నాతల్లి శాంతమ్మ గోవిందా । నీకోరికలుదెల్పుమన గోవిందరామ । నవ్వుచూఆశాంత గోవిందా । తం|డితోబల్కె గోవిందరామ । తమ్ములుబుట్టినవెనుక గోవిందా । సగమురాజ్యము యిమ్ము గోవిందరామ । ఇంతఆశలుయేల గోవిందా । దశరథులునవ్విరి గోవిందరామ । అన్నదానంబులు గోవిందా । అపరితముగజేసె గోవిందరామ । ఆశాలలంటించి గోవిందా । అందరువెళ్లిరీ గోవిందరామ । అల్లునికికట్నాలు గోవిందా । అత్తలుయిచ్చిరి గోవిందరామ । అన్నిఅందుకబుషి గోవిందా । అయోధ్యకువచ్చే గోవిందరామ । అంతఃపురములోన గోవిందా । భార్యలతోచేరెను గోవిందరామ । ముగ్గురుసతులతో గోవిందా । మహారాజు భోగించె గోవిందరామ । అతివలకుఅంతట గోవిందా । గర్భంబులాయెను గోవిందరామ ।

రాజుమహారుషులు గోవిందా । పరివారమంతాను గోవిందరామ । నవరసాన్నములాను గోవిందా । ఆరగించిరివారు గోవిందరామ । కర్పూరవిడెంజేసె గోవిందా । మహారుషు లందరికి గోవిందరామ । సంభావనలుయిచ్చె గోవిందా । ఋషికిమహారాజు గోవిందరామ । గొప్పకట్టములిచ్చె గోవిందా । యెవరింఢ్లకువారు గోవిందరామ । యేగిరీఅప్పుడు గోవిందా । కాంతలకుగర్భంబు గోవిందరామ । క్రమముగాపెరిగెను గోవిందా । యెనలేని మాటలు గోవిందరామ । నెలతలుకోరిరీ గోవిందా । పచ్చళ్ళుపప్పులు గోవిందరామ । పణతులుకోరిరీ గోవిందా । పండ్లుఫలహారములు గోవిందరామ । పణతులుకోరిరీ గోవిందా శుభదినంబులయందు గోవిందరామ । చైత్రశుద్ధనవమి గోవిందా । నాడుసుదతులు గోవిందరామ । నల్గురుపుత్రులగనిరి గోవిందా । పురుడుపుణ్యముగడిపె గోవిందరామ । పదునొకండవనాడు గోవిందా । భారసాలకువారు గోవిందరామ । మహాఋషులబిలిపించె గోవిందా । రుషిపల్లెవారిని గోవిందరామ । రాజరుషిపిలిపించె గోవిందా । రుషులంత వచ్చిరీ గోవిందరామ । కనకపీటలువేసె గోవిందా । ముగ్గురుభార్యలు గోవిందరామ । ముదముతోకూర్చొనిరి గోవిందా । సుతులనల్వురదెచ్చి గోవిందరామ । సతులతొడపైనుంచె గోవిందా శాంతనుదాదెచ్చి గోవిందరామ । రాజువద్దనుంచె గోవిందా । బంగారుపళ్లె ముతో గోవిందరామ । పాలొప్పుగాబోసి గోవిందా । రామలక్ష్మణులనుచు గోవిందరామ । నామకంణంవ్రాసె గోవిందా । భరతశత్రుఘ్నులని గోవిందరామ । పేరొప్పుగాబెట్టె గోవిందా । అరుంధతిఅనసూయ గోవిందరామ । హారతులయివ్వంగ గోవిందా । అతివలకుబహుమానం గోవిందరామ । మహారాజుయిచ్చెను గోవిందా । రుషులురాజు నుగూడి గోవిందరామ । ఆరగించిలేచి గోవిందా । వీడెములుతాజేసి గోవిందరామ । చక్కనిసుతులకు గోవిందా । చేలోత్సవంజరిపి గోవిందరామ । పప్పుబెల్లంబులు గోవిందా । పంచిపెట్టిరివారు గోవిందరామ । సకుటుంబముగమీరు గోవిందా । రుషిపల్లెరమ్మని గోవిందరామ । మాండవ్యమహాముని గోవిందా । దశరథునిబిల్వగా గోవిందరామ ! రాజురుషితోబల్కె గోవిందా । సతిసుతులనందర గోవిందరామ । బంధుబలమునంత గోవిందా । అయోధ్యప్రజలను గోవిందరామ । అందరినిబంపెను గోవిందా । నేనుశాంతా దేవి గోవిందరామ । మానగరమునుండేము గోవిందా । రాజుమాటలకపుడు గోవిందరామ । ఋషియుతాచింతించ గోవిందా । దశరథుడంతట గోవిందరామ । తరుణులనుతాబిలిచి గోవిందా । యేడువారపుసొమ్ము గోవిందరామ । యెలమినాగకుబెట్టి గోవిందా । అతి వనిప్పుడుమీరు గోవిందరామ । అలంకారముజేసి గోవిందా । వేగదెమ్మనగాను గోవిందరామ । యువతులంతటనేగి గోవిందా । శాంతనుతాపిలిచి గోవిందరామ । హారములుపతకములు గోవిందా । నవరత్నసొమ్ములు గోవిందరామ । నాతికప్పుడువుంచె

గోవిందా । పట్న పేనుగుదెచ్చి గోవింధరాఘ । అంబారివేయించి గోవిందా । అంచయా
ననూదెచ్చి గోవిందరామ । అంబారియెక్కించి గోవిందా । నలుగురుసుతులను గోవిందరామ ।
నాతిచెంగటనుంచి గోవింగా । జయభేరివేయించె గోవిందరామ । పన్నెండుగడియలకు।
గోవిందా । బైలుదేరినారు గోవింద రామ । అడుగడుగునుమజిలీల గోవిందా । అటుయేగు
చుండిరీ గోవిందరామ । అప్పుడుకైకమ్మ గోవిందా । మంథరకిట్లనెను గో విందరామ
యెవరెవరువెళ్ళార్రు గోవిదా । యెంచిచూడుమనగ గోవిందరామ । మంథరాతాజూచి
గోవిందా । కొందరూవెళ్ళారు గోవిందారామ । చెప్పలేనిసొమ్ము గోవిందా । శాంతకును
యిచ్చిరి గోవిందరామ । ఆమాటవినికైక గోవిందా । అతివతోనూగూడి గోవిందరామ ।
ప్రయాణమైకదలె గోవిందా । రుషిపల్లెచేరంగ గోవిందరామ । మాండవ్యమహాముని
గోవిందా । సతితోడపల్కెను గోవిందరామ । రాజులొస్తారు గోవిందా । పీటలూవేయించు
గోవిందరామ । తమ్ములునలుగురు గోవిందా । చంకబెట్టుకచెలి గోవిందరామ । కాంత
యింటికిరాగ గోవిందా । హారతులుయిచ్చిరి గోవిందరామ । శుభముహూర్తంబున
గోవిందా । సంతోషముసనుండె గోవిందరామ । కొంతకాలంబునకు గోవిందా । బాలుల
నల్గురికి గోవిందరామ । అన్నప్రాశనచేయ గోవిందా । రాజరుషియూకలిసి గోవిందరామ
మంచివేళలుజూచి గోవిందా । రుషులనుబిలిపించె గోవిందరామ । రుష్యశృంగుతో గూడి
రుషులెర్లవచ్చిరీ గోవిందా । కనకపీటలువేసె గోవిందరామ । బాలులనలుగురిని గోవిందా ।
జలకమాడించరీ గోవిందరామ । చలువతళ్ళొత్తిరి గోవిందా । కస్తూరితిలకంబు గోవింద
రామ । కన్నులకాటుక గోవిందా । రాసుతులకునువుంచె గోవిందరామ । బాలతొడుగులు
వారు గోవిందా । బాలులకువుంచిరీ గోవిందరామ । సుతులనల్గురిరాజు గోవిందా । సరస
ముగవడినుంచి గోవిందరామ । బంగారుతబుకుతో గోవిందా । క్షీరాన్నమునుదెచ్చి
గోవిందరామ । పసిడిగిన్నెతొవుంచె గోవిందా । ఆయుధంబులుపండ్లు గోవిందరామ ।
ఆభరణంబులు గోవిందా । ఛత్రచామరములు గోవిందరామ । చక్కయెదుటనువుంచ
గోవిందా । పట్టాభిషేకపుంగ్రం గోవిందరామ । భరతుడుతీసెను గోవిందా । వజ్రాయు
ధంబును గోవిందరామ । శత్రఘ్నుడుపట్టె గోవిందా । చామరంబొక్కటి గోవిందరామ ।
లక్ష్మణుడులాదీసె గోవిందా । రత్నకవచంబొకటి గోవిందరామ । రామచంద్రుడుదీసె।
గోవిందా । రాజుసంతోషించి గోవిందరామ । తనవ్రేలిముద్రికతొ గోవిందా । అన్నప్రాశన
జేసి గోవిందరామ । ఆరగించిరివారు గోవిదా । హారతులుయిచ్చిరీ గోవిందరామ ।
అందరునుకలిసి గోవిందా । ఆరగించీలేచె గోవిందరామ । కర్పూరవీడెములు గోవిందా ।
క్రమముగాచేసిరి గోవిందరామ । శాంతఆటలుచూడ గోవిందా । మహామునికిమనసాయె
గోవిందరామ । శాంతికార్యంచేయ గోవిందా । రాజరుషియాతలచి గోవిందరామ ।

దశరథమహారాజు గోవిందా । తనయకుశుభమిపుడు గోవిందరామ । తరుణిచాలతగదు గోవిందా । అతివేమియెరుగదు గోవిందరామ । అబలయనితాబల్కె గోవిందా । మామమాటయువిని గోవిందరామ । రుష్యశృంగుడుపల్కె గోవిందా । గొప్పవారిబిడ్డకు గోవిందరామ । గల్యాణముతగదు గోవిందా । జమ్మిచెట్లకుయిచ్చి గోవిందరామ । పరిణయముచేసితే గోవిందా । పణతిబాగుండును గోవిందరామ । మామమీరనిపల్కె గోవిందా । రుష్యశృంగుడువెళ్ళె గోవిందరామ । కౌసల్యమహాదేవి గోవిందా । కాంతదగ్గిర చేరి గోవిందరామ । అల్లుడూకోపించి గోవిందా । అడవికియేగితే గోవిందరామ । వెదకి తేవగలేను గోవిందా । స్త్రీలమర్మంవల్ల గోవిందరామ । సిద్ధరుషితెచ్చితిమి గోవిందా । అల్లునికార్యంచేయ గోవిందరామ । అయోధ్యలోనుండు గోవిందా । రాజురుషియుకలిసి గోవిందరామ । మంచివేళలుజూచి గోవిందా । మాండవ్యమహామునికి గోవిందరామ మగువకుకార్యమని గోవిందా । బంధుపరివారముతొ గోవిందారామ । సతిసుతులతోడ్కొని గోవిందా । సరగుననురండని గోవిందరామ । శుభలేఖలువ్రాసి గోవిందా । భూసురులచేతి కియ్య గోవిందరామ । రుషీపల్లెవారేగి గోవిందా । మహాఋషికిచ్చిరి గోవిందరామ । మహారుషి అదిజూచి గోవిందా । మగువతోనూజెప్పి గోవిందరామ । అందరూపయనమై గోవిందా । అయోధ్యచేరిరీ గోవిందరామ । రాజుసతులూకలిసి గోవిందా । రుషికియెదురుగ వచ్చి గోవిందరామ । వందనంబులుచేసి గోవిందా । నరపీఠములువేసి గోవిందరామ । కూతురికి అల్లునికి గోవిందా । కౌశల్యతలలంటె గోవిందరామ । అడవికియేగినా గోవిందా । ఆయోధ్యలోవున్న గోవిందరామ । కాంతభారముమీది గోవిందా । తరతరంబులమీకు గోవిందరామ । దౌహిత్రులుకలుగవలె గోవిందా । జలకమాడించిరీ గోవిందరామ । చలువతళ్ళొత్తిరి గోవిందా । పీతాంబరముతెచ్చి గోవిందరామ । అల్లునికియిచ్చిరి గోవిందా । కరకంచులచీర గోవిందారామ । కాంతకునుయిచ్చిరి గోవిందా । హారములుపతకములు గోవిందరామ అల్లుడికివేసిరి గోవిందా । బాలతొడుగులుఅన్ని గోవిందరామ । పణతికిని వుంచిరి గోవిందా । అగ్నిహోత్రమువేల్చె గోవిందరామ । మంత్రములుజదివిరి గోవిందా । దంపతులనువుంచి గోవిందరామ । హోమంబువేల్చిరీ గోవిందా । అశీర్వదించిరి గోవింద రామ । అరుంధతిఅనసూయ గోవిందా । హారతులుయిచ్చె గోవిందరామ । మాడలు సొమ్ములు గోవిందా । మహారాజువారికిచ్చె గోవిందరామ । తనసుతులచేతను గోవిందా । రాజుకట్నమిప్పించె గోవిందరామ । అప్పుడుకౌసల్య గోవిందా । వంటశాలలుజూచె గోవిందరామ । వియ్యాలవారొచ్చి గోవిందా యింటదిగివున్నారు. గోవిందరామ । యత్నంబులేదన గోవిందా । కోకిలాదేవొచ్చి గోవిందరామ । స్నానంబుతాజేసి గోవిందా । పట్టుచీరయుగట్టి గోవిందరామ । కమండలముతోను గోవిందా । గంగాలాచేకొని గోవింద

రామ । రమణిప్రోక్షించంగ గోవిందా । పాకమంతాఆయె గోవిందరామ । పన్నెండుకూరలు గోవిందా । పంచభక్ష్యాన్నములు గోవిందరామ । పాకంబుఅయిపోయె గోవిందా । కనక పీటలువేసె గోవిందరామ । కాంతలొడ్డించిరీ గోవిందా । బంధుబలగములతో గోవిందరామ । కూతురునిఅల్లునితోడ గోవిందా । సతిసుతులతోడను గోవిందరామ । రాజఋషియుకలిసి గోవిందా । ఆరగించీలేచి గోవిందరామ । హస్తములుతాకడిగి గోవిందా । వీడెములుతాజేసి గోవిందరామ । వియ్యాలవారికి గోవిందా । కట్టువర్గంబులు గోవిందరామ । భూకాంతుడు తాయిచ్చె గోవిందా । కోకిలాదేవికి గోవిందరామ । కౌసల్యసుమిత్ర గోవిందా । కట్టువర్గ ములిచ్చె గోవిందరామ । సాయంకాలమువేళ గోవిందా । సతిపతులారగించి గోవిందరామ । హస్తములుకడిగిరి గోవిందా । విడెములుచేసిరి గోవిందరామ । మహామునినగరులో గోవిందా । కనకపీటలువేసి గోవిందరామ । దంపతులనిద్దరు గోవిందా । పీటలపైనుంచె గోవిందరామ । మధుపర్కములుదెచ్చి గోవిందా । అల్లునికిచ్చిరీ గోవిందరామ । మాణి క్యాలచీర గోవిందా । మగువకుయిచ్చిరీ గోవిందరామ । రుష్యశృంగునిచేన గోందా । ఫల ప్రదానమిప్పించె గోవిందరామ । ముప్పదిమూడువేల గోవిందా । కోట్లదేవతలు గోవింద రామ । మూడుకోట్లరుషులు గోవిందా । దీవించిరీవార్ని గోవిందరామ । పానుపునవుంచిరీ గోవిందా । రుష్యశృంగుడు గోవిందరామ । రమణినితాబిలిచి గోవిందా । సరిరాజుసముగాము గోవిందరామ । సరసిజాక్షీబిల్వ గోవిందా । వుంగరంబెగరేయ గోవిందరామ । ఆమర్మము తెరుగము గోవిందా । ముద్దుగుమ్మావచ్చి గోవిందరామ । విడెముచుట్టిమ్మనగ గోవిందా । విడెముచుట్టియిచ్చి గోవిందరామ । అత్తరుపన్నీరు గోవిందా । పండ్లుఫలహారములు గోవిందరామ । సతిపతులుఆరగించి గోవిందా । సుఖనిద్రచేసిరి గోవిందరామ । మరికొంత సేపటికి గోవిందా । మహారుషియుతాలేచి గోవిందరామ । సతిని నిద్రాలేపి గోవిందా । నిజరూపుచూపింతు గోవిందరామ । నిర్భయంబుగచూడు గోవిందా । పుడమియాకాశమును గోవిందరామ । భూసురుడువక్కాణై గోవిందా । విశ్వంబువెరువంగ గోవిందరామ । విశ్వ రూపముచూప గోవిందా । గడగడవణకుచు గోవిందరామ । కాంతతానిలుచుండ గోవిందా । అతివరోజడిసితివని గోవిందరామ । అంగనుచేరబిలిచి గోవిందా । సుఖనిద్రనుజెంది గోవిందరామ । వేకువజామునలేచి గోవిందా । రుషియుతపసుకువెళ్ళె గోవిందరామ । పతికి భయపడికాంత గోవిందా । మరిలేవదాయెను గోవిందరామ ; పదిగడియలాప్రొద్దు గోవిందా । పరగంగయెక్కెను గోవిందరామ । కాంతనుజూడంగ గోవిందా । తల్లులూ వచ్చిరీ గోవిందరామ । తండ్రులువచ్చిరీ గోవిందా । కోకిలాదేవొచ్చె గోవిందరామ । పిలిచినపలుకరు గోవిందా । కన్నెత్తిచూడదు గోవిందరామ । కాంతజడిసినదని గోవిందా । వసిష్ఠునిబిలిచి గోవిందరామ । విభూతిపెట్టుమని గోవిందా । విభుడువస్తేగాని గోంవిద

రామ । కార్యమొనగూడదని గోవిందా । తపసుచేసుకరుషి గోవిందరామ । తరుణిదగ్గర కొచ్చి గోవిందా । కమండలోదకంబు గోవిందరామ । కాంతముఖమునజల్లి గోవిందా । సంచిలో విభూతి గోవిందరామ । సరసిజాక్షికివుంచ గోవిందా । కలకలనవ్వుచు గోవింద రామ । కమలాక్షిలేవగ గోవిందా । కలికిచిలుకలకొల్కి గోవిందరామ । కండ్లపడలేదని గోవిందా । కౌసల్యసుమిత్ర గోవిందరామ । కాంతలంతావెడలె గోవిందా । తల్లులుయెత్తు కొని గోవిందరామ । తలలంటినీరుబోసి గోవిందా । ద్రిష్టియునుదీసి గోవిందరామ । అలంకారములుచేస్కి గోవిందా । వధూవరులకు గోవిందరామ । విందూలుతాచేసి గోవిందా । ఆరగించిలేచి గోవిందరామ । హస్తములుకడిగిరీ గోవిందా । విడెములుచేసిరి గోవింద రామ । మూడునిద్రలువారు గోవిందా । ముదముతోచేసిరి గోవిందరామ । రాచకన్యాగనుక గోవిందా । రాచనడువడినొప్పె గోవిందరామ । వారియాచారంబు గోవిందా । విడనాడి యిప్పుడు గోవిందరామ । మననడవడినేర్పి గోవిందా । మగువనువుంచవలె గోవిందరామ । అనుచుచెప్పిరాజు గోవిందా । దర్భాసనంబును గోవిందరామ । చిత్రాసనంబును గోవింద । వజ్రకమండలం గోవిందరామ । మహామునికితాయిచ్చె గోవిందా । అల్లునికి దశరథుడు గోవిందరామ । జోడుశాలువలిచ్చె గోవిందా । అడవికీ యేగినా గోవిందరామ । అయోధ్య లోవున్న గోవిందా । రుషిపల్లెలోవున్న గోవిందరామ । శాంతభారంమీదని గోవిందా । చేతిలోనెయివేసి గోవిందరామ । రుషిచేతిలోబెట్టి గోవిందా । శాంతనూవిడనని గోవింద రామ । శపథంబురుషి చెసె గోవిందా । రాజుభార్యబిలిచి గోవిందరామ । పడినబియ్యంబుంచి గోవిందా । వడిగట్టుకట్టండి గోవిందరామ । అప్పుడుఅత్తవచ్చి గోవిందా । వడిజీరకట్టెను గోవిందరామ । సిరిగులుకుచుక్కతెవు గోవిందా । మణులుపతకములిచ్చి గోవిందరామ । క్షీరాన్నముంచెను గోవిందా । అతివఆరగించె గోవిందరామ । కర్పూరవిడెమేసె గోవిందా । శాంతతోఆడేటి గోవిందరామ । చెలికాళ్ళువగచిరీ గోవిందా । రాజురుషియుకలిసి గోవింద రామ । మంచివేళలుజూచి గోవిందా । పట్నపేనుగుదెచ్చి గోవిందరామ । అంబారి వేయించి గోవిందా రుషినిశాంతనుకూడ గోవిందరామ । అంబారియెక్కించి గోవిందా । జయభేరివేయించి గోవిందరామ । రుషిపల్లెలోవారు గోవిందా అందరూచేరిరి గోవింద రామ । శాంతసారెలు గోవిందా । సరసముగపరచిరి గోవిందరామ । శాంతనుదిగవిడచి గోవిందా । రాజుసతులను గూడి గోవిందరామ । బంధుపరివారముతో గోవిందా । అయోధ్య చేరిరి గోవిందరామ । మరికొంతకాలమును గోవిందా । మగువనుజూచుటకు గోవిందరామ । తల్లులకుమనసాయె గోవిందా । వసిష్ఠుడూయిచ్చి గోవిందరామ । వనితనుజూచుటకు గోవిందా । దశరథుడుతనసతుల గోవిందరామ । సుతులనుతోడిచ్చి గోవిందా । రుషిపల్లె లంపంగ గోవిందరామ । కౌసల్యసుమిత్ర గోవిందా । కాంతనుజూచిరి గోవిందరామ ।

భరద్వాజునియింట గోవిందా । విందారగించిరీ గోవిందరామ । మాండవ్యమహాముని గోవిందా । మగుడివిందుకుబిలువ గోవిందరామ । మనుమడుకలగనిదె గోవిందా । మీయింటభోజనము గోవిందరామ । మేముచెయ్యమనగ గోవిందా । రుషికికోపంవచ్చి గోవిందరామ । సుతనంపననిపల్క గోవిందా । మనుసునిలుపగలేక గోవిందరామ । మగువలుభోంచేసి గోవిందా । సుదతినిదోడ్కొని గోవిందరామ । అల్లునిదోడ్కొని గోవిందా । బరివార్గములతో గోవిందరామ । అయ్యోధ్యచేరంగ గోవిందా । కోసలేంద్రుండంత గోవిందరామ । కొలువులోకూర్చుండి గోవిందా । వియ్యాలవారికి గోవిందరామ । వినయములుతాచేసి గోవిందా । చదురుచేసిరాజు గోవిందరామ । చక్కగాకూర్చునె గోవిందా । కూతునెత్తుకకౌసల్య గోవిందరామ । నగరుకుచేరగా గోవింద । కన్నెత్తిచూడదు గోవిందారామ । పిలిచినపలుకదు గోవిందా । భీష్మించుచున్నాడు గోవిందరామ । యినవంశరాజని గోవిందా । కూతునెత్తుకసతి గోవిందరామ । రాజుదగ్గరరాగా గోవిందా । తనయశాంతాదిగి గోవిందారామ । దండముబెట్టియు గోవిందా । మావల్లతప్పేమి గోవిందరామ । మహారాజుసెప్పుమన గోవిందా । మీతల్లికౌసల్య గోవిందరామ । మిగులగడుసుదిగనక గోవిందా । మగనిమాటయుదాటి గోవిందరామ । మరిమగువనినడుచుననె గోవిందా । అంతటా కౌసల్య గోవిందరామ । పతిపాదములబడగ గోవిందా । కాంతకండ్లనుజూచి గోవిందరామ । కరుణించె ఆరాజు గోవిందా । శాంతనెత్తుకరాజు గోవిందరామ । నాతల్లి శాంతమ్మ గోవిందా । నగలుకావలెనమ్మ గోవిందరామ । ఏనుగులుగుఱ్ఱాలు గోవింద । రథవాహనంబులు గోవిందరామ । మణులురత్నములయిన గోవిందా । మగువరోకావలెన గోవిందరామ । యేమేమికావలెనో గోవిందా । యెలనాగకోరుమన గోవింబరామ । నలుగురు తమ్ములకు గోవిందా । సరిపోలునట్టుగా గోవిందరామ । పసిడిబొమ్మలునాల్గు గోవిందా । చేయించియివ్వమన గోవిందరామ । విశ్వకర్మనుబిలచి గోవిందా । పసిడిపుత్తడియిచ్చి గోవిందరామ । బొమ్మలనుచేయించి గోవిందా । కొమ్మకుయిచ్చిరి గోవిందరామ । బొమ్మలతోగుమ్మలు గోవిందా । ఆడుచుపాడుచునుండె గోవిందరామ । సంతోషచిత్తులయి గోవిందా । దశరథులు వుండగా గోవిందరామ । జనకమహారాజునకు గోవిందా । సంతానములేక గోవిందరామ । యజ్ఞంబు చేయుటకు గోవిందా । భూమిదున్నించగా గోవిందరామ । నాగేటిచాలున గోవిందా । మందసంతగలంగ గోవిందరామ । పరిచారకులువెళ్ళి గోవిందా । జనకునకుచెప్పంగ గోవిందరామ । సంతోషమునుపొంది గోవిందా । నిధియుదొరికెనని గోవిందరామ । సభకునుసెలవిచ్చి గోవిందా । పాదచారైతాను గోవిందారామ । పరుగుపరుగునవచ్చి గోవిందా । క్షేత్రంబుత్రవ్వించి గోవిందరామ । బంగారపుపెట్టి గోవిందా । రంగుగాదొరకంగ గోవిందరామ । వెలుపలకుతీయించి గోవిందా । ద్వారంబుతెరవంగ

గోవిందరామ । ధగధగాలాడుచు గోవిందా । కలకలనవ్వుచు గోవిందరామ । కేకలను వేయుచు గోవిందా । సిరిగుల్కుచున్నట్టి గోవిందరామ । శ్రీలక్ష్మిదొరకంగ గోవిందా । బాలనూతాయెత్తి గోవిందరామ । మురిపెముతోముద్దాడి గోవిందా । నగరుకుయేతెంచి గోవిందరామ । నాతులకుయివ్వంగ గోవిందా । సంతోషమునుపొంది గోవిందరామ । రమణిబాలింతయి గోవిందా । పురుడునూతాగడిపి గోవిందరామ । భారసాలయుచేసి గోవిందా । సీతయనునామంబు గోవిందరామ । స్థిరముగాచేయించి గోవిందా । దశదానములుతాను గోవిందరామ । ధరణిసురులకుచేసి గోవిందా । పరిచారకులబెట్టి గోవిందరామ । పణతినిలాబెంచి గోవిందా । శివవిల్లువిరచితె గోవిందరామ । సీతనిత్తునని గోవిందా స్వయంవరముచాటించ గోవిందరామ । కౌశికునిజన్నంబు గోవిందా । ఖరదూషణాదులు గోవిందరామ । క్రతువుదగ్ధముచేయ గోవిందా । అందుకోపగలేక గోవిందరామ। అయోధ్య మునివెళ్ళి గోవిందా । దశరథునిదీవించి గోవిందరామ । యిద్దరూరక్కసులు గోవిందా । అక్కడానాక్రతువు గోవిందరామ । పదటకలిపివారు గోవిందదా । పారిపోతున్నారు గోవిందరామ । పట్టువడరెవ్వరికి గోవిందా । రామలక్ష్మణులు గోవిందరామ । రంగుగానా కిమ్ము గోవిందా । వారితోడుకపోయి గోవిందరామ । అసురులవధియించి గోవిందా । జన్నంబుచేసికొని గోవిందరామ । చిన్నలాతోడ్కొని గోవిందా । చయ్యననునేవత్తు గోవిందరామ , అంతటామహారాజు గోవిందా । ఆలోచనలుచేసి గోవిందరామ । శాపంబు యిచ్చునో గోవింద । కొట్టునోతిట్టునో గోవిందరామ । కోపగించునో గోవిందా । తనలోన తాదలచి గోవిందరామ । రామలక్ష్మణులబిలిచి గోవిందా । రాజరుషివెంటనూ గోవింద రామ । వెళ్ళుమనిసెలవివ్వ గోవిందా । రుషీతోడవారేగి గోవిందరామ । రాక్షసులబరిమార్చి గోవిందా । క్రతువునూనెరవేర్చి గోవిందరామ । మునియుసంతసమంది గోవిందా । బలాతి బలలను గోవిందరామ । రెండుబాణములిచ్చి గోవిందా । జనకుడున్నచోటు గోవింద రామ । యూచక్కినున్నది గోవిందా । చూచిపోదమని గోవిందారామ । మిథిలకుయేగంగ గోవిందా । జనకుడెదురుగవచ్చి గోవిందరామ । ఆతిథ్యములుయిచ్చి గోవిందా । అల్లుని పూజించ గోవందరామ । అఖిలరాజులుజూడ గోవిందా । శివచాపమునువిఱువ గోవిందరామ । సీతనిత్తునని గోవిందా । స్వయంవరముచాటించ గోవిందరామ । దశరథునికప్పుడు గోవిందా । లేఖలువ్రాయంగ గోవిందరామ । బంధుపరివారముతో గోవిందా। కాలుబలంబుతొ గోవిందరామ । కల్యాణముకురాగ గోవిందా । సీతయుమాండవి గోవిందరామ । పూర్మిళశ్రుతకీర్తి గోవిందా । నల్గురుకన్యలను గ్గోవిందరామ । ఆజనకమహారాజు గోవిందా యినవంశజునియొక్క గోవిందరామ । నలుగురుసుతులకు గోవిందా । నాతులనుతాయిచ్చి గోవిందరామ । పరిణయంచేసియు గోవిందా । పసుపుకుంకుమపండ్లు గోవిందరామ ।

పాలకీలేనుగులు గోవిందా । పానుపులు పతకములు గోవిందరామ । మణులుమగువలకిచ్చి గోవిందా । మగుడిపంపగాను గోవిందరామ । కడుసంతసంబుతో గోవిందా । కదిలివచ్చు చునుండు గోవిందరామ । పరశురాముడువచ్చి గోవిందా । పరమాత్మునితోడ గోవిందరామ । ప్రబలవాదముచేసి గోవిందా । ప్రణతుడైయేగంగ గోవిందరామ । పట్నముకు వారుచేరి గోవిందా । పతులుసతులూకలిసి గోవిందరామ । విభవముతోసూరేగిగోవిందా । అయోధ్య లోపల గోవిందరామ । అంతఃపురమందున గోవిందా । ఆనందముననుండె గోవిందరామ । యిక్ష్వాకునికథలు గోవిందా । యిలలోనస్మరియించి గోవిందరామ । యిందులనందరికి గోవిందా । యెడతెగనిసంపదలు గోవిందరామ । విష్ణుదేవుండిచ్చు గోవిందా । మఱిమఱి సంపదలు గోవిందరామ । మహాదేవుడిచ్చును గోవిందా ॥

కౌసల్యా వేవిళ్లు

శ్రీరామచంద్రుల్యూ చెలగికౌసల్యా । చారుగర్భమునందు చేరివుండగను ।
(• కిటతకిట, కిటతకిట, కిటతకిట, కిటతకిట)

లేడిమనసాయె వెలదీకి నపుడూ । వేడూకలైతోచె యింతులకు యిపుడూ ।
పొందూగపొగిచిన పుల్లనిచల్లా । నిమ్మరసముతో నూరుమామిడల్లంబూ ।
పుల్లాదానిమ్మపండ్లు ఖజ్జూరములునూ । పల్లవపాణులు కొల్లలుగాదెచ్చి ।
యిచ్చీరికౌసల్య కెచ్చకతోడా । నిండుచంద్రునిబోలు భాసిల్లుముఖమూ ।
దండిపాలిండ్లు నిండుగవిస్తారించె । సలుపాయె యింతకినీ పాలిండ్లమొనలూ ।
వీలువీలుననడుము విస్తరమాయె । నల్లచీమలబారు నాతినూగారు ।
మెల్లమెల్లగబొడ్డు మెరకాయనమ్మా । యీరీతినెలలన్ని నిండియుండగనూ ।
అలసిరాచకన్యా అటుపవ్వళించే । దినదినము గర్భిణి యటువృద్ధిబొందె ।
రతికాంతదప్పెను రాజీవాక్షికిని । చురుచురుకున నడుము చురుకాయనమ్మా ।
యెమిమంత్రసాన్ని పిలిపించారమ్మా । మంత్రసానంతాట సామంతముతోవచ్చి ।
కాంతానుజూచి చక్కగ వెన్నుజరచి । ఝుడియాకే కౌసల్య ఝుడయాకే మగువ ।
గడియాలోనెనీకు కొడుకూగల్గెనే । నిలువున్నా నగలన్ని సుదతికిదీసి ।
బలువైనా నగలన్ని పణతికిదీసి । బంగారుజల్తారు పగ్గపగ్గములువేసి ।
పొంగుచుదూలాము మూలానగట్టి । పణతినిపగ్గములు చేబట్టిరీ ।
అమ్మఅమ్మనేతాళ అమ్మఅమ్మనేతాళా । అమ్మాయీనిముషాము అయెనూరేండ్లు ।
అష్టామీదినమునా అదివారమునా । కాకుస్థుడుదయించె భువిసంతసిల్లా ।
వెండికాగులతోను వేణ్ణీళ్ళుతోడి । భమిడికాగులతోను చన్నీళ్ళుతోడి ।
చన్నీళ్ళువేనీళ్ళు సమముగాదొల్చి । మూడుదొసిళ్ళనీళ్ళు ముందుగబోసె ।
జలకమాడించెనే తల్లికౌసల్యా । మెత్తనివస్త్రమున మేనుతళ్కొత్తి ।
కళ్ళకాటుకబెట్టి తిలకంబుదిద్ది । నవరత్నతొట్టిలో బాలునియుంచి ।
జోలపాడెను అపుడుతల్లి కౌసల్యా । పొలతులెవ్వరయిన యీపాటబాడిన ।
రామచంద్రులవంటి పుత్రులుగల్గి । వర్థిల్లుచుందురు ఎల్లకాలంబు ।

లాలి పాట

లాలి మాధవుడ లాలీ । గోవింద లాలి అచ్యుతుడలాలీ ।
లాలికేశవుడలాలీ ।। హరిహరీ బాల రఘురామ లాలీ ॥
శ్రీవెలయు నయోధ్యలో । దశరధుడు చెలగివేడుక నుండెనూ ।
అవనిజనాథుడపుడూ । భువిలోన అవతారమై వెలసెనూ ॥ లాలి ॥
పుత్రకామేష్టిచేసి ఆరాజు । పుత్రులను గోరగానూ ।
పాత్రతోపరమాన్నమూ । దెచ్చియా పరమపురుషుని కిచ్చెను ॥ లాలి ॥
పరమాన్నమపుడుదెచ్చీ । ఆరాజు పణతులకు నొసగగానే ।
స్వగర్భమున గర్భమనుచూ । ధరియించి సంతోషమును నొందిరీ ॥ లాలి ॥
ఆరునెలలాయెననుచూ । కౌసల్య కడుపు సీమంతమనగా ।
ఆరూఢిగాశాయగా । వశిష్టాదు లందరిని దీవించెనూ ॥ లాలి ॥
పదినెలలుమోచినపుడు । కౌసల్య ప్రసవకాలముగనుకనూ ।
సుజనముగ ముగ్గురికినీ । సుఖముగా సుతులునల్గురు గల్గిరీ ॥ లాలి ॥
ఆదివశిష్ఠాదిరుషులా । బిలపించిరపుడె ప్రత్యక్షముగనూ ।
యంచగలధనధాన్యము । దశరధుడు బ్రాహ్మణుల కిప్పించెనూ ॥ లాలి ॥
రామలక్ష్మణులంచునూ । ఆమీద నామకరణము వ్రాయగా ।
భరతశత్రుఘ్నులనుచూ । ఆమీద నామకరణముచేసిరీ ॥ లాలి ॥
రంగైనరత్నాలచే । చెక్కినా బంగారుపతకములనూ ।
రత్నాలు రావిరేకా । కౌసల్య రామునికి ధరియించెనూ ॥ లాలి ॥
అందమైనాతొట్టెలో । శ్రీరామ చంద్రుడుండెను సొగసునా ।
అంగనామణులుజూచి । మదిలోన ఆశ్చర్యమును బొందిరీ ॥ లాలి ॥
సత్యస్వరూపుడమ్మ । యీబిడ్డ అచ్యుతానందుడమ్మా ।
అన్నిటాసుకుమారుడే । యీబిడ్డ ఆదినారాయణుండే ॥ లాలి ॥
వీరాధివీరుడమ్మా । యీబిడ్డ వేదాంతశూరుడమ్మా ।
భక్తవత్సలుడెయమ్మా । యీబిడ్డ బంగారు రూపుడమ్మా ॥ లాలి ॥
కరిరుణాకటాక్షుడమ్మా । యీబిడ్డ కరాజ వరదుడమ్మా ।
పురుషోత్తముండీతనీ । పాదములు పూజించిసేవింతుమా ॥ లాలి ॥

నీలమేఘశ్యాముడే । యీబిడ్డ నిత్యస్వరూపుడెయమ్మా ।
బాలుడై వుదయించనే కౌసల్య భాగ్యమెట్టిదో చూడరె ॥ లాలి ॥
వటపత్రశయనుడితడే ।। వోయమ్మ వైకుంఠ పురవాసుడే ।
కుటిలకుంతలచూడరే । దశరథుడి కోర్కెలీడేరెగనరే ॥ లాలి ॥
ద్రిష్టిడగల్యాకుండనూ । అందరూ దీపాలుపళ్ళెరములా ।
అష్టకన్నెలుగూడిర్రీ । రామునకు హారతులు యిచ్చుచుండా ॥ లాలి ॥
పసుపుగంధముపువ్వులు । మేలైన పన్నీరుగంధములనూ ।
పసిడితబుకులనుంచితే । సుమిత్ర పణతులకు తానిచ్చెనూ ॥లాలి ॥
పదిదినుసులవాయినాలూ । ఘనమైన పండు టెంకాయలవుడే ।
పసిడితబుకులనుంచితే । సుమిత్ర పణతులకు తానిచ్చెనూ ॥ లాలి ॥
నూరుపుట్లా శనగలూ । నీళ్ళల్లా నానబోశీ తెచ్చిరి ।
వారిజాక్షులకునెల్లో । కయికమ్మ వాయనాలిప్పించెనూ ॥ లాలి ॥
అప్పుడే దోవలోను । శనగలూ వొప్పుగా నమిలిచూచి ।
ఉప్పురేదనుచు వకతే మరియొకతెచక్కగా నున్నవేనూ ॥ లాలి ॥
ఊచుమనిసుదతులంతా । పాడుమని పరమ భాగవతులెల్లా !
ఆడుచును రంభలాడా । బంగరుయ్యాలలూగుచు రంగశాయీ ॥ లాలి ॥

శ్రీ రామ జననము

లాలి మాధవుడ లాలి । గోవింద లాలి అచ్యుతుడ లాలి ।
లాలి కేశవుడ లాలి । హరి హరి రాములకు రామ లాలి ।
శ్రీవెలయు నయోధ్యలో । దశరథులు చెలగి వేడుకనుండగా ।
అవనిజనాథుడపుడు । భువిలోన నవతరింపుచునుండె ।
పుత్రకామేష్టిజేసి । దశరథుడు పుత్రులను గోరగాను ।
పాత్రతో పరమాన్నము । తెచ్చియా పరమ పురుషుల కిచ్చెను ।
పరమాన్నమపుడు తెచ్చి । యారాజు పణతులకు నివ్వగాను ।
సరగునను ఆగర్భము । ఉదయించి సంతోషమును బొందిరి ।
ఆరు నెలలాయెననుచు । కౌసల్య కపుడు సీమంతమనగ ।
ఆరూఢిసేయగాను । వసిష్టులందరు దీవించిరి ।
పదినెలలు మోసి తరుణి । కౌసల్య ప్రసవకాలంబనగను ।
సుదినమున ముగ్గురికిని । సుఖముగా సుతులు నల్గురుగల్గిరి ।
అప్పుడా రాజుతోను । ఆవార్త చెప్పినా వారలకును ।
మెప్పైన వస్త్రంబులు । బహుమాన మిప్పించి యుప్పొంగిరి ।
అంతట వశిష్టాది ఋషులు । రాజుతోనపుడు పుత్రోత్సవమన ।
వంతుగల ధనధాన్యము । బ్రాహ్మణుల కిప్పించెను ।
పది దినములాయెననుచు । కౌసల్య పడతులను బిలువనంపె ।
పసుపు నూనె సున్నెతో । నరుంధతి పంచి పెట్టించె లేమా ।
బాలులకు నీళ్ళుబోసి । యావెనుక బాలింతలు జలకము ।
సాంబ్రాణి ధూపంబులు । తడియొత్తి చాలగాను వేసిరి ।
పులగంబు నేతితోను । బెల్లంబు పడతులు ఆరగించి ।
తాంబూలముల నందుకు । తరుణులు తరలిరి గృహములకును ।
పదు నొకండాయెననుచు । ఆరాజు పట్నమెల్లా సాటెను ।
పణిహారుల బిలచెను । తగినట్టి పనుల నానతి యిచ్చెను ।
తోరంబులు గట్టిరి । కర్పూర సున్నములు ధరియించిరి ।
ముత్యాల ముగ్గులిడిరి । రత్నాల రంగవల్లులు వేసిరి ।

కౌసల్య సుమిత్రకు । కైకకు జలకంబులార్చిరంత ।
పట్టు చీరలు గట్టిరి । బాగైన పసిడి రెవికలు దొడిగిరి ।
కనుల కాటుక దీర్చిరి । కౌసల్య కస్తూరి చుక్కబొట్టు ।
శృంగారములు జేసుక । వచ్చిరి చిన్నబాలుల నెత్తుక ।
రత్నసింహాసనమున గూర్చుండి । రాజుసంతోషింపగా ।
ఆశీర్వాదము జేసిరి । విప్రుల అక్షింతలు యిచ్చిరి ।
నారదుడు వీణమీట్ట । రంభలు నాట్యమాడుచు నుండగ ।
బంగారు మొలత్రాళ్ళను । మొలలకును శృంగారముగ గట్టిరి ।
స్వస్తి వాక్యములుజెప్పి । విప్రులు జదివిరి వేదంబులు ।
బంగారు తబుకులలో రంగైన ఆణి ముత్యములుబోసి ।
వశిష్ట విశ్వామిత్రులు । గౌతమ వాల్మీకి భరద్వాజ ।
పచ్చల కలము దెచ్చి । వ్రాయించిరి పట్టుకొని రాజుచేత ।
రామలక్ష్మణులు యనుచు । ఆరాజు నామకరణము సేయగ ।
ఆమీద భరతుడనుచు । శత్రుఘ్నుడని నామములు వ్రాసిరి ।
స్వస్తివచనములు జెప్పి । విప్రులు జదివిరి వేదంబులు ।
కట్నములు చదివించిరి । రాజుకు కౌసల్యకు వేడ్కల ।
అందమైన సొమ్ములు । బాలులకు అందుకొని చదివించిరి ।
దీవించి ఋషులు బ్రహ్మ । బాలులు దీర్ఘాయుగా నేలుమీ ।
మంగళారిరవంబులు । గీతములు మగువలందరు బాడగ ।
అంగ నామణులు చూచి । వడినింప ఆణిముత్యముల సరులు ।
పగడంపు హారతులను । బాలులకు పడతులు యివ్వగాను ।
కట్నాలు చదివించిరా । దశరధునకు కాంతలకు మెప్పుగాను ।
చాల ప్రొద్దాయెననుచు । ఆరాజు సంతోషమున బల్కెను
వడ్డించుడన వేగము । వరుసగా విస్తళ్ళు వేయించిరి ।
భోజనపు శాలలోన । ఆణిముత్యాల పీటమీద ।
రాజశేఖరుడప్పుడు । దేవేంద్ర భోగముతొ గూర్చుండెను ।
బంగారు పళ్ళెరముతో । పంచపదార్థములు వడ్డించెను ।
ఆవునేయి అతిరసాలు । కౌసల్య బంతులకు వడ్డించెను ।
పొందుగా భోంచేయుడీ । శ్రీరామ చంద్రుల ప్రసాదము ।
షడ్రసాలారగించి । విప్రులు సంతోషమున బల్కిరి ।

విప్రులు అలసిరనుచు । వింజామరల వేయదొడగెనపుడు ।
మజ్జిగ పెరుగు మీరు । మీగడల కాంక్ష దీరగ గోల్లుడీ ।
కరములు కడుగు కొనుచు । కర్పూర విడెముల నందుకొనుడీ ।
పాదపూజలు చేసిరి । । విప్రులకు పట్టు కట్నము లిచ్చిరి ।
విశ్వబ్రహ్మను బిలిచిరి । వినయముగ తొట్టె లు గావించిరి ।
ఆ రాజు అనతివ్వ । ఆ బ్రహ్మ సంతోషమున బల్కెను ।
రామచంద్రుని తొట్టెలు । జేయను రంజిల్లుచునుండెను ।
బంగారు కోళ్ళతెచ్చి । యొకవైపు పలుకు చిలుకల వ్రాసెను ।
నారాయణుని తొట్టెకు । నొకవైపు నెమళ్ళు చెక్కించెను ।
గోవిందుని తొట్టెకు । కీలున కోవెలలు పలికించెను ।
రామచంద్రుల తొట్టెను । చెయ్యను రంజిల్లుచూనుండెను ।
పైడినీరుబోసెను । బాగైన పట్టు నవారు అల్లీ ।
ఎంతధన్యుడనైతినో । యనుకొని సంతోషమున బల్కెను ।
అద్దాలతొట్టెజూచి । ఆరాజు ఆబ్రహ్మను మెచ్చెను ।
తబుకులతో ధనమిచ్చెను । తగునటుల కట్నములనిప్పించెను ।
రంగైన రత్నములను । తొట్టెలకు బంగారు గొలుసులను ।
పగడంపు స్తంభాలను । బాలులకుకట్టిరి యుయ్యాలకు ।
అద్దాల తొట్టెలోను । అరుంధతి అందుకొని యాబాలలా ।
పట్టుపొత్తిళ్ళు పరచి । కౌసల్య పవ్వళింపగ బెట్టెను ।
ముత్యాల చౌకట్లను । మేలైన మృదువైన హారములను ।
రత్నాల రావిరేక । కౌసల్య రామునకు ధరియించెను ।
దృష్టితగలకుండగ । కౌసల్య నొష్టచుక్కనుబెట్టెను ।
అష్టకన్యకలువచ్చి । రాములకు హారతులుయివ్వగాను ।
పట్టీలు పరిమళములు మేలైన పండు టెంకాయలును ।
పైడితబుకులనుంచుకొ । కౌసల్య వాయినా లిప్పించెను ।
అద్దాల తొట్టెలలోను । శ్రీరామచంద్రుడుండెడి సొగసును ।
అంగనామణులుజూచి । మదిలోన ఆశ్చర్యమును బొందిరి ।
సత్యస్వరూపుడమ్మా । యీబిడ్డ అచ్యుతానందుడమ్మ ।
కుటిల కుంతలి చూడరే । దశరథుల కోర్కెలీడేరెనమ్మా ।
తెచ్చివేదంబులన్ని । యీరాజు యిచ్చినాడే బ్రహ్మకు ।

కూర్మమై మోసినాడే యీబాల మందర పర్వతంబు ।
శ్రమపడి తెచ్చినాడె । బాల సురలకెల్లానమృతము ।
ముందు పరము బాయనే । యీబాల ముచ్చుకై భూమిలోన ।
మర్ధించి కనకాక్షునీ । యీబాల ధరణి కొమ్ముకు దెచ్చెను ।
కార్త వీర్యార్జునునికై । యీబాల పరుశురామావతారము ।
మందలోపల బుట్టెను । యీబాల మామ కంసుని జంపెను ।
బౌద్ధావతారంబున యీబాల కార్యంబు సమకూర్చెను ।
లెక్కలేని బిందెల । సెనగలు తెప్పించి నానబోసి ।
వారి జాతులను బిలిచి । కౌసల్య వాయినాలిప్పించెను ।
పొత్తిళ్ళలో నుంచిన । శ్రీరాము తమ్ములను దీవించిరీ ।
అప్పుడాత్రం బొప్పగా । సెనగలు ఒప్పుగా నమిలి చూచి ।
ఉప్పులేదనే యొక్కతె । మరియొకతె చప్పగానున్నదనుచు ।
ఉబుసులాడు కొనుచును । తమ తమ సుఖములు దెల్పుకొనుచు ।
తమయిళ్ళకేగుచుండ్రీ । యీ లాలి పాడగా విన్నగానీ ।
పాల సంద్రపు బాలుడూ । శుభములను తప్పక తానిచ్చునూ ।

రాములవారి తొట్టి

శ్రీరాములు సిరులుచేయంగజూచి । ప్రేమతోకౌసల్య పిలచిరాములను ।
భానువంశంబుకే ప్రభుడవై పుట్టి । సిరులేలజేసేవు చిన్నినాయన్న ॥ జోజో॥
జోజో దశరథ రాజకుమారా । కౌసల్యావరపుత్ర కరుణాకటాక్ష ।
రఘుకులభూషణుడ రాజపూజితుడా । సీతాంగనాపతి శ్రీరామచంద్ర ॥ జోజో ॥
రత్నమ్మువలె అర్కవంశమునబట్టి । జామాయె పోరేల చాలించవయ్యా ।
చంద్రబింబమునీకు దెచ్చియిచ్చేరు । పోరుమానవయ్య పుత్రరత్నమ్మ ॥జోజో॥
చందమామావలె సౌమిత్రివచ్చి । చంకదిగి ఆడరా యిక శంకలేక ।
ఇంతిచేకాక మేనెంతకందిందో । బంతులాడరముద్దు బాలలాకూడి ॥ జోజో ॥
చందమామనుజూపి దాయిదాయనుచు । అక్కడిక్కడజూపి ఆడించరమ్మ ।
ఎత్తుకున్న నిలువడేమిసేయుదునే । చంకబెట్టుకుంటె వారిపోయేను ।
పాలుగుడువడెయన్న పట్టెడే యిపుడు । ఉయ్యాలగట్టయిన యూచిపాడండి ॥ జోజో ॥
విశ్వబ్రహ్మను పిలిపించికౌసల్య । కుందనంబుఃతొట్టె ముందుగాచేయుమి ।
కలకల ఆపసిడి ప్రతిమలనువ్రాసి । హంసలను చిలుకలను అమరించెబ్రహ్మ ॥ జోజో ॥
బంగారుగొలుసులను పన్నినతొట్టె । బాలసూర్యులకెల్ల భ్రమగలుగు తొట్టె ।
శ్రీరాములకుగావించె శ్రీఘ్రముగ తొట్టె ॥ జోజో ॥
బంగారుగిన్నెలో పాలునెయ్యిపోసి । సంపెంగతైలాన శిరసొప్పనంటి ।
మెత్తనికస్తూరి మెయినలుగుబెట్టి ॥ జోజో ॥
కలినీళ్ళతో ముఖకమలమును కడిగి । చన్నీళ్లు వేన్నీళ్ళు సమముగాజేసి ।
రెండుదోసిళ్ళు తనుముందుగాబోసె । జలకమ్ములాడించె తల్లికౌసల్య ॥ జోజో ॥
మెత్తన్నివస్త్రాన మేనుతళ్కొత్తి । అత్తుకొని పాపడ్ని యెత్తుకొనివచ్చె ।
మెత్తన్ని యాపట్టు పొత్తిళ్ళుపరచి । పాపడ్నిపదిలముగ పడుకుండబెట్టె ॥ జోజో ॥
వీభూతి చుక్కబొట్టు అమరంగబెట్టి । కాటుకబెట్టిరే కమలలోచనునకు ।
కప్పురపు ధూపాన కాపొప్పచేసి । పీతాంబరముగప్పిరే ప్రేమతో వారికి ॥ జోజో ॥
ముత్యాలకుళ్ళాయి ముద్దుగాబెట్టి । రత్నాలరావిరేక రామునకుబెట్టె ।
పెద్దముత్తైదులను ప్రేమతోబిలిచి । పాపడ్నిపదిలముగ చేతులకుయిచ్చి ।
అమరొంద చైత్రశుద్ధపునర్వసు నక్షత్రమున । దొడ్డలగ్నము అనుచుతొట్టెలో నుంచి

పాటల గంధులు పాటలు పాడ ॥ జోజో ॥
పేరంటాళ్ళను ప్రేమతోబిలచి । పసుపు కుంకుమ గంధ పరిమళాదులను ।
అత్తరు పన్నీరు అతివలకుయిచ్చి । సెనగల పంచెనే కుసుమసిరిగంధి ॥ చోజో ॥
ఇళ్ళకుబోదామ యింతిరోమనము । కట్నాలు కానుకలు చాలయిప్పించి ।
ఇంతులకు యిస్తురే సంతోషముగను । ఆశీర్వాదముచేసి అక్షింతలేసిరి ॥ జోజో ॥
ఇన్నాళ్ళవాళ్ళము యింతిరోమనము । యిటువంటి సుందరు నెన్నడెరుగాము ।
వీరుడో శూరుడో ధీరుడో యితడు । బాలుడై వెలసెను బాలకృష్ణమ్మ ॥ జోజో ॥
గుంపుతుమ్మెదలే కొడుకుముంగురులు । విల్లంబులే వెన్నునబీ నొసలు ।
వీరుడికి విచిత్రమయిన కనుబొమలును । । కనులుచారెడు కలిగెరాములకు ॥ జోజో ॥
ఆజానుబాహులే అతని హస్తములు । పాదాన పద్మసిరిరేఖలే గలవు ।
నాసికము జోకదేశానలేదు । పచ్చపగడముగదే బాలయుదరమ్ము ॥ జోజో ॥
పూర్వజన్మభవంపు పుణ్యమేకాని । వైకుంఠవాసులే వచ్చి జనించె ।
ఈతొట్టి యెవ్వరూ పాడినావిన్నా । కౌసల్యకు శ్రీరాములు కలిగినట్లే ।
పుత్ర హీనుల కెల్ల పుట్టుదురు సుతులు ॥ జోజో ॥

శ్రీ రా మ దం డ ము లు

పాలసముద్రముమీద పవళించురామ । శేషునిపయినిద్ర సేవించురామ ।
వటపత్రశాయివై పవళించురామా । శ్రీలక్ష్మితోనుండు స్థిరముగారామా ॥ దండాము ॥
దండాముకోదండ పతివయినరామా । దండకారణ్యమున చరియించినరామ ।
దండిగానసురూల చెండినరామా । దయతోటిమమ్మేలు దశరథరామా ॥ దం ॥
సురులెల్లమొరలిడితె ఆలించినరామా । సురవైరిద్రుంచిన మురవైరిరామా ।
అభయమిచ్చినవారిని అంపినరామా । ఆనందశుభలీల నుండినారామా ॥ దం ॥
పుత్రకామేష్టియందు పుట్టినరామా । దశరథసుతుడవై జన్మించినరామా ।
వరహావతారము యెత్తితివిరామా । చారుగుణాభిరామా అయోధ్యరామా ॥ దం ॥
అసురులను వధియించియున్న శ్రీరామా । కళ్యాణకౌసల్య సుతుడవౌరామా ।
అన్నదమ్ములు నలుగురమరీనరామా । ఆనందశుభలీల నమరినారామా ॥ దం ॥
తాటకీదర్పము నణచినరామా । కౌశికునియాగము గాచినరామా ।
మాయామృగమును జంపినరామా । వేడుకతోప్రఖ్యాతి వెలసినరామా ॥ దం ॥
జనకుడులేఖలు వ్రాయగారామా । దశరధుల కెరిగింపగారామా ।
కౌశికునితోయేగినరామా । లలినిబలాతుల వధియించినరామా ॥ దం ॥
నీపాదధూళిసోకి శ్రీరామా । అహల్యస్వర్గము కంపినరామా ।
రాతినాతిగ చేసినారామా । శబరీనిబ్రోచిన శౌర్యశ్రీరామా ॥ దం॥
నేర్పుతో పురికప్పుడేగినరామా । బలిమితో హరివిల్లు విరిచినరామా ।
సీతజూచి వరియించినరామా । శ్రీ మీకమరింది సీతారామా ॥ దం ॥
ధనస్సువంచిన దనుజాఖిరామా । విలువిద్యచేతౌన్న విజయశ్రీరామా ।
దేవదుందుభులు మ్రోయంగరామా । దేవతలందరు నవుడు మ్రొక్కుదురామా ॥ దం ॥
మగువమెడకు మంగళసూత్రంరామా । మాణిక్యాలతో కడిగితివిరామా ।
ముత్యాలతలంబ్రాలు పోసితివిరామా । భాష్యాముకట్టిన పతివిశ్రీరామా ॥ దం ॥
జనకసుతను పెండ్లాడినరామా । పరశురాముని భంగపరచినరామా । దం ॥
సాకేతపురి కప్పుడేగినరామా । తల్లిదమ్ములతోడ సుఖముగారామా ।
తండ్రిపట్టంకట్ట దలచితేరామా । తల్లిఅడవులకంపె మిమ్ము శ్రీరామా ॥ దం ॥
తల్లిని వూరడించి పంపినరామా । అతివతమ్ముడు నీవు అరిగితివిరామా ।

తపసివేషమ్ములు వేసితివిరామా । చిత్రకూటమునకు చేరితిరిరామా ॥ దం ॥
వనమునచరియించి వచ్చితిరిరామా పర్ణశాలాగట్టి నిల్చితిరిరామా ।
చుప్పనాతికి ముక్కుచెక్కినరామా । ఖరదూషణుల ద్రుంచినరామా ॥ దం ॥
కనకంపుమాయ మృగమొచ్చెనురామా । పర్ణశాలాముందరాడెనురామా ।
సీతచూచి తెమ్మన్నదిరామా । విల్లునంబుతోటి వెడలితివిరామా ॥ దం ॥
వెనుకవెనుకకు మృగమునడచేనురామా । ఆడవిలోకప్పుడు వెళ్ళెనురామా ।
హాసీతలక్ష్మణా అన్నాదిరామా । మీరనుచుమీదేవి భ్రమసెనురామా ॥ దం ॥
లక్ష్మణునిమీదగ్గరకు అంపెనురామా । రావణామాయలు వచ్చెనురామా ।
జానకినితోడుకొని పోయెనురామా । రావణునితో జటాయువుపోరె శ్రీరామా ॥ దం ॥
అంతటహనుమంతు నేలినారామా । వేషధారులై వచ్చిరిరామా ।
చెట్టుచాటున మృగము వేసితివిరామా । వాసిగాసుగ్రీవు నేలినారామా ॥ దం ॥
అవనీజాగుర్తు కపికి శ్రీరామ । ఆన వాలిచ్చి పంపినరామా ।
చెంగున వారధిదాటెనురామ । ముద్రిక సీతకు యిచ్చేనురామా ॥ దం ॥
వరుసతో వనమంత పెరకెనురామా । అక్షయ పుత్రుని జంపితివిరామా ।
లంకంత భస్మము చేసెనురామా । మీపాలిబంటునని వచ్చెనురామా ॥ దం ॥
సీతను జూచి వచ్చెను రామా । శిరోమాణిక్యము అందుకొనిరామా ।
మీరలీ వారదీ దాటి వచ్చెనురామా । ఆన వాలిచ్చి మ్రొక్కెనురామా ॥ దం ॥
జానకి క్షేమాన వున్నదిరామా । యిదిమంచి సమయము తర్లుమీరామా ।
వనచరులతోగూడి వేంచేయురామా । సైన్యముతోగూడి శ్రీరామా ॥ దం ॥
కులపర్వతాలన్ని తెచ్చితిరిరామా నీలుండు సేతువును కట్టెనురామా ।
వుడతగట్టున యిసుక పోసిందిరామా । వారధిదాటి లంకజొచ్చినరామా ॥ దం ॥
లంకముట్టడివేసి నిలిచిరిరామా । రావణ కుంభ కర్ణాదుల గూల్చినరామా ।
యింద్రజిత్తుని పడవేసినరామా । రావణాసురుతలలు ద్రుంచినరామా ॥ దం ॥
లంక విభీషణునికి కట్టినరామా । జానకి పంతము చెల్లించినరామా ।
సీతనుప్రామాణము చేయుమన్నారామా । సీడయగ్నియందు జొచ్చెనురామా ॥ దం ॥
సీతతో పుష్పాక మెక్కినరామా । అయోధ్యపురికి వచ్చినరామా ।
తండ్రి మరణమువిని శోకిస్తి విరామా । కౌసల్య కౌగిటను జేర్చెనురామా ॥ దం ॥
సీతతో పట్టంబు కట్టుకొనిరామా । వేడుకతోపదహారు వేలేండ్లురామా ।
నల్గురి తమ్ములతోకూడి శ్రీరామా । ఏకముగా రాజ్యంబుయేలినరామా ॥ దం ॥
ఆటపాటల వారు ఆడంగరామా । అందరు కట్నాలు యివ్వంగరామా ।

నవరత్న రాసులతొనిండెనురామా । తేరెక్కి వీధులు తిరిగినరామా ॥ దం ॥
కరుణతో కౌసల్య వడ్డించేరామా । అన్నదమ్ముల పంక్తికూర్చుండిరిరామా ।
ప్రీతితోభోజనము చేస్తిరీరామా । కర్పూరతాంబూలంవేసిరీరామా ॥ దం ॥
ఒప్పుగా మీసేవచేసితిరామా । యిపుడునేపుణ్యశాలినిరామా ।
యమునికినన్నప్పగించకురామా । యముడంటెభయమగునునాకు శ్రీరామా ॥ దం ॥
ఆదిమూలమని తలచితినిరామా । మమ్మాదరించి దయజూడురామా ।
తలపనేరక మోసపోతినిరామా । తలచితినినామీద దయయుంచురామా ॥ దం ॥
సతులుపతులు మిమ్ము తలచుదురురామా । చేపట్టి సుతులను పోషించురామా ।
యిక్ష్వాకుల వంశవర్ధనరామా । భద్రాచలమందు వెలసితివిరామా ॥ దండము ॥

సీతాకల్యాణము

శృంగారమైనట్టీ సుదతీరత్నంబూ । చంద్రవంశంబూన జన్మించగానూ ।
(కిటతకకిట, కిటతకకిట)
ధారుణీసుతయైన తరుణీఆకాంత । కోరిజనకమునికి కూతురైపుట్టీ ।
మారునిగన్నట్టి మగువరూపంబూ । యేరియీభువిలోన యెందునలేరూ ।
పండువెన్నెలమించు ఆపణతిమోము । గండుమీనులబోలు కలికికన్నులదీ ।
తోరంపుబొమలదీ తోయజగంధీ । కీరపలుకుల బాల కువలయతాక్షి ।
తిలపుష్పమునుబోలు తీరునాసికమూ । తళుకుటద్దమమించు తరుణిచెక్కిళ్ళూ ।
పగడంపుచాయల పణతిపెదవులదీ । తగుముత్యములబోలు తరుణిదంతములూ ;
నునుపుశంఖముబోలు నలినాక్షిగళమూ । తొలకరితీగైనా తోయజగంధీ ।
అరటిబోదెలమించు అతివపెందొడలూ । కరిదంతములబోలు కలికిపిక్కలదీ ।
మదగజగమనంబు మహిమచెలగునదీ । కొాదమతాబేల్వంటి కుదురుపాదములూ ।
బాలప్రాయమునాడు నాతిపాడుచునూ । వేలుపులెత్తగలేని విల్లుతానెత్తే ;
చూసీజనకరాజు చోద్యంబునొందీ । ఈసీతానెవ్వరికిత్తునని తలచీ ।
ఘనులుఎవ్వరు రానీ కరమునబట్టీ । పూనివంచితె యిత్తు పొలతివారికినీ ।
వసుధలోరాజులు వాంఛతోవచ్చీ । పశుపతిచాపంబు పట్టలేరైరీ ।
రఘువంశతిలకుండు రామచంద్రుండూ । జగముపాలించేటి జానకీవిభుడూ ।
తొలుతయాగముగాచి తోయజగంధీ । శిలనుపావనజేసి శ్రీపాదములనూ ।
మునుకొని హరువిల్లు ముమ్మారువంచీ । గుణధ్వనులుజేసెను కోదండధరుడూ ।
సురులుదేవతలెల్ల సంతోషమందీ । ధరణిజసీతమ్మ తగుసీరామునికీ ।
జనకుడుతావచ్చి రామచంద్రులనూ । కనుగొనిపలికెను కరుణతోనపుడూ ।
దశరథతనయుడ తరణికులాధీశా । వసుధరాజులకెల్ల వాసిగన్నావూ ।
నీకుమిక్కిలిఘనులు నిఖిలమునలేరూ । మాకూతురునిచ్చెద మన్నించుకొమ్మీ ।
వినిరామచంద్రుండు వేడ్కతోనపుడూ । ఘనముగానయోధ్యకు కబురుపంపించే
తనయుడుతనతండ్రి దశరథునెంచీ । జనకుడుననుమెచ్చి జానకినిచ్చూ ।
మీకునెరిగించితి నయ్యాకనుగొనుడీ । పంచాంగములుచూచి మంచిలగ్నంబూ ।
చూసి యాదశరథుడు సంతోషమొందీ । భూసురులపిలుచిరి ప్రియముతోనపుడూ

పరమేష్టిహరునికీ సురరాజునకునూ । గురువసిష్టులను కోరిపిలిపించ ।
ఘనులు వారందరూ కరుణతోనపుడు । ఘనముగా లగ్నంబుగట్టిగాచూచీ ।
పూనీలగ్నముజూచి బ్రహ్మభూసురులూ । మీనలగ్నంబున మంచిదియనిరీ ।
లగ్నప్రతిక జూచి లలితముగవారు । విఘ్నేశ్వరుని పూజ వేడ్కతోజేసీ ।
కౌసల్య సుమిత్ర కైకావేడుకతో । వింశామంచున పెద్దవనితలను బిలిచీ ।
పేరుపేరున బిలిచి ప్రియముతోనపుడూ । రారమ్మయీవేళరాము పెండ్లికినీ
పట్టంచుచీరెతో పణతిరావమ్మా । మట్టెలపిల్లెళ్ల మగువరావమ్మా ।
సేలంచుచీరెతో చెలియరావమ్మా । నీలంచు చీరతోనెలతిరావమ్మా ।
కరకంచుచీరెతో కలికిరావమ్మా । చెరుకాకు చీరెతో చెలియరావమ్మా ।
మల్లెపువ్వులచీరెతో మగువరావమ్మా । ఉల్లిమళ్లచీరె యువిదరావమ్మా ।
గోరంచుచీరెతో కొమ్మరావమ్మా । వారిజాక్షీరావె వనితారావమ్మా ।
నీలవేణిరారావె నెలతారావమ్మా । బాలరోనువురావె పసుపుదంచేమూ ।
గరుడవాహనాలు గౌరికుంకాలూ । కురువజాణములు కృష్ణభోగాలూ ।
వంకసన్నలు పెద్ద వడ్లాణములూ । కంకణములు లక్ష్మినారియ్యమణులూ ।
మాదేవికాటుకలు మల్లెచిన్నాలూ । దూదిభోగాలును దొంతి మల్లెలునూ ।
కొత్తవరి ధాన్యములు గొడబధాన్యాలు । ముల్యాసరి ధాన్యాలు ముక్కధాన్యములూ ।
బంగారు తీగెలు । ....కాము భోగాలూ ।
శాలి ధాన్యములు నారీయమణులూ । వివరించి దంచేరు వేడ్కతో నపుడూ ।
పవడంపురోకళ్ళు బంగారు కట్లూ । మివుల చంద్రునిమించు మోములు మెరయా ।
మంచి ముత్యముచేర్ల మించుముగ్గాలూ । భాసిల్లు రత్నాల బావిలీలొరయా ।
గంధ కస్తురి పూత కరిగి చెమరింపా । సందిటి దండల జారు పయ్యెదలూ ।
కుడిఎడమ బాహువుల కూడి పట్టుచునూ । ఎడలేకదంచేరు వేడ్కతోనపుడూ ।
నాటరాగములతో ఆడిపాడుచునూ । పాటలు పాడేరు పణతులందారూ ।
సువ్వీసువ్వన్నల్లారా సువ్వన్నలార । సువ్వని పాడేరు సీతారాములకూ ।
రవ్వలందియలు రాణింపుచుండా । మువ్వలుగజ్జెలు మ్రోయుచుండంగా ।
తరణికులమునబుట్టి లాటకినిగొట్టీ । దశరథరామయ్య ధరణిజసువ్వీ ।
సీతనుపెండ్లాడి శివవిల్లువిరచీ । రాతినాతిగజేసిన రామయ్యసువ్వీ ।
పంచకన్యలుగూడి పాటలుపాడా । దంచేరుకొట్నాలు తరుణులందరునూ ।
అస్త్రాదికరిగెను అర్కుడంతటనూ । ముస్తాబులయ్యేరు ముదితలందరునూ ।
పెళ్ళిపందిరిలోను పెద్దలందారూ । కళ్యాణశుభములూ గావించిరంతా ।

పూర్ణకలశముపిండి పూతతోనిలిపీ । తోరణాలుకట్టిరీ దొడ్డపెద్దాలూ ।
కప్పురపుదకముతెచ్చి కాంతలందారూ । ఒప్పుగాతూర్పు వైపునుంచీరీ ।
సతులూసుతులాతోను సంతోషముననూ । రథముపైతరలెనూ రాజదశరథుడు ।
అపుడుముప్పదికోట్ల ఆదిదేవతలూ । బిర్దుదుపీరకాళ్ళ భేరీలుతరలే ।
గజతురంగములూ ఆదిగాతరలే । విజయీభవయంచూను వీరభటులూనూ ।
అంగవంగకళింగాది దేశములా । రంగుగాఛప్పన్న రాజులూతరలే ।
కొదువలేకుండాను కోటిసంభ్రమునా । కదిలిరిమిథిలాపురి కడకువీరంతా ।
అల్లొనేరెడినిమ్మ అరటినీడలనూ । చల్లనినీడలను సభకూర్చిరంతా ।
కథలూపురాణాలు వింతమాటలనూ । మేలైనముచ్చటలు వీణపాటలునూ ।
సొగటాలుబారాలు చదరంగములనూ । శకటబలములతోను చెలగిఆడుచునూ ।
తల్లులూతండ్రికీ తనయూడులాను । వెళ్ళిమ్రొక్కినిలిచె ఎదుటరాముండు ।
పెళ్లాడివర్థిల్లు పృధివిపాలించూ । చల్లగానెప్పటికి సంకల్పమనిరీ ।
చిరునవ్వునవ్వుచూ సిగ్గుమోములతో । భరతశతృఘ్నులా పరిభాషలందే ।
పరుపూజంబుకానా బాలీసులూనూ । పరచిరిసేవకులు బాగుగానపుడూ ।
కూర్చుండిరందరూ కుశలంబుగానూ । వాసిగాపెద్దల వందనమెరిగీ ।
రామచంద్రునికి రమణులందారూ । ప్రేమతోడుతపెనగి పసుపు పూసేరూ ।
అంగీపాగాచుట్టి ఆదరంబుగనూ । బంగారుసొమ్ములు బాగుగాదొడిగీ ।
పంచపాత్రలమంచి భమిడికాయలనూ । మంచివుదకముతెచ్చి మగువలుంచీరీ ।
ధూపదీపంబులూ దూర్వాక్షతలూ । ఏపుమీరగదెచ్చి వెలదులుంచీరీ ।
దంధాణాకేనిభేరీ ధణలానాదములూ । గంధసానవేళ గావించిరపుడూ ।
ఫలహారములుతెచ్చి పట్టభద్రునికీ । ఎలమితోజనకుడూ వేడ్కతోబంపే ।
కజ్జాపనసలు కమల కదళీఫలములనూ । ఖర్జూర కిసిమీసి కందమూలములూ ।
నారింజబాదము నారికేళములూ । సారముగలమంచి కమలాఫలములునూ ।
కజ్జాముమిరాయి కండచెక్కెరలూ । సజ్జపెరుగూతెచ్చి సాకల్యముగనూ ।
చీనీపంచదార పానకంబులునూ । రాణించితెచ్చిరీ రాముకిచ్చీరీ ।
ఇష్టాబోగంబులూ యింపుతోడుతనూ । పుష్టిగాభుజియించె భూపాలుడవుడు ।
మగిడిదశరథుడునూ మగువసీతకునూ । తగినఫలహారములు లానుపంపించే ।
పాలముంజెలు జున్నుపానకమ్ములునూ । బాలకన్యకుతెచ్చి పణతులిచ్చీరీ ।
శిశుబాలవృద్ధులూ స్త్రీలుపురుషులునూ । అశిధారావ్రతముగా ఆరగించీరీ ।

విందులూభుజియించ యింపుతోడుతనూ ।సంధ్యగావచ్చెనూ చంద్రుడుదయించే ।
రంగుమీరంగా తురంగవాహనాలూ । శృంగారించీరపుడు చోద్యంబుగానూ ।
దివిటీలు లాయిలు దిశలువెలిగించె । రహిమించుమాలాబ రాజుముందటనూ ।
రామచంద్రునికి రాణింపుచుండా । ప్రేమతోడుత రత్నభూషణములనూ ।
నవమన్మథుని మించునగుమోమునందూ । తీరైనకస్తూరి తిలక మేదిద్దీ ।
పలకసరులును చెవినిబావిలీలుమెరయా । గిలకసరులూ చంద్రహారములూ ।
తేజాముగలపచ్చలోలమ్మిధరియించి । బాజాబందులు రెండు బాహూలతొడగీ ।
మృదువైనహారములు మురిడీగొలుసులునూ । పదివేళ్లాకమిరేటి బటువూలుదొడిగీ ।
పెళ్ళికొడుకునుపిలచి పణతులందారూ । కనులకాటుకదిద్ది కస్తూరిబొట్టు ।
విడెముచేయుచు తల్లిఎదుటనిలచుండీ । వడ్రబాలుఅందించి వాహనమెక్కి ।
శ్రీరామచంద్రుండు శ్రితరక్షకుండూ । ప్రేమతోసీతనూ పెండ్లాడతలచే ।
భేరీమృదంగాలు పిక్కటిల్లగనూ । వారీజముఖుడు లావైభోగమందే ।
తమ్ముడూసౌమిత్రి తాంబూమియ్యా । చామరంబులు భరత శత్రుఘ్నులేయా ।
జంఝణాయనుచునూ ఝూంకరింపుచునూ । ఘుమ్ముఘుమ్మనుకొనుచు కొమ్ముతాళాలూ ।
హయమూలపైనెక్కి ఆడింపుచూనూ । జయగంటశబ్దాల ఝూంకరింపుచునూ ।
తధ్ధిమ్మితకిట తధ్ధిమ్మియనగ । మద్దెళ్ళుతాళాలు ఘుమ్మనామ్రోయా ।
రంభపూర్వసిమొదలు రమణులాడగనూ । తంబురాగీతములు డంబుగామీటా ।
శ్రుతులుసన్నాయీలు సర్వరాగములూ । మితులెరిగిపాడుచూ మేళగించేరూ ।
ఢప్పూఢమామీలు డములురాకళ్ళిలు । ఒప్పుగాబట్టేరు వంకకొమ్ములనూ ।
భాణసంచామంచి తారాజువ్వలనూ । పూనికతో లంకాపురులువెలుగంగా ।
రాజవీరణమూలు భోరుకొనంగా । వూరేగిజనకుల వీధిలోనిలచే ।
బారాబరూలుదీర్చి బంతూలుకూర్చి । వీరువారునుచాల వేడ్కతోనపుడూ ।
తొలుతద్వారము పూలతోరణమున్రకిందా । నెలతలంతుకొని నివ్వాళిపాడా ।
జయమత్స్యావతార జయకూర్మావతార । జయవరహావతార జయనారసింహా ।
జయవామనవతార జయపరుశురామా । జయరామబలరామ జయజగన్నాథా ।
జయకృష్ణమావంటి చెలులజగమూలో । దయజూచిరక్షించు దశావతారా ।
సత్యంబుగలపుణ్య సఖియలందారూ । జుత్తుకూతునుతెచ్చి జోతులెలిగించీ ।
ముమ్మారుదిగదుడిచి ముదితలందారూ । ఇమ్ముతోరామయ్య యెదుటనిలచుండా ।
వచ్చివిశ్వామిత్రుడు స్వర్ణమాలికనూ । లక్ష్మివిభుడనుచూను రాముమెడవేసే ।
మునినడిచెముందట వెనకరామయ్య । జనకునియింట్లోకి జయముతోచనిరీ ।

పెళ్ళిమంటపంచుట్టు ప్రదక్షిణంబు । మళ్ళితిరిగివచ్చి మఠమువేయించే ।
వెనుకముందర వీరివైపువారంతా । సనకసనందనులు సరసగూర్చుండ్రీ ।
సీతాదేవికినగలు శిరముదాకాను । దాపైనతొడవులూ దశరథుడుపంపే ।
బంగారుపళ్ళెమునా భరణాలుపెట్టి । వుంగారప్రదముకూ వెళ్ళిరందారూ ।
కంఠాసరుకులు కుత్తికంటుపేరులునూ । జంటాపూసలపేర్లు దండకడియములూ
పలకలకడియాలు పచ్చటుంగరమూ । గిలుకుటందియలూ కాళ్ళమురిడీలూ ।
శుభమువేళందరూ చూచిమ్రొక్కేరూ । అబలఅరుంధతి । అద్దాలనుండీ ।
వడిలోనపువ్వులు వనితలందిచ్చే । తొడవులుకన్యకు తొడిగించిరపుడూ ।
తెల్లనేతినితెచ్చి తెరచాటునుంచీ । జల్లించిరవుడూ జానకిచేతా ।
రామచంద్రునిదరికి రమణినీదెచ్చీ । వామభాగంబూన వనితనుంచీరీ ।
పసుపు పొత్తులుదెచ్చి బ్రహ్మముడివేసి । ముసుగుబెట్టిరపుడు ముత్తైదువులునూ ।
సభలోనపెద్దలు సంతోషముననూ । శుభరేఖలావేళ చూచిరందరూ ।
కనులచింతామణి కలిగియున్నాదీ । పద్మాపరుసవేది బాగాయున్నాదీ ।
ధనరేఖాయువు రేఖధాన్యరేఖలునూ । ఘనరేఖనున్నవి కాంతారత్నముకూ ।
ఈతీరురేఖలు యింతికున్నావీ । సీతాగాదిది జగన్మాతాయిదియనిరీ ।
విధాతయీశ్వరుడు విఘ్నేశ్వరుండూ । వేదాలుపఠియించి ఎదుటగూర్చుండ్రీ ।
శంఖుచిహ్నముదెచ్చి చేతిలోనుంచీ । కంకణహస్తములు కలయజోడించీ ।
సంకల్పమునుజెప్పి సమిధలుంచీరీ । ఓంకారశబ్దముతో హోమామెలిగించి ।
కొలిచివిశ్వామిత్రు కోదండునకునూ । కలశాల్తాపేలాలు కరమునందిచ్చె ।
ఆవునెయ్యిదెచ్చి అగ్నికర్పించీ । పానకంబులనిచ్చి భక్తితోడుతనూ ।
కన్నారుణముదీర్చె ఘనుడుజనకుండూ । కన్యదానంబిచ్చి కాళ్ళుకడగంగా ।
పృధివిలోబల్కేటి పక్షులుబల్కె । ఉదయాద్రిపైనెక్కి వచ్చెభానుండూ ।
వేకువలగ్నంబు యోగ్యమనుచూనూ । సాకల్యముగపెళ్ళి జంధ్యమేసీరీ ।
నూటొక్కచిహ్నంబు సూటిగానిలిపీ । నీటైనాపదియారు బంగారుపుస్తే ।
పుణ్యవనితలచేత పుస్తెముట్టించి । సన్నుతాంగికిగట్టె సదయరాముండు ।
మంగళాష్టకమూలు మహదేవులెల్లా । పొందుగాబాడిరి భూసురులంతా ।
జయమంగళము సదాశుభమంగళములు । జయమొందివర్ధిల్లు జానకితోను ।
అంచువనితలువచ్చి అతివేడుకతో । గవ్వలాడింపుచూ కాంతలందరూ ।
ముత్తైదువలందరికి తాంబూలమిచ్చీ । ఇంతినీపిలచీరి ఇంటిలోపలికి ।
బువ్వాగుడిపించిరి బోధచేయుచును । నవ్వాచునుండిరి నమీక్షులంతా ।

నాలూగోదినమున నాగవల్లిగడచే । నాలాలాడుచు వాసంతములాడి ॥
అరొౌక్కదినమున హస్తకంకణము । భూరికట్నములతో బ్రహ్మముళ్లువిప్పె ।
చిలుకానుపలికించి సీతారాములకూ । అనుపుడుపెట్టిరి అప్పగించిరీ ।
ప్రేమవేడుకమాది ప్రాణంబెమీదీ । మామాటమన్నించి మగువనేలుకో ।
దశరధతనయూడ దాసోహమనుచూ । విశదముగనయోధ్య వేంచేయుమనిరీ ।
తరలెదశరధుడు తనయులతోను । పల్లవాధరులతొ బలములతోనూ ।
సగముదారిలోను సంగడమునను । పగదీర్చిరామయ్య పగతునిగొట్టె ।
సుతునిపరాక్రమము జూచిదశరధుడూ । సంతోషముప్పొంగె రాముప్రజ్ఞకునూ ।
అయ్యోధ్యాపురిమున్నూట రవైవీధులనూ । చాటించిరప్పుడు వీధివీధులనూ ।
పచ్చతోరణములూ కట్టించివారూ । అష్టాదిక్కులకూనూ అరటిస్తంభములూ ।
అష్టాదివర్ణాల అతివలందారూ । నిష్ఠతోబట్టిరి నివ్వాళులపుడూ ।
కస్తూరికళ్ళాపు కాంతలేసిరీ । ముత్యాలముగ్గులు ముదితాలేసిరీ
పృధివిలో అయ్యోధ్యపురమువర్ణింప । విధికివశముగాదు వర్ణింపరాదూ ।
మగువసీతారామూ మంచిముహూర్తానా । మోదముతోడుతను వేంచేసిరపుడూ ।
నగుమోముతోడుతను నగరికేతెంచా । శోభల్లుకొనసాగి జ్యోతివెలుగంగా ।
శోభనాలుబాడిరీ సుందరాంగనలు ।
గడపదగ్గిరనిలచి కాంతారత్నంబూ । కుడిపాదమువేసి గృహములోకెళ్లే ।
సురలుకురిపించిరీ సుందరముగాను । విరులవర్షంబులు వేడ్కతోగురియా ।
సీతాకౌగిలించి చెక్కిళ్లదీసీ । కాంతాలందరితోను కలసియుండేనూ ।
సురులుదేవతలెల్ల సెలవులందుకొనీ । పురములకువెళ్లిరి న్యాయముగానూ ।
తనివినొందెనుచాలా దశరధరాజూ । ధనధాన్యపదవూలు తనయూలతోనూ ।
కలియుగాంతమువరకు ఘనకీర్తిపొందీ । వర్ధిల్లుచుండిరీ అయోధ్యలోనూ ।
ఈసీతాకల్యాణ మిలనుఎవరైనా । వ్రాసినాచదివినా విన్నవారికినీ ।
సంతానములుకల్గు సంతోషముగను । సంతానవృద్ధులు చల్లనికడుపు ।
సత్యంబుగాగలుగు సకలభాగ్యములు । నిత్యకల్యాణంబు నిజముగాగల్గు ।
శ్రీరామచంద్రుండు సృష్టిలోపలను । మావంటిదీనులను మరచిపోషించు

రాఘవ కల్యాణము

హరునివిల్లూ విరువన్నూ ఆరామచంద్రులూ వచ్చినారూ...,
(తకిటతక, తకిటతక,)
సీత మహాదేవితో శ్రీరాము చెలియలందరు జెప్పిరీ...,
మన్మథునీ కన్ననూ మరియు నాహరిహరాదుల కన్ననూ
అతడు చంద్రుని కన్ననూ అతి రూపమ్ముగలవాడటే
అతిరూపలావణ్యమూ శౌర్యపారాక్రమేమందునూ
శ్రీవిష్ణుదేవులూ అవతారమైవచ్చి జన్మించినారు భువిని,
ఆదిలక్ష్మి బోలెటీ సీత నీవర్థాంగివౌదువమ్మా
వేడుకోని యిష్టదైవాల ప్రార్థించి అతడు నీవిభుడుగాను
ఆపలుకులూ వినుచునూ అతివ ఆనందమున హర్షింపుచూ
ఉప్పరిగె మేడలో ఒప్పుగానాసీత గవాక్షులే జూచెనూ
అష్టదిక్కుల జూచియూ అందుశ్రీరాములను పొడగానక
అందూచు పొందూచు చెలియలతో తాను ముచ్చటలను చెప్పుచు
నిర్వహింపాజాలకా కడు శీఘ్రాన లేచివచ్చీ
చంద్రకాంతపు శిలల నొరుగుచూలేచుచూ చదరంగమూలాడుచూ
లేచి తిరుగులాడుచూ కడూనెలతమునిముమ్మాటికి
శృంగార మగుచూను తోటల లోపలికి తరుణులతోనేగెనూ
చిలుకాలు పలుకాగనూ కోవెలలు కూయ్యగనూ
హంస లందందాడగా చూచి ఆచెలియ అందుండి వినజాలకా
ఇంతిబైలూ జూచి భ్రమయూచు పొక్కుచూ తామర్లు పోవుచుండెనూ
చిలుకాలకాహారమూ యిడకున్న పలుకనేరక యుండునూ
కోవెలల గొంతులూ కుదియించి పట్టితే నాదమ్ములేమానునూ
ఏమిచేసిన మానునా వోచెలీ చెఱుకు వింటీ వాడనీ
యెరిగెకాదానాడు హరుడు శిక్షాబెడితె మారుడుమానడాయె
సన్నజాజుల శయ్యపై పవళించి సంపెంగ మానిక్రిందా
పవళించి తనలోన తలపోసి తలపోసి తల్లాడ మందుచును

ఆణిముత్యపు పేరులూ హస్తమున సున్నంపు పేరులాయె
పానుపూ విరులెల్ల కసిగంది యున్నవీ కాకెక్కెనూ దేహమూ
యిసుకతిన్నెలమీదనూ ఆయింతి పలుమారు పవళింపుచూ
బైలుజూచీ భ్రమసి ఆసీత పలుమారు తనలోనె లామర్లుచూ
ఇంతయుగ్రముతోడనూ ఈసూర్యరశ్మెల్ల కాయగానూ
ఇందేల సెజ్జవాట్లమర్చిరే చెలులార ఇంతమత్సరమేటికే
రవిరశ్మి కాదోయ్యమ్మా సీత ఇది నిండుపున్నమ చంద్రుడూ
నిన్నింతవేచేటి మన్మాధు నీబట్టి సంకెళ్లు వేయింతమూ
జనకూడు వచ్చి తనాతనయ జానకితొ నిట్లానెనూ
చింతింపుచున్నట్టి సీతనుచూచియో చిరునవ్వుతోబలికెనూ
ఇట్లు శాయంగదగునా ఓసీత నిన్నిస్తురామునికీ
లక్షణమ్ములుగలా రక్షించగలయట్టి లక్ష్మన్న మరిదినీకూ
ఆరగించవెసీలా నిన్నారాములూగొనిపోవునూ
ధరణిపతిమీదనూ అలుగంగ నీకేల ధనుసుచూడావత్తురూ
లాంబులమ్ములు శాయవే ధరణిజా దప్పివడయును దీరునూ
ధరణిపతిమీదనూ అలుగంగనీకేమి ధనుసుచూడావత్తురూ
విల్లువిరిచినగా నీ ఓసీత నిన్నివ్వరామునికి
జనకుడూ మెచ్చూచునూ....తనమహాదేవితోనిట్లానెనూ
అటుగాక మనసీతకూ మనసులో శుభలక్షణములుగలవూ
అలయూచుసొలయూచు శ్రీరామురాకకు తల్లడమందుచుంది
త్రిపురములు సాధించినా ఈవిల్లుఇందేల స్థాపించిరీ
ఈవిల్లువిరచినా కాని తన్నియ్యనని జనకుదేలయాడెనూ
ఆడజన్మమునబుట్టి యిటువంటి వేదనలకే నోస్తినా
తనభాగమీవేళ పండునోలేదా నాకోరిక కొనసాగునో
ఈభూమి నేబుట్టితీ రాజఋషి జనకూలపుత్రికనై
శ్రీరామదేవరా వరియించకున్నాను హరియింతు తన ప్రాణమూ
సకలలోకములకెల్ల నీవు కర్తవో గణనాయకా
లెక్కలేనీ టెంకాయలూ నీ కిస్తు హరివిల్లువిరచీననూ
హరుడు పార్వతి దేవికీ మరియు నోగంగా భవానికీ
నవరత్నములతోను పూజల్లుచేస్తు హరివిల్లువిరచీననూ

తుమ్మెదరో జెప్పవే నీవందందు తిరుగాడుదూ
హరునివిల్లూవిరచి శ్రీరామచంద్రులను తన్ను పెండ్లాడుమనవే
కలికి చిలుకరొజెప్పవే కారుణ్య విభునితోనూ
హరునివిల్లూవిరచి ఆరామచంద్రులను తన్ను పెళ్లాడ మనవే
రాజహంసరొ జెప్పవే మీ రాజీవ నాభునితో
హరుని విల్లూ విరచి ఆ రామచంద్రులతొ తన్ను పెండ్లాడ మనవే
నీలమేఘమ జెప్పవే నీలవర్ణు తోడనూ
హరుని విల్లూవిరచి ఆ రామచంద్రులతొ తన్ను పెండ్లాడమనవే
మింటచుక్కాలు లారా యానీల వర్ణుణ్ణికానారుగా
మింటనై నానేను అందియుండనైతి అందుండి యేజూతునూ
అష్టదిగ్గజములారా మీరతని కాధారమైయుండుడీ
ఆకాశ మంతరిక్షామా భూకాంత తోడుగా రామూనికీ
పక్షిజాతుల్లారా మీరు పరమాత్మ జూతూరుగా
మీ వంటి రెక్కల్లు తనకైనలేవాయె యెగిరిపోయీజూతూను
అనిసీత తలపోయగా అంతటా అరుణోదయంబాయెనూ
కుక్కుటములూ కూసె కమలములు వికసించె అర్కుడు ఉదయించెనూ
స్వయంవరములు చాటినా సరగూన శుభలేఖలంపించినా
ఇనతేజు లౌబాలు లిద్దారు వచ్చిరీ సూర్యవంశపురాజులూ
కోటియసురులగెల్చియో కౌశికుని యాగంబునటులగాచీ
అహల్యశాపముబాపి హరువిల్లుజూడంగ వచ్చినారూ యిప్పుడూ
ఉదయకాలీము కొలనిలోసంధ్యా నియమములు తీర్చుకొని
అర్కుడూఉదయమ్ము అయెనోలేదో అనీ ఆశ్చర్యపడుచుండిరి
ఆకౌశికులతోడనూ శ్రీరామలక్ష్మణులు పొందికగా
తమ యిష్టనీమములు తీర్చుకొని యాకొలువు కూటానికేవచ్చిరీ
ఆరామలక్ష్మణులకూ పొంగుతూ ఆజనకుడెమరునడచీ
శీఘ్రముగ శ్రీపాదపద్మములు గడిగియో సింహాసనాలిచ్చెనూ
కౌసల్య సుతున కపుడూ బనకూడు గంధమక్షింతలిచ్చీ
కట్టువల్వాలిచ్చి కడు గౌరవములతో బహుమానములుచేసెనూ
సంతోషమున జనకుడూ రాములతో భాషింపుచూనుండగా
జగతిరాజూళెల్ల చెక్కిటాచెయిబూని చింతించి యిట్లానిరీ

మేటిరాజులకెల్లనూ యెచ్చోట స్థలమేరుపడజూపకా
చిరుతబాలలకిట్లు సింహాసనాలియ్య సిరియెంతదొడ్డదనిరీ
ఆకారసంపన్ను డే ఓహోహో ఆజానుబాహుడితడూ
ధిక్కరించేవాడు రాజులనందర్ని చుక్కల్లచంద్రుడేమో
అతని యాకారానికీ రాజూలు అరికాల్లనె బోలరూ
అని రాజులెందరో తమతమామదిలోను తలపోసియిట్లానిరీ
ఇతనిరూపముకునూ జనకుడు ఇయ్యవచ్చును కన్యనూ
అని రాజులందారు తమతమ మదిలోను తలపోయుచునుండిరీ
కార్యముచేతనయితే ఖండించి పుత్తుధనుసూ
కార్యముగాకున్న కడువేగపోవలెను గాండీవమేదానెను
పరమాత్మ పలుకూలకూ జనకూడు పరమానందముననూ
తన యిష్టదైవాల తలచుకుని యావిల్లు తర్లించుకొనివచ్చెనూ
వెయ్యిన్ని యేనూరులూ దామెత్తి దెచ్చినారు
శ్రీరాముదేవార ముందార ఉంచితే చిరినవ్వుతోబలికిరీ
చివుకువిల్లా దీనినీ మీరు యేమాని పొగడేదరూ
పిడికీట అందుకుని ఈవిల్లు విరువంగ యిదియెంతహద్దునాకు
చూచిరావోయి లక్ష్మణా ఆసుదతి జానకిదేవినీ
రూపలావణ్యములు సరిగాను యిప్పుడూ శీఘ్రానచూచిరమ్మీ
భోజన మొప్పాకున్ననూ సౌమిత్రి దినమెల్ల వృధాసుమ్మీ
ఆలి ఒప్పాకున్న జన్మమెల్లావృధా చూసిరా వోలక్ష్మణా
నడుము సన్నముచూడుమీ ఆయింతి నలుపుకాకుండ చూడుమీ
కురులనలుపులు చూడుమీ ఆయింతి చిన్నపాదము చూడుమీ
చిన్నపాదముచూడుమీ ఆయింతి గొప్పకన్నులుచూడుమీ
చూచిరమ్మీలక్ష్మణా ఆసుందారి రూపమంతా
కడువేగిరముచూచి కదిలిరమ్మనిపలికె కమలనాభులు అప్పుడూ
అనితన్నుపంపగానూ మహాప్రాసాదామని మ్రొక్కుతూ
జనకూని మందిరంబులకేగె సౌమిత్రి జనులందరూమెచ్చగా
రామూని తలపుయెరిగీ జనకూడు ప్రతిహార్లబెట్టించెనూ
వాకిలీద్వారపాలకులనూ గడచియోరాణివాసముజొచ్చెను
శృంగారవతికన్యకూ చెలియలూ శృంగారమమరజేసీ

బంగారు సింహాసనమ్మీద రంగుగా సీతాంగనా నునిచిరీ
సౌమిత్రిరాక లెరిగీ ఆచెలియలా సీతకిట్లానిరీ
నిండుచంద్రునిబోలు రామునీతమ్ముడూ నిను చూడవచ్చినాడూ
ఆసీతవిని పొంగుచూ నవ్వుచూ నవరత్న పీఠమ్మునా
ఒప్పుచునుండగా తప్పక లక్ష్మణుడు లక్షణమ్ములుచూ సెనూ
సోమకళలాబోలేటి ఆసీత పాదపద్మములుచూసీ
తగుననుచు సంతోషచిత్తాన పొంగూచు చదురులో కేతెంచెను
చూసివస్తిని దేవరామీ సుదతి జానకిదేవినీ
హరిహరాదులు పొగడగా నలవికాదయ్య ఆబ్రహ్మకైనగానీ
చూచివస్తివలక్ష్మణా మనసుదతి జానకిదేవినీ
అనుమానములేక యీవిల్లువిరువనా అదినాకునిజముచెప్పు
అన్నరాఘవ చూస్తినీ మీచేడె జానకిదేవినీ
హరిహరాదులు పొగడగా నలవికాదయ్య ఆబ్రహ్మకయినగాని
అని తమ్ముడూపలుకగా రాములూ కనుసన్న చేయుచూనూ
అంగుష్టమున వీలనందుకొని యావిల్లుచిట్లించె శ్రీరాములూ
పెళ్లుపెళ్లుమనగా యీ మూడు లోకాలవారలెల్లా
చూడచిత్రముగాను శివవిల్లుపట్టుకుని శ్రీరాములే విరచిరీ
దుందుభూలేమ్రోయగా శూరులందారుపొగడాగనూ
నానావిధమూల పుష్పాలవానలు రాముపయిగురిపించిరీ
యెన్నెన్నివిధములాను రాముణ్ణి జనకుడుకొనియాడగా
ఘననేత్రియయినట్టి సీతాంగననుదెచ్చి శ్రీరాములకునిచ్చెను
ఎల్లుండి లగ్నమనుచూ శ్రీరామ చంద్రులా పెండ్లియనుచు
కడమవారి పెండ్లిండ్లుయిక్కడనె కాగలవు కాంతలతొరమ్మా నెనూ
శ్రీరామ చంద్రులకునూ మాసీతాంగనను యిస్తును
అతనితమ్ముడు లక్ష్మణాదేవరకును ఊర్మిళను నేనిస్తును
భరతశత్రుఘ్నులలోనూ భరతునికి మాండవి నేనిస్తును
కడసార పూపుత్రిశృతకీర్తినీదెచ్చి శత్రుఘ్నునికియిస్తును
వక్కలగ్నమందునా మీసుతులు నలుగురికి కల్యాణమూ
కాంతలూ నలుగురిని కన్యధారాబోతుగైకోని రక్షించుమీ
అనుచునూ శుభలేఖలూ అప్పుడు అయోధ్యపురికంపినా

చదువుకుని తనయుల పరాక్రమమువినీ తలయూచి హర్షించెనూ
దశరధూలు కదిలివెళ్ళి తనాదేవులతో యిట్లానెనూ
సతులకల్యాణమని సతులనూ తోడ్కొనీ జనకపట్నము వచ్చెను
దేవతలువచ్చి నారూ దేవదేవూని పెండ్లిని చూడగా
మహామునీశ్వరులంత పొగడుతూవచ్చిరి మహాత్మ పెండ్లికనుచూ
గౌరిపార్వతి వచ్చెనూ కఅకంఠునీ తోడగలసీ
లోక లక్ష్మివచ్చె శ్రీరాము పెండ్లికని లోకమంతవెలుగగా
అరుంధాతి దేవివచ్చె అనసూయ అహల్యదేవివచ్చె
దేవతాస్త్రీలంత చెలువమ్ము చేయుచూ దేవుణ్ణిచూడవచ్చె
సాటికితడొక్కడన్నీ చిత్తమున చాలంగనుప్పొంగుచూ
విల్లువిరచిన రామువిభుపరాక్రము జూచి జనులెల్లమెచ్చగాను
సంపెంగతైలమునసూ తరణులూ దంపతుల శిరసంటిరీ
గంధ మటకలిదెచ్చి కాంతలందారూను పన్నీటజలకమార్చి
నెరి కురులు చిక్కుదీసి వకచెలియనేర్పుతో జడలల్లెను
పట్టుచీరలుదెచ్చి యువకచెలియ పణతులకుగట్టించెను
ఆభరణములు సొమ్ములూ అతివలకు అందముగా నలంకరించీ
అతివలను తోడుకొని ఆకాంతలందరూ అతివేగమునవచ్చిరీ
మేటి పుటికెలనుంచియూ నల్గురిని గౌరితపసుకునుంచిరీ
ఆరామచంద్రులా కాళ్లుకడిగీలాను కన్యధారాబోసెనూ
కాంతలా నలుగురినీ జనకూడు ధారాబోసీ యిచ్చెను
తెరచీరతీసితే శ్రీరాములాజూచి దేవిలానుప్పొంగెను
మంళాసూత్రమ్ములూ రామచంద్రూలు వేడుకతో
నవ్వూచు శ్రీరామచంద్రూలూ లాను సీతమెడనుగట్టెను
ఆణిముత్యపుతలంబ్రాలూ ఆరామచంద్రూలు వేడుకతో
నవ్వూచూ శ్రీరామచంద్రూలూలాను సీతశిరసునబోసెను
చిటికెనవ్రేలు పట్టూకొని సీతతోశ్రీరాములూ
వైవాహికపు వేదికకుచనుదెంచి దేవితోగూర్చుండెను
సప్తపాదములపుడూ తొక్కించి అరుంధతినిచూపించిరీ
మూడోరోజునా పాల్వెన్నాజేసి నాగవల్లిదీర్చిరీ
బంగారు పళ్లెరములో తమరపుడు పాలునెయ్యా బోసియూ

సీతహస్తముముంచీ జనకూడు శ్రీరాముకప్పగించె
బాలహస్తముముంచీ జనకూడు పణతులకునొప్పగించి
రాజుకప్పగించే జనకుడూ రమణులనుతానప్పుడూ
దశరథులు పొంగుతూనూ జనకునితొా సంతోషముగ బల్కెను
కల్యాణమూనేడు కాంతలను యిపుడు ఘనముగా మాకిస్తిరీ
సంతోషంబాయెనూ మేమిపుడు పురికివేగాబోవలె
కాంతలనునలుగురినీ పంపుడీమీరిపుడు అయోధ్యపోవలెను
అనిరాజుఅడుగగానూ జనకూడు కన్నీరుదెచ్చుకొనుచూ
తనసతీతోడనూ తరుణులనుబంపుమని వేడూకతోచెప్పెను
కౌగిటాజేర్చుకోని తమతల్లి కన్నీరుదెచ్చుకొనుచూ
కాంతలూనలుగురికి పడిబియ్యమూబెట్టి కౌసల్యకొప్పగించె
భేరిరవములుమ్రోయగా దశరథులు చేడెలనుదోడుకొనుచూ
కాంతలతొాపుత్రులతొా తిరిగికదలీతాను అయోధ్యకూవచ్చెను
పరశురామునిచాపమూగైకొని పట్నానికేతెంచెను
ఇంతినీతొాడలపయి వుంచుకొనుతాను కురులునున్నగదువ్వుచు
అలకపంక్తులబట్టియో కస్తూరి తిలకమపుడుదిద్దెను
నాతీకివిశాలనయనముల సన్నంపుకాటూకలేదీర్చెను
దేవీకిశృంగారమూ తాను నేరూపుతోజేయుచూ
అంతటాశ్రీరాము తనసతితోగూడి సంతోషముననుండెను
అంతటావక్కనాడూ శ్రీరామచంద్రూలువేడూకతో
నవ్వూతు శ్రీరామచంద్రూలు అద్దమ్మునాతి చూడూమానెనూ
చూచిఅద్దములోనా ఆదేవితనరూపు తెలియలేక
ఎంతమాయలుగలావూ శ్రీరామచంద్రుడా పరసతినితేతగునా
నేనుకానాకుండనూ పరసతిని ఇందులోనిలిపినావా
యేక పత్నీవ్రతుడవని మాతండ్రిచ్చె మాయలూ యెరుగడాయె
యెంతమాయలు గలావూ శ్రీరామచంద్రూడ మీకిప్పుడూ
చాలు చాలు రామ మీతోటిస్నేహంబు సరసంబు విరసమాయె
అని సీతపలుకగానూ శ్రీరామచంద్రూలు నవ్వుకొనుచు
ఔసీత ముద్దరాలనిపొగడి తనలోన నవ్వూచు నిట్లనెను
పతిలేనిసతిని జూచీ ఓసీత మదిలోన కోపిస్తివీ

పతిజూపితే అలక బాసునా నీకిపుడు పద్మాక్షిరోజెప్పవే
నిలువుటద్దము దెచ్చియూ శ్రీరామసీత చిటికెనబట్టెనూ
అతివ మనమిద్దరమూ యీ అద్దాము చూడగానూ
పతిలేని సతిజూపించాగలవా జానకి నీవానెను
సీత చిటికెనబట్టియో శ్రీరామచంద్రూలు నిలువగాను
యిద్దారి రూపులూ ఇద్దారి సౌందర్య మొక్కరీతిగనుండెను
వారువెవ్వరు రాఘవానాకు వివరముగ తెలుపుమనెను
అనిసీత అడుగగా చిరునవ్వు నవ్వుచూ శ్రీరాము లిట్లానిరీ
శ్రీరాముడూ సీతా నీవు అదియెపుడు యెరుగవటవే
సీత ముగ్ధయనీ మదిలోనదెలుసుకొని నవ్వూచుతానిలచెనూ
పతిమాటలకు సీతయూసిగ్గుబడి శిరసువంచుకు నిలచెనూ
సిగ్గుబడి నిలచున్న సీతనూచూచియూ శ్రీరాములిటె బల్కిరీ
నీకునాకూభేదమా ఓసీత లజ్జింపనీకు తగదు
నన్నుగూడీ నీవు సంతోషమున రాజ్యమేలు మీపట్నమూన
రాఘవుల కల్యాణమూ యెవరయినపాడినా విన్నగాని
అష్టయిశ్వర్యమిచ్చి యిష్టసంపదలిచ్చు స్వారాజ్య పదవిచ్చును
కన్యలెవ్వరుపాడినా వారికీ కల్యాణమౌనానుచు
శ్రీరాములాసీత పరగనైదోతనము తనకు లానేయిచ్చును.

శ్రీ రాములవారి అలక

ఈరాత్రియో రెండ్ఝుర్ఘాములామీదా । రామచంద్రుడుమనపై యలిగిపోదలచె ।
బలములుదెచ్చి మనపసిడిగడపలను । గోమేధికంబులు గొంతిలాపట్టె ।
అప్పడముపడయమూఅతివలాబట్టె । లడ్డువముమోదుండు లక్షణంబుగనూ ।
కొబ్బరికుడకలె గొంతిలాబట్టె । బంగారుచెంబుతో పానకముబట్టె ।
రఘుకులపుంగవుడు రామచందూృడు । చెంబుచేలాబట్టి అలగిపోదలచె ।
ఆప్తయినవారల్యూ వరుసవారలునూ । తప్పట్లుజరచిరి రామచంద్రునకు ।
బంగారుచెంబు చెప్పకకొంచబోతే । దొంగబంటని అచటిచెలులునవ్వుదురు ।
ఋషిపల్లిపీధిలో దొంగజొచ్చాడు । యీదొంగనెవ్వరు పట్టెవారనిరీ ।
జనకచక్రావర్తినగరిలోపలనూ । యీదొడ్డదొంగనుబట్టుకొమ్మనిరీ ।
దొంగకాడేచెలియ దొరకొడుకు సుమ్మి । అయ్యోధ్యాపట్టాభిరామచంద్రూడు ।
అయ్యోధ్యాపట్టణము భోరుకొలువగను । రాముడు వేంచేసెనగరిలోపలికి ।
రంగైనరత్నాల మేడలోపలనూ । రామచంద్రుడు వెళ్ళిగూర్చుండెననిరీ ।
కౌసల్యకైకమ్మ సుమిత్రమహాదేవి । రామచంద్రునిజూచి కడుసంభ్రపడిరీ ।
అంతటదశరథుడు ఆత్మతనయూని । యీఅర్ధరాత్రీనీవు వొంటిరాదగునా ।
దశరథవినవయ్య ధర్మనందనుడా । వొంటినురాలేదు బంట్లతోవస్తిని ।
జనకుని భూదేవికడుసంభ్రపడుచూ । రామచంద్రునిఅలక తీర్చబోవలెనూ ।
ఆకులకుగుజ్జనలు పోకకట్నాలు । కోకలదిండులే కొమరురుమాళ్ళు ।
గంధపుగిన్నెలే పువ్వులదండలును । సొమ్ములతబుకులే సొంపుమీరగను ।
నాలుగువేళ్ళవుంగరాల్ నవగ్రాహిబటువు । భటులుదెచ్చిరి రామచంద్రునీకపుడు ।
సన్నంపుదుప్పట్లు జోడుశాలువలూ । వుత్తరజంధ్యమ్ముదెచ్చిరి రామచంద్రులకు ।
కవివరులుమంచి బిరుదు చెప్పగను । నడుకట్లుదెచ్చిరి రామచంద్రులకూ ।
బిళ్ళలనెవళము బిగువుమొలత్రాడు । మొహిరీలుకాసులు తెచ్చెరామునకు ।
పచ్చలపతకములు పతకహారములు । చంద్రహారమ్ములే దెచ్చిరి రామునకు ।
బంగారుమురుగులు గొలుసులును । మరియుచౌకట్లుదెచ్చిరీ రామచంద్రునకు ।
పట్టంచుదోవతలు గట్టిగవారు । జరతారుపాగ బంగారుతురాయి ।
రామునకుదెచ్చి తొడవులన్నియును । తబుకులనుంచిరీ సకలవేడుకలా ।

బాలకుసిగవేసి పసుపొప్పనలదీ । పన్నీరు జలకము బాగుగాదీర్చి ।
పసుపు కుంకుమబెట్టి పారాణిబెట్టి । పసుపుకుంకుమబెట్టిరి వెలదిసీతకును ।
గజ్జెలుకడియాలు కాంతకును అపుడు । మట్టెలుపిల్లెళ్ళు మగువకమర్చిరీ ।
పట్టుచీరయుదెచ్చి కట్టంగనిచ్చె । మ్రోమె త్రిజూచెను ముద్దులాసీతా ।
గజసూత్రవాహనము యేనుగులుదెచ్చి । యేనుగుమీద చౌడోలువేయించి ।
ఢంకానౌబతులు మ్రోయుచుండగా । మంగళమ్ములుబాడిరీ మగువలిద్దరికి ।
ఆరంభవూర్వసి మేనకాదులనూ । భోగాలవారొచ్చి పొందుగానిలచె ।
నారద సనకసనందనకుమాళ్ళు । వేదమంత్రములు బాడిరివేడుకలతోను ।
ఆడుచువచ్చిరీ అప్సరసస్త్రీలూ । పాడుచువచ్చిరీ భట్రాజులెల్ల ।
సకలసన్నాయీలు కంచుదివిటీలు । ధవళఛత్రంబులే తాళములుజోళ్లు ।
తప్పెట్లుపిల్లంగోళ్ళు శంఖవాద్యము । ఘోరునమ్రోగెను సకలవాయిద్యములు ।
ఆవనములోచిన్న అతివనుంచుకొని । దశరథు నగరికివేంచేసిరంత ।
అంతటదశరథుడు అతివేడ్కతోను । ననలెల్ల నతివైభవముగ ।
జేయించె తివాసులు । జంబుకానాల్ జతగవేయించె ।
కంబళ్ళుచాపలు సర్దిపరిపించె । జనకుడుదశరథుడు తగురాజులెల్ల ।
తగస్థానములయందు తగికూర్చుండిరీ । ముత్యములమరిన ముకురముల యెదుట ।
రత్నాల దీపములురంజిల్లుచుండె । ముత్యాలగద్దెలపై మురహరినియుంచి ।
రత్నాలగద్దెపై సీతమ్మనునిచి । ముత్యాలపతకము అందముగగట్టి ।
రామువద్దనుసీత గూర్చుండబెట్టి ।
గుర్రముయెక్కి యీకొమ్మవచ్చినదీ । గ్రోతచింతామణి లేచిరావయ్య ।
అందలముయెక్కి ఈయతివవచ్చినదీ । అందమయినా పెండ్లికొడుకా లేచిరావయ్యా ।
మట్టెలుపిళ్ళెళ్ళ మగువవచ్చిందీ । మదన కందర్పుడ లేచిరావయ్యా ।
సూడిదమ్ములపెట్టి సుదతివచ్చినదీ । చుక్కల్లచంద్రూడ లేచిరావయ్యా ।
వేళ్ళవుంగరాల వెలదివచ్చిందీ । వేడిచింతామణి లేచిరావయ్యా ।
కంకణంబులుబెట్టి కాంతవచ్చిందీ । కలవారిఅల్లూడ లేచిరావయ్యా ।
అన్నిసొమ్ములుబెట్టి అతివవచ్చిందీ । ఆసీతనాధూడ లేచిరావయ్యా ।
ధర్మసరుకులు రెండు జారిచెంబులకూ । అరణమిస్తేకాని లేచిరాననెనూ ।
అధికసంపన్నుడే మామజనకుండూ । యిచ్చెనుశ్రీరామ లేచిరమ్మనెనూ ।
మంచిగంధపుచెక్క చుక్కల్లసాన । అరణమిస్తేకాని లేచిరాననెనూ ।
అధిక సంపన్నుడే మామజనకుండూ । యిచ్చెను శ్రీరామ లేచిరమ్మనెను ।

భమిడి సున్నపకాయ చిలుకలడక త్తెరా । అరణమిస్తేగాని లేచిరాననెను ।
మదనకందర్పుడే మామజనకుండు । యిచ్చేను శ్రీరామ లేచీరమ్మనెను ।
బంగారుగొలుసుతో పావురముపిట్ట । అరణమిస్తేగాని లేచిరాననెను ।
వేలసంపన్నుడే మాజనకుండు । యిచ్చేను శ్రీరామ లేచిరమ్మనెను ।
వెండికాగులుమంచి భమిడిగోలెములు । అరణమిస్తేగాని లేచిరాననెను ।
లక్షసంపన్నుడే మామజనకుండు । యిచ్చేను శ్రీరామ లేచిరమ్మనెను ।
పత్సలపతకములు జోడధనాలు । అరణమిస్తేగాని లేచిరాననెను ।
కోటిసంపన్నుడేమామ జనకుండు । యిచ్చేను శ్రీరామ లేచిరమ్మనెను ।
పట్టెమంచముపరుపు భటులుదాసీలు । అరణమిస్తేగాని లేచిరాననెను ।
మదనకందర్పుడె మామజనకుండు । యిచ్చేను శ్రీరామ లేచిరమ్మనెను ।
తూర్పుపడమరలన్ పాడావులామంద । అరణమిస్తేగాని లేచిరాననెను ।
సంపదలుగలిగిన మామజనకుండు । యిచ్చేను శ్రీరామ లేచిరమ్మనెను ।
వుత్తర దక్షిణముల ధర్మావులమంద । అరణమిస్తేగాని లేచిరాననెను ।
అతిభాగ్యవంతుడే మామజనకుండు । యిచ్చేను శ్రీరామ లేచిరమ్మనెను ।
పంటభూములు మరియు జోడుశాలువల్గూ । అరణమిస్తేగాని లేచిరాననెను ।
అరణమ్ములిచ్చేను అతివనిస్తిని । ఆసీతపతినీవు లేచిరావయ్యా ।
వెండిత్రాళ్లనుమంచి పసిడిత్రాళ్ళును । రామునీమెడవేసి లాగిరప్పుడు ।
ఆణిముత్యాలదే అపరపతకాము । ఆసీతవేసెను రామూనిమెడను ।
రంజిల్లుచును సీతదగ్గిరకువస్తె । సిగ్గున శ్రీరాము దిగ్గునాలేచే ।
గుఱ్ఱములేదనీ యేలలిగినావూ । హస్తి వాహనమెక్కి లేచిరావయ్యా ।
అందలములేదనీ యేలలిగినావూ । హస్తివాహనమెక్కి లేచిరావయ్యా ।
యేనుగులేదనీ యేలలిగినావూ । యెలనాగభటులతో లేచిరావయ్యా ।
పల్లకీలేదనీ యేలలిగినావూ । పక్షితేజీనెక్కి లేచిరావయ్యా ।
దుప్పటీలేదనీ యేలలిగినావూ । శాలువలు కప్పుకొని లేచిరావయ్యా ।
ఉలవగింజలకుడితి వూరిఉన్నాది । ఉడుకుబోతులకెల్ల వప్పజెప్పించు ।
పత్తిగింజలకుడితి పాచివూన్నాది । పాడావులకును బంపించిరావయ్యా ।
చేబియ్యపన్నము చెల్లకున్నాది । వదినెలమరదళ్ల చెల్లించమనుము ।
రమణులెల్లనుయిట్లు రమ్మనుచుబలుకా । రామచంద్రుడుసీత విడిదికిజనిరి ।

సీత అప్పగింతలు

(కిటతకిట, కిటతకిట,)

పున్నమవెన్నెలో చల్లనిరాత్రి । కన్నె పైనముజేయ కదలివచ్చిరి ।
దశరథులుతమరపుడు కడుసంభ్రమపడుచు । జనకులకుజెప్పరే సీతపైనంబు ।
అటుగాకమీమాట మేముకాదనము । ఒకమాటవినవలె ఏకాంతముననుు ।
ముగ్ధవలెపెరిగింది లానుకడుపిన్నా । పంపనేటికి యింకచిన్నదందూరు ।
పచ్చంగకట్టిన పందిళ్ళక్రింద । పద్మాయతాక్షిని బట్టిమేల్కొల్పి ।
వై దేహియింక మా అభిలాషవినుమూ । వివరాములెరుగాదు యింకచిన్నది ।
పట్టెమంచముమీద పవళించియున్న । పద్మాయతాక్షిని బట్టితెమ్మనెను ।
జాజిమొగ్గలరేకు గేదంగిరెవికె । జనకులువారింటి కూతురాలేవే ।
మెడనుగంధముబూసి పువ్వులూముడిచి । పట్టుచీరాదెచ్చి కట్టబెట్టెదరు ।
సర్వాంగసుందరి తల్లిదండ్రికిని । ఆనందబాష్పములు నయనములగురిసె ।
ఎలనాగమీరలు వగవంగనేలా । మీకుహర్షమైన మాటజెప్పేను ,
కోడికుయ్యగపెక్కు భేరీవెయ్యగను । అప్పుడుతనబావ దశరథులకు ।
ముత్యాలగద్దెను పోత్రిలులోబెట్టి శ్రీగంధమలది । చీర కట్టాబెట్టి
వలరాజుబంపినా వలపుచీరెలను । ముదముతోవై దేహికి ముచమొప్పబెట్టే ।
వరుసతోకట్నాలు యిచ్చిపంపించి । బాలునితండ్రియా దశరథరాజూ ।
చుట్టాలికిప్పించె సొగసుచీరెలను । బంధువులకిప్పించె పట్టుచీరెలను ।
పురోహితులకునూ పూలమాలికలు । పురుషోత్తమునకిచ్చె పూలజాజులును ।
వేలసంపన్నుడై వెలయునాయన్నా । వెలయయాజ్ఞికులకు వేయికట్నాలు ।
ఘనమైనతొడవులు కట్నాలుయిచ్చి । వేంచేసేజనకుడు వైదేహినంప ।
తొమ్మిదినెలలూమోసి తొలిగర్భమునసూ । అమ్మరోనినుగన్న భాగ్యమేమమ్మా ।
ఇన్నిఏండ్లు పెంచి యీకన్యనిపుడు । పన్నుగాతప్పులు పట్టంగవద్దు ।
అంతమీరందరూ యాప్తులైరిపుడు । పన్నుగాతప్పులు పట్టంగవద్దు ।
బంగారుగిన్నెలో పాలునెయ్యిపోసి । బాలునీచేతిలో చెయివప్పగించె ।
సూడిగలచేతిలో జానకినిదెచ్చి । కౌసల్యాదేవిని యటుజేరపిలిచి ।
కౌసల్యచేతిలో చెయినొప్పగించి । అవనిజఖారమ్ము మీభారమనియె ।

నీకుతమ్ముని పట్టి నిజముసుమ్మువదిన । పాలలోముంచె త్తి నీకి స్తినమ్మ
మట్టెలపిల్లేళ్ల జానకినిదెచ్చి । కైకమ్మ చెతిలో చెయినొప్పగించె ।
చేతులచేపట్ల జానకినిదెచ్చి । శాంతమ్మ చేతిలో చెయినొప్పగించె ।
హ స్తకంకణాల సీతనుదెచ్చి । సౌమిత్రిచేతిలో చేయొప్పగించె ।
పచ్చకడియాల జానకినిదెచ్చి । సుమిత్రచేతిలో చేయొప్పగించె ।
నెయికాచనేరదు నెలతసుమివదిన । నేర్పుతోపనులెల్ల నేరపావమ్మా ।
కుడువనేరదు చిన్నపసిబాలసుమ్మి । వేరుగానవనిజ లానారగించదు ।
చల్లచేయనేరదు సఖియసుమివదిన । మీబాలలలో నొక్క బాలగాచూడు ।
బుద్ధులెరుగదు మంకుబుద్ధులేకాని । బుద్ధివచ్చినదాక దిద్దుకోవమ్మా ।
ఎడచంటిబిడ్డ నన్నెడబాయదమ్మ । చేడెరోతనసేవ చేయించుకొమ్మా ।
అబలఎరుగదుఏమి అదిబాలసుమ్మీ । మీబాలలలోనొక్క బాలగాచూడు ।
చిన్న బాలనునేను చేయియిచ్చినాను । ఈబాలచేతనీవు సేవచేయించు ।
బొమ్మరిళ్ళానాడు బుద్ధెరుగదబలా । మెల్లగానేర్పుతో పనినేర్పవమ్మా ।
ఆకలెరిగన్నంబు పెట్టినదాక । అడుగనేరదునీవు యడిగిపెట్టుము ।
అన్నానబెంచుమీ అమృతానబెంచు । చిన్నపిల్లను నీచేతికందిస్తి ।
పనినేర్పుఎరుగదు పణతిసుమివదిన । పదిలముగపనిచెప్పి చేయించుకొమ్మీ ।
ఆడబోయినచోట అట్టెయుండేను । మెల్లగానేర్పుతో పిలువవేయమ్మా ।
కోడలుమీసొమ్ము కొడుకుమీసొమ్ము । ఆడవారినిగన్న యలసంతెనమ్మా ।
సిరివంటికోడలు హరివంటికొడుకు । మగువరోసౌభాగ్య మహిమయేమమ్మా ।
మాబాలకాదుసుమి మీబాలసుమ్మి । మాబాలమీబాలగా చూడవలెను ।
కలికికన్నుల బాష్పములు రాలగానూ । అలివేణి ప్రేమతో అప్పుడిట్లనెను ।
తల్లితండ్రాదులు అత్తమామలును । యెల్లబాంధవులును ఆయింతికిపుడు ।
ఎలనాగమీబిడ్డకేమి కొదవమ్మా । అలసిపాన్పుమీద యటుపవ్వళించు ।
కొమ్మ టేనుగువంటి కొమాళ్ళగనునూ । ఆడపడుచులగన్న అలపుసొంపెరుగ
మీరేలయామాట ఆనతిచ్చేరు । నాకువక్కాడపడుచు నగరానకలదు ,
దశరధుకూతురు శాంతగిరికన్యా । కౌసల్యగారాబుపట్టి సుమి వదిన ।
మీసీతమాశాంత సమముగానుండు । నమ్ముమాపూబోణి నలినాయతాక్షి ।
చెప్పినపదిమాటలు వినిపించుకొని । కౌగిలించుకొని కన్నీరునించె ।
పొన్నపూవడిబెట్టి బొమ్మవడిబెట్టి । భాగ్యవతిదాటెనే భోగపుగడప ।
ముత్యాలవడిబెట్టి కందవడిబెట్టి । పసిడిగిన్నొడిపెట్టి పణతిపంపుదుము ।

ముత్యాలవడిబెట్టి కందవడిబెట్టి । జీలకర్రవడిబెట్టి సీతనంపుదుము ।
అరటిపండ్లొడిబెట్టి అరిసెలొడిబెట్టి । అతివదాటెను అతిరచ్చగడప ।
శ్రీవైభోగమున సీతరాముడునూ । అయోధ్యపురికేగు అతివేగముననూ ।
అమరభూపట్నాన మధ్యాహ్నవేళా । పుణ్యాంగనలువచ్చి భోజనముచేయ ।
యారాత్రితనపుత్రి యంతగాతలచి । అలివేణిప్రేమతో అల్లునకనియె ।
నీలమేఘశ్యామ వగవంగనేలా । మీకుహర్షమైన మాటజెప్పెదము ।
వెయ్యార్లుబంపేము ఓలదిమాయమ్మా । తొలుచూరుపొయిరావె తోయజగంధి ।
ఇప్పుడునీవెంట అన్ననంపెదము । దినములెంచకనుండు దేవిమాయమ్మా ।
హాదేవినీవు పుట్టిన నాటికిపుడు । ఎడబాయవలసె నేమి సేయుదును ।
భూమీశ్వరికన్న బుద్ధికలిగుండు । అత్తమామలకెల్ల అడుగుదాటకుమీ ।
తలఎత్తిచూడకుమి తరుణిమగవార్నీ । పలుకుమనియొకమాట బయలుపెట్టకుమీ ।
అంతఃపురమందు పతియన్నమాట । ఎంతైనహితులకు ఎరిగింపకమ్మా ।
పతినిన్నుపిలచి కోపముచేసినను । పతికెదురుమాటలు పలుకకేతల్లీ ।
పతియెదైవముసుమ్మి పణతులకునెల్ల । ఆపతిమాటలకు అడుగుదాటకు ।
విభుడుమన్నించెనని విర్రవీగకుమీ । పలుమారుపల్లెత్తి నవ్వబోకమ్మా ।
పలుమారుమామీద ప్రేమలుంచకుమీ । పరమాత్ముతోగూడి చెలగుమోయమ్మా ।
పతికిమునుపుగలేచి పనులెల్లదీర్చి । ఎలమితోయిష్టాన్న మారగించుమా ।
ఇంతిరోగృహకృత్య మిరుగుపొరుగులకూ । ఎంతమాత్రమునీవు తెలినీయకమ్మా ।
ప్రియుడుభోంచేసిన భుక్తశేషంబు । అయదవతనపనుచు అపుడారగించు ।
శయ్యచక్కగజేసి శయనింపజేసి । చేతికి తాంబూలమందియ్యవమ్మా ।
చరణములొత్తంగ వలయునామీద । పతివామభాగమున పణతిశయనించూ ।
అనియిట్లుపలికేటి అతివనుచూచి । అధరాకాంతుడు ఆమెకిట్లనెను ।
రాక్షసాసంహార రామభూపాలా । ప్రేమలరవైరుల పరమకళ్యాణా ।
ఆరాత్రివైదేహినీ విలుచుకొని । విడిదింటికిలాను విభుడువేంచేసె ।
పూజితమగుచున్న బూజమ్ముబంతి । భోజనాలందారు పొందుగాజేసి ।
గుమ్మడిపండంటి కొమరైనపట్టి । కూతురుపైనమ్ము చేసెనాయింతి ।
భారతితొడలపై పట్టినందుంచి । హారమణిజాలితో నొప్పగించెదమూ ।
తలయంటిపెంచేటి దాదులనిత్తూ । అమ్మరోనీకును హరణమిచ్చేము ।
చిన్నచిన్నచీరెలు జరగురలును । సెల్లాలుపావడలు జలతారుచుట్లు ।
అంచులకుమించినట్టి చెంగుబలర । మంచివిలాసముల మధురచీరలును ।

కస్తూరిపట్టెలును గంధపుండలును । అలరూన కజ్జాములు కొట్టుపసుపులునూ ।
సెనగపప్పుండ్రిముల్ చలిమిళ్ళుకలిపి । ఆవెనుక భక్ష్యముల్ అవనిజకుదెత్తు ।
పొందైనయాపసిడి బొమ్మలుకొని । పొత్తుకలిగుండుమీ పణతిమాతోను ।
ముదముతోజనకుని ముందరబెట్టి । పల్లకిలోబెట్టి పరువులెత్తించె ।
ముదముతోజనకులకు మ్రొక్కె వైదేహి । అతనిమనసూన తలవంచిపలుకు ।
మరదులుముగ్గురికి మరిచెప్పబోవ । వదినలకు నమస్కారములుజేసె ।
సన్నంపుముత్యాలు జల్లపోసినటుల । జానకిచెక్కిళ్ళ పడెనుకన్నీళ్ళు ।
కన్నీటనూతుడిచి కౌగిటనుజేర్చి । మిథునంపుసీతా యడలనేటికే ।
రాజాధిరాజ సురరాజశేఖరుడా । రాజాధిరాజనుత రామభద్రుడా ।
ఇచ్చినహారములు ఏమిటికొందువ । అనుకూలప్రతిమలతొ ఆట్లాడవమ్మా ।
బుద్ధులుచెప్పుచూ వప్పగజెప్పి । అమ్మరోపోనీవు అత్తవాడలకు ।
చిలుకలచిక్కట్లు చిన్నదువ్వెనలు । అమ్మరోపోవె నీవత్తవాడలకు ।
రావెచిలుకలకొలికి రాయంచగమనా । రావెమాకలహంసి రాజీవనేత్రి ।
చెక్కిలినొక్కుచు చక్కనితల్లి । అక్కరకుతగినట్లు ఆర్మాంగిరావే ।
మీయత్తమామ నినుబంపమంటె । మాకుచనువులేదు మారుమాటాడ ।
మీబావమరదులు నినుబంపమంటె । మాకుచనువేదమ్మ మారుమాట్లాడ ।
ఓతల్లిరో నిన్నుకన్నలాభంబు । హరియల్లుడాయె మాఅదృష్టముచేతా ।
కలవస్తువులుమంచి పూరగాయలునూ । కాముడుభోంచేసే విడిదిలోపలనూ ।
బూరలూతప్పెట్లు బాకాలుమరియు । కొమరొప్పగాయకులు కొలుచుభటులూనూ ।
సీతరాముడూ మీవంటివారు । జనకునను అల్లుడని వేయించెభేరి ।
పట్టాభిరాములు నీవంటివారు । పట్నంబుయేలుమని వేయించెభేరి ।
అత్తమామలతోటి హర్షంబుగల్గి । అణకువతో సంచరించుమాయమ్మా ।
వదినమరదళ్లలో ఓర్పుగలిగుండూ । విమరిశతోతిరుగు వెలదిమాయమ్మా ।
బావమరుదులతోటి భయభక్తిగలిగి । బహునెమ్మదిగతిరుగు బాలమాతల్లీ ।
తోటికోడళ్ళతో కలతలాడకుమీ । కూరిమిగలిగుండు గుణముగలతల్లీ ।
ఇరుగుపొరుగులవారి యిండ్లకునుపోకు । విమరిశకలిగుండు వెలదిమాయమ్మా ।
అతివతనపుత్రికి అన్నియునుజెప్పి । అతిజాలిగాసుతను అప్పగించేను ।
అనియిట్లుబుద్ధులు అన్నిచెప్పుచును । తల్లికౌగిటజేర్చి కన్నీరునించె ।
అఖిలాండసీతను వదలనేటికిరాజు । దశరథుకొడుకు రామచంద్రునికి ।
ఓదేవిపట్టంపు దేవిగావమ్మా । శ్రీరామువద్దను బుద్ధికలిగుండు ।
శ్రీలక్ష్మివై నీవు శ్రీరాముకొమ్మా । సిరిగలిగివర్ధిల్లు సృష్టిపాలించు ।

సీత అప్పగింతల పాట

దశరథమహరాజు విశ్వదంబుగాను । జనకునకుచెప్పరే సీతపయనంబు ।
అవుగాక మీమాటమేము గాదనము । వినవలెనుఒకమాట ఏకాంతముగాను ।
వైదేహి పెరిగింది తొలుచూలువలెను । ఆచారమింతయిన ఎరుగదింకాను ।
మాతృగృహమనిమీరు మనసులోదలచీ । మారుమాటాడక మగువపంపండి ।
అన్నమాటలువిని జనకమహరాజు । అమ్మరమ్మనిగుణము లంకించిపిలిచె ।
మామిడిపండురావె మాణిక్యమురావె । మత్స్యావతారుల దేవిరావమ్మ ।
గుమ్మడిపండురావె గుణధామరావె । కూర్మావతారుల దేవిరావమ్మ ।
వసుధనూలక్ష్మినీ సమముగాజేయు । వరహావతారుల దేవిరావమ్మ ।
నవకోటిబుషులు ఆనందమునబొగడ । నరసింహావతారుల దేవిరావమ్మ ।
వరగుణనిధిరావె వరహాలరాణి । వామనావతారుల దేవిరావమ్మ ।
పనసపండురావె బంగారుబొమ్మ । పట్టాభిరాములదేవిరావమ్మ ।
కృష్ణవేణిరావె మరుమాతరావె । కృష్ణావతారుల దేవిరావమ్మ ।
బుద్ధి వంతారావె ధర్మాంగిరావె । బుద్ధావతారులదేవిరావమ్మ ।
కలికిచిలుకారావె కమలాయతాక్షి । కలికావతారులదేవిరావమ్మ ।
జనకుడుజానకిని తొడలపైనుంచి । ఆనందబాష్పములు కన్నులనింపె ।
అర్థముబెట్టియు ఆవులనుగొంటె । దానదత్తముసేయ తనవశముగాదు ।
జనకుడుజానకిని కన్యధారపోసె । రాముడేభామందు కాదిక నావశము ।
పట్టుచీరలుమంచి యత్తకుకరవికె । తగుసీతకు దెత్తురితకుకరవికెలను ।
వీణంచుకరకంచు వెల్లబొమ్మంచు । అంచులకుమిన్నంచు ప్రబలుచీరెలును ।
ఇంద్రనీలమనియేటి యీవన్నెపట్టు । చంద్రకాంతులతోను సమమయినపట్టు ।
హంసవర్ణమనియేటి ఆవన్నెపట్టు । మేఘవర్ణముతోను సమమయినపట్టు ।
పచ్చగాగట్టిన పందిళ్లక్రింద । పీటపట్టుపెట్టి పీటలుపరచి ।
అపుడువసిష్టుని కూర్చుండబెట్టి । అంతటవసిష్టున కరుంధతికిని ।
అప్పగింతలవేళ ఆభరణాలిచ్చిరి । లక్ష్మితోగూడిన నారాయణునకు ।
చేతబన్నసరము సీతచేనిచ్చి । పార్వతితోకూడిన పరమేశ్వరునకు ।
పైడిచెరగుల పట్టుబాగుగానిచ్చి । బంగారుపళ్లెములొ పాల్నెయ్యిపోసి ।

బాలహస్తమ్ములు పాలలోముంచి   కాళ్లకడియాల జానకినితెచ్చి ।
దశరథులచేతిలో చెయ్యొప్పగించి । కంకణాలచేత జానకినిదెచ్చి ।
కైకమ్మచేతిలో చెయ్యొప్పగించి । యెదచిన్నపడుచమ్మయెడబాయదమ్మ ।
చేదెరోమీసేవ చేయించుకొండి । ఏడబోయినఆడ అట్టెయుంటేను ।
మెల్లగానేర్పుతో పిలుచుకోరమ్మా । మాపట్టికాదుసుమి మీపట్టిసుమ్మ ।
ఇదిశాంతఇదిసీత సమముగాజూడు । సూడిదములచేతి జానకినిదెచ్చి ।
సుమిత్రచేతిలో చెయ్యొప్పగించి । చాముపువు కడియాలజానకినితెచ్చి ।
శాంతమ్మచేతిలో చెయ్యొప్పగించి । అపుడుజనకరాజు కన్నీరుబెట్టె ।
అపుడుశాంతదేవి యిట్లనుచుపలికె । జనకుడామీబిడ్డకేమి కొదువయ్య ।
అలరుపాన్పుమీద అమరుండగలదు । బంగారుపళ్లెములో పాల్నెయ్యిబోసి ।
బాలహస్తమ్ములను పాలలోముంచి : అప్పుడుజనకుడు ఇట్లనిపలికె ।
అగ్నిసాక్షిగాను పెండ్లాడినావు । అవనిజభారము మీభారమనిరి ।
హస్తకంకణాల జానకినితెచ్చి । అరాముచేతిలో చెయ్యొప్పగించి ।
అష్టవర్షావతి యీకన్యనెపుడు । యిష్టముగనేలుకో ఇంతినీనీవు ।
చిరమువాత్సల్యత శ్రీరామయనుచు । శ్రీరాముచేతిలో చెయ్యొప్పగించి ।
పద్మముఖములకెంపు పలువరుసమెరయ । నవ్వుచునిట్లనె రఘురాముడపుడు ।
జనకుడామీబిడ్డకేమి కొదవయ్య । అలరుపానుపుమీద అమరుండగలదు ।
సీతామహదేవి తల్లిఅప్పుడును । వియపరాలుకౌసల్యను చెయిపట్టిపిలచి ।
కుర్చిపీటలువేసి కూర్చుండబెట్టి । చేతిలోచెయివేసి తాకౌగలించె ।
కుసుమవరగంధి తాకూతునొప్పగించి । నీకుతమ్ముని పట్టి నిజముసుమివదినె ।
నీకిస్తిపాలలో ముంచెత్తవమ్మ । పాలనేముంచెత్తు నీటముంచెత్తు ।
నెయికాచనేరని నెలతసుమివదిన । ఆకలికివోర్వని యబలసుమివదినె ।
ఆకలనియెన్నడు అడగనేరదు । వేళయెరిగిపెట్టుమావెలదిమావదిన ।
కొమ్మ బేస్గులవంటి కొమరులేగాని । ఆడపడుచులగన్నయలపెరుగరమ్మ ।
అదియేల ఆమాటలానతిచ్చేరు । అలాగెమాకొక్క అడపడుచుంది ।
దశరథులకూతురు శాంతమహదేవి । కౌసల్యగారాల పట్టిసుమివదిన ।
తొమ్మిదినెలలుమోసి తొలిగర్భముననను । అమ్మరోనినుగన్నయానందమేమి ।
యెనిమిదేండ్లుబెంచి యీకన్యనివుడు । యెలనాగనీకిస్తి యేలుకోవమ్మా ।
యెలనాగనీబిడ్డ కేమికొదవమ్మా । అలరుపాన్పుమీద అలరుండగలదు ।
మట్టెలపిల్లేళ్ల మాళవినిదెచ్చి । భరతునిచేతిలో చెయ్యొప్పగించి ।

ఉంగరాలచేతి యూర్మిళనుతెచ్చి। సౌమిత్రిచేతిలో చెయ్యొప్పగించి।
చేకట్లకడియాల శృతకీర్తిదెచ్చి। శత్రుఘ్నుచేతిలో చెయ్యొప్పగించి।
కోడికుయ్యగలేచి దశరథులుభేరి। వేయించిరిచెప్పరే సీతపయనంబు।
ఎక్కడమిథిలాపురి యెక్కడయోధ్య। యేబ్రహ్మగూర్చెనే యెలనాగనీకు।
అడవులుమృగములు అవికొండగుహలు। అమ్మమ్మనిన్నెవ రాదరించేరు।
పులులున్నపుట్టలు అడవిమృగములును। అమ్మమ్మనిన్నెట్లు అంపుదునునేను।
మాసీతరాదుగా మీతోనుఆడ। అమ్మలారామీర లేలవచ్చెదరె।
బొమ్మరిండ్లున్నవి బొమ్మలున్నవి। మాసీతరాదుగామీతోనుఆడ।
బొమ్మరిండ్లుగట్టి బొమ్మలనుబెట్టి। ఆటయెవరాడెదరమ్మ మాయింట।
బొమ్మలకుసొమ్ములు పోరితెమ్మనుచు। నన్నెవ్వరడుగుదురు నాతల్లిసీత।
ఇంటగుజ్జెనగూళ్లు అట్టెవండుచును। ఆట్లెవ్వరొండెదరు అమ్మమాయింట।
ఆడుచుపాడుచు నట్టెరమ్మని। నన్నెవరుపిలచెదరె నాతల్లిసీత।
వేకువజామునలేచి వెలదులనుపిలచి। తద్దెవ్వరుండెదరు తల్లిమాయింట।
ఊగుదమురమ్మని యువిదలనుపిలచి। ఇంకనూగెడి వారలెవరుమాయింట।
బంతినారుపోసి మాదొడ్డినిండ। చెట్లెవరుపెంచెదరు చేడెరోసీత।
బొమ్మవడికట్టియు గిన్నెవడిగట్టి। పసుపుబియ్యపుగిన్నె పడతివడిగట్టి।
పాలపండ్లొడిబోసి ఫలములొడిబోసి। అరటిపండ్లత్తాలు అతివవడిబోసి।
కందమూలంబులు పోకలాకులును। వెండిగిన్నెతోటి వెలదియొడిగట్టి।
ముదముతో జనకుని ముద్దుకూతునకు। ముత్యాలుఒడిబోసి ఒడిబియ్యంగట్టి।
రామచంద్రుని చెట్టబాగుగాబట్టు। ఇరుగింటికెళ్లకే ఇందీవరాక్షి।
పొరుగింటికెళ్ళకే పంకజాలాక్షి। అంతఃపురమున అనుకొన్నమాట
ఎంతస్నేహితులైన నెరిగించకమ్మ। ఇంట్లోదిగృహకృత్య మిరుగుపొరుగులతో।
అంటినావారితో నొకటాడకమ్మ। ఆడిన నాడికల పాలగుదువమ్మ।
పతియుయేకాంతమున ఆడినమాట। పరులకెవ్వరికీని ఎరిగింపకమ్మ।
విభుడుభుజియించిన పాత్రశేషమ్ము। అమరిన నైదువయపుడారగించు।
పట్టుచీరలుమంచి యతలషురవికె। లక్కపెట్టెలనిండ కొత్తకోకలును।
సుగంధపరిమళం సున్ని పెట్టెలను। కస్తూరికరండము గంధపుండలును।
పొందయిన ఆమంచి బొమ్మలనుదెచ్చి। పొత్తికలు ఆపసిడి బొమ్మలకుగట్టి।
చిలుకపంజరములు చిన్నిదాసీలు। కలికిబలములతో కదలెనూసీత।

ముత్యాలభాషిక మల్లాడగాను । పడతిరోమాసీత తిరిగిచూడవే ।
పచ్చలభాషిక మల్లాడగాను । పడతిరో మాసీతతిరిగిచూడవే ।
నీలాలభాషికం అల్లాడగాను । నెలతరోమాసీత తిరిగిచూడవే ।
ఆక్షయమయ్యేటి ఆభరణములతో । శ్లాంపెనుజనకుండు అయోధ్యపురము ।
శ్రాముడు వేంచేసె తనరాజధాని ॥

ఆవార్తలువిని జనకభూపతి కూతురుబిలచీ ।
రావేననుగన్న కూతురా రావే చంద్రవదనా ।
రావేరామరమణీయనిలా గారాబముతోనూ-।
పిన్నవుగానీ పెద్దవుకావూ ప్రబలబుద్ధికయినా ।
నెలతరోకన్న కూతురవు గనుకనే నొకబుద్ధినెరిగిస్తు ।
వినుమీనాథుని ముంగిట యెన్నడు పకపకనవ్వకుమీ
సుందరనాథుని కన్నాసుమంధర మేల్కొనుమీ ।
కలలోనెవ్వరినయినా పలుకకునిందించకుమీ ।
పంకజాక్షి సీతా చెలువుడు ప్రాణేశ్వరుడూ ।
పిలువక శాయబోకుమీపనులూ ।
పిలిచిన వేళనే పలుకుచుండుమీకలకంఠెరోసీవూ ।
అత్తకు మామకు జనులకు భక్తిగ సేవలుజేయుమీ ।
హెచ్చుగ వదినె మరదల్లలో మెచ్చుగ తిరుగకూ ।
ఆశగలిపించినవార్ని ఆశలెరిగి కాపాడు ।
నీసరివారిని హాస్యము శాయకెపుడు మాతల్లి ।
వడిబియ్యము గిన్నెలతోపుత్తడి బొమ్మలనుంచిరీ ।
చెలిగూడాడెడి నెలతలు గుబగుబవచ్చిరిగా ।
మగువరొనిన్నెన్నటికి చూడగలమనువారు ।
అనుకంటేయిచ్చకమని పలుకుదురు కాంతాలు ।
వయ్యారిజనకుడు బంగరిపల్లకిలో ।
కూతుర్ని అల్లుణ్ని యెక్కినవేళనే ।
శుభమని పలికిరి అఖిలమయినమునులు ।
అల్లుడవూచెలికాడవు తల్లివి తండ్రివినీవే ।
వెళ్లేటప్పుడు బాలను చల్లగ తోడుక పొమ్మీ ।
మగువకు తండ్రిమదపుటేనుగులు పదివేలు ।
కడయెక్కినతేజీలు లక్షలగుఱ్ఱములిచ్చె ।
భామలుభూములు రత్నపుసొమ్ములు భామకపుడు ।
బంగరురధములు పల్లకీలు జనకుడుతానిచ్చె ।
ముచ్చటచ్చటలతో మునులకుఅందరికిని ।
మొక్కుచు అయోధ్యనగరము చక్కగచేరిరివారు ।

పెద్దలకెల్లా మ్రొక్కుచు దీవెనలనుగొనుచు ।
దంపతులిద్దరు అంతఃపురమునకు వేగజనిరీ ।
తల్లులకూ మ్రొక్కిరాముడు జనకూడుయిచ్చిన ।
కానుకలెల్లకూర్చి తనవారికిఇచ్చెను ।
భువిలో ఈపాటపాడినావిన్నా అష్టయ్శ్వర్యములు ।
ఆదిదేవుడురఘుపతి యిచ్చునుమనకూ ॥

సీతసమర్త

వీరరసమ్ముసశివవిల్లూ ఆరూఢిగఖండించి ।
వేడుకతోఁవైదేహినిపెండ్లాడె రామచంద్రా ।
అప్పుడుదశరధరాజు తప్పకజనకునిజూచి ।
ఇప్పుడు మీపుత్రికనూ మాయింటికిపంపగవలెను ।
రాముతొౌరాజ్యముచేయుమని సీతకుముత్యపుతలంబ్రాలు ।
తావికివడిబియ్యములు ప్రేమతొౌనిడిరంతటను ।
రాజభూషణమ్ములుబెట్టి నాణెపుతొౌడుగులుదొౌడిగి ।
రమణిరొౌ రామునిచిత్తము రానడువవె మాయామ్మా ।
అత్తమామలసేవా భక్తితోసేయవెతల్లి ।
పతియేకాంతము సెప్పిన పలుకకు ఎవ్వరితోను ।
పతినీపాలిటిదైవము మదియెప్పుడుగాదలచు ।
ఓవదినెరొౌ మాపడుచు వానికెకోడలు సుమ్మా ।
భావించేలుకొమ్మీ బాలల్లోనొౌకబాలనెను ।
పిలచిభోజనమ్ములకూ పెట్టినగానొౌల్లదుసుమీ ।
వలదనియెరుగదె ఓయమ్మా ఓవదినెరొౌ మాబాలా ।
ఓరుపుగలనాతల్లి ఒప్పులకుప్పవెనీవు ।
నల్లకొౌండరొౌ పోయిరావె నన్నుగన్నతల్లనెను ।
ఆడబడుచునిపంపకున్నా ఆడుకుందురె యీజనులూ ।
పాటిగాదుమాతల్లి పసిడిబొౌమ్మరొౌవినవె ।
అనుచునుబుద్ధులుచెప్పి అంపదలచెకూతుర్ని ।
వెన్నెలపూబోణీరో ఎన్నడుచూడగగలనె ।
ముమ్మారుమాయిల్లు జూచివెళ్ళుముమాతల్లి ।
కన్నులజలములునింపుతు కన్నతల్లితాబంపె ।
రాముడుసతితొౌనప్పుడు రత్నపుపల్లకినెక్కె ।
కురిసెనుపువ్వులవానా మ్రోగెనుసురదుందుభులు ।
ఆడిరిఅచ్చరస్త్రీలు పాడిరిభాగోతులునూ ।

కదలిరికాల్బలముతో వెనుబడరథములునడువ ।

పూదిరినాగస్వరములు చేసిరిఆశీర్వాదములూ ।

ఎదురుగపరశురామునివిల్లు ఒకశరముసంధించి ।

చెదరకుండాఎక్కుపెట్టి శౌర్యవంతుడెరామచంద్రా ।

అనిపుణ్యలోకానికీ పోకుండనుఒకశరమూ ।

నీతిమార్గమునవేసిన నీతిమంతుడెరామచంద్రా ।

సీతనుగూడయోధ్యలో కీర్తిపొగడగసాగె ।

పెరుగుచువైఖరినొప్పచు పరిమళించెనెరామచంద్రా ।

కోమలిభుజియించిలేచి తాంబూలమ్ములుచేయునూ ।

జోడుకూడియాడగ నొకచేడియ గనిరామచంద్రా ।

అచ్యుతులసీతసమర్త ఆడియున్నదె రామచంద్రా ।

అత్తయువినికౌసల్యా తత్తరించికడువచ్చి ।

కడువేడ్కనుకౌసల్యా ఘనముగవిప్రులబిలచి ।

తగుగద్దెలుబెట్టించి తాంబూలమిచ్చెనెరామచంద్రా ।

శ్రీరాముపట్టపుదేవి శుభముగసమర్త లాడింది ।

వేళజూచిచెప్పుడి యిదివేడుక కాయగవలె ।

అప్పుడుపంచాంగమ్ములు విప్పిజూచిమునులెల్లా ।

మంచిదిహస్తనక్షత్రము పంచమిసోమవారమ్మూ ।

మంచిదైన నభిజితు మంచిముహూర్తమె రామచంద్రా ।

పరమపతివ్రతయైయుండును పలువురుపుత్రుల గనును ।

పట్నపురాణై రాజ్యము పాలించును రామచంద్రా ।

కడువేడుక కౌసల్యాప్రేమతొచెలులను బిలచి ।

పేరంటాండ్రను బిలువమని వేడుకజేయగవలెనూ ।

పసుపునలిచిన సీతకును బంగరు పట్టుచీరగట్టి ।

చేడెకుచంద్రకావి రెవికె దొడిగిరి రామచంద్రా !

కాటుక కస్తురి తిలకము కాంతకు సూటిగదీర్చి ।

చాయగలా బంగారపు నెలతకు అద్దముజూపి ।

నాల్గుదిక్కుల మాణిక్యపు దీపమ్ములు వెలుగగ ।

పువ్వుల బంతులు జుట్టిరి పొలుపుగ జానకి కపుడు ।

పాడుచు దంచిరి చిమ్మిలి పంకజాక్షి జానకి ।

మంచి నవరత్న పురోళ్ళు యెంచగల పసిడిరోళ్ళు ।
సఖియలు పాడుచు చిమ్మిలి దంచిరి వేడ్కతో ।
సువ్వి రామచంద్రసువ్వి సువ్వి కీర్తిసాంద్రసువ్వి ।
సువ్వి సీతమ్మ మాకు శుభములిమ్మా ।
సృష్టిలోను సీతమ్మ సమర్తకొట్నాలు దంచ ।
వేడ్కతో పేరంటాండ్రు వేగవచ్చిరీ ॥సువ్వి॥
పసిడి రోకళ్ళబట్టి పద్మముఖులు సువ్విదంచ ।
కనులపండుగాయె కౌసల్యకప్పుడూ ॥సువ్వి॥
ఘల్లుఘల్లుమనుచు హస్తకంకణమ్ములు కదల ।
కొబ్బరీ బెల్లమూ కోరిదంచిరీ ॥సువ్వి॥
నువ్వులా పప్పుదంచి నూటికీ పంచిబెట్టి ।
ఘనముగా పేరంటాండ్రు కలసిదంచిరీ ॥సువ్వి॥
చిమ్మిలి పళ్ళెరములో సమ్మతముగాదోడ్కొని ।
ఇమ్ముగనుండలు చేయుచు కొమ్మలు తబుకుల నింప్రి
కౌసల్యప్పుడువచ్చి కాంతలనందరబిలచి ।
బంగరు తబుకులతోనూ పంచిపెట్టించెనుతానూ ।
పిండి వంటలు పులగమ్ములు పాయసమ్ములు నేతులతో ।
నొప్పుగ పెరుగుల నేతుల వాలలాడిరి రామచంద్రా ।
మూడవదినమున సమర్తావేడుకలన్నీ జేసి ।
చేడెకు నాల్గవనాడు జలకమార్చిరి రామచంద్రా ।
శుభగుణమేలుగల జానకి అతిమానవతి సమర్తలాడింది ।
తగుననెను వైభోగము జగము మెచ్చగ కౌసల్యా ।
సుదతి శుభవారమ్మున శుభయోగపు కరణమునా ।
సుదతికి శుభలగ్నమున శోభనసుముహూర్తమే ।
ఏడు నిలువులాకనకపు మేడలు శృంగారించి ।
వట్టివేళ్ళపానుపులు విభవముతోపరపించీరి ।
అచ్చపట్టుదుప్పటీ పానుపుపై పరపించీరి ।
అచ్చమల్లెలుజాజులు పానపుపై పరపించ్రీరి ।
అత్తరుపన్నీరుమొదలగు పరిమళాదులనుంపించీరి ।
పచ్చిపోకలు చాలపండుటాకులనుంచీ ।

జాజికాయ మొదలగు తాంబూలపు ద్రవ్యములుంచి ।
భూమిలోగలచుట్టాలకు ప్రేమతో లేఖలువ్రాసి ।
అంగవంగకళింగ బంగళదేశాధిపతులు ।
తమసతులతోగూడుకుని తమరంతాయేతెంచి ।
మురియుచువత్తురుజనులు నగరంతానిండిరి ।
అయోధ్యపట్నపు వారికి పంచిరిపసుపునూనె ।
చెప్పిరి భోజనమ్మలకు చెలియ శోభనమనిరీ ।
ఇందుముఖులు తమరంతా పాడుచుజలకములాడిరి ।
వరుసగవలువలుగట్టుకు మురియుచువచ్చిరీ ।
భోరులుకొలువగ వాయిద్యమ్ములు శ్రీరాముల శిరసంట్రి ।
నిర్మలపుదకంబులతో దీర్పునజలకములార్చిరీ !
బంగరుపట్టుపీతాంబ్రము కట్టనిచ్చిరివేడుకలా !
తిరుకస్తూరితిలకము దీర్చిరేరామచంద్రా ।
కౌస్తుభమణిపతకము కర్ణకుండలములువెలుగా ।
పచ్చకిరీటముభుజకీర్తుల నుంచెనూరామచంద్రా ।
బొడ్డుమల్లెలుజుట్టెను శ్రీరాములకు లక్ష్మణునికి ।
పచ్చనిపందిళ్లలోను రత్నపుకంబళ్ళుపరచిరి ।
అచ్చగవేదవిప్రులతోవచ్చి వసిష్ఠుగూర్చుండే ।
బంగరుపీటలపై పట్టువలువలుబరపించే ।
రామునియుంచివశిష్ఠుడు భూమిజతెమ్మని బలికె ।
శశిముఖులందరు సఖియకుంతలకురులార్చిరి ।
బాగుగాచెంగావిచీర సీతాంగనకునుగట్టి
చంద్రకావిపట్టురెవికె దొడగిరివేడుకతో ।
కాటుకకస్తూరితిలకము నెలతకుసూటిగ దీర్చిరీ ।
చాయగలబంగారపు నెలతకుఅద్దముజూపి ।
రవముత్యమ్ములుకమ్మలు రవమించిన కుందేళ్ళు ।
ధగధగసందెటిదండలు రవకంకణమ్ములుమెరయ ।
అరుదుగభన్నస్సరములు ముత్యపుపేరులుబెట్టి ।
ముక్కుకుముంగెరబెట్టి ముగుదకుశృంగారించి ।
అచ్చమల్లెలుదెచ్చి యతివకుకొప్పిడుచురా ।

ఆభరణమ్ములుదెచ్చి అలంకరించిరివేడుకలా ।
తరుణీమణులందరు మాసీతాంగనుదోడితెచ్చి ।
శ్రీరామునిసరస తరుణీమణినినిల్పుదురు ।
హోమపుద్రవ్యములన్ని నీమముతోదెప్పించి ।
తామునిచే వసిష్టుండు హోమంబు ప్రేల్పించె ।
వ్రతమున అధిపతియై రాములు అతివతో హోమమ్ముప్రేల్చె ।
నారికేళములు మంచి కదళీఫలములతోను ।
సతిపతులచేతను యపుడూ ఫలదానములిప్పించి
అతివలు అతివ ఆశీర్వదింపుచు హారతులిత్తురు ।
సీతాసమేతాయ శ్రితమనోల్లాస నీతివాక్యాయ ।
అతినిర్మలాయ రాతినాతిగజేసి రక్షించు ।
జగములను దాతవై ప్రోచు దశరథసుతాయ ।
జయమంగళం నిత్య శుభమంగళం ।
దక్షణతాంబూలమ్ములు వచ్చినభూసురులకు ।
హెచ్చుగచీరలు హారములు వచ్చినస్త్రీలకు నిత్తూ౨ ।
ఇంతులకూ చెలికత్తెలకు బాలురకు ।
పచ్చని పట్టుచీరలు జనకుడుతానిచ్చె ।
రాముడు తల్లిదండ్రికి భూమిజతల్లిదండ్రికి ।
అరుంధతి వశిష్టుమొదలగు పెద్దలకందరికపుడు ।
మ్రొక్కుచు వారిచేతను పెక్కుదీవెన లందుకొనుచు ।
చక్రధరుడు లేచాదిక్కులు వెలుగగజూచె ।
తోకాలోకమ్ములకు యేకముగ విందులుజేసి ।
శ్రీకాంతుల శోభనమిది చెన్నుమీరగ రామచంద్రా ।
తామునికేళి గృహమును మేలిమితో శృంగారించి ।
ప్రేమజానకి పాన్పుకావింతురె రామచంద్రా ।
ఇంద్రనీలపు పట్టుపరుపూ అందముతో పరపించి ।
చంద్రకావితలగడలు యిరుగడలుంచిరే ।
పరుపుపై మెత్తగమంచి సరస సల్లాపముసెయ్య ।
మీకు సంభ్రమముగాజేసి శ్రీరామచంద్రా ।

కర్పూరతరువుల గాలప్పుడు విసరగ ।
పువ్వుల తల్పము మంచముమీదికి నొప్పులొలుకంగ ।
పొన్నుపైకూర్చున్నా పరంజ్యోతి బ్రహ్మము ।
మిక్కిలి పోగులుకాంతా వెక్కిళ్ళు మరసెనె ।
రామునికేళిగృహము మేలిమయిన వస్తువులు ।
చాలాపెట్టించెను వేడుకతో కౌసల్యా ।
మేలిమైన దానిమ్మఫలములు చూతఫలములను ।
మిక్కిలి కమలాఫలములు పచ్చిసెనగ కట్టలునూ ।
అచ్చుగతేనెతొనలు చిటిబెల్లపచ్చులె రామచంద్రా ।
రంగునసీతతోను నాడేటి రంగైన నిమ్మపండ్లు ।
వాసనవెలగపండ్లు సీతకు ప్రేమనె రామచంద్రా ।
ముత్యపుసున్నము మంచి పచ్చలసున్నపుకాయ ।
రంజిల్లే యపరంజి మేలిమైన పన్నీరు ।
చాలతెప్పించుచుండెను వేడుకతో కౌసల్య ।
కొడుకుకోడలువచ్చి కౌసల్యకుమ్రొక్కగ ।
తనకు మనుమలగనమని దీవించెకోడల్నీ ।
ఓకాంతామణి నీతో నీ కాంతుడుపలికినను ।
పరకాంతలకెరిగించకు ఓకాంతామణినీవు ।
రాజకుమారైనుతోడుకు రాజాంగనలందారు ।
తేజముతోమందిరమ్ములకు రాజీవాక్షులుజనిరి ।
సల్లాపిపుగృహములో రఘువల్లభునియుంచి ।
మెల్లగగలిపివచ్చిరి వేడుకతోరామచంద్రా ।
నెలతవుండుమని నవ్వుతుతలుపులుచేర్చి ।
నెలతలునవ్వగజానకి వణుకుతున్నదె రామచంద్రా ।
తలుపుదెగ్గరసీత ముసిముసినవ్వులునవ్వి ।
అతిలజ్జింపుచు సీత అక్కడినిలచెనె ।
అంగుళ్యమ్మున రత్నపువుంగర మపుడుదీసి ।
అంగనముందరవేసి యుప్పొంగితెమ్మనె రామచంద్రా ।
పతియాజ్ఞనుమీరకనూ అతిభయమునవుంగరము ।
సతిగొనితెచ్చియిచ్చిన జనుపుజేసెనెరామచంద్రా ।

సీతనుదొడలపై నుంచుకు రమ్మని నిమ్మఫలమూలిచ్చి ।
అమ్మరొలాలించి పరబ్రహ్మమైనరామచంద్రా ।
వెలసినపుడోదేహము క్షణమాత్రమ్ము నవాడినను ।
అనినిజవెంతన హరిహరియనెనే రామచంద్రా ।
చాలులెమ్మని చెయిబట్టుకు నీలవర్ణుడు జానకినీ ।
చాలదయతోనప్పుడు సతినిలాలించెనురామచంద్రా ।
చాలులెమ్మనిచెయిబట్టుకు నీలవర్ణుడు జానకినీ ।
సొగటాలాడుదుమూ రమ్మనెరామచంద్రా ।
తిత్రికితీమంచామది చక్కపొగడభారాయనుచు ।
భారభిత్రీదుగయని తొమ్మిదిపదియనుచును ।
తగువాడేనుపందెములు ఆటఆడనురాముడు-సీతగెలిచే ।
కోటిద్రవ్యము తెమ్మనెసీతరామచంద్రా !
సకలరాజ్యవైభోగము సతినీవాడనుగానా ।
సకలమునీదేయనుచును సతిలాలించెనె రామచంద్రా ।
సీతానీవంటిస్త్రీలతో రాత్రిపగలుకూడున్నా ।
ఆకలిదప్పికబాయును అలసటలేతోచవు ।
వేడుకతోసీతసమర్త పాడినవిన్నగాని ।
ఇష్టసంపదలు వైభోగములిచ్చిరక్షించును ।

సీతవసంతము

(కిటతకిట, కిటతకిట, కిటతకిట, కిటతకిట,)

సీతామహాదేవి చెల్లెండ్లతోను । ఘనముగా ఒకబొమ్మరిల్లు గట్టుకొని ।
ఆడుచునుండగా అర్ధాంగివిభుడు । శ్రీరామచంద్రులు కొల్వుచాలించి ।
రాణివాసపుకొల్వు రాజుగూర్చుండి । పిలిపించేతుంబురుల నారదులనెల్ల ।
రంభాదులపిలిపించె రఘురాముడపుడు । అచ్చరాస్త్రీలు రంభాదులే తెంచి ।
ఆపసిడిమేడలో గణగణధ్వనులు । ఆపసిడిమేడలు అతివతాయెక్కె ।
ముత్యాలగడఃపతా తొక్కుతూనిలచె । బంగారుతల్పులా పట్టుకూచూచె ।
అంగనచూచెనే ఆరాఘవులను । తేటకన్నులరాముడు దేవినిజూచె ।
రంభనాట్యముజూచు రమణితెలివొంది । ఆపసిడిమేడలు అతివతాదిగెను ।
అర్ధాంగిపోగాను ఆరాఘవులూ । యెంతభ్రాంతిపడి యింతివచ్చిందో ।
మముజూచిఆయింతి మగుడుచున్నాది । యిక్కడరఘురాము విభుడతండనెసు ।
అక్కడిజానకిని తోడితెమ్మనెను । రంభనాట్యముజూడ రమణిరావమ్మ ,
అంగనారమ్మన్న అర్ధాంగిబలికె । అత్తమరుగుదానా అటువున్నదాన ।
యెన్నడురఘురాము నెదుటనేనిలువ । వోయమ్మ నీవొచ్చినపుడె శ్రీరామ ।
చంద్రూలు ఆద్వారమునకు చనుదెంచ్రీ । వూర్మిళమాళవి శృతకీర్తిరాగ ।
కనుసంజ్ఞలూచేస్తు కాంతలునిలచిరి । అర్థాంగిరాగాను ఆరాఘవూలు ।
అర్ధాంగిజడబట్టి అట్టెలాతీసె । ఆభమిడిస్తంభాల అటుముడీవేసె ।
తమముత్యాలహారములు పతకహారములు । జానకికిసిగ్గని లాముడివేసె ।
యింతసేవు భయపడి యుంటివేసీవు । యివ్వన్ని బూటకా లిందీవరాక్షి ।
విల్లువిరవామేము వచ్చినానాడు । విరహతాపమ్ములు మేముయెరుగనివె ।
విల్లువిరువామేము వచ్చినానాడు । నాడుజూచితిమి నీనాటకాలన్ని ।
సిగ్గునాభయమునా నెలతతలవంచె । పద్మాక్షికరములు అటువణకదొణగె ,
నీలవర్ణుడుతాను నెలతజడవిచ్చ । జానకివేసిన ముళ్ళను విప్పుకొనె ।
అర్ధాంగినెత్తుకుని ఆరాఘవూలు । అంతఃపురమ్ములకు అటువేగవచ్చి ।
బంగారుపాన్పుపై కూర్చుండివేగ । జానకికిసేవలు ఆటుచేయదొణగె ।
ముత్యాలహారము మురవైరివిసరె । కర్పూరతాంబూలంకాంత కందిచ్చె ।

కనకమేడలోను కరుణాకరులు । ఆరాజ్యలక్ష్మితో అతిభోమునను ।
జానకితోసరసమ్ము లాడుచూతాము । రామచంద్రులు పూలబంతిచేవిసర ।
పువ్వులబంతులకు పణతిమూర్చిల్లె । ఝుడియకహరియెదుటపడి మూర్ఛలాయె ।
పడినసతిజూచిహరి అదరిపడిలేచి । ఝుడియకాయెత్తితన తొడలపైనుంచి ।
వగవకుమని తనవక్షమునజేర్చి । బిగువుగౌగిలిబట్టి భీతిమాన్పుచును ।
చెలికత్తెలనుబిలచె రఘురాముడపుడు । శ్రీలక్ష్మితోడుకుని శీఘ్రానవచ్చి ।
ఎపుడునువ్వాడేటి బొమ్మలిళ్ళళ్లొ । చెల్లెళ్ళతోనాడు సీతామహాదేవి ।
అక్కడికివచ్చెనె అత్తకౌసల్య । తనకోడలాటలు తాజూచుచుండె ।
అన్నపానాదులు అటుయెరుగకుండా । యిటువలెనె ఆటలుయటుమరిగినావె ।
ఆకోడలినియెత్తుకుని అత్తకౌసల్య । అంతఃపురమ్ములకు అటువేగవచ్చె ।
పయిడిపళ్ళెమ్ములో భక్ష్యభోజ్యములు । ఆరగించాబెట్టె అత్తకౌసల్య ।
ఆరగించేలేచి హస్తములుతుడిచి । కర్పూరపుతాంబూలంకాంత జేయుచును ।
మరిరాఘవేశ్వరులఁ దలచుచునుసీత । అంతఃపురంబులో అటువెదకదొణగె ।
ముత్యాలపందిళ్ళ ముదితలావెదకె । రత్నాలుచవికెలు రమణిలావెదకె ।
మానికంబులచవికెలు మగువలావెదకె । పగడాలచవికెలు పణతిలావెదకె ।
శ్రీరాములగానక సీతామహాదేవి । ఘనమైనదివ్యమేడలు వెదకుచుండె ।
జపమంటపములోను జగదేకరాము । కనులుమూసుకు జపంచేయుచుండగను ,
పాదమునఅందెలు కదలకుండగను । బంగారుచెంబుతో వసంతములుదెచ్చి ।
చల్లియాపద్మాక్షి అటువేగరాగ । కనుదెరచి శ్రీరాము కలయగనిపలికె ।
ఒక్కనిముషామయిన వనితతానిలుమి । పంజరమ్ముచిలక భంగిపారిపోయి ।
అత్తకౌసల్యను అటుకౌగలించె । ఓయమ్మనీగుండెలదురు చున్నావి ।
నీతోటిఆడినా చెలికత్తెవరు । నినుబట్టుకొనవస్తె పరిగెత్తివస్తివా ।
జపములుచాలించి జగదేకరాము । కొప్పెర్లవసంతములు జేయుమనిపలికె ।
కుంకుమజవ్వాది పరగకస్తూరి । కొప్పెర్లవసంతములు చేసికొనివచ్చె ।
మున్నూరుచిమ్మగోవుల వసంతములు । పట్టుకునిపరమాత్మ డేతెంచెనప్డు ।
ఓయమ్మమామీద వసంతములుజల్లి । ముచ్చవలెనేవచ్చి దాగియున్నాది ।
అంపుమని శ్రీరాముడటు పలుకగాను । అంపననికౌసల్య యిటుబలుకగాను ।
అక్కడకువచ్చెనే అత్తసూమిత్ర । శ్రీరాములుండేటి చందంబుజూచి ।
ఈవేడుకమనము కనులజూతాము । ఆకోడలనుయెత్తుకొని అంతఃపురములకు ।
అరుగబోగా నిలువునిలువు మనుచూను । నీలవర్ణుడు సీతకడ్డముగవచ్చి

భేరీలునభీరీలు పెంపుదీపింప । తమకొల్వుచాలించి దశరథేశ్వర్లు ।
అంతఃపురంబులకు అటువేగవచ్చె । తలవంచికోడలను జూచియురాజు ।
యిదియేమిచోద్యమో అనిపలకగాను । కలకలనవ్వెనే కౌసల్యదేవి
సతిపతిసరసములను సలుపుచుండంగ । తిలకింపకనేనేల కొలువులోవుంటి ।
ఈవేడుకాకనుల చూడంగనైతి । నాపాపమునగాని నాకెట్లుగలుగు ।
వోయమ్మనీకుసిగ్గు బిడియములులేవే । నీమీదచల్లిన నీలవర్ణుణి ।
నెలతరోరఘురామే తోడ్కునివచ్చి । నీచేతవసంతములు చల్లింతునేను ।
రాజులబిలుపించె ధశరథేశ్వరులూ । కొప్పెర్లవసంతములు జేయమనిపలికె ।
కుంకుమజవ్వాజి పరగకస్తూరి । కొప్పెర్లవసంతములు చేసుకూవచ్చీ ।
బంగారుబిందెలలొ వసంతములుదెచ్చి । ముత్యాలపందిళ్ళలో దించిరంత ।
బంగారుచెంబు అర్ధాంగిచేతికిచ్చి । ముంచగాపొయ్యగా రఘురాముడుతీసి ।
లాపొయ్యదలచెనే దశరధులుజూడ । దశరధమహారాజు తనయులంజూడ ।
భరతశత్రుఘ్నులు తమరూనువస్తూ । అపయిడిస్తంభాల తొంగిచూతూరు ।
తమకొల్వుచాలించి దశరథేశ్వరులు । అంతఃపురమ్ములకు అటువేగవచ్చె ।
పయిడిపళ్ళెరములో భక్షభోజనమ్ము । ఆరగించాబెట్టి అతివకౌసల్య ।
ఆరగించీలేచి హస్తములుకడిగి । కర్పూరతాంబూలంతెత్రుశతృఘ్నులు ।
ఈసీతవసంతములు యీజగతిలోను । యెవ్వరువ్రాసిన యెవ్వరూవిన్నా ।
ధనధాన్యసంపదలు ధనముగలిగుంద్రు । చక్కన్నిముత్తైదవతనము గలిగుంద్రు ।
చల్లన్నికడుపులు గలిగివుందూరు । అమీదఐశ్వర్యములు అందూచునుంద్రు ।

సీతమ్మవారి అలక

ఆటకూటమ్ములో అయోధ్యలోను । నట్టింటరాములూ సాధకముచేసె ।
అందుపైనగరడి సాధనముచేసి । అలసొచ్చిచెమ్మటలు అలదమనెగాని ।
ఇకనేమనదాయె నెగ్గింపదాయె । సీతపతిమాటలను చింతింపదాయె ।
పడతితనమాటలను పాటింపదాయె । చూచిచూచియురాము శూరునికి నపుడు ।
ఎఱ్ఱనితనకనుల హెచ్చుకోపమ్ము । పూనితనచేనున్న పువ్వుల్లబంతి ।
విసరెసీతమ్మపై విసవిసలు పడుచు । కొమరాలుసీతమ్మ కొమరెక్కగాను ।
ముద్దరాలుసీతమ్మ మూర్ఛలువోయె । అపుడురఘురాముండు అందరినిబిలచె ।
చిన్నియ్యపొన్నియ్య కన్నియలారా । గంగజలనుదకములు గుండీలుదేరె ।
తేటనుదకంబును తెరవేగమున । మూర్ఛలుతెలుపవలె ముందుగాననెను ।
చల్లనిపన్నీరు చానల్లుతేగ । రఘురాముడు చల్లెరమణిమణిమీద ।
మూర్ఛలుతెలిసెను ముద్దరాలుసీత । తనకోపము పట్టరేక తాలేచిపోయి ।
ఒంటిస్తంభముమీది ఒకమేడలోను । పసిడితరిమెనకోళ్ళ పట్టెమంచమున ।
పంద్రెండుమూరలది పట్టుపచ్చడము । సొగసైన జల్తారు సోగలుకలది ।
భామసీతమ్మపుడు పాన్పుపైపరచె । ముప్పదిమూరలది ముతకపచ్చడము ।
ముద్రాలుసీతమ్మ ముసుకమరబెట్టె । అంతటహంసలు ఆడకనునుండె ।
పౌలుపైన అక్షులు మూసుకొనియుండె । ఆసీతపెంచిన ఆరామచిలుక ।
సిరిమించుబంగారు చిరిపంజరమ్ము । నుండిబయలకువచ్చియువిదకయిజూచి ।
ఉత్తరాద్వారాన నూగుచునుపోయె । ఆతలుపులేసుండే అటుచూడరాక ।
దక్షిణాద్వారాన లాచిలుకపోయె । ఆతలుపువేసుండె అటుచూడరాక ।
పడమటిద్వారాన పటిమతోబోయె । ఆతలుపువేసుండె అటుచూడరాక ।
తూరుపుద్వారాన తూగుచునుపోయె । కొంచెముగ తీసున్నకించగాబోయి ।
పడతిదగ్గరకేగి పాదములవ్రాలె । మ్రొక్కుపుచ్చుకొనదు మొగమెత్తదాయె ।
అదియేమిసీతమ్మ యిదియేమివిధము । కౌసల్యకోడలవు ఘనముగలతల్లి ।
భూదేవిబిడ్డ విదబుద్ధినీకు । అనిపలుకుచిలుకతో అనెనుసీతమ్మ ।
వదరకేవోచిలుక వద్దురెమ్మనకు । తలబగలగొట్టేను తన్నిచంపేను ।
పరుగునబోయనే పరగనాచిలుక । పంచటరుగులమీద పడియుండివేచి ।

శ్రీరాముదగ్గిరకు చిటచిటనేగి । పరుగుపరుగునబోయి పాదములవ్రాల ।
మ్రొక్కుపుచ్చుకొనడు మొగమెత్తడాయె । ఇదియేమిరామయ్య ఇట్లుండతగునా ।
కౌసల్యతనయుడవు ఘనముగలతండ్రి । భూదేవియల్లుడవు బుద్ధియిదియగునా ।
అనగానురాముండు అనెచిలుకతోడ । చిలుకరోఓచిలుక మారామచిలుక ।
నేనుజేసినతప్పు నేజెప్పలేను । మీసీతచేసినది వాసిగాజెపుదు ।
ఆటకూటంబులో అయోధ్యలోను । నట్టింటమీసీత నాయకముచేసె ।
అందమైనానగరోసాధనముచేసి । అలసొచ్చినేచెమట లార్చుమంటేను ।
ఏమేమిఅనదాయె ఎగ్గింపదాయె । నామాటకునుతను నొవ్వలేదాయె ।
పడతినామాటలను పాటించదాయె । నాకుకోపమురాదె న్యాయంబుచెప్పు ।
మనగానెఆచిలుక యౌననుచుబోయి । వేటకైనేగినా బాటనుజూచి ।
లక్ష్మణుడురాగాను చిలుకయిట్లనియె । వినవయ్యలక్ష్మణా విశదంబుగాను ।
మీవదినజానకి మించలకనుండె । మీయన్నరాఘవుడు మించలకనుండె ।
వారియలకలుదీర్చ నెవ్వారికితగదు । బుద్ధిశాలివినీవు బుద్ధినూహించి ।
వీలైనతెరగున చాలయోచించి । అలకదీర్పగాదగునన నాతడనియె ।
వారాలుమొగుళ్ళకు వాదమైనాదా । ఇరుగుపొరుగువారు యింతులందరును ।
సీతమ్మ అలకలు తీర్చలేరైరా । నావలనగాదమ్మ నావశముగాదు ।
అనగానెఆచిలుక అట్లుగాదయ్యా । నన్నుబెంచిరిప్రేమ నిన్నడిగినాను ।
దారిచెప్పిననెనె దరిద్రొక్కుదాన । ఆమాటలక్ష్మన్న యటువినియనెను ।
నీవువేగమెపోయి నెరనొప్పగాను । రఘురాముఒంట్లోను లఘుపుతప్పింది ।
అనియూరకుండుము ఆపైనసీత । నిన్నుబ్రతిమాలుకొని నిన్నుబంపించు ।
సీతదీసుకునీవు శీఘ్రముగారమ్ము । నేనురామునికడకు బూనికొనిపోయి ।
రామునలకలుదీర్చి ప్రేమజూపంగ । సిద్ధముచేయుదును శ్రీరామునగ ।
తెక్కలల్లనార్చి రెక్కలుదెలిసి । రివ్వునజనెచిలుక రింగులువార ।
జనితూర్పుద్వారాన గనెనుసీతమ్మ । రఘురామువంట్లోను లఘువుతప్పింది ।
అనగానేసీతమ్మ అతివేగలేచి । ఓరామచిలుకరో శ్రీరామచిలుక ।
పలుకవేవివరమ్ము పల్మారుచిలుక । చిలుకపలుకకయుండె చిత్తరువులాగు ।
ఆపై నిభూసుత అంగలార్చుచును । చిలుకరోఓచిలుక మారామచిలుక ।
యెర్రనిముక్కునకు వేయిస్తువెండి । పచ్చనిరెక్కలకు పయిడిపొదిగిస్తూ ।
నీవుపోయెడిత్రోవ సెనగవేయిస్తూ । సెనగదినిచెయిగడుగ చెలమత్రవ్విస్తు ।
నీరుత్రాగినిలుచుండ నిమ్ముతీయిస్తు । పాలుత్రాగిపరుండ పనసవేయిస్తు

అలసికూర్చుండ అరుగువేయిస్తు । నీవుపోయిరాముని కావుమనిపలుకు ।
విల్లువిరిచిననాటి వేడ్కలుజెప్పు । వద్దంటెపోతుంద వల్లభాయనుము ।
కద్దంటిసీతమ్మ కదలదనిచెప్పు । ఆమాటవినిచిల్క అటుపోయివచ్చి ।
రామునకలకలు రాగూడదెపుడు । వచ్చినసులువుగా వదలవునీవు ।
నాతోటివేగమె ప్రీతిగారమ్మ । లక్ష్మణుఁడచ్చట లావున్నవాడు ।
అనివారుపోయిరి ఆరాముజూడ । పన్నెండుస్తంభాల భద్రగృహములకు ।
సడలినకురులన్ని చక్కంగదిద్ది । వల్లెవాటూచెరుగు వప్పుగావేసి ।
ఒయ్యవయ్యారినడక వయ్యారినడక నడుచునుదరిచేరు తడబడుచునపుడు ।
లక్ష్మణుడచ్చట రాములతోడ । మాటలాడుచునుండి మగువరాగానే ।
తొలగబోయినసీత తొట్రిలుచుననియె । నేమూర్ఛపడిమేను నేమెఱుగకుండ ।
ఆరసియన్న యుపచారముల్‌చేయ । సిగ్గుపడిపలుకాడ చెల్లకనువచ్చి ।
పడుకుంటిననితప్పు బట్టగానేమి । అనవినిలక్ష్మణు డపుడనియెనవ్వి ।
మాయన్నయుపచార మహిమ్మనెఱుగవుగా । మాయన్నభూలోక మాత్రికుండనెను ।
సీతతలవంచుచు సిగ్గుననుండ । శ్రీరామచంద్రులు చెలగుచు నవ్వ ।
కిలకిలనవ్వెను చిలుకపుడుజూచి । సతిపతులఅలకలు చాలగానుండ ।
ననుచుకిలకిలనవ్వెను అందంపుచిలుక । ఫక్కుననవ్వెను బాలరామయ్య ।
ఏడుభువనంబులు యేలేటివాని । వెలదినీవులేపితే వెరగేమివచ్చు ।
విశ్వవిశ్వంభరుడు వెలదిన్నిదిలున । అనిపల్కుసీత తానప్పుడిట్లనియె ।
ఏమమ్మచిలుకమ్మ ఏమనియంటి । రాములిప్పుడుచూడ లావుతప్పింత ।
కల్లపలుకులుపల్కి కారులరచితివి । అనుజుడులక్ష్మణుడా పల్కువినుచు ।
నవ్వులకన్నదీనలినాక్షిచిలుక । దానిగద్దించకు వదినెరోనీవు ।
నీవుపెంచినచిలుక నీపట్టుయుండు । ననగశ్రీరాములు ఘనముగానవ్వె ।
సీతయలుకలుదీరె చెలగిరాఘవులు । దీనివిన్నట్టైన దీర్ఘాయువగును ।

సీతగడియ

శ్రీరామభూసతికీ చేడెయైబుట్టి । కూర్మితోజనకుని కూతురై పెరిగి ।
అందమ్ము మెరయగా అత్తమామలకు । పరిచార్యలను సేయు పరమగురుభక్తి ।
బిలువకరాదాయె ప్రియునిదాపునకు । జాజులతలదాల్చి జవ్వాదియలది ।
వేచియుతానుండె వేడుకనువిభుడు । ఎదురెదురుచూచెను వెలదిరాదనుచూ ।
తడవయ్యేరాదని తొందరపడుచూ । సూర్యవంశజుడవుడు సొరిదికోపించి ।
ఘడియగ్రక్కునబెట్టె కాకుస్థుడపుడు । సీతరోనీపనులు చేయుటకాదు ।
అవనిజమై మరచినీవున్నావ । అనుచుతలపంకించి కడుభ్రమజెంది ।
శయ్యపైపవళించె రామచంద్రులు । వేవేగభూమిజ వేగతావచ్చి ।
అత్తకౌసల్యకు అడుగులువత్తి । మామదశరథులకు మడతలందించె ।
సుమిత్రకైకకు సురటీలువేసి । పరగకౌసల్యకూ పానువూపరచె ।
మజ్జనంబులుచేసి పసుపుల్లుజేసి । బంగారుపూలచీర బాగమరగట్టి ।
దువ్విపాపెటదీసి తింత్రిణీబెట్టి । తింత్రిణిలో ముత్యాలపతకంబుబెట్టి ।
రవ్వలముత్యాల జల్లిదిగవేసి । వెయిజేయుకమ్మలూ వెలయంగబెట్టి ।
రెండువేలుజేయు హారములువేసి । మూడువేలుజేయు ముక్కెరాబెట్టి ।
నాలుగువేలుజేయు నానుమెడవేసి । పదివేలూజేయు పతకంబుబెట్టి ।
గంటలావడ్డాణం కాంతతాబెట్టి । నీలాలుదాపిన కీలుకడియములు ।
నీలవర్ణునిదేవి నేవళంబెట్టి । కడనుంచికన్నులకు కాటుకాబెట్టి ।
నిలువుటద్దములోన తనరూపుజూచి । జూచిముచ్చటజెంది మగువనవ్వుచును ।
పంచభక్ష్యాన్నములు తానారగించి । శ్రీఘ్రంబుగాలేచి చేతులనుగడిగి ।
జిలుగుబుట్టేదారు పచ్చడంగప్పి । బంగారుకలశముతో నుదకంబుబట్టి ।
ఆకుపోకలును మంచి యత్తర్వుపునుగు । జవ్వాదిచలువపన్నీరు గంధంబు ।
పండ్లుఫలహారములు పళ్లెరమునుంచీ । మల్లెలుమొల్లలు విరజాజులూను ।
కొప్పునముడిచియు సంతోషమునను । విభునిదగ్గరకేగి యిందివరాక్షి ।
విరులనుదెస్తినో వీరావతార । పుడమిలోవీరులకు తలనొగ్గకుండా ।
పరశురాముని భంగపరచితిరిమీరు । నన్నుయేలేస్వామి కాకుస్థతనయ ।
తలుపేయకోపమును తాళంగగలనా । నిలుచున్నపాదాలు చేతులునునొచ్చె ।

దంతపుతలుపులు తియ్యవోయినాధా । వొంటొంటిచినుకుకె ఒకచెంగుతడిసె ।
కాముడాతియ్యవోయి కనకంపుగడియ । పటపడచినుకులకు పైకొంగుతడిసె ।
పచ్చలబాలుడా తియ్యవోయిగడియ । నాలుగవఝామాయె నాప్రాణనాధా ।
రత్నహారంబిస్తు తియ్యవోయిగడియ । కరుణించిదీస్తి నా కాళ్ళకడనైన ।
మంచిఒకనిద్రైన శరణొందిపోదు । అనగానురాఘవుండ పుడనియెనిట్లు ।
నిద్రనీకులేకుంటె నాకేమిసీత । గంటవలెదీపమ్ము అదినాకుతోడు ।
నీవునిల్చుంటేను నాకేమిసీత । పువ్వులుబుక్కాయ అదినాకుతోడు ।
నీవునిల్చుంటేను నాకేమిసీత । గంధముకస్తూరి అదినాకుతోడు ।
నీవునిల్పుంటేసు నాకేమిసీత । పట్టెమంచంపరుపు అదినాకుతోడు ।
ఈరీతిచెప్పగా సీతకోపించి । అంకించిపోయెనే అత్తవాసముకు ।
అత్తకౌసల్యకు అన్ని దెల్పగను । తల్లికౌసల్యొచ్చె రాముదగ్గరకు ।
దశరధునిపుత్రుడవు జనకులల్లుడవు । భూమిదేవల్లుడవు బుద్ధటరనీకు ।
సీతజేసినతప్పు శీఘ్రానజెప్పు । నాకుయెరిగించరా ననుగన్నతండి ।
అమ్మనీకోడలిని అతిగౌరవమున । నలినాక్షిపెంచితే నన్నుగైకొనునా ।
చిరునవ్వునవ్వుచూ సూర్యవంశజుడు । రాముండుతీసెను రత్నాలగడియ ।
మామామ దశరధులు ఒక్కరున్నారు । అత్తమీరుపొంది మామామకడకు ।
అనిచెప్పకౌసల్య తనమేడకేగె । సిగ్గుతోశ్రీలక్ష్మి విభునిసన్నిధికి ।
చేరగానేదివ్వె కలకలానవ్వె । ఆకులువాసనా పానుపుమీద ।
పోకలవాసనా పానుపుమీద । పువ్వులవాసనా పానుపుమీద ।
కస్తూరివాసన పానుపుమీద । పువ్వులవాసనా పానుపుమీద ।
బుక్కాలవాసన పానుపుమీద । ఆడవారికోపంబు యెట్టిదోయనుచు ।
మశ్శిపరుండెను రవివంశజుండు । అగ్గిచెంతనువెన్నెంత తడవగునోడ :
ఆడవారికోపమ్ము అట్టిదేయనుచు । శీఘ్రానకలిసెను శ్రీలక్ష్మియంత ।
కేళివిలాసముల క్రీడించెరాము । వైభోగపదవులతొ సుఖముగానుండె ।
పుడమిలోయీపాట పాడినావిన్నా । ఐశ్వర్యవంతులయి అతివలుండెదరు॥

సీతాదేవి వామనగుంటలు

వామనగుంటల్లాడుదామ వనితజానకీ । సామజవరద రావయ్యస్వామిరాఘవా ।
ముత్యాలవామనగుంటల పీటలుంచుకునీ । ముగుదసీతా మనమిద్దరమాడుదామటే ।
వజ్రాలవామనగుంటల పీటలుంచుకునీ । వనితమనమిద్దర మాడుదామటే ।
కెంపులవామనగుంటల పీటలుంచుకునీ । సొంపుతోమనమిద్దరమాడుదామటే ।
రత్నాలవామనగుంటల పీటలుంచుకునీ । రమణిసీతా మనమిద్దరమాడుదామటే ।
పచ్చాలవామనగుంటల పీటలుంచుకునీ । పణతిమనమిద్దర మాడుదామటే ।
నీలాలవామనగుంటల పీటలుంచుకునీ నీలవేణిమనమిద్దర మాడుదామటే ।
రాముడుకదలెను రత్నాలచవికెకు । రమణీసీతని కూడుకా ।
కర్ణాకుండలములు కదలూచునుండగా । కాకుత్థ్సతిలకుడాడెను ।
పచ్చలబావిళీలు కదలుచుండగా । పణితి జానకియాడెను ।
రెంచాముముంచాము ఆవులనుచూచి । రాముడే లాదీసెను ।
పసిడిడిబ్బీలన్ని పందెములగెల్చి । పరమాత్ముడే గెల్చెను ।
చిన్నబోనుయేలనీవు చెలియజానకి । విభుడూపంచాలన్ని లానెతీసెనూ ।
అఖిలబ్రహ్మాండములె ఆటపీటలూ । ప్రజలరక్షించుటలు పసిడిడిబ్బీలు ।
సఖియనీతో ఆటనేడుసంబరమాయెనే । ఆటచాలు నికనుచెలియపీటగట్టుమీ ।
పీటకట్టుమనీబొంకి పారిపోదురా । ఆటకరువై వేలివ్వలెక్కలున్నవి ।
వోలిగట్టక అడుగుదాటికదలనివ్వను । నిలువునిలువుమనుచు సీతఆజ్ఞచేసెనూ ।
స్వామిపయివోణిఅయినా పట్టిఆపెనూ । పుడమిలోఎవరయినా ఆటవోడితే ।
కాసుపీసమిత్తురుగాని వేలనిత్తురా । నేనుగెలిచినా వోడినానీసొమ్ముగాదటే ।
నీవుగెలిచితేను నాసొమ్ముగాదటే । భరతలక్ష్మణులు వింటెగేలిసేతురే ।
నావారంతావింటె నవ్వుకొందురే । చాలుచాలుయికను సకియజాణయంచురే ।
అయితేసీతానాచేత నేమివున్నదే । ముప్పైవేలముత్యప్పతకం ముగుదపుచ్చుకో ।
పదివేళ్ళనున్నా బంగారుబటువులు । పణతీపుచ్చుకో ।
చంద్రకాంతులతోను శోభిల్లుచున్నట్టి । కిరీటమున్నాది పుచ్చుకో ।
మామగారు నాగవలినాడిచ్చిన । ముద్రికయున్నాది అదిపుచ్చుకో ।
పడకటింటిలోన పదిలక్షలాజేయు । పానుపున్నది పుచ్చుకో ।

అయితెసీతానాచేతిలోనూ । యింక యేమేమి ఉన్నావే ।
కోసలరాజ్యము కోమలియున్నాది । నీవేలుకోగదే ।
గొల్లదాన్నినేను కానుస్వామీ । పల్లెతిరిగి చల్లలమ్మా ।
అయితే సీతానాచేతిలోనూయింక । యేమేమివున్నవే ।
యేనుగులుగుఱ్ఱాలు హెచ్చుగానున్నవే । నీవేలుకోగదే ।
అరుసురాజువునీవు భూమీశుడవుగనుక । యెక్కగానీకుతగునూ ।
పుట్టిచక్కట్లనూ నాకేలజెప్పేవు । ఆటమానుటకును నీవుస్వామిరాఘవా
చైత్రశుద్ధనవమినాడు ఓడినందుకూ । చిల్లరనగలన్నిదీసి సీతఓడియిచ్చేనూ
అరవైవేలకు మీకుఓలియున్నదీ । అనుకొనుచు సీతలానులోనికేగెనూ ।
కౌసల్యాది అత్తలంతచూచినవ్విరీ । భూపుత్రిమీలోను యెవరుగెల్చిరీ ।
రమణినీవోడినావా రాముడోడెనా । మీకొడుకుగడుసు గనకడిబ్బిదీసెనూ ।
కానుకలందింపు మీకు తెచ్చియిచ్చునూ । మాళవిశ్రుతకీర్తి మగువలందరు ।
మాబావఓటుగెలుపు విన్నవించుమీ । అనగచిరునవ్వునవ్వి బావగెల్చిరి ।
ఓలిగట్టకపారి పోయిరనుచుచెప్పగా । భరతశత్రుఘ్నులంత పరిహసించిరి ।
పుడమిలోయీపాటపాడిన పుణ్యకాంతలు । సీతారాములవలె వర్ధిల్లుచుందురూ ॥

సీత దాగుడు మూతలు

కంబుకంఠివేగర్వావె కాంతరాగదె । చెలియరావె కుందనంపు బొమ్మరాగదె ।
పణతిరావె పట్టంపుదేవిరాగదె । కొమ్మరావె కుందనంపు బొమ్మరాగదె ।
అనుచుశాంతపిలువగాను వినుచువేగమె । జానకికదలివచ్చె ముత్యాలచవికెకు ।
మాళవేది ఊర్మిళేది మగువజానకి । శతకీర్తితోడితేవె చెలియవేగమే ।
వారుముగ్గురువచ్చి వనితచాటునిల్వగా । దాగుడుమూతలాడుదమని తరుణిబల్కెను
తల్లిఎవరుమనకు కనులుమూయనెవ్వరు । ఓడిపోతెధనము తెచ్చిఇవ్వనెవ్వరు ।
ఓడిపోతెవదిన మీవద్దనుందుమూ । శాంతానుమరదండ్లు ఆడుచుండగా ।
రామచంద్రుడువచ్చె రత్నాలచవికెకు । ఇక్కడరామచంద్ర నీకుపనులుఏలరా ।
అక్కడనీమరదంద్రు ఆడుచుండగా । వెక్కసముగచూడవస్తి వేడుకాయెను ।
అనుచురామచంద్రు బల్క అతివలందరు । తమకుసిగ్గుచేత తలలువంచుకొందురు ।
సిగ్గుపడినచేడెముఖము శాంతచూచి । కాంతలనుకనకంపు మేడకంపెను ।
రారరామచంద్ర రత్నాలచవికెకు । రంగుమీరగాను రమణిగూడియాడగ ।
అతివరామునికి కళ్ళుమూసితెరువగా । శాంతబట్టెసంభ్రమమున సీతరొప్పుచు ।
ఆటనీవుగెలిచినావు అతివజానకీ । కోటిధనములియ్యమాని కోమలడుగవే ।
ఆటరామచంద్రుడోడె అతివగెలిచెను । కోటిధనము లియ్యామానికోమలడిగెను ।
కోటిధనములడిగి శాటికొంగుబట్టెను । కొమ్మనాకొంగు బట్టసమ్మతవునటే ।
ఆడనేలతమరుమాతొ వోడనేటికి । ఓడినాధనము లడుగకోపమేటికి ।
చెయిబట్టిచేరదీసి శాంతనవ్వుచు । రామనీదుధనము కాదరామసీత ।
పున్నమవెన్నెలెపుడు కాయుచుండగా । చిన్నముద్దు దాగుడుమూతలుమూయుచుండగా
సీతదాగుడుమూతలనగ సృష్టిలోపల । భక్తితోడ పద్మాక్షిపాటపాడెను.

వూదరగుప్పీలు

నీలవేణిరావె ముద్దుల్కకోకిలవాణిరో । రాములుండెనీలాల స్తంభచవికెలోపల ।
అతనితమ్ముడు శేషశాయి భరతశత్రుఘ్నులూ । అతనిచెలికాడు సభాబలరాముడూ ।
బంగారుగడపవాటివచ్చి అంగనగంటినీ । కెంపులురెండు కావాలనుచు కోకిలవాణిరో ।
కెంపుటింటిగడియ వాకిలివేసియున్నదీ । కేళిగృహమువాకిట ముందరగడియటే ।
ఏమిఆటలునీలవేణి ఎరుగజెప్పవే । వూదరగుప్పీలు ఆడిమనము కడుపోదము ।
జానకమ్మకదలగానె రాములుకదలిరీ । రాములుకదలగానె నీలవేణికదలెను ।
వేణికదలగానె కోకిలవాణికదలెను । వాణికదలగానె పల్లవపాణికదలెను ।
నీలాలసావడి నాలుగుదిక్కులు నెలతచూసెను । జాలకర్రల చల్లగాలి తమకువిసరగా ।
వూదుకొందుముందునేను ఉదయవాణిరో । వూదివేణి జానకి అయిదుకెంపులు వేసెను ।
అయిదుకెంపులు పదికెంపులు పణతివేసెను । కదమకెంపులుపణతి జానకిపారవూదెను ।
ఆటవోడితిగదవె అతివజానకీ । అనుచురామచంద్రులు ఆణిముత్యాలు పోసిరి ।
అయిదుకెంపులు పదికెంపులు పణతివేసెను । కదమకెంపులుపణతి జానకీపారవూదెను ।
అతివజానకి ఆణిముత్యాలు వోడదీసెను । ఆటవోడిపోతిగదవె అతివజానకీ ।
అనుచురామచంద్రులు పగడాల రాసులుపోసిరి ।

అయిదుకెంపులు పదికెంపులు పణతివేసెను । కదమకెంపులు పణతిజానకి పారవూదెను ।
అతివజానకి ఆణిముత్యాలు వోడదీసెను । ఆటవోడిపోతిగదవె అతివజానకీ ।
అనుచురామచంద్రులు కెంపులరాసులుపోసిరి ।
అయిదుకెంపులు పదికెంపులు పణతివేసెను । కదమకెంపులు పణతిజానకీ పారవూదెను ।
అతివజానకి ఆణిముత్యాలువోడదీసెను । ఆటవోడిపోతిగదవె అతివజానకి ।
అనుచురామచంద్రులు వజ్రాలరాసులుపోసిరి ।
అయిదుకెంపులు పదికెంపులు పణతివేసెను । కదమకెంపులు పణతిజానకి పారవూదెను ।
అతివజానకి ఆణిముత్యాలు వోడదీసెను । ఆటవోడిపోతిగదవె అతివజానకీ ।
అనుచురామచంద్రులు పచ్చాలరాసులుపోసిరి ।

అయిదుకెంపులు పదికెంపులు పణతివేసెను , కడమికెంపులు పణతిజానకి పారవూదెను ।
అతివజానకి ఆణిముత్యాలు వోడదీసెను । ఆటవోడిపోతిగదవె అతివజానకీ ।
అనుచురామచంద్రులు నీలాలరాసులుపోసిరి ।
అయిదుకెంపులు పదికెంపులు పణతివేసెను । కడమకెంపులు పణతిజానకి పారవూదెను ।
అతివజానకి ఆణిముత్యాలు వోడదీసెను । ఆటవోడిపోతిగదవె అతివజానకీ ।
అనుచురామచంద్రులు ధనమురాసిపోసిరీ । అయిదుకెంపులు పదికెంపులు పణతివేసెను ।
కడమకెంపులు పణతిజానకి పారవూదెను । తరుణిజానకి ధనమురాసులు వోడదీసెనూ ।
ఆటవూడిపోగదవె అతివజానకీ । అనుచురామచంద్రులు సభకు జరిగివచ్చిరీ ।
ఆడవారితోటిరాములు ఆడనేటికీ । వోడిధనములడుగుతేను కోపమేటికీ ।
మగువనాసొమ్ము నీసొమ్ముగాదటే । అనుచురామచంద్రులు సభకుజరిగివచ్చిరీ ।
తమ్ముడుశేషశాయి రమ్మనిపిలచిరీ । అమ్మనడిగిసంపెంగ తైలముతెమ్మనంపిరీ ।
శేషశాయికదిలెనేమీతల్లినగరికీ । అమ్మమనరాములూ దరగుప్పీలాడిరీ ।
కొమ్మతోనుజానకి రాములువోడిపోయిరి । ఆడవారితోటి రాములుఆడన్యాయమా ।
అనుచుశేషశాయి సంపెంగతైలమిచ్చెను । రంగడికి నైవేద్యముల వేళలాయెను ।
రాముడుకాకలికలదు శేషశాయినిపిలవరే । శేషశాయి కదిలెనేమి అన్ననగరికీ ।
నీలవేణిజానకి చేతులతైలముపొసెనూ । నీలాలబావిలీలు నిగనిగలాడనెలతలంటిరీ ।
వూదరగుప్పీలుఆడినసభకుఅనుచుపాడరే । ముక్కుముంగెరతూలితూలముదితయంటెను ।
వూదరగుప్పీలుఆడినసభకుఅనుచుపాడరే । ఛన్నసరములుధగధగమెరయపనాతియంటెను।
వూదరగుప్పీలు ఆడినసభకుఅనుచుపాడరే । ఘంటలవడ్డాణము ఘలుఘల్లుమనియేటి
కాంతయంటెను ।
వూదరగుప్పీలు ఆడినసభకు అనుచుపాడరే । వేళ్లవుంగరాలు వెలుగూతుమెరిసేటి
వెలదియంటెను ।
వూదరగుప్పీలు ఆడినసభకు అనుచుపాడరే । అందెలమువ్వలు అరకాళ్లమెరిసేటి
అతివయంటెను ।
వూదరగుప్పీలు ఆడినసభకు అనుచుపాడరే । చిలకాలబావిలీలు కలకలలాడగసీతఅంటెను।
వూదరగుప్పీలు ఆడినసభకు అనుచుపాడరే । వూదరగుప్పీలు శోభనముపాడినవిన్ననూ ।
అష్టయిశ్వర్యములు ఆయిదువతనములురాములిచ్చిరీ । సకలసంపదలు శ్రీరఘుపతిఇచ్చిరీ ।

ఋషుల ఆశ్రమము

అతివకౌసల్యాదు ల్లయోధ్యలోను । భరతుడు నంది గ్రామంబు నందునను ।
రాఘవులజేయు నరణ్యావాసంబు । తలపోయుచుండిరి తగవులెంచుచును ।
అనుజసమేతుడై అతివతోగూడి । శ్రీరాములుండిరి చిత్రకూటమున ।
కందమూలఫలంబు లందు సేవించి । వనచిత్రములనెల్ల వైదేహిగనగ ।
శ్రీరాఘవుడువాని చిత్రములజెప్ప । సీతామహాదేవి చెలగివినుచుండ ।
లక్ష్మణుండెప్పుడురఘుపతినిసీత । గొలుచుచుచింతల గోల్పోవుచుండె ।
ఇట్లుండనచ్చటి హితమతులైన । మునులెల్లగుసగుసలను దేలుచుండ్రి ।
ఆచందమరయు నారామవిభుడు । తాపసినొక్కని దగజేరికొనుచు ।
కారణంబడుగగా వారికాతండు । ఖరుడనురావణాసురుని తమ్ముండు ।
పురుషభోజియుగర్వి బుద్ధిహీనుండు । మీరుండబట్టి మమ్మిందులేకుండ ।
తరుమగానున్నాడు తగదయ్యమీరు । జానకీదేవి భూజానిలక్ష్మణుని ।
తోనిటనుండంగ మానుడమేలు । యావార్తదెలుపగా యవమతితోడ ।
మౌనివర్యులుజంకి మాటలాడంగ । గుసగుసలను దేలుకొనుచున్నవారు ।
ఈపలుకులువిని రాఘవేశ్వరుడునవ్వి । రాజకులంబున రహిబుట్టినాము ।
రాక్షసహరణంబు రాఘవులదనియె । ఐననుభరతుని యునికిదగ్గరగ ।
నుండుటహితవు గాకుండుటచేత । చిత్రకూటమువిడచి చేరువనుగలుగు ।
ఋషులఆశ్రమములకు ఋషుల జూడంగ । పోయెదమనిచెప్పిపుచ్చి రామునిని ।
ఒకచోటకుండేటి వాసమ్ము మనకు । హితవుగాదనియెంచి యిద్ధచరితుండు ।
పయనమైతరలెను పడతితోగూడ । లక్ష్మణుడిట్లు నిలాపతితోడ ।
మగువలతోనడక తగవుగాదనక । వైదేహికినరణ్యవాస చిత్రములు ।
చూపుచునడచుచు సొంపుగానుండు । ననిప్రయాణంబైరి యాగిరినిబాసి ।
విల్లంబుబూని రఘువీరుండుముందు । వెనుకనువైదేహి వెడలంగవెన్క ।
సౌమిత్రినడువగా భూమీశుడపుడు । వనచిత్రములను దావై దేహితోడ ।
చెప్పుమార్గంబు నొప్పుమీరంగ । తలగన్నజాళ్ళన్ని తొలగద్రోయుచును ।
పయిగలరాళ్ళన్ని పారద్రొక్కుచును । పడ్డరాళ్ళనేరిబాగు చేయుచును ।
సన్నపురాళ్ళను చదునుచేయుచును । లక్ష్మణస్వామి ముందరసాగుచుండి ।

సీతనడవగలేదు చిత్రకూటంబు । అడుగులాయిటతగుల నాకోమలాంగి ।
కురగాళ్ళపయినడచి నోరలుచుజూడు । కరకుఱాళ్ళలోన కమలాయతాక్షి ।
ఎత్తినకాలు తానెత్తంగలేదు । ఎత్తుకుందామయ్య ఇంతినియనగ ।
చేతనుబుచ్చుకో సీతసౌమిత్రి । యనవనజాక్షియపు డిట్టులనియె ।
పరమాత్ముడవునీవు పరమపావనులు । మీరుననెత్తుట మిక్కిలితప్పు
పరమాత్మనీచేయి పట్టినడచెదను । అనిపడుచులేచుచును నతివలాదిగెను ।
కంటకావృతమైన కీతనంపునేల । అశ్వంబులకునైన నందనిదారి ।
సమపథంబునదారి సరసముగనుండ । జనకసుత సంతోషజలధిలో మునిగె ।
పద్మాయతాక్షితన పతికియిట్లనియె । మీతోటిపయనాన మించుమోదంబు ।
ఈగిరిపైబాట యిందివరాక్షి । దుష్పథంబదిజూడ తోచదునడువ ।
గిరిదిగిచక్కని తెరువుబట్టితిమి । ఆచెట్లగుంపులు ఆదూమములును ।
ఆలేళ్ళదుప్పులు ఆదర్భకోనలు । ఎంతొచక్కగనుండె వింతలుదోచె ।
ననగానులక్ష్మణుడనె ఋషీశ్వరులు । నుండెడు ఆశ్రమమండలంబదియె ।
అచ్చటికేగిన యతివరోమనకు । సౌఖ్యంబుచేకూరు చాలగాననెను ।
రఘుపతిచెయివిడిచి రమణికూర్చుండి । యీపెద్దరాయిపై యింపుమీరంగ ।
కూర్చుందమోయన కూర్చుందమనిరి । కూర్చుండిజానకి కులధరులజూచి ।
ఇట్టిరాళ్ళలోను యీశిలలోను । యిట్లునడవగబంపెనేమికైకమ్మ ।
తానునడచిన దెలియుగానికష్టములు । హంసతూలికశయ్య నందుబరుండి ।
ఏనాడొపతియన్న కానిమాటలను । బట్టిమనలను నడవి పట్టమనిచెప్పె ।
పిల్లలతల్లికి ప్రేమయిట్లుంట । నేలోకమునలేదు యీలోకమందె ।
చిత్రంబులన్నియు చేకూరెనేడు । మనపాలిటనేయవి జనియించెననగ ।
కైకేమిజేయును కర్మవశములకు । కైకమ్మనిందించ కలుగుపాపంబు ।
పూర్వకర్మనుబట్టి బుద్ధులునడచు । బుద్ధులలీలపై పుణ్యంబునడచు ।
మనపుణ్యమీగతి అనుకొనవలెను । ఒరులనిందించుట నొప్పదనెవిభుడు ।
జానకియాపల్కు చక్కగావినుచు । పతిమాటకెమరాడ పడతికితగునె ।
పతిప్రాణములుగొన్న పాపాత్మకైక । కైకవరమీడేని కైరవాప్తుండు ।
పుత్రశోకముచేత పొగలకనేయుండు । పొగలకున్న మృతిబొందడుగాదె ।
యిటుజూచినను కైకయెంతజేసింది । యనిమూర్ఖములు సీతయాడుటజూచి ।
ధరణిపతితనకంట సతిజూచిపల్కె । మరియికనీమాట మగువమాయెచుట ।
యెప్పుడుపల్కకు యేమనుకొనుదొ । అత్తనుకోడండ్లు ఆడుటవెల్ల ।

గొప్పతప్పులలోన ఘోరమౌతప్పు । అవనిజ కడుముద్దరా ునుచుంద్రుడు ।
విపరీతకాలంబు వెలసె నాయేమి । సౌమిత్రి శ్రీరామ సఖునితోననియె ।
ఔనవును శ్రీరామ అవును శ్రీరామ । కలిగెనాయిటుమూడు లోకములమీద ।
కోదండనేలేటి గుణవంతులైతె । కొరగానిపనులైన కోదండచేత ।
చేయించుకొందురు సీతాపడంతి । కానలకుపంపుటకు కైకకేతగును ।
ఆమాటవిని విభుడంతటబల్కె । సీతనాబిడయెపుడు హితమతినడవి ।
బంపగాకోరునే ఫట్కెనీమ్రోట । పతితోడకానలకు పడతితావచ్చె ।
కైకదూరుటచాల కానిపనులయ్యె । నిన్నునడవులకు బట్టపన్నెనాకైన ।
నన్నుబట్టినీవాస్తి ననువిడలేక । సీతయునాగతి చెలువుగావచ్చి ।
కైకనుదూరుట ఘనపాపమౌట । నామాటతలపెట్ట నాడెంబుగాదు ।
అమరుగుబుషుల యాశ్రమములున్నవిగా । తామరులున్న యాతటాకంబులను ।
స్నానంబుచేసిరా దశరధసుతులు । వనజలోచనుడా వసుధపాలకుడు ।
అసురసంహారుండు ఆదిదేవుండు । జలకమాడుచునుండ చరచరనేగి ।
లక్ష్మణుడుగొనితెచ్చెరయమున వ్యాఘ్ర । చర్మంబువిబూదియు చక్కగావాని ।
శ్రీరాఘవుడుదాల్చి చెలువొప్పగాను । తిలకంబుదిద్దికొని చెలగెబుషివలెను ।
నీరజలోచన నెలవుగానచట । జలములుగ్రోలంగ నిలువుమనిపలుక ।
జనకసుతతోడరాగను కొలనుదరికి । నందరూనేగి రానందంబుమీర ।
నంతటజానకి పంతంబుమీద । కొలనిలోనికిబోయి కొమరొప్పగాను ।
కొలనందుగల్గు చెంగలవలనుదెచ్చి । నీలవర్ణునిశిరసు నెలతపూజించ ।
సీతమొగముజూచి శ్రీరాఘవులు । చిరునవ్వునవ్వుచు చెలగియిట్లనిరి ।
అతిశ్రమలపడిపూవులతివరోదెచ్చి । మాశిరసుపూజించ మగువనీకేల ।
మాతల్లికైకను మాటేమియనక । నిన్నుపూజింతునే నీరజనేత్ర ।
అనుచుతలపైనున్నయట్టి పుష్పములు । సీతపైవేసినా తత్ప్రీతితోను ।
తలంబ్రాలు పోసినవలె నుండెసీత । పయిపడిన పుష్పము వడిరాల్చుకొనుచు ।
వనమునకేగి సత్ఫలములుదెచ్చె । ఖర్జూరఫలములు కదళీఫలంబులును ।
అంజూరఫలములు అమృతఫలములు । సారపప్పును మంచిసారమౌపండ్లు ।
అరగామగ్గిన అరటిపండ్లూను । కందమూలంబులు ఘనముగాదెచ్చి ।
వందమనిలక్ష్మణుడు వదినెకునిచ్చె । శుభమైనపాకములు సొగయించివేచి ।
అతిప్రీతిరాఘవులు కతివవడ్డించి । లక్ష్మణునకుబెట్టి లక్షణముమీర ।
తరువాతనతివేగా రానారగించి । పతియజ్ఞశాలలో పవళించియుండ ।

పతిపాదములనొత్తి పద్మములుజూచి । సరగనీపాదములు శంఖపద్మములు ।
యీలక్షణములు మీకెంతైననొప్పు । అయోధ్యవిడిచి మీరడవులకురాగ ।
ఇడుములుపడమీకు నింతెట్లువ్రాసె । పాదరక్షలుతొడగి పైనడవకండ ।
భరతుడుగొనెమీదు పావుకోళ్లనగ । యోచించితివె పరియాచకముచేయ ।
మాపాదములమహిమ మగువరోవినవె ? మాపాదముల సురలకాపదలుసుమ్మ ।
ధరణిభారముతీర్చ దైత్యులకుసుఖము । లొడగూర్చపుట్టినవి తడవేలనింక ।
అష్టకోణమంత యేలరార్గాను । ఏలమనిసృష్టించె యింతిఆబ్రహ్మ ।
అసురులజంపిన నావెనుకమనకు । దివ్యవిమానంబు దివురునుగాదె ।
సౌమిత్రితోనపుడు సరగవాహనము । పైబోయినయోధ్య పట్టణమునందునను ।
నీతోటిపట్నమ్ము నిత్యముగగట్టి । సింహాసనగద్దెపై సీతనిన్నుంచి ।
సుఖమిస్తునీకు శుభములుగలుగు । మమ్మేలనవ్వేవు మహిళామణిరో ।
వరలుశ్రేయములిచ్చు ధరణినీతల్లి । తల్లిపై జల్లుము చల్లనినీళ్ళ ।
ఆమాటలువినుచు నతివలాననెను । నన్నేలనవ్వేవు నాథయీరీతి ।
యెల్లజీవులకును తల్లిమాధరణి । వివిధమగు వృక్షములకెల్లయుతల్లి ।
పుట్టగాపెరగగా భూమిమాతల్లి । నరులయుదరమందు నవమాసములను ।
నుండిపుట్టినదాది మెండుగాధరణి । నందరపోషించు ననఘమౌరీతి ।
నన్నుగన్నమ్మ నానాడెంపుతల్లి । నన్నుకాపాడును నయమొప్పగాను ।
కొనిననుమీకిచ్చు తోనెనాభారం । మీమీదపడ్డది మీరెనాదిక్కు ।
చెట్టునాపాకింది చెలువైనతీగె । చెట్టువిడియెక్కడికి చేరంగగలదు ।
అండదప్పినవెన్క అదినిల్వగలదా ! మీతోడనుండుటే ఖ్యాతినాకౌను ।
అయోధ్యపట్నంబు నందుకంటేను । దేవేరిగానేను దిరువుకంటేను ।
ఏనుగులుగుఱ్ఱములు నేలుకంటేను । హంసతూలికపరుపు లందుకుంటేను ।
లోకేశనీతోటి లోకంబునాకు । నీవుండగానాకు నెఱియన్నిగలుగు ।
నవ్వుటాలకునంటి నవ్వులననేను । అడవిలోదిరుగుట లందంబునాకు ।
ఆమాటలనువిని అపుడురాఘవులు । యెందలకునెంతయో పండబారితివి ।
అడవులమాతోటి యతితిరుగలేవు । పంపెదముఅయోధ్య పట్నంబునకును ।
కౌసల్యనినుచాల గౌరవించంగ । కైకేయియెంతయొ గౌరవించంగ ।
భరతుండు సమస్తభారమునుమోయు । జానకిమామాట చనువుతోవినుము ।
వినుమనిరాఘవుడు వివరముగపల్క । సీతకోపము జాలిచెలగుచుచూప ।
వలదునీతోటి సంవాదంబుమాకు । జనకసుతతొలగవే సౌమిత్రివచ్చె ।

అనుజుడాలక్ష్మణా యాశ్రమంబులకు । వస్తుసంభారంబు వలనొప్పగూర్ప ।
చెదురుసోలలుమనకు వేడుకలుగొలుపు । వెదురుబియ్యముచాలు నేపుకొనితినగ ।
అనగలక్ష్మణుడు వానిజనితెచ్చియియ్య । రాఘవులుముదమంది రప్పుడాతండు ।
జననాథసంధ్యలు జనునుతీర్చంగ । ననిచెప్పనందఱు జనిరిసీమములు ।
తీర్చంగరాఘవుడు తీర్చెసంధ్యలు । వైదేహిరాఘవుల పాదములనొత్త ।
శ్రీపతిపవళించె చెట్లనీడలను । సీతయునక్కడ చెలగుచునుండ ।
లక్ష్మణుడుశస్త్రంబులీనుబట్టి యపుడు । సాహసుడయివారి చాయనరాత్రి ।
కాచెరాక్షసుల జక్కాడెదనంచు । శ్రీరాముదీవెన చెలగిగైకొనుచు ।
మేఘంబులురిమిన మేమరశస్త్ర । బాణంబుసంధించి బాధించనెంచు ।
నక్షత్రగణములు నందందుజార । బాణంబుసంధించి బాధించనెంచు ।
శ్రీరాముడును సీతచెలగినిద్రించ । సర్వభూతంబులు సద్దుగానుండ ।
వలెనంచుశాసించె వరలక్ష్మణుడు । భ్రాతృభక్తికినితడు పరమైనవాడు ।
సూర్యుండుదిశదిశలు జొచ్చుకొనిరాగ । రాఘవులుమేల్కొనిరి రాత్రినిబాసి ।
అప్పుడులక్ష్మణుడు అన్నతోననియె । రాత్రిబాధలులేవు రామునియాజ్ఞ ।
భూతములపై చాల పొలుపొప్పెననగ । శ్రీరామచంద్రుండు చెలువొప్పనవ్వి ।
ఉదయకృత్యంబుల నొప్పుగాదీర్చి । ఋషులఆశ్రమమునకు హితవుమీరంగ ।
నడుతామురమ్మని నయమొప్పవారు । సాగిరియానంబు సంతోషమునను ।
సీతామహాదేవి చెలగియిట్లనియె । ధరణిపులిచర్మంబు తనరంగనాకు ।
సంచులభస్మంబు తరగంగనాకు । యియ్యండితెత్తును హితవుగామీకు ।
భారమైతోచును బరువులెత్తంగ । పుట్టినారామీరు భూములేలంగ ।
పుట్టినారలుగాని బూదిమోయంగ । పుట్టలేదనగనే పూర్ణచంద్రుండు ।
చిరునవ్వునవ్వుచు చెలియకిట్లనియె । శివునివిల్లువిరచిన చేష్టమరచితివా ।
ఋషియాగమునుకాచు హితముమరచితివా । అడవులనుండిన నిడుమమరచితివా ।
పుడమియేలుకంటె బూదిమోయంగ । చులకనయనుమాట నెలతమెరగుదువె ।
మగువనీతరమునకు తగనివలుకులకు । ఆడకేమమ్మ పరియాచకముగాను ।
మాహస్తములుబట్టి మముజేరకొలచి । మాచేయిబట్టకు మమతతోనడత ।
ఋషులఆశ్రమమునకు హితవుమైచేర । గానెయచట సుఖముగానుందమనెను ।
అంతటవారు యుత్సాహంబుమీర । బయలుదేరిరి ప్రొద్దుచాయలుదేర ।
రవిపరువెత్తంగ రమణుడుగూడ । కడువడినడచెను కాంతతోగూడ ।
అడుగడుగునకుసీత నడుగులుగాంచి । లక్ష్మణుడుచాలగ విచారించె ।

వీరిట్లునడువగా వెడలగావెడల । కడవడినడకలు తడబడనడవ ।
జాలుద్రొక్కినకొంత రానేలలయందు । ఋరదద్రొక్కిరికొంత భూమిపైనడువ ।
గోతులలోబడి సీతవెన్కయ్యె । శ్రీరాముడప్పుడు సీతచేయిబట్టి ।
చేయూతనొసగుచు సీతపైదీసి కేలూతతోకొంత చాలునడిపించి ।
ఇదిగోవ స్త్రిమిసీత యింపైనదారి । అదుగోచూడుము బాటల మరియున్నవిగా ।
అల్లదుగోతోపు అదిగోచిరుమాలి । అల్లవిదర్భలు ఆవంకజూడు ।
గోరువంక లభ్యారె బారుళ్లుతీరి । గోగణంబులుచాల దాగున్నవవిగొ ।
అనుచనీరీతి తటాకంబుదాక । వచ్చినిల్చిరియట దివ్యంపుస్నానంబు ।
చేయగాదాశరథి చెలువొప్పలాను । విశ్రమించెను కొంతవిశ్రమముతీర ।
అసురసంహరునకు ఆదిదేవునకు । అనుజుడులక్ష్మణుడు అన్నకునన్ని ।
వస్తువులనుదెచ్చి వసుధపైబరచె । పులితోలుకూర్చుండ వలెనెనియెంచి ।
తెల్లనివిబూతి దెచ్చిలక్ష్మణుడు । ఆరాఘవేశ్వరుల హస్తముననుంచె ।
నిష్కళంకుడుబూతి నెన్నుదుటనలది । తిలకంబుదీర్చగా దేవికన్గొనుచు ।
నొసటపాదముమీకు వెసటభూషణంబు । ఆత్మచంద్రుడుమీకు నగుభూషణంబు ।
నీలగిరికొండపై నిలిచితిరిగనుక । నీలకంఠముమీకు నిజముగానొప్పు ।
శివరూపుమీరూపు చేరికేగనుక । బూతిపెట్టితిరయ్య భూతలనాధ ।
మీరూపుచూడంగ మేలగునంచు । తాపసులువస్తురు తరిజూచియనగ ।
తాపసికన్నెలూ రూపసియైన, నినుజూడయచ్చట నిలుచున్నవారు ।
నినుజూచుచున్నారు నీరజాంగనలు । వారలకడకేగు వనితరోనీవు ।
వారలురమ్మనగ వారలనుజూడ । హంసవాహనయేగె యతివలకడకు ।
అతివరూపముజూచి ఆశ్చర్యపడుచు । వారనుకొనిరిట్లు వారిలోవారు ।
తలతిరిగియున్నది తరుణినేత్రములు । శ్రీరాములుజూమీ చెలువనేత్రములు ।
తామరలతగద తరుణినెమ్మేను । పద్మంబుబోలునీ వడతినెమ్మోము ।
బంగారుచాయలకు బలువన్నెవెట్టి । కెందమ్మిమొగ్గల క్రీడించుచెలివి ।
ఓయమ్మశ్రీలక్ష్మి ఒప్పగానీవు । కానలకేగతి కడగిరానేల ।
కామునిసకియవా కలకంఠసతివా । తామరసంభవుని తరుణివౌతావ ।
వేడుకలొప్పేటి విష్ణుదేవుండొ । సకలసుఖములొసంగు శంకరుండేమో ।
శివువిల్లువిరచిన శ్రీరాముడేమె । ఎవ్వరోనీపతి యెరిగించవమ్మా ।
అనగానెనాపతి యొనురాఘవులు । జగదీశులైవారు । చెలగొచ్చినారు ।
వీరులుశూరులు విప్రవరదులును । వారొచ్చియున్నారు వనములజూడ ।

అనగానేవారల ననువొంచగాను । దర్శింతమనివారు తర్కించుకొనుచు ।
చెట్లచాటుననుండి చెలగి శ్రీరాము । ధగధగవెలిగెడి ధరాతలాధిపుని ।
విష్ణ్వంశసంభవు వేడుకగాంచి । దైవమాతడేయని తలపూనియిట్లు ।
జగదీశు శ్రీరామచంద్రునిదృష్టి । జగములలో చంద్రకిరణాలబోలు ।
మాపుణ్యవశమున మహితునిగంటి । పోవమ్మసీతమ్మ పొమ్ము వేగమున ।
సొగయక నిను జూచుచున్నాడుపొమ్ము । నీరజాంగనపోవే నీవిభునికడకు ।
తాపసికన్నెల తావిడచిసీత । భూనాథుకడకును పొంగుచువచ్చె ।
సారసాక్షిని రామచంద్రుడుజూచి । మునికన్యకలతోటి మునికొనినీవు ।
అడవికొచ్చిరీతి అతివ కైకమ్మ । వరములడిగినరీతి వరలజెప్పితివా ।
కైకమ్మపైగల కాకలుదీర । బొంకుగాచెప్పితివ పొలతులతోననగ ।
వారలకడకు ననుబంపంగనేల । పొమ్మనినన్నింత బొంకించనేల ।
వారలడుగుటలేదు వారికేమివ్వ । గావలెనా మునికన్నెలువారు ।
నిత్యసంతోషాన నిర్మగ్నులగుచు । ఆనందమునసుంద్రు నప్పుడిప్పుడును ।
అతివలునాకేమి యగుదురుచెప్ప । నమ్మరాధరణినే నంటనాయనగ ।
ధరణిసీతల్లియని తలచమామేము । ధరణిపుట్టినతరణి ధరణింటగొప్ప ।
కైకమ్మవంటిది కలదయీభువిని । ఆయమ్మ భాగ్యంబులమరకయున్న ।
వనచారణముమనకు వరలదెప్పటికి । ఋషులాశ్రమంబుల హితవుమీరంగ ।
దర్శింపతగునె యీధరనెప్పుడైన । అనవినిసీతమ్మ వినగనిట్లనియె ।
లోవిమాయమూకుళ్ళలో గలవుగాని । లోకంబుమూయగా కాకుత్సులకును ।
తప్పమరియెవ్వరికి తగునెభూస్థలిని । యెండలయెండించి కృపలేకయిట్లు ।
కొండలలోయలగూడ నడిపించి । చీకాకుపెట్టుట చెల్లదనివారు ।
అనుకొందురా మాటలనగనేనేనట్లు । నెల్లరమాన్పింప జెల్లునానాకు ।
మీకునాకును సౌమిత్రికినిగూడ । కైకమ్మమంచిదని కల్గుతలంపు ।
అనుమాటలను తానువినిలక్ష్మణుండు । మారుబలుకడు అన్నమాట్లాడుదాక ।
శ్రీరాముడలవీరి చేష్టితముజూచి : లోకాధిపతిగాన లోలోననవ్వె ।
కైకవంటిదిలోక లోకాలయందు । లేదులేదనివిభుడు వాదులాడంగ ।
నడచుచుండిరివారు నడవకష్టమున । అడుగులు తడబడనతివయుమరిది ।
మిట్టునేలలయందు మిట్టలెక్కుచును । పల్లంపునేలల పాటుదప్పుచును ।
జాతినేలలయందు రాళ్ళనెట్టుచును । బురదనేలలయందు భూమిగప్పుచును ।
ముండ్లనేలలయందు ముళ్ళుదోయుచును । చెట్లుకొమ్మలురాయ చెలగిదోయుచును ।

శ్రీరామచంద్రుండు సీతతోననియె । అదుగొకనుపించె అల్లదిగోజూడు ।
తామరపువ్వుల తటాకంబుజూడు । స్నానంబుచేయగా చాల్గారు శ్రమలు ।
దాశరధిశ్రీవిభుడు దాసలోలుండు । అసురసంహారకుడు ఆదిదేవుండు ।
ధరింపగాదెచ్చె వ్యాఘ్రచర్మంబు । పులుముకొనగాదెచ్చె బూదిసంచియును ।
అనుజుండులక్ష్మణుడు అన్నియునుదెచ్చి । అన్నగారిదైన హస్తముననుంచ ।
నిష్కళంకుడు నిర్మలాంగుండు । కరముననురమున కలియంగమేనా ।
శశికళలుదేరెడు చక్కనినుదుట । తిలకంబుదీర్చెను తీరొప్పగాను ।
జానకినావంక జరుగువృక్షముల । చూచియిట్లనిపల్కె సొగసుగుల్కంగ ।
కొమ్మలారమీరు కోసలేంద్రుండు । ఏకష్టములులేక హితవుమీరంగ ।
అరణ్యవాసంబు కరమొప్పునట్లు । జరిపియయోధ్యకు తరలంగజేయు ।
వేడుదునేనుమిము వృక్షమ్ములారా । ఓషధులారయో యుర్విలోమీరు ।
సకలప్రాణులకును చాలగాప్రాణ । దానంబుచేయుచు తగియున్నవారు ।
అయోధ్యపట్నము నందినవెనుక । ముత్యాలరత్నాల మురువొప్పగాను ।
పూజిస్తుమిమ్ముల పూబంండ్లతోడ । తెనెలుపోయుదు తేకువమీకు ।
మిమ్మెవరుకొట్టకుండ మేలుగలుగంగ । నావిభునితోజెప్పి నేవేవియైన ।
జేయుస్తుమీకును సిరిగల్గునటుల । భాగీరధునిమీకు ప్రాకిస్తుననుచు ।
పరిపరివిధములు బ్రామాలిమ్రొక్క । చూచిరిరాఘవులు సుదతిసొంపెల్ల ।
పగడంపుచాయల పరిఢవిల్లెడు । చిరునవ్వులునవ్వి చెలగుచుననిరి ।
ఎవ్వరికిమ్రొక్కితివె యింతిరోనీవు । ఏమనిమ్రొక్కితివె యింతిరోనీవు
నీచేతమ్రొక్కుల నెనసిరెవ్వారు । కొమ్మలకుమ్రొక్కితివ కొలనుమ్రొక్కితివ ।
కొలనందుగల హంసగుమిక్రిమ్రొక్కితివ । యనగానుపద్మాక్షి యపుడిటులనియె ।
కొమ్మలకునేమ్రొక్క కొలనునకుమ్రొక్క । కలహంసకుమ్రొక్కగాలేదులేదు ।
వృక్షవర్గమునకు వెలయంగమ్రొక్కి । అడవులకుఃష్టంబు లాపదలెల్ల ।
తొలగించమ్రొక్కితి తోయజాక్షుండ । గంగను గౌరి శంకరులనుగూర్చి ।
మ్రొక్కితిహస్తములు ముడిచిముగ్గురికి । యిందుతప్పున్నదని నేనేమియెరుగ ।
తప్పున్నమన్నించి దగుబుద్ధిసెప్ప । యామాటలాలించి యనెనులక్ష్మణుడు ।
వైదేహిలోకంపు వనితయనరాదు । ప్రకృతిబెంచిన బిడ్డ పరమపవిత్ర ।
నవ్వుచురాఘవులు నలినాక్షిచూచి । ప్రకృతిబెంచినబిడ్డ ప్రకృతిచిత్రములు ।
పరగగాంచగగోరి బయలుదేరింది । చక్రవాకినివిడచి చక్రవాకంబు ।
చదలదిరుగదు సుమాచంద్రుదుదేతేర । ఇరువురుగూడుచు నింపుగానుంద్రు ।

మనమిపుడుయెత్తైన మహిమీదనుంట । చలచల్లగానుండె చపలాక్షిచూడు ।
యీగట్టుదిగునపుడు ఎచ్చుదగ్గులుగ । పదములువేయ తలపంగరాదు ।
నీలమేఘముఁజూడు నెట్లుబ్బియుందో । ఇకకొంతసేపటికి యింపుగానీరు ।
విడచునుచెట్లకై వేడుకగల్గు । ఒక్కచోటనెండయు నొకచోటచలియు ।
నొకచోటరాళ్ళను నొకచోటయూబి । ఒకచోటసమనేల యొప్పుగానుండు ।
ఎల్లదిక్కులకథలు ఇంపుగాజెపుతు । రాఘవులుపయనమ్ము రమణితమ్ముడును ।
తోడరానడచిరి త్రోట్రుపడకుండ । దారిలోనొకచోట దట్టమగువనము ।
కారుచీకటితోచి కానరాదయ్యె । చీకటిచేతులనీక నెట్టుచును ।
కొంతవడిసాగిరి కాంతతోవారు । ఆపైనసూర్యుండు అతిప్రభలతోడ ।
తోచగాసీతకు తోచెచెమ్మటలు । ఇక్కడనిలువంగ నెందులకుసీత ।
సరసనుఋషుల యాశ్రమముండగాను । నేడుయిక్కడమనము నిల్వగారాదు ।
ఒప్పుగానడచిహుటాహుటివారు । కష్టమనుకోకయా కష్టంపుదారి ।
కోసినదర్భల కోనలగుపించె । లేడిపిల్లలగుంపు లేగలగుంపు ।
కాకులకోయిలలు కానంగవచ్చె । ఇదియాశ్రమంబని యిద్ధచరితుండు ।
చెప్పుచుండగదారి చెచ్చెరనడువ । జలఘటంబులు చాలసలిలములునించి ।
మునికన్యకలు మాణవకులునుగూడి । అర్ఘ్యమిచ్చిరివారు అమరంగవారు ।
లక్ష్మణసీతలకు లావణ్యమొప్ప । శ్రీరామమూర్తి వారిసేమంబునడిగి ।
మునివరులుమీకు మేముజలంబులను । యీవలెనుగద ధర్మమిద్దియంచనగ ।
ఎఱుగుదురఘురామ ఎవ్వరోమీరు । ఎందులకుపుట్టితిరో ఎఱుగుదుము మేము ।
రఘువంశకులతిలక శ్రీరామమీరిపుడు । నరజన్మమెత్తితిరి నారాయణాంశ ।
అసురసంహారంబు నెసకమెసగగను । అనువర్తనముచేయ నవతరించిరి ।
అనుచునునాపాత్ర యడుగునబట్టి । జలపూర్ణకుంభాన జలముప్రోక్షించి ।
పాదపద్మాలుకడిగి పాదజలమును । నెత్తిపైజల్లుకొనిరి నెరమాణవకులు ।
ఈలీలలనుగాంచి యింతిసీతమ్మ । శ్రీరామమహిమంబు చింతించదొడగె ।
ఆరాముచేపట్టి నందుకైలాను । ఆత్మలోహర్షించె యతిముదంబునను ।
మునికన్నెలువచ్చి మునికోనిసీత । పాదములుగడగిర సాదరంబునను ।
సీతవద్దనిచెప్ప చెలగుచువారు । వినవమ్మవినుతల్లి ఘనుడుమీతండ్రి ।
జనకమహారాజు జన్మంబునకును । భూమిదున్నగనీవు పుట్టితివమ్మ ।
లంకలోకొలనిలో లావుపద్మంబు । నందుద్భవించితి వాదినినీవు ।
నిన్నుగానగలేక పన్నుగావారు । మందసంబునబెట్టి సింధువునవిడువ ।

నీవువచ్చితివమ్మ నేతజనకుండు । పాలించురాజ్యంబు పావనభూమి ।
ధరణిలోనుదయించ ధరణిజవైతి । సృష్టిలోవారంత సీతయందురూ ।
జగములోవారంత జానకందురూ । విల్లువిరచినవాడు విభుడునీకనుచు ।
విశ్వామిత్రునాజ్ఞను విశ్వవిభుండు । పణముబెట్టుచునీకు పతిరాఘవునిగా ।
బడసెనునీపూర్వ భవమునుబట్టి । వీతండ్రిసుగుణుండు నీతండ్రియోగి ।
నీభర్తరాముండు నెఱియైనజ్ఞాని । నీజన్మపావనము నీకికజన్మ ।
లేదనిమాఋషులు వాదించుచుండ్రు । మీరువత్తురటంచు మేకొనిమేము ।
కాచియుంటిమిగదా కమలాయతాక్షి । మాపూర్వపుణ్యాన మానోముపంట ।
ఫలముగావచ్చితిరి పణతిరాఘవులు । లక్షణభ్రాత్రుండు విలక్షణముమీర ।
అవానలందరు యత్రిమునియాశ్ర । మంబుచేరిరి సేమంబుబొందగను ।
అనసూయవారల కాయాశ్రమంపు । మహిమలజెప్పుచు మాటలాడుచును ।
సకలసపర్యలు జానుగాచేసి । సుహితోపదేశంబు సొంపుగాజేసి ।
శ్రీరామలక్ష్మణులు సీతమ్మగూడి । ఋషులాశ్రమంబుల హితవుగానుండిరి ।

కోవెల రాయబారము

పుట్టెన్న భూదేవి రాజకొమార్తెనే కోవిలాలయో
బృందావనముల మెలగినమాతండ్రి కోవిలాలయో
జనకచక్రవర్తి రాజకొమార్తెనే కోవిలాలయో
మాసినవివస్త్రాలు మైనంపునాజడలు కోవిలాలయో
కారినవికన్నీళ్ల కట్టీనావీజడలు కోవిలాలయో
అత్తరువు పన్నీరు అడవిపాలాయెనే కోవిలాలయో
గంధమ్ము కస్తూరి గంగపాలయెనే కోవిలాలయో
పువ్వులూ బుక్కాలు భూమిపాలాయ్యేనూ కోవిలాలయో
చిన్నచిన్న పాములూసురటీలు విసరెను కోవిలాలయో
పెద్దపెద్ద పాములూ గొడుగూలుపట్టెనూ కోవిలాలయో
ఆపాటిపాములూ అల్లాటివిసరెనూ కోవిలాలయో
గండభేరుండాలు సింహాలు మృగములూ కోవిలాలయో
పెద్దపులులూరెండు కాపాడి తిరిగెనూ కోవిలాలయో
భరతశత్రుఘ్నులూ లక్ష్మన్నమరది కోవిలాలయో
పట్టాభిరాములకు భార్యననీ చెప్పు కోవిలాలయో
ముత్యాలుఇచ్చేను వజ్రాలుఇచ్చేను కోవిలాలయో
కోవిలవెళ్లెనూ ఆపర్ణశాలలకు కోవిలాలయో
రామన్నలక్షన్న రచ్చకూర్చున్నారు కోవిలాలయో
ప్రదక్షిణముచేసి పాదాలకొరిగెను కోవిలాలయో
ఇందాకచూస్తిమి సొంపైనవనముల కోవిలాలయో
పొద్దున్న చూస్తిమి పొన్నవనములలోన కోవిలాలయో
నిన్నెవరు కొట్టారు నిన్నెవరు తిట్టారు కోవిలాలయో
నన్నెవరు కొట్టలేదు నన్నెవరు తిట్టలేదురామలక్ష్మణా
పుట్టేన్న భూదేవి రాజకొమార్తెట రామలక్ష్మణా
బృందావనముల మెలగెనట మాతండ్రి రామలక్ష్మణా
జనకచక్రవర్తి రాజకొమార్తెటా రామాలక్ష్మణా

మాసినవివస్త్రాలు మైనంపువీజడలు రామలక్ష్మణా
కారినవికన్నీరు కట్టినవీజడలు రామలక్ష్మణా
అత్తరుపన్నీరు అడవిపాలాయెనట రామలక్ష్మణా
గంధమ్ముకస్తూరి గంగపాలాయెనట రామలక్ష్మణా
పువ్వులుబుక్కాలు భూమిపాలాయెనట రామలక్ష్మణా
చిన్నచిన్నపాములూ సురాటీలువిసరెనో రామలక్ష్మణా
పెద్దపెద్దపాములూ ఆల్లాటివిసరెనో రామలక్ష్మణా
గండభేరుండాలు సింహాలుమృగములు రామలక్ష్మణా
పెద్దపులులూరెండు కాపాడితిరిగెనట రామలక్ష్మణా
ముత్యాలుఇచ్చెనూ వజ్రాలుఇచ్చెనూ రామలక్ష్మణా
విన్నారురాజులిద్దరు సన్యాసులమైతిమి కోవిలాలయో
విరాగులమైతిమి ... ... కోవిలాలయో
ఆరోగ్యలైతిమీ హరిదాసులైతిమీ కోవిలాలయో
... ... ఒక శరంబున కూలవేసెదనె జానకీ
... ... ఒనరుగదెస్తునె జానకీ
జువ్విచెట్టుకింద మనమిద్దరమ్మూను జూదమాడినచోట జానకీ
రావిచెట్టుకింద మనమిద్దరమ్మూను రహస్యములాడినచోట జానకీ
మామిడిచెట్టుకింద మనమిద్దరమ్మూను మాటలాడినచోట జానకీ
యేలాగునైనాను యేలుదుమోయమ్మ యేలసంశయమెవో జానకీ

సీతాదేవి ఆనవాళ్లు

సురవైరినగరిలో సుదతుండగానూ । అసురులనుగోరు టభిమానమ్ముగాదూ ।
సర్వేశ్వరాదేవి విన్నపేమ్మనైను । సుదతులరూపమ్ము చూసినేనెరగా ।
శ్రీకాంతరూపమ్ము మాకుయెరిగించి । అతివమెచ్చేటట్టు ఆనవాలిమ్మీ ।
కన్నులనమితబాష్ప కణములొలుకగనూ । కరువలిసుతుజూచి కాకుత్థ్సుడనియె ।
ఎప్పుడూశ్రీరామయని దలచుచుండు । మనసీతజౌనయ్యమత్స్యవల్లభుడా ।
మహిమీదమాదేవి గాంచేటితెరవు । వినవయ్యజెప్పేను శ్రీవాయుసుతుడా ।
నిజమునకువిప్పినవి నీలంపుకురులు । జడలుగట్టి కడుపెద్దవిగనుండు ।
తలఅంటుఆడకే ఆడినట్లుండు । నీలంపుతలకుంచ కలిగుండుగాని ।
పచ్చిపసుపలదకే అలదినట్టుండు । బంగారమగు చాయకలదెమాకాంత ।
పెట్టకనుకాటుక పెట్టినట్లుండు । దిద్దకతిలకమ్ము దిద్దినట్లుండు ।
చేయకశృంగారము చేసినట్లుండు । అలదకపరిమళము లలదినట్లుండు ।
వేయకతాంబూలము వేసినట్లుండు । పగడంపుఒకచాయ కలిగుండుకాంతా ।
తొడుగులుతొడగకే తొడిగినట్లుండు । తొలకరిమెరుపువలె తావెలుగుచుండు ।
మసిపాతగట్టిన మాణిక్యమువలెను । నివురుగప్పినా నిప్పులాగునను ।
కసుగందియున్నట్టి కుసుమమువలెను । సీతకాలమునాటి సేతులువలెను ।
మేఘముళ్లోనున్న సూర్యునివలెను । మెరుగుజెడియున్నట్టి అద్దమువలెను ।
పరమసతిప్రభావమెల్ల జెడియుండు । రాహుబట్టిన చంద్రమండలమురీతి ।
చింతచే కడు చిన్నబోయుండుదేవి । ఈవయ్యముద్రికా ఇంతిచేతికిని ।
నమ్మకముచెప్పితే నాతికానవాలు । ఇదిఒకఅనవాలని చెప్పుహనుమా ।
మరిఒక ఆనవాలుకలచు సుమిహనుమ । మరవకజెప్పుమీ మాసీతాతోను ।
కళ్యాణమంటపమ్ములలోను సీతా । వామనగుంటాలూ ఆడుచుండగను ।
సుదతిజానకిదేవి జూడదలపొచ్చి । వచ్చినరామునీజూచి యేచెలులు ।
జానకితోడనే చేడెలిట్లనిరి । రామునికన్నులే రమ్యంపుకనులు ।
శృంగారకన్నులే దీపంపుకనులు । మాణిక్యాలకన్నులే జానకిదేవి ।
సిగ్గుపడి శిరసొప్పవంచుకొనియుండే । నినుజూచివచ్చిరే రాజచంద్రూలు ।
నినుజూడవచ్చెనే నీలమేఘుండు । నిన్నడగవచ్చినా కమలబాంధవులు ।

నినుజూడవచ్చినా మన్మధుడితడు । అనియిట్లుచెలికత్తె లానతియ్యగను ।
అబలజానకిదేవి తల్లికడ కేగి , తమతల్లియుండేటి మందిరముకేగి ।
సిగ్గుపడి శిరసొప్పవంచుకొనియుండే । సీతామహాదేవి శ్రీ భూమిదేవి ।
సిగ్గుపడివచ్చేవు చెప్పవేనాతో । నినుజూడవచ్చేరు రామచంద్రూలు ।
నిన్నడగవచ్చేరె కమలబాంధవులు । నినుజూడవచ్చినా మన్మధుండితడే ।
అనియిట్లుతమతల్లి ఆనతియ్యగను । సిగ్గుబడిశిరసొప్ప వంచుకొనియుండే ।
ఇదియొకఆనవాలని చెప్పుహనుమా । మరియొక ఆనవాలు కలదుసుమీ హనుమా ।
మరువకజెప్పుమా మాసీతతోను । మున్నిక్రతువుగాచియో మిధిలపురమందూ ।
విలువిరచిఆదేవి బెండ్లాడితయ్యా చిలుకలుబ్రాసినది చిత్రపుమేడా ।
హంసలు కేళీలు ఆడుచుండగను । నాలుగుదిక్కులా నవ్వుచిలుకలు ।
గోమేధికమ్ముగడు జాలంగవొప్పు । సువర్ణమగుచును సొంపొప్పుచుండు ।
బంగారుతరికోళ్ల పట్టిమంచమ్ము । పట్టిమంచమువాల్చి పాన్పమరబెట్టే ।
ఇరుగడలతలగడలు ఇంతులూనుంచూ । నేత్రానపట్టు పచ్చడమొప్ప బరచి ।
విష్ణుకుప్రీతైన విరజాజిపువులూ , ఆమంచిపానుపున అవిచాలబరచె ।
నిశిబోయిపూసినవి నీలాంబరాలు । ఆమంచిపానుపున అవిచాలబరచె ।
తొడిమెలుదీసినవి పారిజాతములూ । ఆమంచిపానుపున అవిచాలబరచె ।
పసిడిపావలుదొడిగి పరమాత్మురామూ । పట్టవింజామరలు పట్టుకూరాగా ।
వజ్రంపు డెక్కెములు వాల్చిపట్టుగను । నగరిలోపలకొచ్చె నారాయణులు ।
పదివేల గవాక్షులనడుమ । కనకగవాక్షులై కడు వెలుగుచుండు ।
గవాక్షములలోనున్న కనకప్రతిమలను । కడుజేసిముత్యాల వీణలుమీట ।
కుచములుకదలగా కోమలాంగూలు । సన్నపునడుము నసియాడగాను ।
గాజులుకంకణమ్ములు మెరయగాను । ఆడుచునందరు అప్సరస్త్రీలు ।
నీలవేణివీపునా కొప్పుజారగను । పణతిపాపిటచేరు బొట్టుతూలాడ ।
గాజులు బన్నసరములు మెరయగాను । ఆడుచునుందురు అచ్చరస్త్రీలు ।
అయిదువలుపళ్లెములు చేతబట్టుకొని పానుపుదగ్గర పాడుచుందురుగ ।
శృంగారపూజితము జూచిఆరాము । ముత్యాలచౌకట్ల చూచిలాబలికె ।
ఎన్నడుయీమిధిల పట్నమంతాను । నిత్యమందురుగాని యెన్నడెరుగము ।
మామామజనకుల మహిమగలనగరు । ఇదిమహావైభోగ మెంతచోద్యమ్ము ।
అనియిట్లుపలుకుచు అపుడురాఘవులు । పారిజాతపుపాన్పున పవ్వళించె ।
అష్టఐశ్వర్యముల జానకీదేవి । పాదాంగుష్టములు అందెలటుమోగ్రియ ।

భమిడిమట్టెలు మెరయభ్రాంతితోకదలె । గొజ్జంగరేకులా కొప్పుజారగను ।
పదతిపాపిటచేరు బొట్టుతూలాడ । గాజులుకంకణములు మెరయగాను ।
పద్మాయతాక్షులు పతినితోడితెచ్చి । వజ్రంపుగడపలా నడుమననిలిపి ।
బంగారుతలుపులకు తాళములువేసి । కిలకిలనవ్వుచు పణతులపుడు ।
తమమందిరములకు తమరుయేతెంచి । బంగారుతలుపులకు చేరియాసీత ।
సిగ్గుపడిశిరసొప్ప వంచుకొనియుండె । ఏకాంతమగుచోట యిందీవరాక్షి ।
చెల్లదుసిగ్గని భిన్నసరీములక్షు । వేలియుంగరముదీసి లీలావినోదా ।
ఎగరవేసియాడుచునుండితిమయ్య । ముద్రికమేమిదీసి ముందరావేసి ।
పద్మాక్షితెమ్మని పలికితిమయ్య । అనియిట్లుపలుకగా నవుడురాఘవులు ।
సీతసిరిచిత్తమునకేమనిదోచె । ఈముద్రికనురాజు కీయకుంటినైన ।
తనకుపాతివ్రత్య లోపమనితోచె । ఈముద్రికనురాజు కిచ్చితినైన ।
అధికంపుసిగ్గు తనకయ్యేదనన్ని । ముద్దుమాణిక్యాల మీదికొంగెను ।
ముద్దుకుచములనడమ ముత్యాలహారములు । భన్నసరములపేర్లు తాణికాడగాను ।
గాజులుకంకణమ్ములు మెరయగానూ । ముద్దుమాణిక్యాల మిద్దికొంగెను ।
అడుగడుగుకుసిగ్గు పడుకొనుచుసీత । పద్మనాభులపాన్పు దగ్గరకుజేరె ।
యిటుముఖములజేసుకొని యిందీవరాక్షి । మారుముఖముజేసుకొని మళ్ళెశ్రీగంధి ।
చెయిజాచియివ్వగ చెయ్యిబట్టుకుంటి । శ్రీదేవినెత్తి యాతొడలపైనుంచి ।
మహాసుఖముగా నిద్రిస్తిమయ్య । ఇదియొకఆనవాలని చెప్పుహనుమా ।
మరియొకఆనవాలు కలదుసుమీహనుమా । మరువకచెప్పుమా మాసీతతోను ।
ఏడునిలువులకనక మేడలలోపలను । యెవ్వరుయెరుగని యేకాంతమందు ।
శ్రీదేవినెత్తియోతొడలపైనుంచి । చక్కచికురులకు జవ్వాదిఅలది ।
మెత్తనికురులకు మృగనాభియలది । అలకములుతాజుట్టి తిలకంబుదీర్చి ।
అపుడాశృంగార భక్తురాలాయె । వెండీయ్యకాగులా వేడినీళ్ళతోడి ।
చన్నీళ్లవేన్నీళ్లసమముగాతొలిపి । దానిపైముత్యాలముంతొప్పనుంచి ।
శ్రీరాములూసీత మజ్జన్నమాడె । దశదిక్కులాదీప్తి వాటిల్లగాను ।
దశరథకోడల్లు మజ్జన్నమాడె । కనకగుబ్బగొడుగులు కాంతలుబట్టగను ।
కౌసల్యకోడల్లు మజ్జన్నమాడె । శానాయగొడుగులు చేడెలుబట్టగను ।
శాంతమ్మమరదల్లు మజ్జన్నమాడె । లక్షవేలగొడుగులు రమణులుబట్ట ।
లక్ష్మణునివదినెతా మజ్జన్నమాడె । పసిడిచెంగుల దుప్పటితెచ్చి ।
పణతికితలలొత్తుదురు పద్మముఖులంత । శృంగారమౌచున్న బంగారుచీరె ।

జానకిమహాదేవి జానొప్పగట్టె। శుద్ధసువర్ణ శోభితంబయిన।
పెద్దపూసలపేరు విరజాజిదండ। పతివ్రతకింపయిన పిల్లేళ్లబెట్టె।
చెవులకుయింపయిన చెంబసరులుంచె। దండపుల్తాండాలు తరుణిలాబెట్టె।
కంఠాభరణాలు కాంతధరియించె। కస్తూరిబొట్టెట్టె కమలాయతాక్షి।
ఒయ్యారినడకలా పయిటజారగను। వారచూపులు చూస్తు వచ్చెనుసీత।
అల్లంతట శ్రీదేవి రాకలుచూచి। గడియగ్రక్కున బెట్టెకాకుత్థ్సుడూను।
తలుపుదగ్గరకొచ్చి ధవళాయతాక్షి। శ్రీరామచంద్రుడ తీయవయ్య గడియ।
శ్రీ రామచంద్రుడాశ్రితపారిజాత। అదినారాయణుడ తీయవయ్య గడియ।
ముద్దు మాటలువిని మురవైరిరాము। ముదితకుతీసెను ముత్యాలగడియ।
శ్రీదేవి నెత్తియా తొడలపయినుంచి। మహాసుఖమున నిద్రిస్తిమయ్య।
ఇదియొక అనవాలని చెప్పుమాహనుమా। మరియొక అనువాలు కలదుసుమి హనుమా
మరువక జెప్పుమా మా సీతతోను।
సీతయు మేమును పానుపుమీద। శ్రీదేవితో మేము కూడింటిమయ్య।
హారములు సరములు భన్నసరములు। తగమెడహారమ్ము తీసెగదరాము।
సుగంధపుష్పములు శుభగాలివిసర। శుభకోమలాంగికి కుచమధ్య మంచు।
పండ్లపుష్పముదీసి పరిమళములలదె। ఇది యొక అనవాలని చెప్పుమా హనుమా।
మరియొక అనవాలు కలదుసుమీహనుమా। మరువక జెప్పుమా మాసీతతోను।
అద్దమ్ములోపలా అతివతనరూపు। అందులోజూచి కురులంకించిముడువా।
యీఅద్దములోను యీరూపుతోను। యింత చక్కనిదేవి యిదియెవ్వరనుచు।
అహాహా శ్రీరామా అయ్యోధ్యరాము। సృష్టికితపులుచేసి యిట్టు లెరిగితివా।
ఏకపత్నీవ్రతుడవని యిచ్చెమాతండ్రీ। ఏకపత్నీత్వంబు యింపుగా తెలిసె।
ఇట్టిమాయలసతిని పిలిపించదగునా। అవనిజకడుముగ్ధ అగుటలాదెలసి!
లోలాక్షియెరుగదని మదిలోనునవ్వె। కరస్థలముపట్టుకొని కాంతనిట్లంటే।
పతిలేనిసతిజూచి అతివకోపిస్తివి। పతిజూచితె అలుక బాయునాచెపుమీ।
నిలుపుటద్దమ్ముదెచ్చి మెరుగుతుడిపించి। మెరపుబోడి ముందారానిలపే।
ఇద్దరీరూపులు అందులో జూచి। ఇద్దరీవన్నె సౌందర్యములు జూచి:
నరనాధవారెవరో యెరిగించుమనెను। సీత భయముబాప అతివరోవినవే।
సీతయూరాముడూ చేరియున్నారు! ఈయింట నింకెవ్వరుండంగ గలరె!
అతివవెరచి పాదములకు మ్రొక్కె। ఇదిఒక అనవాలు కలదుసుమీహనుమా।
మరియొక అనవాలు కలదుసుమహనుమా। మరవకజెప్పుమా మాసీతతోను।

క్రొత్తగాగట్టినా చిత్రకూటమ్ము । రత్నంపుతగుమాన మయినట్టి కొలను ।
పచ్చిపసుపులందుకుని పద్మాయతాక్షి । కొలనుదగ్గిరకెళ్లె గోవిందుదేవి ।
తననీడజూచుకొని ధవళాయతాక్షి । మార్నిళ్ళచూచుకొని మల్లెశ్రీగంధీ ।
ఎప్పుడుతనతోటి కూడాడినట్టి । శ్రీపద్మగంధీతా నిట్లన్ని పలికె ।
ఇదియేమిసోద్యమో యినవంశజుండా । మింటచంద్రుడువచ్చి ధరణినున్నాడు ।
తుమ్మెదలువచ్చాడు చూడరమ్మనెసూ । అనియిట్లుపలుకగా శ్రీపద్మగంధీ ।
అప్పుడుదగ్గరకువచ్చి అష్టైశ్వర్యమ్ములా । మిమ్ముర్రాబంపింది సీతామహాదేవి ।
ఆచిలుకలాకొలికి అచిత్రకన్యా । ఆకలికివయ్యారి ఆముద్దుగుమ్మ ।
మమ్మెలరాబంపె మల్లెశ్రీగంధీ । కొలువు దగ్గరలేచి గోవిందస్వామి ।
గొడుగులుపగడలూ గోరుటెక్కెములు । వజ్రంపుటెక్కెములు వాల్చిపట్టగాను ।
కొలనుదగ్గరకువచ్చి గోవిందస్వామి । యిదియేమిసోద్యమో యిక్ష్వాకుతిలకా ।
మింటచంద్రుడువచ్చి ధరణినున్నాడు । తుమ్మెదలవియాడు చూడరమ్మనెను ।
మింటచంద్రుడుగాడు అతియనీమోమూ । తుమ్మెదలవిగావు సఖియనీకురులూ ।
అనియిటుబలుకగా యిందీవరాక్షి । సిగ్గుపడిశిరసొప్ప వంచుకొనియుండె .
ఇదిఒకఅనవాలని చెప్పుహనుమా । మరియొక అనవాలుకలదుసుమీహనుమా ।
మరువకజెప్పుమా మా సీతతోను । పాదపద్మములు వత్తుచూసీతా ।
పరమపతివ్రతా పంకేజగంధి । వికసించినాపువ్వుల సురటిచేబట్టి ।
విజయీభవాయని వికసించివిసరా । చిట్టిచిటివజ్రాలు చిలికించినట్లు ।
సీతసిరిమేనెల్ల చెమ్మటలుబోసె । అలసితివిచాలించు అతివరోనీవు ।
మా సేవచాలించు మగువరోనీవు । చీనాంబ్రమగుచున్న దుప్పటిచెంగునను ।
సీతసిరిమేనెల్ల చెమటలూదుడిచితిని । ఇదియొక అనవాలని చెప్పుమాహనుమా ।
మరియొకఆనవాలు కలదుసుమీహనుమా । మరువకజెప్పుమా మాసీతతో ।
శృంగారమౌచున్న బంగారుతూగూ । బంగారుతూగుపై హంసలాపాన్పు ।
పవళించుచుండగా పరంజ్యోతిరామ । ఆవలమొగమయి ఆదేవియుండె ।
తొందరగానేను తుమ్మెప్పతుమ్మ । కోటంతఆయుస్సు గోవిందుకనుచు ।
బ్రహ్మంతఆయుస్సు పరంజ్యోతికనెను । చిరంజీవిఅనితీసి భవిడాకుచెవిని ।
ఉంచుకునెఅదిఒక అనవాలనుమీ । ఇది ఒక అనవాలని జెపుమాహనుమా ।
మరియొక అనవాలుగలదు సుమీహనుమా । మరవకజెపుమా మాసీతతోనూ ।
కొత్తగాగట్టినా మేడలలోను । శ్రీరాములూ సీతమాట్లాడుచుండె ।
నాకుప్రొద్దుపోదు నళినాయతాక్షి । సొగటాలుయాడుదామని యాత్మదలచె ।

బంగారుపాచికలు పట్టుకొనివచ్చి । తిత్తికితీమంచమిది చక్కు భారా ।
అష్టారదష్టోకఅది భారయనుచూ । సరియనుచుధుగయనుచు పారీవేయుచును ।
మాటమాటకుసీత రామునోడించె । ఇంతయోడింతురా యిందీవరాక్షి ।
కలికిచిలుకలకొలికి కలహంసగమనా । సీతమీదకోపించి చెలగినేనుండి ।
పట్టుశాలూముసుకు పెట్టుకొనెనంతా । తప్పుగలదూ దేవధరణీశ్వరుడా ।
పద్మనాభుల శ్రీపాదములకుమ్రొక్క । నవ్వుతూలేచెనే నారాయణులూ ।
ఇదిఒక ఆనవాల్లని జెపుమాహనుమా । మరిఒకఆనవాలు కలదుసుమీహనుమా ।
మరువకజెపుమా మాసీతతోను ।
అయోధ్యవిడనాడి అరణ్యమునను । అత్రిమునియాశ్రమముల కేగినానాడూ ।
నాడుమనఅనుసూయ కాంచినానాడూ । ఆదేవికీదేవి యిచ్చినావరము ।
బాయనీశృంగారము మాయనీకుడలా । కందనీభూషణములు కాంతకానిచ్చే ।
వరమియడము ఒకఆనవాలనుమీ । ఇదిఒకఆనవాలని జెప్పుహనుమా ।
మరివకఆనవాలు గలదుహనుమా । మరువకజెప్పుమీ మాసీతతోను ।
దండకారణ్యములు దవ్వునేతెంచి । మండలాపతివెడలె మహిమనొకనాడు ।
తనుగూర్చిజానకి తొడపైశిరసు । పీడుకొనినిద్రించె వినలేకవరుడు ।
పక్షిగూళ్ళుతనపై బారగాను । ఆక్షణమెమేల్కాంచె అయోధ్యాపతియు ।
ముగుదచింతించుటకు మెల్కాంచెపతియు । ఇంతినీవింతేల యులికిపడితివనెను ।
లోకేశ్వరావినుమి కావరఅసుర । కావనుచుఅరుచుతూ కరుణతనరూపు ।
తనరూపుపొగడుతు కావరపుఅసుర । ఉరమునకుయెగిరి యోస్తనమందుచీరె ।
కరుణించిఒక దర్భకస్త్రమంత్రించి । శిరసుదెమ్మనిపనిచె శ్రీరాఘవులు ।
దేవలోకమ్ములే దివ్యలోకములు । అమరాదిలోకంబులపుడు కాతిరిగె ।
పద్నాల్గులోకములు పక్షికాతిరిగె । పతులులేరు తనుగావసతులులేరనుచు ।
ఎవ్వరూతనుగాయ జాలలేరంచు । శరణంటెకాని రక్షించేటిబిరుదు ।
శరణురఘుకులతిలక శరణురాజేంద్ర । క్షణమాయజంగమ తేజుడాఅజుడా ।
తృణముగరుచుకువచ్చి రఘుపతికిమ్రొక్కె । పూరిగరుచుకువచ్చి పుడమిపతిజూచె ।
వాణించిఒకతృణము వాణ్ణిగారించె । ముందుమీదేవిని ముట్టినాతప్పు ।
కాకాసురునికన్ను దండుగాగొనెను । రూఢమైయానవాలిదియని బలికె ।
చెవులోనుజెప్పమనిరి శ్రీరాఘవులు । ఇదియొకఆనవాలని చెపుమాహనుమా ।
మరివకఆనవాలు కలదుసుమీహనుమా । మరువకజెపుమా మాసీతతోను ।
అభినరత్నములు లాపించినారు । ఆమంచివన్నెలా మహిమగలది ।

పచ్చసరత్నము తాపించినారు । భాస్కరతేజులు విరచించినారు ।
అనేకరత్నములు స్థాపించినారు । ఆమంచిరత్నముల మహిమగలగుంది ।
తపతల్లిదండ్రులూ ప్రసాదమనుచు । అతిశీఘ్రముగాను పోయిరావయ్య ।
శ్రీరామలక్ష్మణులు యిచ్చినముద్రికా । సీతమ్మయిదిగోను అందుకోవమ్మ ।
మాణిక్యముతనకొంగు మాణిక్యములువిప్పి । మారుజాబులుయిచ్చె మగువసీతమ్మా ।
ఓరామా నేగనుగొంటివైదేహిని । బలువైనామూలా పంజరమునడుమ ।
చిక్కిఅలసిన రాజహంసవలెనున్న । వైదేహినిగనుగొంటి నోరామనేను ।
నారీమణినన్ను నమ్మకయుండున । మీరానతిచ్చినా మేరాలువినిపిస్తే ।
కూరిమితోవినెను ఆరామలక్ష్మణు । లేతీరువారనెను తానువర్ణిస్తే ।
ధారుణిపైవాలెను ధరణిజతాను ।
సంతతమటువంటి పతిగల్గగానే । సద్గతిజెందునేనెంతా కర్మరాలా ।
నసుచుమితియేలేని వెతజెందెసీత । కన్నులకద్దిపయ్యాద వెతదీర్చుకొని ।
ప్రతియానవాలిచ్చె మగువసీతమ్మ ।

సీత చెఱ

నిన్ను నేచెఱగొన్న వార్తలువిన్న । సమ్మతిగ జనకులకు సంతోషమనెను ।
ఈవార్తనాతండ్రి జనకుడేవిన్న । తలలుకొట్టించుమని చాటించునన్న ।
అన్నఅన్ననియేవు ఆశ్రమలుమాను । నీమీదిమోహమున నినుదెస్తిచెఱలు ।
ఒకరిభామనునీవు ఒనగోరితెస్తే । గొఱ్ఱెవలెనీగొంతు కోసురాయముడు ।
యముడుయముడనుచు నీవేలవెరపించేవు । యముడుమాలంకలో చెఱలవున్నాడు ।
ఇటువంటిచెఱలన్ని విరచి తునకలుచెయ్య । చక్రధరుడొచ్చేను క్షణముతాళన్న ।
ఏవేళచూసినా ఏలచింతించేవు । సీతరోమాలంక యేలిస్తునిన్ను ।
అన్నరోమీలంక యేలమాకేటికి । మక్కువతొమావదిన మండోదరేలు ।
కలకలమాటాడి కనులెత్తిచూడవే । సకలాభరణమ్ములూ సొమ్ములిచ్చేను ।
నారచీరలుగట్టి వనముసొమ్ములుచేసి । రాములేనాసొమ్ము ఎల్లకాలమ్ము ।
వచ్చినదానవు వనములోనిలిచితివి । చనవునామాలంక చొచ్చిరావేమి ।
వచ్చేనుశ్రీరాము చొచ్చేనులంక । పదితలలునరకంగ అపుడుచూసేము ।
వెరవకానాతోను ఇట్లుమాట్లాడ । దిక్కెవ్వరేనీకు ఈవనములోను ।
దిక్కుమారాములు జగదీశ్వరులువచ్చు । ఘళ్ళనిమిషముగాను గడుచునోయన్న ।
లక్షకొమాళ్ళు మరి లక్షపైమనమలు । నాకంటెనీవిభుడు బలముగలవాడ ।
ఇట్టిసహవాసమ్ము ఎట్లుఎడబాసేవు । పగయేలరామునికి తపసంటెచాలు ।
చెఱపోయినదాన్ని చెయిబట్టునావాడు । రాముకెదురుగనిలచి రణమందు యుద్ధమున ।
ఓడించిరాముణ్ణి తెస్తినీకీచెఱలు । దొంగకుక్కావలె చొచ్చితెచ్చితివి ।
అగ్నిమీదనుఈగలు వాలునాయన్న । చీంబోతులెన్నయిన ఏనుగతొా సరియౌన ।
కుక్కలెన్నయినాను కరచునాసింహము । సింహముపిల్లలు కొంగకలుసౌన ।
పట్టిపారదోలి విసరునోయన్న । ఘళ్ళనిమిషముగాను గడచూనోయన్న ।
నీరూపుచూచితే నేనిల్వజాలను । పొందకాఓఘడియ పోనివ్వననెను ।
ఆదినారాయణుడాలోకరక్షకుడా । ఇటువంటి దుర్మార్గునెట్లుమరచితివి ।
పగవానిసాధించి పదితలలుఖండించి । పట్టాభిరామననుతోడ్కుపోరాద ।
తనచెడ్డపట్టున్ననోము ఫలమిట్లుండె । ఇహనైనదయవచ్చి తోడ్కుపోరాద ।

(కిటతకిట, కిటతకిట, కిటతకిట)

ఇక రాములా కనులచూ సేననే... - నీచెరలోనుంచి వెళ్లేన...,
నన్నూ పెండ్లాడిన రాముడునా... - జాడాతెలియాకున్నాడూ
ఎన్నడుకన్నూల ఎడబాసుండాలేదు - నన్నూఎడబాసి పదినెలలుఆయెను ॥ఇక॥
కనకంపుఆమాయ మృగమునూ - దానిపట్టితెమ్మంటిని భర్తనూ
ఆవేళమృగముతోస్వామి వెళ్లినవెనుక - ఆవేదనొందితిని అపుడంతాతెలియక ॥ఇక॥
నాముద్దుమరిది లక్ష్మణానేను - తామసమాడితి సద్గుణా
ఆవేళమృగముతోస్వామి వెళ్ళినవెనుక - ఆవేదనొందితిని అపుడంతాతెలియక ॥ఇక॥
అరాఘవవీరు బాసితీనిద్ర - హారాముకన్నులరోసితీ
కోరనుదేనినా పురుషునిఎపుడు శృం - గారమైనకళ్ళచూసినట్టేబాను
కారుణ్యమైనవారెవ్వరూ - శ్రీరాముణ్ణితెచ్చీచూపరు
ఈరాక్షసుడునన్ను ఇందుతెచ్చినవార్త - వారితొ తెల్పేటి వారెవ్వరున్నారు ॥ఇక॥
భూమిధరించిన రాములూధర్మ - పూజితులైన శ్రీరాములు
నానోముఫలమూలిడేరు నెన్నటికైన - భానువంశజులు పైనమైనారేమొ ॥ఇక॥
అనియిట్లుసీతమ్మ విలపింపగానపుడు - హనుమంతుడేతెంచె ఆవనములోకి
ఏలమ్మ సీతమ్మ నేను రాములబంటు - నమ్మనాపేరు హనుమంతుడమ్మ
భద్రాద్రివరదులేజానకీ - రామ - భద్రూలెనన్నంపెజానకీ
ముద్రికగొనితెస్తిజానకీ - సా - ముద్రాముదాటితిజానకీ
ఏమోయిహనుమంతవస్తివీ - మాకు - ఏమిఆనవాళ్ళుతెస్తివి
ముద్దుటుంగారాముతెచ్చావా - మా - ముద్దులరఘురాముచేతిదీ
శిరసూమ్మాణిక్యము తెచ్చావా - మా శ్రీరామచంద్రూలశిరసుదీ
రాములులెస్సగానున్నారా - మరది - లక్ష్మణువద్దనున్నారా
నాచెరవిడిపించనున్నారా - తాము - వచ్చేర అయోధ్యరాములూ
ఆరునెలలూఎడ బాసుంటినీ - మా - అయోధ్యరామూలచూతూనా
పదినెలలూఎడబాసుంటినీ - మా - బంగారుమరిదినిచూతూనా
కైకమ్మమమ్మింతచేసెగా - నాదు - కర్మఫలమిట్లుండెగా
దేవేంద్రరథమెక్కగానూ - మమ్ము - దేవతలిట్టులచేసిరీ
ఇట్టిఅడవులలోకి హనుమంతా - మీరు - ఎట్లువస్తిరయ్యా హనుమంతా
కారడవిలోపల హనుమంతా - ఒక్క - పర్ణశాలకలదు హనుమంతా
పతినివేడితినయ్య హనుమంతా - విల్లు - బట్టుకుకదిలేను హనుమంతా

సృష్టంతఏలేటిస్వామి - ఇంత - చింతింపదగదమ్మ జానకీ
కరవునాళ్లనునీపు ఉంటివీ - నీవు - లీడేరులేవమ్మ
అశోకవృక్షాముకిందనూ - నే - నతిసౌక్యూచున్నాను రమ్మాను
సీతాయనిపేరపిలుసూనా - మా - శ్రీరామునీ మరలచూతూనా
వైదేహియని పేరపిలుచూనా - మా - వైకుంఠవాసుని చూతునా
రంగారువీధినిరాఘ్గానూ - మా - బంగారుమరదీని చూతునా
కైకమ్మమమ్మింత చేసెగా - మాదు - కారణమిట్లూఉండెగా
మారుజాబులుతిప్పి యిచ్చెను - రావణు - రామూడుయుద్ధమ్మా చేసెను
రావణునిపదితలలు త్రుంచెను - పుష్ప - వర్షములప్పుడు కురిసెను
పట్టమువారంత చూడగ - వారు పట్టపేనుగునెక్కి వెళ్ళిరి
వసిష్టమహామునులు వచ్చిరీ - అప్పుడు - వైదేహిపట్టము కట్టిరి

సీతముద్రికలు

౧

(తకిట తకిట తకిట । తకిట తకిట తకిట)
వనమునకనకాంగీ । వైరిబాధలకు కుంగీ ।
మనసునతలపోసీ । హాపతీయనుచుసొలసి ।
శ్రీరామ రామయంచూ । చింతచేపలవరించీ ।
ధరణిజనగతోసూ । తల్లడము పొందగానూ ।
శ్రీమూర్తి రఘురామ చంద్రులా । ముద్రికను చెయిబూనీ ।
(కిటతకకిట, కిటతకకిట, కిటతకకిట, కిటతకకిట)
వేమారుతాత్మజు డబ్దినీ । కాలవవలె దాటీ ।
భీమరావణు రాజధానిని , చొచ్చి వీధివీధిలొా ।
వేమారు శ్రీరాముపత్నినీ । వెతకుచు రాగానె ।
కనుగొనె ఉద్యానవనములొా । మారుతినందనుడూ ।

౨

ఒణుకుచు మనసీలా । ఉండగా లోకమాతా ।
అడలచు తలవూచీ । ఆమె శోకంబుచూచీ ।
చివురులు పొలుపొందూ । శింశుపావృక్షమందూ ।
పవనసుతుడు డాగె । బాష్పముల్ కనులదోగె ।
ఆరామ సీతనెలకొని   పాపిష్టి రావణుని ।
పేరెత్తి శోకింపగాకను । గొనిముద్రికను బూని ।
మారుతి పడవేసెదాని । నిచూచి పరమపావని ।
శ్రీరామ నామాంగుళమని । మూర్ఛిలి లేచె జనని ।
పలికె ముద్రిక జూచిజానకి ॥

౩

ఆరుదుగ మిముజూడ । అద్భుతంబాయె నేడు ।
సుదినముకద నేడు । చూచినానమ్మ నేడు ।
తనపతి పంపినారా । నీవె లావచ్చినావా ।

తెలుపుమతని ప్రేమ । విచిత్రమేమందునమ్మ ।
పలికెముద్రికజూచి జానకి ॥
జనకునిపంతమీడేరెనె । రామచంద్రుడుతాను ।
దనరుసింహం వలెలేచనె । బాలచంద్ర భూషణుని ।
ధనువెత్తి పెళపెళవిరిచెను । మీనలగ్నమందు ।
నెనరుగ తనబొట్టుకట్టెనె । తన్నొంటి జేసెనె ।
వినవెముద్రిక నాటివింతలు ।

౪

తనపతి వినయమునా । తండ్రి వాక్యమ్ము పూని ।
తాపసుల మహిమ । దండకారణ్యసీమ ।
అలసి తిరిగిచాలా । అడనే పర్ణశాలా ।
ఉచితముగా నొకటివేసీ । ఉంటిమేమారిబాసీ ।
వినవేపాచికలాడు చుంటిమి । పర్ణశాలా వాకిటను ।
కనకమృగము కనుగొంటిని । నామనసు గుర్తెరిగి ।
చనెనేరాముడు దానివెంటను । దానవుడనితెలసి ।
దనరుబాణము సంధించెనె । సూటిగావేసెనె ।
వినవెముద్రిక నాటివింతలు ।

౫

తనపతిశరమేయా । తాకీదద్దరిల్లిమాయా ।
హరిణముధాత్రీజ । హాసుమిత్రాతనూజ ।
అనిమొరలిడనమ్మా । అద్భుతంబాయెనమ్మ ।
ఆయార్తరవమూనేవింటిని । విన్నంతమూర్ఛిల్లి ।
ఆయానె మైమరచియుంటిని । నాబుద్ధికెమోసము ।
అయెనె మదియెంచుకొంటిని । నామరదిలక్ష్మణుని ।
ఛాయాకు అందుపొమ్మంటిని । పారాకుచేసెను ।
వినవే ముద్రిక నాటివింతలు ॥
రఘుపతికనుజాలా । లక్ష్మణా యిట్టికూతా ।
వినియటు జనవేమీ । వేగ రాడాయెస్వామి ।
తన్ను వలచినావో । తన్ను కాంక్షించినావో ।
అనిపలికితినేనూ । ఎంతపాపిష్టినైతి ।

నామాటవిని భ్రమియించెనే । నామరది లక్ష్మణుడు ।
రామనామము స్మరియించెనే । వెంబడిని చనెనె ।
వినవె ముద్రికా నాటివింతలు ।

౬

రంగమున చెలరేగి । రాక్షసుండింపుడాగి ।
వలపున తన్నుగోరి । వచ్చెసన్యాసిదారి ।
అడిగెను తన్నుభిక్ష । అక్కటాలేదురక్ష ।
తరిమితిచేజేలా । తప్పునాబ్రహ్మరాలా ।
దనుజదానవుడిందు వచ్చెనె । జవ్వనురాలవౌంటి ।
నిలుతువాఅని పలుకరించెనె । లోకములోలేని ।
కపటమంత్రములుచ్చరించెనె । నానిజరూపుజూచి ।
నిలబడినన్నాదరించనె । తనరథమూపైతన్నూ ।
బలిమిచేకొని తన్నూవుంచెనె । భయమందూచుచనెనె ।
వినవె ముద్రికా నాటివింతలు ।

౭

జడియకదివిజారీ । ధర్మమార్గంబుమీరి ।
ననుచెఱగొనిపోగా । నాయమా నీకుదాగ ।
వినిరవికులసోమా । కాచిరక్షించురామా ।
అనిపలికితిచాలా । అశ్రువుల్కనులరాల ।
నామొరాల పుడాలకించెనె । జటాయువులాను ।
భీమరూపమున గద్దించెనె । రాముని సతిననుచు ।
తనమీద అభిమానముంచెనె । వానిచేతిధనుసు ।
వేమారుముక్కున తుంచెనె । వానిచేత బడెనె ।
వినవే ముద్రిక నాటివింతలు ।

౮

కటకటా దయలేక । కష్టురాలైన కైకా ।
రఘుపతి వనికంపీ । రాజ వంశంబుముంచీ ।
తరుణికిపుడు చెల్లె । దానిసంకల్ప మెల్ల ।
అనిపలికితి చాలా । అశ్రువుల్ కనులరాల ।
దనుజాదానవుడించు తెచ్చెనె । కావలి పెట్టితన్నూ ।

వనపాదపము కిందావుంచెనె । రాక్షసుల నంపించి ।
దినదినమూబెదరించెనె । యేమని తాళుదునె ।
విననె ముద్రికనాటి వింతలు ॥

౯

వినయముతనుబూనీ । వేడుకున్నాను గానీ ।
తొడరిబల్కు వేమీ । తొల్లినాకర్మ మేమీ ।
చెలువుడు ఇటులేడో । చెంతనే దాగినాడో ।
కదలి తెల్పవమ్మా । కాంక్షలీడేర్ప వమ్మా ।
ఈరీతి సీతశోకింపుచు । రావణబాధలన్నీ ।
తనమదినెంచి శోకింపుచు । ఉన్నది చూచియెల్ల ।
మారుతివిభు శుభామెంచూచు । మారుపలికె సీతకుమెల్ల ।

౧౦

శుభము కలిగెనమ్మా । శోకమింకేలనమ్మా ।
నీపతికి హితుడనమ్మా । బంటునై యుందునమ్మా ।
కపివరులు భజియింపా । కాంతుడు నన్నుపంపా ।
వచ్చితిని నిజముగానా । తల్లి నీకన్నులాన ।
అనినా మారుతిశుభవాక్యము । జానకివిని పలికె ।
వనచరనీమాట నిక్కమ । అయినను ఇసుమంత ।
తీరనామనసు సందేహము । తెలుపతని చిన్నె ।
అనిశపొంగుచు కపిసింహము । వైదేహికిట్లనెను ।

౧౧

జనకజసుకుమారి । స్వామిచంద్రూల మీరి ।
తెలిపెదను తనప్రభులా । దేవినేనెంతవాడ ।
నిజమునిఖిలమాలా । నీకటాక్షంబుచేలా ।
ఆజానుబాహుడురాముడు । పంచాననవిక్రముడు ।
రాజీవాక్షుడు సత్యసంధుడు । నీలాంబుధివర్ణం ।
ఆజన్మపరిశుద్ధు డనఘుడు । అతని తమ్ముడైన ।
తేజోమయుడు హేమవర్ణుడు । వర్ణింపనాతరమా ।
ఆజాను బాహుడు రాముడు ॥

౧౨

దిగులుపడి ఇటుచాలా । దీనురాలైన వేళా
నిలువున నినుగంటి । నేడుసౌఖ్యంబు వింటి ।
వెలయునసురుల వల్ల । నేపడేబాధలెల్లా ।
వినుముసుజనగేయ । వీరమాహాంజనేయ ।
పులులలో మెలగుధేను । వటునేరాక్షసులలొ ।
తలపోయుచుందురానావలె । పాతకురాలుకలదా ।
తనపతితొ పూసగుచ్చిన । రీతిమారుతి వినుయతివలె ।

౧౩

వాడునన్నిందు తెచ్చి । నెలలొక పదిఆయె ।
నిత్యదుఃఖమ్ములాయె । రామపతిని బాసి ।
తాళలేనింతగాసి । తాళలేనింకదాస ।
శిరోమణి మణికొమ్మా । మారుతీ వేగలెమ్మా ।
హనుమంత నేనున్నచందాము । తప్పకపతితోను ।
నెనరుకలుగ వినిపించుమ । నామరది లక్ష్మణుతొ ।
తనవిగామనవి విన్నవించుమ । తన్నుతిట్టినఫలము ।
అనుభవించితినని తెల్పుమ । సుగ్రీవాదులతో ।
మనసురంజిల మాటలాడుమ । గ్రక్కునపోయిరమ్మా ।
పతితోనావెత లెల్ల దెల్పుమి ।

౧౪

ఇహఒకనెలసుమ్మా । ఇచ్చెసుమ్మా ।
అనిపల్కెనుభామా । అర్కవంశాబ్ధిసోమ ।
పతియిటురాకున్నా । ప్రాణసండేహమన్నా ।
అనిపల్కెనుభామా । అర్కవంశాబ్ధిసోమ ।
అనినమారుతిశుభవాక్యము । వైదేహికిట్లనెను ।
"ఓయమ్మానీకేలె క్లేశము । వానరదళములతో ।
నీఆత్మవిభుదెస్తు నిక్కము । వూరికెపోతె ।
పతికినాయెడపుట్టు సందేహము । సంశయమేలేనమ్మా ।
జానకీ నీశిరోరత్నము । ఇమ్మని అదిగొని ।

౧౫

ఆదిజననికి మ్రొక్కి । ఆమెసన్నిధివీడి
తరువుల పడగొట్టి । దానవశ్రేణిగొట్టి ।
లఘువునచాలదాటి । లంక భస్మంబుచేసి ।
పతిపదమునవాలి । పల్కెనాదాసమౌళి ।
కనుగొంటి దేవవైదేహిని । సాత్వికశిరోమణిని ।
వనమందు దినములగడపుచు । దేవరచరణముల ।
మనసులోధ్యానముచేయుచు । ఉన్నదిలంకలోన ।
శ్రీరామయేమని తెల్పుదు ।
"ఇహఒక నెలసుమ్మా । ఇచ్చెసుమ్మా ।
అనిపల్కెను భామా । అర్కవంశాబ్ధిసోమ"
అనియిచ్చె పతికిశిరోమణి । మీచేతికిమ్మాని ।
నాచేతికిచ్చెశిరోమణి । స్వామిచేకొమ్మదాని ।
అనుచును పతికిచ్చెశిరోమణి ॥

౧౬

అవనిజపతిజూచి । అంతమూర్ఛిల్లిలేచి ।
పలువరసకడుమెరసీ । పల్కెసౌమిత్రిచూసీ ।
ఏమిచేయుదునికలక్ష్మణా । ఏదిక్కుచూచినను ।
భూమిజనుకానలక్ష్మణా । ననునమ్మినావెంట ।
వామలోచన వచ్చెలక్ష్మణా । రాక్షసుడుగొంపోయె ।

౧౭

గుణవతితోడనాడు । కూడివుండేటినేను ।
తపసిని కానునేడు । తమ్ముడా యాదుకొమ్మా ।
ఇపుడు తపసినైతి । నేనధీరుండనైతి ।
గుణవతి ముఖముబాసి । ఓర్వలేనింత గాసి ।
ఎన్నడు సీతనుచూతును । వియోగవేదనల ।
నేనెటు ఈరీతినుందును । లోకకంటకు రావణు ।
ఎన్నడు నేసంహరింతును । భామ ప్రియవచన ।
మెన్నడునాచెవుల విందును । సౌమిత్రిదెల్పుమా ।
ఏమిసేయుదునింక లక్ష్మణా ॥

అనుచుశోకింపుచు రాముడు । సుగ్రీవునిజూచె ।
“జననాథవినుదశకంఠుని । రేపెసంహరించి ।
తోడితెస్తువువైదేహిని । సంశయమేల ।
కూడియుందురువైదేహిని ।

౧౫

అనవిని ఒకసారి । అంతకోదండధారి ।
“తపనతనయయింకా । తామసంబేలలంకా ।
పురమున విడియింపా । పూనిసైన్యంబునింపా ।
అని శత్రువులచంపా । ఆశ్రయశ్రేణిపెంపా”
చనిరివానరయోధులప్పుడు । జాంబవంతుడునీలుడు ।
పవనసూనుడు సుగ్రీవుడు । సుషేణుడుకూడి ।
చెంతనుచేరి కొలువా । అనుజుతో శ్రీరాముడూ ।
ప్రభువటువసియించె । భాస్కరుండ స్తమించె ।
రావణాధముడంతా । రామవృత్తాంతమంతా ।
వినిపరుగునలేచి । విస్తరించంగ జూచి ।
పతికి ధరణిజనిచ్చి । ప్రాణముల్ కాచుకొమ్మా ।
అనివిభీషణుడు ఆడిన । మాటలు వినినపుడే ।
దనుజనాయకుడు కోపంబున । తమ్ముని తన్నెనంత ।
వినువీధికెగసి కోపంబున । శరణుశరణు రామ ।
సకలలోకాభి రామా । సదయ నభయమిమ్మా ।
స్వామినన్నాదు కొమ్మా । దశముఖు ననుజుడ ।
దీనుడనై వచ్చినాను । ప్రణతిగైకొమ్మా ।
అనుచు విభీషణుడాడిన । మాటలవిని నపుడె ।
చనివేగవాని వృత్తాంతము । తెలిసితోడి తెమ్మా ।

౧౬

అనిరఘుపతి పల్కా । “అగ్రజుండెంచె దారి ।
దనుజులుఒక మాయ । దారుతై వత్తురయ్యా ।
పదరు రిపులనోమ । పాటిగాదయ్య రామ ।
తెలిపితి కొకకొంతా । దేవయాలింపు మంత ।
అనుచు సుగ్రీవుడాడిన । మాటలు వినినపుడె ।

విను శిబితనమీది మాంసము । పక్షికోసము ఇచ్చె ।
తనవంశరాజుల కుచితము । శరణాభిపాలనము ।
మనసిచ్చి నేనిస్తునభయము ॥

౨౦

అనిరఘుపతిపల్క । ఆదైత్యునిని తెచ్చి ।
పతిపదమున చేర్చి । భానుసూనుండు మెచ్చె ।
దనుజ వెరువకింకా । తామసంబేల లంకా ।
పతివి అయితివి సుమ్మా । పట్టభద్రుండవెమ్మా
అనిన రామాజ్ఞను నీలుడు । సేతువుకట్టి రంతా ।
వింతగచూచె శ్రీరాముడు । ముట్టడివేసిరంతా ।
రావణాదులు । భయమందగా ।
రవిదశముఖుడంతా । రామవృత్తాంతమంతా ।
వినిపరుగునలేచి । ఉగ్రకోపంబుతోను ।
తనసారధినిపిలిచి । యుద్ధసన్నద్ధుడయ్యె ।
కనకపు రధమెక్కి । కదలి శ్రీరాముచూడ ।
సతిసుత హితులతోను । సాధారణశ్రేణితోను ।
రవిదశముఖుద్రుంచె । రాఘవుడుజయించె ।
పుడమిసుతను గూడి । పుష్పకం బెక్కిఅయోధ్యా ।
పురమునకేతెంచి । భూమిసత్కీర్తినొందె ।
ముదముమీరగసీతా । ముద్రికా దరిశనంబు ।
పరగవదువుకొన్నా । భక్తిమైకొంతవిన్నా ।
రఘుపతికరుణించు । రాజ్యభోగంబులిచ్చు ।
ధనము తనయులనిచ్చు । ధాన్యభోగంబులిచ్చు ।

లంకాయాగము

శ్రీరామ రఘుపతి సీత బిలిపించుకొని కోరివేగమునడువగా
తల్లిని పిలుచుకొని తమ్ముణ్ణిబిలుచుకొని తాను యిట్లనిపలికెను
అమ్మ మన బ్రతుకులు అడవిలో తపసులూ ఆరాము విన్నవించే
పదునాలుగుయేండ్లు తమ్మణ్ణితోగూడి తగ వత్తుమని బలికెనూ
అన్న నిన్నెడబాసి అరక్షణము తాళను మీవెంట వత్తుననెను
కుంటివాడో మగడు గ్రుడ్డివాడో భర్తకుష్టుడయిననుగానీ
పతినివిడచి తల్లిసుతుల వెంటవస్తే లోకు లేమందురమ్మా
లోకదూషణనీవు చాలపొందేవుతల్లి తగదుయిట్లని పలికెను
ముందుగా శ్రీరామువెనుకను లక్ష్మణుడు వనములకును పయనమైరీ
తనవెనుక తమ్ముణ్ణి తాతిరిగిచూచి యో తమ్ముడా యని పిలిచెను
ఒప్పుగా మీ తల్లి సుమిత్రతో బోయి ఒకమారు జెప్పిరమ్మూ
అప్పుడు లక్ష్మన్న అతివేగిరమ్మునా తల్లినగరికి వచ్చెను
ఒప్పుగా సుమిత్ర వొప్పు టేకులమీద కొలువుదీరుండగాను
మాయన్నమావదినె పదునాలుగుయేండ్లు వనము ప్రవేశమమ్మా
వారివెంటా నేను తల్లి వెళ్ళుతాను దీవెనలు యివ్వమమ్మా
శ్రీరాములు తండ్రిగా సీతమ్మతల్లిగా భావించులక్షుమయ్యా
ప్రొద్దుప్రొద్దునలేచి వదినె పాదమ్ములకు దండమయినా బెట్టుమీ
తోటలపండ్లన్ని దొన్నెల బెట్టుకొని మీదుగా దెచ్చియిమ్మూ
పదునాలుగేండ్లు తర్లిపోయినమీరు కలయరమ్మనిపలికెను
దీవెనలు అందుకొని అప్పుడు లక్ష్మన్న అతివేగము వెడలెను
ముందరా శ్రీరాము వెనుక లక్ష్మణుడు వనములకు పైనమయిరీ
తనవెనుక తమ్ముణ్ణి తాతిరిగిచూచి యో తమ్ముడా యని పిలిచెను
ఒప్పుగా నీభార్య ఊర్మిళాతోబోయి వొకమాట జెప్పిరమ్మూ
అప్పుడు లక్ష్మన్న అతివేగిరమ్మునా యతివనగిరికి వచ్చెను
ఒప్పుగా ఊర్మిళా జాలరిగుంటలో జలకమ్ములాడునపుడు
పతినిజూచి తాను యెదురువచ్చి ముందరా నిలుచుండెను

పెద్దదానవునీవు బుద్ధిశాలివి గనుక యింతిరో వినుమనెను
మాయన్న మావదినె పదునాలుగుయేండ్లు వన[ప్రవేశమనెను
వారివెంటా నేసు కొలువపోతాను వనితరో వినుమానెను
మిమ్ము బాసినేను యెట్లు తాళుచును మీ వెంట వత్తుననెను
నిలువప్రాణాలు నిజముసుమ్మి నామాటనమ్ముము ముమ్మాటికీ
బావనడిచిన మార్గాన నడవరాదందురూ యేలాగువేగింతును
బావమాటధ్వని భూమిప్తెవినరాదు యేలాగువేగింతునూ
కాంతరో నీవింతశోకింపనేటికే నాకు వెళ్ళక తీరదూ
పచ్చనిపోకలూ పండ్లు తెల్లాకులూ గావించునా సున్నమూ
పట్టుమని ఊర్మిళా దోసిటబోసెను ఏడుగిరులే[వాసెనూ
అప్పుడులక్ష్మన్న అతివనుజూచితా అన్నవద్దకువెళ్లెనూ
అప్పుడు ఊర్మిళావారు వచ్చినదాక నొక[వతము పట్టుండెను
ని[దహారముమాని పాన్పున ఆదేవిపవళించి తానుండెను
నీవునా నెమలిపురి కసువులే మొలచెను నెత్తివెదురుకొమ్మలు
గడ్డాన గేదంగిగూళ్ళను బెట్టుచును చంకవెదురూ బోదెలూ
గుండెలమీదనే గూళ్ళను బెట్టుచును వొడలెల్ల పుట్టబెట్టె
అంతట వూర్మిళ వారువచ్చినదాక నొక[మానుయై యెండెను
అప్పుడు లక్ష్మన్న అతివేగిరమ్మునా అన్నదగ్గిరకొచ్చెను
ముందర శ్రీరాము వెనుకను లక్ష్మన్న వనములకు పయనమైరి
తన వెనుక తమ్ముని తాతిరిగిజూచి యోతమ్ముడా యని పిలచెను
ఒప్పుగా మీ వదినె జానకిదగ్గర నొకమాట జెప్పిరమ్మా
అన్నరో వోయన్న శ్రీరామచం[దుడ నామనవి వినుముదేవ
ఆడవాండ్లడువులకు తోడుకబోయేది నీతిగాదని పలికెను
ఆడవారడవులలో కాళ్ళసంకెళ్ళుగా వద్దోయి రాఘవన్నా
ఆపలుకులు విని రాముడతివేగమున అతివనగరికి వచ్చెను
చిలుకలు కోవిలా వలపులమీరగా చాయపప్పులు మేపుచూ
ఆచిలుకలాకోవిళ్ళ నటుపారవేసెను తనపతికి నెదురువచ్చె
పెద్దదానవునీవు బుద్ధిశాలివి యింతిరో వినుమానెను
వానరగా మీయత్తమామలను పోషించి అయోధ్యనుండమానే
మానుపారినతీగె మానుదప్పినవెనుక మఱియెట్లు నిల్వగలదూ

చమురులేనిదివ్వె యెంతకాలముదాక వెలిగేది యనిపలికెనూ
భరతశత్రుఘ్నులు రాజ్యములేలగా తొత్తువలె వేసిపొండి
ఆపలుకులావిని రాముడతివేగముగ వనములకు పయనమాయె
వెనుకనూ లక్ష్మన్న నడుమజానకిదేవి వనములకు పయనమైరి
తనవెనుక తమ్ముని తాతిరిగిచూచెను తమ్ముడా యని పిలిచెను
పులులు యెలుగులు గలవు గండభేరుండాలు పక్షులే గలవురన్నా
ఆకళ్ళుగొని మీను అన్నము లడిగితే యెక్కడ తెత్తురన్నా
పండ్లునూ ఫలములు దండిగా కలిగించు దేవుడూ అన్న మనకూ
పట్టుచీరెలు మీరు కోరితే తమ్ముడా నెక్కడ దెత్తుననెను
పట్టుచీరెలు మనకు యేలనో వోయన్నా నారచీరా లుండగా
పట్టెమంచము పరుపు కోరితే తమ్ముడా యెక్కడా దెత్తుననె
పువ్వులాకన్నను పూరిపానుపు గలవు వోయన్న వగవనేల
కటకటాతమ్ముడా కారణమ్మున ఫలముకట్ట యిట్లా నిండెను
చెట్లకాయలు తిని దొన్నెనీళ్ళుత్రాగి మనము తపసుల మయితిమీ
మాణిక్యమోయన్న మసిపాతగట్టినా మనరూపు దరుగదన్నా
కొండలకు సరిగినా మండలములవారు పర్వతమ్ములు దాటిరీ.
చీమలుదూరని చిట్టడవి దాటిరీ కాకులయినా పారవూ
కాకులుపారని కారడవి క్రిందను పర్ణశాలను దీర్చిరీ
చిలుకనారాయణమ్మ చిలికి పొదలనడుమ అలికిరి పొదలనడుమా
గుజ్జుమామిళ్లను భూసుతల వెలుగులూ గున్న చింతల నీడలు
పచ్చాకుమామిళ్ళ పండుజలవెలుగులూ యేపయిన హెచ్చు వనమూ
వట్టివేళ్ళాతోను వానపూలవారు ముత్యాల ముంజూరులూ
నవరత్నజంబులూ ముత్యమ్ములతోను పర్ణశాలా దీర్చిరి
యెందాక శ్రీరామ వొంటిగా నుందును చెలికత్తెలా దెమ్మనెను
ఆదికాలమునాడు అదెనీకుజెప్పనా అయోధ్యయేనా యిది
కారడవిలోన చెలికత్తెలా దెమ్మంటే నెక్కడదెత్తుననెను
చెలికత్తెలమీరు తేలేకుంటేను మాతండ్రి సముద్రు డున్నాడనెను
చిన్ననాడాడిన పగడశాలున్నవని తెప్పించుమని పలికెను
కాకులపిలిపించి కమ్మలూ వ్రాయించి కాకికాలా గట్టెను
యెగసెనే యాకాకి యేడుయోజనాలు చెరువుగట్టున వ్రాలెను

కావుకావుమని కావనీ కూసెనూ కాకిగర్జనచేసెనూ
కాకిగర్జనవిని గడగడవణకుచు సముద్రుండు యెదురువచ్చె
పర్ణశాలలోను సీతతో రాముడు నిద్రలేకాయుండెను
కాలున గట్టేను కమ్మపత్రికజూడు పగడశాల తేవయా
అప్పుడు సముద్రుడు పగడశాలదెచ్చి కాకి కాలికిగట్టెగా
ఎగసెనే యాకాకి యేడుయోజనాల్ పొడవు పర్ణశాలకు వ్రాలెనూ
పతియును సతియును యిరువురు నొక్కటయి పగడశాలందుకొనిరి
నిలుచున్న చోటికీ కూర్చున్న చోటికి నీవుండుమని పలికిరి
పండ్లును ఫలములు దెచ్చుచు లక్ష్మణుడు పదిలాన యిచ్చుచుండ
ఇద్దరిలో నొకరయిన పొమ్మని వొకపండు చేతిలో పెట్టరయిరి
పులుగుపులుగునుజూచి ముఖములా జూచెను తర్లెనే లక్షుమన్న
ఆకాశవీధులా గాలివానాతనకు వశముగాకాబోయెను
వశపడక లక్ష్మన్న వార్తలేక తాను మ్రానుదగ్గిర జేరెను
చుప్పనాతికొడుకు చక్రభూపాలుడయి ఒకమ్రానుదగ్గిర చేరెను
వానికి చంద్రుడు వానితపసులుమెచ్చి ఆయుధంబులు యిచ్చెను
ఇస్తివాగోపన్న తెమ్మని లక్ష్మన్న దోసిలయినా బట్టెను
కత్తిపదునుతాను జూచుకుందామని మ్రానంట తెగవేసెను
నెత్తురుసారెకు వరదలయిపారగా వాలుకాలువగట్టెను
కటకటా యిదియెంత ఖర్మమొచ్చిందని కాకచేసుక అడలెను
మాయన్న వింటేను యేమీబాధవచ్చు నని పర్ణశాలకు వచ్చెను
ఏదారిపోయినా తమ్ముడూ యీకత్తి యేమరబోకు మనెను
తమ్ముడా యీకత్తి యేమరబోకుమి ముందుకాల్వలున్నవి
నేత్తేడుదొంతులూ పెట్టుకొని చుప్పనాతిచంక కోడిపిల్లలూ
కొడుకుదగ్గిరచేరి దెగదుడుచుకొని తాను కొంచపోయెదనుచూడు
వానిదగ్గిరనున్న శిశుబాలురుపోయి వానితల్లితో చెప్పిరి
కారడవిలోపలా నీకొడుకు నెవ్వరో జోగివాడు జంపెను
ఆయేడుదొంతులూ అటాపారవేసెను పండ్లుపటపట గొరికెను
కొడుకు జంపినవాని కొన్నాళ్ళకయినాను కూల్చకపోయెదనా
కాంతకావిచీరె నడుమునగట్టెను చెంగల్వకీలుగంటూ
చిన్నదీ తననుచుట వీణకస్తురిరేఖ సోగచక్కగ దీర్చెను

నప్పుడు చుప్పనాతతివేగిరమ్మునా గ్రామానుదగ్గిరకొచ్చెను
సత్తారుగా నన్ను సంసారంచేసితే గాపురము చేతుననెను
మాయన్నదగ్గిరవెళ్ళీ సెలవడిగిరమ్మని లక్ష్మన్న పలికెనపుడు
అప్పుడు చుప్పనాతతివేగిరమ్మునా పర్ణశాలకు వచ్చెను
సత్తారుగానన్ను సంసారము చేసితే కాపురము చేతుననెను
చేతిపగడశాలా విడిచెనే శ్రీరాములు తప్పకా తానుజూచె
తగునయా శ్రీరామ లక్షుమన్నకని శ్రీజానకీ పలికెను
తనసతి పలుకువిని అప్పుడూశ్రీరాము తలయయిన వంచుకొనెను
ఇంటిపూరీదీసి యిటుమళ్ళమనుచునూ వీపునా వ్రాలువ్రాసే
అప్పుడు చుప్పనా తతివేగిరమ్మునా గ్రామానుదగ్గిరకొచ్చెను
వీపునా మీయన్నవ్రాలయిన వ్రాసెను చదువుకుందువు రావయా
నీవువ్రాలుచూచి యిటుమళ్లమనుచును ముందరానొడిసిపట్టె
ఆరుళ్ళ మంగలికత్తులున్ను తాను పదిలముగ తీసుకొనెనూ
ముక్కుచెవులుగోసి చేతులోబెట్టెను చెప్పుకొమ్మని పలికెనూ
దిక్కుగలచోటులో తరుణిరోనీకుంటె అక్కడికి పొమ్మనెనూ
ఆక్షణము సభలోను అక్షయమ్ములలోను రావణుడు గొలువుండగా
అసురులు రావణుడు జూదమ్ములాడగా అంతటనిలుచుండెను
నీసిగ్గుయెవ్వడే పుచ్చుకొన్నవాడు నీముక్కుగోసినాడు
కాంతరోజెప్పవే కడువేగిరమ్మునా యుద్ధమునకుబోయెదనూ
అనియిట్లు రావణుడుయడుగగా చుప్పనాతన్నరో వినుమానెసు
మండోదరికన్న మఱిచక్కనికన్య లోకానలేదురన్నా
ఇందరిస్త్రీలలో వెదకిచూచినగాని అటువంటి కన్యలేదు
ప్రొద్దున్నెపోదురు మాపటికివత్తురు మరిదిక్కులేదురన్నా
ఏవిధంబునయిన వానిసతినినీవు తెచ్చుకొమ్మని పలికెనూ
వెండయ్య చారలాభమిడయ్య లేడియయి మారీచుడావచ్చెనూ
నన్నుబంపుముదేవ నేబోయి సీతను దోడిదెత్తును వేగమే
నీవుబోయినముందర ఆడుతూయుండుమా నేపోయిదానిదెత్తు
వెండయ్యకొమ్ములా భమిడయ్య లేడియయి పర్ణశాలన యాడెను
ఆమృగమునుజూచి పట్టితెమ్మనిపలికి తాను పతికిమ్రొక్కెనూ
యామృగమును తనకుపట్టి యివ్వకుంటే తనప్రాణములుండవు

వెంటనే రాఘవుండు లక్ష్మణునిబిలచి యిట్లాని పలికెనపుడు
అసుర మృగామది అరచితేనీవు రావద్దని పలికెనపుడు
విల్లునంబులు దొడిగి ఈటెలు దీసుకొని మృగమువేటకు వెళ్ళెను
గుంటలకుగ్రుంకేను మెట్టలకు యెగసేను కారడవికే తీసెనూ
అప్పుడు శ్రీరాము లుగ్రకోపమ్ము న్నా అగ్ని బాణమువేసెనూ
హాసీత హాలక్ష్మణా యనుచు బలుకుచు తన ప్రాణములువిడిచెనూ
హాలక్ష్మణాయనుచులేడి యప్పుడు తనప్రాణములు విడిచెనూ
అన్నన్న లక్ష్మణా అడవిలో మీయన్న కతిభార మయ్యేనయ్యా
అడవిలో మాయన్న కతిభార మయితేను చుక్కలే పిక్కటిల్లా
చుక్కలుపిక్కటిల్లు సూర్యుడు వణకుచు పగలెల్ల రాతిరవునూ
ఇహములు యింకను జగములు చెడిపోను రాఘవుల కాపదేమీ
తమ్ములు కారయ అన్నలు చస్తెను గాపురమ్ములు జేతురు
పట్టమంతాలాగి భరతుడు బంపించె యరణ్యావాసములకు
రాజ్యమతడు గోరెనను నీవుగోరుటా యిదినీకు న్యాయమవునా
చేను దున్నినవెనుక చేనువెంబడిబీడు చేలోదికాదుటవునే
తాటాకుమంటవలె పలికెను లక్ష్మన్న యేడుగిరులేవ్రాసెను
యెంతపని నీకున్న అమ్మరో నీవయిన యీగిరులు దాటవద్దు
అనిచెప్పి లక్ష్మన్న యేగెనె తనఅన్న వెళ్ళినాజాడపట్టి
అగ్గంబు ముంతకు వుగ్గంబు కట్టుకొని పచ్చబెత్తముపట్టుక
పెదవులు దడవుచు పేదబ్రాహ్మణుడువలె వారభిక్షలు అడిగెను
కటకటీయిదియెంత కర్మమొచ్చిందని పండ్లుదోసిటబెట్టెను
పాపిష్టి రావణుండు పదితలలుచూపితే పడిమూర్ఛ లాబోయెను
అదయశూలముదెచ్చి గెడ్డపెల్లగించి రథముపయి బెట్టుకొనెనూ
నవ్వుచూవాడును నాలుగుయోజనాల్ పొడవు సీతయెత్తుకపోయెను
ఆడుచువాడును నాల్గుయోజనాల్పొడువు నాతినెత్తుకపోయెను
సగముదూరముబోవ నప్పుడు జానకీమూర్ఛలయినా దెలిసెనూ
గోడుగోడుమని ఘోషింపుచునుసీత లంక కేచేరవెళ్లెను
శ్రీరాములాదేవి సీతచేరవెళ్ళెనని సిరివిన్న వించలేదా
మున్నూటరువది నోములునోచితి విష్ణుక్రాంతానోచితీ
సంధ్యాలవెన్నెలా జ్యోతిగావించుకొని వడిగట్టుచూనోచితీ

ఆడరానిమాట ఆడితినిలక్ష్మణుని యాదోషమే తలిగెనూ
అనిసీతదుఃఖించి రావణునితోకూడ లంక కేచేరవెళ్ళెను
అప్పుడు లక్ష్మణుడు అతివేగిరమ్మునా అన్న వద్దకువచ్చెనూ
ఏమోయిలక్ష్మణా సీతవిడచి పెట్టి యిలాగువచ్చినావు
మాయామృగంబులు మరి యడవిలోపల నొంటిగావిడిచొస్తివి
అపశకునమ్ములు అడవిలోపలనాకు పెక్కులు గానవచ్చె
లక్షబెట్టకతాను తమ్మునితోడను పర్ణశాలకువచ్చిరి
చిలుకశాలాలన్ని చిన్నబోయున్నావి వనితలేదుర లక్ష్మణా
పగడశాలాలన్ని చిన్నబోయున్నావి పణతిలేచుర తమ్ముడా
పణతినొక్కతివిడచి యేలాగువస్తివి పర్వతమ్ముల నడమికీ
పర్ణశాలావిడిచి వెళ్ళకాపదిలాన యుండుమంటిని లక్ష్మణా
అన్నమీరు మళ్ళరాకుండగా సీతఅంపగా నేవచ్చితి
ఆడవారిమాట అసురబుద్దనుచునే వినవద్దు రాఘవంటే
మృగమువెంటనీవు వేటకుపోగానే నిలువనియ్యదు జానకీ
శ్రీదేవిమాటకు తొలగితొయ్యాలేక శీఘ్రానవిల్లుదెస్తి
వన్నెచక్కనిలేడి పట్టిదెస్తామని వస్తినోయి లక్ష్మణా
అజుడు యెంతటివాడు యెంతవిద్యాపరుడు యింతేసివారలన్న
అజుడువ్రాసినవ్రాలు తప్పదూయందురు తొలియేమిజేసినానో
గంధపుకస్తూరి కలయమెఱపులచాయ గాంతజానకీదేహమూ
వినవోయిలక్ష్మణా రాజహంసలతీరు కలికికోమలి పలుకులు
యెండవానలజాడ యెన్నడూ యెఱుగాచు యెదేశమునకువెళ్ళెనో
యెలమితో బంగారుమేడనుండెడి సీతయేనీడలా నిలిచెనో
అన్నాహారము నిద్రగలుగునో కలుగదో ఆకలి బడియుండునో
ఆసురుసురు మనగాను కల్పవృక్షముక్రింద కామధేనువు జూచెనో
సురులార మునులార సూర్యచంద్రులార సుదతి నెక్కడజూపరూ
తరులార మునులార తామరకనులార సర్వాంగపక్షులారా
ధరణి యాకాశమా ధర్మదేవతలారా ధరణిజేచారి వెళ్ళె
అతివసీతా తనకు అన్నసౌఖ్యములు ఆరగించాబెట్టెను
బాలపడుచూవలె బాయదుర తొడలపై బాలనెక్కడజూతును

సీతకోసరము మనము చిన్నబోయుంటేను సృష్టంత యేలగలమూ
నట్టెసముద్రాల నడుమ వెదకుదము బ్రహ్మతలలే దుర్గింతము
అక్కడ జానకీ అడలుతు తానపుడు విలపింపగా దొడగెను
అత్తగారీమాట విని అయోధ్యవెడలితిమి ఆరణ్యమునకొస్తిమి
సారమయిన పిండి తేనెలారాగించి నారచీరలు గడితిమీ
కందమూలమ్ములే గంగరేగూపండ్లు మాదీఫలములు తింటిమీ
పారుటాకులవిడియం పారుటాకుల పసుపు పారుటాకుల పాన్పుపై
ఏమిసేయుదు తల్లి యెఱుపయిన భూదేవి యెన్నడెఱుగని యాడుది
కైకసంతోషాన కడలేని యాపదలు కరుణించవొ దైవమూ
మాయవేషంబునా మాయమంత్రంబునా మటుమాయజోగివచ్చె
పంచరాత్రులు పస్తు ప్రాణాలు నిలుపుమని పరమభిక్షలు యడిగెను
ఆకొన్న తపసికీ అపాపి రావణునికి ఆరగించా బెటితిని
ఆపాపి రావణుడు పదితలల జూపితే పడిమూర్ఛలే పోయితి
ఆశూలముతోను పెల్లుపెల్లాగించి రథముపయి పెట్టికోని
కొండలు గోపెట్టె ధరణి తల్లాడించే ఆకాశమంత వణకె
ముక్కోటి దేవతలు చుక్కలుదీప్తులయి సూర్యచంద్రులు వణకిరీ
రఘురాముడంటె నావయినతేయుడువచ్చి రావణుని అడ్డుకొనెనూ
ఓరి రాములదేవి నేల తెస్తీవని రథముగూలాదన్నెనూ
యెగసిపోయెడివాణ్ని యేడుయోజనాల్ పొడవు వయినతేయుడువేసెను
ఱెక్కలు పట్టుకొని భూమిపయి రావణుడు కూలగా లావేసెను
బొందిలో ప్రాణాలుబోకుండ వుండుమని జానకీదీవించెనూ
శ్రీరామచంద్రులకు వేగమే జెప్పమని జానకీ తాబలికెనూ
తగదప్పులుగొని దాహములు గయికొవి తల్లడింపుచు పోయెను
చేడెరోతాలియేమి చేసితినొ ద్రోహాలు జేజింతలులేవుగా
నరమాంసమదియౌను లంకసిరిభూతాలు లంకవేల్పులుకలరుగా
వేగుచుక్కవినుమ వెడలు శృంగారు బంగారుబొమ్మ వినుమా
తీగమెఱుపా వినుము చీకటింటద్దమా వీభీషణునిపుత్రి వినుమా
వంటిభూషణాలు సుగ్రీవు పర్వతానవేసి నేనువచ్చితి
శ్రీరామలక్ష్మణుల కిచ్చునో యివ్వడో ఆకబురు తెలియదాయె
జటాయువునకు ప్రాణాలునిలిపి లావచ్చితిని ఆకబురు తెలియదాయె

అనిసీతచింతించి కన్నీరునింపగా ఆకాంతయిట్లానెను
చందమామచెల్లెలా శ్రీమహాలక్ష్మి మన్మథుని జనని వినుమా
వెన్నెలాప్రొద్దుకూ వేగబంటువచ్చు సీతరో చింతించకూ
అడవులు గడచియు ఆరామలక్ష్మణులు సుగ్రీవువనమువచ్చి
హనుమంతునిజూచి ఆరామలక్ష్మణులు సుగ్రీవుని యేలిరీ
వాలినిగూల్చియూ తారనుగూర్చియూ సుగ్రీవునకు గట్టిరీ
పట్టంబుగట్టుకొని పదిలానయేలెనూ అంగదుల జాంబవులకు
హనుమంతుని బిలిచియో ఆరామచంద్రులు ముద్రికను చేతికిచ్చె
జగములువెదికియూ జానకిజూచియూ వేగరమ్మనిపలికెను
అంబుధీదాటియూ అసురులనుజూచియూ ఆలంక కేవెళ్ళెను
వచ్చెనేఆలంక రవిసోమవీధులు రాజరీధులు చూచెనూ
భద్రంపుచావిళ్ళు బలువయినమేడలు పంచటరుగులు జూచెను
చిత్తరపుచావిళ్ళు చిరుమల్లెశాలలు పిక్కటిల్లి జూచెను
ఒప్పయినఅర్రలేవో మల్లెశాలలు అక్కడిల్లె జూచెను
ఉన్నతావుజూచి మిద్దెటిల్లుజూచి వూరంత జూచివచ్చె
రావణుడుయుండేటి రత్న మేడలుజూచి రాజ్యమంతాజూచెను
నేరేళ్ళమారేళ్ళ పిప్పలానీడలా సీత చింతింపుచుండె
వెళ్ళెనే రావణుడు వెంటనేనుంగులు గుర్రాలు పరగణాలు
చప్పట్లుబూరలూ తారలూ శంఖులూ భోరుగలుగుచువెళ్ళెనూ
యేవేళజూచినా రాముడని తలచేవువాడ గట్టినదూలమా
మీయక్క చెల్లెండ్రు మాయింటికి కోడండ్రు మండోదరిమొదలుగా
లంకిణికి గొడబడక సీత జింతింపకూ రఘురామ దలపకనేనూ
వొడబడకయుండుమీ వొకనాటికయినాను యేలుమా లంకనీవూ
మావదినె మారుగా మన్నించి పిలిచేము మాలంకయేలవమ్మా
అష్టదిక్పాలకులు కష్టపడలేకఆతణ్ని తలవనయిరీ
ఆదిమూర్తనుచు అతిగర్వబడబోకు ఆతణ్ని తలపకనేను
ఆదిబలుకులూవిని అతికోపమ్మునా వూరిచేతను బట్టుక
ఆదిమూర్తి నేడు అవతారమైనాడు అయోధ్యలో రాముడూ
పాలసముద్రము మీద శేషశయనుడయి పవళించెనే రాముడూ
క్రూరులనుజూచితా శాపములిచ్చితె పెళ్ళునా పగులు శిరసు

పతి[వతను జూచియు పలుమారుపలికితే జనకసుత తానె యనెను
దవడలుదాటించి [గుడ్లె[అజేసియు వు[గమ్ముతో బలికెను
యెల్లుండి[పొద్దుకూ అతివకూడకంటెబలి మహంకాళి కనెను
లంకిణికి జెప్పెను రావణుడుమళ్లెను యేనుగులు గుఱ్ఱాలతో
చూడవచ్చినవారు తెరువు గానాలేక అచ్చోటనే నిలిచిరీ
రఘురాము డంపినా హనుమంతుడే వచ్చి సీతమ్మను జూచెను
రాముణ్ని దలచుచూ రాజ్యాల గోరింది రాములా సీత యపుడు
రఘురాము డంపినా ము[దికలు దెచ్చె సీతమ్మ అంపవమ్మా
అందుకొని ము[దికా అనుమానముతీరె అన్న నీవెవ్వరనెను
వెనుకటి యెన్నడూ అయోధ్య యెరుగవు యోలాగువస్తివన్నా
ఆనవాలునాకు గురుతుజూపించితివి అన్ననీపేరుయేమి
వాలిసు[గీవులకు మేనల్లుడను నేను వల్లభుల బంటునమ్మా
ఆవాయుసుతుడను హనుమంతు నాపేరు సీతమ్మనమ్మవమ్మా
వాలినిజంపి మాసు[గీవుడేలెను వరుసకల జాంబవులను
పదిలక్ష పదికోట్ల పట్టపురాజులూ పట్టభ[దును యేలిరీ
శ్రీరామలక్ష్మణుల క్షేమాన పొడగని శీ[ఘ్రాన దండుతేండి
ఈలంకచెరగొన్న యారునెలలానుంచి దినమొక్కయేడుయాయె
దినదినాగండాలు దెయ్యాలతోపోరు హనుమన్న జెప్పవయ్యా
రాముణ్నిబాసినే పడరానవస్థలూ పడితి నసురులచేతను
చెప్పరాదోయన్న చెల్లెలాయంటేను చెడ్డమాటలు పుట్టును
వింటివే సీతమ్మ యీటెలయితోచెనే విన్నవేళానుంచియు
రాముడాజ్ఞాలేదు రావణుని దీసుకొని లంకంత గొనిపోదును
ఆకలిచేతను అవస్థలు బడితని అన్నము బెట్టించుమీ
యెన్నగల యీకొమ్మ పండొక్కటయినాను ఆనతియ్యవె జానకీ
పట్టితెచ్చినవాని పండ్లుమనకేటికి పదిలాన వెళ్ళుమన్నా
ఒక్కపండూ నాకు సెలవిచ్చితేగాని వెళ్ళలేనే జానకీ
వొక్కపండుతిని యెంటివెళ్ళాలేవు చల్లగా వెడలుమన్నా
యినుపగుగ్గిళ్ళవి విప్పముష్టిపండు అంటరానిగిరలమూ
ఓపలేనునేను వోర్వలేమూ మనము వొక్కపండేకోసుకో
సాష్టాంగదండ నమస్కారములుజేసెనూ వృక్షములవైపుతిరిగే

నిమ్మపండ్లుదబ్బ దానిమ్మపనసలు ఖండఖర్జూర ఫలములు
కొమ్మకొమ్మకు గోటిరాక్షసులుయుండగా గోలుపోయిరి తోటను
కొల్లరావణలంక కోతికొల్లలాడె కొట్టుమనె నాలంకిణి
వనముచుట్టుతిరిగి వనములోపలికొచ్చి వొక్కదెబ్బను తీసెను
ఉరికిరీ రాక్షసులు వురివేగముతోను కెవ్వునా కేకవేసె
అదికోతికాదయా అలవిగా దెవ్వనికి అహంకార పురుషుడేమో
అవతార పురుషుడో అతడెవ్వడోకాని అలవిగా దెవ్వరికిని
సెలవియ్యి దేవరా లంకిణింజంపెను లంకజొచ్చె నెవ్వడో
సామంతరాజులూ యమదగ్నిమంత్రిలూ ధరనున్న యసురులూను
చుట్టుప్రక్కలవారు చూతాముర్మమ్మని చూచిపారిపోయిరి
పట్టవచ్చినయట్టి అక్షయకుమారుణ్ణి కాలుతాకునజంపెనూ
ఆమాట వింటూనే రావణుడు లేసొచ్చి కొల్వులో గోపించెనూ
ఉక్కుగుండారమ్మ ఉరవరానిపిడుగు ఉదరకామంటరమ్మా
జగతుండారమ్మ జాంబవులదుర్గి విరజాంబవులసేవరమ్మా
ఈడుగల నాయకులు అందరూకూడుకా నింద్రజిత్తువెంటనూ
తప్పటులు బూరలు తారలు పుంఖులూ ఘోరుగొలుపుచు వెళ్ళెనూ
మదపుటేనుగులచేత మట్టిత్తమనుచూను పట్టమూ దరలివచ్చె
బలముచూతామని పట్టుబడు హనుమంతు పట్టపుధరులచేత
యేనూరుజంఝుణి యేకగొలుసులువేసి కట్టిరే కంభమునకు
కొట్టరా దీన్నినే గట్టిగా జెప్పరాకోతి నీవెవ్వడవురా
ఏదేశమునీది యేలాగువచ్చేవు యేడుసముద్రములు దాటి
దాటకను యెంచరా చవిటి కాలువలివిపంగజాపే వస్త్రినీ
హరిహర బ్రహ్మాదులువంటి యీశ్వరులంట అందనీ వెవ్వడవురా
ఆదినారాయణుని బంటునూ నేనురా హనుమన్ననాపేరురా
ఆదిలక్ష్మిసీత నేలదెచ్చినావు అంత్యకాలముర నీకూ
చిన్నబుద్ధులుమాని సీతారామునికిచ్చి దేవతల చెరలు విడువూ
నరుడమాత్రానకు సీతనిచ్చితేను నవ్వరా లోకులంతా
వనచరుడు నీవంటి బంటు నాకుంటేను వొక్కడే బంటుచాలు
మారురాజ్యా మనక మావద్ద కొన్నాళ్ళు కొలిచినిలిచేయుండుమా
రాజ్యంబులొసగము రాజ్యమిచ్చెదనీకు నమ్మినాచెంత నుండూ

సృష్టంతా యేలేటి శ్రీరాములాబంటు నిలువనెవరితరమురా
బందుయీటెలు బలువయిన బల్లెములు బాణాలు ఫిరంగీలను
ఉత్తమయశ్వాలు కొమ్ము లేనుగులునూ వూరికే పారిపోయె
తీర్థమ్ము సాగినట్లు మూకమూకలుగూడి తిరిగి మళ్ళిపోయిరి
మైలాడవాడును మూటలు వేసుకొని మంటచేతా బట్టుక
ఆమంట చూచింది అడలింది యీకోతి అడుగుతోనే నిలచెను
మైలాడయీకోతి మేంకుత్తూ వెరచింది మఱితెండి యీచీరలూ
చుట్టిరిచీరలు తోకవాలమునిండ బాకిపోదు నిండను
తోడనవిపడుగులు తోవులుచుట్టిరి తోకమిక్కిలి పెంచెనూ
పట్టుచీరలుమంచి వోణిలుగుడ్డలూ పరకాలజలతారులూ
మేలయినమగవారి శాల్వలన్నియుదెచ్చి చమురుముంచీ జుట్టిరి
అపరాధదేవరా సరిపోయెచీరలూ యికనొక్కచీరదెస్తె
సీతచీరాయని రావణుడు దలచితే చివుకునా తోకముడిచె
ముట్టించి వడివడి ముందురాలేలెండి మునుపుగొందరి జంపెను
దిట్టిచాటూ దించి ముట్టించినిలచితే దిక్కులను వెలుగాయెను
లంక కాల్చేకొరకు మూల లంకేగట్లు స్తంభాలకడ కొచ్చెను
మ్రానుమీదనుండి సాముద్రిప్పితేను మండిపోయెను పట్నమూ
రావణుడు తనవద్ద రాక్షసుల బిలిపించి యీలగువు జూడగోరి
పట్టితెచ్చినఫలము లుత్తమ్ములేగాని పట్నమంతా గాల్చెను
చిత్తరువు చదురులేఅమల్లెశాలలే లక్కటిల్లే గాల్చెను
వొప్పయిన అఱ్ఱలే వోమంచిమేడలూ పంచటిల్లెగాల్చెను
ఉన్నతావులు గాలె మేడయిండ్లుగాలె ఊరంత గాలిపోయె
సన్నంపు మేడలూ సన్నంపుమిద్దెలు పంచటరుగులు గాలెనూ
రావణుడు యుండేటి రత్నమేడలు కాలె రాజ్యమంతా కాలెనూ
దాసీలు కొందరు చీరలుకట్టుకొని లఘువులోపల కొచ్చిరి
మాకుదిక్కులేదు చూడాలనీవనుచు చేతులెత్తుక మ్రొక్కిరి
అన్నముచేబట్టి అనకనేర్తుమని ఆనతిచ్చెను యిప్పుడూ
వెళ్ళనే హనుమంతు వేడిచల్లారమని నిలచె యంబుధివొడ్డునా
వేడిమొహానికే యెదుట నిలువలేక దాటిజేసుకయుండెను
సంతోషమందునా సముద్రుడూ యేతెంచి చల్లార్చిపొమ్మనెను

వెళ్ళేనేహనుమంతు వేగచల్లార్చుకొని నిలిచె జానకిజెంతను
ఆణిముత్యెముచెంగు మరిరత్నముమ్మూరు మారుజాబులు జెప్పుమీ
దినదినాగండాలు దయ్యాలతోపోరు హనుమంత జెప్పవయ్యా
రావణుజంపేసి రాజ్యమంతాగెలిచి తన్ను తోడుకపొమ్మను
ఆనవాలందుకొని సంతోషముగనేడు హనుమంతుడేతెంచెను
సంతోషచిత్తుడయి నీరధీదాటివెళ్ళె సుగ్రీవువనముజొచ్చె
అవునయ్యకపిరాజు అదుగోనుసుగ్రీవ వచ్చెనె మేనల్లుడు
మీకుమించినపండ్లు మీ యాజ్ఞలేకుండ హనుమంతుడారగించె
గోపముతోసుగ్రీవ గోపించిలేచెను కొట్టెదనని పల్కెను
ఆజ్ఞదప్పినవాని అల్లుడనవచ్చునా అడిగితె నేనివ్వనా
వెళ్ళినకార్యాలు జయమాయెగాబోలు వేగమందునవచ్చెను
రావోయిహనుమన్న రామచంద్రూలకును మనవిని వినుపింతువూ
అడిగినసేనలను చెప్పకాపోతేను అతిగర్వుడా నందురూ
ఇనుపగంటాగడలు యిత్తడిబిరుదులూ వీధువీధుల యందునూ
కంచుకట్లాగడలు కత్తులంటీపొగలు కొండమ్మున నుండునూ
మల్లెపూ స్తంభాలు మాణిక్యదీపాలు మాపురేపును వెల్గును
ఏవేళకొత్వాలు గస్తుతిరుగుతుంద్రు యేబయిలక్షలమూకతో
లంకజొచ్చితిని రావణుని చూచితిని అక్షయకుమారు జంపితీ
పట్టుబడ్డాచోట భయమెంత లేదాయె ప్రాణములు యెట్లుండెనొ
అవునయ్యహనుమంత అవునంతవాడవు అప్పుడా సుగ్రీవుడూ
అధికసంతోషాన కట్టుకర్గమ్ములూ యిప్పించెనె రాముడూ
వారధిగట్టండి సేనలనుపిలవండి పోవలెను లంకకిపుడు
జాంబవంతుసేనలో విశ్వకర్మన్నాడు సెలవివ్వవోదేవరా
ఏనుగులూ గుర్రాలు వెళ్ళలేకున్నవి సెలవివ్వవో దేవరా
సముద్రునికోపించి పగవాని కూడెనని సంధించెనా బాణమూ
అప్పుడు సముద్రుడు గడగడ వణకుచూ మ్రొక్కిముందర నిలిచెను
దిక్కుమాకెవ్వరూ దీనులగావుడి పగవాణ్ని కానుదేవా
అదుగో సుమత్స్యమో వారధినియది కోటికొండల మిగ్రింగెను
ఆకొండనూవేగ నీలుణ్ని యందుకొ వారధిని గట్టుమనిరీ
హిమవంత పర్వతము యింద్రనీలాచలము విశ్వాస సంజీవిని

ఘనమైన కైలాస గోవర్ధనగిరి మహామ్మేరు పర్వతాలూ
సేతు సేనఃగాదు సిరిసేన కొండలు చేరవేసిరి కొండలు
అలస్యమునుచేసి యలసినారయితిరో యలసినారో సేనలూ
అరచేతికొండలు యటుపారవేయగా అటుముఖము యేలనయ్య
సంగాతులముమనము సరిబోయె హనుమంతు నీకునాకును భేదమా
పదిలముగవారధి సంధించికట్టుడి పర్వతములు దాటుడి
ఏనుగామడపొడవు యేకముగజాచేను యంత్రసామగ్రులతోను
వెడల్పువారధిగట్ట ఆవిభీషణుడు యన్నతోయిట్లనెను
సీతబుట్టంగానే లంక చెడుతుందని చిన్ననాడేజెప్పినా
వారిబంటువచ్చి వనమెల్లా పెకలించి వనపాలకుల జంపెను
ముక్కంటివిలువిరచి ఆసీతపెండ్లాడి మునుపుజనకునియింటను
తాటకివధియించి చుప్పనాతిముక్కు చక్కగా మరిచూడవా
చతుర్భుజములు గలవు రెండుచేతులవాని చేరితీసుకరండిగా
పగవాణ్ణినాతావున పలుమారుపిలిచేవు సభవారుచూడగాను
పరమాత్ముడిచ్చినా వరము తనకున్నదని పాదమెత్తుకతన్నెను
తాక్రొవ్విరావణుడు తన్నెనేయోతల్లి తగనిమాటలాడెను
వేగలేచినవిధి వేళగుణమోగాని బ్రహ్మవ్రాసిన వ్రాలయా
కొన్నాళ్ళకోతలు కొట్టుపడిపోగాను కొడుకునెందుకు తన్నెరా
ఆదివారమునాడు విష్ణుసీతాదేవి అతివచెర విడువమంటే
కొట్టెన్యోయాతల్లి కోపించనేననుకో పొమ్మనుచు పారదోలె
అనిభక్తితోడనే రామచంద్రులూను నీలంకకధీపతౌను
శరణంటిఅయోధ్య శరణు దశరధరామ సకలజీవుల రక్షకా
మాయన్నరావణుని కపరాధిమై వచ్చి హరినన్ను కావుమనెను
పగవార్తలుబట్ట వంటింటికుందేళ్ళు పట్టివీడిన గొర్రెబా
దగచేతులోజిక్కె పట్టివిడువరాదు గుట్టుదెలియగ వచ్చును
యెందుకుమనమాట వినుడు యారావణుడు తెలుసుకొని రమ్మనెను
ఎందరూజెప్పినా యేలనెరగడఃబుద్ధి అంగదుడ తెలుసుకొమ్మి
యెలుగుచర్మముదెచ్చి వేసారగాసాకి యెన్నాళ్లు వుతికినాను
అంతకంతకు నలుపు అధికమవునెగాని యెన్నటికి తెల్లబడదు
శునకతోకనుదెచ్చి వెదురుబద్దనువేసి తిన్నగాగట్టితేను

అంతకంతకు జవుకు యధికమవునేగాని యెన్నటికి తిన్నబడదు
గువ్వపిట్టనుదెచ్చి పంజరములోపెట్టి పాలుపోసి పెంచినా
అదియేల రామరామయని పలుకును గువ్వగువ్వ మనునూ
వేపచెట్టుకుయెంత పాలుబోసినా యెన్నటికిని తియ్యపడదూ
ఎందరూజెప్పినా యేలయెరుగదుబుద్ధి అంగదుడ దెలుసుకొమ్మి
డాముడాముయనుచు ఢణఢణారణభేరి తనకుతానే మ్రోగును
గుబులుగుబులుమని గుండెల్లాజెదరను గండొచ్చెనేదేవరా
రావణుడు రత్నాల గద్దెమీదనుపడెను లంకంత భీతిల్లెనూ
రాయబారమునేడు రాముడంపినాడు అంగదుడు తానొచ్చెనూ
పారకండిమీరు ఉద్దండనరులార యెదటికెవ్వరుబోకుడీ
ఏమిరావానరుడ వచ్చినపనియేమి నీవు యెవ్వరిబంటువు
నిన్నుతోకనుజుట్టి నీరధినిముంచినా ఆవాలిసుతుడనేను
నీలంకగాల్చినా హనుమన్నమాబావ అంగదుడునాపేరును
ముందువచ్చినవాణ్ణి గుడ్డతోకనుజుట్టి మునుయెడు వీధులాను
త్రిప్పించి శృంగారించి పారదోలినాము తిన్నగా పోరయోరీ
బలులేని బలిమినీదెచ్చుకోర ఓరిరావణ బలిమిచూడ
తలకుంచవిరగాడ మంకించిపలికేవు తగువు పొందినబంటువు
హర్షించి మాతావున అయిదుదినములుంటే అపగను సాధింతుమూ
రావణునిచెక్కిలి అంగదుడునొక్కెను రాణువంతా బెదరెను
మకరకిరీటము నాగబెత్తందెచ్చి రాజుముందర వేసెను
చేరలేవనుకొంటి చల్లాగక్షేమాన శాబాసు వచ్చితన్నా
పాపిష్టిరావణుడు పాపాత్ముడువాడు పణతి పంపడాయెనే
చిన్నబుద్ధులుమాని సీతనంపడాయె యేమిసేయుదు దైవమా
కొడుకునూపగదీర పొట్టక్రొవ్వుదీర కండలు బెరికెదను
వేతునోపగదీర వేడికోపముదీర చూడ నెన్నడుగలుగునో
మాబంటుచేతను మండోదరికొప్పు నూడిపించకమానను
కాకబడిరఘురాము కన్నులెర్రచేసితే జగములన్ని వణకును
ఇహములుయింకను జగములుచెడిపోను పక్షులే పారిపోను
చైత్రమాసముప్రొద్దు వెన్నెలుసరిపోయె సేనలందరిభిలువుదీ
ఆదివారమునాడు ఆయత్తపడిరండి నీలంకలోనికనెను

కదలెనే రఘురాము జయమనుచు రణభేరి తనకులానే మ్రోగెను
గంగనదిదాటిరి గట్టన కుంకిరి గడితలెత్తిరిమూకకు
చిత్రరువు చవుకులో రత్నాలశయ్యపై రావణుడు మండోదరి
పతితరావణుదేవి పవ్వళించిలేచి కలగంటినని బలికెను
యేమి కలగంటివే వెలదిరో జెన్పవే యేమి ఫలముగంటివే
పగరాజులాతలలు పగలకలగంటివా పణతిదక్కగంటివా
రఘురామునిబలము నణతునని గంటివా రమణిదక్కాగంటివా
మాత్రువంశమువారు అణగిరని గంటివా మగువదక్కాగంటివా
అర్కవంశమువారు అణగిరనిగంటివా అతివదక్కా గంటివా
పగరాజులాతలలు పగిలెననికాదయా పణతిదక్కాకాదయా
రఘురాములబలము అణగెననికాదయా రమణిదక్కాకాదయా
మాతృవంశమువారు మునిగెననికాదయా మగువదక్కాకాదయా
శత్రువంశమువారు చెదరిననికాదయా చేడెదక్కాకాదయా
అర్కవంశమువారు అణగిరనికాదయా అతివదక్కాకాదయా
ఈ రణమధ్యంబున యీరణభూమిలో సమరమని కలగంటిని
ఇంటి కెదురుగనున్న ఒంటిస్తంభముమేడ కూలెనని కలగంటిని
యున్నట్టిచేమపువ్వు చేతిలో కడియాలు విరిగెనని కలగంటిని
ముక్కునాయున్నట్టి ముత్యములయానత్తు మునిగెనని కలగంటిలి
మెడలోనుయున్నట్టి మంగళాసూత్రములు జారెనని కలగంటిని
నిన్ను జంపివేసి విభీషణునికి పట్టముని కలగంటిని
యెనభై లక్షలాసేన బలముతోను రావణుడు మేడెక్కెను
పులితోనుతోడెలు పూనుకోవచ్చునా రాబందుతో కొంగను
యెలుకపిల్లితో నెదురాడవచ్చునా నరుడునాతో గెలుచునా
యెనభై లక్షలా గొడుగునీడలలోను రావణుడు నిలుచుండెను
వెంటనెవ్వరులేరు వొంటిగా దండునీబలముజూడుమి దేవరా
దిక్కుయెవ్వరులేరు ధీరుడనియుంటివి బలముజూడుమి దేవరా
వొక వేగులవాడు అక్కడాజూచియు యిచ్చోటికేతెంచెనూ
వోరోరి వేగులవాడ శ్రీరామచంద్రులు యెక్కడదిగిరి
శంకలేకా వానరబలముతో సముద్రపుగట్టున దిగిరయ్యా
దిగులంది భయమొందిరయ్యా గుంపులుగుంపుయి వచ్చినారయ్యా

సున్నపు యిసుకతో వారధి నరుజు క్షణానవారధి గట్టిరయ్యా
ఊళ్ళు అగ్రగహారముజేసిన అగ్రగహారములు బ్రాహ్మణుల కిచ్చిన
అగ్రంపు చెరగొడుగుల నీడను సుగ్రీవ మహరాజు వచ్చెనయ్యా
యేడుకోట్లవానరబలమూ యెనుదదికోట్ల చెంచితబలమూ
ముందల పయనము నడచిన అంగద మహారాజు వచ్చెనయ్యా
పచ్చనిబంటూ జంఝునీ గట్టివచ్చా విల్లుచేతాబట్టి
పట్టుగొడుగుల నీడలవాడు పటాలనీలుడు వచ్చెనయ్య
భూమికిముందర నరికినవాడు దుబుల్మని సైన్యముతోను
యెనభైకోట్ల వెలుగులరాజు జాంబవంతుడు వచ్చెనయ్య
లంకమూడుచుట్టులేజుట్టిన లంక వాకిటను లంకిణిజంపిన
లంకచూడ రణరంగము పెరిగిన బింకపడి హనుమాను వచ్చెనయ్య
పువ్వుపేరే జాజిపువ్వు పురము అయోధ్యపురము
అంబుపేరే రాక్షసవైరి నారిపేరే నాగబాణము
దేవిపేరు సీతాదేవి రాజులే రఘురాముడయ్య

యుద్ధ ప్రారంభము

అంతటనింతట కొలువయ్యెయుండగనెత్తిరి రఘురాములుయాటా
కదిలున్న లొటిపిటలు బాణమ్ములును కలిసిగానవచ్చిరి యెవ్వరూ
అలనాటి కింకిణి కాశిదేశపురాజు గుందమానసుండుదేవ
ఇన్నూరుగోటలా మున్నూరుజట్టీలు యావచ్చువారెవ్వరూ
మకరకన్నులవాడు జంభిణిరాజు సుషేణుండు దేవరా పల్లకీలు
యెర్రగొడుగులా నీడల సుందరమైనట్టి రాజులు వీరెవ్వరు
అరువదియారురాజ్యములు యేలేటినీలుండు లావచ్చెనుదేవరా
పాటిలేవాయెను యీడుకొనివచ్చిరీ పట్టజాలరు లంకకూ
ఈవడీనీరంత యేరులయి పారెను యీవచ్చువాడెవ్వడూ
గూడయినచోడాడ గూడమాన్యమ్ములకు వెలుగుటకు రాజూ యితడు
పంతగించివచ్చె జాంబవంతుడవైరి బలవైరి యితడూ
ఏవేళజూచినా పూచినారలవలె యొరలుదీసికత్తులు
యేవేళచూచిన దండులోనంటాను రాముడన్నదివాక్యము
తరతమ్ములనుంచి గ్రాసములిచ్చితే కొలిచేను రాఘవులానూ

సైన్యాలుగొడుగులు టెక్కాలుబిరుదులు యెత్తినారే గొడుగులూ
యెత్తి పెట్టగజూచి కాకబడి రఘురాము గోడులన్నీ లేపెను
చెల్లెనే మనలంక క్షేమాననుండకా చేటుదెచ్చునె లంకకు
వేడిబాణముదీసి యెగసెనే రావణుడు యేరులన్నీ యింకెను
ఆకాశమే పొడవు ఆవనము మండుచూ అగ్నివర్షుడువచ్చెను
మరపించి రాఘవుడు మేఘబాణము దొడగి అగ్నివర్షు నివేసెను
సకలాచార్యుడు అంగమహామునివచ్చి ఆమర్మమే జెప్పెనూ
అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకా చక్రధరును మొదలుగా
రావణుడు తనలావున శక్తిబాణముదొడిగి సేనలాపడవేసెనూ
రఘురాము తనలావును బాణమ్ముదొడగి నారాణువా పడవేసెను
రావణుడు తనలావు శక్తిబాణమేదీసి లక్ష్మణుని పడవేసెను
హస్తములుబట్టినా విల్లునంబులునేల విడచెలక్ష్మణదేవరా
అతనిముఖముజూచి శ్రీరామచంద్రులు మూర్ఛలయినా జెందెను
సుగ్రీవసుషేణు డంగదుడు జాంబవుడు హనుమంతుడు మొదలుగా
సౌమిత్రినీ కావుమనుచు శ్రీరాఘవులు సేనలకొప్పగించి
రావణునిజూచి యతియుగ్రత్వముగ రక్తలోచనుండయి రాముడు
ప్రాణాలు విడిపింతుననుచు శ్రీరాఘవులువిడిచి రావణునిమీదా
కాలాగ్నిసమయమున ఆరాముతీక్ష్ణ బాణములకోర్వలేకా
పారిపోయిలంకజొచ్చె రావణుడు తన బాష్పములు కురియగాను
అపుడు శ్రీరాములు తమ సేనలజూచి బాష్పములు కురియగాను
పడియున్నసౌమిత్రిజూచి కడుశోకము విలపింపగా దొడగెను
పదునాలుగుయేండ్లు నిద్రాహారములేచు పడియుండ డెన్నడూను
వెనుకనుండుటేగాని యెదటికెన్నడురాడు తొడలమీదికి వచ్చితీ
కైకమ్మవరములు దశరధుమమ్మడుగ కార్యము వేరాయెను
అడవులకు పొమ్మని అన్యాయమేజేసె అన్ననీప్రాణములకు
హాలక్ష్మణావీర అనిపిలిచెపలుమారు హా సోదరుడయనుచును
శత్రుసంహారకా సౌమిత్రినందనా ఆధార యని పిలుచుచూ
యింకెన్ని జన్మాల తపసునానీవంటి ఆత్మబంధుడు గలుగునూ
వినవోయిలక్ష్మణా సీతవంటిస్త్రీని వడయంగవచ్చుగాని
యరణ్యవాసములు అవనిజకు తనకూను అహారనిద్రలేక

ఇటువంటిసహోదరుడు తనకెట్లుగలుగునో యెన్ని జన్మములకయినా
జడలుకట్టితపను చరియించినప్పుడు చాలించిపోయెదవా
జడలొల్లక తపసుచరియించి నీవిపుడు యెందుబోతివి లక్ష్మణా
తనజట్టుబట్టుకొని సమరములోనిన్ను గోలుపోతినితమ్ముడా
భరతుపట్టముగట్టి పారిపోదలచితివి పగవాణ్ణిగానునీకు
ఉప్పుకొసమువచ్చి సుగ్రీవుడానేను కర్పూరము గోలుపోతి
ఆలికోసమువచ్చి జాంబవంతుడనేను అనుజుణి గోలుపొతి
ధరణిసుతకయివచ్చి నీలుడానేనిపుడు తమ్మునిగోలుపోతి
ఏలోకానికి పోతివోతమ్ముడా ఆలోకమునకునన్ను
గొంపొమ్ము లక్ష్మణా గూడివచ్చితిమి మనము కూడియుండుట ధర్మము
నినువిడిచి యొకగడియ నిలిచినేనుండలేను నీవెంటవచ్చెను
నన్నువిడువాలేక నాతోయడవులకు చనుదెంచినట్టి తండ్రి
అయోధ్యకేనిపుడు నేనొంటిగా బోతేను యాప్రజల కేమందును
గురువులకు యేమందు గూడిచదివిన తోడిచెలికాళ్ళకేమందురా
తల్లియయిన కౌసల్యకేమందు నేనిపుడు కయికమ్మకేమందురా
శుభగుణమ్ములుగల సుమిత్రకుయేమందు యెన్నోజెప్పి పంపెరా
పంచభాషలుగల యెరిగియున్న సుమిత్ర గోపించి ననుదిట్టదా
శత్రఘ్నుగోపించి నన్నేమిదిట్టునో యేమిసేతును దైవమా
రంగయిన ముత్యాలచేరు దిగబడ్డట్టురాలె కన్నులవుదకమూ
మాణిక్యభూషణము మఱకలు లామరాక కెదురుచూచుచు నుండెను
ఇకనాకులంకేల యికనాకుయిల్లేల యికనాకుసీతయేల
ఇకనాకుపగనేల నికనాకురణమేల నికేనాకుతల్లియేల
అంగదుడు నీలుడు గంధమాధనుడును రాజుదగ్గిరకొచ్చిరి
ఆరాములు యతిశోకించుచుండగా ఆసుషేణుడు బలికెనూ
రాజీవలోచనా రఘుకులోత్తమమీరు యింత శోకింపనేలా
వొడలునుష్ణముగలదు ఉన్నవీ కనులలో మెరుగునొప్పుగ నున్నవీ
హస్తములలోపలా నాడిబాగున్నదని అఖిలేశ భయములేదూ
నీరమునుబోల అరకాళ్ళున్నవిగాని రాజేంద్ర భయములేదూ
సంపూర్ణచంద్రునీ బోలేటి లక్ష్మణుని ముఖముతేజము జూడుము
గండమో. గాత్రమో లక్ష్మణుని కివ్వనూ ఓషధులు దేనంపుమీ

అపురూపసంజీవి ఉత్తరానా కద్దు సౌమిత్రికి తేబంపుమీ
ఆలస్యమూలేక నోరామచంద్రులు యోషధులకు బంపుమీ
ఆపలుకులూవిని ఔననుచు శ్రీరామచంద్రులు అపుడులేచి
అంజనీ తేజమ్ము సేనదగ్గరకొచ్చి నిలచియిట్లని పలికెను
అంజనీ సుతురమ్మి వాయునందనవేధ హనుమంత నీవువెళ్ళి
అపురూపసంజీవి ఉత్తరానా గలదు సౌమిత్రికి తెమ్మా నెనూ
అట్లెగాక హనుమంతనీవు మాపాలిటి ఆత్మబంధుడవయ్యా
ఆయుస్సుపొమ్మనుచు దీవించి ఆశీర్వచనముజేసెను
పరమాత్మకుమ్రొక్కిపరుగునా జనుదెంచి పర్వతాలెదాటెను
ఆసముద్రమూను ఆవలీలగాదాటి అతివేగమునవెళ్ళెను
హనుమంతు గమనాన అతివేగచిత్తుడయి కడువేగ రావణుడు
కాలనేమినితను అడ్డుగా బంపెను కడువేగసమరమునకు
ధీరముతో సౌమిత్రిని బ్రతికించుకొందునని సుప్పొంగి హనుమంతుడు
అచ్చట సంజీవి గలుగుచున్నది అచ్చటికి నీవువెళ్ళి
ఆదితరమూనుంచి ఈమడుగులోనను యుండుటకు కరుణిస్తినీ
ఆవాయునందనుడు వారధిదాటుగానటనుండు పర్వతములూ
వృక్షములు విరిగెను పక్షులూ తమలోను పారిచెదరిపోయెను
అందున్న వెండిభమిడీ కొండవేడుతు సంజీవినీ వెదకుచును
సంజీవిగనలేక అతివేగచిత్తుడమి కడువిచారం బొందుచూ
హస్తాలు ముడుచుకొని ఆపర్వతాత్ముని బ్రార్థింప దొణగెనంత
ఓపర్వతపు రాజ పరమకళ్యాణుడవు ఔషధమ్మునుచూపుమా
సంజీవికరణము సంధానకరణము విలసిల్లు కరుణానిధీ
సంజీవిసహితముగ అనినాలుగుకొండలు అడుగగా నూరకుంటే
అడిగినా నెరుగునా యీరాళ్లు కరుగునా యీలోకమందు నిపుడు
పెద్దపెట్టునజుట్టి బెల్లుపెల్లాగించె సంజీవిపర్వతమ్ము
సకలలోకాలకే అయినరామునిబంటు హనుమంతు నా పేరునూ
మేరు పర్వతమూ యెత్తుకొనివచ్చెను దమసేన దగ్గరికిని
భాను డుదయాద్రికి పయనమవుచున్నాడు విల్లునంబులు తెమ్మనెనూ
పెద్దవాడుతాను జాంబవంతుడను ఆతావుననిలువగానె
భానుండు కాడుసుమీ పర్వతపురుషుడు ప్రార్థించు శ్రీరాఘవా

వెయ్యకు శ్రీరామ సంజీవిపర్వతము హనుమంతుడేతెచ్చెను
కోపమ్ముదోడను యెక్కుపెట్టినవిల్లు నేలదించెను రాముడు
సంజీవి హితముగ అని నాలుగు ఔషధలు యేరుపరచిరప్పుడు
సంజీవికరణము సంధానకరణము విలసిల్లుకరుణానిధీ
ఔషధమ్ము యనుచు ఆసుషేణుడువచ్చి సౌమిత్రికి బోసెను
దీవించిపోయగా లేచెను లక్ష్మణుడు బ్రతికె లక్ష్మణదేవరా
సంపూర్ణచంద్రుని. బోలేటి లక్ష్మణుడు బ్రతికె లక్ష్మణదేవరా
తొల్లెక్కడున్నవో ఆపర్వతమ్ములు ఆక్కడానేసివచ్చె
అయోధ్యకెలవో ఆపర్వతమ్ములు అక్కడానేసివచ్చె
అయోధ్యకేలవో నంటివియోరామ రాజ్యమేలా నంటివి
మనమువచ్చుట రణసమరమవుటేగాని మరియొకటిగాదు యనెను
మేఘములచాటున ఇంద్రజిత్తునిలచి బాణముల గురిపించెను
అన్నాహారమునిద్ర పదునాలుగేండ్లొల్లా నాచారపురుషుగాని
అంత నియమావతీ యీలోకములోకాని అతని సాధించలేరూ
అంత నియమావతి యీలోకంబునలేదు యిందుకెల్లాననెను
అన్నాహారమునిద్ర పదునాలుగేండ్లుగల అచారపతిని నేను
అలనాడిచ్చిన యమృతపాణులును తేవోయిలక్ష్మణుడా
ననియన్న యనుపగా అట్టితొడతీసియో యమృతపాణులు జూపెను
రావోయి తమ్ముడా హనుమన్నా లక్ష్మన్న యతని సాధించగలమూ
పేరుదెలిసినదాకా నునుక నింద్రాజిత్తు వెయ్యండి వేయికొరలు
యంజనీ తనయుని భుజమెక్కి లక్ష్మన్న యట్టె వెలుగుపోయెను
ఆకాశము పొడుగు బాణములప్పుడు లక్ష్మణుడు లావేసెను
బాణము చాయకూ మేఘముల చాటున యింద్రజిత్తు నిలిచెను
ఒక్కబాణముదీసి లక్ష్మణు డప్పుడు మేఘముల లాకొట్టెను
అప్పుడు మైమరచి మేఘనాథుండును లక్ష్మణునికి త్రోవిచ్చెను
మేఘమండలములో లక్ష్మణుండే యపుడు త్రోవజేసుక పోయెను
యప్పుడు హనుమంతు లక్ష్మణుని యెత్తుకొని మేఘములలో విలచెను
మేఘముల చాటున యింద్రజిత్తు లాను బాణములు లావేసెను
అప్పుడు లక్ష్మన్న యింద్రజిత్తుమీద బాణములు గురుపించెను
మేఘమండలములో మెరుపున్నరీతిగ బాణములు గురిపించెసు

నారాయణాస్త్రమ్ము నాభినే సంధించ నింద్రజిత్తుకూలెను
యరుపులు సేయుచు యతికాచుకొమ్మనుచు యతీకాయు డటవచ్చెనూ
చెన్నయినబాణములు బిరుదయిన వడమూక రెక్కకోవులయీటెలు
గజకర్ణమ్ములూ గోకర్నమ్ములూ ఘనమయిన ఝల్లీటెలూ
వెంట నెవ్వరులేక శ్రీజానకిని దెస్తే సమరమునకు వచ్చితిరా
పోకుడీ అయోధ్య పలువురు తలచేరు పోనిస్తునా నిన్ననూ
నాయకులముందఝ దాచినగొర్రెలు యెక్కడికి పొనిత్తురా
చిగురుకొమ్మలచాయ నాలంకపట్నము చీమదూరానిత్తునా
రాల్పుమీ లక్ష్మన్న రౌద్రంబు బాణములు అతికాయుడు వచ్చెను
ఒక్కబాణముదీసి లక్ష్మణుడు వేసెను అతికాయుడే మడిసెనూ
ఆకబురు వింటానే అడలుతూరావణుడు కన్నీరు తాదేచ్చెను
కుంభకర్ణునిమీరు నిద్రలేపుమని యానతిచ్చెను యప్పుడూ
ఏనుగులు గుర్రాలు తెప్పించి తామపుడుయెక్కించి త్రొక్కించగా
తిమ్మయ్యచేతనూ సీసములు గావించి చిలికించి పోసిరపుడు
నిదురసేయగ చిన్ననల్లికరచెనని కుంభకర్ణుడు లేచెనూ
కుంభకర్నునిజూచి గూడినామూకలు గుండెబెదరుచూ బోయిరీ
యేనుగులు గుర్రాలు వెళ్ళలేకున్నాయి కుంభకర్నుని ధాటికి
శ్రీరాములతోను జోడుగాపోరెను కుంభకర్ణుడు యప్పుడు
గురిజూచి రఘురాము కుంభకర్ణునిరొమ్ము గుండెచెదరాగొట్టెను
కుభేరపర్వతమువలె దాను యప్పుడు కుంభకర్ణుడు గూలెను
యిత్తటిగోడలకు నిచ్చెనలు వేసిరీ జొచ్చిలగ్గలనెత్తిరీ
కంచుకోటలమీద కదలిపోయెనుదండు నీలుడు సుగ్రీవుడు
భమిడికోటలమీద పట్టాభిషేకమయి రుఘురాముడే గెలిచెను
బలువైన ముత్యాలరత్నాలు గద్దెపయి రావణుడు మండోదరి
అందుకొని శిఖపట్టి అంగదుడు యీడ్చెను రావణునిజూపుమనెను
రావోయి యింకేల రాజ్యమంతాపోయె రఘురాముడే గెలిచెను
యమదుర్గిదుర్గాలు నాయకులు దెచ్చిరి స్వామి తానేగెలిచెను
పాసినా అన్నము పదునుకువచ్చునా పాతాళహోమమ్ములో
మండోదరి తాను దుఃఖించగాజూచి రావణుడు తేచివచ్చె
మాణిక్యభూషణా మండోదరీనీవు నామాట కతిచేయకె

బంగారు చిటిపాప బాయలేక నిన్ను పడతి నావెంటరావె
ముదిమివిధవరికమ్ములు రాకుండ మీతండ్రి మునుపువరము నిచ్చెను
పట్టపుదేవివే గుట్టుచెప్పాకుండ మాటమంతులకంతను
మేలయినగుండాము నేలనుతీయించి చుట్టుచుట్టును బారిరీ
అసురులూ రావణుడు శూలమ్ము దీసుకొని వేవేలు పైకొచ్చిరీ
కోతులాలా రఘురామునికి మీరును కొడుకులై వేంచేస్తిరా
కొమ్మకొమ్మలకి నీగింగ రేగుపళ్ళు కొండకొండలనుండకా
తినగతినగా పండ్లు విషమెక్కె నామీద తిరిగిమళ్ళి వస్తిరి
నాచేతిలోజచ్చి జడిసిపోదురుగాని నమ్మికొని చెడిపోకుడీ
వెండిడామామీలు యేనూరుకోటులూ భమిడి వీరణభేరూలూ
కంచుగొడుగులులక్ష కమ్ముకొని రాగాను పెనుబూరలు మ్రోయగా
లంకపట్టములోను జగ్గంపుగొడుగులూ నవరత్న సూర్యపటమూ
వింజామర సురటీలు విసరుచు నప్పుడూనూ మేలుగొడుగులు పట్టిరి
రణమురణము గలిసి రణరంగవీధిలో రైతులిద్దరు పోరిరీ
వెనుకముందుగాను వెయిలక్ష వెయికోట్లు రావణుని యడ్డుకొనిరి
తప్పించుకోయికా లాళదూ ఆయుధము వె యెత్తును నీకోసమూ
రణగోలుచేయగా క్షణము దప్పాకుండు తునకవేసెను రాముడు
కందెరాముని ముఖము పొందుచెమటలుపోసె కరములు వణకదొడగె
శిరసుపోగా శిరసు మొలచుచూయుండెను శ్రీరాముడలసిపోయె
ఏమోయి మీయన్న కెన్నిమాయలు గలవో యెప్పటికి చావలేదు
ఆదేవతలగొట్టి అమృతంపు బానపుడు తెచ్చుకొని నాభియందు
పెట్టుకొనియున్నాడు శ్రీరామచంద్రుడా అమృతము తెగవేయుడు
నారాయణాస్త్రమ్ము సంధించె రఘురాము నాభినే తెగవేసెను
గుడివిరిగి శిఖరమ్ము గూలినచందమున కూలెరావణుడప్పుడూ
బంటుపూలవారు బావిపోగులవారు బంటురాచా కొడుకులూ
పట్టబద్రుని విడిచిపారి పోవస్తిమి యెందుపోతివి రావాణా
రావణుడు పోయెనని మండోదరితొజెప్ప మగువ తానెవన్నెను
మహరాజనేనంత నినుగొలిచియుండగా యెందుపోతివి రావణా
పదిశిరస్సులు నేడు దిగువపొర్లాడెనని పయిదీసుకే వెడలెను
నేలపడుకుంటేను ఒడలు ఒత్తెనని పయిదీసుకె వెడలెను

వీడెనా సంపదలు నారాజ్యభోగములు వీటికెవ్వరు కర్తలో
దయలేదు మీయన్న దగ్గరకుచేరవూ నీకన్న యెవ్వరయ్యా
రఘురాముతోచెప్పి యన్నను జంపిస్తియడలంగ నీకేటికి
వానరాబలమంత లంకలోకిప్పుడు పోకుండనీవుజూడు

లక్ష్మణుడు విభీషణునికి పట్టంబుగట్టుట

తండ్రివరములునేడు సంపూర్ణమైపోయె పోదాము యయోధ్యకు
లక్ష్మణా ఈపట్నం విభీషణునకిపుడు ధారపోసి గట్టుడి
ఎంతయిల్లాలయిన నెడబాసితడవాయె సీతమనకేటికనెనూ
అయోధ్యరమనసీత అయోధ్యలోనుంటె రావణునిజంపనేలా
దేవేంద్రదేవతల చెరలవిడిపించను కానకేజన్మించెను
భూమిపయినాబుట్టినా భూకాంతనాథుడను భువిలోపల లేదుగా
జనకునింటాపెరిగి జానకియాడను జగములోపలలేదుగా
యనియన్నతోజెప్పి జానకినిదెమ్మని చారులనుబంపించెను
చారులుయేతెంచి చేరిమ్రొక్కివారు జానకితో నిట్లనిరి
రావమ్మ జానకి రావణుడుజచ్చెను రాములాజ్ఞయాయెను
చింతమానిసీత సంతోషమునలేచి రాముపద్దికివచ్చెను
సీతనుజూచియు చింతించి శ్రీరాము సీతవద్దని పలికెనూ
ఆపలుకులువిని అతివదుఃఖింపుచు నగ్నిజొత్తును కానుమీ
మంచిగంధపుమానులు గుగ్గిలపు తరువులు చందనపు తరువులూను
భగభగామండగా భూదేవికూతురు గంగస్నానముజేసెను
పరమపతివ్రత సీతమంటలో జోరగానే పాలజలధులాయెను
ఈశ్వరుడు బ్రహ్మను దేవేంద్రదేవతలు ముక్కోటి దేవతలు
ఆదిలక్ష్మిసీత భాషలే జేయించితి యనుమానముంచకయ్యా
ఆదిలక్ష్మివల్ల దోషములేదని అందరూ బలికిరపుడు
యపుడు విభీషణు డతివేగిరమ్మున పారివచ్చి యానతిచ్చెనక్కడా
అదరించీదేవి నన్నములో చని యారగించి వెళ్ళుడీ
మాతండ్రి వరములు మాతల్లికియ్యకా ఆరగించానానెను
తమసేనలాకెల్లా సెలవియ్యుమీ దేవ ఆరగించి వెళ్ళుము
పరమసంతోషాన ఆరగించుమని సెలవిచ్చెను రాముడూ

పాలు పెరుగునెయ్యి పాయసపు జున్నులు పచ్చని పెసరపప్పు
సూక్ష్మమయినా మంచిరాజా యన్నములూ సకలమును వడ్డించిరీ
వెనక సేనంత అరగించిలేచి కరములు కడుగుకొనిరీ
కర్పూరవిడియములు కడుచేత నందుకొని అతిశీఘ్రమున కదలిరీ
రావోయి హనుమంత అతిశీఘ్రముగాను అయోధ్యకు వెళ్ళుమి
పట్టుమని అంజలి భరతశత్రుఘ్నులకు చెప్పిరమ్మనిపల్కెను
వాయువేగముగాను హనుమంతుడప్పుడు అయోధ్యకు వెళ్లెను
సేతుదాటిరినేడు సీతశ్రీరాములు సంతోషమవి జెప్పెను
అపరసంతోషాన బంగారుపచ్చలా పతకమిచ్చెను భరతుడు
కసువుదుడిచెటివారు కస్తూరికల్లావు చల్లెటివారలూను
యంగనలు యింకను శృంగారించుకొని బంగారు పళ్లెములలో
రంగయిన ముత్యాల హారతుల నిచ్చిరీ రామునిసీతకూను
సుమిత్రనుజూచియు తమ్ములనుజూచియు సంతోషములనుండిరీ
యతివేగిరంబునా పట్టంబుగట్టిరి ఆరామచంద్రులాకు
పదివేల వత్సరాల్ రాజ్యంబు చేయుమని బ్రహ్మలాదీవించెను
వచ్చినవారికీ వరునతోడను రాము కట్నంబు లిప్పించెనూ
కాపుల బంట్లకూ కరణాలదరికి నాట్యకాంతలకిచ్చెను
సతులతో గూడను సౌభాగ్యపదవిని సంతోషమయినేలూతూ
వారిస్థానములకు వారందరేగియు వర్ధిల్లుచుండిరపుడు
యీపాటపాడిన విన్నవారికెల్లా విష్ణు లోకముకల్గునూ
సిరిసంపదలనిచ్చి శ్రీరామచంద్రులు వైకుంఠమును నిచ్చును॥

సీత అగ్ని ప్రవేశము

సీతాంగననియేటి పరమపవిత్రకూ । చిత్రించికట్టిరేచిరిపర్ణశాల ।
అమర్చికట్టరే తేడిదంఫుశాల । ఆపర్ణశాలకూ పచ్చలాతలుపు ।
తలుపుదీయగనుండె బంగారుగద్దె । శృంగారుగద్దెపయి చిటిచాపబరచి ।
సీతయుశ్రీరాము జూదమాడంగ । వెండికొమ్ములుగల ఆభమిడిలేడి ।
ముచ్చటతో ఆపర్ణశాలకేతెంచె । సీతజూశామంటే చీరతెరవన్నె ।
పణతినిజూచితే తొలకరిమెరపు । చిరునవ్వునవ్వుచూ శ్రీరాముజూచి ।
సీతఅప్పుడుబల్కె శ్రీరాఘవులతో । ఓప్రాణనాధుడా లేడిజూచితివా ।
యీలేడిబట్టితే దశరధులపట్టి । యీలేడిపట్టితే కౌసల్యపట్టి ।
యీలేడిబట్టితే శాంతతమ్ముడవూ । యీలేడిబట్టితే సుమిత్రపుత్రుడవు ।
అనిసీతబల్కగా రామచంద్రుండు । లేడిగాదేసీత రావణునిమాయ ।
కల్లలెన్నోగలవు కలియుగమందు । మాయలేళ్ళుగలవు మనసీమలోను ।
రావణుని మాయయనిరమణితోబల్కె । దనుజమాయలుగావుయినకులాధీశ ।
బ్రహ్మొట్లుజేసెనో బంగారులేడి । ఆడుకొందునుయిమ్ము ఓఅవనినాధ ।
తెచ్చియిమ్మనిసీత పతితోనుబల్క । బాణతూణీరములు బాచేతబూని ।
లేడివెబండినేగె దశరధసుతుడు । పుడకలుకొరుకుచు పూరిమేయుచును ।
ఆకులుకొరుకుచు గెంతులేయుచును । చంగునదాటుచును చౌకళించుచును ।
అడవులన్నితిరిగి అలసటనుజెంది । రాముబాణముచేతరాక్షసుడపుడు ।
హాసీతహాలక్ష్మణాసీతయనుచు । ఆర్తరవముజేసి ధరణిపైదెర్లె ।
అవార్తవినిసీతదుఃఖంబుబొంది । లక్ష్మణవినవయ్య మీయన్నమాట ।
శ్రీరామవాక్యమేచింతించివినుమా । వేగమేనీవేగి తోడితెమ్మనెను ।
అన్న కేమీభయమువదినరోవినుమా । ఆదిమహావిష్ణు అవుతారమూర్తి ।
అన్నరాఘవులకు ఆపదలుగలవా । యుగములుక్రుంగినా జగములుచెడినా ।
సోమసూర్యులనడక యెప్పుడుతప్పినను । అగ్నికిచెదబట్టినా ఆపదలురావు ।
అతివరోనీపతి వచ్చువేళాయె । పరితాపమొందక పణతిగూర్చుండు ।
అనిలక్ష్మణుడుబల్కె వినిసీతలాను । ఆగ్రహంబునపల్కె మరదితోనిట్లు ।
అన్ననుభరతుడు అడవులకుబంపె । అన్న జచ్చిననన్ను హరియింతువీవు ।

సవతిబిడ్డలకిట్టి స్వామిద్రోహమ్ము । చేయంగదలుచుట స్థిరబుద్ధెసుమ్మి ।
సీతపల్కినమాట శ్రీలక్ష్మణులకు । కర్ణశూలమ్ములై నాటినట్టుండె ।
అగ్నిమంటలుబుట్టె నాలక్ష్మణులకు । గిరిగీసి ఆనెట్టి బాసలుజేసి ।
కన్నులజలములు కాలువైపార । వనదేవతలకు సీతవలనొప్పగించి ।
అన్నకడకేగెను ఆలక్ష్మనుండు । సన్యాసివేషమున రావణుండువచ్చి ।
యతిబిక్షబెట్టుమని సతినిలానడిగె । యతిపూజజేయుటకు పణితిలాలేచి ।
దోసిలితోబియ్యమ్ము తరుణియందివ్వ । యెవరిసతివేనీవు యొంటిగానుండ ।
శ్రీలక్ష్మివానీవు భూలక్ష్మివోను । వనలక్ష్మివోనీవు వొప్పుగాదెలుపు ।
గిరిదాటిరావమ్మ భిక్షమ్ములివ్వ । రాక్షసునిపల్కులు వినిసీతలాను ।
వినవయ్యసన్యాసి విశదముగనీవు । దశరథసుతుడను ధరణిపాలకుడు ।
సూర్యవంశజులగు రామలక్ష్మణులు । తండ్రియానతిమీద తాపసవృత్తి ,
దండకారణ్యాన మేముచరియించె । వచ్చియీపంచవటి నున్నాముమేము ।
హెచ్చయిన ఒకమృగము వనమునకురాగ । మచ్చికతోదాన్ని తెచ్చిమ్మనంటి ।
యిచ్చెదననిరాము డింపుతోలాను । విల్లునంబులుబూవి ఆమృగమువెంట ।
వెళ్ళెనుఆఘోరవిపిన భూములకు । హాసీత హాలక్ష్మణని యార్తరవము ।
వినబడినాగుండె దిగులునుపొంది । మరదినిబంపితిని అగ్రజునికొరకు ।
అన్నదమ్ములరాక తడువాయెనని । బలుశోకమునుబొందె పద్మాయతాక్షి ।
చింతింపపనియేమి సీతనీకనుచు । వింతరూపముజూపె విశ్వావసుండు ।
కన్నులుమిరుమిట్లు కాంతకుకమ్మి । ధరణిమీదనుబడి తామూర్ఛబోయె ।
సీతనుపెల్లతో రథముపై నుంచి । శీఘ్రనతాబోయె లంకమార్గమున ।
అంతలోజనకజ మూర్ఛతాదెలసి । హడలుచునందరనపుడు ప్రార్థించె ।
వనదేవతలార యోవనజమ్ములార । ఋషులార నదులార వృక్షంబులార ।
దేవాదిదేవతలు దిక్పాలులార । పాపపురావణుడు పట్టిబంధించి ।
పతిలేనిసమయమున గొంపోవుచుంచె । ఆమాటలూవినీ పక్షిరాజయిన ।
జటాయువువచ్చె రథముకడ్డంబు । నిలునిలురావణా నిల్చుండమనుచు ।
బరువైన యుద్ధంబు పక్షితాజేసె । రాక్షసరాజేడ పక్షిరాజేడ ।
ప్రాణావశిష్టుగాదశకంధరుడు । బలిమిమైకత్తితో పడగొట్టికొట్టి ।
పక్షిరాజునుకూల్చితావెళ్ళిపోయె । వానరులున్నట్టి ఋష్యమూకాద్రి ।
వనితంతలాజూచినగలన్ని వల్చి । కట్టుపుట్టముననను కట్టగాగట్టి ।
రాఘవులతోజెప్పుమని రమణితావైచె । లంకకుచనుదెంచిరావణుడంత ।

ఉద్యానవనములో వృక్షంబు క్రింద । అసురస్త్రీలుగొల్వ నాదేవినుంచె ।
తమ్మునిజూచియు రాఘవులప్పుడు । సీతను విడచినీవిటులేలవస్తి ।
అబలఆడుదిగదా విడచిరాదగునా । అన్నాపాదములపై నొరిగెలక్ష్మణుడు ।
పాదములపైనున్నతమ్మున్ని యెత్తి । పలుకరించగతను అన్నతోబల్కె ।
హాసీతహాలక్ష్మణాను యార్తరవము । వినియునుసీతమ్మ తాదిగులుజెంది ।
వింటివాఆమాట మరదిలక్ష్మణ । మాయరాక్షసువల్లరామునకుకీడు ।
పాటిల్లయింకనుసందేహమేలా । వేగవేంచెయుమీ మీఅన్నకడకు ।
అనరానిమాటలు ఆసీతబల్క । మసలకనేవస్తి వసుధపాలకుడు ।
తమ్మున్ని ఆనలేక ధరణిజనుదూరి । మాయలేడిని అచ్చటమరణంబుజేసి ।
బాణతూణీరంబులపొదలుమెడివేసి । యిద్దరుఆపర్ణశాలకేతెంచి ।
సీతనుగానక శ్రీరాఘవూలు । కొండగుహలునువెదకె వృక్షములువెదకె ।
అడవులన్నీ తిరిగిఅలసిరాముండు । జటాయువుసుచూచి చేరితానపుడు ।
వార్తలన్నీ దెలిసి వసుధేశ్వరుండు । ఉత్తరక్రియజేసె పక్షిరాజునకు
ఆదారిగన్గొని ఆరాజసుతులు । ఋష్యమూకముజేరిరూఢిగానిల్వ ।
వాయుసుతుడూవచ్చితానుబ్రణమిల్లె । ఓరాజపుత్రులు మీరెవ్వరయ్యా ।
రామలక్ష్మణులమురాజసుతులము । ఇక్ష్వాకుకులజులము రక్షోహరణులము ।
పణతినిగోల్పోయి పలుకష్టమొంది । వచ్చితిమియాఘోర విపినభూములకు ।
వాయుసుతుసుగ్రీవు లొప్పుగాగాంచి । చెప్పెనుయినకులు నీవృత్తాందమెల్ల ।
యినసూనుడు రాముడొప్పుగాగలిసె । వాలినిజంపినీకు వసుధపట్నంబు ।
కట్టినిన్నేలింతు కడుసంభ్రమమున । అగ్నిసాక్షిగాను ఆరాముడపుడు ।
బలుప్రమాణంబులు బాసలుజేసి । ఒక్కబాణంబున వాలినిద్రుంచి ।
కిష్కింధనగరంబు సుగ్రీవునికిచ్చె । సీతయిచ్చిననగలు శీఘ్రానదెచ్చి ।
వాయుసుతుడిచ్చెను వనజనాథులకు । చేడెయిచ్చిననగలు శిరసుననుదాల్చి ।
సోదరులుపటుతర శోకంబునొంద్రి । అంజనీసుతుడగు హనుమంతుబిలచి ।
చంగునవారధి సరగుననుదాటి । భూమిజజాడల చూచిరమ్మనగా ।
శ్రీరాముముద్రిక చేతనందుకొని । యెగెనుహనుమంతు వాయువేగమున ।
ముద్రికఅందించి మ్రొక్కితానిలచె । చెప్పెనుసతితోడ శ్రీరామచరిత ।
మగువశిరోమాణిక్యంబు చేబూని । రాజుకొల్వుకువచ్చి రావణునిగాంచి ।
లంకభస్మముజేసి లంకిణినిగూల్చి । అక్షయకుమారు నతివేగద్రుంచి ।
యేడుగడియలలోన చేరెశ్రీరాము । వందనంబులుజేసి ముందరనునిలచి ।

నిలువుటద్దముజూచి అతివచింతించె । రారాజుతన్నింక నమ్మడనిపల్కె ।
నాకుఆభరణాలు యేలయిచ్చితిరీ । దేవరనమ్మించ వచ్చనోలేదో ।
రత్నాలసొమ్ములు విడపింతుమనిరి । విడపించవద్దనె రాక్షసేశ్వరుడు ।
కనకచామరాలు కన్యకలువీవ । దివ్యరథముపైన దేవిలానెక్కి ।
వేంచేసెనాసీత రామసన్నిధికి । రథముదిగి ఆసీత వందనముజేసి ।
పరమాత్మ పాదములపై బడెనుసీత । పాదములపైనున్న పణతినటుదీసి ।
తూర్పుముఖముగ తిరిగె శ్రీరామచెంద్రు । దేవితూర్పుకుదిరగ వుత్తరముకేగె ।
వుత్తరదిశకేగె యాజనకపుత్రి । ముందరనిలుచున్న సతినిదగజూచి ।
అాగ్రహంబుతోడ రఘునందనుడు । క్షేమమాకుశలమా యిందీవరాక్షి ।
ఆపాపరావణుని వశములోనీవు । వసియించియుంటివా వైదేహినీవు ।
కోరుమునీమనసు కోర్కెలోడగూరు । అభిషేకపట్నాలు అన్నికట్టిస్తు ।
ఆనందరాజ్యాలు అన్నియేలిస్తు । అనుపతిపల్కులు వినిసీతలాను ।
విసవిసలాడుచు వెలదియిట్లనియె । వేడినారాసములు కర్నములుబొడచె ।
నిప్పుమంటలుబుట్టె నెలతదేహమున । కారానిమాటలు యిటులాడదగునా ।
అనుచునుశోకించి లామూర్ఛబోయె । మూర్ఛబోవుటజూచి పురుషోత్తముండు ।
కనకరథమెక్కియు కడువేగబోగ । భూపుత్రియాజాడ పొందుగాదెలసి ।
అతిదుఃఖమునసీత హడలుచుబల్కె । పోకుపోకురామ పుణ్యశ్రీరామ ।
ముగ్గురన్నదమ్ముల ఆనసుమ్మనెను । అందరిఆనకు నిలువకారథము ।
యెగిరిపోతూవుండె నంతరిక్షముకు । పోకుపోకురామ పోకుశ్రీరామ ।
భూదేవిపుత్రికను జనకకన్యకను । నాయానఅనిపల్కె సీతమహాదేవి ।
పరమపతివ్రత సీతపైఆనబెట్ట । పంకజనాభులరథము కదలాడు ।
గడగడవణకుచూ యిందీవరాక్షి । లావచ్చిశ్రీరాము ముందరనునిలిచె ।
ముందరనిలుచున్న మగువనుజూచి । శ్రీరామచంద్రుండు సీతతోబల్కె ।
అనుజుడతమ్ముడా ఓయిలక్ష్మణుడ । కుక్కముట్టినకుండ కుదరదుమాకు ।
మాతల్లికౌసల్య వద్దకేతెంచి । ఆలాగుకాకుంటె అంబుజేక్షణ ।
యీమూడులోకాల వారెల్లజూడ । జోలైనగట్టుకొని భిక్షంబుయెత్తు ।
అనిపల్కశ్రీరాము పల్కులువిని । వినిచింతబల్కె విశ్వమోహిని ।
ఆరునెలలుచెరలోన నేనుంటిగాని । ఆపాపరావణుని నేజూడలేదు ।
పదిచెలలుచెరలోన నేనుంటిగాని । జనకుడనుకుంటినీ దనుజవల్లభుని ।
అనరానిమాటలు ఆడంగదగునా । వినరానిమాటలు యిటుబల్కదగునా ।

కోరుముఓదేవి కోర్కెలేవయిన । అవనిజమాట్లాడ కటలూరకుండె ।
తమ్మునిబిల్చియు అన్నరాఘవుడు । లక్ష్మణునితోసత్యంబు చేయమనిపల్కె ।
ఇదియేమిచోద్యంబు యినుకులాధీశా । మరచులతోసత్యాలు చేయుదురాఘువిని ।
ఆడజన్మముబుట్టి అజ్ఞానినైతి । గుజ్జాలలోనయిన పుట్టలేనయితి ।
యేనుగులవలెనేను మరిపుట్టనయితి । బంటువలెనేనుంటె బ్రతుకయినపోదు ।
కపిభల్లూకములసాటి కాకుండనయితి । పక్షులలోనైన జన్మించనైతి ।
తక్కువనోములకు అధికఫలంబు । కోరికలుకోరితే కొనసాగుబెట్లు ।
పూర్వజన్మమునందు చేసినపూజ । భువిలోనస్త్రీయై పుట్టిందెచాలు ।
భూలోకమాతకు భూమందుబుట్టి । పొలుపుగా జనకునీ యింటనేపెరిగి ।
ఇంద్రాదులెత్తని ఆయింద్రధనుస్సు । క్షణముననువిరచి నీవు చేపట్టలేదా ।
నాడుజనకుడు మీతోయేమనెను చెప్పుమీ । ఇడుమలుబడమనకు యింతెట్లువచ్చె
బ్రహ్మాదిరుద్రులు పరమమునులెల్ల । పంచభూతంబులు భాసిల్లుచుండ ।
అష్టదిక్పాలురు అమలురుగొల్వ । సత్యానికధికుడవు స్వామివీరుడవు ।
అనిపల్కుఅవనిజ వార్తలువినుచు । అంజనీసుతుడంత నతివేగవచ్చె ।
వాయుపుత్రానీవు వడిగానుబోయి । అగ్నిగావింపుమీ అతిశీఘ్రమునను ।
శ్రీరామపల్కులకు చింతించితాను । వేగమేచనుదెంచె కారడవులకు ।
అరువైయోజనముల పొడుగైనబెట్టి । నలుబైయోజనములు వెడలుపేబెట్టి ।
అగ్నిగుండంవేల్చె నంజనీసుతుడు । చిరిశాళవృక్షములు చింతవృక్షములు ।
దానిమ్మలూమంచి దబ్బవృక్షములు । నారికేళాపనస ఖర్జూరతరులు ।
నేరేడుమారేడు అమర్రిజువ్వి । వనములన్నీ పెరికి తెచ్చెనావరుడు ।
చిరివేళ్ళవృక్షముకు చిచ్చులేబెట్టె । కొల్లలుగనేతులూ కావిళ్ళుదెచ్చి ।
ఆయగ్నిగుండాన అమరబోయించె । భగభగమంటలతో పావకుడువెలుగ ।
వచ్చిరివానరులు వైదేహికడకు । రామచెంద్రులసీత లక్ష్మణునివదినె
అగ్నిగుండానికే వేంచాయవమ్మ । దశరథులకోడలా శాంతమరదలా ।
అగ్నిగుండానికే వేంచాయవమ్మ । కౌసల్యకోడలా కడుబుద్ధిశాలి ।
అగ్నిగుండానికే వేంచాయవమ్మ । సుమిత్రకోడలా సుగుణసంపన్నా ।
అగ్నిగుండానికే వేంచాయవమ్మ । కైకమ్మకోడలా కడుముద్దరాలా ।
అగ్నిగుండానికే వేంచాయవమ్మ । జనకునికూతురా బహుశౌర్యశాలి ।
అగ్నిగుండానికే వేంచాయవమ్మ । భూదేవికుతురా భూలోకమాత ।
అగ్నిగుండానికే వేంచాయవమ్మ । అనియిట్లువానరులు భూసుతనుబిల్వ ।

తొలకరిమెరుపువలె తాకదలివచ్చె । సీతరాకడజూచి శ్రీలక్ష్మణుండు ।
గడగడవణకెను మరదిలక్ష్మన్న । లక్ష్మణునివణకులు ఆవదినజూచి ।
చింతించుచుతూబల్కె శ్రీమహాలక్ష్మి । హడలకుమి లక్ష్మణా జడుపేలనిపుడు ।
మిమ్మన్నమాటలు అనుభవంబయ్యె । చేసినపాపమ్ము వండినచద్ది ।
కుడువకపోమయ్య కొంతకాలమునకు । అగ్నిజొచ్చీనేను వోడితినైనా ।
నెలమూడువర్షాల్కు కురువవెన్నటికి । అగ్నిజొచ్చీనేను వోడితినైనా ।
శ్రీరాముసతిగాను శ్రీలక్ష్మణుండ । అగ్నిజొచ్చీనేను వోడితినైనా ।
జనకునికూతురనేగాను అనెను । అగ్నిచోచ్చీనేను వోడితినైనా ।
భూలోకమాతనరు యీపృధివియందు । అనిపల్కెజానకీమాటలూవిని ।
అష్టదిక్పాలకులుహడలదొడగిరి । బ్రహ్మాదిరుద్రులు ఆవిష్ణుమూర్తి ।
అంతరిక్షమందె హడలుచుండీరి । దశరధులుమొదలగు పితృదేవతలు ।
అంతరిక్షామందు హడలుచుండీరి । యింద్రాదిదేవతలు యినుడుసోముండు ।
అంతరిక్షామందు హడలుచుండీరి । ముగ్గురుశక్తులుముందరనిలిచి ।
సీతపరిభవమని చింతింపుచుండె । భూమిగడగడవణకె ఆకాశమదరె ।
దశదిక్కులెల్లను చాలకంపించె । గుండమ్ముకెదురుగా సీతయేతెంచి ।
ముమ్మారు ప్రదక్షణంచేసినిలుచుండె । దోసెడుముత్యాలు గుండానబోసి ।
ముందుశ్రీరాములను హృదయమునదలచి । వెయికోట్లజన్మములుయెత్తినగాని ।
గోవిందునాకు పతియుగావలెను । లక్షవేలజన్మములు యెత్తినాగాని ।
లక్ష్మనుండేనాకు మరదిగావలెను । శక్యముకానట్టి జన్మమెత్తినను ।
శతృఘ్నుడేనాకు మరదిగావలెను । అనిపల్కిఅగ్నికి వందనంచేసి ।
కొలనుజొచ్చీనట్లు అగ్నిలోజొచ్చె । కణకణలనిప్పులూ కుంకమ్ములాయె ।
పరిచున్ననిప్పులూ పన్నీరుఆయె । దాపిననిప్పులూ చందనంబాయె ।
మండేటినిప్పులూ వడగళ్ళుఅయె । చిలుకలుకోవెలలు హంసలుగుమిగ ।
సీతకులోడుగా కొలనాడుచుండె । బకచక్రవాకములు భేరుండపక్షి ।
సీతకుతోడుగా కొలనాడుచుండె । సింహాసనముమీద సీతగూర్చుండే ।
శ్రీరాముతోసీత భాషింపదొడగె । జయిస్తిశ్రీరామ జయిస్తినగ్ని ।
దశరధలతనయుడా జయిస్తినగ్ని । కౌసల్యతనయుడా జయిస్తినగ్ని ।
కాకుస్థతిలకుడా జయిస్తినగ్ని । సూర్యకులవర్థనుడ జయిస్తినగ్ని ।
శాంతకుతమ్ముడా జయిస్తినగ్ని । రాఘవులతమ్ముడా జయిస్తినగ్ని ।
లక్ష్మణదేవరా జయిస్తినగ్ని । అనియిట్లుపలికేటి పల్కులువిని ।

అన్నతోలక్ష్మణుడు అడలుచుబల్కె । యిదియేమిచోద్యమో అన్నరాఘవుడా ।
మంటలోమావదినె మాట్లాడుతుంది । అటులనకులక్ష్మన్న అటులనకుమయ్యా ।
ఆడవారికిగలవు అగ్నిమంత్రములు । అలికేరుతుడచేరు ముగ్గుబెట్టేరు !
మండేటిమంటలకు మారుమసిలేరు । కాగేటియెసరయిన కలియుదీసేరు ।
అనియట్లుపలికెడు శ్రీరాములకును । అగ్నిహోత్రునికపుడు అహంకారమొచ్చి ।
ఆకాశమంతటా పెరిగెనేఅగ్ని । అంతలోభూదేవి అతివేగవచ్చి ।
సీతనుయెత్తుకుని తొడలపైనుంచి । కొమ్మలకునింతింత తెగువగునచెపుమ ।
కోమలిమాసీత కొండికగాదా । సీతయు శ్రీరాములోన గూడకుంటె ।
యింకునుజలనిధులు యిదినిజముసుమ్మి । సీతయు శ్రీరాము లొప్పవినకుంటే ।
ధరమీదపంటలు పండవెన్నటికీ । ఆదేవిపలుకులకు ఆత్మనుపొంగి ।
దశరధుతావచ్చి తనయునితొబల్కె । పరమపతివ్రతసీత పణతీయుసుమ్మీ ।
పరమాత్మ శ్రీరామ సతిచేకొనుమీ – జానకినీవింక చేకొనకుంటే ।
వుర్వినిలోకములు వుండనేరవుగ । పరలోకములులేవు పరమాత్మమాకు ।
సీతనురావణుడు చెరనుంచుమొదలు । నరకవాసమునందు మేముంటిమయ్య ।
దుష్టరావణునీవు ద్రుంచినదిమొదలు । సురలుమేమందిగా సుఖముగంటిమి ।
ఆదివిష్ణూమూర్తి అవతారమెత్తి । బాధగలనరకములోన నుంచదగనా ।
భూలోకమాతను పురుషోత్తముడా । చేకొంటివామాకు క్షేమంబుసుమ్ము ।
దశరధులమాటలకు అశరీరవాణి । సీతపతివ్రతయని సిద్ధముగబల్కె ।
దుందుభులుమ్రొగెనూ తుంబురులుపాడె । రంభఊర్వసులపుడు నాట్యములజేసె
పుష్పవర్షముగురిసె నాపృధ్వియందు । సీతనుభూదేవి శీఘ్రముగయెత్తి ।
శ్రీరాముతొడలపై సీతనేవుంచె । భూదేవితాగ్రుంగె పాతాళమునకు ।
శ్రీదేవితోగూడి శ్రీరాములపుడూ । ఆనందముపొందె ఆదివిష్ణుండు ।
తమ్ములకపులతొ తనసేనతోను । అయోధ్యపురముకు యేగుచుకడగను ।
ఆశబరిఅగ్నిలో అటుచొరబోవ । కావుమనిబంపె అంజనీసుతుని ।
శీఘ్రమునశబరికి మోక్షంబుయిచ్చె । నందిగ్రామమునకేగి అనుజుణ్ణిజూచి ।
భరతునిక్షేమంబు బాగుగానెరిగి । తమ్ముడులానును కనకరథమెక్కి ।
భారద్వజునివిందు బాగునారగించి । అయోధ్యపురమునకు అతివేగవచ్చె ।
జయభేరివేయించె శ్రీరాములపుడు । వాయుదేవుడువచ్చి వసుధంతవూడ్చె ।
వరుణదేవుండొచ్చి లానీళ్ళుజల్లె । ముత్యాలముగ్గులూ పెట్టేటివారు ।
రత్నాలరంగవల్లమర్చేటివారు । పచ్చలతోరణాలు కట్టేటివారు ।

వశిష్ఠవామదేవులెదురుగాపచ్చి । పట్టపేనుగుపైన శ్రీరామునుంచి ।
పుష్పకారూఢులై పురికివేంచేయ । బంగారుకలశములు గంగతెప్పించి ।
పుణ్యాంగనలెల్ల. పొందుగావచ్చి । పాదములుకడిగిరీ పరమాత్మకపుడు ।
పాదతీర్థములంత పైజల్లుకొని । ధన్యులమైతిమని వనితలుబల్కె ।
శ్రీరామలక్ష్మణాభరతశత్రుఘ్న । సీతమహాదేవితో శీఘ్రముగాగూడి ।
పట్టాభిషిక్తులై పొంగుచూనుండె । సుతునికోడలజూచి కౌసల్యాదేవి ।
ఆనందమునపొంగీ వోల్లలాడేను । పుణ్యాంగనలువచ్చి మధుసూవనునికి ।
హారతులుయిచ్చిరీ అతివేడ్కతోను । పణతులుయెవరైన పాడినావిన్నా ।
సిరిసంపదలు యిచ్చు శ్రీరామమూర్తి ॥

సేతుమాహాత్మ్యము

విఘ్నంబుగాకుండ విఘ్నేశ్వరూడ । దండములనేజేతు దయతోడకావు ।
వాక్కునస్తుతిజేతు వరముమాకిమ్ము । అచ్యుతునికథలెల్ల ఆత్మలోదలచి ।
ఇక్ష్వాకుచరితంబు యింపుగాచెప్పుదు । పాపంబులూబోను పదవియునుగలుగు ।
లంకందురాముడు లంకేశుజంపి । రావణానుజునంత రాజ్యమునసిల్పె ।
సూర్యసోమూలూను యున్నంతకాలం । ఆచంద్రతారకం ఆలంకయేలు ।
పుడమిఆకాశంబు సాక్షిగాయిస్తి । అసురకులాంతకుండగు అన్నపోలకుమీ ।
మహిమీదమాకథలు మానకెన్నటికి । అనుచునుదీవించి ఆసురేశుబిలచి ।
యేభయములేదని అభయమ్ములిచ్చె । చరబట్టినాస్త్రీల చరలువిడిపించి ।
అష్టసంపదలిచ్చె ఆమగువలకును । వామకరమూచేత వడికోలబట్టి ।
ప్లవంగకులమూచేత బరిమార్చెపగర । మాయబలియుండయిన మేఘనాధుండు ।
మొయిళ్ళచాటున మరిరణముశాయ । మేఘనాధునిజంపె మైథిలీమరది ।
ఆసురకులంబంత హతముగావించె । రాక్షసకులంబంత హరణంబుజేసి ।
ప్రజ్ఞచేకొనిఅంత పార్థివోత్తముడు । అనుజుచేరగబిలిచి అంబులనుయిచ్చె ।
విల్లందుకొనిమ్రొక్కి విజయుండుతాను । శ్రీలక్ష్మణుడుబల్కె శ్రీరాఘవులతో ।
రాఘవయిదియేమి రాచకార్యంబొ । విమానమెటువయిపు వెళ్ళినాగాని ।
బ్రహ్మత్యరూపంబు బాయుటాలేదు । సుగుణాకరుండయిన సుగ్రీవుబిలచి ।
తమ్ముడాడినమాట దగవినుపించె । సూర్యపుత్రానిన్న యసురేశుజంపి ।
లంకేశుతమ్మునికి లంకగట్టిస్తి । పోయినదనుజుండు మరియేలవచ్చె ।
వాలితమ్ముడుఆంత వసుధీశుతోను । కలడుజాంబవంతుడు కడుపెద్దవాడు ।
భూమికిపూర్వమున బుట్టినావాడు । అతనిచేరగబిల్చి ఆనతీయివ్వ ।
యోరామరాజేంద్ర యోకీర్తిసాంద్ర । లోకరక్షకమనవి యాలకించూమీ ।
జగములుయెరుగుదునుయుగములెరుగుదును । సూర్యచంద్రులయొక్కసృష్టియెరుగుదును ।
యిక్ష్వాకయెరుగుదును యినవంశకులము । భరద్వాజూలాది బ్రహ్మఋషులాను ।
సాగరంమొదలుగా సరయువూనదులు । మేరువుహిమాద్రి మంధరాగిరుల ।
జన్మాదులెరుగుదును జనకులల్లూడ । నారాయణమూర్తి నాభికమలమున ।
సృష్టీశుడయినట్టి యాస్రష్టబుట్టె । బ్రహ్మలతొమ్మండ్ర బొమ్మసృజియించె ।

విశ్రావస్సనియేటి విప్రునీసుతుడు । పులస్త్యుడనియేటి పుత్రుడొకడుబ్టై ।
పౌలస్త్యపుత్రుండు బహుళపాపిష్టి । దనుజకులామారి లాదర్పకారి ।
యసురకులసంహారి లంకాధికారి । రావణుండనియెడి రాజొకడుబుట్టె ।
భల్లూకరాజుతో పట్టభద్రుండు । విశ్వావసూకులము వివరంబుదెల్పి ।
అంజలిబద్ధుడయి జాంబవంతుండు । అసురవంశముకదా హరియెరీగింతు ।
విశ్వావసూపత్ని కైకేశియనగా । పతినిసతీగోరెసుతుని ఇమ్మనుచు ।
కాలమెరుగకనీవు కాంతరాదగునా । అసురసంధ్యావేళ అడిగితివిగనుక ।
అసురులనిద్దరా గనుమనీజెప్పె । కురూపిఅయినట్టి కుమా్రైగనుమి ।
వరునిపల్కులువినీ వనితశోకించి । నాజీవితేశ్వరా నాప్రాణనాధ ।
తప్పులన్నియుగాచి దరిజేర్చునాధ । అనుచుపాదంబడ్డ అతివనూదీసి ।
కంజాసనుండంత కరుణతోబల్కె । వైష్ణవభక్తుండు విష్ణుసేవకుడు ।
వంశవర్ధనుడయిన వరకుమారుణ్ని । యిమ్ముగాగల్గుటకు యిస్తినీవరము ।
అంగననెలదప్పె నతివకళలొప్పె । వొకటిరెండూమూడు వనరుగాగడిచె ।
నాల్గవమాసాన నాతికుచమూలు । నలుపెక్కినడుమూను నందముగబెరిగె ।
నవమాసములునిండ నాటర్థరాత్రి । జెష్టమ్మబోలేటి జ్యేష్టపుత్రూనీ ।
దశకంఠునీగనియె తరుణికయికేశి । జంబుకంబులుగూసె జగముల్లాడె ।
చుక్కలురాలెసూ దిక్కులల్లాడె । సూర్యసోములదీప్తి సంకుచితమాయె ।
కోమలాంగికిబుట్టె కుంభకర్ణుండు । పలలమూహారంబు పడకకూరాజు ।
చేడెనుకన్నాది శూర్పణకయనగ । సురుచిరగుణమణీ శుభశరీరుండు ।
పట్టాభిరామునకు పరమభక్తుండు । వైష్ణవకులజుండు విభీషణుండు ।
గంధర్వులూబాడ అప్సర్సలాడ । సురలెల్లనభమునా సుమవృష్టిగురియ ।
మంగళవాద్యములు మహినిరంజిల్ల । భూమియాకాశములు పుణ్యాత్ముడనగ ।
మూడవపుత్రుండు ముగుదకునుగల్గె ।పదితలలరావణుని ప్రిభయేమిచెపుదు ।
నవకోటిలింగముల నర్చించునెపుడు । దేవాదిదేవతల పట్టికట్టించు ।
వరుణకుబేరాది వాయువీశాన । అష్టదిక్పాలకుల పట్టిబంధించె ।
శ్రీరామచంద్రులకు సీతనిమ్మనుచు । భ్రాతజెప్పినపల్కు పాటిచేయకను ।
కులక్షయమాయె తనకుమాళ్ళతోను । రావణుండనగాను రాక్షసుడుదేవ ।
యెల్లశాస్త్రంబులు తెలిసినావాడు । యజ్ఞాదిక్రతువులూ వొనరించినాడు ।
నీచేతనుజచ్చె నీశాచరుండు । నీచరణద్వయంబట్ట నిర్మలుండయ్యె ।
బ్రహ్మపుత్రుండగు బ్రాహ్మణునినీవు । బలిమినిచంపినా పాపంబుతగిలె ।

భవునిప్రతిష్టించు యోపార్థివేంద్ర । యీతీర్థములయందు యింపొందగాను ।
స్నానజపములుజేసి సంధ్యలూవార్చి । పెత్తలకుపిండములు పేర్మితోచేయి ।
భల్లూకరాజట్లు బల్కుపల్కులకు । శ్రీరామచంద్రుండు చిరునవ్వునవ్వి ।
వాయుపుత్రునివేగ వడిచేరబిల్చి । వారణాశికిబోయి వక్కలింగంబు ।
గరళకంఠునిదెమ్ము గడియలోపలను । అంజలిబద్ధుడయి అంజనీసుతుడు ।
అనుజ్ఞపుచ్చుకుని అటువేగచనియె । అనుజఅవనిజగూడి అయ్యోధ్యరాజు ।
ముచ్చటతోస్నానాల్ముగ్గురూజేసె । గోదానభూదాన మన్యదానములు ।
కోటానకోట్లిచ్చె కోసలేశ్వరుడు । పిండప్రదానములు ప్రీతితోజేసె ।
అరయధనుష్కోటి ఆజలములందు । అనుష్టానవిధియంత అచ్యుతుడుదీర్చె ।
అటుమీదవానర్లు అందరూవచ్చి । ధనుష్కోటిమునుగుతూ ధన్యులామనిరి ।
గోహత్యబ్రహ్మత్య గురుపత్నిగమన । జారత్వచోరత్వ భ్రూణహత్యాది ।
ఆచారహీనుండు చాడీలకోరు । మునుగవిముక్తియై మోక్షంబులిచ్చు ।
పాపంబులెల్లనూ పరిహారమగును । బ్రహ్మండనాయకుతొ బ్రహ్మదెవుండు ।
సేతుమహాత్యంబు చరితంబుజెప్పి । స్రష్టలానేగెను స్వర్గలోకముకు ।
శ్రీకంఠపూజించ శ్రీరాఘవులు । గురుదేవమాకింక గంధమాదనము ।
శిలవున్నచోటేది శీఘ్రముగదెల్పు । నావిన్నపంవిను నరనాథచంద్ర ।
శుభముహూర్తంబయిన చేరంగవచ్చె । వనచరుడురాలేదు భవునితేలేదు ।
త్రిపురాంతకునియిపుడు తీరుగానిల్ప । అవుసరమయ్యేనూ అనుజుడాచూడు ।
ప్లవగుడొచ్చేదారి పరీక్షించిచూడ । పవమానసుతురాక యనుమానమయ్యె ।
పంచాక్షరీమంత్ర పఠనంబుజేసి । అచ్యుతుడుజపియించె నష్టోత్రశతము ।
నాగభూషణుడుమూడు నయనములవాణ్ని । సైకతలింగంబుస్థిరముగాజేసి ।
గంధమాదనమందు గంగాధరూని । మహాత్మనిమంత్రమునకు మహిమీదనిల్పె ।
పట్టాభిరాముండు ప్రతిష్టజేయా । జనకపుత్రికజేసె నందికేశ్వరుల ।
కమలదళములబోలు కన్నులసీత । గౌరినిఅర్చించి గిరిసుతనునిల్పె ।
పార్థివుడుపూజించె పార్వతీశ్వరుల । అంతలోహనుమంతు డతివేగవచ్చి ।
ఘోరునచనుదెంచి ప్రదక్షిణంజేసి । విశ్వేశుదెస్తినీ వీరాధివీరా ।
హనుమంతుదెచ్చినా ఆశిలనుయెత్తి । హస్తమునబట్టుకొని ఆశ్చర్యపడగా ।
ప్రాణలింగముజూచి ప్లవగపుంగపుడు । ఆహాహశ్రీరామ అయ్యోధ్యవాస ।
దానవాంతకనన్ను దరిజేర్చవయ్య । తప్పేమిలేదయ్య ధరణీశవినుమి ।
వారణాశికిబోయి వడిగనేవస్తి । యేడుగడియలలోన యీశ్వరునిదెస్తి ।

నన్నువృధజేయు టాన్యాయంబుగాదు । అనగనక్కునజేర్చి యంజనీసుతుని ।
పరుషంబులాడకు పార్వతీశ్వరుల । హనుమంతులింగంబు నర్చించిగాని ।
రామలింగనిజూడ నరహంబుగాదు । తీర్థఫలమూలేదు త్రిలోకములకు ।
నీలకంఠేశునీ నిందించితేను । గోహత్యబ్రహ్మత్య శిశుహత్యాది ।
పాతకంబులకెల్ల పాత్రుడై యుండు । హనుమంతలింగంబు దర్శించిగాని
శ్రీరామలింగముకు దర్శనములేదు । యినవంశతిలకుండు యీరీతిదెల్ప ।
కోతిబంటూనిల్పే కోటీశ్వరూని । రాక్షసకులమంత నాశమ్ముచేసి ।
రమణియేలిన రాజేంద్రశరణు । పరశురామునిప్రజ్ఞ భంగపరచీన ।
పరవాసుదేవుడా పాదముకుశరణు । రామలింగమునిల్పి యారాజసుతుడు ।
అనుజుఅవనిజతోడ పుష్పకంబెక్కి । కపిరాజుఆదిగా కపులకందరికి ।
లంకేశుడాదియగు రాక్షసులకెల్ల । యెవరిపీటికివారు వేంచేయుడనిన ।
అవనిపతిఅయ్యోధ్య అఖిలరాజ్యంబు । పట్నంబుగట్టకా మరిమళ్ళమనిరి ।
సీతారాములూ చిరునవ్వునవ్వి । పుష్పకంబెక్కిమీరేతెంచుమన్న ।
కోటానకోట్లయిన భటమూకగద్దు । కూర్చుండస్థలమేది కాకుస్థవంశ ।
విడువకరమ్మనీ విభుడానతివ్వ । అరువై ఆరుకోట్ల వనచరులుయెక్కె ।
దాసవర్గముతోను దనుజేశుడెక్కె । వికవికలాడుచు వాలికులమంత ।
మనపూర్వపుణ్యంబు మనపూజఫలము । మహరాజునూజూడ మహిమీదపండె ।
సాగుతూవచ్చేటి స్వామిపుష్పకము । సాగరుండూజూచి సాగిలీమ్రొక్కె ।
యిదిఅర్ఘ్యమిదిపాద్య మిదికానుకనుచు । అసురకులాంతకూ నడుగులాబడియు ।
రత్నములుముత్యములు హారములుయిచ్చె । కమలాక్షి కరములకుకంకణములిచ్చె ।
పగడంపుసరములూ మైథిలీకిచ్చె । రత్నాకరునిబోను రాజుశెలవిచ్చి ।
మహేంద్రమాదిగా బహుపర్వతములు । నదులునునగరులూ వనసౌధమూలు ।
గడచికిష్కింధకూ కడుచేరరాగ । సూర్యసుతుండగు సుగ్రీవుడొచ్చి ।
మార్తాండవంశజా మాకానుకాలు । అందుకునిఅటుమీద వేంచేయుమనిన ।
హర్షించిఅంతటా ఆసనంనిల్పె । అవనిజతాబిల్చె అంగదునిఅంత ।
క్షీరవారధిలోన స్త్రీలమిద్దరము । అమరంగబుట్టితిమి ఆదికాలమున ।
తారనాతోడుసుమి త్వరితముగనేగి । అమ్మనుబిల్వంగ సమ్మతిగబొమ్మి ।
వైదేహిపల్కువిని వానరాసుతుడు । వనితన్నుబంపినా ప్రపాదమనుచు ।
వాలిపుత్రుడుగదలె వాయువేగమున । ముత్యంబులమర్చినా ముంగిళ్ళుదాటి ।
వజ్రాల స్తంభాల వాకిళ్ళుదాటి । కనకనవరత్నాలగడపలూదాటి ।

తల్లినిగనుగొని తనయుండు మ్రొక్కె । జానకీవార్తలూ జననికీదెల్పి ।
అవనిజయెవరనీ అడగితీవయిన । వాలినిమర్దించినా వల్లభులదేవి ।
లంకసాధించినా లక్ష్మణునివదినె । రావణాంతకుడయిన రాఘవులపత్ని ।
మిమ్ముజూడగగోరి మముబంపెనిట్లు । పుత్రుపల్కువిని పూర్ణేందువదన ।
తనయునిదీవించి శాగారవించి । చుంచునుముద్దాడి చుబుకంబుదువ్వె ।
ఆలింగనముజేసె అంగదునితార । అడిగిరిసతివరులు అంగదునిజూచి ।
చచ్చినవారెవరు సమరరంగమున । బ్రతికినవారెవరు బంధువులలోను ।
వానరవనితలా కాన్పులందరిని । చూడుమియంగదపొడగాంచినీవు ।
వాలిపుత్రుడుబల్కె వనితలాతోడ । రావణునికీఎదిరి రణమందునిల్చి ।
కయ్యానజచ్చినా కపివకడులేడు । రాముచేజచ్చినా రాక్షసులలెక్క ।
యమధర్మరాజయిన యెన్నంగలేడు । ఓతారవినవమ్మ వకనాటిపొద్దు ।
నాటికయ్యామంత మామీదసోకె । సౌమిత్రిమొదలయిన సఖులమందరము ।
చచ్చితిమివగర్ఘాము సమరరంగమున । అంది ప్రాణములిచ్చె అంజనీసుతుడు ।
సంజీవిదెప్పించి సర్వేశుడిచ్చె । జయలక్ష్మిగోరుచును జగదీశుడొచ్చె ।
తప్పకజెప్పితిని తల్లినీతోను । శ్రీపద్మనాభులా చరణంబులాన ।
అంగదునిమాటలూ అంగనలువినియు । కపిరాజుకొడుకుకూ కట్నంబులిచ్చి ।
అడుగులపయిబడిరి ఆనందముగను । శారతనకోడుగులూ త్వరితముగబెట్టి ।
కిష్కింధలోగల కులసతులనెల్ల । పేరుపేరునబిల్చె రారాజుజూడ ।
ఖర్జూరఫలములూ కదళిఫలములూ । తియ్యమామిడిపండ్లు తీగెద్రాక్షలునూ ।
మొక్కజీడిపప్పు మోహనపుదంప । మరకతహారములు మాణిక్యసరులు ।
నవరత్నసొమ్ములూ నాతులందరును । కౌసల్యకోడలికి కానుకలుగొంచు ।
కొడుకునుచేయిబట్టి కోటలూదాటి । ముత్యాలుదాపినా ముంగిళ్ళుదాటి ।
రత్నాలుదాపినారచ్చలూదాటి । పుష్పకంగనిమ్రొక్కి పుణ్యవతీలలామ ।
తెచ్చినకానుకలు అచ్యుతునికిచ్చె । పడతీనిజూచియు పంకజాక్షుండు ।
రతిభారతులకన్న రమ్యమయియొప్పె । సూర్యసోమునకన్న చోద్యమయియుండె ,
యీరూపుయీరేఖ యేసతీమణులు । పూబోణి నెవరయిన బోల్పంగదరమె ।
గిరిరాజసుతయనీ కొందరందూరు । కంజభవుదేవనీ కొందరందూరు ।
కలకంఠుగౌరనీ కొందరందూరు । యింద్రునిశచియనీ కొందరందూరు ।
చంద్రురోహిణియని కొందరందూరు । అనిఇట్లువనచరీ జనములుబల్క ।
కనకపళ్లెంబులా కానుకలుఅంది । దీవించెతనమంచి దేవవాక్యముల ।

అమృతానబుట్టిన అంగనామణిరో । యేకించలేకుండ కిష్కింధయేలు ।
అనిసీతబల్కగా నంతలోతార । కాకుస్థతిలకునీ కన్నులాజూచి ।
పాతకులశిక్షించ హితులనూబ్రోవ । సురలనురక్షించి అసురశిక్షించ ।
రాజువయిపుడితివీ ఓరామచంద్ర । శ్రీపద్మనాభుడా శ్రితపారిజాత ।
శ్రీభూమిసుతనెంచ శ్రీలక్ష్మిసుమ్మి । పంకజనేత్రినీ పరిహరించకుమీ ।
యెడబాపుచేయకుమి యిక్ష్వాకుతిలకా । అనియిట్లుఆదేవి పల్కుచుండగను ।
తారకుకట్నాలు తగనిచ్చిపంపె । తారనువీడ్కొల్పి సర్వేశ్వరుండు ।
పుష్పకంపోగాను పణతికినిజూపె । యింతిరోజూస్తివా మీయేడుతాళ్ళు ।
వాలినిజంపినా వనమిదీచూడు । చేడెరోచూస్తివా శబరిఅనుకన్య ।
మధురఫలములుయిచ్చి మామరుగుజేరె । జనకజచూస్తివా జటాయునిచట ।
దశరథునిగానెంచి దహనంబుజేస్తి । చిత్రకూటాద్రిపయి చిత్రంబుజూడు ।
అగస్త్యమహామునీ ఆశ్రమంజూడు । దీవించియిచ్చిరీ దివ్యాయుధములు ।
ఆమునిప్రసాదాన అసురలకులమంతా । క్షణమునజంపితిని సందేహమేల ।
అతివరోజూస్తివా అగ్నిహోత్రములు । హోమములువ్రేల్చినా ధూమములుచూడు ।
పుష్పకంబచటచట పొందుగానిల్చి । ఋషియాశ్రమంబులూ రూఢిగాజూపి ।
జటలనుధరియించి జపమాలబూని । జపముచెసెటిజన్ని గట్లనూజూడు ।
ఒకకాలుభూమిపై ఒనరంగనిల్పి । వూర్ధ్వరేతస్కులై వున్నారుజూడు ।
పులులుమేకలు వొక్కకొలనులోద్రాగి । పిల్లులుయెలుకలు ప్రీతితోగూడి ।
జాతిభేదములేక చరియింపుచుండు । మునులతోగూడియు మునికాంతలెల్ల ।
తాపసులతోగూడి తరుణులుందురూ । పేరయిన రుద్రాక్షపేర్లుధరియించి ।
మణులహారంబులూ మగువలూబెట్టీ । శిష్యతతితోగూడి సతిపతులువుంద్రూ ।
భామినిగంటివా భరద్వాజాశ్రమం । యిందలివృక్షతతి యెందయినలేవు ।
పూలునూఒకకొమ్మ పిందెలొకకొమ్మ । కాయలు ఒకకొమ్మ ఫలములొకకొమ్మ ।
యేకాలమునపండ్లు యెడతెగకయుండు । వృక్షములక్రిందనే వన్నెమీరీన ।
పులితోలుచిత్రాసన దర్భాసనములు । ఋషియునుగూర్చుండి రూఢిమనసూతో ।
భూతభీతియునగు వీభూదినలది । తపముచేయుచునుండు తాపసోత్తముని ।
కోసలేంద్రుడుజూచి కోమలియుదాను । సాష్టాంగదండములు సాగిలీమ్రొక్క ।
పాదములపయినున్న దంపతులనెత్తి । దీవించెతనమంచి దేవవాక్యముల ।
పితృవాక్యముమీరు గడిపితిరిగనుక । మాతృభక్తికల్గి మహియేలరయ్య ।
యిక్ష్వాకుతిలక మీరీలోకమంత । యేకచక్రంబుగా యేలుమీతండ్రి ।

కులదీపకరులగూ కోమాళ్ళగనుమి । వింటిమికష్టములు కంటిమీమిమ్ము ।
నీచేతజచ్చెనూ నిశాచరుండు । అంజనిసుతుడేమొ అక్షయునిజంపె ।
యింద్రజాలకుడగూ యింద్రజిత్తూను । సుమిత్రిసుతుడగు సౌమిత్రిజంపే ।
వనవాసకష్టంబు జనకుండెరింగి । పితృలోకముకేగి పిద్రేతువుండు ।
తమ్ముడుకాడుసుమీ తంద్రిలక్ష్మన్న । యెరుగనిదేముంది యోలోకనాధా ।
విందారగించియూ విజయంబుసెయుమీ । పారునిపల్కూలు పార్థివుడువినియు ।
సూరోద్యదయంబునాను రుచిరంబుగను । వాహనముతోగూడి వసుధపయినడచి ।
సేతువుస్నానంబు స్థిరముగాజేసి । ప్లవగరాజూయొక్క పట్నంబుజేరి ।
కపిరాజుసతియగూ తారమహాదేవి । యిచ్చినకప్పములు యింపొందదీసి ।
యీ సేనతోగూడ ఆయోధ్యకరిగి । మాతలువడ్డించ మేమారగించ ।
నిశ్చయించితిమనే నీరజాక్షుండు । క్రమ్మరమహాఋషికి రాములిట్లనియె ।
పర్వతంబులుయేవి ప్లవంగకులమునకు । వుదకంబులూయేవి వృక్షంబులేవి ।
మధురంబుగానిమా సేనగయికొనదు । ఆమిషంబూలేక అసురులుండారు ।
విప్రకులదీపకుడ విందుజేయించు । రామచంద్రుడుబల్కా ఋషివరుడుమెచ్చి ।
కాంక్షతోప్రార్థించె కామధేనువను । నున్నపుచిరితొడలు నునుపురోమములు ।
గొప్పవికన్నులూ వనరయినచెవులు । చిక్కానిపాలుగల చక్కానీచనులు ।
కురుచనికొమ్ములూ వంకరాతోక । ఆశబిడ్డాయొక్క యఱ్రునాకుచును ।
ఋషిచుట్టునూతిరిగి ఋషికినీమొక్కి । పనులేమిగలవొకొ పంపించుమనగ ।
కోసలేంద్రునిసేన కోరికలుదీర । సంపూర్ణముగనిమ్ము సకలపాకములు ।
కల్పించెనంతటా కామధేనూవు । పప్పుకూరలుమెండు పాయసాన్నములు ।
కదళీఫలంబులు చూతఫలములును । బూరెలుఘృతమును పొంగళ్ళుగూడ ।
నవరసాన్నంబులు నాధునకుబెట్టి । నాకలోకముకేగె నాగవీరాజు ।
సూర్యతిలకులకు సురకన్యలాచే । వడ్డించిబంపిరీ వనితలందరిని ।
రాజనపుఅన్నంబు అరటిఫలములును । బొబ్బట్లుబూరెలూ వలుపుపప్పులును ।
కందానుచామాది కాయగూరలును । గుమ్మడివడియములు ఋడమవరుగులును ।
అడివిపుశిరీకాయ ఆవమామిశ్ను । కమ్మంగ కాచినాగోవులానెయ్యి ।
మీగడపెరుగులే మంచిమజ్జిగలూ । బంతియువడ్డించ పట్టభద్రుండు ।
హస్తంబుచాపియూ హనుమంతుబిల్చి । ధీరుడవు సుగుణగంభీరుడవునీవు ।
పుత్రుడవుమిత్రుడవు సౌమిత్రికంటె । జలరాశికట్టించి లంకసాధించి ।
రావణున్నిజంపి రామదెస్తివి । నీఋణముయెన్నటికి తీర్చంగలేను ।

కోరినాపొత్తునా కుడవరమ్మనగ । యిట్లానతిత్తురా యినుకులాధీశ ।
వానరబలగములో నేనెంతవాడ । మీపాదసేవకుడ మీపాలిబంట ।
వనచరులనేలేటి మనుజపతిగలడ । మాపూర్వపుణ్యము మాపూజఫలము ।
నేటికీపండెనూ కన్నులాజూడ । కవళంబుయిచ్చితే కుడిచెదానన్నా ।
ధరణీశుడంజనా తనయునకిచ్చె । కపియుభల్లూకాది సపరివారముగ ।
కుడిచికూర్చుండిరీ కుదురుగానంత । రత్నాలగద్దియా రామునకువేసి ।
కర్పూరతాంభూలాలును ఋషిదెచ్చియిచ్చె . మౌనినివీడ్కొల్పి మనుజేశ్వరుండు ।
వీమానమూపైని వేంచేసినంత । రావయ్యహనుమంతా పోవయ్యవేగా ।
అభిజిత్తురాకుండ అయోధ్యకరిగి । మహాఋషిశాలలో మనమున్నయునికి ।
శతృఘ్నుతోజెప్పు చింతలేకుండ । కౌసల్యకెరిగించు కార్యమంతాను ।
మరివక్క కథవినుమి మారుతాత్మజుడ । గంగదాటించేటి జాలారివాడు ।
గుహుడనేభక్తుండు బహుగొప్పవాడు । నారాకలేజూచి నన్నుదలచుచును ।
తారకనామమే తలపోయుచుండు । నావార్తలెరిగించి వేవేగజనుమి ।
పనివడితనుబంప ప్రాసాదమనుచు । వాయుపుత్రుడు?దలె వాయువేగమున ।
గృహములోగుహుడంత గృహలక్ష్మితోను । ఆరునెలలాగడువు హరియించిపోయె ।
రాజీవనేత్రునీ రాకలేలేవు । ఘటమునప్రాణంబు లికనిల్పజాల ।
అయోధ్యకన్నాను అనుజులాకన్న । కిష్కిందయేలేటి సుగ్రీవుకన్న ।
జాంబవంతూకన్న విభీషణుకన్న । భక్తుండనానేను పాలించుటకునూ ।
అవనిజపతియగూ నయోధ్యరాము । అఖిలాండనాయకుం డీదినమురారు ।
శ్రీపద్మనాభులూ రాకుండిరైన । అగ్నిజొత్తునుఅనుచు ఆహుతులువేల్చె ।
శ్రీగంధతరువులా చిచ్చుజేయించె । ఆజ్యంబుతెప్పించి ఆహుతియుజేసె ।
పట్నంబులోగల ప్రజలెల్లగూడి । యిదియేమిచోద్యమని యింతులడగంగ ।
కైకచేబంపువడి కరుణాకరూలు । అడవులకుబోగాను అయోధ్యరాము ।
గుహునికివరమిచ్చి గడువుదాటెనుగా । గుహునిగుండంబులు అగ్నిజొచ్చుటలు ।
కపినాయకుండంత కన్నులాజూచి । కలవరంబందుచు గుహునితాబిల్చి ।
కరుణాసముద్రుండు కోసలేంద్రుండు । నేటరేపటవచ్చు నీకోర్కెలిచ్చు ।
జాలారిబాలకా ఝుడియంగబోకు । మహిపతివచ్చునూ మనకుసిరులిచ్చు ।
అనుచుఅంజనీసుతుడు అటుమందలించి । సరయువునదిలోన స్నానంబుజేసి ।
అందంబుగల నందిగ్రామంబుజేరి । భరతుపాదంబులకు భక్తితోమ్రొక్కి ।
మ్రొక్కినహనుమంతు మోదమునజూచి । యెవ్వరుయేవూరు యేలవచ్చితివి ।

అనినరాజుతొబల్కె అంజనీసుతుడు । రవితనయ సఖుడనూరాముసేవకుడ ।
అనిజెప్పిరఘురాము డడవికరుగుటయు । రావణాసురులాది రణముగెల్చుటయు ।
భరద్వాజాశ్రమం రాములుండుటయు । అయోధ్యబంపుటా అన్నికుశలములు ।
చెప్పెనుభరతునకు చెవులపండుగగ । హారములుపతకములు రత్నంపుమణులు ।
పవమానసుతునకూ బహుమానమిచ్చె । భరతుడుతమ్ముని రమ్మనీబిల్చి ।
అయోధ్యపట్నముకు అతివేగబోయి । శృంగారమొనరించు బంగారుతండ్రి ।
అనిబల్కెఅనుజుండు అతివేగబోయి । సాకేతపురమపుడు చక్కగాజేరి ।
తల్లులకునుమ్రొక్కి దీవనలుబొంది । కోటలుపేటలూ మేటిసావిళ్లూ ।
మేడలుసౌధములు మహలులుపందిళ్ళు । పట్నంపువీధులు ప్రాకారములునూ ।
కస్తూరికళ్ళాపు ముత్యాలముగ్గు । నీలపుస్తంభములు నేర్పునాపాతి ।
మరకతములూగ్రుచ్చి తోరణాల్గట్టి । రామురావణకథలు రచ్చసావిళ్ళ ।
చిత్రముగవ్రాయించె చిత్రకారులచే । కుంభకర్ణునిబట్టి కూలిచినావిధము ।
రాక్షసుతమ్ముని రక్షించువిధము । లక్ష్మణుండతికాయు నణగించువిధము ।
యీరీతివ్రాయించె యినకులేశుండు । అక్కడశ్రీరాము డవనిజతోగూడి ।
కపులుఋషులను రాక్షసులగూడి । వీరోత్తముడంత వేంచేయుచుండ ।
గుహుడనేనని యొక్కకూక వినబడియె । దాసునిమాటలు దాశరధివినియు ।
కౌగిలించెనుగుహుని కడుగారవమున । అంతటభరతుండు అక్షియుగమునకూ ।
కనుపించగానేడ్చె ఘనముగానపుడు । అనుజునితాబిలిచిఆసనంబిచ్చి ।
అయోధ్యపట్నముకు అందరూచనిరి । రాజులమేటియౌ రామచంద్రూని ।
రాకలువీక్షించి రాజ్యప్రజలెల్ల । అశ్వములుగజములు ఆందోళికములు ।
పతకములుహారములు ఫలములాదీగా । కర్పూరహారతులు కానుకలుగొంచు ।
కాకుస్థునీజూడ కాంతలూవచ్చె । భూతలపతియంత పుష్పకందిగియు
తల్లులజూచుటకు ధరణీశ్వరుండు । అతివనుచేబూని అంతిపురికేగి ।
కౌసల్యసుమిత్ర కైకయాదీగా । తల్లులుముగ్గురికి తగుభక్తిమ్రొక్కె ।
తండ్రిమరణముదలచి తాముశోకించి । మహారాజుతనసభా మంటపముకేగె ।
సభవారలందరూ సంతోషులగుచు । రాజమహారాజ రాజదేవేంద్ర ।
రావణసంహార రాజీవనేత్ర । వీరాధివీరుడా విష్ణురూపుడ ।
వెల్లయేనుగనెక్కి వేంచేయుమయ్య । అనిబల్కెమంత్రులకు అవనీశ్వరుండు ।
కనుసంజ్ఞచేసెను కానిమ్మటనుచు । అంతకంతకుదంతి నందమ్ముజేసి ।
మనవిజేసిరివారు మహరాజుతోను । గజగమనయగు సీతగజరాజునెక్కె ।

వెల్లగొడుగుభరతుండు వినయముతొబట్టి । సురటివిసరుచునుండె శుభలక్ష్మణుండు ।
చిట్టితమ్ముడుబట్టె శ్రీకుంచకోల । వినయముతోజానకి విడియమందియ్య ।
పదములొత్తుచునుండె యాపవనసుతుడు । మాళవనేపాళ మగధపాంచాల ।
అంగవంగకళింగ అంధ్రబంగాళా । పారశీకవిదర్భ బర్బరాగౌళ ।
శింధుకాశ్మీరాది చక్రవర్తులును । తెచ్చిరి కట్నములు ఇచ్చిరచ్యుతుకు ।
కట్నంబులందుకొనె కపిచక్రవర్తి । దివ్యకిరీటంబు దేవేంద్రుడంపె ।
సర్వమంగళగూడి శంకరుండొచ్చె । వాక్కుశాసనుడొచ్చె వాణితోగూడి ।
పరమదేవతలు దిక్పాలకులెంత । వకరయినదప్పక సకుటుంబులగుచు ।
వచ్చిరిఋష్యాది పరయోగులెల్ల । అయిరావతమునెక్కి అమరాధిపతియు ।
దశరథమహారాజు తనవెంటరాగ । వీణవాయిద్యంబు వినిపించుచూను ।
శారదుండనబోలు నారదుండొచ్చె । ముప్పదిమూడుకోట్ల దేవతలు ముదముతోవచ్చె ।
వేలసంఖ్యలకపులు వెనకనున్నారు । దరిలేనిజనముముందర నడుచువారు ।
పట్టజాలకజనము పట్టణములోన । తోటలాపేటలా తొలగియున్నారు ।
పట్టణపుకాంతలు బహుసంతసమున । పురుషోత్తమునిపయిని పూలుజల్లుచును ।
మల్లెలుమొల్లలు తెల్లచామంతి । మరువములుదవనంబు మొగలిపూవులును ।
మరిమరిజల్లుచు మందగమనాలు । తిరువీధులన్నియు తాముయూరేగి ।
చదురుకువచ్చెను సంతోషమునను । మాకులమువారి కభిషేకమ్మురేపు ।
సేయుదురనివిని జలరాశివొడిచె । మావలె శత్రువుల్మాయుదూరనుచు ।
నక్షత్రముల్మాసె నభముపయినపుడు । అన్యాయమీరీతి నణగునన్నట్లు ।
అలరుచీకటిబాసె అలరుభాగమున । రాజ్యాభిషేకంబు రామునికిశాయ ।
శుభముహూర్తంబుంచె శుభలీలమునులు । నాల్గువారధులనవసింధు జలము ।
తెప్పించిరంజనీ దేవిసుతుచేత । రాజ్యాభిషేకంబు రామునకుసేయ ।
అభ్యంగనముచేసె నాదంపతులకు । పట్టువస్త్రంబులు కట్టిదంపతుల ।
కుందనపుపీటలా కూర్చుండబెట్టె । బ్రహ్మాదిదేవతలు పరగమునులెల్ల ।
గంగయుదకముదెచ్చి రఘురాముపయిని । అభిషేకమొనరించె అవనీశ్వరునకు ।
సభవారికందరికి సాష్టంగంబుబెట్టి । దీవనలువుంచిరీ దేవఋషులెల్ల ।
గోదానభూదాన కన్యదానములు । వస్త్రదానంబులు వరభూషణములు ।
విప్రకోటికినిచ్చె వీరోత్తముండు । సంవత్సరముజేసె సంతర్పణంబు ।
కోసలేంద్రుడుబల్కె కోమలితోను । రత్నములుహారములు ముత్యసరమూలు ।
రాజీవనేత్రియా రాణువకుయిమ్ము । చిరునవ్వునవ్వుచూ సీతమహాదేవి ।

పక్కహారమువేసె వాయుసుతుమెడను । విభీషణునిబిల్చి విశ్వేశ్వరుండు ।
నిధులుగలవాడయ్యె నీయన్నగారు । దనుజవిరోధిచ్చె తావళంబొకటి ।
వేదాంతసుకుమార విష్ణుస్వరూపా । నిర్గుణపరమాత్మ నిర్మలాకార ।
సకలలోకాధార యసురసంహార । యిట్టిమాటలు యానతివ్వంగదగునా ।
మీయందుభక్తియు మీనామజపము । యినకులోత్తమమాకు యిమ్మనుచుబల్కె ।
యిక్ష్వాకువంశజుడు యిచ్చెనూవరము । కొదువవారికినెల్ల కోరినట్లెల్ల ।
కానుకలుతానిచ్చె కమలనాభుండు । వానరవీరుండు వృక్షంబునెక్కె ।
పణుగురాతీపయిని పతకంబుయుంచి । పరమాత్ముడుండునని బద్దలుగగొట్టె ।
తారకంలేదని తలపోసిమదిని । వాలిమర్దనుచేరువొక్క లఘువునను ।
వనమునకేగినా వనవాసరామ । తాటకాంతకుడయిన దశరథారామా ।
పట్నంబుగయికొన్న పట్టాభిరామ । దాసునిదరిజేర్చ తారకములేని ।
యీతావళంబేల పతకంబులేల । అనుచుపాదంబడ్డ అంజనీసుతునీ ।
కరములరెంటితో గ్రుచ్చియెత్తుకుని । కరుణాసముద్రుండు కపికులోత్తముకు ।
కర్నములోతారకా మంత్రంబుజెప్పె । రాణువకందరికి రాజుసెలవిచ్చి ।
పుష్పకంబపుడూ పురుషోత్తముండు । కుబేరునికడకు కుదురుగాబంపి ।
అవనిజతోగూడి జనకుల్లల్లూడు । పదకొండువేలేండ్లు పాటిదప్పకను ।
యేకఛత్రంబుగా యేలుచూనుండె । పూబోణులందరూ యీపుణ్యకథను ।
పఠియించిచదివిననూ పాడినావిన్నా । పాపములుహరియించు పదవియునుగలుగు ।

ఆచంద్రతారకం అవనినుండెదరు ॥

గుహ భరతుల అగ్ని ప్రవేశము

రావయ్యహనుమంత పోవయ్యవేగ । అభిజిత్తుకాకుండ అయోధ్యపురికి ।
మనరాక మనవీటి మహాత్ములకుజెప్పు కౌసల్యకెరిగించు కార్యమంతాను ।
సుమిత్రకెరిగించు సుగుణమంతాను । వేషమ్ము భరతుడూ రోషమ్ములైనా ।
భావించిహర్షమున భాషించిరమ్మీ । రాజ్యకాముడైన రాజ్యమ్ములిచ్చి ।
ఇక్కడనుందాము యీమునులగొలిచీ । అనియిట్లురఘురామ పలుకగావినుచు ।
వినిజానకిట్లనెను వినయమ్ముతోను । మరియునుగలడయా మనవీటిలోను ।
అధికభక్తుడుగలడు ఆ గుహారాజు । ఓడలుగట్టుకూ కడలేనిగంగ ।
కడువేడ్కనాగుహుడు కడగడుపుతుండూ । ఏతెంచులాంబేళ్ళ యెత్తిపట్టినాడు ।
కదలకుండాదెచ్చె కమలనాభులను । అల్లనేరడిపండ్లు తేనరటిపండ్లు ।
మామిడిపండ్లును మదనరుచులున్న । పట్టుకొన్ని ఆగుహుడు చనుదెంచినాడు ।
పదునాలుగేండ్లకు రాకుంటివైనా । అనలముజొత్తు నను మానమ్ములేదు ।
అనియిట్లుశపథమ్ము చేసియున్నాడు । అంపుడీహనుమంతు నక్కడికివేగ ।
అనియిట్లుజానకీ పలకగావినుచు । హనుమంతునీబిలచి పొమ్మనుచుబలికె ।
హనుమంతుడప్పుడు అతివేగవచ్చి । ముమ్మారువలగొని ప్రదక్షణముజేసి ।
సాష్టాంగ దండనమస్కారములుజేసి । అంబరముపైకెగసె హనుమంతుడపుడు ।
శృంగిబేరిలోను గుహుడుతానపుడు । తనయునికిబుద్ధులు చెప్పంగదొణగె ।
రావయ్యతనయుడారామచంద్రుడా । శృంగిబేరిపురము శీఘ్రముగనేలు ।
అక్షయుడనీవక్ష భవములనేలూ । శ్రీరామచంద్రుల పాదములనమ్మి ।
జానికీ కరుణకటాక్షముననేలు । భరతలక్ష్మణశతృఘ్నులగొలచి ।
కింకరుడయేలు మాకిరాతరాజ్యంబు । అనియిట్లుతనయునికి బుద్ధులుజెప్పి ।
కాష్టమ్ము పేర్పించె కడుపెద్దపొడవు । శృంగిబేరములోను చిందెములమోతా ।
చిడిబిడిగావేడి చిందెములమోతా । పట్నమ్ములోకంద్రు ప్రభగలుగువెలుగు ।
జాలకర్రలవెంట సఖియలందారూ । ఇదియేమిఘోషయో యెరిగించుమనిరి ।
కైకవరములచేత కరుణాకరులు । అడవులకుజనగాను ఆగుహారాజు ।
ప్రతిజ్ఞచేసినాడు పంచిమికిరాముడు । రాకున్నదానగ్ని జొచ్చెదననుచు ।
నేడుపంచమిగనుక నేడురాకున్న । అగ్నిజొచ్చేటట్టి ఆరవళీయనిరి ।

అక్కడనాగుహుడు అగ్నిజొరగాను । ఇక్కడుండామనకు యిదినీతికాదు ।
ఒకరొకరిమొగములు ఒగిజూచుకొనుచూ । చనుగుడుచుబిడ్డలా ధరణిదిగవిడచి
అందుకునికురులువిడి నెరచిక్కుదూలా । కట్టుకున్న బట్టలు ఘనముగనువెలుగా
గురిగింజపూసల కొలికిముత్యాలు । కుచములనడుమను సరులుతూలాడ ।
పట్టుచీరలుదెచ్చి పయిమెట్లపరచి । ఎదురుగాదెచ్చిరీ యేడందనాలు ।
అందనాలెక్కమూ అగ్నిపురుషునికి । కాల్నడలఆహుతులు కావలెనుమాకు ।
తిరిగిచూచెను గుహుడుతరుణులవంక । ఎవ్వరూరాబంపి రేలవచ్చితిరే!
నావ్రతముచెరచనువస్తిరామీరు । అప్పుడుఆగుహుని పట్టంపుదేవి ।
నీతిబుద్ధులుచెప్పి లావిన్నవించె । సతులతోగూడి యికఅగ్ని జొరమనెను ।
అపలుకులువిని ఆగుహుడులాను । మారుజెప్పకలాను అగ్నిముఖమాయె ।
ఆగ్నినీజూచి యాదేవునకుమ్రొక్కి । దోసెడుపుష్పముల నగ్నిలోబోసె ।
అగ్నిజొచ్చేటట్టి ఆరవళిజూచి । అంబరముపైనుండి హనుమంతుడపుడూ ।
అగ్నిజొరకుమిగుహుడ వల్లభుడుబంపె । రాజగిరిపీటిలో రాములున్నారు ।
జానకీదేవాన సౌమిత్రిఆన । రణవిజయులైనట్టి రాఘవులఆన ।
భరతాగ్రజులబంట భరతులఆన । అందరీలోనిన్ను ముందరదలచె ।
క్షేమమునవస్తిమని క్షేమములమీకు । అనిజెప్పిబంపెతను హర్షించవయ్యా ।
భూమిలోనేమేమి పోవుచచ్చిననను । చచ్చేమికొరగాను సకలజీవులకు ।
బ్రతికినేకొరగాను బంధువులకెల్లా । పేదలకుభరతుండు రాజ్యాధిపుండు ।
అగ్నిలోభరతుండు పడకుండబొమ్మి । అవధారుఅవధారు అంజనీసుతుడు ।
ఆవధరించీవేగ నయోధ్యకరిగే । అంగుష్ఠమాత్రుడై యరయంగదొణగె ।
పువ్వులాచప్పరము పూర్వమునట్టి । రంగవల్లులులేని అంగళ్ళుగనెను ।
శృంగారములేని అంగనలగనెను । తోరణమ్ములులేని ద్వారములుదూరె ।
జారుడుచోరుడు చలచిత్తుడగుచు । అవనిగర్జింపుచు పవననందనుడు ।
పురమువారందరినీ చూచుచునుండే । రామునీక్షేమములు రాకలేగోరీ ।
నోములుభక్తితో నోచేటివారు । చేతిమొర్కులు మ్రొక్కి యింతులందరు ।
పాటించిపంతములు పైనడుచు వారు । వసుమతితనయను వనములలోను ।
దశకంఠుడనువాడు తరుణిచెరగొనెను । ఆవార్తలీలగా వినిరితమలోను ।
అచటనుండెటివారు ఆంగనలుఅనిరీ । రామునివనవాస వ్రతమునేయెంచి ।
అర్ధమర్ధముదినము మద్యదశమికినీ । సరిపోయెనిన్నటి చవితికినిలెక్క ।
వీటిలోగలయట్టి వృద్ధులుయనిరి । పంచమికిసరిపోయె పదునాలుగేండ్లు ।

తల్లివృద్ధనివేగ తలచిరావయ్యా । తమ్ముల నైనను తలచిరావయ్యా ।
మమ్ములనుదలచవుగాని మాతలనుదలచి । రాకున్నవగచేము రావయ్యవేగ ।
రాజరాజాశ్రీ రమ్మనుచుకుయ్యా । కోవిలలుకూసె నొకకోటానుకోటి ।
వాటినెపమేమైన వనములలోను । ఈములక యీభంగి యిట్లుండగాను ।
మరిములకబుట్టింది మనవీటిలోను । పణతులుతమతమాపట్లుదిగవిడచి ।
పారుదురుభరతుణ్ణి పరిహరింపగను । వేసారివిసిగేరు వేళ్లవిరచేరు ।
మెట్టికలువిరచేథు మెట్టెలుగలియ । ఈకీడుగడిచితే యీకైకతలలు ।
చెణుకుదామనిచాల చాటేటివారు । వారిధిపండిన వరిముంచినట్లు ।
కైకలాముంచెనే గడియలోగాను । గడియంగరాకుండ కానరాకుండ ।
ఏకళ్లగానక ఆకైక్కళ్లాను । ఋంధరతోకైక మరిమేడలోను ।
అంగలారుస్తుండె అనాధవలెను । వశిష్టుమొదలైన వరమునులెల్లా ।
మహాఋషులువత్తురే మరికైకతిట్ట । శాంతమ్మపతి ఋష్మశృంగుండులాను ।
బంధులువత్తురే భరతుణ్ణిగాన । సత్యరూపుడభరత సత్యమ్మునీవే ।
వినవయ్యభరతుడా నిలచిమామాట । వార్తవచ్చేయుండొస్తునేయుండో ।
వట్టివికావుమన యిట్టికార్యములు । సత్యమెప్పుడు భువినిసరిగానెయుండు ।
అనియిట్లువశిష్టు డానతియ్యగాను । వినిభరతుడిట్టులనెను వివరమ్ముగాను ।
ఆదిగురువులుమీరు అయోధ్యకల్లా । అతిక్రమించవెరుతుము అయ్యమీయాజ్ఞ ।
మాఅన్నరాఘవులు అడవిలోపలను । మాతల్లివరములు పాలించగాను ।
పంచమికిసరిపోయె పదునాలుగేండ్లు । చేసినప్రతిజ్ఞ చెల్లబోకుండ ।
నిలుచుటలు యిదిమాకు నీతిగాదయ్యా । ఈశ్వరుడుబ్రహ్మను గురువులుగూడి ।
అగ్నిజొరుభరతుడాని ఆజ్ఞనియ్యాడి । అగ్నిజొరుమనిసెలవు లొసుగుటలుగలవు ।
ఊరాడపలకకా ఉత్తములుఉండ్రి । పళ్లెరముదెప్పించి పావాలుఉంచి ।
పూజించిపావలకు పుష్పాంజలిచ్చె । సుగంధగంధ దీపమ్ములనిచ్చె ।
ఫలములుగొనిదెచ్చి నైవేద్యమిచ్చి । శిరసునబెట్టుకొని చెయ్యెత్తిమొక్కె ।
దోసెడుపువ్వుల నగ్నిలోబోసె । ముమ్మారువలగొని ప్రదక్షణముజేసి ।
సాష్టాంగదండ నమస్కారముచేసి । అగ్నిజొచ్చేటట్టి ఆరవళిజూచి ।
కౌసల్యవచ్చెనే కడుమోదుకొనుచు । పావకునికడ్డముగ భరతుణ్ణిజూచి ।
ఇదియేమిభరతుడా యిట్లేలదలచ । ఈఅగ్నిజొరగాను యిదినీకుతగునా ।
అయోధ్యమహరాజు అగ్నివరములకు । హర్షించడావార్త ఆహుతులువేల్చి ।
మీకొరకుపడినట్టి మాక్లేశములను । రావయ్యచెప్పేను రామానుజుండ ।

పట్టిగానకరాజు పదివేలయేండ్లు । అపుత్రుకుడై యుండె అరువై వేలేండ్లు ।
పురోహితుల పిలిపించిపుత్రకామేష్టి । ఋష్యశృంగులచేత వేల్పించెహోమము ।
పాయసముదెచ్చి యాపరమమునియిచ్చె । పణతులకునిమ్మని పరమమునిజెప్పె ।
వశిష్ఠునిబిలిపించి పరమహర్షమున । ఇంటగలధనమంత ఇలజూరలిచ్చె ।
ఆధారపాత్రలా అపాయసమ్ము । పరగగానొక ఋషిపట్టుకొనివచ్చె ।
పణతులజూచిమీర్కు పంచుడీఅన్న । కొంతకొంతాపంచి కోమలులకిడిరీ ।
అంతనాసుమిత్ర యేతేరగాను । దీవించికౌసల్యదేవి సుమిత్రకు ।
చెయినిండకడదీసి చెల్లెలకుబెట్టె । సవతిపాలిక్కడికి తప్పకుండాను ।
తగువులకువస్తివా చందనగంధి । అర్ధమ్ముకడియిందమని పెట్టెకైక ।
కోపించికొంత కడిపొమ్మనుచుబెట్టె । పక్షానసుతుడంద్రు పాయసభేదమేంద్రు ।
పాపజాతికైక పదరుచూపెట్టె । పదరుచుబెట్టేటి పణతినీజుచి ।
సమస్తదేశముల వారందరునగిరి । అగడితలనిచ్చేటి అయ్యోధ్యలోనూ ।
ఆగడతాలాడిమేము అనంతమూర్తినీ । జల్లుపసుపాడితిమి సంభ్రమముతోను ।
ఇంటదైవముగొలచి పండినాయట్లు । పుత్రుణ్ణిగంటినే పుణ్యాధిపుణ్ణి ।
రాముడనిపేరుబెట్రీ రాజఋషులెల్ల । కైకయుదరమందు కడునొప్పుభరతా ।
జన్మిస్తివయ్యనీవు జగమెల్లవెలుగా । మాకంటెభాగ్యములు మహిమారజేసి ।
సుమిత్రలాగనెను సుతులనిద్ధరని । ఎన్నడుఃచూలాయె యెన్నడుగంటీ ।
ఎన్నడుఃపెంచితినొ యెరుగనేభరతా । నళినాయతాక్షుడు నాటికేరాడు ।
కడువేగిరముపెరిగె కౌసల్యసుతుడు । పెంచగారాముడు పెరిగెనడవులకు ।
దక్కచేరాముడు దక్కెఋషులకును । అడగడేమీయమ్మ కతిభక్తుడాయె ।
పొమ్మనగరాముడు పోయెనడవులకు । ఏకక్షరక్షరము నెవ్వరేమనిరో ।
ఏకతమ్ముని తమ్ములెవ్వరెమనిరో । సవతులుగలయట్టి భామినులకెల్ల ।
పట్టునలేదంద్రు తగినట్టివారు । సవతాలిసుతచావు సవతివిననైనా ।
సంక్రాంతినేడనీ సంతోషమునపొంగు । భయమునదుఃఖించు భాషలువగచు ।
అభ్యంతరమునందు ఆనందమునపొంగు । శోకమాసతులకు చోద్యమాభరతా
రౌద్రాలుదాల్చుంటి రాతిరీపగలూ । కానకనుంటీలాను కడుపెద్దనయ్యా ।
కానబోయెడికొడుకు కంటినేభరతా । వైదేహితోకూడ వసుసుతయునేడు ।
వనములుచరియించ వసుధప్రైవాసె । కొడుకులాగంటినే కులదీపకరుని ।
ఏడికొడుకంటేను మరినోరులేదు । ఎన్నిజెప్పుదుభరత ఎన్నింటికన్నీ ।
ఎన్నుదుసుమీయమ్మ నేమందునయ్యా । వజ్రాయుధమ్ములు గంటులేకుండా ।

వాక్యాయధర్మములు కూడవెన్నటికీ । కైకమ్మరఘురాము చేసినచేత ।
ఇహములుగ్రుంగినా మరపురాదయ్యా । నీవగ్నిజస్తేను నీతల్లినేడు ।
బ్రతికెడివిధమేమి భరతుడజెపుమా । నీవెట్లుబ్రతికితివని తన్నడిగితేను ।
తనకేమిభరతుడా నీవుండగాను । వృద్ధుసుమీభరత తావర్ధిల్లనోప ।
అగ్నిలోనుతన్ను పడద్రోయవయ్యా । తనదేహకతినమ్ము తనకుసోద్యమ్ము ।
కదలకున్నదిభరత పాషాణమయ్యా । రామునిదలచియో లక్ష్మణునిదలచి ।
తానడలెకౌసల్య తనేసుతుల్దలచి । కొడుకులనుదలచియో కోడలనుదలచీ ।
వాకూర్చికౌసల్య అడలంగదొడగె । ఓహోరాముడనిహో అనిరిసభలో ।
అర్కకులకన్నీళ్ళు అరచేతదుడిచె । అగ్రజులజూపెను అగ్నిజొరకయ్యా ।
మీఅన్నతోకూడ మీవదినెనేడూ । మీఅన్నచూపెను మరియగ్నిచొరకు ।
నీవెట్లెరిగితని తన్నడిగితివైన । అడిగినందులకైన యట్లుచెప్పేను ।
ఎరిగినాకార్యమ్ము చెప్పేనువినుమా । కన్నూలుఅదరేను కడుపెద్దఘటము ।
పాలింద్ల స్తన్యములు పాలుచేపెను । నేడునీకొడుకును నీవుచూతువనుచు ।
తనవామనయనమ్ము తన్నూరడించు । ఈలక్షణములెపుడు యూరకబోవు ।
వేగిరపడకుభరత వ్రతమోపినట్లు । వాయువువల్లనే వైదేహిగాంతు ।
కౌసల్యక్లేశములు కపిబాపదలచీ । అంబరముపైనుండి హనుమంతుడపుడూ ।
అమ్మనీకింతేలె అంగలార్వగనూ । నీకొడుకువిచ్చేసె నీఅడుగులాన ।
మైథిలీవిచ్చేసె మరిలోకమాతా । దుష్టులాపైసకల దుష్టులజంపి ।
వానరేశ్వరుడైన వాలినిజంపి । సుగ్రీవునికికపిరాజ్య మవనిపతియిచ్చె ।
సేనలతోగూడి సేతువుబంధించి । లవణసముద్రముదాటి లంకకేతెంచె ।
లంకాధిపతియైన రావణునిజంపి । రావణానుజుని తారాజ్యముననిలిపె ।
కాంతనుదోడుకొని కడుసంభ్రమునను । భారద్వాజాశ్రమమున నెయ్యములవిందు ।
విందారగించేటి విశ్వమానసుడు । భోరునావచ్చేనే భూమిపాలించా ।
ఏమిరాపావకుడ వీగుచున్నావు । మారులేకా పెద్దమండేదవింక ।
ఇక్కడక్కడనక నెచ్చోటననక । కుడిచేటికష్టుడవు కార్యమెరుగవు ।
భరతుడుచూడగా బంధించినిన్ను । భస్మమ్ముచేసేను బంటువైనిలువు ।
పదరుచుఉరికెనే పావకునిలోనూ । వల్లభుని దూలాగ్నిభస్మమ్ముజేసే ।
ఆడుతూవచ్చెనే అసభలోకి । శుభవిషయమూనేడు శోభనంబనుచూ ।
వైదేహిపతివచ్చె వర్తించరయ్యా । వీరుడితమ్ముడా వినవలెభరతుండా ।
భూభారమంతాను భర్తమీయన్నా । పుచ్చెసుమి పదునాల్గువింధ్యైశ్వరములు ।

యుద్ధవీరులజంపి అహవములందు । రక్షించివచ్చెనే రఘునందనులు ।
రాక్షసులనెల్లాను రాముడూభరతా । కైకవరమ్మునా కాజేసివచ్చె ।
ముత్యాలురత్నాలు మణిభూషణాలు । కట్నమిప్పించెనే కపివరునికంతా ।
కుంచవీడికిబంపె పంచమడుగులను । అంగళ్ళవీధులు తుడవమనిబంపె ।
ముత్యాలముగ్గులు పెట్టుమనిబంపె । రత్నాలరంగవల్లి రాయమనిబంపె ।
మాణిక్యములదివ్వెలెత్తమనిబంపె । మకరతోరణములు కట్టుమనిబంపె ।
అప్పుడయోధ్యపురి అంగళ్ళలోనూ । భమిడిళ్లకసువులూ పారంగవూడ్చి ।
కస్తూరిదెప్పించి కలయంగగలిపీ । కస్తూరిచిలికించె । ప్రాంగణములెల్ల ।
కర్పూరపుఖండములు కలయముత్యాలు । ముగ్గులొప్పగబెట్టి ముంగిళ్ళలోను ।
మొగసాలగోడల మదురగోడలను । చిగురులొప్పగ జల్లిరిశృంగారమునను ।
గోడలమేడలు గోపురములును । వాడవాడలనీళ్ళు వన్నెచిత్రవులు ।
లక్ష్మికుంభమ్ములు లక్ష్మిప్రతిమలను । లక్ష్మినారాయణుల గంధప్రతిమలను ।
అజగజతురగములు రాజహంసలను । రతిమల్లెతీగెలూ రంగవల్లులును ।
బూటకోలాడములు బూరుగుమ్మళ్ళు । నాటకాలంకార నవుబత్తుకములు ।
వలరాజుకొలవులో వన్నెచిత్రములు । పుత్తడిబొమ్మలిటు పుట్టెనోయనగ ।
నిండుకుండలుదెచ్చి నింపినట్లుండె । బొడ్డుమల్లెలపోగులు పోసినటుండె ।
మాఅమ్మకుజెప్పరే మాఅన్నరాక । సుమిత్రకుజెప్పరే సౌమిత్రికాక ।
కాంతలలోనెల్ల కష్టురాలైన । కైకకుజెప్పరే కాకుస్థునిరాక ।
ఆకైకనుతిట్టువారు అయ్యోధ్యలోను । లోచాటరేకమల లోచనునిరాక ।
పీరుపీఠనుచును పీరినందనుడు । నందివదనుడివద్ద నాదమ్ముజేసె ।
కర్ణములుముడిబెట్టి కాలార్భటించి । భూదేవితోజెప్పగగనమునకెగసె ।
సమస్తవానరుల సభనడుమనున్న । చంద్రునివంటిస్వామి నేగనెనే ।
శిరసునాచంద్రుడూ ఉన్నవాడన్ని । చంద్రశేఖరుడనీ లానెరుగనైతి ।
శిరసునచంద్రుడూ కంఠమునరేఖా । అవిలేకభరతుడని అనినిశ్చయిస్తీ ।
భూనాధచూస్తినిభూమిలోపలను । భరతునిబోలినా భక్తుడేలేడు ।
అయ్యోధ్యవారెల్ల అయ్యమీకెదురు । కదలివచ్చిరివారి నేగడచివస్తీ ।
స్వస్తిమంత్రములు ఋషివరులుజెప్ప । రాజఋషులు పెడుదురు రామునికిసేవ ।
పెక్కుచేమంతులు పెనిసినదండ । మంత్రపుష్పముబెట్టి మౌనమ్ముతోను ।
తనుగొలిచియున్నట్టి తావిభీషణునికి । హస్తమునబెట్టినాడా రాఘవూలు ।
నీలవర్ణునిమనసు నిఖిలమ్ముతెలసీ । పట్టితీమని పళ్ళగెల చేతబట్టి

అచ్చోటివిద్వాంసులు ఆ౹బహ్మఋషులు । ఆశీర్వాదముజేసి అక్షింతలిడిరి
పెక్కుదక్షిణలు కర్పూరవీడెములును । ఒప్పుతోనందరికి కలయనిప్పించే ।
అందరూదీవించి నక్షింతలన్నీ । అనుజునిశిరసునా అవనిపతియుంచె ।
అందరూదీవించి నక్షింతలన్నీ । మైధిలీశిరస్సునా మహాత్ముడుంచే ।
అందరూదీవించి నక్షింతలన్నీ । శిరసుననుంచుకొని చెయ్యెత్తి మొ౹క్కె ।
వీరువారనకుండ వారలతోను । కలజూచియెక్కిరే కపిసేనలెల్ల ।
౹బహ్మసభవీడుకొని శ్రీరాఘవులు । శివగంగతీరముకు శీ౹ఘ్రమునవచ్చీ ।
శ్రీగంగవిజయంచేసె శివకాశినుండి । శ్రీగౌరివిజయంచేసె శివభూమినుండి ।
గో౹త్రపవి౹త్రుడు గో౹త్రములుజెప్పి । జాహ్నవీసందొకచో స్నానమ్ముచేసె ।
పరమపవి౹త్రుడు పవిత్రములుబట్టి । జాహ్నవీసందొకచో స్నానముజేసె ।
సీతతోవచ్చినాశివసతికినాడు । భూషణమ్ముతగిన పూజలిమ్మనెను ।
అట్టెకానిమ్మనుచు సీతమహాదేవి । సింహాసనముమీద కూరుండబెట్టి ।
లోహాసనముమీద కాళ్ళుగడిగించే । పచ్చిపోకలు పండుటాకులుదెచ్చి ।
పచ్చకరూరముతో తాంబూలమిచ్చె । నీలకంఠునిరాణికి సీతామహాదేవీ ।
చీనిచీనాంబరములు చీరలేయిచ్చే । కలకంఠునిరాణికి కాకుస్థుదేవి ।
కరకంచుపుట్టములు కట్నమిప్పించె । పతినడిగిముత్యాలు పద్మదళనే౹త్రి ।
పన్నెండుదోసిళ్ళు భాగిరధికిచ్చే । శివగంగవీడుకొని శ్రీరాఘవులు ।
శృంగిభేరములోకి శీ౹ఘ్రమ్ముగవచ్చీ । చిట్టిచిట్టిజడలనుతానొప్పముడిచి ।
మోసేటిగంటలు మెడనిండజుట్టె । తమకుతమకుతగినట్టి కురచగడ్డాలు ।
పొలుపుగాదిద్దిరి కోరమీసములు । ఎరుకులువేయికోట్ల నడుమతాగుహుడు ।
తప్పకిశ్రీహరిని స్మరణజేయుచును । క్షేమములుకుశలములు అడిగిరచ్యుతులు ।
మీరువచ్చుట మాకుమిగులక్షేమమ్ము । అధికక్షేమముసుమ్మి ఆదియ్యమూర్తీ ।
శివగంగతీరమున శీ౹ఘ్రముగమిమ్ము । దురితములు బాయగను దర్శిస్తిమయ్య ।
లక్ష్మణానుజులుపలికె లక్షణముగాను ' ముప్వంచులేలయ్య మనకెదురుగాను ।
పరులైనముత్యాల పలకసరిగొడుగులు । భూమీశమీబోవుదారులుయేలా ।
సర్వేశసంగతి దారులుయేల । అతిసం౹భమమ్ముతో అనుజులజూతు ।
సం౹భముగ కనకదండందనాలేలా । పసిడిపల్లకీలు పరమేశయేలా ।
మునుకొనిమనమీద ము౹ద్రకళలేలా । మీక్లేశమెరుగడు మేదినీధరుడు ।
మిగులసంతోషాన మన్నందినాడు । తం౹డిచావెరుగడా ధా౹త్రీశుతనయ ।
వగలెల్లనుడిగిట్లు వచ్చుచున్నాడు । ౹కూరుడుభరతుడు కోపుడుసుమ్మా ।

కైకసుతుడూవీడు కల్లరుడుదేవా । శత్రుడువీడు సహోదరుడుగాడు ।
మిత్రుకులధశరధుల పుత్రుజనుమనెను । తాకెదమనిన రాజుతలయూపకున్న ।
అతిభక్తితోడుత తనఅన్న కేమ్రొక్కె । వినయమ్ము లవుచున్న విల్లందుకూనీ ।
రణఘోషణముచేసె జానకిమరిది । రామానుజుని చాపరవములేవినుచూ ।
సప్తసముద్రమ్ములు సగమింకిపోయె । సప్తసముద్రమ్ములు సంభ్రమములుడిగే ।
దశరధరాముడు తాన్నవ్విబలికె । తగదుసుమిలక్ష్మణుడ తగదుడుగవయ్యా ।
భావించికృపజూడు భరతునిమీద । చింతించిచూడవే చిత్రకూటమున ।
జడలల్లుకొనిపోయి వటవనముక్రింద । మనతోటిఅయ్యోధ్య మఱిబాసినాడు ।
నంద్రిగామమునందు నవిసున్నవాడు । నందిగ్రామమునందు మందిరములోను ।
వసియించి అయ్యోధ్యవాకిటికిరాడు । వశిష్టులతోగూడ సంధ్యలువార్చు ।
ప్రాతస్నానముచేయు ప్రతివశిష్టనగ । భుజయించదన్నంబు భూమిశయనించు ।
మూలఫలములుగాని ముట్టడెన్నడును । భరతునిచర్యయిది భావించివినుమా ।
అంతటతనుతమ అన్నరాగానుజూచీ । తమ్ముడుతానును సాష్టాంగమెరిగె ।
ఎత్తుకొనిముమ్మారు యెత్తుకొనియెత్తు । బాహులవిడువడే భ్రాతృమోహమున ।
శ్రీరాఘవేశ్వరుల నయనజలములను । కైకాత్మజుని కభిషేకమ్ములాయె ।
అంతటతమవదిన రాకలుచూచి । తమ్ముడుతానును సాష్టాంగమొరిగె ।
మరదులదీవించి మైథిలిపెక్కు । కనకసూత్రముపట్టు కట్నమిప్పించే ।
అప్పుడుభరతుడు యిట్లనిబలికె । తల్లియనిమన్నించ తమ్ముడనుగాయ ।
తప్పినవారినీ తలగొందుననెను । తిరుమణిధరయించి హస్తములుమోడ్చి ।
చెప్పంగధొరకొనెను శత్రుఘ్నులంత । మీతోటిఅయ్యోధ్య మరిబాసినాడు ।
నంద్రిగామమునందు నలినున్నవాడు । నంద్రిగామమునందు మందిరములోను ।
వసియించిఅయ్యోధ్య వాకిటికిరాడు । వశిష్ఠులతోగూడ సంధ్యలువార్చు ।
ప్రాతస్నానముచేయు ప్రతివశిష్టనగ । భుజయించదన్నంబు భూమిశయనించు ।
మూలఫలములుగాని ముట్టడెన్నడును । మునిలీలచరియించు ముఖ్యభరతుండు ।
భరతునిచర్యయిది భావించివినుమా । నామనవివినుదేవ నన్నవధరించు ।
అడవులుతిరిగియో అంగళ్ళతిరిగి । రాజమార్గంబులు రచ్చల్లుతిరిగీ ।
వెలిపల్లెలోనున్న వ్యవహార్లనెల్ల । వంచించగాతాను వరుసతోతిరిగి ।
భూమెల్లతిరిగియో భూలోకనాథ । భరతునిపంపునా భండారమునబెడుదు ।
తప్పసుమి బొంక సుమితప్పులేకుండ । కాదయ్యదేవమీ కరణాలనడుగు ।
తప్పులేకుండగా త్రైలోకస్వామి । సుంకించిగుడిచితి సుంకరినగుచు ।

తొల్లినేనిలిచిన నంది|గ్రామమిదిగో । నంది|గ్రామములోకి విచ్చేయుమనెను ।
చిటికాళ్లలే|మ్రోసె చెలగిబంగారు । చిటిలాళములేసి శ్రీపతికిరుగడల ।
అందఁదిధారలు కందుకొని|మ్రోయ । నంది|గ్రామముజొచ్చె నరలోకస్వామి ।
అవనిజమనమున్ను అడవిలోపలను । కాలములుపుచ్చుటకు క్షణమాయెనుమ్మా ।
ఏకాంతభరతుడు యెట్లుండెనొక్కొ । తమ్ముణ్ని గుచ్చెత్తి లాగొగలించె ।
చిన్న కాళెలుమో9సి చెలగిబంగారు । చిటిలాళములు|వేసి శ్రీపతికిరుగడలా ।
అందందిలాళాలు కొందుకొనిమోయ । నంది|గ్రామమువెడలె నరలోకస్వామి ।
అల్లంతటవశిష్ఠులు రాగానుజూచి । తమ్ముడులాను సాష్టాంగమెరిగె ।
తమతం|డియేదనుచు ధరణీశ్వరులు । మహఋషులుపైనొరిగి మనిజేశుడడలె ।
దశరధులకేమిటికి తం|డివగచెదవు । |త్రిభువనమంతాను లానేలినాడు ।
ఏడుద్వీపాంతరములేలి యారాజు । ఏలియిం|దునిపురికి నేగయున్నాడు ।
ఇట్టికోతులువెలుగులీ రాక్షసులును । ఇట్టిరాఋవగొల్వ నిక్ష్వాకుతిలక ।
ఇంతసంతోషమున నిందరుగొలువ । ఇంతమీకు|ప్రీతి యినుకులాధీశా ।
కాంతెట్టువెరువదాయె కారడవిలోన । కడుపుతోసీతకు కన్నెట్లుమణిగె ।
ఎండకన్నెన్నడు ఎరుగదుసీత । పతితోగూడికడు నిడుమలుబడెను ।
శ్రీపద్మగంధినీ శ్రీరామచం|ద్రా । తమ్ములనురక్షించు త్రై9లోక్యస్వామి ।
బంధువులరక్షించు భక్తవత్సలుడా । అంతటాఋష్యశృంగుడు రాగానుజూచి ।
తమ్ముడూలానూను సాష్టాంగమొరిగె । తమతం|డియేరనుచు ధరణీశ్వరులు ।
మహామునిపైనెరిగి ధరణీశుడడలె । దశరధులకేమిటికి తం|డివగచెదవు ।
|త్రిభువసమంతాను లానేలినాడు । ఏడుద్వీపాంతరము లేలియారాజు ।
ఏలియేం|దునిపురికి నేగియున్నాడు । ఇట్టికోతులుపులులు యీరాక్షసులును ।
ఇట్టియెలుగులుగొలువ నిక్ష్వాకుతిలక । ఇంతసంతోషాన యిందరుగొలువ ।
యింతమీకు|ప్రీతి యినకులాధీశా । కాంతెట్లువెరువదాయె కారడవిలోను ।
కానలోసీతకు కన్నెట్లుమణగె । ఎండకన్నెన్నడూ యెరగదుసీత ।
వతితోడగూడికడుయిడుమలబడెను । శ్రీపద్మగంధీని శ్రీరామచం|ద్ర ।
తమ్ములనురక్షించుత్రై9లోకస్వామి । బంధువులరక్షించు భక్తవత్సలుడా ।
కోదండపండితుని కైనట్టిదాసు । గుహుడుల్రా|మొక్కెనే గుహసేనతోను ।
సూర్యపు|త్రుడైన సు|గ్రీవరాజు । వసుధేశుతోగూడ వందనముజేసె ।
అంగదుడు|మొక్కగా హనుమంతుడాడె । వానరసేనెల్ల వరుసతో|మొక్కె ।
వరుసతో|మొక్కినా వానరులజూచి । దీవించెమహాముని దీవెనలుపెక్కు ।

ఎందరైనామునులు యేతెంచిరిగాని । ఏడిపించెటిమునిని యెక్కడాజూడ ।
హనుమంతునిపలుకులకు సీతనవ్వుచును । హస్తములకంఠమాల హనుమంతునకిచ్చె ।
పెట్టగావనుజుడు ప్రాసాదమనుచు । చప్పట్లుచరచుచూ లానాడదొణగె ।
అయోధ్యమహారాజు అయోధ్యలోను । పురుహూతుబూజించి పుష్పకముదిగెను ।
ఏమెక్కిరాఘవులు యేతెంచిరైనా । ఎదురువెళితివినీవు యేమిభరతుండా ।
భమిడిమేడలోను కనకస్తంభమునా । బంధించియున్నదీ పట్నపేనూగా ।
భమిడిగొలుసులతోను పట్టికొనివచ్చి । రంగానుఇడజలము కడునొప్పదుడిచి ।
గంగభాండంబులా కడిగితళ్కార్చి । ఆదరంబులతోడ అంభారివేసె ।
బొడ్డునఘంటలు పొలుపమరగట్టి । అరుదునఘంటలు అందముతొగట్టె ।
మూపురమ్మునగంట ముదమమరగాను । వచ్చెభరతునికడకుదెచ్చె మదగజము ।
తెచ్చియోశ్రీరాము ముందరనిలిపె । ఆకంచిమోసెనే అవనిపతియెదుట ।
తెచ్చెదటనిలపినా కన్నీరుతెచ్చె । ఉన్నగజమునుజూచి యుర్వీశ్వరులు ।
దశరధు లుజచ్చెనని సామజంబులకు । దుఃఖములుపడుచుండె నీమత్తగజము ।
భరతుడుయేతెంచి పట్టుచలవులను । గజముకళ్ళనీళ్లు కడువేగదుడిచె ।
వశిష్ఠుమొదలైన వరమునులెల్ల । గజమునెక్కుమనిరి కరుణాకరులను ।
భారద్వాజులుమొదలైన పరమఋషులెల్ల । గజమునెక్కుమనిరి కరుణాకరులను ।
అష్టదిక్పాలకులు సప్తమహాఋషులు । గజమునెక్కుమనిరి కరుణాకరులను ।
మాతండ్రివరములు మాతల్లికియకా । మరిగానియెక్కను మత్తగజమనెను ।
మొనలుమొనలూగూడి మొత్తముగావారు । గజవిజయులైయుండ్రి గవినివాకిటను ।
అసురుఅకువనచరుల కారాక్షనులు । గజవిజయులైయుండ్రి గవినివాకిటను ।
నెరబ్రహ్మగడపను నేరసుమిత్రను । పడాళ్ళపిలువమని బంపెవారలను ।
పచ్చబెత్తులవారు పడాళ్ళురాగ । బ్రహ్మసభజల్లునా బాసినిలుచుండే ।
నీలుడుతనసేన జూచియిట్లనెను । ఏమరకమొనల నేరుపడమనెను ।
సుగ్రీవుడుతనసేన జూచియిట్లనెను । ఏమరకమొనల నేరుపడమనెను ।
జాంబవంతుడు తనసేనజూచి యిట్లనెను । చుంచులువంచుకొని సొక్కుచురండి ।
విభీషణుడుతన తనసేనజూచి యిట్లనెను । హనుమంతుకృపగలదు అటుమీరదమనకు ।
అణగిరిరమ్మనిపలికె ఆవిభీషణుడు । బ్రహ్మసభవీడుకొని శ్రీరాఘవులు ।
అశ్వశాలకువచ్చి అతిశీఘ్రముననను । కుంజరంబులుకోటి కోటానకోటి ।
ఈనంగాజూచెనే యిక్ష్వాకుగురుడు । అడవులకువిజయము చేసినదిమొదలునుండి ।
అశ్వములుచెడకుండ అలసినారెవరూ । సౌమిత్రితమ్ముడూ శత్రుఘ్నుడనిరి ।

అన్ననీపనిమేలు యిందరిలోను । తమ్ముణ్ణిగుచ్చెత్తి లాకౌగలించె ।
అంతటఋష్యశృంగు డయోధ్యవెడలి । శాంతకడకేతెంచె సంతోషముగను ।
అక్కడశాంతమ్మ అడలుతూనుండె । ధరణిపతికూతురు తండ్రిచావులకు ।
కడుశోకమునుబొంది కాంతతానుండె । చెప్పేటివారెవరు సృష్టేశుమహిమ।
అనియిట్లుశాంతమ్మ అడలుచుండగను । ఋష్యశృంగుడేతెంచి యిట్లనుచుబలికె ।
హనుమంతుడనువాడు ఆపెద్దకోతి । లాచాటునున్నాడు సప్తలోకములు ।
బ్రహ్మండమైవచ్చె రావణునిజంపి । చూడవచ్చెదవేమె సుదతిరోనీవు ।
కడువేగకదులుమీ కాంతరోనీవు । శాంతఅందలముతోను ముందరలాను ।
అయోధ్యరాజపురి కట్టెచనుదెంచె । అల్లంతటశాంతమ్మ రాగానుజూచి ।
ముత్యాలచిరిలారు ముదమొప్పదీసె । భక్తితోశాంతని తమరందుకొనిరి ।
హేమవర్ణమ్మునా ప్రేమకళలొప్పి । స్వామిహెచ్చరిక పరాక్రమలీలలను ।
సందడిచేయుచు సర్వేశ్వరులు । ముందరప్రతీహార్లు మూకలైగొలువ ।
అవనిజతోగూడ ఆదిదేవుండూ । అచ్చనవరత్నాల తోరణాలుదూరె ।
మైధిలితోగూడ మన్మధునితండ్రి । మరిమాణిక్యాలతోరణాలుదూరె ।
ఇందుముఖితోగూడ నినకులరాము । వెలలేనివజ్రాల తోరణాలుదూరె ।
ఇంద్రజిత్తునిజంపి ఇంద్రాదిసురులా । బాధమాన్పినసీత మరదిబాడెదరు ।
అన్నకంటేవ్రతము అధికముగనిలిపి । పుణ్యమూర్తిభరత దేవుబాడెదరు ।
శత్రుసంహారుడు సౌమిత్రితమ్ముడు । శత్రుఘ్నుదేవుణ్ణి చెలగిబాడెదరు ।
ఇంటింటివాకిట నిమ్ముగాశివుని । మంత్రమూమైధిలీ పతినిబాడెదరు ।
పార్వతీశ్వరులకు పి్రియములైనట్టి । శ్రీరాఘవేశ్వరులకు జనులందరును ।
పువ్వులవసంతములు చాలధూపాలు । చాలకర్పూరహారతుల దీపాలు ।
పచ్చనక్షంతలు పరిమళగంధాలు । గంధములుమొదలైన ఘనపరిమళములు ।
సుదతులుదెచ్చిన కానుకలందుకొనుచు । వేదవినోది శ్రీనారాయణులు ।
చెరుకుచేతుల రామచంద్రునికింటింట । చాలకర్పూరహారతులు దీపాలు ।
సీతచిటికెనబట్టి శ్రీరాఘవులు । శ్రీరాఘవులుదిగిరి సీతతోతేరు ।
వనరుకై నడవగాపలికెకైకమ్మ । ముత్యాలముగ్గులు పెట్టించెకైకమ్మ ।
రత్నాలరంగవల్లి రాయించెకైకమ్మ । మాణిక్యములదివ్వె లెత్తించెకైకమ్మ ।
మకరతోరణములు కట్టించెకైకమ్మ । తనకెదురువచ్చేటి తనయులమీద ।
భామినులయెదురుసేసలు చల్లించెకైకమ్మ । సేసలుచల్లగా ఆశేషలోక ।
నాధుడుమొగసాల నడుమతానిలచె । కైకనుజూచియో కాంతయులాను ।

పడిమ్రొక్కెరాముడు పత్నితోగూడ । అడగులపైనున్న తనయులనెత్తి ।
దీవించెకైకమ్మ దీవెనలుపెక్కు । అతిప్రీతికైకమ్మ అనియెనిట్టులను ।
చిరంజీవులై పదకొండువేలేండ్లు । ఎదురులేనిరాజ్య మేలుకొమ్మనెను ।
అక్షయుడని వక్షభవనములనేలు । అప్పుడుహనుమంతు డిట్లనిపలికె ।
అడవులకుబొమ్మని అతిభక్తితోను । అంపినమ్మాయెవరు యిందరిలోను ।
నయనసంజ్ఞలజెప్ప లక్ష్మణేశ్వరులు నాడొక్కడు రఘురాముడుండగను ।
పొమ్మనిపంపగా పోయెసుమిత్రల్లీ । నేడిందరముగిలము నెలతరోవినవే ।
క్రొత్తగలిగినపనులు మరచితివేమొ । పనులానతిచ్చిమము బంపవేతల్లి ।
అనియిట్లుహనుమన్న పలుకగావినుచు । లజ్జించితలవాల్చె కైకమహాదేవి ।
తలవాల్చుకొనియున్న తల్లినిజూచి । బొంకిరేదేవతలు బొంకిరేఋషులు ।
బొంకినీమీదనే పొర్షించిరమ్మ । నీవుజెప్పినయట్లు నేచేయగలను ।
అనియూరడించెనే ఆరాఘవులూ । వసుధేశ్వరులంత సుమిత్రనగరునకు ।
వనరుకై నడవగా పలికెసుమిత్రా । ముత్యాలముగ్గులూ పెట్టుమనిపలికె ।
రత్నాలరంగవల్లి రాయమనిపలికె । మాణిక్యములదివ్వె లెత్తమనిపలికె ।
మకరతోరణములు కట్టమనిపలికె । తనకెదురువచ్చేటి తనయులమీద ।
భామినులయెదురు సేసలుజల్లించెసుమిత్రా సేసలుజల్లగా ఆశేషలోకా ।
నాధుడుమొగసాల నడుమతానిలచే । తల్లినిజూచియో తమ్ముడుతాను ।
పడిమ్రొక్కెరాముడు పత్నితోగూడా । అడుగులాపైనున్న తనయులనెత్తి ।
దీవించెసుమిత్ర దీవెనలుపెక్కు । చిరంజీవులై మీరు పదకొండువేలయేండ్లు ।
ఎదురులేనీరాజ్య మేలుకొమ్మనెను । అక్షయుడనీవక్ష భవనములనేలు ।
వసుధేశ్వరులంత కౌసల్యనగరునకు । వనరుగానడచిరీ శ్రీరాఘవులు ।
ఎదురుగావచ్చేటి తనయులనుజూచీ । కన్నులాజలములూ కారుతూనిలచె ।
దశరథులకేమిటికి తల్లివగచెదవు । త్రిభువనామంతాను తానేలినాడు ।
ముమ్మారువలగొని ప్రదక్షణముజేసీ । పడిమ్రొక్కెరాముడు పత్నితోగూడ ।
అడుగులపైనున్న తనయులానెత్తి । దీవించెకౌసల్య దీవెనలుపెక్కు ।
చిరంజీవులై మీరు పదకొండువేలయేండ్లు ।ఎదురులేనీరాజ్యమేలు కొమ్మనెను ।
అక్షయుడనీవక్ష భవనములుయేలు । తండ్రిగద్దెజూచి తనప్రజలజూచి ।
తల్లిముఖముజూచి తలవంచుకొనెను । తలవాల్చుకున్నట్టి తనయుణ్ణిజూచీ ।
కన్నులజలములు కారుతుబలికే । రాజాన్నములుగాని మీరుభోంచెయరు ।
ఏవనముపళ్ళో యేయేరునీళ్లో । అనియిట్లుతమతల్లి పలుకగావినుచు ।

రాఘవులుయిట్లనిరి తమతల్లితోను । కూరేమినారేమి క్షుత్తుబాపుటకు ।
నారేమిచీరేమి నడుముగట్టుటకు । అడవాయనేమి అయ్యోధ్యాయెనేమి ।
ఏరాజ్యమాయెనేమి తమకుండుటకును । పూరిపాన్పాయెనేమి పాన్పాయెనేమి ।
పట్టెమంచమాయెనేమి శయనించుటకు । దేవిచెరబోవుటకు సుగ్రీవుగాంచుటకు ।
అధికపుణ్యుడైన హనుమంతుగలుగుటకు । పెద్దలుజేసినా సుకృతమ్ము వలన ।
వారియోగ్యమ్మున వారిపుణ్యమున । అరణ్యమంలాను గెలిచినేవస్త్రీ ।
అడవులనిడుమల్లు అన్నినుజెప్పే । తనయులయిడుములు వినితల్లిమూర్ఛిల్లె ।
త్రైలోక్యతమతల్లి మూర్ఛలుదెలసీ । తమ్ములుతానును సతులతోగూడి ।
అయ్యోధ్యరాజ్యమ్ము తమరేలుచుండ్రి । భక్తితోనీపాట పాడినావిన్నా ।
తప్పకనురాఘవులు త్రైలోక్యమిచ్చు ॥

శ్రీరామ పట్టాభిషేకము

వనములువీడుకొనివచ్చి రాఘవులూ । తమ్ముడూలానూను జనకసుతకూడి ।
ముగ్గురుకోడళ్ళకు మూడుషేలస్త్రీలూ । పనిశాయతొడగి రాపణతులటుచెలగీ ।
కౌసల్యపంపునా కైకమహాదేవి । పనిశాయబంపినా పణతూలనెల్లా ।
ఊర్మిళనిద్రదెలుప ఉర్వీశతిలకా । పణతిపాన్పుపైని పవళించియుందీ ।
పరమపతివ్రతగనుక పవళించెగానీ । పతివచ్చినానిద్ర తెలియదాచెపుమా ।
ధీరుడాలక్ష్మణుడ శీఘ్రముగవెళ్ళి । నీదేవిలేపుకొని నిమిషమునరమ్మీ ।
అనియిట్లుపలుకగా ప్రసాదమనుచూ । అట్టిసేయుదుననీ శ్రీలక్ష్మణుడూ ।
సరగునచనుదెంచె తనదేవికడకూ । ముత్యమ్ములమరినా ముంగిళ్లగడచీ ।
కనకనవరత్నాల గడపలుదాటీ । మరిమాణిక్యాల తోరణాలుదూరీ ।
క్రొత్తగాగట్టినా కొలువింటిలోనూ । కొలువుసావిళ్లొప్ప కొమరొప్పగడచీ ।
సేవలుజేసేటి సఖియలందారూ । సౌమిత్రిపొడగాంచి చక్కజనిరంలా ।
నాలుగూదిక్కులూ కలియపరీక్షించీ । శయ్యపైగూర్చుండి జగదీశ్వరూలూ ।
కురులుచిక్కుదీసి శిరసుబట్టెత్తి । కౌగిటచేర్చుకొని కన్నీరుదెచ్చె ।
చల్లగానింతికి చామరములువిసరా । మెల్లగానిట్లనెను మేదినీశ్యరుడూ ।
ఈమూడులోకముల వారెల్లవచ్చీ । ఇంతినీవెరుగవా ఇందీవరాక్షి ।
పదునాల్గులోకముల వారెల్లవచ్చీ । పణతినీవెరుగవా పద్మాయతాక్షి ।
మీబావవచ్చెనూ మరిమేదినుంచి । మీయక్కవచ్చింది మేదినీసుతయో ।
నేనూనువస్తినీ నెలతరోచూడే । కనువిప్పిచూడవే గర్వమేమిటికి ।
తనకాముపలుకులకు కలవిలాబడుచూ । తనయెదుటనున్నట్టి పతినిపొడగనెనూ ।
కమ్ముకొనితననిద్ర కన్నులూవిప్పి । పణతిపానుపుదిగెను పద్మాయతాక్షి ।
బంగారుచెంబుతో పన్నీరుదెచ్చీ । పాదములుగడగగా పణతితావచ్చె ।
ఇక్కడానాలస్యమిక శాయరామా । కాకుత్థ్సపట్నమ్ము గట్టుతున్నారూ ।
మంగళాస్నానములు మగువనీవుజేసి । శ్రీరాముదర్శించ శీఘ్రానరమ్మీ ।
సతినిద్రలేపియో సర్వేశ్వరూడూ । సరగునతమఅన్న కడకునేతెంచే ।
అంతటలక్ష్మన్న రాకపొడగాంచీ । ఫాలకంఠుడుపలికె కలకలానవుతూ ।
ఇన్నాళ్ళవలెగాదు యినకులోత్తముడా । సౌమిత్రివచ్చేటి సంభ్రమ్ముజూడూ ।

సతిలేపుకొనిరాగ సౌమిత్రిముఖమూ । పొంగుచూనున్నదీ పుండరీకాక్షా ।
పదునాలుగూయేండ్ల బడలికలుదీరా । లక్ష్మన్నముఖార విందములుజూడూ ।
అనియిట్లుహారుడు పరిహాసమునుశాయా । చిరునవ్వునవ్వేరీ శ్రీలక్ష్మణూలూ ।
అత్తలవెనుక తమరందరూనడువా । అందెలమోృత మిన్నందిమ్రోయ ।
చీరెతెరచాట్లనే చేడెలందారు । సూర్యకులతిలకుణ్ని జూచిమ్రొక్కేరూ ।
నంచదెచ్చినకానుక నాతవధరించి । అందమానందమని అందరుజూడా ।
అందరికిగద్దెలూ తమరబెట్టించి । అందరినిగూర్చుండమనెను యాశాంతా ।
అందరూగూర్చుండ్రి యాశాంతగూడి । అందరుయెత్తితమ అక్కననుజేర్చి ।
ఊర్మిళచెయిబట్టి యువిదలిట్లనిరి । రాఘవులుచనియెటికి రావణునిచావూ ।
కాంతలుజెప్పగా కడుసోద్యమొందే రాఘవులుచనియెటికి రావణునిచావూ ।
అతివలుజెప్పగా నాశ్చర్యపడెను । వశిష్టునిజూచి వనితయిట్లనెనూ ।
తండ్రిమీరేగురువు తండ్రిసుమమీరూ । ఏగడియలగ్నమ్ము యెరిగించుమనెనూ ।
అభిజిత్తులగ్నమే అమ్మరోయనెనూ । ముందువేళగాకుండ త్రైలోక్యపతినీ ।
మంత్రమ్ములూమాని మహాఋషులారా । శ్రీరామునిగద్దెపై శ్రీఘ్రముగనిలుపుడీ ।
విఘ్నమ్ముగాకుండ విఘ్నేశ్వరులకూ । తగినన్నియుండ్రాళ్లు తగురాసిబోయుడీ ।
మూషకవాహనుని మొదటనేయుంచీ । భమిడిపుట్టముదెచ్చి ప్రయత్నముతోకట్టుడీ ।
ఆవశిష్టమునులు అభీషేకములకూ । ఏతెంచినట్టిలగ్నమ్ము శోధించుడీ ।
మంగళద్రవ్యములు మరిచాలదెచ్చి । విచిత్రముగరత్న వేదికపైనుంచ్రీ !
సువర్ణపుకుడకలా జాజాలప్రాలూ । మేలుకుడకల మంచిమృత్తికలతోనూ ।
రావిచిగుళ్ళేమంచి రత్నాలనేలా । మామిడిచిగుళ్ళు మండపమ్ములనూ ।
తోరణాలూగట్టి శుభదుందుభులుమ్రోయా । ధారణీశ్వరులు వేదార్థములుజదువా ।
హరిపట్లునాడుగా హరినాడుగానూ । హరిపట్లుగట్టేరుయా అర్కకులజులకు ।
వశిష్టువచ్చియో మండపమ్ములకు । గవిసెనలువిప్పి సింహాసనముగనెనూ ।
పదునాలుగూయేండ్లు పైకప్పుతోనూ । ఉండితివినిన్నెక్క నుర్వీపతిలేకా ।
రావణునిగెలచి శ్రీరాఘవులువచ్రీ । నీమీదగూర్చుండి యీభూమంతనేలా ।
అనియిట్లుపలుకుతూ సింహాసనమునూ । అర్చించిపూజించి నైవేద్యమిచ్చే ।
కుంచలచేతనే ధూళితుడిపించి । పంచఋషసుతయొక్క ప్రయత్నమ్ముజేస్రీ ।
శ్రీరాములెక్కేటి సింహాసనమ్మూ । వర్ణించవెయితలల వాసుకేవశమా ।
అయినానుతననేర్పు విధములచేత । వర్ణింతునోకాంత శృంగారమనెనూ ।
సహస్రమణులా మణులజగమెల్లవెలుగా । శేషవమీద భమిడికూర్మమమిరిందీ ।

స్పష్టీశ్వరులగద్దె చెలగిమ్రోయగనూ । అష్టదిగ్గజములా తేతోడగలఆది ।
సింహములచేత శృంగారములచేతా । సిరివెలుగుతుండు శ్రీరాఘవులగద్దే
రవకెంపులాఇంద్రా నీలవజ్రములా । తళుకులచేగద్దె తళతళామెరయా ।
ఇంద్రనీలమ్ములే చంద్రకాంతములూ । కుందనపుబంగారముల జేసినారూ ।
నిండునవరత్నాలు స్థాపించినారూ । రతిమల్లెతీగలే పద్మరాగములూ ।
గోమేధికములచే కొమరొప్పుగద్దే । పుష్యరాగాన పూజితమైనగద్దే ।
వెలయంగసౌపాణి ముత్యాలబోలూ । వెలసిల్లుశ్రీవీర రాఘవులగద్దె ।
బాలరవిపూర్ణ చంద్రుడువచ్చి । రామచంద్రునిగద్దెపై చెరలాడినట్లూ ।
సింహాసనముమీద జెలగిశతకోట్లె । త్రిమూర్తులున్నట్లు స్థిరమైనగద్దె ।
అట్టెసింహాసనము ఆదిదేవునికి । భక్తితోగూర్చుండ ప్రయత్నములుజేసి ।
సింహవిక్రములైన శ్రీరాఘవూలూ । సింహాసనంబెక్కె సింహలగ్నమున ।
సింహాసనంబెక్కె చంద్రరాయూలూ । కాలిపెండెముగట్టె మ్రోసెదుందుభులూ ।
జోళ్ళనాగస్వరములు బూరగములూ । తాళగతిమద్దెళ్ళు మేళమైయొప్పూ ।
భమిడిపిల్లెనగ్రోళ్ళు పదిదిశలుబట్టా । తప్పెట్లుదారగమ్ముల క్రిందమోయా ।
ధారలుబూరలే టమ్ముటమ్ముగనూ । శంఖములుకనక తప్పెటలొప్పమ్రోయా ।
నీలవర్ణుని వామభాగమునలక్ష్మి । కోలమెరుగొప్పగా గూర్చుండెలక్ష్మి ।
ఉన్నజానకిచూచియు విదలెల్లారు । కనులపండువజూడ గలిగెనేడనిరీ ।
హరుడుపార్వతిదేవి అయత్నఋషులూ దేవేంద్రుశచీదేవి యరుంధతీదేవీ ।
కామునిరతియునూ కమలజునిసతియూ । అమరకన్యకలు సావిత్రిగాయిత్రీ ।
దేవాంగనలుదేవ దేవునికిదక్షిణా । భాగమునలక్ష్మి కళ్యాణమనిబాడా ।
అయోధ్యపేరంట్రాండు అచ్యుతులవామా । భాగమునలక్ష్మి కళ్యాణమనిబాడా ।
వచ్చిరిపేరంట్రాండ్రు వరుసతో । నాల్గుదిక్కులనుండి దేవునిమాటలనిరీ ।
సీతారాములపేరుగూర్చి యాపెద్దా । ముత్తైదులూరాము ముందరాపాడ్రీ ।
జనకనందనకు సర్వేశ్వరులకూ । ఇరుగడలనిలచి చిటిలాళములుమ్రోయా ।
భాగవతజనలోల రాఘవులరామా । దేవుని దశావతారములుపాడా ।
భక్తిజనులందరూ తొట్రుకొనిదశరథులా । నిష్కళంసుడు రామచంద్రుణ్ణిగన్నా ।
కాంచనాఫలమింత కలిగెనేడనుచూ । శాంతమరుగుననుండి కౌసల్యజూడా ।
కౌసల్యవెనుక కైకమ్మసుమిత్రా । దశరథమహరాజు సతులంతజూడా ।
ఆజనకచక్రవర్తి ఆయోగమూర్తీ । కులభావకుని రాచకులమెల్లగదలే ।
చనుదెంచిరావేళ సంభ్రానమమృత । ఘనములమర్చి నాభమిడిపందిళ్ళలోకి ।

నిలచిజనకుడు తనానెలతలనుజూచి । హోర్షపలుకులుబలికిన నాత్మజనుజూచీ ।
ఈసీతబెంచినేనీ రాఘవులకూ । ఇచ్చినఫలము నేడది సఫలమాయె ।
నిగమగోచరుడైన నీలవర్ణునికీ । అవనిజనుపట్నంపు దేవిగాగంటీ ।
అనిజనకుడూ బలుక వినివిప్రులెల్లా । ఔనయ్యనీభాగ్య మహిమయది యనిరీ ।
కూతుళ్ళనెత్తి తనకౌగిటనుజేర్చి । కాంతలనందరాకలసి నిలుచుండె ।
ఆభరణభూషితూరాలు యైనట్టీ । భూదేవియేతెంచె శ్రీదేవిజూడా ।
శ్రీదేవిదేవాంగనలే జేరియున్నా । భూమిజరాముణ్ని పులకించిజూడ ।
ఆటలకందువా పాటలకందువా । కోటానకోట్లుపాటలు జనకకందువా ।
యిద్యములాకందు వచ్చేటిప్రజలా । కందుఘనమాయె రఘునందనలమోతా ।
అల్లుకునితామరలు నల్లకలువల్లూ । అల్లిబిల్లిగబూసి రెల్లిగొన్నట్టూ ।
క్షీరకన్యకచుట్టు వారాధిలోనూ । కోరికింతామరలు బూసినాయట్టూ
మేఘముఖలువద్దయో మేలైననెమిలీ । కడుపులుకొదనిచ్చి కమ్ముకొన్నట్టూ ।
ఇంద్రనీలాలు పోగులుబోసినట్టూ । పచ్చపగడాల రాసులబోసినట్టూ ।
ప్రాతఃకాలము భానుడుదయించినట్టూ । ఉరగరమ్మున చంద్రపరిలేషమువలెనూ ।
కడువొప్పుచుండేటి కాంతినింబోలూ । ఇందరుసతులు వీణెలుగొన్నతెరవూ ।
తాటంకములలోను తమకళ్ళజూస్రీ । జూచినవారును శుభరాఘవులకూ ।
చేతులుముడుచుకుని దండములుబెట్టి । అక్కనీపొడుగు నేడక్కరకువచ్చే ।
నిక్కముగబాడేటి నెలతలూగొందారూ । తంగేడుబూసియో కవిభూషణములూ ।
శృంగారమైన దేవాంగనలమూకా । కుమారసింహమే రఘురామగన్నా ।
కౌసల్యభాగ్యమేమని జెప్పవచ్చూ । దేవాదిదేవుని తొడలపైనున్నా ।
దేవిజూచినిట్లనరి దేవకన్యకలూ । పట్నంపుదేవివై పరమాత్మతొడల ।
వచ్చిగూర్చున్న యుర్విజదేభాగ్యం । ఇతనిపతిగా గోరియీసీతతొల్లి ।
మితిమేరలేనినోములు యేమినోచే । రాముడేపతిగాను కామ్యానగోరీ ।
నీమానయేమి వ్రతమాచరించిందో । నోచినభాగ్యవతి సీతయైబుట్టి ।
కాకుత్థుతొడలపై గలసికూర్చుండీ । ఈసీతకోడలు రాముండుకొడుకూ ।
తానోచికన్న కౌసల్యదేభాగ్యం । భూమిజనుతగాను రాముడల్లుడుగా ।
జనకుడుచేసినాతపము లెట్టివో । అనియిట్లుబలుకుతూ అతివలందరూ ।
చిరికన్నులాకరువు దీరజూసేరూ । అగస్త్యుల్త్రిముని మునిభారద్వాజులూ ।
క్రమమునవేద మంత్రములు జదువుతునూ . బ్రహ్మవశిష్టాదితారకామయినా ।
బ్రహ్మతంత్రడికి పరిమళాగంధమ్ములలదే । పరమేశ్వరులువచ్చి రఘునాయకులనూ ।

ఎదురుగానిలచి పరిహాసముశాయా । మాకాంతవచ్చి మీతొడలపైనున్న ।
మీకాంతిఫలియించె నీలవర్ణుండా । రత్నమండపములోను ముత్యాలుబోసి ।
కుదురుగాబోసి కనకపుగూననిలిపి । చక్రధరుడన్ని యవతారములలోనూ ।
చక్కగాతారక బ్రహ్మరూపమయిన । నవరసమైన పదివారగారామా ।
ప్రభగట్టెపట్టంపు దేవితోగూడి । నిండగంగాజలము నిలిపియాగూన ।
కుందనపుభమిడి కుండకముతోనుంచి । ఘడియారమమర్చి తమరుఘడియలెన్నుచునూ ।
కులగురువునకిట్లనెన్ను సూర్యకులగురువు । అభిజిత్తుగడిస్తి మికనాలస్యమేలా ।
చదవవోయిమంగళాష్ట కములనీవేళా । పాయకకులగురువు మంగళాష్టకములూ ।
ఆయెడజదువగా నాయత్తలుడిరి । పదియారువన్నె బంగారములచాయా ।
ముదమమరగగట్టిరీ మురవైరిపట్టం । ఆరోగ్యమైనసభ ఆణిముత్యాలూ ।
అమర్చినాయట్లుండు అచ్యుతులపట్టం । జగదీప్యమాన మయినట్టిరత్నాలూ ।
జగత్రయమువేలిగేటి జగదీశ్వరులపట్టం । లగ్నముదగ్గరాయే శీఘ్రమునభరతా
అగ్రజులనుదుట పట్టముగట్టవలెనూ । పాలానునేతాను స్నపనంబుజేసీ ।
పట్టముభమిడి పళ్ళెరాలనుంచీ । భరతుడుగొనిదెచ్చి బ్రహ్మసభనడుమా ।
ఎదురుచనుదెంచి చతుర్ముఖుడందుకొనెనూ । వశిష్ఠువచ్చియో రఘునాయకులకూ
ఘనమైనభమిడి పట్టపునూళ్లుగట్టి । కమలజుడువశిష్ఠు కమలనాభులనూ ।
అమృతవాక్యముగాను అనుచుదీవించె । చిరంజీవివై పదుకొండువేలయేండ్లూ ।
ఎదురులేనిరాజ్యమేలి మమ్మేల్లా । రక్షించుత్రైలోక్య రక్షకారామా ।
ఇష్టజుడనీవేలు అష్టభువనములూ । జానకితోగూడ జగదేకరామా ।
కులదీపకరులైన కొమాళ్ళనుగనుమా । అనియొప్పదీవించి ఆవశిష్ఠవుడూ ।
సురరాజుపూవులా వానగురిపించే । కోటివేలముత్యాలు అమరినాపట్టం ।
కోసలేంద్రుడుగట్టె సీతతోగూడి । లక్ష్మణాగ్రజుగట్టి లక్ష్మితోగూడి ।
పట్టముగట్టుకొని ప్రభురాఘవులూ । గజదానాలిచ్చిరీ కాకుత్స్థజులూ ।
పట్టమ్ముగట్టుకొని ప్రభురాఘవులూ । అగ్రహారాలిచ్చిరి ఆరాఘవులూ ।
వైకుంఠమందు భూవరదట్టిసురవూ । కొలచినట్లుండు కోసలేంద్రుండూ ।
ఆసమయమునబ్రహ్మ అతివనుబిలచి । నివ్వాళిదెమ్మనిరి నీలవర్ణునికి ।
హరినీలకుంతనలు హంసగామనలూ । జడుపెద్దలౌచున్న అంబుజాననలూ ।
సుందరామైన దేవాంగనలుయెల్లా । కుందనపుబంగారు పళ్లెరమ్ములనూ ।
మత్స్యపద్మములు కూర్మిపద్మములు । శంకుపద్మమ్ములూ చక్రములుగొన్ని ।
షోడశదళపద్మములు అవిమంచి । అష్టాదలపద్మములు గజపద్మములుకొన్నీ ।

స్వస్తికమ్ములమంచి బృందావనములూ । మందారవృక్షములు మరిచిలకటిళ్ళూ ।
నందనవనములే బృందములుగడుపు । లింగమండపమ్ములూ శ్రీరంగమధ్యములూ ।
తామరకొలనులే ద్రాక్షపందిళ్లూ । బాగైనాసర్వతో భద్రములుగొన్నీ ।
వనితలుగొలిచేటి విష్ణునినిపించీ । వినోదమైన వేణునాదములుగొన్నీ ।
మూర్తిప్రదాయకుడు యైనరఘుపతికీ । ముఖ్యమైనవి పూలగుత్తులవికొన్నీ ।
కడుసన్నమైనఖ ఆణిముత్యాలూ వరుసతోగూర్చితన చతురతనమునను ।
పంచరత్నమ్ములా పంచవన్నెలను । అంచితంబుగగుచ్చి మించికడమంచీ ।
కోరిశ్రీరాములా చారిత్రమెల్లా । నారీమణులుబాడ నలుదిశలుతట్టి ।
ఆయాయివిధములను అనురాగములనూ । గౌరికల్యాణాలు కాంతలటుబాడా ।
దేవాంగనలు దేవదేవునికిసదా । జయమంగళం సదా మంగళంబనిరీ ।
సోమకునిజంపి వేదములుద్ధరించినా । మీనావతార జయమంగళంబనిరీ ।
కుదురుగానిలచి కులగిరియెత్తినట్టి । కూర్మావతార జయమంగళంబనిరీ ।
వసుధకొమ్మెత్తి అసురులమర్దించినా । వరహావతార జయమంగళంబనిరీ ।
స్తంభమునవెడలి హిరణ్యకశిపునిజీరినా । నరసింహావతార జయమంగళంబనిరీ ।
వడుగురూపమున బలినివసుధప్రార్థించినా । వామనావతార జయమంగళంబనిరీ ।
రావణునిగెలిచి శ్రీలక్ష్మిచేకోన్నా । రామావతార జయమంగళంబనిరీ ।
నందుగొని త్రిపురాసతులజేకోన్నా । బుద్ధావతార జయమంగళంబనిరీ ।
గోవులమందలుగాచి యానందుడైయున్నా । నందునితనయునకు నివ్వాళులిచ్చే ।
ధరణిభారమునిలపి దశరథేశ్వరులకు । కరుణతోకౌసల్య గర్భనిధికీ ।
పరమయోగీంద్రులకు బాధలణచీనట్టి । పరమాత్మ శ్రీరామచంద్రులకు ।
జయమంగళం శుభమంగళం । నెలమివిశ్వామిత్ర యాగమ్మునకువచ్చి ।
వెలయంగతాటకిని యమ్మునగూల్చి । బరువైనమారీచు బాధలణచినట్టి ।
పరమాత్మ శ్రీరామచంద్రులకూ॥ జయ॥ రాతియైబడియున్న రమణిఅహల్యనుజేసె ।
ఖ్యాతిమీరగనుంచి నయమూతోనూ । ఖ్యాతిగాహరివిల్లు చేతబట్టుకద్రుంచి ।
సీతపెండ్లాడినా శ్రీరాముకూ ॥జయ॥ పినతల్లిమాటలకు ప్రియముచేకొనివచ్చి ।
తనపత్నియును తానుతనతమ్ముడూ । వనవాసమునకేగివచ్చి వేడుకతోను ।
మునులరక్షించినా మురహరులకూ ॥జయ॥హరిబాణమూదొడగి వాలినీపడవేసి ।
తరువాత కిష్కింధతారగూర్చి । పరమసుగ్రీవులకు పట్టాభిషేకమ్ము ।
ధారబోసినారమ దశరథులకూ । జయమంగళం శుభమంగళం ।
వారాధిబంధించి వడిలంకపైజొచ్చి । ఘోరరాక్షసబలము గ్రొవ్వులణచీ ।

చేరిరావణతలలు చెండాడిత్రుంచినా । సీతగైకొన్నట్టి శ్రీరాముకూ ॥జయ॥
లలితవిభీషణునికి లంకపట్టముగట్టి । అమరపుష్పకమెక్కి యతివగూడి ।
దివినుండిదేవతలు దీవించిపొగడగా । చెలగివేడిన రామచంద్రులకునూ ॥ జయ ॥
లంకేడుకోటలను నాడులగ్గలంక । కొంకకను రావణునికొట్టివేసి ।
దివినుండిపసిడి పువ్వులవానగురియగాను । తిరిగివచ్చిన రామచంద్రులకూ ॥ జయ ।
మంగళముగైకొనీ మమ్మురక్షించీ । పాలించుభువిపదకొండువేలేండ్లూ ।
మంగళముపాడినా మీగువల్లకునెల్లా । కట్టువర్గమ్ములూ కట్నమిచ్చేరూ ।
ముత్యాలురత్నాలు ముప్పిరీగొన్నా । ముట్టినురాశించిరా మురవైరికపుడూ ।
సీతకురామునికి సురాశించిసతులూ । అరుగుదిగినిలచిరా యతివలందారూ ।
అచ్యుతార్పణమనుచు ఆవశిష్టపుడూ । కట్నాలు కనకపళ్లెరాలవుంచే ।
దేవబ్రాహ్మణులకూ ఆవశిష్టపుడూ । దానములుయిప్పించె ఆవశిష్టపుడూ
దీవించిరాముని దేవమునులెల్లా । వేదోక్తమార్గ సిద్ధిరస్తనుచువారూ ।
చంద్రుడుశాంతపతి దీవించిరంటా । శ్రీలక్ష్మితోడనే సిద్ధిరస్తనుచు ।
ఎఱ్ఱముత్యాలు పందిటిపట్టుచీర । ఇలసుతకువాశిష్ఠు కట్నమిప్పించె ।
వరుసముత్యాల పందిటిపట్టుచీరా । వాల్మీకులుసీతకూ కట్నమిప్పించే ।
అచ్చముత్యాల పందిటిపట్టుచీరా । అగస్త్యులుసీతకూ కట్నమిప్పించే ।
కందువబొమ్మంచు పట్టుచీరెనూ । చీరెలూపట్టుచీరెలు పసిడిచీరెలూ ।
నిండువన్నెచంగాయి చీరెలూమంచీ । నీలాంబరపుచీరెలవి మంచినీలూ ।
చీరెలుశాలూలు అయోధ్యవారూ । కట్నాలుతేమరచినట్టి రాజులునూ ।
మాడలాభరణాలు మన్నీలుదొరలు । క్రొత్తముత్యమ్ములే కొన్నిరత్నములు ।
లక్ష్మికినిరామునికి కట్నమిప్పించే । లంకలోగలయట్టి మేలైనరత్నాలు ।
కంకణసూడిగములు కైకేసిసుతుడూ । మైధిలకిచదివింప మహిమతోరామా ।
రామచంద్రుడుతనదేవి హస్తమందుంచే । నమ్మించితనరాజ్య మేలించినట్టి ।
బ్రహ్మతంత్రికిమంచి పతకహారములూ । రామదేవునకు సుగ్రీవమహారాజు ।
ప్రేమతోజదివించి పెట్టెకంఠమునా । మేలైనరత్నాల బంగారుదండా ।
నందజనకుడుజనక నందనకుయిచ్చె । ముత్యాలచూచకమ్మురవైరిసతికీ ।
భూదేవిగొనితెచ్చి ముడిచెముందరనూ । చదివింపరాముడూ తనకరముమెరయా ।
తురుముపైముడిచి నవ్వుచునిట్లుపలికే । జనకజామనకిద్దరకు పెండ్లినేడూ ।
ముత్యాలతలబ్రాలు దండముడిచితిమీ । సీతకుజదివినా కట్నమ్ములన్నీ ।
శాంతపతిలా పోగులుంచగాదొణగే । రామునికిచదివినా కట్నమ్ములన్నీ ।

లక్ష్మన్నలా రాసులుంచగాదొఱగే । నడుమమాణిక్యమూ నమరించిగుచ్చి ।
సరమొకటిదెచ్చి సుగ్రీవమహారాజూ । మైథిలికీచదివించె మహిమతోరామా ।
చంద్రుడుతనదేవి చేతికందిచ్చే । హస్తములబట్టుకొని పతిముఖముజూచే ।
ఎవ్వరిమూలాన వృద్ధిబొందితివో । వారికిమ్మనిపలికె వనజనాభూలు ।
నాయాత్మబంధుండ జీవరక్షకుడా । మాయన్న హనుమంత రమ్మనుచుబిలిచే ।
తనచేతకంఠమాల హనుమంతుకేసే । హారమ్ముధరియించి హనుమంతుడపుడూ ।
ఇట్లనెనుసభలోన మరిదొరలువినగా । వనచరులుజాంబవులు వనరాక్షసులూ ।
కలలోనురఘుపతిని జూసియెరుగుచుమా । మనభాగ్యమున కైకవరమడిగెగానా ।
అడవిమృగములనేల అవనిపతికిగలిగే । కోతులుకడుపెద్ద కొనియాడినట్టి ।
భ్రాంతిపడగల యట్టిప్రభువులూగలరా । అనియిట్లుహనుమంతు పలుకులువినుచూ ।
చిరునవ్వునవ్విరి శ్రీరాఘవూలు । సంజీవపర్వతంబెత్తిన హస్తములా ।
సుమిత్రపచ్చలా కడియాలుబెట్టె । బంగారుఅందెలుబెట్టె కౌసల్యా ।
కట్నాలుఅందుకుని వాయునందనుడూ । చప్పట్లుజరచుచూ తానాడదొడగే ।
అయవసరమ్మునా రఘురామముఖమూ । ఎట్లుండెఅష్టదిక్కుల వారుజూడా ।
నిండుపున్నమచంద్రుడున్న విధముననూ । ఉండెనేకౌసల్య నందనునిముఖమూ ।
అట్టియవసరమ్మునా వశిష్టమహామునియో । సుమంతుబిలచి యొపనులానతిచ్చే ।
అమర్చినపచ్చపగడపు రాశియొకటీ । రంధ్రములులేని ముత్యపురాశియొకటి ।
నవరత్నమౌచున్న రాసులనుఅప్ప । అందమైనవివిధ ధాన్యరాసులనూ ।
పాలుపెరుగూన వానీతమ్ము నెయ్యి తేనెకడవలదెచ్చి తేటబడనుంచే ।
లవణరాశికుసమానమైన గోధుంబులా । రాశితీలరాశి జలరాసులందుంచే ।
పన్నెండుధాన్యాల రాసులందుంచే । బొండుమెల్లెలయెడల పోగులనుబోసి ।
ఘనమైనవస్త్రాల రాసులందుంచీ । అంబులావిల్లును అయుధములునూ ।
నెమ్మితోబూజించి నిలిపిరచోటా । పరిమళగంధాలు భమిడిగొప్పెరలా ।
రఘుపతికినెదురుగా నిలిపిరచోటా । రఘుపతినివిజయమ్ము చేయించమనిరీ ।
రఘువంశకోద్ధార రాక్షసాంతకుడా । త్రిభువనేశ్వరుడ దేవేంద్రవర్ణితుడా ।
అభయప్రదాయకా అయోధ్యనాధా । విభీషణరణమైథిలీమనోహరా ।
సుగ్రీవబాంధవా సురలరక్షకుడా । అగ్రపూజ్యుడ శ్రీహరిమూర్తిరామా ।
ఒకబాణంబున తాటకినిగూలనేసి । కోటిసూర్యప్రకాశంబైనరామా ।
ఖరదూషణాంతకా కౌసల్యతనయా । అహల్యనిర్బంధనా అహల్యపావనుడా ।
కబంధునిబాహువులు ఖండించిబుచ్చినా । శబరివిందారగించిన చక్రవర్తీ ।

ముఖమందుదీర్ఘాలు రణమందు(బహ్మ । మనమరుపదితలలు పదిగూల్చినారామ ।
పాపసంహరుడ పార్వతిదేవిగురుడా । రూపసుందరుడ శ్రీకాంత(పాణేశా ।
జయభక్తజగదీశ జగమేలుస్వామీ । అగణితగుణగణా రామభూపాలా ।
మునిముఖముచేకొనీ మునులరక్షించీ । మునిముఖంబుగ్తెకొన్న మోహనాకారా ।
మునులుమోహించ యాదవకులమందూ । వుదయించీనట్టీ దేవకీనందనుడా ।
ఇక్ష్వాకునందనా పక్షివాహనుడా । లక్ష్మణా(గజుడలలనాథవేంచేయుడీ ।
కోదండపండితుడ కోసలేం(దుడా । శ్రీలచేకొన్నలల నాథవేంచేయుడీ ।
నందవిజయములోను మందులుగాచున్నా । నందక(పియ రామచం(దవేంచేయుడీ ।
క్షీరాబ్ధిమీద శేషాహిపాన్పుననూ । పవ్వళించున్న పరంజ్యోతివేంచేయండీ ।
అనియిట్లుతమగురువు లొప్పనుతియింప । రఘుపతి రత్నసింహాసనంబు దిగెనూ
మనోహరుడేతెంచిరి నవ్వుతోను । పసుపుముంచినపట్లు (పయత్నమునదెచ్చి ।
రఘుపతికనుగంట దీర్ఘనయనమున । కరమొప్పగాగట్టి కరుణాకరులకు ।
మునిదీవించియా శేసల్లాజల్ల । నడచిరియిరుగడల సురదుందుభులు(మోయ
దేవేం(దునగరిలో దేవదుందుభులూ । వెయివేగముల(మోసె వెయ్యివిధములనూ ।
మదహస్తిబోల రఘుపతిపాతుదెంచి । నవనిధులమీద తనకరములటుజాచే ।
పరిమళాదులమీద ఫలములామీద । తేనెకడవలమీద తేటబడజాచే ।
వస్త్రాలమీద కరములటుజాచే । పూలరాసులమీద పురుషోత్తమూడూ ।
హస్తములుజాచి హరియుల్లభంబట్టె । రఘువంశరాజులూ అనేకములుతొల్లీ ।
పట్టముగట్టిరాసులు ముట్టివత్రూ । ఇట్టిలక్షణమైన రాసులెన్నాడు ।
ముట్టిచూడగలేదు ముట్టెమురవైరీ । అట్టియవసరాన వాశిష్టమహామునియో ।
సుమంతులబిలిచియో పనులానతిచ్చే । తేరాయతముజేసితే బంపెవేగా ।
రఘునాయకులు ఎక్కరమణితోగూడా । శ్రీరాములెక్కేటి తేరులాదెచ్చే ।
ఇం(దనీలమ్ములా తోరణములుగట్టీ । ఇక్ష్వాకుతేరుయుత్తర ద్వారమందూ ।
పచ్చిపగడాల తోరణములుగట్టేరు । పరమాత్మతేరు పడమరద్వారమందూ ।
అచ్చముత్యాల తోరణములుగట్టి । అచ్యుతులతేరు దక్షిణద్వారమందూ ।
సువర్ణంవుతోరణములు జూసిగట్టేరు । సూర్యకులతేరు తూరుపుద్వారమందూ ।
తేరులోనవరత్న ఖచితమౌచున్నా । గద్దెపీటమర్చిరా కాకుత్స్థులకూ ।
రఘుపతికి విజయమ్ము చేయించమనిరీ । జేజేరఘురామ జయరామచం(దా ।
జయజానకీనాథ నగధరుడరామా । సీతాపతితేరు శీఘ్రానయెక్కూ ।
అనియిట్లుతనగురువు లొప్పనుదుతియింపా । రఘుపతిరత్న సింహాసనముదిగెనూ ।

మనోహరుడు యేతెంచెచిరునవ్వుతోటీ । సర్వంబింబోళినీ పన్నినారథమూ ।
నారాయణుండెక్కె రమణితోగూడీ । రఘుపతిరథమెక్కె సుదతితోగూడా ।
కాలిపెండెముగట్టి మ్రోసెదుందుభులూ । జోళ్ళునాగస్వరములు బూరగములూ ।
తాళగతిమద్దెళ్ళు మేలమైయొప్పే । చిన్నికాళెలుబట్టి చెలగిమ్రోయగనూ ।
ఏవీధివచ్చునో యెరుగవతెనన్ని । అరువై వీధులవారు ఆయత్తబడిరీ ।
హేమవర్ణమ్మునా ప్రేమచేపట్టి । స్వామి హెచ్చరిక పరాక్రిమలీలలనూ ।
సందడిధ్వనులతో సర్వేశ్వరూడూ । ముందరగొనియాడు మూకలటుగొలువా ।
అవనిజతోడనూ ఆదిదేవుండూ । ఆణిముత్యాల తోరణాలొప్పదూరే ।
ఇందుముఖతోడనే ఇనకులరామూ । ఇంద్రనీలాల తోరణాలొప్పదూరే ।
మైథిలితోడనే మన్మధునితండ్రి । మరిమాణిక్యాల తోరణాలుదూరే ।
ఇంద్రజిత్తునిజంపి ఇంద్రాదిసురలా । బాధమాన్పిన సౌమిత్రిపాడేరూ ।
అన్నకంటెవ్రతము అధికముగనిలిపినా । పుణ్యమూర్తీ భరతదేవునిబాడేరూ ।
మిత్రసంహారుడూ సౌమిత్రితమ్ముడూ । శతృఘ్నుదేవుణ్ణి చెలగిబాడేరూ ।
పువులవసంతాలు చాలధూపాలూ । చాలకర్పూర హారతులదీపాలూ ।
చెరుకుచేతుల రామచంద్రునికింటింటా । కస్తూరిమొదలైన ఘనపరిమళాలూ ।
సుదతులుతెచ్చినా కానుకలందుకొనుచూ । నాదావినోవి శ్రీనారాయణూడూ ।
వేదఘోషలుజదువ విప్రులునువెడలా । సనకసనందనులు సన్నుతులుశాయా ।
జనకనందనకు సమర్పించుమనిరీ । తుంబురులునారదులు గానమ్ముశాయా ।
ఆడెనేనారదుడు పాడెతుంబురుడూ । తేరుపైమరిమంచి తేరుపొడవులనూ ।
ఆరూఢిగాజేరు ఆవనముగాంచే । ఇంద్రుడుకుబేరుడు ఈశ్వరుడుబ్రహ్మ ।
అందరుతమతమా వాహనములుదిగిరీ । సీతాపతీతేరు శీఘ్రానదిగెనూ ।
దిగెనురాముడు అనుజునికరముబట్టి । సీతచిటికనబట్టి శ్రీరాఘవూలూ ।
ఏతెంచెనుదుట పట్టముప్రజ్వరిల్లా । పట్టముగట్టుకొని ప్రభురాఘవూలూ ।
పార్వతీనాధునికి భక్తితోమ్రొక్కే । అడుగులపైనున్న ఆరామునెత్తి ।
ఆలింగనముజేసి అపుడుదీవించే । పట్టముగట్టుకొని ప్రభురాఘవూలూ ।
వశిష్టమహామునికి వందనముజేసే । అడుగులపైనున్న ఆరామునెత్తి ।
ఆలింగనముజేసి అతడుదీవించె । పట్టముగట్టుకొని ప్రభురాఘవూలూ ।
శాంతపతికీమ్రొక్కే లాభక్తితోనూ । అడుగులపైనున్న ఆరామునెత్తి ।
ఆలింగమునముజేసి అతడుదీవించె । పట్టమ్ముగట్టుకొని ప్రభురాఘవూలూ ।
పత్నితోగూడ తమతల్లులకుమ్రొక్కె । అడుగులాపైనున్న సతిపతినియెత్తి ।

ఆలింగనముజేసి వారుదీవించ్రీ । పట్టనముగట్టుకొని ప్రభు రాఘవులూ ।
శాంతకుమ్రొక్కెను అతిభక్తితోను । అడుగులపైనున్న ఆరామునెత్తి ।
దీవించెశాంతమ్మ దీవెనలుపెక్కు । భూభారముమోసి పుత్రులనుగనుమీ ।
శంకలేకారాజ్యము చెయ్యినాతండ్రీ ॥

సీత సురటి

(కిటతకిట,........)

పట్నముగట్టుకొన్ని ప్రభురాఘవులు । తులాపురుషముతూగె తోడ్తోడ రాజూ ।
పట్నముగట్టుకొని పత్నితోగూడా । కోసలేంద్రుండంత కొలువుగూర్చుండే ।
భోరునావత్తురే భోగాలవారూ । అతిశీఘ్రాన వస్తురాటవారెల్లా ।
కేళినేచనుదేంత్రు కిన్నెరాంగనలు । రంభఊర్వసులనగ రమణులిద్దారూ ।
అంగనలుచనుదెంతురా రాజుకడకూ । తారలుటమటములు తమ్మటమ్ములనూ ।
భోరునానాలుగు దిక్కులుమోగిసే । పిల్లంగోరుల గతికికాసె గోవులనూ ।
చిటితాలములమ్రోతాచిందెములమ్రోత । చిందెములమ్రోతకే ఇందుముఖియాడే ।
రంభాడగాజూచి రమణియొక్కర్తె కనకంపుపళ్లెరము కడువేగదెచ్చె ।
భమిడిపళ్లెముదెచ్చి ప్రయత్నమ్ముతోను । నిండజలములుబోసి నిలిపెసభనడుమా ।
ఎలనాగయీపువులు ఇందీవరములు । సరసిజకమలములు జలమందునుంచె ।
జలములబింధువులు చెదరకుండానూ । కనకంపుపళ్లెరము కదలకుండానూ ।
భమిడిపళ్లెరమునడుమ పద్మమ్ముమీదా । పంకజాక్షియాడె రఘుపతిజూడగానూ ।
పిల్లంబరమువేసి సయ్యానాయెగసీ । అందందమెలగుచూసిటుచెంగుజాచె ।
చిత్రవన్నెలపట్టు కాసెలుబోసీ । జవనించినరవికెలే జవనమ్ముమీదా ।
పసిడిసిరిగజ్జెలు పాదమున్రమోయా । ముదుపుకడియమ్ములు మోదమలరగను ।
కరమూననవరత్న కంకణాలమరా , కరములుదిప్పుతూ గజ్జతోడనాడే ।
రంభకంటేమీరి రాజహంసగమనా । కుసుమగంధాడేనూ కుముదమ్ముమాడి ।
వచ్చినతంత్రములు వనితలనుచూడా । పుష్పగంధాడినా పొద్దుంటిదాకా ।
మహిమలకువెరగందె మగువలనుచూడా । మూడవర్ఘామాయె త్రైలోక్యపతికీ ।
అలసిరిసతులనుచు అభయమ్ములిచ్చె । కాంతలుచనుదెంత్రు ఘనముతోడుతను ।
కంకణాలాచేతుల్లు కలయంగమోడ్చి । కనక స్తంభమ్ములను కాంతలుచేరుంద్రూ ।
మగువలకునొప్పేటి మణిహారములనూ । రఘుపతిదయచేసె రత్నహారములు ।
పధ్నాలుగూయేళ్ళు పళ్ళారగించీ । అలసినాడోరాజు ఆయర్కకులుడు ।
చాలించుకొలువింక శత్రుఘ్నవేగ । భోరునాపీడుగొల్పు భోగాలవార్నీ ।
శీఘ్రమునవీడుగొలుపు మావారలనూ । అట్టెవసరాన కౌసల్యమహాదేవి ।

జలకమ్ములమర్చించె సర్వేశ్వరులకూ । జలకమ్ములాడువారు జనులుబహుజనులు ।
తల్లివద్దకు వత్రుతమరుహర్షమునా । తడిబట్లువిడిచి యోపొడిబట్లుగట్టి ।
తల్లివద్దకువత్తురి తమరుహర్షమునా । కమలాక్షిశిరస్సందుకలసి వెలగగనూ ।
చెంద్రశేఖర్లొత్తురి తమరారగించా । కనకంపుగొడుగులు కలిసిపట్టగనూ ।
బ్రహ్మదేవుడువచ్చె లానారగించా । పట్టముశిరస్సునా ప్రజ్వలించగనూ ।
త్రైలోక్యపతివచ్చె లానారగించా । దొరలుమన్నీలు తన్నుబలసికొలువగనూ ।
జనకరాజేతెంచె లానారగించా । బంధువులుతనవెంట బలసికొలువగనూ ।
నందజనకుడువచ్చె లానారగించా । కోటిఋషులుతన్నుకొలుచు కొనిరాగా ।
వశిష్టుడేతెంచె లానారగించా । కోటిమునులుతన్ను కొలుచుకొనిరాగా ।
ఋష్యశృంగుడేతెంచె లానారగించా । కోటికపినాయకులు తన్నుకొలువగనూ ।
సుగ్రీవుడేతెంచె లానారగించా । అష్టదిక్పాలకులు చుట్టుతనుగొలువా ।
దేవేంద్రుడేతెంచె లానారగించా । రామలక్ష్మణులను నమ్మినాబంటూ ।
హనుమంతుడేతెంచె లానారగించా । శ్రీరామలక్ష్మణులకు నిజభక్తుడైనా ।
విభీషణుడేతెంచె లానారగించా । యెలుగులకుపెద్ద వెలుగులవేది ।
జాంబవంతుడేతెంచె లానారగించా । మానమైనట్టి భోజనశాలయందు ।
మేలైనకనకపీఠములపై నుంద్రూ । నవరత్నఖచితమౌ నడుమపీఠమునా ।
రఘుపతిలానొప్ప నగుచుగూర్చుండే ముత్యాలగద్దెపై మురియుచునంతా ।
సౌమిత్రితనఅన్న సరసకూర్చుండే ఈశ్వరుడుబ్రహ్మను యిత్తరూవచ్చి ।
స్వామికియిరుగడల గూర్చిండిరంతా । అల్లుడుఋష్యశృంగుడా మునులతోనూ ।
చల్లనిచంద్రకాంతపు వేదిమీదా । రామక్ష్మణులదక్షిణ భాగమందూ ।
ఆమునులుకూర్చుంద్రు అతిసంభ్రమమునా । అట్టెవసరాన కౌసల్యమహదేవీ ।
పళ్లెములమర్చించే పరమహర్షమునా । పళ్లెములఉదకములు భావ్యముగజల్లి ।
భమిడిపళ్లెరాలు ఉంచిరంతటనూ । ఇడ్డెనలుబెట్టిరే ఆయవసరమునా ।
కానదివ్వేలబెట్టి శ్రేణిపంక్తులనూ । మేలుగంగాజలము పానీయములుంచి ।
వడ్డించిరయోధ్య వల్లభులపంక్తి । ప్రథమమేవడ్డించె పాయసాన్నములూ ।
సిరిసేవపాయసములు సిరిపాయసములు । సజ్జపాయసము మంచిచొక్కమైనట్టి ।
పరిమళబియ్యముల పాయసాన్నములు । రాజన్నములు మంచిరమణీశాకములు ।
వడ్డించిరయోధ్య వల్లభులపంక్తి । చిక్కుడుకాయను సిరిపొట్లకాయ ।
కాకరకాయతో గారవడియమును । అరటికాయమొదలైన అట్టెకూరలనూ ।
అమరవడ్డింతురూ ఆరాజుపంక్తి । పనసకాయమొదలైన పాకంపుకూర్లూ ।

భక్తితోవడ్డింతురా రాజుపంక్తి । లాలింపుకూరలు తరచుగాదెచ్చి ।
చాలవడ్డింతురే సర్వేశ్వర్లపంక్తి । కందానుచేమానూ కాయపెండలమూ ।
కలసివడ్డింతురా కాకుత్థ్సపంక్తి । సెనగపప్పూ మంచి సిరిసెనగపప్పూ ।
వరుసపప్పులతోను వనరవడ్డింత్రూ । అచ్చంగకాచినా ఆవునేతూలు ।
కర్పూరరసనతో పరిమళింపగను । తగినవారికీతగిన బంధువులకల్లా ।
కీనుకుడకలనేత్లు చాలవడ్డింత్రూ । శ్రీభరతదేవరా శీఘ్రముగవచ్చీ ।
అపోశనములు వడ్డించే ఆరాజులకునూ । అపోశనములు వడ్డించిన అనుజ్ఞ్నిజూచీ ।
ధీరుడాశ్రీరామ విభుడానతిచ్చే । నీవున్నుమాయట్లు పద్మాలుగేండ్లు ।
ఆరగించవు అన్నపానాదులుడిగీ । మేమైనభరద్వాజు లాశ్రమమ్మునమూ ।
కుడిచితిమిగాని కుతికలుతడువవలెను । వివేకభరతనాపంక్తి గూర్చుండీ ।
భుజియింపుమనిరి యాపురుషోత్తమూలూ । తగినవారికి తగినవరుసవడ్డించా ।
శతృఘ్నుడున్నాడు జననియున్నాది అనియిట్లుతమఅన్న ఆనతియ్యగనూ ।
కూర్చుండిభరతుడూ కుడువకడియెత్తే । భమిడిచట్లాతోను పాయసముదెచ్చీ ।
అతివకౌసల్యాను ఆసుమిత్రానూ । పరగగాకైకమ్మ అరసివడ్డించా ।
బంధుకోట్లాతోను తమరారగింత్రూ । అరగించెటికపుల వనచరులజూచీ ।
ధీరుడాశ్రీరామ విభుడానతిచ్చే । అరటిపండ్లూతేరె ఆర్కజేశునికీ ।
నలనాధునికిభక్ష్య భోజనములుతేరే గుహునిపంక్తికితేరే కూరగాయలనూ ।
బహువిధమ్ములజేసి పంపుశతృఘ్నా । నీతంత్రితలచుకొని మిరియంపుకూర్లా ।
మాతోడచవిచూడ నీలుడాయనెనూ । వరుణుడుఉద్యాన వనముపెద్దొక్కో ।
మాకువిందనితెచ్చె పనసపండ్లానూ । ఆతొనలురసములూ ఎంతైనతీపా ।
లాజాంబవంతునికి తలములగపోయుడీ । అడవులోకాచినా ఆములగపండ్లూ ।
అక్కఋష్యశృంగునకి చాలవడ్డించూ । తేనెతొనలిడ్డెనలు దివ్యాన్నములనూ ;
దేవబ్రహ్మణుల పంక్తికితేరవడ్డించు । మండిగలుమరిపెక్కు పిండివంటలనూ ।
మామజనకులపంక్తి మారువడ్డించు । పచ్చళ్ళుయిగురులే పాయసాన్నములూ ।
బ్రహ్మదేవరపంక్తి పరగవడ్డించూ । శ్రీరామదేవర శివుదిక్కుజూచీ ।
కప్పెరబెట్టామనిరి కరుణాకరులకూ । కప్పెరబెట్టామాకు తప్పేమిలేదూ ।
వినీవిద్యనిగిడింది విశ్వమంతానూ । సదాశివునికి చల్దియోదెమ్మూ ।
సరుగునాదేబంపు జానకిమరదీ । దశకంతుమర్దించే తమ్ములుమీరూ ;
దప్పిగొనియున్నారు భరతుడావినుమీ । క్షీరకలశమ్ములే శీఘ్రముగదెచ్చి ।
శిరస్సునపొయ్యవలె శ్రీరాఘవులకూ । వారికివారికికడు సంభ్రమైనా ।

ప్రియములుజెప్పుచూ ఘనులురాఘవులూ । శ్రీరాఘవేశ్వర్లు హనుమంతుజూచి ।
నయనసంజ్ఞలఅతణ్ణి చేరంగబిలచే । శ్రీహస్తముసహనుమ చెయ్యొప్పబట్టి ।
శ్రీరాఘవేశ్వరులు ఆనతిస్తూరు । ధీరుడవునిర్మలా చారుడవునీవూ ।
ధీరుడవుఅతి గంభీరుడవునీవూ । పుత్రుడవుపుణ్య చారిత్రుడవునీవూ ।
మిత్రుడవునీవు సౌమిత్రికన్నానూ । ఈసేతుగట్టుటా ఆలంకగనుటా ।
ఆరావణునిజంపనా సీతదేనూ । ఈతల్లులీతమ్ములీ బంధుజనులూ ।
ఈమంత్రిగణముతో నీరాజ్యమేలా । అక్షయకులనామ మన్నినివీవూ ।
నీకతమ్మునగలిగె నిఖిలగుణశౌర్యా । మెడబలిమితలప కొమ్ములవాడిగాక ।
సీతేశ్వరమాకు యెక్కడిదిబలిమీ । మీరుకలుగగ మాకుసకల కార్యములూ ।
అన్నినిసాధ్యమూ అయ్యెరఘురామా । లేళ్ళఅడవిపులి లేళ్ళనుగాక ।
కోళ్ళనుబెంతురా కోసలేంద్రుడా । మాభాగ్యమునకైక వరమడిగెగానీ ।
అడవిమృగములయేలు అవనిపతిగలడా । కోతూలమనిపెద్ద కోనియాడునట్టి ।
ఖ్యాంతిబడ్డాయట్టి ప్రభువులుంగలరా । ఉత్తమవంశజులు క్షత్రియులుమీరు ।
పొత్తుకుడవామాకు ఉత్తముడతగదూ । పూర్ణాధిమీరొక్క కడిపుచ్చుకోగా ।
కుడిచెదననిన హరికుడువకడియెత్తె । కడిచేసిఅవాయు తనయునికినిచ్చీ ।
ఉత్సవమ్మునమేను ఉప్పొంగెరాజూ । ఆపళ్లెమెత్తుకొని హనుమపైకెగసె ।
పారణకివకమెతుకు పవనజుడుదాచే । అనిసిచెట్టూమీదకూర్చుండిహనుమా ।
జమ్మిచెట్టూమీద కాళ్ళుజాచుకొనీ । అంతారగించెనేలాను హనుమన్నా ।
క్రమ్మరమరిఖమిడి పళ్ళెముదెచ్చి । పంచపదార్థములు పరగవడ్డింత్రూ ।
అల్లమ్ముమొదలైన అరవైపచ్చళ్లూ । అమరవడ్డింత్రురా అచ్యుతులపంక్తి ।
చల్లరసము మొదలయినరసావళ్లూ । వడ్డించిరిఅయోధ్య వల్లభులపంక్తి ।
వడియగట్టిన హేమపాలు పెరుగులనూ । వానించినమజ్జిగలు వనితలొడ్డింత్రూ ।
గోష్టములబట్టేరు గరియలకుదకములూ । పణతులందియ్యగా హస్తములుగడిగ్రీ ।
ఉష్ణోదకముదెచ్చి సర్వేశ్వరులకూ । శ్రీలక్ష్మిసహితముగ చేతులకుబోస్రీ ।
పొలుపైనపూల చప్పరములోపలికీ । మలయుచుమలయ మారుతముపీచా ।
జనపతిభోజన సమయమ్ముగడచినావెనుకా । కనకసింహాసనము గద్దెకొలువుండే ।
విభీషణుడూపెక్కు పీడెములుదెచ్చి । శ్రీరాఘవేశ్వర్ల చేతికందించే ।
పీడెమందుకుని వినయమ్ముతోనూ । వరుసతోదయచేసె వాలిమర్దనులూ ।
పదమరయూము ప్రొద్దున్నరాజుపంక్తి । కుడిచిలేచెంగిళ్ళు కలయవార్తూరూ ।
పార్వతికిసరస్వతికి భావజునిసతికి । కుంభసంభవుసతికి అరుంధతికిమొదలూ ।

ఋషిపత్నులకు దేవకన్యలకునెల్లా । రతిమొదలైన దేవాంగనలకెల్లా ।
చంద్రరోహిణీ మార్తాండుఁనియుషకూ । యింద్రుముఖులకు కనకమందిరములోనూ ।
భూదేవిమొదలైన పుణ్యాంగనలకూ , కౌసల్యబెట్టించె కనకపీఠములు ।
శాంతనురత్నపీఠము నందునుంచి । సీతగూర్చుండె ముత్యాలగద్దియనూ ।
మాళవిఊర్మిళా మగువశ్రుతకీర్తి । సీతపంక్తికివత్తురి శాంతతోగూడ ।
తల్లులుచుట్టాలు తగినబంధువులు । సీతకీశాంతకిరుగడల కూర్చుంద్రూ ।
జనకుసుతచెల్లెళ్ళ కనకపీఠములా । జనకసుతనుకలసి సంభ్రమున గూర్చుంద్రూ ।
అట్టివసరాన కౌసల్యమహాదేవీ । పళ్ళెరాలమర్పించే పరమహర్షమునా ।
పళ్ళెరాలఉదకమ్ములు పారంగజల్లి । భమిడిపళ్ళెరాలు వుంచిరంతటనూ ।
ఇడ్డెనిలుబెట్టిరే ఆయవసరమునా । కానదివ్వేలుబెట్రి శ్రీణిపంక్తులనూ ।
గంగాజలాలు బంగారుచెంబులను । రంగుగాబెట్టించె అంగనలసరసా ।
ప్రథమమేబెట్టించె పాయసాన్నములూ । శిరిసేవపాయసము శిరిపాయసములూ ।
సజ్జపాయసము మంచిచొక్కమయినట్టి । పరిమళబియ్యముల పాయసాన్నములూ ।
రాజాన్నములు మంచిరమణిశాకములు , వడ్డించెకౌసల్య వైదేహిపంక్తి ।
చిక్కుడికాయాను సిరిపొట్లకాయా । కాకారికాయతో గారవడియయులూ ।
అరటికాయమొదలైన అట్టెకూరలనూ । అమరవడ్డింతురూ ఆదేవిపంక్తి ।
పనసకాయమొదలైన పాకంపుకూర్లూ । భక్తితోవడ్డింత్రు వైదేహిపంక్తి ।
తాలింపుకూరలు తరచుగాదెచ్చి । చాలవడ్డింతురా శ్రీదేవిపంక్తి ।
కందానుచేమాను కాయపెండలమూ । కలసివడ్డింతురా కమలాక్షిపంక్తి ।
అప్పడమ్ములు వడియమ్ములూమంచి । ఒప్పైనయొరుగులాతో నూరుబిండీ ।
పాలతిమ్మనమ్ములే బూరగుమ్మళ్ళు । పాలిండ్లుగదల వడ్డింతురంగనలా ।
రాజాన్నములుగనక భాండములతోనూ । తనచేతికందిచ్చే తరుణికౌసల్య ।
సుమిత్రమొదలైన సుదతులతోనూ । వడ్డించెకౌసల్య వైదేహిపంక్తి ।
చిట్టిచిట్టికన్యలా చెలగివైదేహీ । పంక్తివడ్డింతురా పద్మముఖులెల్లా ।
అచ్చమైగాచినా ఆవునేతూలు । కర్పూరరసనతో పరిమళింపగను ।
తగినవారికితగిన బంధువులకెల్లా । కీలుకుడకలనేత్లు చాలవడ్డింత్రూ ।
అనిజెప్పియొకరొకరి యుపచారములనూ । కౌసల్యజెప్పి కళ్ళెత్తమనిబలికె ।
అనియిట్లుకౌసల్య ఆనతివ్వగనూ । కలిపిపాయసము నేత్లుకుడవక్ళ్ళెత్రి ।
మారురాజాన్నములు మీగడాపెరుగూ । ఊరగాయలుచల్ల యుప్పువడ్డింత్రూ ।
పురములోగలయట్టి భామినులుజూచీ । సంతోషమునవారు యుప్పొంగిరంటా ।

అనుకొనుచునొకరొకరి యుపచారములనూ సీతతల్లినిజూచి కాంతయిట్లనెనూ ।
అత్తరోవినవే మాఅమ్మఉపచారం । కాయనేరదువలసినా పదార్థములూ ।
అడిగివడ్డించుకొమ్మనెను లాకాంతా । అనికాంతబలుకగా వినిసీతతల్లి ।
వినయముగకౌసల్య వినగనిట్లనెనూ । దశరధులులేని వెలితియొక్కటేగానీ ।
ఉన్నవెలుతులులేవు యువిదరోమనకూ । శచీదేవీసరస్వతీ రతిదేవినిన్ను ।
మతినున్న అరుంధతీ ఋషులభార్యలను । రాముపట్నము నిమిత్యార్థభావమునా ।
చూడగలిగెను సుదతులారమిమ్మనెను । అనికాంతబలుకగా వినివివేకైనా ।
గిరిజయిట్లనేను మునినాధుభార్యకును । మీకతమ్ముని ఋష్యశృంగుడేతెంచే ।
రాముడుదయించె రావణుడుచావగను । దేవకన్యల చెరలుదేవి ఆసీతా ।
శామాన్విఅయోధ్య పురముకేరాగా । సృష్టిసుతతోకూడ చెలరేగినేడూ ।
పట్టముగట్టగా భరతాగ్రజులకూ । ఎన్నెన్నినిమిత్త భావములకేకాంతా ।
కనులారమిముచూడ కలిగెనేడనెను । అనుచునుయొకరొకరి యుపచారములనూ ।
మొలకనవ్వులకాంత పలికెకూర్మిళనూ । నిద్రబోయి పధ్నాలుగేళ్ళుఅయోధ్యలో
భుజించుకున్నట్టి భూమీశుపత్ని । చాలనుపాయసము మేలైనపిండి ।
వంటలుకలవంట వొంటరాసులను । సంతుష్టిగాకుడిచి సరయునదినీళ్ళు ।
వాంఛతోలాగవే వచ్చెలక్ష్మణుడూ । నిర్విచారము నిద్రలేదుయిరాత్రీ ।
సరసమాడావలెను సౌమిత్రితోను । అనికాంతపలుకగ నవ్వుతువూర్మిళయూ ।
ఊరకున్నంతలో జనకసుతబలికే । సతులరూపెరుగని ఋషీతల్పమందూ ।
ఋష్యశృంగుడు అన్నమీభ్రమంబడెనూ । ముగ్ధరాలవుచున్న ముగ్ధవోవదినే ।
బుద్ధినీవెనుకసుమ్మ పణతూలకెల్లా । మీరుపెద్దలు మీకుప్రతియుత్తరములూ ।
ఇచ్చేటివారు యెంతటివారుగలరూ । వదినెగారట మీరుమరదళ్ళతోనూ ।
నవ్వేటిభాగ్యమెంతటి వారికిగలదూ । మీవంటివదినగార్లూ గలగభమిడి ।
పువులపూజిస్తిమో పురుషోత్తములనూ । కాంతనుమన్నించి సీతవేడుకలా ।
శతకీర్తిచెయిబట్టి అతివలాలేచే । ఆరగించిలేచినా అతివలకునెల్లా ।
కరములకుదకముల కడుగంగబోత్రూ । కరములుగడుగుకొని కాంతలందరూ ।
భవనములోనికిని పణతులేతెంచీ చిట్టిచాపలురత్న కంబళ్ళుపరచీ ।
సుదతులనుగూర్చుండుమనెను లాకాంతా । సురపుష్పములు కాంతసుదతులకునెల్లా ।
కురుములాతురిమనే తోయజాగంధీ । కస్తూరికలుపుకుని కాంతయూర్మిళయూ ।
చుక్కబొట్టులనిడును సుదతులకునెల్లా । పరిమళగంధములు భరతులదేవీ ।
ఉరమెల్లనలదెనూ యువిదలకెల్లా । ఘనమైనకాంతి చేమెరుగుగిన్నెలలో ।

అమరంగకెంపులా అక్షతలుకలిపి । అర్ధచంద్రునిబోలి అంగనలునుదటా ।
ముద్దుశతకీర్తిడెను ముదముతోనపుడూ । సౌమిత్రితల్లి లాసంభ్రమమ్మునను ।
కర్పూరవీడెములను కాంతలకునిచ్చే । తగినవారికితగినట్టు కట్నములూ ।
కౌసల్యదెప్పించి కట్నమిప్పించె । సీతయునుశాంతయును శుభసంభ్రమముల ।
సుఖగోష్టిచేయుచూ సుఖమునందుండ్రీ । శోభనముసంపదలు శుభకరములాయే ।
విఘ్నములుగాకుండ విఘ్నేశ్వరుడా । నీకునమస్కారము జేసేముదేవా ।
ప్రస్తుతింపుదుదేవ విస్తారముగనూ । స్తోత్రములుచాలగా జేసేముదేవా ।
సూడిదహరిరామచంద్రూనిసతికీ । సురటికానుకదెచ్చే సురరాజుదేవీ ।
నవరత్నములు మొదటనడుమబంధించ్రీ । ప్రభగల్గుముత్యాలు యిరుగడలజేర్చె ।
పగడంపుకానుకే పచ్చలంకించి । జగదీప్యమానముగ కుందమునచెక్కే ।
దేవకుసుమంబులను బాగుగానల్లి । ఆమంచిసురటి సోమునికళబోలు ।
ఇంద్రునిసతి రామచంద్రూనిసతికీ । అందముగకానుకా నమరంగదెచ్చె ।
అమరాంగనలుతాము అంజనీచేరా । అమరేంద్రులసతి పలికెఅచ్యుతులసతిని ।
వేదములుచదువగా విప్రవాక్యమునా । ఆదినుదయించినా అవనిజవునీవే ।
ఆదికిన్నరివైన వేదవతికాన్యా । వేదగోచరవీర రాఘవులరాణీ ।
తండ్రిసంకల్పము తగసిద్ధిజేసి । పుండరీకాక్షులను పురుషగాకోరి ।
ఉగ్రమునరావణుని యుక్కణచవలసి । నెపమణచవలసి చపలాక్షిక్రోధమునా ।
భూమియాకాశంబు కూడిన్నచోటా । నీమముగతపమున్న భామవునీవే ।
ఆరాక్షసుడుకేరి అసురమార్గమున . లాబోకకాలసర్పము చెనణగినట్టూ ।
తపమ్ము విఘ్నముచెయ్య దానవ్రునికులము , నెపమణచవలసి చపలాక్షిక్రోధమునా ।
పంకజంబున బుట్టిలంక కేతెంచి । కొంకకనీతలలు కొందునికననుచూ ।
నీలంక కేతెంచి నీవనమునందు । చరనుండినిను చెరతువదరకికననుచూ ।
బంక్తికంఠుడనిన్ను చంపింతుననుచూ । పంతమాడినయట్టి పణతివినీవే ।
ఆరాక్షసుడుపాపి యానిశాచరుడూ । సోకినదేహమ్ముతోనుండననుచూ ।
నేత్రమునఅగ్నిహోత్రములు పుట్టించి । ఆతపోదేహమాహుతి జేసివిడిచి ।
పద్మకొలనుకువచ్చి పద్మమ్మునందూ । ఉద్భవించీనట్టియువిదవునునీవే ।
ఆతామరలుపంక్తి క. తుండుగోసి । ఇందీవరములు దెచ్చియింతులకునిచ్చె ।
మరివక్కనాడు తామరపువులసజ్జా । ఇరువదిచేతులకు బరువాయెనెత్త ।
ఇంతిపువ్వులసజ్జ అతిభారమైన । చింతింపుచూవచ్చె పంక్తికంఠుండూ ।
బరువాయెయీపువులు పణతిరోవినవే ; వివరించివెదకివెలదులు ముడువుడనెనూ

పతిపలుకగా భమిడి సజ్జలోపువులూ । వివరించిచూడ ఒకకమలమ్ము నందూ ।
లక్ష్మికళగలయట్టి లక్ష్మినినుగాంచి । విస్మయముపడి రాక్షసేశ్వర్లదేవీ ।
సీతకమలములోబుట్టి శ్రీలక్ష్మితాను । ఏతెంచెమనలంక కేమికారణమో ।
లంకకుమనకున్ను రాక్షసేశ్వరుడా । మంచిదాతెలసినా కెరిగించుమనెను ।
మంచిదై తేకననీ పెంచనీపుత్రీ । ఎంతవారికికలమ యీపృథివియందు ।
అనిసతిపలుకగా విన్నిరాక్షసూడూ । విప్రులాబిలిచివినయమ్ముతోనూ ।
అసనమ్ములుబెట్టె భూసురులకెల్లా । విప్రులకుకర్పూర విడెమ్ములిచ్చి ।
విప్రులకురాక్షసుడు విన్నపముజేసె । ఆశ్చర్యమిదియొకటి చూస్తిరాయనెను ।
శరణుశంకరునీ యాధరుడివెలపలనూ । ఎన్నగలకొలనులో నున్నతామరలూ ।
ఆపువులు నవలక్షకోటినేగోసీ । శ్రీకంతునిపూజింతు దినదినమ్ము నను ।
హరిదినముతప్పకుండ హరునిపూజించీ । ఆప్రసాదముదెచ్చి యింతులకునిత్తూ ।
ఆప్రసాదమునేడు చేతులకుబరువై । ఉండగాజూచియు విదలముడువమంటీ ।
మండోదరాపువులు మరివెదకిజూచీ । ఇందీవరములోను ఇంతిపొడగాంచే ।
కన్యపుట్టినవేళ కడుమంచిదైతే । సువర్ణవృష్టిమీకు కురిపింతుననెను ।
అనిరాక్షసుడుబలుక వినివిప్రవరులూ । తమలోనెతెలసి తలలూనుయిట్లనిరీ ।
లంకేశమీరడుగ బొంకంగరాదు । లంకకుత్పాతముగ రమణిబుట్టిందీ ।
సీతబుట్టినలంక చెడురాక్షసేశా । కాంతనీలంకలో గడియుండరాదు ।
రావణుడుచెడులంక తావిభీషణుడూ । ఏమికారణముగా నింతిపుట్టిందీ ।
పెరిగేటిఆల్ల మందసమునూదెచ్చి । కందువెలడములు పొందైనవెలిపట్టూ ।
మందసములోపలను మగువకునుపరచీ । దివ్యాంబరముదెచ్చి దేవికినిగట్టి ।
పరిమళగంధములు బాలకూనలదీ । లక్ష్మికళగలయట్టి లక్ష్మిదేవతకూ ।
ముత్యాలతొడుగులూ ముదముతోదొడగీ । దేవకుసుమములనే దేవిపూజించీ ।
కుసుమగంధిని మందాసములోననుంచి । ఫలములకొనితెచ్చి నైవేద్యమిచ్చి ।
చెలికాళ్ళదన్నుమని సాష్టాంగమొరిగి । మందసమ్ము నకు కవాటములు బంధించి ।
చంద్రసోదరిని జలనిధిగడువుమనెను । ఇన్నిన్ని చెప్పంపినా యీదేవితాను ।
సంతుష్టిపొందుటకు సామాన్యమనిరీ । విప్రులున్నూ ఇట్లువేడ్కతోజెప్పా ।
రాక్షసుడువెరచి కడుభయార్తుడాయె । కాలమృత్యువుకళ్ళ కనపడినటులు ।
మరణకంపముబుట్టి మరివణక దొడగే । వెరచిరాక్షస చక్రవర్తినిముషమునా ।
తనలోనదెలసి ధైర్యముదెచ్చుకొనెను । మత్తుడుతనపూర్వ వృత్తాంతమంతా ।
మరచియున్నాడు మాదాంధగర్వమునా । విప్రులూజెప్పినా విధమెల్లజేసి ।

రక్షసూనణచి నారమణివినీవే । జలనిథికడచియో నదివెంటవచ్చి ।
మిథిలాపురము నందు మేదినీలోను । ఉన్న జనకుడుయజ్ఞ మూకొరకుచాలా ।
శోధించనాగేటసాగె మందసమూ । నిధిగంటినని జనకరాజువినివచ్చి ।
మందసముదెప్పించి మరిదీసిజూచే । లక్ష్మికళగలయట్టి లక్ష్మినినుగాంచీ ।
ఉత్సవమ్ము నమేను యుప్పొంగిరాజూ । చంద్రునిజూచి జలనిధిపొంగినట్లూ ।
ఆనందభాష్పముల్లు అందందుగురిసే । జనకుడుజన్మాంతమున జేసినట్టి ।
తపసునకుమెచ్చి వరమీవచ్చినట్లు । విప్రముఖ్యులైనట్టి బ్రాహ్మణులబిలచి ।
జనకుడిట్లనెను తనసరిదొరలువినగా । దశరధులు పుత్రకామేష్టందుసుతులా ।
వడయుటకంటెతన బలమధికమనెనూ । సర్వలక్షణములను సంపూర్ణురాలూ ।
సర్వేశ్వరీరూపమున యవతరించె । నీకులపావనీ నీరజనేత్రి ।
లోకములురక్షింప శ్రీకాంతాబుట్టే । తనయమాత్రమేగాదు వినుజనకరాజా ।
కులముద్ధరించేటి కూతురీదేవి । ఈదేవిపుట్టినా యామహూర్తమునా ।
ఇకనొక్కతనయ జన్మించగాగలదూ । మెచ్చినమనస్సునాబండారముననూ ।
అచ్చుగావడిసి పుత్రికగన్ననాడూ । తప్పకనాకిమ్ము ధారుణీశ్వరుడా ।
దప్పదుమాపలుకులు తథ్యార్థమనిరీ । ముహూర్తముజెప్పిన జోతిష్కులకునెల్లా ।
కన్నుమడియగట్టు వర్గమ్మలిచ్చే । దేహియనువచనములు పాహియనిపించి ।
ధనధాన్యదానములు తాజేసెరాజు । కోటీవేలైనబంగారు పళ్ళెములా ।
సువర్ణములుదెప్పించి శోభితముగానూ । గంధకస్తూరికర్పూర వీడెములనూ ।
పుత్రినిగని పుత్రోత్సవముబెట్టె । జాతకర్మమ్ము నామకర్మమ్ములూనూ ।
నాతినీకుజేసినామమ్ము నిడిరీ । విదేహరాజుకీ వుదయిస్తివానీ ।
వైదేహీవ్యవహార నామమ్ము నిడిరీ । సీతళములోనీవు జన్మిస్తివానీ ।
సీతాంగననిపేరు చెలియనీకిడిరీ । జానకిజనక మాహరాజింటపెరగగా ।
జానకియనిజన్మ నామమ్ము నిడిరీ । శ్రీరామపట్టంపు దేవివీగానా ।
శ్రీలక్ష్మియనిపేరు చెలియనీకిడిరీ । ప్రఖ్యాతినామములు వెలసిల్లగానూ ।
చక్రధరులకు ప్రాణనాయకివినీవే । కలహంసగతినడల యెలనాగనీవూ ।
చెలికత్తెలూనీవు చెలిగియాడగను । తొలకరిమెరపు తళుకునామెరసినట్లూ ।
కొలువులోనున్న జనకుడునిన్నుజూచి । అల్లంతనినుజూచి జనకమహారాజు ।
తల్లిరమ్మనికరములనుచూచి పిలచే । రమ్మిముద్దులగుమ్మ రమ్మమాయమ్మా ।
రావమ్మజానకీ రాజ్యరత్నామా । తొలకరిమెరుపరా తోయజాగంధి ।
కమలదళనేత్రిరా కలహంసగమనా । వెలలేనిసౌపాణి ముత్యామారావె ।

ఇందుముఖిరావమ్మ కుందనపుబొమ్మా । కామునిరతికన్నకడు రూపవతివీ ।
బాలలబోలు సౌభాగ్యవతిరావే । స్వైరమున అలరుకోవెలరావెతల్లి ।
చదవులశారదా విగ్రహమారావే । దారిద్ర్యమునవిసికి తరుణినినుగోరి ।
కొలిచీనవారికొంగుల పసిడిరావే । వెదజల్లుకాంతలా విజయజయలక్ష్మి ।
మలయనైదువరావె వల్లిసిరిగింధీ । ఒప్పులకుప్పరా కర్పూరగంధీ ।
ఒప్పులేనట్టి ముత్యపుదురావమ్మా । చందనగంధిరా సాధుశృంగారీ ।
వాడనిపారిజాతపు బంతిరావే । షోడశకళలుగల సుందరీరావే ।
పుష్పమాలికరావె పౌన్నశిరిగంధీ । సుప్రదీపమరావె సుదతివైదేహీ ।
మురిపెంపునీమోము ముద్దుదీరగనూ । చెఱకువిరిగిన కలలజహ్నవిరాశి ।
వార్నిధివలెతొణకకుండేటితల్లి । వనదేవతారావె వరలక్ష్మిరావె ।
భూమిపైదేవతా శ్రీలక్ష్మిరావే । కమలదళనేత్రి రాసుకల్పవల్లీ ।
చుట్టాలసురభిరా కుంజరమైనలక్ష్మి । మదగజగమనరా మముగన్నతల్లి ।
చదారాలరావె చక్కనివేగుచుక్కా । గజరాజవరదులా కౌగిటనున్నా ।
మకరాదిసేనలా నాతిరావమ్మ । సోమకునిసాధించి శృతులుద్ధరించీ ।
మీనావతారులా మానినీరావే । ధరకుకుదురై కూర్మము బరువెల్లమోసినా ।
కూర్మావతారులా గొంతిరావమ్మా । వడివేగిరముబోయి వసుధకొమ్మెత్తినా ।
వరహావతారులా పణతిరావమ్మా । కలడన్నప్రహ్లాదుడు కంభమునవెడలినా ।
నరసింహావతారులా నాతిరావమ్మా । బలినిమూడడుగులు పాదమునమట్టినా ।
వామనావతారులా వనితరావమ్మా । క్షత్రియులనణచియో రణమందుపరశూ ।
రామావతారులా రమణిరావమ్మా । రాక్షసులనణచియో లక్ష్మిచేకొన్నా ।
రామావతారులా రమణిరావమ్మా । గోవర్ధనమువెల్ల గొడుగుగాబట్టినా ।
కృష్ణావతారులా లక్ష్మిరావమ్మా । పురసతులయిరువుల పుచ్చిపురిగొన్నా ।
బుద్ధావతారులా పొలతిరావమ్మా । కలియందుదుష్టులను కలయపురిగొన్నా ।
కలికావతారులా కలికిరావమ్మా । ప్రథమనామమ్ములా శ్రీదేవిరావె ।
విదియనామమ్ములా శ్రీలక్ష్మిరావే । తదియనామమ్ములా అమృతోద్భవీరావె ।
చుతుర్థమునసర్వ సుందరిరావె । పంచమమ్మునవిష్ణు పత్నిరావమ్మా ।
షష్టినామమ్ములా వైష్ణవీరావె । సప్తమమ్మున వరారోహరావమ్మా ।
అష్టమీనామముల హరివల్లభిరావె । నవమినామము శారదమనిపుత్రిరావె ।
దశమినామముల దేవదేవకీరావె । ఏకాదశినామముల శ్రీలక్ష్మిరావె ।
ద్వాదశిమున త్రిపురసుందరిరావె । దశావతారమ్ముల ద్వాదశనామములా ।

వసుధసుతనినుగొలచు వారలకునెల్లా । బాసిపోవుపాపములు పొందుపుణ్యములూ ।
పరిమలముతోడనే ప్రభువుదీపింపా । మలయుచుమొలకరా మముగన్నతల్లి ।
వేదాంగిరేఖరా నాదావినోదీ । వేదాంతవేద్యులా వెలదిరావమ్మా ।
పుత్తడిబొమ్మరా భూభారమంతా । నెట్టుకొనిపాపబుట్టిన పణతిరావె ।
మాకులంబునబుట్టి దేవాలయమున । తిరముగసిరులనెత్తిన పణతిరావె ।
కొసల్యానందనులకు కంఠమాలిచ్చి । కాకుత్థ్సుగోరినా కమలాక్షిరావే ।
వారిజానాభూలా వక్షస్థలమునూ । బాయకున్నట్టి జీవరత్నమారావే ।
అనియిట్లుతమతండ్రి అంకించిబిలువా । వినిజానకేతెంచె విభవమ్ముతోనూ ।
ఆభయమునతొడిగినా ఆభరణమ్ములూ । రవళిజేయుచుపెద్ద రాజసమ్మునను ।
రాచిలుకరాజుచేతికి వాలినట్టు ఓజతోతమతండ్రీ యొద్ధనిలుచుండే ।
కూతురునియెత్తుకూ జనకమహారాజూ తొడలపైబెట్టుకుని ఆఘ్రాణించెశిరసూ ।
బ్రహ్మగన్నట్టి పరబ్రహ్మకూగానీ । తల్లినిన్నియ్యనని ఆజనకరాజూ ।
స్వయంవరముచాటించె సప్తద్వీపపతులా । భూపతులరాబంపు పుడమిపాలకుడూ ।
ధనువుశృంగారించి పుడమిపాలకుడూ । ఉంచిజనకుడుపలికె నుర్విపాలకుడూ ।
విల్లుముత్తునకలగ విరచెడిదిచూడుడీ । విభవమ్ముతోనెక్కు పెట్టెడిదిచూడూ ।
వీరరసముననారి బిగియించిధనువూ । చనగానుదాని ఘోషణిజేయుచుండే ।
అనిజనకుడాడగా చిరుత మహారాజులూ । ధనువుకడకేతెంచి తమరూరకుండ్రు ।
తమబాహుబలిమిగల సప్తద్వీపపతులూ । భూపతులువిల్లెత్త నోపలేరైరి ।
అవనీదళాలుగల అవనీధరూలూ । నివ్వెరగులై పడివెర చూరుకుండ్రు ।
జనకుడువిచారించి చేసినప్రతిజ్ఞా । భంగమ్ములాయే యీరంగమ్ముకొరకూ ।
తనయెకోరినయట్టి వరునునికిపెళ్ళి । చేయకప్రతిజ్ఞచేసినే వెఱ్ఱినైతీ ।
యేమిసేయుదుననుచు ఆజనకరాజు । చిన్నబోయికొలువులో చింతింపుచుండే ।
కాకపక్షములతో కడుముద్దులొలుకా । శ్రీపతిశ్రీరాఘవేశ్వర్లువత్రు ।
తాటకినివధియించి కౌశికునిక్రతుపు । కాచుద్ధరించి యాకారడవిలోనూ ।
అహల్యశాపముబాపి ఆక్షణమేశివునీ । విల్లుముత్తునకలగవిరచె నిమిషమున ।
జనకులకుసంతోష చిత్తమొనరించి । జనవల్లభులునిను తోడుకొనిరాగా ।
ఎదరించిపరశురాముడు పుణ్యలోకా । లోకముసకుచనకుండ బాణమునువేసే ।
అవనిజనినుగూడి అయోధ్యలోస । క్రీడజేయుచురాక్షసారి సుఖముండే ।
దశరధులురామునకభిషేకమ్ముజేయు । అసురబాధలకోడి అమరులందారు ।
విఘ్నముశాయమని విఘ్నేశ్వరునిప్రార్థించే । మందరకైకమరచిన వరముదెలుపా ।

కానలకునేతెంచి దానవులనెల్లా । హూనిజంపించినా మానిసినీవే ,
క్షీరవారిధికన్న భూరమణతనయా । పేరుగలజనకులా పెద్దాడపడుచా ।
చిలకపలుకుల చెలియతిలకమాభూమి । తపనకులవర్ధనులు సతిపుణ్యవతివే ।
క్షీరాబ్ధిశయనులా చెలియమాకెల్లా । అభయదానమిచ్చినా అమ్మవూనీవే ।
చెరనుండిమాచెరలు విడిపించినట్టి । కాంతనీఋణమంత తీర్చుకోగలమే ।
మాచెరలువిడిపించి మమ్మురక్షిస్తివీ । అలుపుతీరగసురటి అవధరించనెను ।
సురటందుకొని సీతసురరాజుసతికీ । వెలయంగకర్పూర వీడెమిప్పించే ।
తనకిచ్చినాసురటి ధారుణీతనయా । శాంతకువిసరమని శతకీర్తికిచ్చే ।
శాంతకుసీతకు శతకీర్తిసురటి । ప్రీతివిసరగచేతి భూషణాలరయ ।
మాళవీసీతపాదార విందములు । మరివత్తగా ఊర్మిళాకు మణచివ్వా ।
ప్రమథగణములసతులు పార్వతినిగొలువా । ఛామరాకుమణచి యగవెయివన్నె విసరా ।
కొలువిచ్చేటిసుతులు కొలిచేటిసతులు । సరసమాడేటిసతులు సౌభాగ్యవతులు ।
సరిసమానముగానుసతులు తనుగొలువా । వెలిగినట్లుండెమైథిలీ కొలువులోనూ ।
క్షీరకన్యకచుట్టు వారిధీనడుమా । కోరికెందామరలు తీర్చినట్లుండూ ।
తగుతామరలుకొన్ని వికసించినట్లు । తగినపుష్పాలచే తావిగొన్నట్లు ।
అల్లుకొనితామరలు నల్లకలువలును । అల్లిబిల్లయిపూసి వెల్లిగొన్నట్లు ।
కొలనులలోను కలహంసలున్నట్టు । కనకమేడలలోను కాంతలందారు ।
ఆభరణములకాంతీ అతివలకాంతి । శోభిల్లుభువనేశ్వరములలోకాంతీ ।
పణతులాకాంతి యాభరణములకాంతీ । కనకమేడలలోను కంభములకాంతీ ।
నిలువుటద్దములు తళతళమన్నట్టు । తరుణులచెక్కుటద్దములదొకకాంతీ ।
పంచరత్నమ్ములా బంతులున్నట్టు ఇంతులునవ్వినా దంతములకాంతీ ।
పణతులుకట్టిన పట్టుపుట్టములు । చెరగుసరులముత్యములు దొకకాంతీ ।
మెరపుతీగెలుభూమి మెరసినట్లుండూ । కొమ్మలుతురిమినా తురిములదికాంతీ ।
మెరుగుతీగెలుభూమి మేలైననెమలీ । కదుపులుపురివిచ్చికమ్ముకొన్నట్లు ।
తుమ్మెదగుంపులు కమ్ముకున్నట్లు । కొమ్మలుతురిమినా కొప్పులాకాంతీ ।
కొమ్మలుతురిమినా కొప్పులలోను । విరులువికసించినా పరిమళములావీ ।
పరిమళాగంధాలు పణతులమేనా । మరిమలయమారుతము వసియించుతావీ ।
ఎంతైనగాదుసుమ అపనిజాకొలువూ । ఎంతవింతైయొప్పె నంతఃపురమ్మూ ।
కుప్పలుగరాక్షసా కప్పలనుమ్రింగీ । ఒప్పుచున్నాకాల సర్పమ్మువలెనూ ,
రాముడనేమంత్ర వేదికిచిక్కిభమిడీ । మేననెడిపెట్టెలొ మెలగుచూనుండే ।

కోడలుమేడలో కొలువుండగాను । వేడుకచూతమని చేడెలందారూ ।
పంక్తి రథుసతులెల్ల పరమహర్షమునా । సంతోషమునజానకీ కొలువుజూడా ।
సుమిత్రతనకనుల జూచిలాబోయీ । కౌసల్యకిట్లనెను సంతోషమునను ।
ముక్కోటిదేవలాంగన లెల్లకొలువా । అక్కచూస్తివే మనాచక్రధరులసతినీ ।
కందువమాటలా కనకగిరిగున్నా । కమలజునిసతి మొదలుకామురతి వెనుకా ।
ఇంద్రసతిసహితముగ చంద్రసతిజేరీ । ఇంద్రాదిదేవలాంగన లెల్లకొలువా ।
మనగృహంబింత పావనమ్మాయేనేడూ । జానకినిరామచంద్రుడు పెండ్లియాడా ।
శాంతకూతురుగాను సీతకోడలుగా । నోచిననోములన్నియు సఫలమాయే ।
అనియిట్లసుమిత్ర హర్షమునపలుకా । కౌసల్యయిట్లనెను సంతోషమునను ।
చల్లనిచూపులా సౌమిత్రిగన్నా । చెల్లెలనినుబోల గలరెచెల్లెళ్ళు ।
సవతిలేనట్టి యాసైదోడుమనకూ । సవతెట్లువ్రాసెనే సరస్వతిబ్రహ్మ ।
అనికౌసల్యసుమిత్రనీ హర్షమునబలుకా । పరగగాకైకమ్మ తలపోయదొడగే ।
దుర్బుద్ధినైలాను దురితసంహారులా । కానలకుబంపిత జ్ఞానమ్ముచేలా ।
ఒట్టిదూరులబడితి యిట్టిలోకములో । రట్టయితి రవిచంద్రులున్నంతకాలమూ ।
అగ్ని సేవించి ప్రఖ్యాతిగావడిసి । షడ్వర్గబుద్ధివే కులముద్ధరించా ।
ఉత్తమాంగనకొలువు దృష్టించిచూచీ । ముత్యముపులిగడగ మురికిబోయినట్లు ।
పరమపతివ్రతకొలువు పాడినావిన్నా । బాసిబోవుపాపములు పొందుపుణ్యములూ ।
అనితనాకనుల దప్పంలానుతీరా । కైకజానకిబలికె సంతోషమునను ।
కౌసల్యకైక సూమిత్రమహాదేవులు । శతృఘ్నునిపంక్తి నారగించిరీ ।
శోభనముసంపదలు శుభకరములాయే । వెన్నలబైటఒక వేలసంఖ్యలకూ ।
గద్దెలుబెట్టించె కరుణాకరూలూ । ఛపన్నదేశాల రాజూలకెల్లా ।
పునుగుగంధమిప్పించె పుడమిపాలకుడు । అయోధ్యగలయట్టి బ్రాహ్మణులకెల్లా ।
భూరిదక్షిలిచ్చె పుడమిపాలకుడు । సమస్తదేశముల రాజులకునెల్లా ।
గంధంబులొసగిరా కరుణాకరూలూ । అన్నన్నలక్ష్మణా ఋష్యశృంగునికీ ।
కొమ్మునగంధమ్ము పూయుసౌమిత్రీ । సాదెద్దుమనబావ ఋష్యశృంగునికీ ।
మూపునమూడుపిడికెళ్ళ ధనముబొయ్యీ । ఏమంటిరఘుపతీ యిందీవరాక్షా ।
ఏగుణమునునేను యెద్దుగానైతీ । ఎరగిన్నియెరుగను యిల్లాలునగ్నీ ।
బొరజేసినయట్టి నరపశువునేగాను । పొంచుండివాలినీ పోనీకఆచీ ।
పొడిచివేసిన గజేంద్రుడనులాగాను । నెలమూడువర్షములు నేనున్నచోటా ।
కురియపండించేటి పరపతినినేసూ । అగ్నిహోత్రునివేడి అత్తగారలకు ।

యజ్ఞపాయసమునెయ్యి వండించ పెట్ట । కౌసల్యఅను కామధేనుకుదయించి ।
కంసారినినుబోలగలదె కర్రెద్దూ । కైకమ్మఅను కామధేనుకుదయించి ।
భరతుడనిను బోలగలదె బర్రెద్దూ । సుమిత్రఅను కామధేనుకుదయించి ।
సౌమిత్రినిను బోలగలదే వాదెద్దూ । ఎద్దులకుతమ్ముడవు ముద్దుశతృఘ్నా ।
ఎద్దులలోను గంగిరెద్దువైతిరుగూ । ఆవ్ఘహోమునికి ప్రతియుత్తరములీయగా ।
రాముడనుజులతో నవుతూరకుంద్రీ । రాముడునవ్వగా లక్ష్మితోగూడా ।
లక్ష్మణుడునవ్వేనేకలక్షణముగాను । భరతుడునవ్వగా ప్రజలంతనవ్వీరీ ।
శాంతతమ్ముడు నవ్వేశతకీర్తివిభుడూ । శోభనముసంపదలు శుభకరములాయే ।

రవిగ్రుంకెరవిపొడచె రాత్రికొలువుండే ॥

లక్ష్మణదేవర నవ్వు

వెన్నెలబైటనే వేలసంఖ్యలను । గద్దెలుబెట్టించ్రీ కరుణాకరూలు ।
అఖిలాండకోటి. బ్రహ్మాండనాయకులు । కోసలేంద్రులంత కొలువుగూర్చుండ్రి ।
విభీషణుడూ పెక్కు వీడెములుదెచ్చి । ఆరాఘవేశ్వర్ల హస్తానయుంచే ।
వీడెములుదెచ్చినా విప్రూలకెల్లా । వరుసతోదయచేసి వాలిమర్దనులూ ।
వాలిమర్దనులచే వామభాగమునా । వానర్లసేనంత వసియించికొలువా ।
వస్త్రాంబరమ్ములే వరభూషణములు । విస్తారముగదెచ్చి విభీషణునకిచ్చె ।
తగినఅందానాలు తురగములుపసిడి । ధరణిపతికనబోయె ఏడుకోట్లతోనూ ।
మ్రొక్కిముందరనిలిచి నిజభక్తుడనియె । పనులేమియనుచునో పరదిక్కులానా ।
సింహాసనముగద్దె చేరియిరుగడలా । సింహావిక్రములైన శ్రీరాముపాద ।
పద్మములువత్తుచూ వరములడుగుచును । దివాకరసుతుడైన సుగ్రీవుడొచ్చికొలువ ।
వున్నంతకొలువులో యురవమైయుండె । బద్ధకమువిజయ భూపాలుతమ్మునకు ।
అధిక శ్రీరాఘవులు అనుగుతమ్మునికి । ఘనుడులక్ష్మణ సన్నిధిదేవునకును ।
జననాధవంట్లోను జాడ్యమైతోచె । భావించిపలుకులు బలువులయియుండె ।
మెల్లమెల్లలేచి మేలుకునికునికీ । తనలోనెతలయూచి తలవంచుకొనెను ।
వజ్రదళమూర్తయిన అన్నకొలువులో । ఆలకించీలేచినవ్వె లక్ష్మణుడు ।
కిలకిలనవ్వె లక్ష్మణదేవరపుడు । కలతలుబుట్టెనూ కపులకందరికి ।
కిలకిలనవ్వె లక్ష్మణదేవరపుడు । కిలకిలనవ్వగా ఖిన్నుడాయెరాజు
ఇందరిచి త్తమ్ము యీవిధమ్మననూ । నిండినకొలువెల్ల కడుచిన్నబోయే ।
శంకరుడుతనలోను తలచియిట్లనెను । జాలారివీధులా నీలకన్యకను ।
జడలె త్తిశిరసునా ధరియిస్తిననీ । తలచిలక్ష్మణనేడు లానవ్వననీ ।
శంకరుడుకొలువులో తలవంచుకొనెను । జాంబవంతుడుతనలోను తలచియిట్లనెను ।
ఈశ్వరునిపెండ్లికి ఈజగమంతా । పిలువనంపిరి తన్ను ప్రేమతోడుతను ।
గునగుననడువగా కురచజంఘలను । పనిపూనినడువగా పదములోపలను ।
నడుమువిరిగెనుతనకు నాడుమొదలుకొనీ । తలచీలక్ష్మణనేడు లానవ్వననుచు ।
జాంబంతుడుకొలుపులో తలవంచుకొనెను । శేషుడుతనలోను తలచియిట్లనెను ।
ఎల్లకాలమురాజు పాన్పుగానుండి । పగవానికీవీడు భక్తుడాయెననుచు ।

తలచిలక్ష్మణనేడు తానవ్వననుచు । శేషుడుకొలువులో తలవంచుకొనెను ।
నీలుడుతనలోను తలచియిట్లనెను । తండ్రిదేవాపూజ తగుననుచుచేసె ।
నీళ్ళలోపలాముంచి నిండంగబట్టీ । తేలకుండాబట్టీ చెప్పకుండాను ।
తలచిలక్ష్మణనేడు తానవ్వననుచు నీలుడుకొలువులో తలవంచుకొనెను ।
అంగధుడుతలోను తలచియిట్లనెను । సాహసమ్మునతండ్రి చంపినారాజూ ।
తలచివేడుకకూడు కుడిచెపీడునచూ । తలచిలక్ష్మణనేడు తానవ్వననుచు ।
అంగదుడుకొలువులోతలవంచుకొనెను । సుగ్రీవుడుతనలోను తలచియిట్లనెను ।
తనవెనుకతనఅన్న ఆవాలిజంపి । చంపితనవదినెను సతిచేసుకొని ।
కానకయున్నాడు కపీంద్రుడనుచు । కిష్కంధరాజ్యమ్ము యేలెపీడనుచు ।
తలచిలక్ష్మణనేడు తానవ్వననుచు । సుగ్రీవుడుకొలువులో తలవంచుకొనెను ।
విభీషణుడుతనలోను తలచియిట్లనెను । ఆయువులుదెలిపి యుపాయముమరచి ।
అక్షోహిణిబలగములు అందరినిజంపి । లంకకుపట్నపు రాజైతిననుచు ।
తలచిలక్ష్మణనేడు తానవ్వననుచు । విభీషణుడుకొలువులో తలవంచుకొనెను ।
హనుమంతుడు తనలోనుతలచియిట్లనెనూ । పెద్దవాడినెంతయిన పేరులకుపెద్దా ।
పడుచువానిచేత పట్టుబడితిననుచు । తలచిలక్ష్మణనేడు తానవ్వేననుచు ।
అంజనీసుతుడైస హనుమతలవాల్చె । భరతశత్రుఘ్నులు భయమందిరంతా ।
ధరణెల్లబుచ్చుకొని తమతల్లికైకా । పంపెనుయుగ్రంపు నడవులకనుచు ।
ఇమ్మహివత్తురే ఈమహీపతులు । ఇష్టసంపదలతో నిట్లున్నవారు ।
తలలుగానీతలలు వాల్చిరిద్దరును । ధాత్రిసుతతనలోను తలచియిట్లనెను ।
కారడవిలో దశకంఠునిచేత । పట్టుపడ్డట్టి సతితొడలమీద ।
పెట్టుకొనియున్నాడు సృష్టీశ్వరుడనుచు । అతివయారు నెలలుబాసియీరాజు ।
ప్రాణములుయెట్లుండెయో కోమలాంగి । ఆడరానిమాటలాడి తివనుచూ ।
ఆడవారీమాట నమ్మరాదనుచు । తలచిలక్ష్మణ నేడుతానవ్వేననుచు ।
ధాత్రిసుతకొలువులో తలవంచుకొనెను । సభవిడిచిచెడియున్న శర్వేశ్వరూలు ।
సతిముఖముజూచియు తాచిన్నబోయె । ఇంతకాలమాయె నీకపులనేలి ।
కలకలబుట్టుటకు కారణంబేమి । కొలువులోనవ్వుటకు కోపించెరాజు ।
తలతెగవేతునని తాఖడ్గమెత్తి । వారుయెత్తుకబోయిరి వనజానభులను ।
వనితశంభూలంత తమరడ్డుపడిరి । భూమీశలక్ష్మన్న బాలుండుగాడా ।
ధరణీశతగదయ్య సౌమిత్రినరుక । వీరుడా శూరుడా శౌర్యపరుండా ।
కారణమునవ్వేమి అనుజుడచెపుమా । ధరణీశతమ్ముడని సయ్యబిలచినను ।

ధరణిజతావణకె చెమ్మటగురిసే । గడగడావణకుచు కమలాయతాక్షి ।
వెరవుతోవత్తెతన విభునిపాదములు । అత్యంతవరమూర్తి అతిదాయకుడవు ।
శ్రితకల్పవృక్షమా సిరిదాయకుడవు రాజులభోజుడవు రామచంద్రుడవు ।
ధర్మచారిత్రుడవు తర్కమేమిటికి । ఇందిరానాయకా ఇక్ష్వాకులతిలకా
నాదొకవిన్నపము నరనాధవినుమి । ముందునునడవులకు పోయున్ననాడు ।
ఆవర్ణశాలలో మనముండగాను । పరమాత్మమీసేవ చేయగాజూచి ।
ఉండగానేవచ్చె ఈ త్తమ్మునిద్రా । రెండుజాములవేళ్ళ నిద్రయేతెంచె ।
వాలేటిఅంబులను లక్కబంతులను । పొందవచ్చినప్పుడే వాలుటంబులను ।
సతిరూపుజేకొనీ దిగబడియెడ్వా । అతివనీవెవ్వరే అంగలార్చేవు ।
భూమీశపుట్టు నిద్రాదేవితాను । అష్టదిగ్గజములను ఆదిఋషులా ।
వైకుంఠనాథులను వసియింతునేను । సప్తసాగరంబులను చవటపడుగులను ।
పారేటినదులను భ్రమయింతునేను । పక్షులజాతులలోను పర్వతంబులను ।
వృక్షాలపైనుండి విహరింతునేను । నరులుయెవ్వారును ననుగెల్వలేరు ।
దీనతపడియుందు నీయాజ్ఞాలేదు । నిలువరానివ్వదే దీనిచేతాజ్ఞ
వలగొనిముమ్మారు ప్రదక్షణముజేసి । సాష్టాంగ దండనమస్కారములుజేసీ ।
మాయన్నరఘుపతికి మావదినకూను । ఈపర్ణశాలకే తానుకాపనెను ।
పొమ్ముడిఅయోధ్య వేగపురినగరు । తన్నుబాసితన సతియుండదగదు ।
రాత్రియునుపగలును లేవకుండగును । తనువిడచిపొందు మీధవళాక్షినిద్ర ।
కడువేడ్కఅయోధ్య కనకపట్నాన । కాకుత్థ్సతిలకుడూ గట్టిననాడు ।
సేనలుమంత్రులూ కొలువైయుండగను । అపుడుతనుపొందుమని పలికీతిననెను ।
తప్పక యొకఘడియ తడబడకుండ । తనునిద్రపొందుతే నవ్వీతిననెను ।
అనెడితమ్ముని పల్కు లాలించివినుచూ । అరచేతికన్నీరు అతిసహస్రమాయె ।
జలముఅంజలిపైని కలయగురిపించే । ఈపాపభయము తనకేవిధంబునను ।
పరిహరించేటి యుపాయంబులేదు । తనలోనెతలవిడవ తలచెరాఘవులు ।
ఆఋషులువాశిష్ఠ అప్పుడిట్లనిరి । భూమీశమీకిట్లు బుద్ధిగాదయ్య ।
మీరులక్ష్మన్నకే నిద్రపటమమర్చి । పాదాలువత్తుమని పలికెరాముని ।
ఆమాటవినియపుడు వంతోషముగను । కనకకుంచలవార్ని కలయబిలపించే ।
అంగళ్ళువీధులూ తుడిచేటివారు । ముత్యాలముగ్గులూ పెట్టేటివారు ।
రత్నాలరంగవల్లి వ్రాసేటివారు । మాణిక్యాలదివ్వెల నెత్తేటీవారు ।
మకరతోరణాలు కట్టేటివారు । కడులెస్సకనక స్తంభంబులామీద ।

మరిలెస్సదీపాలు పెట్టేటివారు । నిండుకుండలుదెచ్చి నిలిపేటివారు ।
బొడ్డుమల్లెలు పోగులుబోసేటివారు । ఏడునిలువుల కనక మేడలోపలనుంచీ ।
పాన్పుపైనేతాత్రివళి పచ్చాడముంచి । అచ్చచామంతులు అభ్యాంగలూను ।
ఆమంచిపానుపున అవిచాలబపచిరి । ప్రొద్దుపోయి పూసినవిబొడ్డుమల్లెల్లు ।
ఆమంచిపానుపున ఆవిచాలబరచిరి । పందెళ్కబూసినవి పారిజాతములు ।
ఆమంచిపానుపున అవిచాలబరచిరి । ఘడియోయిబూసీనవి కనకరత్నములు ।
ఆమంచిపానుపున అవిచాలబరచిరి । కావిళ్ళదెచ్చేరు కలవపువ్వులు ।
ఆమంచిపానుపున అవిచాలబరచిరి । మోపులతోదెచ్చేరు మొగలిపువ్వులు ।
అమంచిపానుపున అవిచాలబరచిరి । ఝా మోయిపూసినవి జాజిపువ్వులు ।
ఆమంచిపానుపున అవిచాలబరచిరి । మొగలిపువురేకులా తలగడలుయుంచి ।
మల్లెపువ్వలుజాజులు పానుపునాబరచిరీ । అంగదుడుహనుమంతు సుగ్రీవుడును ।
చెట్టలుబట్టుకొని శీఘ్రనవచ్చిరి । ఆసొంపుజూడగా నలవియేగాదు ।
రెండుకన్నులు బ్రహ్మకావించేగాని । వెయ్యికన్నులజూడ తీరదాపేక్ష ।
అంపుమీయోస్వామి అనుజ్ఞలిచ్చి । ముమ్మారువలగొని ప్రదక్షిణముజేసి ।
సాష్టాంగదండ నమస్కారములుజేసె । పాదములపైనున్న తమ్ముణ్ణియెత్తి ।
అలసితివినాతండ్రి నిద్రబోవయ్య । వద్దనూనిలుచున్న వదినెకుమ్రొక్కి ।
భద్రగజంబుపై యెక్కించిరపుడు । కంచుమద్దెలవారు కమ్ముకొనిరాగా ।
బాగుశ్రీరాముని బంట్లుపొగడగను । రాజద్వారముజొచ్చె లాముతమ్ముడూ ।
అటకలితలగడిగెనే అంభోజనేత్రి । పీతాంబరముగట్టె ప్రతిభమీరంగ ।
నాలుగువేలూజేయు నానుమెడవేసె । పదివేలుజేయు పతకములువేసె ।
చేడెకుయింపైన చెవులపువ్వులుబెట్టె । నవరత్నపువత్తులు నాతికానుంచె ।
వయ్యారినడకతో పయ్యెదజార । వారచూపులుజూస్తు వచ్చెనాదేవి ।
వయ్యారితనపతి నొయ్యారగాను । పాన్పొద్దనిలుచుండె పద్మాయతాక్షి ।
ఊర్మిళాభావంబు తెలసిలక్ష్మణుడు । ఇంతినీవురాను వేళగాదనెను ।
ఊర్మిళనువీడుగొలిపె శ్రీలక్ష్మణుడు । శేషునిపైనిద్ర సేయుచున్నారు ।
ఓఘడియనిద్రిస్తి ఒకజాముఆయె । ఒకజామునిద్రిస్తి వకరోజుఆయె ।
ఇదియేమితమ్ముడు తడవునిద్రించే । ఆవనిజవల్లభులు నిరువనితపొందిరి ।
జూచిహనుమన్న జూచిరావోయి । ముద్దియతో ముచ్చటాడుచున్నాడో ।
చేడెతోజెల్క్రీడ లాడుచున్నడో । ఈవలాఓజంఘ ఆవలాజూచి ।
ముద్దియలేదని ముదముతోబలికె । తమ్మునిపాన్పును జూడవలెననియు ।

చేడెలేదనినతనకు అభిలాషపుట్టె । అంత[ప్రధానుల నంతటనుంచె ।
శతృఘ్నునితోడుకొని శీ[ఘ్రానవచ్చె । అంతటశతృఘ్ను నంతటనుంచి ।
పాన్పుపైగూర్చిండి శ్రీరాఘవులు । తమ్మునిపాదములు తొడలపైనుంచి ।
వొయ్యనిపాదములు వత్తుచున్నారు । ఒకమారువత్తితే నూరుకొనియుండే ।
రెండవమాటకీ కలగంటిననెను । మూడవమాటికీ కనువిప్పిజూచి ।
కలగాదునిజమనీ కడుభీతినొంది । కలగాదునిజమని కనువిప్పిజూచి
ధరణీశుడగుటచెలిసి ధరణిపై [వాలె । మీయడుగులొత్తేటి [ప్రాయమువాణ్ని ।
అహల్యపావనమైన అడుగుమీయడుగు । బలిశిరసునున్నదీ అడుగుమీఅడుగు ।
మీయడుగులొత్తుదురు సమస్తదేవతలు । నాయడుగులొత్త శ్రీజగన్నాథతగదు ।
పాదములపైనున్న తమ్ముణ్ని యెత్తి । కనకసింహాసనమున కూర్చుండబెట్టి ।
చంద్రుడులేనిరాత్రి యెట్టిదటబోలు । తమ్ముడానీవులేని సభయట్లెబోలు ।
దీపమ్ములేనిల్లు యెట్టిదటబోలు । తమ్ముడానీవులేని సభయట్లెబోలు ।
పతిలేనిసతి యెట్టిదటబోలు । తమ్ముడానీవులేని సభయట్లెబోలు ।
ఉదకమ్ములేని కలశమెట్టిదటబోలు । తమ్ముడానీవులేని సభయట్లెబోలు ।
చిలుకలేని పంజరమెట్టిదటబోలు । తమ్ముడానీవులేని సభయట్లెబోలు ।
తమ్ముడానీవిపుడు సభకుయేతెంచు । తమ్ముడులానును సభకుయేతెంచి ।
ముత్యాలగద్దెపై తమ్ములనుయుంచి రత్నసింహాసనమున తాముగూర్చుండ్రి ।
సకలగుణములుగల సంపూర్ణవినుమా । హనుమంతాకీర్తి వంతరమ్మనెను ।
శాంతమేడలకు నీవుయేతెంచి । శాంతమ్మనుదోడుకొని శీఘ్రానరమ్మి ।
ఆపలుకులువిని సంతోషముననూ । అప్పుడూహనుమాన్లు యేతెంచెలాను ।
ఏమోయిహనుమాన్లు యిటువచ్చినావు । నీవువచ్చినపనులు యెరిగించుమనెను ।
అమ్మశ్రీరాములూ మిమ్ములనుయిపుడు । తోడుకురమ్మనీ సెలవిచ్చెరాజు ।
ఆపలుకులువిని శాంతసంతోషమునను । వజ్రాలపల్లకీ యెక్కిలావచ్చె ।
అల్లంతటశాంతమ్మ రాకలూజూచి । తమ్ములుతమరును యెదురుచనుదెంచ్రీ ।
ముమ్మారువలగొనీ ప్రదక్షిణములుజేసి । సాష్టాంగ దండనమస్కారములుజేసీరి ।
తమసరసనుశాంతమ్మ గద్దెబెట్టించి । కొలువై గూర్చుండిరి శ్రీరాఘవులు ।
వింటివాశాంతమ్మ యిప్పుడూనీవు । వివాహము లయ్యేటినాడు ।
వీరుచిన్నలువారు బాలలేసుమ్మి । ఈవెనుకపదునాల్గు యేండ్లుఅడవులలో ।
తిరిగెవ్వరోమరి గుర్తెరుగరైరి । వీరికినివారికిని తగునోలేదో ।
జూడవలెననితనకు అభిలాషబుట్టె । మనవారినిమనము మనమనుకోరాదు ।

వారిముందరవీరు రాణించరనెనూ । గవాలీమార్గమున చూడుశ్రీరామ ।
కసుదృష్టిమార్గాన చూడుశ్రీరామా । భోజనపుశాలలో చూడుశ్రీరామ ।
శాంతమరుగుననుండి జూడుశ్రీరామ । సకలగుణములుగలా సంపూర్ణవినుమా ।
హనుమంతాకీర్తి మంతరమ్మనెను । శీఘ్రమునఋషిపల్లె నగరికేతెంచూ ।
మూడుకోట్లమునుల ఆరుకోట్లఋషుల । జమదగ్నిదూర్వాస సప్తమహాఋషుల ।
సప్తమహాఋషుల సమస్తదేవతలా । వశిష్ఠ మొదలైన ఋష్యశృంగులను ।
వారలదోడుకొని శీఘ్రానరమ్మీ । ఆమాటవినియపుడు సంతోషముగను ।
శీఘ్రానఋషిపల్లె నగరికేతెంచే । వందనమ్ములుచేసి ముందరానిలచి ।
అయ్యశ్రీరాఘవులు మమ్మంపినారు । మూడుకోట్లమునులను ఆరుకోట్లఋషుల ।
జమదగ్నిదూర్వాస సప్తమహాఋషుల । సప్తమహాఋషులను సమస్తదేవతలా ,
ఋష్యశృంగుల్నిదోడుకొని వేంచేయుమనిరి । అతిశీఘ్రముగాను వేంచేయుమనిరి ।
అతిశీఘ్రముగవచ్చి రామునులంతా । వచ్చినవారికీ వందనముజేసి
వారికితగిన సింహాసనాలిచ్చి । కొలువై గూర్చుండ్రి శ్రీరాఘవులు ।
వింటిరావశిష్ఠ యిప్పుడుమీరు । వీరికివివాహమ్ములయ్యేటినాడు ।
వీరుచిన్నలు వారుబాలలేసుమ్మీ । ఈవెనుకపదునాల్గేండ్లు యడవులలో ।
తిరిగెవ్వరోమరీ గుర్తెరుగరేరి । వీరికివివాహముహూర్త మెప్పుడో ।
ఆమంచిముహూర్తమ్ము బెట్టుమనిబలికె । మునులపుడు సంతోషమునగూరుచుండి ।
అప్పుడుపంచాంగములు విప్పిజూచీరి । క్షేత్రమైనామంచి కార్తీకమాసము ।
అందమైనామంచి ఆదివారమున , పంచమీఆమంచి ఆదివారమున ।
ఝామేడుఘడియలా రాతిరివేళా । వీరికితగినట్టి వివాహముహూర్తమ్మూ ।
నిర్ణయించీరపుడు మహామునులెల్ల । సభలోనుయున్న మహామునులజూచి ।
మరదళ్ళనుజూడవచ్చు నాయనితానుబలికే । తరుణులకళ్లను తమరుబడకుండ ।
తరుణులనుజూడవచ్చు తప్పేమిలేదు । అంతఃపురములోను లోగిళ్ళలోను ।
రాణివాసమ్మున నేనుకొలువుండ । తరుణిబిల్వగా తమ్ముడాజూడూ ।
సీతముఖమూజూచి రామచంద్రూలు । చిరినవ్వునవ్వుచు ఇట్లనిరపుడూ ।
అతివరోసీతోడి చెల్లెళ్ళనల్లా । మరదళ్ళనేరీతి జూపెదవనెను ।
రాణివాసస్త్రీలను రాజుజూచుటకు । ఇటువంటికోరికలు నేజూడలేదు ।
అతివరోఅందుకూ అడ్డాడబోకు । అందుకూమాఅక్క హర్షించినదీ ।
పెద్దలుమహామునులు ఒప్పుకున్నారు । ఆమాటవినియపుడు సంతోషముగను ।
రావోయిహనుమన్న వాయునందనుడ । శీఘ్రానకౌసల్య నగరికేతెంచు ।

అత్తలకోడళ్ళ వేంచేయుమనుమి । ఆమాటవినియపుడు సంతోషముగనూ ।
శ్రీఘూనకౌసల్య నగరికేతెంచె । వందనంబులుజేసి ముందరానిలచి ।
అమ్మశ్రీరాఘవులు మమ్మంపినారు । వార్తచెప్పెదవినుడు వరుసగామిమ్మ ।
అత్తకోడళ్ళ వేంచేయుమనిరీ । మాళవినిదీసుకుని యొప్పుతోడుతను ।
కౌసల్యకనక దండందనాలెక్కె । ఊర్మిళనుదీసుకొని యొప్పుతోడుతను ।
కైకమ్మపచ్చల పల్లకీలెక్కె । శతకీర్తినిదీసుకొని యొప్పుతోడుతను ।
సుమిత్రసువర్ణంపు పల్లకీలెక్కె । అత్తలుకోడళ్ళు వేంచేయగాను ।
అత్తలకుముగ్గురికి వందనములుజేసి । జనకసుతచెల్లెళ్ళ తాకౌగలించె ।
పతిచూచిపోంగితివా పద్మాయతాక్షి । జనకసుతచెల్లెళ్ళు సంతోషమునను ।
రావోయిహనుమంతు వాయునందనుడ । శ్రీఘూనజానకి నగరికేతెంచు ।
చేడెలకుశృంగారం చేయమనిచెప్పు । శ్రీఘూనజానకీ నగరికేతెంచీ ।
వందనంబులుజేసి ముందరనిలచి । అమ్మశ్రీరాఘవులు మమ్మంపినారు ।
చేడెలకుశృంగారము జేయుమన్నారు । ఆమాటలువినియపుడు సంతోషముగను ।
అరుంధతీనృసింహ పార్వతీదేవి । పాడుతుశిరసంటి పణతులుముగ్గురు ।
పరిమళమ్ములుదెచ్చి నలుగులుబెట్టించి । అచ్చశ్రీగంధాన అటకళ్ళగాచి ।
వెండెయ్యకాగుల వేణిళ్ళుదోడి । భమిడయ్యపదికాగుల జన్నిళ్ళుదోడి ।
చన్నిళ్ళువేణీళ్ళ సమముగాదొలిపి । కుంకమ్మలమరినాకుదు ళ్ళనిలిపే ।
ముత్యాలముంతలు ముగుదలందియ్యా । మురవైరిమరదళ్ళు మజ్జనంబాడీ ।
చంద్రకావిముంతలు చేడియలందియ్య । జనకునికూతుళ్ళు మజ్జనంబాడీ ।
శంఖుబట్టగా బేరిజేగంటలుమ్రోయా । దశరధులకోడళ్ళు మజ్జనంబాడీ ।
కళ్యాణజేగంట కంచుదిబేరి । కౌసల్యకోడళ్ళు మజ్జనంబాడీ ।
సన్నవలిపముదెచ్చి తళ్ళొప్పనొత్తిరి । కురులుచిక్కులుదీసి మురువెన్నముడిచిరి ।
భాండారమేలేటి బ్రజలబిలిపించి । తాళాలచేతనే పెట్టెలుదీయించి ।
భరిణలుదెప్పించి పైకప్పులుదీస్రీ । గట్టిమట్టిలుబెట్టిరి కడియమ్ములుంచిరి ।
అందెలుచరణా రవిందములబెట్టిరి । చిరిగజ్జెలుపెట్టిరి శృంగారముగను ।
చిటికెనబొద్దులుపెట్టి పిల్లేళ్ళుపెట్టి । అన్నివేళ్ళకును అమరించినారు ।
శుద్ధసువర్ణాన జేయించినట్టి । సూడిగాజులుబెట్టి సుదతులచేత ।
చామపువ్వుకడియములు హస్తకడియములు । చెన్నుమీరగవారి చేతులనుంచీ ।
నవరత్నఖచితమున నరులొప్పుచున్న । గిరిగిరంబులనుంచెతాను ఆశాంతా ।
సందెటిదండలుబెట్టి తావేజులుబెట్టి । దండగడియములు బన్నసరములేబెట్టి ।

చేడెకుయింపైన చెవులపువులుబెట్టి । నవరత్నపుజుమకాలు నాతులకునుంచి ।
బలువైనముత్యాల పాపిటచేరులను । చేరుచుక్కలుంచెనే చెలియజానకి ।
నవరత్నఖచితముతో నడుమచెక్కినవి । బలువైనజడలువేసిరి పణతులకపుడు ।
సన్నజాజులుదెచ్చి బంతులేగట్టి । బంతులుజడపై బదిలముగనుంచి ।
మొగలిరేకుకుట్టి మోహమలరగను । మరదళ్ళనుజూచి యోశాంతామహాదేవి ।
తెమ్మనవేజానకి తొడుగులుయనెను । మునుపుగౌతముడుమెచ్చిచ్చినాడనుచు ।
అవిదెచ్చిమాళవికి హస్తమునుంచి । అగ్నిహోత్రుడుబొచ్చి యిచ్చినాడనుచు ।
అవిదెచ్చిశతకీర్తి హస్తమునునుంచి । ఇంద్రకావిరవికెలు ఈడుకావన్నీ ।
చంద్రికావిరవికెలు జానకివన్ని । బిగుదట్టిరవికెలు తొడగించిరపుడు ।
అమరగవంకీలు అతివలకునుంచిరి । హస్తములకమరిన ఆభరణములుంచిరి ।
బంగారునీరుతో పరిపూర్ణమైన । పట్టుచీరలుదెచ్చి కట్టించిరపుడు ।
అమరినయొడ్డాన మతివలకునుంచిరి । బిళ్ళలమొలత్రాళ్ల బిగువుగానుంచిరి ।
అందమైనామంచి మొహర్లపేర్లుంచిరి । కనుసోగకన్నులకాటుకదీర్చి ।
తీరైనకస్తూరి తిలకములుదిద్ది । గంధంబుకస్తూరి కలపంబుజేసి ।
అప్పుడుచెల్లెళ్ళ కలదెజానకి । వీవనపుచ్చుకొని విసరుచుండగను ।
సంతోషవారధితేలె జానకి । బంగారుతో పరిపూర్ణమైన ।
పట్టుశాలులుదెచ్చిగవిసెనలవేసిరి । రెండుకన్నులబ్రహ్మ గావించెగాని ।
వెయ్యికన్నులజూడ దీరదాపేక్ష । హంసలనడకల అతివొప్పచుండె ।
భోజనపుశాలకేవేంచేసిరపుడు । నవరత్నఖచితమయి అమరాపీఠమున ।
శాంతమహాదేవి నగుచుగూర్చుండె । మాళవిఊర్మిళ మగువశతకీర్తి ।
శాంతకుయిరుగడల సురటివిసరగను । ఆసీతమహాదేవి ఆకుమణచిచ్చె ।
అచ్చకర్పూర ఆకుమణచిచ్చె । రావోయిహనుమన్నా వాయునందనుడ ।
శీఘ్రమునశ్రీరామ కొలువుకేతెంచు భోజనపుశాలకే వేంచేయుమనుమీ ।
ఆమాటవినియపుడు సంతోషముగను । అంతటప్రధాన్ల నంతటినుంచి ।
శతృఘ్ననిదోడుకొని శీఘ్రమునవచ్చె । గవాక్షమార్గాన కను దృష్టియుంచి ।
రెప్పవేయకను కనులువిప్పెమోహమున । అట్టెతొలకరిమెరుపు హంసనడకలది ।
పుత్తడిబొమ్మ లేడివలెజూపు । శాంతకుచందనం బూయుచున్నది ।
ఆదేవియెవ్వరు శతృఘ్నయనెను । సౌమిత్రిభార్య ఊర్మిళయనెను ।
చిగురుటాకులబోలు చిన్నసాదములు । బోలునువజ్రాల బోలుపలువరస ।
అట్టెతొలకరిమెరుపు హంసనడకలది । శాంతమ్మకును సురటివిసురుచున్నది ।

ఆదేవిఎవ్వరో శత్రుఘ్నుయనెను । భరతునిపట్నంపుదేవి సుమియనెనూ ।
చిగురాకుపాదములు సింహమధ్యములు । తగువింటిచేతులే తగువంటిచాయ ।
శింగిణివిళ్ళలబోలు కనుబొమలతీరు । కలువరేకులబోలు కన్నులతీరు ।
దానిమ్మగింజలే తరుణిపలువరస । చామంతిరేకులే చెలియచెక్కిళ్ళు ।
చంద్రుడుతనలోన సిగ్గుపడుచుండు । ఆదేవిముఖకాంతి సాటిరాదనెను ।
తుమ్మెదలుతలలోను ఝుంకారముండు । ఆదేవికురులందము సాటిరాదనెను ।
నల్లనిమేనుదీనగు మోముగలది । ఆదేవియెవ్వరో శత్రుఘ్నుయనెను ।
తనదేవిజెప్పక లానూరకుండె । సిగ్గువడినిలుచున్న తమ్ముణ్ణిజూచి ।
చిరునవ్వునవ్విరి శ్రీరాఘవులు । ముందునీవుజేసిన ఫలమేమోగాని ।
యింతచక్కనిదేవి సతిగలుగుటకును । చుక్కలలోబాల చంద్రుడునట్లు ।
కొలువైగూర్చున్న మనఅక్కజూడు । అందరిలోపల సుందరిననుచు ।
అష్టవంకర్లతో మీవదినెనుజూడు । అలాగుననరాదు అన్నరాఘవులు ।
ఆదిలక్ష్మిసీత ఆలోకమాత । ఇదిముహూర్తమువేళాయె యేమిమాటల్లు ।
కదలుడుశీఘ్రాన కాకుత్థ్సయనెను । రావోయిహనుమన్న వాయునందనుడ ।
శీఘ్రానశాంతమ్మ నగరికేతేంచు । ఎంతోశృంగారంబు యెంతయోసొగసు ।
భరతునికిసౌమిత్రికి శత్రుఘ్నునికినీ । అభ్యంగనమ్ములు గావలెనుయనుమీ ।
ఆమాటవినియప్పుడు సంతోషముగను । శీఘ్రానశాంతమ్మ నగరికేతెంచె ।
వందనములుజేసి ముందరనిలచి । అమ్మశ్రీరాఘవులు మమ్మంపినారు ।
భరతునికిసౌమిత్రికి శత్రుఘ్నునికి । అభ్యంగనమ్ములు కావలెననిరి ।
అరుంధతీ నృశింహపార్వతీదేవీ । పాడుచుశిరసంట్రి పణతులుముగ్గురు ।
పరిమళమ్ములుదెచ్చి నలుగుబెట్టించ్రీ । అచ్చశ్రీగంధాన అటకళ్లగాచిరి ।
కుంకమ్ములమరి కుదుళ్ళనుంచ్రి । ముత్యాలముంతలు ముగుదలందియ్య ।
మురవైరితమ్ములు మజ్జనంబాడ్రీ । లోకంబులెల్ల విలోకించెసొగసు ।
దశదిశదిక్కులు దీప్తిల్లగాను । దశరథులకొమాళ్ళు మజ్జనంబాడ్రి ।
చంద్రకావిగొడ్డులుచేర్చిబట్టగచు । జనకులఅల్లుళ్ళు మజ్జనంబాడ్రీ ।
కళ్యాణచేగంట కంచుదిభేరి । కౌసల్యకొమాళ్ళు మజ్జనంబాడ్రి ।
శంఖులుబట్టగభేరి జాగంటలుమ్రోయ । శాంతమ్మతమ్ములు మజ్జనంబాడిరి ।
పసిడిచిలుకలపసిడి దుప్పట్లుదెచ్చి । భమిడితళ్ళొత్తుదురు పరమాత్ములకును ।
బంగారపూజిలుగు పద్మాలపట్టూ । పట్టుపీతాంబ్రములు కట్టనిచ్చిరీ ।
కురులుచిక్కులుదీసి వేలుసిగలువేసి । తిరుమణిబెట్టిరి తిరిచూర్ణమిడిరి ।

చుక్కలకుమిక్కిలి గొప్పలుగవెలుగు । ఆణిముత్యమ్ములే యెంచిగుచ్చినవి ।
పచ్చలపతకములు బాగుగావేసి । చిన్ననాటిగోరు పులిగోరుతోను ।
నేవళమ్ములుబెట్టె తమ్ములకపుడు । సందటిదండలు బెట్టిలావేజుబెట్టి ।
దండగడయములు బన్నస్వరములేబెట్టి । నాలుగువేలుజేయ నానుమెడవేసి ।
పదివేలుజేయు పతకములువేసిరి । ముత్యాలపోగులు ముదముతోనుంచిరి ।
ఆకిరీటముభరతునికి అమరదుఅని । తనశిరస్సుకిరీటము భరతునికివుంచే ।
గంథమ్ముకస్తూరి కేలపనంబుజేసి । అప్పుడుతమ్ములకు అలదెరాఘవులు ।
వీవనబుచ్చుకు విసరుచుండగను । సంతోషవారధి తేలెరాముండు ।
అచ్చకర్పూరాన తాంబూలమిచ్చె । అంతఃపురమ్ములో లోగిళ్ళలోను ।
అలంకరించిరిమూడు మహలులుతమకు । ఏడునిలువుల కనకమేడల్లలోను ।
పానుపుమీదనే పచ్చావళించిరి । పట్టుతలగడయో పూలటెక్కాలు ।
ఆమంచిపాన్పున అవిచాలనుంచె । ప్రొద్దోయిబూసినవి పొన్నపువ్వాలు ।
ఆమంచిపాన్పున అవిచాలబరచి । నిశోయిబూసినవి నీలాంబరాలు ।
ఆమంచిపానుపున అవిచాలపరచి । ఇంకానుపువ్వులు ఏమేమియైన ।
కావిళ్లదెచ్చేరు కలవపువ్వుల్లు । అమంచిపానుపున అవిచాలబరచి ।
జాజికాయజాపత్రిలవంగాలు । మంచిపరిమళాదులే బాగుగనుంచిరి ।
నవరత్నఖచితమౌ నడుమపీఠమున । ఫలములుపంచపదార్థములనుంచిరి ।
బంగారుచెంబుతో పానకంబుంచిరి । నిలువుటద్దమ్ములే నిలిపిరచ్చోట ।
మాణిక్యదీపాలు మరివెలుగుచుండ । కర్పూరదీపాలు ఘనముగానుంచిరి ।
పచ్చకర్పూరాన తాంబూలాలుంచ్రీ । రావోయిహనుమన్న వాయునందనుడ ।
శీఘ్రానకౌసల్య నగరికేతెంచు । తల్లుల్నిదోడుకొని శీఘ్రానరమ్ము ।
ఆపలుకులువినిసంతోషముననూ । ఏతెంచెకౌసల్య నగరిలోపలికి ।
ఏమోయిహనుమాన్లు యిటువచ్చినావు । నీవువచ్చినపనులు యెరిగించుమనెను ।
అయ్యశ్రీరాములు మిమ్ములనుయిపుడు । తోడుకొనిరమ్మని సెలవిచ్చినారు ।
ఆపలుకులువినిసంతోషముననూ । ముత్యాలపల్లకీ యెక్కెకౌసల్య ।
పచ్చలపల్లకీ యెక్కెకైకమ్మ । సుమిత్రసువర్ణంపుపల్లకియెక్కె ।
తనయులమేడలకు తల్లులేతెంచిరి । అల్లంతదూరాన తల్లులనుజూచి ।
వలగొనిముమ్మారు ప్రదక్షిణముజేసె । తప్పకదండ నమస్కారములుజేసి ।
ముత్యాలగద్దెపై తల్లులనుయుంచి । రత్నసింహాసనమున తమరుగూర్చుండ్రి ।
తనయులశృంగారముతల్లులుజూచి । దశరథులనుతలచుకొనికన్నీరుదెచ్చె ।

దశరధులులేని వెలితొక్కటేగాని । ఉన్నవెల్తులులేవు యువిదరోమినకు ।
రావోయిహనుమన్న వాయునందనుడా । శీఘ్రానఅశ్వములసాలకేతెంచు
ఉత్తమయినశ్వాల తోడితెమ్మనిరి । గంగజలములుదెచ్చి కడిగితళ్కొత్తి ।
అర్చించిపూజించి నైవేద్యమిచ్చె । ముత్యాలహారములుముందరవేసి ।
పగడాలహారములు పలకిసరులేస్రీ । ఢెంకిభేరీవారు బిరుదులుదెచ్చి ।
తెచ్చిరిఅయోధ్య వీధులనుంచిరి । నివాళ్ళుదెమ్మనుచు నెలతలకుసాటించిరి ।
హారతులుసతుల దెమ్మనుచుసాటించిరి । నివాళ్ళుదెచ్చిరి నెలతలందరును ।
హారతులుదెచ్చిరతివలందరును । బంగారుపావాలు భరతునకునిచ్చె ।
అంగుళీకములు సౌమిత్రికియిచ్చె । బాహుదండలు శతృఘ్ననకిచ్చె ।
ఆట్టియాదశరధులు యెక్కేటిగజము । శ్రీరామునిమోతునని కరముపొంగుచు ।
కుడిజంఘలీడ్చుకొని పొంగుచువచ్చె । అశ్వములనెక్కుమనిరి అరాఘవులు ।
ఈమునులుయుండగా మీరుయుండగను । అశ్వములనెక్కేటి ధర్మమాయనెను ।
వివాహమప్పుడూ వేడుకప్పుడు । తప్పులేదుసుమ్మి సౌమిత్రియనెను ।
అశ్వరత్నాలెక్కి రన్నదమ్ములు । భద్రగజంబునెక్కిరి శ్రీరాఘవులు ।
కంచుమద్దెలవారు కమ్మకొనిరాగా । పాటకులుపాడగా భటులుపొగడగను ।
కైవారములుజేసిరి కవులిరుగడలా । పాడుచుఅప్సరా స్త్రీలుయాడగను
రాజద్వారమువెడలిరి రామచంద్రూలు । ఒప్పైనసౌధములు యెక్కేటివారు ।
ఉప్పరములమీద నిలచేటివారు । కర్పూరహారతు లిచ్చేటివారు ।
కనుదృష్టితప్పక చూచేటివారు । కరుణాకరులనుజూచి పలికేటివారు ।
వజ్రంపుగొడుగులు వారుపట్టగను । నగరిలోపలకొచ్చె నారాయణులు ।
తనయులకుయెదురు చనుదెంచెకైకేయి । పచ్చకూళ్ళాదెచ్చి బడిసివేయించె ।
అనేకశల్లాలు బడిసివేయించె । పచ్చంగవేసినా పందిళ్ళలోను ।
అనుజులతోనిలచి రారాఘవునిజూడ అతివేడ్కతోను ।
దిక్కుదిక్కులవారు గ్రక్కునవచ్చిరి । అంజనీసుతుడయిన హనుమంతుడపుడు ।
మునుచేతబెత్తములు బార్లుజేయించె । బారులుజెయ్యగా భరతుండుజూచి ।
శుభకరంబునజనులు జూడవచ్చితే । యింతనొప్పింతురా ఈప్రజలనెల్ల ।
ఇందులోమనకెవరు అన్యులున్నారు । అనియిట్లుభరతుడు పలుకకావినుచు ।
చెలగిచెలగీ బార్లుజేయుచున్నారు । పొట్టివారంతను నిలుచుండిచూడా ।
నీలవర్ణపుస్వామిని నెలతలుజూచిరి । కరుణాకరులను జూచికాంతలిట్లనిరి ।
అత్యంతపరమమూర్తి యైనరాఘవులు । కారడవులలోతిరిగి కష్టింపనోపె ।

మెత్తన్నిశయ్యపై మెనొత్తురామూ । పూరిశయ్యపైన పవళింపనోపె ।
భక్తవత్సలుడైన పరమపావనుడు । సృష్టికొరకై సీతతోడనుబుట్టి ।
అనుజులతోటి అరణ్యములకరిగే । పాపాత్మురాలైన కైకేయివల్ల ।
అడవులకువెళ్లినా అచ్యుతుండితడు । అమహారాజుకే అవిజయమైనా ।
భరతుడు మహారాజుని జూస్తిరాయనెను । ఉత్తమైనాఅశ్వాల్ని యెక్కివున్నారు ।
అర్కతేజముకంటె మిక్కిలిగవెలుగు । సౌమిత్రితమ్ముడే శతృఘ్నుడనిరి ।
భరతుడుసౌమిత్రి శతృఘ్నుడును । వచ్చిరనిహనుమన్న ముందారజెప్పె ।
ముమ్మారువలగొని ప్రదక్షిణముజేసి । సాష్టాంగదండ నమస్కారములుజేసె ।
పాదములపైనున్న కొమాళ్ళనెత్తి । దీవించితల్లులూ దేవవాక్యమున ।
సతులతోసౌభాగ్య పదవనుభవిస్తు । అభివృద్ధిపొందండి అయోధ్యలోను ।
భరతుడుసౌమిత్రి శతృఘ్నుడును । వచ్చిరనిహనుమన్న ముందారజెప్పె ।
ముమ్మారువలగొని ప్రదక్షిణముజేసి । సాష్టాంగదండ నమస్కారములుజేసి
పాదములపైనున్న తమ్ములనుయెత్తి । దీవించెశాంతమ్మ దేవవాక్యమున
సతులతోసౌభాగ్య పదవనుభవిస్తు । అభివృద్ధిపొందండి అయోధ్యలోను ।
భరతుడుసౌమిత్రి శతృఘ్నుడును । వచ్చిరనిహనుమన్న ముందరజెప్పే ।
ముమ్మారువలగొని ప్రదక్షిణముజేసే । పాదములపైనున్న మరదులయెత్తి ।
దీవించెజానకి దేవవాక్యమున । సతులతోసౌభాగ్య పదవనుభవిస్తు ।
అభివృద్ధిపొందండి అయోధ్యలోను । భరతునిహస్తంబు తాబట్టుకొని ।
భరతుడానీవెంత బుద్ధిశాలీవి । తమ్ములుఅయినాను మీరెసుమీమాకు ।
మరుదులుఅయిన మీరెసుమీమాకు । సహోదర్లులేక తమరిప్పుడూను ।
అభ్రాతృకన్యలము అయివుంటిమనిరి । భరతుడుమాళవీ యిల్లడఅనెను ।
సౌమిత్రిహస్తంబు తాబట్టుకూని । సౌమిత్రినీవెంత బుద్ధిశాలీవి
తమ్ములుయైనను మీరెసుమీతమకు । మరుదులుఅయినాను మీరెసుమితమకు ।
సహోదరులులేక తమరిప్పుడును । అభ్రాతృకన్యలము అయివుంటిమనిరి ।
సౌమిత్రీడూర్మిళా ఇల్లడఅనెను । శతృఘ్నుహస్తమ్ము తాబట్టుకుని ।
శతృఘ్నుడనీవెంత బుద్ధిశాలీవి । తమ్ములుయైనను మీరుసుమీతమకు ।
మరుదులుఅయినను మీరెసుమితమకు । సహోదరూలేక తమరిప్పుడును ।
అభ్రాతృకన్యలము అయివుంటిమనిరి । ముగ్గురువెనుకను అబలసుమిఅన్న ।
మూడుమాటలమీరు తప్పులెన్నకుమి । ఒకమారుతాంబూల మియ్యవచ్చినను
వద్దనిశతకీర్తి వూరికేయున్న । గర్వియనితోచకుమి నీమనసులోను ।

రెండవమాటికే పలికినగాని । గంౘ్రదనితోచకుమి మీమనసులోను ।
ముగ్ధలుగారటోమీరుజానకీ । మీవెనుక చెల్లెళ్ళు ముగ్ధలేగార ।
కురులుగూడనిముందు కుంకట్లుకురుచా । పతితోనుఅడవులకు యేగీనదానవు ।
మాయమృగమునుబట్టితెమ్మన్నదానవు । ముగ్ధలుగారటోమీరుజానకీ ।
మీవెనుక చెల్లెళ్ళుముగ్ధలేగార । అనియిట్లుశత్రుఘ్న పలుకగావినుచు ।
తలవంచుకొనిసిగ్గున తానూరకుండె । తలవంచుక నిలుచున్న కోడలనుజూచి ।
కౌసల్యయేతెంచియిట్లనిబలికె । ముగ్గురువెనుకను నుండ దేవీడు ।
మూడుమాటలు ఆరుతప్పులెరుగాడు గాంౘ్రదపుపలుకులు పలుక నేటికి ।
ఆనియిట్లుజానకిని ఆడ నేటికి । తల్లన్న భాషలు తనయునికిదెలసీ ।
ముమ్మారువలగొని ప్రదక్షిణముజేసి । సాష్టాంగదండనమస్కారములుజేసె ।
యెందుకుజానకీ వప్పగిస్తావు । చెల్లెళ్ళునిన్నేమి యుద్ధరిస్తారు ।
శత్రుఘ్నుడుశతకీర్తి యిల్లడఅనిరి । ముత్యాలచౌకిలో రత్నాలపాన్పు ।
పణతులుభరతునికి ఆయత్నమనిరి । బంగారుచౌకిలో రత్నాలపాన్పు ।
చేడెలు సౌమిత్రి కాయత్నమనిరి । చిలుకచిత్రపుమేడ చెంగల్వపాన్పు ।
చేడెలు శత్రుఘ్నుని కాయత్నమనిరి । మాళవిఊర్మిళా మగువశతకీర్తి ।
వచ్చిరనిహనుమన్న ముందరజెప్పె । ముమ్మారువలగొని ప్రదక్షిణముజేసి ।
సాష్టాంగదండనమస్కారములుజేసి । పాదములపైనున్న కోడళ్ళనెత్తి ।
దీవించిరిఅత్తలు దేవవాక్యమున । పతులతోసౌభాగ్య పదవనుభవిస్తూ ।
అభివృద్ధిపొందండి అయోధ్యలోను । మాళఊర్మిళమగువశతకీర్తి ।
వచ్చిరనిహనుమన్న ముందరజెప్పె । ముమ్మారువలగొని ప్రదక్షిణముజేసి ।
సాష్టాంగదండనమస్కారములుజేసె । పాదములపైనున్న మరదళ్లనెత్తి ।
దీవించె శాంతమ్మ దేవవాక్యమున । పతులతోసౌభాగ్యపదవనుభవిస్తూ ।
అభివృద్ధిపొందండి అయోధ్యలోను । మాళవిఊర్మిళా మగువశతకీర్తి ।
వచ్చిరనిహనుమన్న ముందరజెప్పె । ముమ్మారువలగొని ప్రదక్షిణముచేసి ।
సాష్టాంగదండనమస్కారములుచేసె । పాదములపైనున్న చెల్లెళ్లనెత్తి ।
దీవించేజానకీదేవవాక్యమున । పతులతోసౌభాగ్య పదవనుభవిస్తు ।
అభివృద్ధిపొందండి అయోధ్యలోను । మాళవిహస్తంబు లాబట్టుకుని ।
మాళవినీవెంత బుద్ధిశాలివి । భరతునివంటి పతినిగలుగుటకు ।
నీవుచేసినపూర్వ పుణ్యమేతల్లి । అతిపరాక్రమశాలి అమ్మనీవిభుడు ।
మనసులోమరిజాణ వాడుసుమిఅతడు । భరతునిచిత్తాన గురుతెరగితిరుగు ।

ఊర్మిళహస్తములు చేతబట్టుకుని । నీకేమిజెప్పెదును నేనుఊర్మిళ ।
నీవుయెరుగవటమ్మ బుద్ధిశాలివి । అతిమాటకారియో అమ్మనీవిభుడు ।
వసుధలోమరిజాణ వాడుసుమిఅతడు । సౌమిత్రిచిత్తమును గురెరిగితిరుగు ।
శతకీర్తినీజూచి యోలానుజానకి । శతకీర్తిహస్తమును చేతబట్టుకుని ।
నీకేమిజెపుదును నేనుశతకీర్తి । నీవుయెరుగవటమ్మ బుద్ధిశాలివి ।
పుయ్యమనక చందనముపుయ్యాబోకుమీ । పుయ్యమంటేనీవు పూరుకోకుమి ।
ఒకమారుతాంబూల మియ్యవచ్చినను । వద్దనిశతకీర్తి పూరికేయుండ ।
రెండొమాటికే బిలచినగాని । పలుకుమీశతకీర్తి పద్మాయతాక్షి ।
బంగారుపావాలు తొడగరేతల్లి । వెయ్యవేమిపతి వవ్వారిలోకి ।
వారివారిపాన్పున గూర్చుండబెట్టి । ఆశీర్వాదముచేసి అక్షంతలిచ్చి ।
శతకీర్తినిబంపక తానూరకుండె । శతృఘ్నుడేతెంచి యిట్లనిబలికె ।
అమ్మరోవినవమ్మ అమ్మకౌసల్య । నీముద్దుకోడలిని చెప్పంపవమ్మా ।
చెలికత్తెలాతోను ఆడుచున్నది । ఎత్తుకుపొమ్మని వెలదిలాబల్కె ।
చెలికత్తెలాతోఆడేటి శతకీర్తిజూచి । శతృఘ్నునిపాన్పున ఆడుదువురమ్మి ।
అనియిట్లుకౌసల్య చయ్యనబిలుచుకొని । శతృఘ్నునిశయ్యకు తానుబంపించె ।
శతకీర్తివచ్చేటి తేజమ్ముజూచి । కంచుశ్రీస్తంబాలు కాంతలునుమణగె ।
మాణిక్యపుదిపాలు మరివెలుగవాయె । శతృఘ్నునిపానుపున గూర్చుండబెట్టి ।
ఆశీర్వాదముచేసి అక్షంతలిచ్చిరి । మాణిక్యాలఘడియలు శాంతమ్మబెట్టె ।
రావోయిహనుమన్న వాయునందనుడా । శీఘ్రమునజానకి నగరికేతెంచు ।
శృంగారముగాను వేంచేయుమనుమి । ఆమాటవినియపుడు సంతోషమునను ।
శీఘ్రానజానకీ నగరుకేతెంచె । అమ్మశ్రీరాములు నన్నంపినారు ।
శృంగారముగాను వేంచేయుమనుమి । ఆమాటవిని యపుడుసంతోషమునను ।
ముత్యమ్ముసాకురులు మురిపానవిప్పి । పగడంపునాకురులు బాగుగాదువ్వి ।
చెంపకొప్పుబెట్టి చెలియజానకి । ముడిచెనాకొప్పులో మోదమలరగను ।
మొగలిరేకులుజుట్టి మోదమలరగను । భండారమేలేటి ప్రజలబిలిపించి ।
తాళములచేతనే పెట్టెలుదీయించి । భరణెలుదెప్పించి పైకప్పులుదీసి ।
ఘట్టిమెట్టెలుబెట్టి కడియములుబెట్టీ । అందెలుచరణారవిందములబెట్టె ।
చిట్టికెనబొద్దులుబెట్టి పిల్లేళ్లబెట్టి । బొబ్బిలికాయలే వీరమద్దులను ।
అన్నివ్రేళ్ళకును అమరించినారు । సుద్ధసువర్ణాన చేయించినట్టి ।
సూడిగాజులుబెట్టె సుదతితనచేత । చేమపూకడియములు హస్తకడియములు ।

చెన్నుమీరగసీత చేతులనుంచే । నవరత్నఖచితమున సరులొప్పుచున్న ।
గిరగిరంబులునుంచె లానుఆకాంత । ఇంద్రకావిరవికలు ఈడుగావన్నీ ।
చంద్రకాంతపురవికె తొడిగించిరపుడు । సందిటిదండలుబెట్టి లావేజులుబెట్టి ।
దండకడియములు భన్నస్వరములుంచ్రీ । నవరత్నపువంకీలు నాతికినియుంచిరి ।
చేదెకుయింపైన చెవులపువులుబెట్టి । బలువైనముత్యాల పాపిటచేరులను ।
చేరుచుక్కవుంచె చెలియజానకి । జానకియెంతయు చెలువారుచుండ ।
చేరుచుక్కావంటి సురదల్లిజూచి । తెమ్మనవేజానకి తొడుగులూయనెను ।
మునుపుగౌతముడుదెచ్చిచ్చినాడన్ని । అవిదెచ్చిజానకికి అలంకరించిరి ।
నాగలోకముననున్న ఫణింద్రుడపుడు । నవరత్నపుతొడుగులు యిచ్చినాడనుచు ।
అవిదెచ్చిజానకికి అలంకరించ్రీ । అగ్నిహోత్రుడు మెచ్చిచ్చినాడనుచు ।
అవిదెచ్చిజానకికి అలంకరించిరి । మూడువేలుజేయునానుమెడవేసి ।
సోగకన్నుల కాటుకలుదీర్చె । కస్తూరితిలకంబు కాంతకుదీర్చి ।
బంగారునీరుతోపరిపూర్ణమైన । పట్టుచీరాదెచ్చి కట్టించిరపుడు ।
ఘంటలవడ్డాణము కాంతకువుంచిరి । అందమయినమొహర్ల పేరులనుంచ్రీ ।
గంధమ్ముకస్తూరి కలపంబుజేసి । అప్పుడుజానకికి అలదెశాంతమ్మ ।
పచ్చకర్పూరాన ఆకుమడచిచ్చి । బంగారునీరుతో పరిపూర్ణమైన ।
పట్టుశాలులుదెచ్చి గవిశనలవేసిరి । వయ్యారినడకతో పయ్యదజార ।
వారచూపులుజూస్తు వచ్చెనాదేవి । అల్లంతటశ్రీదేవి రాకలుజూచి ।
కలకలనవ్వుతు పలికె రాఘవులు । వేసంగికాలాన పచ్చన్నిపూరి ।
మేసినగోవులకు ఆనందమేను । పరమపతివ్రతలైన స్త్రీలకందరికి ।
పతిరాకజూచితే సంతోషమౌను । పాలునుపంచదార కలసియున్నట్లు ।
శ్రీరాములుసీత కలసిరపుడు । పాలునుబెల్లంబు కలసియున్నట్లు ।
భరతుడుమాశవీ కలసిరప్పుడు । జీలకర్రబెల్లంబు కలసియున్నట్లు ।
సౌమిత్రియూర్మిళ గలసిరపుడు । ఒకమారుతాంబూల మియ్యవచ్చినను ।
వద్దనిశతకీర్తి యూరికెయుండె । సంవాదముచెయ్య జాలనీతోటి ।
సరగునశయ్యపై లాద్రోసివేసె । ప్రాణాలుమూర్ఛిల్లి దద్దిల్లిపోయే ।
అందరుజెప్పి అప్పగించినట్లు । అప్పుడేశత్రుఘ్ను డతిభీతినొందె ।
శతకీర్తి నెత్తియో తొడలపైనుంచి । కర్పూరరజమంత కర్ణములనూదె ।
అచ్చపన్నీటను కన్నులుగడగే । శత్రుఘ్నకోపదారని యెవరినోటా ।
ఎవరినోటాపైని వినిజడసితివేమొ । ఎవరికైనా కోపదారినేగాని ।

నీకుశాంతుడసుమ్మి నిజమునామాట । పాలునుపంచదార గలసియున్నట్లు
శత్రుఘ్నుడుశతకీర్తి గలసిరప్పుడు । అతివకలగనిలేచి అతిభీతినొంది ।
శత్రుఘ్నుడు శతకీర్తినేమిజేసెనో । శత్రుఘ్నుడు శతకీర్తినేమిజెయ్యడు ।
అహారమార్పాళ్ళఅని జెప్పసతికి । సాహసంబేడుపాళ్ళ అనిజెప్పెసతికి ।
దేవిడిముందరనున్న హనుమంతునిబిలచి । వేగానభేరీలు వేయించుమనిరి ।
భేరీమృదంగములు భోరుగొల్పగను । అదరిపడిలేచిరి అన్నదమ్ములును ।
భరతునిపై రెండు పేసుపుడాగులు । సౌమిత్రిలలాటమున కుంకుమబొట్టు ।
శత్రుఘ్నునిచెక్కిట కాటుకరేఖా । ఆకుంకుమబొట్టు అమరియున్నది ।
ఋష్యశృంగుడుజూచితే గేలిజెయ్యడ । రావోయిహనుమన్న వాయునందనుడా
భరతునికిసౌమిత్రికి శత్రుఘ్నునికీ । భోజనంబులువేగ కావలెనుసుమీ ।
శీఘ్రముగశాంతమ్మ నగరుకేతెంచె । వందనంబులుజేసి ముందరనిలచి ।
అమ్మ శ్రీరాములు మమ్మంపినారు । భరతునికిసౌమిత్రికి శత్రుఘ్నునికినీ ।
భోజనంబులువేగ కావలెననిరి । ఆమాటలువినియపుడు సంతోషముగను ।
నీలవేణివీపుపై కొప్పుతూలాడ । నెలతపాపిటక్రింద బొట్టుతూలాడ ।
గాజులుధవళస్వరములు మ్రోయగను । ఆయత్నములుయాయె వేగరమ్మనుమీ
ఆట్టవసరానకౌసల్య మహదేవి । పళ్ళెరములమర్పించె పరమహర్షమున ।
మేలుగంగాజలాల్పానీయముంచిరి । సుందరిపెరిటిదే సోద్యంపుసురటీ ।
వడ్డించెఅయోధ్య వల్లభులపంక్తి । చిక్కుడుకాయా చిరిపొట్లకాయా ।
కాకరకాయతో గారవడియములు । అరటికాయమొదలైన అరువదికూరల్లు ।
అట్టెవడ్డించిరా అచ్యుతులపంక్తి । పనసకాయమొదలైన పాకంపుకూరలు ।
చాలవడ్డించిరా సర్వేశ్వర్లపంక్తి । సిరసేవపాయసము చిప్పపాయసాన్నము ।
సజ్జపాయసాన్నము సఖియలొడ్డించిరి । రాజనపుఅన్నములు రమణిశాకములు ।
సాగివడ్డించిరా సర్వేశ్వర్లపంక్తి । సెనగపప్పుమంచి సిరిశెనగపప్పు ।
వలువుపప్పులతోటి అమరవడ్డించిరి । అప్పడమ్ములుమంచి అతిరసంబులును ।
అమరవడ్డించిరా అచ్యుతులపంక్తి । పచ్చళ్ళుసిరికిలే పణతులేవడ్డించి ।
కీలుకుడకలనేతులు చాలవడ్డించిరి । వారివారికిప్రేమ ప్రియములుజెప్పి ।
బంధుకొట్లాతోను తమరారగింత్రూ । అనాడులంకలో ముచ్చటలన్ని ।
జెప్పుకొనుచువారు భుజియింపుచుండి । ఆనాడురావణుని ముచ్చటలుయన్ని ।
జెప్పుకొనుచువారు భుజియింపుచుండి । ఆనాడుఅడవిలో దుంపలుయన్ని ।
ఇవికూరపులసనీ తమరారగింతురు । అప్పుడుహనుమన్నను మరచియుండంగ ।

పులుతుపులుతుమనీ వచ్చెహనుమాన్లు । ఇంటివాడవుగనుక నూరుకుంటిమి ।
పౌత్తునగూర్చొమ్మి ఉత్తమపురుష । నీవంటిబంధుండునేవంకలేడు ।
నీవుండగాగదాసతిని దెచ్చుకునీ । అయ్యోధ్యవట్నమ్ము యేలగలిగితిని ।
నీవుండగాగదా తమ్ములపంక్తి । భుజించగలిగితిని హనుమన్నవినుమ ।
పౌత్తునగూర్చొమ్మి ఉత్తమపురుష । పౌత్తునగూర్చుండ ఉత్తముడగాను ।
సర్వేశుభోజనము లాగాగచూచి । ముందరాపళ్ళెమ్ము యెత్తుకొనిబోయే ।
లాబోయి హనుమన్న అవిసిచెట్టెక్కే । ద్వాదశికి ఒకముద్దకొమ్మపైనుంచే ।
ఆందుమీదపళ్ళెము అందిపడవేసే । వృక్షమునకెదురుగా రామచంద్రూలు ।
చెయిజాచిహనుమన్నను రమ్మనిబిలచె । రామచిలుకవలె చేతిప్రైవాలే ।
చేతిపైహనుమన్నను ధరణిపైదించి । ముత్యాలహారమ్ము మెచ్చిమెడవేసే ।
ఈపాటయెవరైన పాడినవిన్న । పరబ్రహ్మలోకంబుపరమాత్మలిచ్చు ।

ఊర్మిళా దేవి నిద్ర

(కిటతకిట, కిటతకిట, కిటతకిట......)

శ్రీరామభూపాలుడూ । పట్టాభిషిక్తుడై కొలువుండగాను ।
భరతశతృఘ్నులపుడూ । సౌమిత్రి వరుససేవలుసేయగా ।
మారుతాత్మజులపుడూ । రాఘవులజేరి పాదములొత్తగా ।
సుగ్రీవుడా కొలువులో । కూర్మితోనమ్రుడై కొలువుండగా ।
తుంబురులు నారదులునూ । యేతెంచినిలచి గానముసేయగా ।
రంభాదులాసభలలో ఇంతిశుభ । రమ్యమున నాట్యమాడా ।
సనకాదిమౌనీంద్రలూ కొలువులో । శాస్త్రములు తర్కించగా ।
సకలదేవతలుగొలువ । ఉదయాన పుష్పవర్షముగురిసెను ।
సభయంత కలయజూచి । యేతెంచె సంతొషమునజానకీ ।
పతిముఖముచూచి నిలచి । వినయమునపట్టి అంజలిగ్రక్కున ।
దేవదేవేంద్ర వినుమా । విన్నపముతెలిపేను చిత్తగింపు ।
ధరణీశ డవతరించ । ఒకచిన్నమనవి కద్దనిపలికెను ।
ముందునన మడవులకును । పోగానుముద్దు మరదివెంటనూ ।
పయనమైరాగజూచి తనచెలియ । పయనమాయెను ఊర్మిళా ।
వద్దునీవుండమనుచు సౌమిత్రి । మనలసేవింప వచ్చె ।
నాడుమొదలు శయ్యపైకనుమూసి । నాతి పవళించుచున్నది ।
యికనైక యానతిచ్చితమ్ముని , యిందుముఖి కడకంపుడి ।
ప్రాణపత్ని యీలాగునకూర్మితో । పలుకంగ వినిరాముడు ।
తలపోసిచూడ నెంతేతనమదికి । తగువిచారము బుట్టెను ।
ఆశ్చర్యపడి రాముడుగ్రక్కున । అన్నలక్ష్మణ రమ్మనె ।
రమ్మిలక్ష్మణ గ్రక్కునయుచితమా । రమణి నెడబాసియుంట ।
తడవాయెయికనైనను ప్రియురాలి । దగ్గరకునీవుబోయి ।
సరస సల్లాపములచే । దుఃఖోపశ్రమనెల్ల మాన్పవయ్యా ।
అన్నమాటలకు రామానుజుడూ । మహాప్రసాదమనుచు ।
అనిపించుకుని గ్రక్కునాసభవిడచి । చనుదెంచె తనగృహముకు ।

వచ్చెలక్ష్మణుడు చలవస్త్రంపు । వాకిళ్ళుగడచివచ్చీ ।
కేళిగృహము జొచ్చియులక్ష్మన్న । కీరవాణినిజూచెను ।
కోమలీపాన్పుపైనీ వత్తిగిలి । కోకసవరించివేగా ।
తొడుగుల ధరించివేగా । చల్లని తల్లపూరించెమేనా ।
ప్రాణనాయకి పాన్పునకూర్చుండి । భాషించె విరహమ్మునా ।
కొమ్మనీముద్దుమొగము । సేవింప కోరినాడేచంద్రుడు ।
తాంబూలమేడమ్మాయెను । ఓపెనే నగుమోవి చిగురుకొనకా ।
అమృతధారలు కురియగాపలుకవే । ఆత్మచల్లనసేయవే ।
చిటితామరలుబోలెడి । పాదముల కీలించవేస్వర్ణము ।
తన్నుతామరచియున్న ఆకొమ్మ । తమకమున వణకదొడగే ।
అయ్యమీర్వెరయ్యామీరింత । యాగడంబులకొ స్తిరి ।
సందుగొందులువెతుకుచు । మీరింత తప్పుసేయగవస్తిరి ।
ఎవ్వరునులేనివేళమీరిపుడు । యేకాంతములకొస్తిరా ।
మాతండ్రిజనకరాజు వింటెమిము । ఆజ్ఞసేయకమానరు ।
మాయక్కబావవిన్న మీకిపుడు । ప్రాణములకు హానివచ్చు ।
మాఅక్కమరదివిన్న మిమ్మిపుడు । బ్రతుకనివ్వరుజగతిలో ।
హెచ్చయిన వంశానికి । అపకీర్తి వచ్చెనేనేమిజేతు ।
కీర్తిగలయింటబుట్టి । అపకీర్తి వచ్చెనేనేమిజేతు ।
ఒకడాలిగోరి కాదాఇంద్రునికి । ఒడలెల్ల హీనమాయె ।
పరసతినికోరిగాదా రావణుడు । మూలముతో హతమాయెను ।
ఇట్టిద్రోహములు మీరుయెరిగుండి । యింతద్రోహముకొస్తురా ।
ఆడతోడాబుట్టరా । మావంటి తల్లిలేదామీకును ।
అనుచుఊర్మిలపలుకగా లక్ష్మణుడు । వినివగచియిట్లనియెను ।
శ్రీరాముతమ్ముండనే అతడనగ । సృష్టిలో నొకరుగలరా ।
జనకులల్లునిగాన దీభూమిలో । జనకులనగానెవ్వరు ।
శతపత్రములో బుట్టినా చేడెరో । సీతకుమరదిగాన ।
సీతయనగానెవ్వరూ సృష్టిలో । సృష్టీశనేనుయెరుగా ।
భూమి నూర్మిళవందురే । నీపేరుబొంకకు యీపట్లను ।
దశరధుల నెడబాసియు । అక్కడజానకీ చెరబోయెను ।
రావణునిసంహరించీ ఆసీత । దేవితోడుకు వస్తిమి ।

చేకొన్న యిందు వదనాలోకాప । కీర్తికేలోనొమను ।
సీతమరదిని గానచేవేడెరో । దయయుంచి మేలుకొనవే ।
నిన్నుబాసినది మొదలూ ప్రాణసఖి । నిద్రహారము లెరుగనే ।
నీవులేకయున్నను ఓసఖి । ప్రాణములు నిలుపలేనే ।
అనుచుకన్నుల జలములుకారంగ । లక్ష్మణుడు తాబలికెను ।
కత్తివరదీసి యపుడులక్ష్మణుడు । తావేసు కొందుననెను ।
అనుచు వాదముసేయకా । ఊర్మిళ దద్దిల్లిపడిలేచెను ।
ప్రాణేశుడగుట దెలసికోమలికి । ప్రాణములు తేజరిల్లే ।
పతిపాదపద్మములకు అప్పుడూ । పంకజాక్షి మొక్కెను ।
పాదముల పయినియున్న । తనసతిని కరమునాలేవనెత్తి ।
గ్రుచ్చికౌగిట చేర్చుకుకాంతకు । కళ్ళజలములు దుడిచెను ।
మాతండ్రిజనకరాజు మిమునమ్మి । మరచి కళ్యాణమిచ్చె ।
మానవంతు డనుచునూతెలియకా । మదినియుప్పొంగు చుండె ।
చిత్తమొకదిక్కునుంచి సమయమున । చిన్నబుత్తురు యింతులా ।
అనుచుఊర్మిళ బలుకగా । లక్ష్మణుడుమనసులో చింతింపుచు ।
దుఃఖవశమున బలుకుతూయుండేటి । సుదతి భావమ్ముదెలిసీ ।
చింతింపనికనేటికే ఓబాల । అనియిట్లు లాలింపుచు ।
తరుణి పదునాలుగేండ్లూ । నినువిడచి ధరియిస్తినేప్రాణము ।
ఆహారనిద్రలను యెరుగనే । అతివనీమీదయాన ।
పుణ్యపురుషలస్త్రీలను యెడబాపి । పూర్వజన్మమున మనమూ ।
ఎన్నెన్నియుగములైనా ఇదిమనకు । అనుభవించక తీరదు ।
సతిపతులచింత జూచికౌసల్య । సంపెంగ నూనెదెచ్చి ।
రత్నపీఠములనుంచి కౌసల్య । దంపతుల శిరసంటెను ।
గంధముటకలిదెచ్చియుఓచెలియ । పన్నీటజలకమార్చె ।
మేలైనవలిపట్టుతో లక్ష్మణునికి । మేలుతళ్కొత్తిరపుడు ।
బంగారుపూలపట్టు ఊర్మిలకు । బాగుమీరగ గట్టెను ।
కోటిసూర్యదీప్తితోవెలిగేటి । మేలైనరవికదొడగె ।
ఆభరణములుసొమ్ములు । ఆయాదిలక్ష్మికే యలంకరించి ।
ముత్యాలతిరుచూర్ణము లక్ష్మన్న । ముద్దుముఖమునదీర్చెను ।
వెలలేనిమాణిక్యముపతిగూడి । నిలువుటద్దముజూచెను ।

సిగ్గుపడిశిరసొంచుకుఊర్మిళా । చిరునవ్వుతోనిలచెను ।
భోజనపుశాలలోను । ఆయాణి ముత్యాలపీటమీద ।
రాజశేఖరులప్పుడు । దేవేంద్ర భోగముతోగూర్చుండెను ।
మరదలామాణిక్యమారమ్మని । మగువదోడుకువచ్చెను ।
మురిపెంపుసిగ్గుచేతా । చిలుకలా కొలికి ముఖమటువంచుకు ।
హంసనడకలచేడెలాపాదముల । అందెలటురవముసేయ ।
వయ్యారమునుజూపుచూనుండెనొక । యొప్పుల కుప్పవలెను ।
పలుకుముద్దులగుమ్మను । సుమిత్ర కొడుకుపొత్తునయుంచెను ।
బంగారుపళ్ళెములా పంచ । పదార్థమువడ్డించెను ,
వెండిగిన్నెలనేతులు కౌసల్య । వేడుకతొవడ్డించెను ।
ఆవునెయ్యిఅతిరసములూ । సుమిత్ర కొడుకునకువడ్డించెను ।
కౌసల్యగారాములపట్టితో । శాంతలానిట్లుబలికె ।
అన్నపదునాలుగేండ్లు అడివిలో । ఆహారనిద్రలును ।
ఉన్నబడలికలుదీరనేడుమన । యూర్మిళతోనారగించు ।
పిండివంటలునేతులు । బొబ్బట్లుదండిగా నారగించు ।
మీగడపెరుగుమీరు । మజ్జిగలువాంఛదీరగ్రాగుడి ।
ఆరగించీలేచిరి సంపూర్ణ । మారగించినిలచిరి ।
గంగజలమునహస్తమూ । కడిగితాంబూలములు వేయుచుండ్రి ।
చేడెవినవేజానకి నీచెలియ । యూర్మిళాబుద్ధులన్ని ।
భమిడిపానుపున సొలసియుండెనొక , పదునాలుగేండ్లు పణతి ।
కుందనపు ప్రతిమకళలు । ఈకళలు యెందుండిదాగున్నవో ।
దృష్టితగులకుండను । నీలాలనివ్వాళు లివ్వరమ్మా ।
అనిశాంతబలుకగాను వినిసీత । వినయముతో యిట్లనియెను ।
సృష్టంత యేలేటియో । శ్రీరామచంద్ర లక్ష్మణదేవరా ।
భరతశత్రుఘ్నులూ అయినట్టి । పట్టాభిషేకులమ్మా ।
ఇంద్రాదిచంద్రూలను వలపించేటి । చంద్రూలు మీతమ్ములు ।
దృష్టితగులకుండను । నీలాలునివ్వాళు. లివ్వరమ్మా ।
అనిసీతబలుకగాను । వినిశాంతనవ్వుచూ నిట్లనియెను ।
అక్కచెల్లెండ్రు మీరుమిక్కిలీ । సౌందర్య శాలులమ్మా ।
మాతమ్మూలు నలుగురిని । వలపించుజాణలకు దృష్టితగులు ।

అనిశాంత బలుకగాను । వినిసీతనవ్వుచు యిట్లనియెను ।
మాయన్న ఋష్యశృంగునీ । వనములోకూడి యెడబాయకున్న ।
ఏమీయెరుగని తపసిని । ఓవదిన కేళించి విడిచినావు ।
తామరకమలమందు । పుట్టియో ధరణిపై నిలువలేక ।
ఈశ్వరునికృపవలననూ నీవుమా । యిల్లుజొచ్చినావు ।
కోమలీసీతనీవు కోడళ్లవు । పావనమాయె గృహము ।
అలసివచ్చిన కొడుకుకు । సుమిత్ర హంసపానుపుబరచెను ।
పట్టుతలగడలు పరచి । పాన్పుపై పన్నీరుచిలకించెను ।
వట్టివేళ్ళసురటిని ఓకీర । వాణి అక్కడనుంచెను ।
గంధకస్తూరిపునుగు జవ్వాది । గిన్నెలతో తెప్పించెను ।
పచ్చిపోకలుయాకులు । ముత్యాల సున్నమక్కడనుంచెను ।
సంపెంగపువులగాలియు విసరగా । తలుపులప్పుడువేసిరి ।
మల్లెపువ్వులగాలియు విసరగా । శయ్యపైకూర్చుండిరి ।
కీలుకొప్పమరవిడిచి । లక్ష్మణుడు నేర్పుతోజడలల్లెను ।
బొడ్డుమల్లెలు జాజులు । జడపైన శృంగారముగజుట్టెను ।
తాంబూలములు వేయుచు । దంపతులుకలసి ముచ్చటలాడుచూ ।
అక్కచెరబోవు విధముయేమని । యడిగెనప్పుడు ఊర్మిళా ।
సింహవిక్రములు మీరుయుండగా । సీతెట్లు చెరబోయెను ।
కౌసల్యమొదలైనా సుమిత్ర । కైకశాంత దేవులూ ।
గద్దెపీటలువేసుకు వురవున । సద్దుచేయక యుందురు ।
రామలక్ష్మణులుమీరు యుండగా । రమణెట్లు చెరబోయెను ।
అనుచుయూర్మిళ బలుకగా । లక్ష్మణుడువిని మగుడియిట్లనియె ।
కాలవిధి గడువవశమా । కడకు నాబ్రహ్మకేయైనగాని ।
అయోధ్యవెడలి మేముఅందొక్క । పర్ణశాలల నుంటిమీ ।
కనకంపు మాయమృగము । ఆపర్ణశాల వాకిటకొచ్చెను ।
ఆమృగము తేమ్మనుచునుమీయక్క । స్వామికాళ్ళకు మ్రొక్కెను ।
విల్లంబులు చేతబట్టి । శ్రీరామ చంద్రులువేటవెడలి ।
విల్లంబుతొడిగి వేయా । ఆమృగము వింతైనకూతగూసె ।
హాసీతహాలక్ష్మణా యనికూయ । అతివభీతిల్లి పలికె ।
తన్నుబొమ్మని పలికినా । యెరుగవూ తల్లివద్దంటినేను ।

కర్ణశూలంబు లయిన । యెన్నయిన మాటలేనన్నా డెను ।
గిరిగీసి యానబెట్టి । పోయితిని మాయన్న దగ్గరకును ।
పోయినంతావేగమే రావణుడు । మాయవేషము వేసుకు ।
నారాయణనుచు వచ్చి । నలినాక్షిఎదుటనే నిలుచుండెను ।
హరిభక్తుడనినమ్మిచూ అమగువ । అతివేగ భిక్షబెట్టె ।
పదితలలు చూడగానె । అచేడెమూర్ఛ పడిపోవగాను ।
గెడ్డతోపెల్లగించి యెత్తుకొని । పోయెనే తనలంకకు ।
పసిడిమృగమును బట్టుకు । శ్రీరామ చంద్రులుయేతెంచిరీ ।
వనమంత జూచివెదకి । అపర్ణశాలెల్ల వెతకిఅలసీ ।
కిష్కింధ పర్వతానవెతుకగా । పరమఋషీ సుగ్రీవుడు ।
కౌసల్యతనయులనుచు సుగ్రీవుడు । కానుకలు దెచ్చిచ్చెను ।
కానుకలువిప్పిచూడా । అందులోజానకి తొడుగులుండే ।
తమ్ముడారమ్మనుచును ననుబిలచి । నాకుజూపెను తొడుగులు ।
ఇన్నితొడుగులుయెరుగను । శ్రీరామ సూర్యఉదయమునకొక్క ।
ఇందుముఖిపాదమ్ములయుండెటి । అందెలటునమ్మి స్త్రిని ।
అంజనీసుతునిబిలచి । ఆరాము డుంగరముజేతికిచ్చి ।
వారధిదాటిపోయి । అశోక వనమెల్ల వెతకిచూచి ।
ఉంగరముచేతికిచ్చి । మాణిక్య మందుకొనిమాటలాడీ ।
తిరిగివచ్చివేగమే । శ్రీరామ చంద్రులయెదుటనిలిచె ।
రాజభూపాలచంద్ర మీసతిని । యేవిధమ్మనదెత్తును ।
తలలెల్లజడలుగట్టియుండె ఉంగరమున । వెదురుమొలచియుండెను ।
తల్లియుండెటివిధముతలచితే । తాళశక్యముగాదయా ।
దుఃఖవశమునజెప్పిన రాఘవులు। వినిమూర్ఛబోయిదెలసి ।
ఆలంకచుట్టువిడిసీ రావణుని । అక్షోహిణిబలముగూల్చె ।
శృంగారముజేసియో తెమ్మనెను । సీతనుతనయెదుటకి
తెచ్చిశ్రీరాములయెదుటనిలుపగా । అచ్యుతుండిట్లానెను ।
పదినెలలుచెరయున్నది । భామతో భాషించననిపలికెను ।
ఒట్టుసత్యములేటికీ । ఓరామ చిచ్చుగావించుమనెను ।
ఆకాశమంతపొడవుమంటలో । మావదినెమాటలాడె ।

జగములునిండినయట్టుల । జలముల తటాకమైయొప్పెను ।
పరమపతివ్రతగనుకను మావదినె । పట్టెనేరాముచెట్ట ।
సీతశ్రీరాములకును సృష్టిలో । కట్టిరయోధ్యపురము ।
లాబడ్డక్లేశమ్ములు ఊర్మిలతొ । తప్పకుండాజెప్పెను ।
అక్కరోవింటిరటె నేడుమన । చక్రధరుబుద్ధులు ।
నీలవర్ణునిజానకి యెడబాసి । ఘోరమౌయడవిలోను ।
పాపకర్మునిలంకలో పదినెల్లలు । భామచెరయున్నదటవే ।
అనుచుఅందరుబలుకుచు । చింతించి సంతోషమునతేలిరీ ।
అయినకార్యమునకు మనమూ । చింతించి కారణములేదుఅనిరీ ।
పట్టాభిషేకులై నారాఘవుల । జూచిపొంగుచుండిరీ ।
ఊర్మిళావిరహమ్ములూఇది । యెవరు పాడినావిన్నగాని ।
శ్రీవిష్ణుకైవల్యమూసౌమిత్రి । విష్ణులోకమునిచ్చును ॥

సీతశుభగోష్ఠి

క్షేమానఅయోధ్య ప్రవేశమైవారు - జయమూతో రాజ్యమ్ముఏలూచునూ
ప్రాణవల్లభుడయిన శ్రీరామచంద్రూల - అవనీజశుభగోష్ఠి అడిగేనే సీత
అవనీజశుభగోష్ఠి అడిగేనే

ప్రేమతోడుతనన్నడిగీతివి గనుక - ప్రియమూన వినిపింతునీనేరమూ
పలుమారునేరమ్ము లెంచీతివనితన్ను - పలికీతెనిన్నేమనందునే సీత
పలికీతె నిన్నేమనందూనె

అనిపలికినవ్వూచూ శ్రీరాములప్పుడు - శృంగారమౌచున్న శ్రీతొడలపై
సంభ్రమముతోనున్న సతిజూచిశాంతనా - కాంక్షతీరాప్రేమ కళ్లజూస్తీ
కాంక్షతీరాప్రేమ కళ్లజూస్తీ సీత

హరునివిల్లూఒక క్షణములోపలవిరచి - అవనీజనిన్నూ కల్యాణమొందీ
ఆనందములతో అయోధ్యకునూబోయి - అగభోగాలతో నుంటిమే సీత
అగభోగాలతో నుంటిమే

శుభముహూర్తంవేళ పట్టమూకట్టవలె - ననిశుభద్రవ్యాలను సమకూర్చీ
అభిషేకపట్నమూ కట్టించగారాజు - ఆత్మలోఆనందమున పొంగెనేరాజు
ఆత్మలోఆనందమున పొంగెనే

కర్మశేషముచేత ఒకనిదంతనుబొంద - అసురూలడుసురూలు బాపుకొరకూ
తనయుడికి పట్టమ్ముకట్టించుమనికైక - తండ్రితో వాదింపుచుండేనే సీత
తండ్రితోవాదింపు చుండేనే

అట్లైకానిమ్మనుచు అంతసంతోషాన - ఆమహోత్సవమూలు అటునిలిపి
భరతూడ యీరాజ్యమంత నీవేయేలు - రాముడాకానలకు వేంచేయమనె సీత
రాముడాకానలకు వేంచేయుమనే సీత

రావోయిలక్ష్మణా కానలకుబోదాము - రమ్మాని అయోధ్యవెడలీతిమే
సీతవుండామనీ నిన్నూరడించితిమి - ఉండకమాతోను వచ్చీతివే సీత
ఉండకమాతోను వచ్చీతివే

భరతూడు అచిత్రకూటానికేతెంచి - భక్తితో మమ్మూప్రార్థించెనే
నాయొక్కపాదుకలు కోరగానవియిచ్చి - అతని వినయంచేసిపంపితిమే సీత
అతని వినయంచేసిపంపితిమే

పంపీనభరతూడు పంతాముతోడులా - ప్రతిజ్ఞ దప్పకయుండేనే
నాయొక్కపావాలు పూజించుతూలాను - నందిగ్రామంబోయి యుండెనేసీత
నందిగ్రామంబోయి యుండేనే

లక్షణమ్ముల్ములుగలమఱిది లక్ష్మణుమరల - రక్షించెనెసీత రక్షించెనే
అందమయినట్టియా పర్ణశాలలోన - ఆనందముగపొంగు చుంటిమేసీత
ఆనందముగ పొంగుచుంటిమే

అలనల్లానాడు లేడితెమ్మనినీవు - యేలమమ్మూ యెడబాసితివే
మాయలేడీఅదీ యేటికీమృగమని - మర్మమెంచక యెరుగవైతీవీసీత
మర్మమెంచక యెరుగవైతీవే

సీతగుణధీరుడూ లక్ష్మణుకీమనసు - కరిగేటట్టు ఏలపలికితివే
క్షణములోపలదాన్ని తెగవేసిరాగాను - చెల్లునానీకింత శౌర్యముసీత
చెల్లునానీకింత శౌర్యముసీత

తమ్మూనినీవాడు వాక్యములుఅన్నీని - తనకుమ్రొక్కి వినిపించేనె
అబలనీపలుకులూ అవిలెక్కయేమిటి - అనినేను వినియూరకుంటినెసీత
అనినేను వినియూరకుంటినే

కైకనల్లానాడు కంటకాలాడగా - వింటినె అడవుల్ల లోపలనూ
అనరానిమాటలు హడిలియాడితివని - వినినేను ఊరకుంటినెసీత
వినినేను ఊరకుంటినె

హర్షముతొజటాయు నీవుపోయినదారి - అనవాలుమాకు చెప్పించెనే
ఆదనుజదారికి అడ్డేలవస్తివని - తరువునీడలమేము తడవుంటిమేసీత
తరువునీడలమేము తడవుండిమే

అవనిజ నీభూషణమ్ములు సుగ్రీవు - డానవాలుమాకు దెచ్చిచ్చెనె
శబరిఫలములుదెస్తె ఆరగించీమేము - శాంతానసంతుష్టి బొందీతిమేసీత
శాంతానసంతుష్టి బొందీతిమే

పంతానరావణుని పదిశిరస్సులుద్రుంచి - సంతోషమునలంక సాధించగా
అంబూధినీదాటి ఆకపిసేనతో - అంతానుఅచ్చోటి కేతెస్తిమే సీత
అంతానుఅచ్చోటి కేతెస్తిమే

అడవిలోకలగిరులు అన్నివెదకితెచ్చి - ఆచ్చోట వారధిగావిస్తిమే
వారిధయినాకట్టి రావణుతలద్రుంచి - వనజాక్షినిన్ను చేపట్టితినే సీత
వనజాక్షినిన్ను చేపట్టితినే

ముక్కోటిదేవతలు ముదమూనిపొగడగా	-	దేవాదిదేవతలు పొగడగా
దేవాదిదేవతలు జయమనుచుపొగడగా	-	క్షేమాన అయోధ్యకొస్త్రీమే సీత
		క్షేమాన అయోధ్యకొస్త్రీ మే
అయోధ్యలోనేను పూలపాన్పుమీద	-	అవనిజనితోను పవళించీ
మదిరాక్షిరోసీవు అడిగినదానికి	-	మరువక యీ కథజెప్పితినే సీత
		మరువక యీ కథజెప్పితినే

శ్రీ రామ మానస పూజ

రాగద్వేషామూలువ్నాని రామునిగొలువారె । బాగుమీరవైకుంఠపదవిపొందేరు ।
కామక్రోధలోభమోహములు కడకూజిమ్మారె । శ్యామసుందరమైన రాముని
ప్రేమాదలువారె ।
చతుర్మధ్యామూనజిక్కె చింతాశాయాకెమనసా । పరమాత్ములైన రామునిదలచ
ముక్తిబొందేరు ।
మరువకుమీయెప్పుడు రామానామామంత్రము । స్థిరముగానీపూజేయ పదవిపొందవూ ।
అందమయినహృదయకమల మందునరాముని । సుందరమైననీలమేఘశ్యామలరామూనీ ।
మీగాళ్ళనీలంపుతామరలు మించూమణులూ । రంగుమీరినదొంతి చక్రాలేరామునిజఘనాలు ।
కమలమేనాభియందు సింహమధ్యాము । నిర్మలమయిన వక్షస్తలము విజయారామునికి ।
గండస్తలముముద్దుచక్కనిగళముశంఖాము । నిండుచంద్రునిబోలుమోముకెంపువదనము ।
బాలచంద్రునిప్రభలబోలు లలాటపంక్తియు । నీలమూలుబోలు కురుబు బాలరామునికి ।
పాదామూలయందునుండు పాతాళలోకాము । పాదాగర్భమునందె రజాతాళము ।
పరమాత్ముని తిన్నెలందుసప్తాతాళము । హరికి జానులయందునుండు నూర్ధ్వలోకము ।
హరిమీజంఘలయందునా సత్యాలోకము । హరిమీహృదయమందు అంత్రావృక్షము ।
దేవదేవామీదివ్యదేహమందూన । భావించిచూచితేను పరబ్రహ్మమూ ।
భరతుఢ్డుముత్యాలగొడుగుపట్టి కొలువాగ । సరససౌమిత్రివిల్లుశరములూగాగ ।
ప్రీతితోశత్రుఘ్నుడు సురటీవిసరగ । సీతాదేవి రామునీతొడలపైనీచెలగగ ।
హనుమంతుడురాముని పాదంభక్తివొత్తగ । శౌనకాదిమునులు రామునిసన్నుతిసేయంగ ।
తుంబుర్యూడు నారదూడు గానముసేయంగ । రంభవూర్వశిమేనకాదులు నాట్యమాడంగ ।
అక్షయమైనదీపారాధన పక్షివాహనునకు । లక్ష్మిదేవివచ్చి అర్ఘ్యవుదకమీయంగ ।
పంచిపాత్రతోను పంచామృతమూలు । బ్రహ్మవచ్చిశ్రీరామునకభిషేకంచెయ్యగా ।
క్షీరదధిమధుఘృతశర్కర అభిషేకంసేయుదురు । గంధకస్తూరికర్పూరపన్నీట జలకం
సేయుదురు ।
దివ్యవస్త్రిలపుడుదెచ్చిరామునితళ్ళొత్తిరి । నవ్వుమోమున కస్తూరినామంనాతులుయుంచిరి ।
కనకాపీతాంబరంగట్టికౌసల్యరామునికి । జనకజాకోటిమన్మధతేజోరామునికి ।
బ్రహ్మపంపినవైజయంతివనమాలిక పేర్లురామునికి । సమ్మతిగాఆణిముత్యాలసరులురామునికి

ప్రాకటముగరత్నకిరీటంపట్టాభిరామునికి । మకరకుండలములకాంతి మణులురామునికి ।
ముద్దులుగుల్కుకర్ణములకుముత్యాలపోగూలు । అద్దంపుచెక్కుళ్ళుగలవుఅయోధ్యరాములకు ।
సంపెంగమొగ్గతీరు అందపునాసికము । కలువారేకులబోలువానినేత్రపంక్తియు ।
యెంచినశింగినీవిల్లుకన్బొమలు । నవరత్న హేమసింహాసనంబురామునికి ।
ముత్యాలమేనుచందంమోహనరామునికి । నవరత్నసింహాసనముమీదకూర్చుండిరి ।
దశదిక్కులందు దేవాదుందుభులుమ్రోయ । సీతారాములపైనికురిసెపుష్పవర్షాము ।
పారిజాతమ్ముల రామునిఫాదంపూజింత్రు । మల్లెపూవుల నారాయణునఖములుపూజింత్రు ।
పొన్నపూవులరాముని పూర్వులుపూజింత్రు । గన్నేరుపూలగోవిందరాముని
జంఘలుపూజింత్రు ।
మొగలీపూవుల విష్ణూరామునిపిరుదులు పూజింత్రు । రామామానసపూజుభువిలో
రమణులుపాడిన ।
కామీతార్థములిచ్చి బ్రోచుకౌసల్య తనయూడూ॥

సీతాదేవి వేవిళ్లు

సృష్టంతయేలేటి రామచంద్రులూ । రాజ్యపాలకులైన రామచంద్రులు ।
యెదురులేకాభూమ్యేలేలుచున్నారు । ఆనందభక్తులయిన అయోధ్యలోను ।
అంతటజనక సుతగర్భమ్మలాయె । నెలవెళ్లిరెన్నెళ్ల అమరియుండగను ।
వేవిళ్ళుఘనమాయె లోపల్కులాయె । తలవాల్చికుడిచెయ్యి తలక్రిందనుంచి ।
పాన్పుమీదపవళించె పద్మాయతాక్షి । అన్నము ముట్టదూఆరామసీత ।
తాంబూలమువెయ్యదు సర్వేశ్వర్లదేవి । నిత్యతనదాసీల నిల్చిపిలువాదు ।
పాదాలువత్తుమని పణతిపలుకాదు । మధురాల మామిడిపండ్లయినగోరు ।
అతివ అరటిపండ్లయినగోరు । కాంతఖర్జూరము నయినగోరు ।
పణతిపనసా పండ్లయినగోరు । వెలదివెలగా పండ్లయినగోరు ।
నాతినారింజ పండ్లయినగోరు । పాలకొమ్మలమీద పండ్లయినగోరు ।
చింతకొమ్మలమీద చిగురయినగోరు । దోరచింతలుగోరు యాపద్మగంధి ।
ఈరీతికోరికలు కోరుచుండగను । ముగుదకు ముత్యాలపట్టెడేసడలె ।
నాతినడుము వడ్డాణమెసడలె । పణతిచేతి బాజుబందులేసడలె ।
అచ్చనవరత్నాలపేరు లేసడలె । అనేకరత్నాలసొమ్ము లేసడలె
పాన్పుమీద పవళించెపద్మాయతాక్షి । రాముడు తనసతిమేడకువచ్చి ।
రెప్పవేయక కనువిప్పమోహమున । తప్పకజూచెను తరుణిలావంక ।
రణభీతిగానిరమ్మ రామచంద్రూలుయేమి । జనకుసుతనీవున్న విధము ।
కారడవితిరిగావు కష్టపడ్డావు । ఆనాడు ఈరీతి వదిలుండలేదు ।
అడవులన్నీదిరిగి ఆకుభక్షించి । ఆనాడు ఈరీతివదిలుండలేదు ।
బావులనీళ్ళన్ని జేదిపడిత్రావి । ఆనాడు ఈరీతివదిలుండలేదు ।
యెండలోయెండి వానలోనేతడిసి । ఆనాడు ఈరీతివదిలుండలేదు ।
పండుటాకువలె వాలివున్నావు । పారుటాకులవలె పవ్వళించావు ।
నీవిధములక్ష్మన్న కెరిగింపవలెను । గాజులమరించినా గడపలుదాటి ।
ముత్యాలమర్చినా ముంగిళ్లుదాటి । పగడాలమర్చిన పందిళ్లుదాటి ।
పచ్చలమరించినా రచ్చల్లుదాటి । వచ్చెనేరఘురాములక్ష్మన్న కడకూ ।
అల్లంతటొచ్చేటి అన్నపొడజూచి । వలగొనిముమ్మారు ప్రదక్షిణంజేసె ।

సాష్టాంగదండ ప్రణామంబుజేసె । వందనముజేసి కడుముందరానిలవ ।
అన్న వినులక్ష్మణా విన్నపమునాది । అన్న మీవదినెంత బడలివున్నది ।
కారడవిదిరిగింది కష్టపడ్డాది । ఆనాడుయారీతి వదిలుండలేదు ।
అడవులన్ని దిరిగి ఆకుభక్షించి । అనాడుఈరీతి వదిలుండలేదు ।
బావులనీళ్ళన్నీ చేదిపడత్రాగి । ఆనాడుయీరీతి వదిలుండలేదు ।
యెండలోనేయెండి వాననేతడిసి । అనాడుయీరీతి వదిలుండలేదు ।
పండుటాకువలె పోలివున్నాది । పారుటాకూవలె పవ్వళించింది ।
నాచేతినొక్కటి ముద్దుటుంగరము । ముంజేతదొడగొచ్చు శ్రీలక్ష్మన్నా ।
ఆయింతిగర్భిణి అనివిచారించి । మనసుసంతోషాన మరిపొంగుచుండె ।
పాలుపొంగినట్లు పొంగిలక్ష్మన్నా । నక్షత్రపర్వతం నడచినట్లుండె ।
చుక్కలాపర్వతం జూచినట్లుండె । అట్లయితేమావదినెను చూచివత్తూనూ ।
అంబులు ఆయుధాలన్న కదనుంచీ । బిగదీసిలక్ష్మన్న పిడికట్లుకట్టె ।
లక్షావేలాఅడుగు లాచేతబట్టె । వచ్చెనేలక్ష్మన్న వదినమేడలకు ।
అల్లంతటొచ్చేటి మరిదిపొడజూచి । కాళ్ళుసాపీరావె కడుగ్రహముగను ।
బంగారుచెంబుతో పన్నీరుదెచ్చి । పాదములుకడగించె నారాముదేవి ।
బంగారుతీగెలా తివాసిబరసి । పచ్చకర్పూరాన లాంబూలంజుట్టి ।
అలసలసివచ్చారు కూర్చుండవయ్యా । సాష్టాంగదండప్రణామంబుచేసె ।
వందనంజేసికడు ముందరానిలచి । అమ్మ మేముపోతాము ఆజ్ఞయివ్వండి ।
వేగిరంమీయన్నకడకు పొండయ్యా । కడువేగమీయన్న కడకుపొండయ్యా ।
గాజులమరించినాగడపలుదాటి । ముత్యాలమర్చినా ముంగిళ్లదాటి ।
పచ్చలమరించిన రచ్చల్లుదాటి । పగడాలమర్చినా పందిళ్లదాటి ।
అల్లంతవచ్చేటి అన్నపొడజూచీ । పొడగనిముమ్మారు ప్రదక్షిణంజేసి ।
సాష్టాంగ దండప్రణామంబుజేసె । వందనంజేసి కడుముందరానిలిచె ।
మీకంటెఘనులు యికపుట్టనున్నారు । మీరేలురాజ్యమ్ము లేలనున్నారు ।
మీరెక్కినసింహాసనం యెక్కనున్నారు । మీరుపట్టు ఆయుధంపట్టనున్నారు ।
అయింతిగర్భిణీని లావిచారించి । మనసులోసంతోషం మరిపొంగుచుండె ।
పాలుపొంగినట్లు పొంగురఘురాము । నక్షత్రపర్వతము నడచినట్లుండె ।
చుక్కలాపర్వతం చూచినట్లుండె । ఆలంకలోపలా దండుదిగిరాగ ।
అక్కడారావణా బ్రహ్మకూతురు । అలగితనఅత్తింటి కెళ్ళిపోగాను ।
హస్తములుచేపట్టి యెత్తలేనైతి । నిండుగావున్నది నీలభద్రి ।

ప్రక్కలునిండు పంకాజగంధి । ఆయింతికదిముదురు గర్భిణాయన్న ।
యాయింతికిది లేతగర్భిణాయన్న । వెండిబల్యాలవారు వెయులక్షవేలు ।
రాగిబల్యాలవారు లక్షవెయివేలు । కంచుబల్యాలవారు కమ్ముకున్నారు ।
పాదాలచప్పుడు పణతివినకుండ । పాన్పుమీదకొచ్చిరి పద్మనాభులు ।
కూర్చున్నదాసీలు నిల్చుండిరంతా । అడవలె వోడవలెగెల్వవలెగాని ।
ఆటవిడచీమీరు లేవపనిలేదు । చిరునవ్వునవ్విరీ దాసీలుఅంతా ।
ఉత్తరందక్షిణం చూచినాద్దేవి । తూరుపూపడమరా చూచెనాదేవి ।
ఆడేటిసొగటాలు అటపారవేసి । పాన్పుమీదికొచ్చెనూ పద్మాయతాక్షి ।
గ్రుచ్చికౌగాలించి యెత్తితొడనుంచి । అటుకులు చక్కిలాల్మంచివస్తువులు ।
ఈమాటమాఅమ్మకి చెప్పిపంపితేను । యీక్షణము తెప్పిస్తుయిందీవరాక్షి ।
ఆనాడునీమేడ కొస్తినేదేవి । చాలచిక్కుంటివె చదరాలనీవు ।
ఆనాడు నీవద్దనేపవ్వళిస్తె । చాలచోటాయెనె చదరాలనాకు ।
నీనాడునీమేడకో స్తినేదేవి । చాలనించుంటివే చదమలదేవి ।
నీసుతులు నీవూను పైబవ్వళిస్తె । పాదాలక్రిందనె నేపవళిస్తు ।
రాజాధిరాజులకు విన్నాపమయ్యా । రాజులళ్లల్లుకూ విన్నపామయ్య ।
ఆమాటమీరేల ఆజ్ఞజేసేరు । మామీద దయయుంచి మమ్ముల క్షించు ।
దండంబుదండంబునీకు రఘురామ । యీపాటపాడినా విన్ననుగాని ।
యిహపరంబులయందు సుఖము జెందుదూరు । మోక్షమిచ్చునుమీకు రామచంద్రులు ।

సీతమ్మ వేవిళ్లు

అడవిలో సీతమ్మ కాయెవేవిళ్ళు
పులిజున్ను మనసని పురుషుతోజెప్పె
పుట్టమీదబోనొగ్గి పులినిబడగొట్టి
మోదుగాకులుదెచ్చి దొన్నెల్లుకుట్టి
దొన్నెలోఆపాలు పితికెరామన్న
ఏరుపిడకలుతెచ్చి దాయలువేసి
ఎండలోపులిజున్ను వండెరామన్న
వండినఆజున్ను పళ్ళేనబెట్టి
పుచ్చుకోపులిజున్ను పుచ్చుకోమనెను
అదితినిసీతమ్మ అనియెనీలాగు
మరియొక్కమనసుంది మరితీర్చగలర
నట్టేటినడుమన నడిగడ్డలోసు
టేకుమానులజుంటి తేనెమనసాయె
రామన్నతేనెకై రయమునబోయె
తేనెకెరళ్ళదీసి దొన్నెలోబట్టి
పెళ్ళాముసీతకు ప్రేమతోనిచ్చె
ఆరెండుపనులాను అత్తగారువిని
తొలిచూలురామన్న గర్భిణినాడు
దోరచింతకాయ దొగ్గలికూర
మలిజాలి లక్ష్మన్న గర్భిణినాడు
పుల్లచల్లమామిడి పండుగోరాము
ఈసీతబూసట్లు మేమెరగమమ్మ
పులిజున్నుమనసౌట బుద్ధెరుగమమ్మ
జుంటితేనెమనసౌట జూడలేదమ్మ
అనిసీతనాడుచు హాస్యాలుచేసె

సీత మేలుకొలుపు

లేవేసీతమ్మా మాయమ్మా ముద్దులగుమ్మ లేవేబంగరుబొమ్మ లేవే
లేచిరాముని లేపవె వేగము లేడినన్నులదాన లేవే తెల్లవారవచ్చెనూ
కాకులన్ని లేచి కావుకావుమని కూయుచున్నవి యింక లేవే
కాకాసురునిమీద కోపగించియున్న కలికిచిలకలకొలికి లేవే
చిలుకలన్ని లేచి చిరునవ్వుమోమున పల్కుతున్నవి యిక లేవే
చేతిమీదకెక్కించి జామఫలములుచేత బెట్టెదువుగాని లేవే
అత్తమామ మరదితో టికోడళ్ళుఅంతా అపుడెలేచినారు లేవే
అదియేమెఓయమ్మ అదుపూలేదానీకు అత్తవారిల్లిది లేవే
జనకునింటనీవు యెపుడైనయీలాగు జాగుచేసినావ లేవే
జలతారునీకొంగుజారె తీసుకొవేగ జనకపుత్రిక వేగ లేవే
దంతాధావనము చేయుటయిచ్చోట తీర్థముగలదింక లేవే
పలుకవేమేనాతొ బ్రతిమాలుకొన్న బద్ధకించకయింక లేవే
లేచిరాముని నీవు లేపు మీవేగము లేవకున్నావింక లేవే
లేడినిచ్చినిన్ను లాలానా సేసేటి లోకరక్షకుడువచ్చె లేవే
కుశలవులు కుర్రలుయిద్దరు యిపుడేలేచిరి లేవే
లేచికురుమద్దాల వెంకటదాసుని బ్రోచియున్నా తల్లి లేవే

కుశలవకుచ్చలకథ

శ్రీగణనాయక నిన్నేదలతూ । శ్రీవినాయకా నిన్నేగొలుతూ । శ్రీరఘుపతి చిత్తమున దలతు । రాఘనేమమే వేనామముల । మరువకయెప్పుడు మదిలోదలతు । అంతటదశరథు లయ్యోధ్యపురము , యెంతొాపదిలమున ఏలుచునుండ్రీ । కౌసల్యాకైక సుమిత్రా । పట్టపు దేవులు పాలింపుచును । పుత్రులులేనిది రాజ్యములేలా పుత్రులులేకున్న పుట్టుగతిలేదూ । యేలారాజ్యము లేమిటికనుచూ । యేలావైభోగము లేమిటికనుచు । ఏలాభాగ్యము లేమిటికినుచూ । ఒక్కనాడుసవతులు ముగ్గురునూ । తలపోసిరి తమచిత్తములోనూ । కలలుగనిరి కడువేడుకలోను । బంగారుమేడలోపలను । కొలువైకూర్చున్నరాజుకు । కలలంతా ఆరాజుకుచెప్పిరిగా । సంతానములేదని చింతించిరి । ఆపలుకులువిని దశరథులప్పుడూ । పుత్రకామేష్టిని పూనిరప్పుడూ । సకలమైన రాజులువత్తురుగా । కౌశికఅత్రి వసిష్ఠ మొదలుగా । ఋషులు ఋత్విక్కులు ధాత మొదలుగా । చప్పన్నా భూపతులేతెంచ్రీ । అయిదు దినములు హోమమువేల్చిరి । యజ్ఞపాయసాన్నములు బెట్టి । ఆరగించిరీ అతివలంతటా । గర్భపుచిన్నెలు కనుపడదోచ । తెలుచుకన్నులు వాలుచు మొగములూ వదులెమెడనూళ్లాడగనూ । నలుపెక్కెను చనుమొనలందరికీ । పెట్టినయిష్టాన్నముల ముట్టరు । సద్దులుమీదనే పొద్దులుపుత్తురు । గోడలమృత్తిక వేడుకలనుచూ । వెలిమిడి మీదనె కోరికలుండే । చిలుకలకూపలుకులు చెప్పరుగా । హంసలకు నడకలదిద్దరుగా । రాచకేళికి మారుచెప్పరుగా । రుద్రవీణమీటరె కొమ్మలునూ । తాంబూలమ్ములు సహ్యములాయె । తలవాల్చుచునూ ఎల్లవేళలా । అలయుచుపవళించిరి పాన్పులపై । ఆచందములు చూచిదశరథులు । భాసురముగ సీమంతము చేసిరి । పొందుగచైత్రశుద్ధ నవమందున । ఒనరగపునర్వసు నక్షత్రమున । రామభరత లక్ష్మణశతృఘ్నులు । ఉదయమైరి బాలురు నలువురును । దశ దినమ్ములు గడచినమీదటా । జాతకనామకరణములు వ్రాసిరీ । గొప్పగవార్లకు తొట్లనుగట్టి । రొప్పగబాల నుయ్యేలనుంచి । పాటలగంధులు పాటలుబాడా । అందరుచనుదెంచిరి శీఘ్రమునా । పసిడిపళ్లెముల హారతులు తెచ్చి । బాలురాకూ హారతులిచ్చిరిగ । నానబోసినా సెనగలుతెచ్చి । వేడుకతో వాయనములుయిచ్చి । పచ్చిపోకలు పండుటాకులు । పడతులకు విడియములిప్పించ్రీ । తాంబూలాలందుకొని తరుణులందరూ । తరుణులు తమగృహములకేతెంచ్రీ । దినదినమ్మునా పెరిగిరి బాలురూ । వుపనయమ్ములు చేసిరివారు । తిలకర్ణా గోకర్ణా యనిదీవించిరి । పసుపుగోచులు

పచ్చనక్షతలు । పొందుగ యజ్ఞోపవీతములు । భవతిభిక్షాందేహి యనుచు । అడిగిరిబాలురు పెద్దలభిక్షా । పచ్చనక్షతలు పచ్చని మొహరులు । పెట్టిరి పెద్దలు బాలురభిక్షా । దిన దినమ్మను పెరిగిరిబాలురు । అస్త్రశస్త్రకుల విద్యలు నేర్చిరి । అప్పుడు విశ్వామిత్రుడు వచ్చెను । తాటకినొక కోలనుబడగ వేసిరి । మారీచ సుబాహులను ద్రుంచిరి । మునులయాగ మప్పుడురక్షించిరి । మునిసతిశిలనహల్యగజేసిరి । శీఘ్రమ్మున శివవిల్లటువిరచిరి । మెచ్చి యిచ్చెను యాజనకుడు । సీతనుపెండ్లాడెను శ్రీరామూ । పరుశరాముని భంగపరిచిరి । భూసుతతోడను పుష్పకమెక్కి । అచ్చటయోధ్యాపట్ణముకేగే । పట్టముగట్టుదామని అందరూనూ । ప్రియముతోటి జనములు యెన్నిరిగా । కైకవరముచే కానలకేగిరి । ఖరదూషణాదుల కడువడిద్రుంచిరి । చుప్పనాతి ముక్కప్పుడుచెక్కిరి । మాయమృగము వేటకు చనుదెంచిరి । జానకినెడబాసెను శ్రీరాము । చెట్లలోపల వెతకగాబోయీ । శబరి చేతవిందపుడారగించ్రీ । జటాయువుకు పిండమువేసీ । సుగ్రీవునిచే సౌమ్ములందిరీ । హనుమంతుని తనుబంటుగయేలే । వాలినిజంపి తారనుగూర్చి । సుగ్రీవునకును పట్టముగట్టి । వారధివేగమ్మున బంధించిరి । రావణకుంభ కర్ణులగూల్చి । ఆవిభీషణునికి పట్టముగట్టిరి । ఆకాశవాణిపలుకగను । సీతచేసినా బాసలందుకొని । భూసుతతోడుక పుష్పకమెక్కి । అంతటనయోధ్య పట్ణముకేగి । పంకజాక్షితొ పట్టగట్టి । పట్ణములోపల పంకజాక్షులూ । సీతను చూతామనిచనుదెంత్రూ । కొందరుసీతకు మ్రొక్కెడివారు । కొందరుకౌగిటజేర్చెడు వారు । అందరిని కౌగిటచేర్చుకొని । ఆడుకొనెను ఆజానకిదేవీ । “అమ్మలారా మీరందరు నన్ను । తలతురనిపుడూ కానలకేగినా” । కాంతరొనీకడగాపుకూతురూ । చిన్నదిగదనే వెళ్లెనాడు । ముగ్గురుబిడ్డల కన్నాదటవే । అత్తింటనెవున్నదయాకొమ్మా । తోడుకరాగదే చూతుముగాని । రేపయినా తోడుకరమ్మనెను । వెలదిరొనీ పెద్దకొడుకిప్పుడు । ఎడబాసెనట నీలోటౌనా । కొమ్మగానినీకోడలిగుణములూ । వింటినిగదనేవేడుకతోను । యెంతదిట్టరికాంతాకలిగిందే । ఏవేళావాదులుజేసె । నీకోరికతెస్తివేఅక్కరొనీవూ । అనుభ విస్తివేమక్కవదీరా” । అంతలోనెకౌశల్యేతెంచి । అందరితొ తానిట్లనిపలికె । అత్తకొంగిన కోడండ్లెవ్వరూ । అందరు ఆలాగనిలాపలికె । అంతలోనెకైకాచనుదెంచి । అందరితో తానిట్లనిపలికె । రచ్చకెక్కిన రమణులెవ్వరూ । అందరు ఆలాగనిలాబలికె । అంతలో సుమిత్రేతెంచె । అందరితో తానిట్లనితలికె । అత్తలకెదిరించని కోడండ్లు । వాదులుచేయక వుందురెతల్లి । అంతలోనెశాంతాచనుదెంచి అందరితో తానిట్లనిబలికె । కౌసల్యవంటి అత్త గలిగితే । అందరుఆలాగనిలాబలికె । వచ్చినవారికి జానకిదేవి । కప్పురంపుతాంబూలము లిచ్చె । కొందరికిముత్యాలచీరెలు । కొందరికి రత్నపురవికెలును । కొందరకు బంగారు చీరెలు । కొందరికి పగడ పురవికెలును । ఆకులుపోకలు అతిహర్షమున । అందరికిప్పించెను

ఆసీతా । కట్నాలందుకు కాంతలందరు । శాంతవినగజానకినిట్లనిరి । పుత్రులు లేని యొక్కటి వెల్తి । వున్నవెలతులా యువిదకులేవు । ఆ పలుకులువిని శాంతఅప్పుడు । ఆభాగ్యము మాకెక్కడిదనెను । జానకితనయుల కనునేకొమ్మా । ఏమికొదవ కాగలదే శాంతా । సెలవులందుకొని సఖియలందరూ । తమలో తమరు యిట్లని రపుడు । పదియునునాలుగు వత్సరమ్ములూ । వనములుదిరిగిటు వచ్చినకొమ్మా । మరువగ లేదే మనలనెవ్వరిని । ఆనాడేభాగ్యముపండెనని । జానకినికొనియాడుచుమదిలో । నవ్వుచు తమగృహముల కేతెంచ్రీ । అంతటరాముడు అతివకోసము । అంతఃపురములోపలకేగె । తలచుట్టు చిత్తరుబంగారు । జరీపోగులు పాదముమెరయగను । నింగులుదేరగనిగ్గులు మెరయగా । కెంపులతురాయి అందముమించా । ఆణిముత్యపు చౌకట్లమరగా । దిద్దినకస్తూరి తిలకముజారా పచ్చలబెత్తము చేతబట్టుక । పగడపుపాగాలందముమించా । అక్కరో జానకి యెక్కడవున్నదే । పిలువవేజానకిచూచెదననెను । ఏవేళాఆలినియెడబాయవు । ఏమిరరాఘవ నీవనిపలికే । అడవులలోపలజానకిచాలా । పెట్టినమందులుతలకెక్కెనవా । అనగవవ్వుచూ రాఘవులప్పుడు । పిలువవెజానకి చూతునుఅనెను । రావేజనకుని ముద్దులకూతురా । రావే భూమిలోపుట్టినకన్యా । రావేదశరథ ముద్దులకోడలా । రావేరాముని చిలకలకొలికి । రావే రాముని రాజ్యరత్నమా । రావేజానకిరమ్మనిపిలువ । అందమైన కాళ్ళందెలుమ్రోయగా । నట నటవీధుల నాట్యములాడా । బటువుగముత్యాల పాపటచేరులూ । కడానిగుళ్ళందముమించా । జాళువపసిడి వజ్రాలగుత్తులూ । జాలీరుముత్యాలమేలుపుట్టెళ్ళూ । కులుకుకుచమ్ముల గుత్తుల నడుమను । గుత్తపుముత్యపు పేరులుగదలా । సిగపైపువ్వుల బంతులుజారగా । చక్కగ సందిటిదండలుగదలా । గంధపువాసనలందము మీరగా । తాంబూలమ్ములు చాయలు దేరా । పున్నమచంద్రునిబోలెడు ముఖమునా । దిద్దినకస్తూరితిలకముజారా । గొప్పకన్నులా కాటుకమెరయగా । నొప్పుగముత్యపు నత్తటుతూలా తళుకులు తాటంకమ్ములమెరపులు । చెక్కిళ్ళసొంపులుమెఱయగను । పసిడివెన్నెలాచీరగట్టియా । జిలుగుగుచ్చెలావల్లెవాటమరా లేతనడుముకూ వడ్డ్యాణమ్ములు । వొయ్యనకీలందియలునుమ్రోయ । అంగుళమ్ములవుంగ రమ్ములతో । సీతవచ్చి శాంతచాటున నిలిచే । వచ్చిన సీతను చూచిరాముడు । చక్కపగ డాలాడుదమనిపలికె । దాచినసొగటా లప్పుడుదీసిరి । మరివేసి ఆటకుజొరగానిరీ । శాంత రాఘవులొకవైపైరీ । సీతాలక్ష్మణు లొకవైపైరీ । తిత్తికతీపంచమ్మిదికూ । పగడభార తొమ్మిదియనుకొనుచూ । భారభిత్రీదుగ యనుకొనుచు । దుగ భిత్రీవంచ భారనుచూ । తప్పుజోడుగాదు దిగజోడురమ్మీ । యిదిసారెగాదు ముదమునసారె । ఒకవేటునగట్టిందిర జోడు । జచ్చెలక్ష్మణా వారలందిచ్చెసుమీ । చచ్చెసుమీ లోపటిసారెను । నిర్గతిజేయక నిలువకరమ్మీ । శాంతరాఘవుల కిద్దరికిప్పుడు । వేటె పడవేయివిఘములనైనా । పడదువేటు ।

బారారమ్మనుచూ । రాముడోడెజానకిలాగెలిచెను । వోడినధనమడిగెను రాముని । రమ్మి లక్ష్మణాముందరి కట్టమూ । తెమ్మనవయ్యా వోడినధనమూ । ఆపలుకులువిని రాఘవు డప్పుడు । అప్పుడుజానకితో నిట్లనిరీ । యెంతదానవేజానకినీవు । యెంతదానవికాకుంటేను । చిన్ననాడు శివవిల్లెత్తుదువా । యెంతదానవే జానకినీవు । యెంతదానివికాకుంటేను । అడవికి మాతోవత్తునందువా । యెంతదానివి కాకుంటేను । మాయలేడిని తెమ్మందువా । యెంత దానివి కాకుంటేను । రావణులంకలో చెరలువుందువా । ఆపలుకులువిని జానకప్పుడు । కన్నులజలములు గ్రక్కునదెచ్చె । ఆపలుకులువిని శాంతఅప్పుడు । అప్పుడు తమ్మునితో యిట్లనెను । చిన్నవాడవా రాఘవనీవూ । సీతతోను పంతములేలర । ఆడమన్నదాజానకి నిన్నూ । ఓడమన్నదా జానకినిన్నూ । ఆడవారితో ఆడగనేలా । వోడినధనమడిగితె కోపములా । రమ్మిలక్ష్మణా ముందరికడ్డమూ । తెమ్మనవయ్యా వోడినధనమూ । ఆపలు కులువిని లక్ష్మణుడప్పుడు । అక్కకువదినెకు మ్రొక్కుచునిలచే । సీతయెవ్వరి సౌమ్మో యన్న । సీతాలక్ష్మియు మనదేకాదా । రాముడెవ్వడి వాడేసీతా । రాజ్యమంతా మనదేకాదా । అంతట రాముడు అతివేగమున । అంతఃపురముల లోపలకేగె । శాంతతోటి సరసమ్ము లాడుతు । రాకయుండె నాజానకిదేవి । తడవాయెను జానకి రాదాయెను । తమ్ముణ్ని పిలి పించెనురాముడు । ఆపలుకులువిని లక్ష్మణుడపుడు । కావించెను కడువేడుకతోను । మందగ మనలందములునపుడు । వేడుకవింజామరవిసరుచూను । ఆకుల మడుపులు అందిచ్చుచును । పాదములొత్తుచు శ్రీరాములకు । కూడివుండిరా రామునితోను । సందడిఘనమాయెను ఆనగరిలో । చూచివత్తమని జానకిదేవి । జాలకట్టలా వెంటనెచూచుచు । విభ్రాంతినిగొని యిట్లనిపలికె । యేకపత్ని వ్రతుడవు అనుచూ । యిచ్చేగాక మాతంద్రయితే । యేకపత్నీ వ్రతములూఅన్ని । తెలిసెగదాయిక్కడయీలాగు । ఆపలుకులువినికాంతలుఅపుడు । అంత జానకితో యిట్లనిరి । యెక్కడిదానవె జానకినీవు । యెప్పటికి మేమేవున్నాము । అడవుల లోపల నీవుబాసినా । అంతవేడుకలో మాతోగూడే । విల్లువిరవగా వచ్చినదానవూ । యెక్కడిదానవె జానకినీవు । ఆపలుకులువిని జానకపుడు । కన్నులజలములు గ్రక్కున దెచ్చె । ఆపలుకులవినిశాంతపుడు । తమ్మునిసదురుకెలానేతెంచె । తమ్ముడికాంతల లాను జూచియో । విభ్రాంతికొనియిట్లనిపలికె । సీతతోడిపంతము లేటికిరా । చిన్నవాడవారాఘవా నీవు । అబలకానకడు ముగ్ధవుటెరుగవా । పంతము లేటికిరాఘవనీకు । ఆపలుకులు విని రాఘవులపుడు । అపుడుకాంతతో యిట్లనిపలికెను । అక్కరోజూడవే అస్త్రమ్ములూ । సీతనుపట్టితెచ్చినస్త్రములు । యేమనిజూచెద నస్త్రమ్ములనూ । తెచ్చివుంచెనా శ్రీలక్ష్మణుడు । ఆరగించేనా జానకీదేవి । కూడివుండెనా రామునితోడ । అతివర్షమ్ములు సాగిపోగను । అవనీసుతకటుగర్భము దోచె । వెల్లబారుటలు వెలవెలచూపు । ఆసతిముఖకళకందము

దోచె । బింబాధర పూబోణికియింపై । బింబముపాండువర్ణ మెబోలు । అంబుజాక్షియని యాడితెనడువ । వడియనికట్టినముడియనబోలు । హేమకమలముల యింపులుతుమ్మెద । గుంపుగూడిన చందమెబోలు । చెలికత్తెలుకడు బాంధవులెల్ల । వెలయగమనసీత వేకటి యనిరీ । మరియుతక్కిన బాంధవులెల్ల । అవనిజమనసీత వేకటియనిరీ । కౌసల్యకైక సుమిత్ర । శాంతయు జానకీకడకేతెంచ్రీ । ముఖమేటికీతెలుపెక్కెనుసీత । వాళ్లేటికి సిక్కిందీలాగు । అన్నమేల ఆరగించవుసీత । యేమేనీవున్నా విధమనిరి । ఆవేళకాలము గందినఫలములో । అటువంటి కోరికలు యేమిగోరెదవు । అత్తలుఅడిగిన భయమున జానకి । తలవంచుకొని సిగ్గునబలికే । ఇన్నాళ్ళాకళ్లకు భోజనంబాయె । అసహ్యములై తోచెడుననెను । నిన్నటనేటనురుచులతో అన్నము । హితవాయెనుయని జానకీబలికె । ఆపలుకులువిని శాంతమ్మపుడు । అప్పుడుతల్లులకిట్లని పలికె । తగవుగాదు కౌసల్యతోమీకు । ఆరగించిబెట్టవే కోడలకు । నిలువలేదు జానకితానపుడు । తరుణులమీదనె చేరున్నదిగ । ఎల్లలోకమ్ములవారందరు గర్భముదాల్చిన తరుణినిజూడా వత్తురెకౌసల్య యెల్లవారలు । చూతురె మన కాంతలనలుగురుని । తల్లితోడుకొని బోయేవరకూ । ఆరగించబెట్టవెనీ వనెను । అనియిటుదానును బుద్ధులుజెప్పగా । అనుదినము కోడలకు తావడ్డించే । అత్తయు బెట్టిన భయమునసిగ్గునా । రుచులతోడ నన్నముభుజియించె । శుక్లపక్షమందు సోమకళలు దేరగా । వైదేహిగర్భము వర్థిల్లెను । అమరసమానులు కుక్షిలోనుండగా । ఆయింతిగర్భ ము వర్థిల్లె । పట్నములోపల పంకజాక్షులు । సీతకుదెస్తురుదినుసులు చాలా । వాకకాయ వదీకాయలను । జప్పైనామారేడు కాయలను । చింతకాయపులి చింతకాయలను । మేలి మైన మామిడికాయలను । గిరికాయావోరిక్కాయలను । గంగురేగు కాయలు మొదలు గను । కిసిమిసికాయలు గరిమికాయలు । అందమైనా యుసిరికాయలను । బాగుమీర పాడికాయలను । మూలమైవ మునగకాయలను । అల్లపుముక్కలు జీడిపిందెలు । ఆమునగ కాయలు మొదలుగను । దానిమ్మా గజనిమ్మ కాయలు । అందమైన బుడమకాయ లను । ఏసికదుంపలు టెంకాయలును । ఊరుబిండిగొని తెత్తురువారు । సింహద్వారమున పణతులురాగను రాముడుతానిండు కొలువైయుండె । పాణిద్వారమున నరుగుదుమనిరి । అపహాస్యముల కొచ్చును రాముడు । తప్పకపొగడే కాంతలుమీరు । అక్కడచెలికత్తెలు వేగమెవచ్చి । ఇట్లని పలికిరి వివరముతోను । అమ్మరోపట్ణపు కాంతలందరు । చూడగ వచ్చిరి తమరినిఅనుచు । ఆపలుకులవిని శాంతమ్మవుడు । ఆవలకేగవే జానకినీవు । తెచ్చినతగువులు శాంతందుకొని । ప్రియభోజనమ్ములు వారికినుంచే । నిర్మలోదకమ్ములు దెప్పించెను । పాదంబులు గడుగుడుమీరనెను । పాదంబులు గడిగినమీదటను । జానకి పిలువుడని తాబలికె । రావే జానకిరమ్మనిబలికె । చెల్లెలాతో జానకిదేవి । తొలకరి మెఱ

పనదానేతెంచి । నవమాసమ్ములు నిండగలేదే । ఎంతఎత్తుగా నున్నదెబాలా । యెక్కువ మోహమె జానకిమీదను । గర్భముదాల్చిన తరుణినిజూడ । యెంత మోహముఅయి నాకాని । సరినెలనోతుర సఖియరాయనెను । కోరికలెట్టివో కోరవేసీత కోరినఫలములు తెచ్చేమనిరి । ఆపలుకులువిని శాంతమ్మపుడు । అతికోపమ్మున నిట్లనిబలికె । అనేక కాలానికి అందినఫలములు । నటువంటికోరికెలు యేలకోరితివే । చెప్పంపితివా జానకినీవు । కడుమోహమ్మున తెచ్చేదనేను । అతిమోహమ్మున మీరలుండగా । చెప్పంగకారణమే మనెను । అందమైన గంధముకస్తురి । అందరికి సెలవందించెనుశాంతా । కొందరికి ముత్యాల చీరెలూ కొందరికి మేలైనసొమ్ములు । కట్నాలిప్పించెను ఆశాంతా । కట్నాలందుక కాంతలందరు । శాంతతోను తమరిట్లనిరపుడు । అమ్మరోమేము ఆడాయొకప్పుడు । యేమనిపలికితిమి మీతోను । జానకిబాలురు కలుగుదురనుచు । పలికితిమమ్మ వివరము తోను । మామాటలకును తిరుగరాదుగ । పంతము తోడుతపలికితిమనిరి । జానికిబాలుర కనియేటినాడు । చెప్పదగవె శాంతరో నీవనిరి । ఆలాగే చెప్పంపెదననెను । సెలవులుపుచ్చుకొని సఖియలందురు । తమతమగృహముల కేతెంచిరీ । అంతలోను రాఘవులు తమరప్పుడు అతఃపురములలోపలకొచ్చి । అమ్మరోపట్టపు కాంతలందరు । యెందుకు తెచ్చిరి దినుసులు చాలా । జూడవచ్చిన వారలు గనుకను । కడుమోహమ్మున తెచ్చేదరనెను । వీధివెంటను తెచ్చిన వస్తువుల । సీతకుపెట్టవద్దనె రాముండు । కావలసినమన యిండ్లనులేవ । కావింతము కడుశీఘ్రముగాను । ఒల్లనొల్లనని జానకిదేవి । పరికింపుచు కడువేగమెలేచె । అందమైన నగరితరువుక్రిందకి । ఒంటిగనరిగెను జానకిదేవి । ఒంటిగనరుగుట వుచితమెసీత । వెంట తోడులేరా యెవరైనాను । మొన్న జనకుడు పంపినచెలికత్తెలు । చేరరుగామాసీతకుఅనెను చెల్లెలనెడబాయక యుందురు । పిలువదుగా జానకితన్ను । ఈలాగుతిరుగుట యుచితమ సీత । అణగియుండరాదు యికనైన । అనుచుబలుకుచు సీతకుశాంత । అంగరక్షగావింపుచు నుండే । తల్లినిదండ్రిని దనమదిలోపల । ధరణిజతనమది చూడగదలచే । జానకిభావము శాంతకుదెలిసి । తరుణివచ్చితల్లులకెఱిగించే । కోమలాంగులు కోడలినిజూచుటకు । కనకపు మేడకు గ్రక్కునవత్తురు । అత్తలునాడ బిడ్డయువచ్చుట । తనుచూచుటకని ధరణిజలేచె । తీగెరత్నపు తివాసులమీదను । తరుణిచుట్టు గూర్చుంచిడిరివారు । ముదముతొా కౌసల్య ముందరనుకొని । ముద్దులకోడలిని కోరికలడిగె । లంకలోనుండేటి రాక్షసకాంతల । వనచరకాంతల వనమృగములను । మునిఋషికాంతల మునుపటికాంతల । మైథిలిచూడగ మక్కువలేమొ ఆతివినయమ్మున నాదరించగ । కన్నులజలములు గ్రక్కునదెచ్చే । సుమిత్రకోడలి చెయిపట్టుకొని । కౌగిలించుకొని కన్నీరులాదుడిచే । మేముగాకనీకెవ్వరిక్కడ । కోరిందేమొ కోమలిచెపుమ । అత్తసవతి తన్నడిగినపిమ్మట । బంధువులును

చూడవలెననెను । అడవులుతిరుగుట వనములకేగుట । చెరబోవుటయసురులుచచ్చుట । అగ్ని లొజొచ్చుట భూసతితెచ్చుట । మైధిలిగర్భిణి వారెరుగరుగా । కౌసల్యాకైకాసుమిత్ర । శాంతతోను చదురునకేతెంచిరీ । గర్భిణిస్త్రీకిని కోరికగూడదె । అక్కడకునుమన మంపగ వలెను । అనుచుబలుకుచు నలుగురతివలు । చదురుకు చనుదెంచ శీఘ్రమున । తగిన వారుతమ్ములుచెలికాండ్రతో । రత్నపుగద్దెపై రాఘవులుండిరి । మొలకనవ్వులు మురియుచు ముఖమున । ముద్దులరఘుపతిమాతలగనియె । అక్కానీతల్లుల తోడ్కొని । ఇచ్చటికొచ్చిన కారణమేమి । నెపము లేక మీ రిచటికిరారుగ । వచ్చిన కార్యము దాచక చెపుడీ । ఓపిక చేయక వంచనచేయక । శాంతరఘుపతి చేయిబట్టుకొని । తల్లులువినగా తమ్మునికిట్లనె । చక్రవర్తి పెద్దకూతురిప్పుడు । మాసములు నాలుగు గడచినవి । తల్లినిదండ్రిని తనమది లోన । ధరణిజయెప్పుడు తలచుచునుండె । అన్నచిత్తమే ముందరనెరిగి । ఇప్పుడులక్ష్మణు డక్కడకుననియె । నదులునగమ్ములు నగరముదూరము । నాతినిబంపుట న్యాయముగాదు । భూములుపాములు పుట్టలుగుట్టలు । మగువనుబంపుట చెల్లదెమాకు । మారాడక మీరరుగు డనెను । ఆపలుకులువిని సుమిత్రయప్పుడు । అప్పుడుకొడుకు నిట్లనిబలికె । నన్నుగన్న తండ్రివి న్యాయంబగున । నీకేటికిజానకిపైమాట । రాముడుండగ భరతుడుండగ । శత్రుఘ్నుడు ప్రధానులుండగను । నీకేటికి జానకిపైమాట । ఆడుతోడునేపుట్టలేదని । ఆడితివని జనులాడుదురయ్య । శాంతకుగర్భిణులైన మీదట । తల్లడించు మనచిత్తములన్ని । ఆలాగేయని యనుకోరాదా । కాంతతోను రాఘవులు నప్పుడు । సుగుణవతిసుమిత్రకుబలికె । వేరుచేతురావెలదిరోవేరని । ఏటికిలక్ష్మణుడనుజుడెకాడా । అతనిసమ్మతినాకనుకూలము । అమ్మానీవిట్లాడగనగున । చెప్పంపితెజనకుడుతావచ్చును । చూతామప్పటి యాచందములు । అనుమానింపుచు నతివలునలుగురు । అంతఃపురములకే చనుదెంచిరి । తల్లులబుద్ధులు మదినుంచుకొని । తమ్ముల జూచెను నతిరహస్యముతో । చక్రవర్తిక్షేమము తెలియదుగ । తనయులులేరని దలతురుమదిని । బి ల్వ న ం పి తే ప్రియమొందెదరు । అనిచెప్పగ శాంతాచనుదెంచె । భమిడిపత్రికా పణతితెచ్చెను । ర త్న ము ల రంగవల్లువ్రాసే । ఆణిముత్యములక్షరములచే । సుమంతుడు శుభలేఖల్వ్రాసే । హరునివిల్లు విరచియతివను దోడ్కొని । అయోధ్యకు వచ్చేమార్గములో । పరశురామునిభంగపరచిరీ । పదుమూడేడులు పట్టముననుండీ । కైకవరముననుకరుణచాలక । తండ్రిబంపె దాపసివనములకు । దండక మండలముల వనిదిరిగి । అసురులజంపుచు పదునాలుగేండ్లు । వాలినిచంపి వనచర రాజ్యము । తారనుగూర్చి సుగ్రీవుకుగట్టి । జలనిధికొండల సేతువుగట్టి । రావణకుంభకర్ణుల గూల్చె । రావణుతమ్మునిరాజుగజేసీ । పన్నగసురకాంతల బాధల నణచి । సీతంజూచిరి మునుపటిలాగు । కందదుకుందదు కాంతితరుగదు । వానరగభూతములొచ్చినజడియదు ।

నుంచి । తాపసియాయెను నాభరతుండు । సీతాలక్ష్మణ సేవితులగుచు । చిత్రకూటమున కొన్నాళ్లుండీ । పంచవటి భాగీరథిపొంతను । పర్ణశాలకడ నుండగనపుడు । రావణుచెల్లెలు రాము మోహించెను । లక్ష్మణుడారక్కసినిశిక్షించె । మాయమృగము మారీచుతోడను । దశకంఠుండుతరుణిని గొనిపోయె । ఆకలినిద్రా దప్పింపణచె । చీకటివెన్నెల చింతేమాని । పక్షులమృగముల భయమేవిడిచె । నెఱుకవేణి సీతకుజడలనల్లె । అశోకమనువృక్షమున నుంచిరి । వాలినిఙ్జంపి వనచరరాజ్యము । తారనుగూర్చి సుగ్రీవుకుగట్టిరి । జలనిధికొండల సేతువగట్టి । రావణకుంభకర్ణాదులగూల్చె ।రావణుతమ్ము నిరాజుగజేసె పన్నగసురకాంతల బాధలనణచి । సీతనుజూచిరి మునుపటిలాగున । కందదు కుందదు కాంతితరగదు । ఒనరుగ భూతములొచ్చిన జడవదు । అగ్నినిజొరగా నక్కడనుంచి । అజుడును మునులును అమరుల్‌రుద్రులు । తగునే రాఘవతప్పేమనిరి । పావకుడు తెచ్చా బాలికనిచ్చిరి । జానకితోనె మృగములతోనే । కుబేరుని వరపుష్పక మెక్కి । సౌమిత్రితొ సాకేతమువచ్చిరి । అన్నలుతమ్ములు అతివినయమ్మున । అక్కచెల్లెలునతి వినయమ్మున । కువలయేశనీ కూతుల్లు అల్లురు । అయిదువేల వత్సరముల క్రిందట । అయోధ్యనుండగ నేగంటి । వినిజనకుడు తనవీనులుమూసె । సింహాసనమున దిగ్గునలేచి । తాపసిపూజకు తమ్ముని యుంచి । అభ్యంతర మందిరములజనెను । జానకిపెంచిన చెలులను బిలచి । వాసంతిని పిలుమని తాబనిచె । వడవడనాడెటి వదనముజూచి । ఒనరవసంతయు నిట్లని బలికె । ఎక్కడనుండి యెవ్వరువచ్చిరి । యేమివార్తలు యెవ్వరి మీదా । అయోధ్యలో రాముడు అనుజులతోను । చెల్లెంద్రతో జానకి సుఖమున్నదా । యడిగిన తన సతినడలకవినుమని । నారదవాక్యములంతా జెప్పె । నటికిన కదళీతరువోయనగా । యవని వ్రాలెనుయశ్రులుకురియా । దాదులు చెలులజేరి యడలగా । యేరాలేమని యెదురుగనడవగ । యప్పుడు వసంతయిట్లనిపలికె । దిక్కునలేక దిగవిడచినందుకు । యడవులకంపిరి యననేమిటికి । యేలాభూములు దున్నగ బంపినా । ఎందుకుకనిపిస్తివెమాతల్లి । యేలాయజ్ఞము జేయదలచినా । ఎందుకుపుట్టితె ఊర్మిలనీవు । కనిపంపగ దమపుత్రులు యేగిరి । భూమిజతానేటికి పోనాక్కొ । తనసతి కూడుకుతానుండకను । ఒంటిగనుండుట ఉచితంబగున । పతియగ్నిగుండము చొరబంపితే । యేమని నీమదితలచితివమ్మా । తల్లిని దండ్రిని తలచితివమ్మా । దాదులచెలులను తలచితి వమ్మా । చెల్లెలను చూడగవలెననుచు । శోకించితివో జానకినీవు । సిరిగలముఖమున చిలుకపలుకులు । జేరిపిలుతువే జానకినీవు । తల్లికంటెనుదాదిమంచిది । తనకిమ్మందువె మాళవినీవు । బొమ్మరిండ్లలో పొలతులగూడి । ప్రొద్దులుబుత్తువె వూర్మిళనీవు । చాలభూషణమ్ములు ప్రభలుదేరగా । పారాడుదువేశ్రుతకీర్తినీవు । ఆలుమగడునీరీతినియడలగా ।

సీతకొఱకుమీకు చింతయేటికి । సీతారాములు శ్రీధరులనుచు । వగవకుమని నారదుడు చనియెను । వినిజనకుడు నాశ్చర్యమునొందె । యయోధ్యేశ్వరుడు పంపినచారులు । యప్పుడు మిధిలాపట్టణము కొచ్చిరి । చక్రవర్తి పరిచారులజూచి । జనకుండెక్కడను న్నాడనెను । రాముడుబంపినదూతలువచ్చిరి । చారులు చెప్పిరి జనకునితోను । చదురుచావడిలొ కూర్చొనియపుడు । తమ్ముడుచదువగ తగలానిచ్చె । యచ్చరత్నమ్ముల, మాణిక్యమ్ముల । పట్టుకట్టములు బాగుగనిచ్చె । పాలునునెయ్యి పంచదారలు । పరమాన్నములు భక్ష్యభోజ్యములు । భోజనమ్ములు నియమించిరి వారికి । కర్పూరము తాంబూలములిచ్చిరి । యభ్యంతరమందిరమ్ముల కేతెంచె । జానకిపెంచిన చెలులనుబిలిచి । వసంతనుపిలువుండనితాబలికె । రాముడంపిన దూతలువచ్చిరి । రమణిరొరమ్మనె రాముడుతన్ను । రాజీవాక్షికి గర్భమాయెను । రమ్మనె రమ్మనె రాముడు నన్ను । జేతులమోడ్చుక చేరగవచ్చి । చరణంబులపైకొరిగిట్లనెను । మీతోనేనునువస్తేగాని । తరుణులనెన్నడు చూడగలుగుదును । నాతోకూడానీవువస్తువే । నవ్వరెలోకులువిన్ననుగాని । యంపినల్వురితోడ్కొనివచ్చెద । యంపకున్న జానకినేదెత్తూ । వియ్యంపువారును కన్నడసేతురే । విన్నవారునవ్వరటేనిన్ను । ఆపలుకులువిని వసంతయప్పుడు । కన్నులజలములు కార్చుచుబలికె । పంచరంగులుపాత్రలుగూర్చి । పటములువ్రాసే జానకిజూస్తి । రామచిలుకనుప్రేమతొపిలుచుచు । మాటలుచెప్పే మాళవి చూస్తి । బొమ్మరింటిలోపొలతులగూర్చి । ప్రొద్దులుపుచ్చె ఊర్మిళచూస్తి । చంద్రకాంతములు చాయలుదేరగ । పారాడే శ్రుతకీర్తిని చూస్తి । మీతోకూడావచ్చెదనేను । నాతోకూడానీవువచ్చితె । రాముడుసీతా కాదందురుగా । వలదునిలువుమనినగరమువెడలే । కాల్బలమ్ములుకమ్ముకరాగ । బహుజనమ్ములుసాగనంపగ । యేడునేతు పధ్నాలుగుదినములకు । అయోధ్యాపట్ణముచనుదెంచె । భేరిమోతవిని బెదురుచునప్పుడు । చారులురఘుపతిపాలికిపోయి । దండువచ్చెనుదశరథతనయా । మమ్ముగావుమని చెప్పిరిమొక్కి । ఆసుమంతుడు హనుమాంగదులు । మైందుడుద్వివిదుడుగంధమాదనుడు । గజుడునుగవయుడు గవాక్షుండు । రఘువరునిసేనలు తొమ్మిడి నిలచే । సామంతులసేనల పని జూడగను । కలకలవాదించెనుసౌమిత్రి । యచ్చటి రాజు తామసుడాయెనో । ఎత్తివచ్చేవారెవరో వినుమీ । చారులుపోయి చెప్పినమీదట । చక్రవర్తిమిము చూడగవచ్చె । వారలయుద్ధం బరువైతోచెను । తమ్ముపలుకులకు తానవ్వుచును । దశరథరాజు చనిపోయెనుగా । యెవ్వరునెదురు జనంగవలెనో । పండ్లుతమ్ములు పంచదారలూ । భాంధవులతొ భరతునంపించూ । విడినవిడెమ్ములుఫలములుచవులూ । సామంతులతో సౌమిత్రిని । పంపుమంచు నాటలపాటలతొ । సేనలతోశత్రుఘ్నునిబంపూ । నీవునుతానును సుషేణసుగ్రీవులు । చదురుచావిటికెదురుగనిలచేమూ । యనిగురువుతన కానతిచ్చినా । యట్లేచేయుమని

యనుజులనియమించె । తెల్లనిగొడుగుల వింజామరలో జేరిమ్రొక్కిరా జనకునిపుడు ।
శశివలెపొంగెడు జలనిధిజనకుడు । రవిపతిమించాభార్గవిబోలు । రామభరతుల హస్తముపట్టు
కొని । మెల్లగజనకుడుచదురుకువచ్చె । లక్ష్మణశత్రుఘ్నుల జేపట్టుకొని । జనకునితమ్ముడు
చదురుకువచ్చె । వసిష్ఠాదిఋషులకుమ్రొక్కిరి । చిరంజీవిగమ్మని దీవించిరి । వారిక్షేమము
వసిష్ఠుడడుగగా । క్షేమమనుచుశత్రుఘ్నుడుచెప్పె । ప్రత్యుత్థానముత్రియుత్తరమున । రత్న
పుసింహాసనమునగూర్చుండి । రామునిచూచెజనకుడుబలికె । మగువలచూచిమళ్ళివచ్చెదను ।
మందిరములకు నేప్పుడుతన్ను । చిరుచిరునగవుల శ్రీరాఘవులూ । ఋష్యశృంగినితొ
నిట్లనిబలికె । బావనీవును మామలతోడ్కొని । అంతఃపురముల కరుగుండనెను । ఆపలు
కులువిని ఋష్యశృంగుడు । యప్పుడుజనకునికిట్లనిబలికె । తండ్రులుమీరుతనయుడనేను ।
రాణివాసముకురమ్మనిపిలిచె।సంతోషింపుచు జనకుడుగదిలే । అంతకౌసల్య యాత్మదాదుల ।
అలంకరించుమనినగరులుయన్ని । పచ్చకర్పూరపుపలుకులుగలిపి । పన్నీరుజల్లగవిరజల్లెను।
పసిడిపీటలే బహుమణిగత్తెలు । కెంపులతివాసీలు పఱపించె । రమ్మీశాంత మాటకారివీ ।
జనకుల కేమని చెప్పగవలెనో । తమ్ములతోను బాంధవులతోను । ఋష్యశృంగుల చెయి
పట్టుకొని । కనకపుగడపలు క్రమముగ దాటే । పగడపుతీగెల పందిరిని నిలచే ।
కౌసల్యాకైకాసుమిత్రలు । పెక్కేడిచిరి జనకుడు వినగ । కలిమి లేములు
కావడికుండలు । సుఖదుఃఖములుజోడె యుండును । చీకటీవెన్నెల చింతయేటికని ।
జనకుడుబలికెకొమరితలగని । యంతకౌసల్య యాత్మదాదులూ । సీతను పిలుమని చెలు
వముతోను । వొప్పుగ సుమిత్రశాంతతోబలికె । అమ్మానీవుచనియవనిజ మొదలుగా ।
కొమ్మలతోడుకరమ్మనిపలికె । పరువునరాగా పాపటచెదరగా । పయ్యెదజరగగ పతకము
లూడగా । యచటనుండెచెలియయొకర్తు । జనకునిరాకలు చెప్పుచునుండే । యక్కలారా
మీకునాటలేటికె । నయ్యవచ్చెపిన్నయ్యనుగూడి । జనకనందనాదిగ్గునలేచి । చెలియను
చూచియిట్లనిపలికె । చాలించరెయాటలునీపాటి । సద్దుజేయకావినరేయనెను । యంత్రాలోచన
మంత్రివినీవు । మాళవిమన కష్టమ్ములుచెప్పూ । ప్రియభోజనంబుల ప్రధానివినీవు । వూర్మిళ
నీవు కార్యములుదాచకజెప్పూ । తండ్రివచ్చెనని మదిపొంగుచును । తల్లులుబాంధవులు
సుఖమున్నారో । చాలకాలమునకు జూడగవచ్చిరి । అంపింతురేమోయవలచూడ । యక్కకు
శ్రుతకీర్తికి యిట్లనిపలికె । అత్తగార్లతో నలిగియుందమో । పతులతోటిపలుకకనుందామూ ।
యయ్యలతో నమ్మలకబోదామూ । యని విని యూర్మిళ యిట్లని పలికె । చాలు
నీమాటలు చాలించగదె । పిన్నవునీవు ప్రియలముమేమూ । మమ్ముల మెచ్చరే
మనపనులయినా । శాంతవచ్చెనని జానకిలేచే । జనకపుత్రికలతొ శాంతయిట్ల
నెను । కొమ్మలార మీకోర్కె సాగెనే । జనకుడు వచ్చెనె మిమ్ముల చూడా ।

నిలువునిలుమన నిలువజాలకా । తిరిగిచూడకా ధీరుడుపోయె । పర్ణశాలలుపంచటరుగులూ కలిపించి భోజనవిధులేగడిపే । ఏడునేడు పధ్నాలుగుదినములకు । తమసన్నిధికివెళ్ళిరి వారు । జానకిపంపినచెలియయొకర్తు । కనకపుస్తంభము మరుగుననిలిచీ । జనకునిచందము శతృఘ్నుని పలుకులు । చేరిజెప్పెను చెలితానపుడు । కన్నులనిండగ చూడగలేదే । తమకిష్టమ్ములు చెప్పగలేదె । అయ్యలను తొడలెక్కగలేదే । అమ్మలక్షేమంబడుగగ లేదే । ఎంతకఠినులే యిక్ష్వాకులు । ఇందువదనలేడ్చిరి దాదులును । శ్రుతకీర్తిని తన ముంగిటజేర్చి । ముదముతొదేవికి ముంగురుదువ్వె । పోదామనుచు బుజ్జగింపుచూ । బుజ్జ గింపుచూ బుద్ధులజెప్పె । రాచకులమున పుట్టినవారికి । రాకలు పోకలు యెట్టివిజెపుము । అయ్యలచూస్తిమి అంతేచాలును । అతివలముగ్గురి అలసటమాన్పే । సుమిత్రకోడండ్రను చూడగవచ్చె । అంపెదరముపతిననుమతిజేసెద జెప్పింతునువాశిష్ఠులచేత । శృంగారమ్ము లుచేయరెఅనెను । రామునిపట్టపుదేవికియిపుడు । సీమంతములుచేయగవలెను । రాము సరసను రమణి యుంచిరి । సీమంతహోమమ్ములు వేల్చిరి । తలుపులువేసుక తరుణు లందరు । పేరుజెప్పవె జానకి అనిరి । సీతారాములు శ్రీధరులనుచు । జానకిజెప్పెను చేడెలువినగ । పచ్చిపోకలుపండుటాకులు । టెంకాయలతొ వాయనములిచ్చిరి । ఎవరిగృహ మునకు వారుచనుదెంచిరి । అంతఃపురమున కేగెనురాముడు । చిన్నబోయిసీతశిరసువంచు చునుండె । నీకోపము మరినేనెరుగుదును । అంపలేదని అలిగితివనెను । అంపెదలక్ష్మణు ననుమతిజేసెద । పంపెదహనుమంతుని తోడిచ్చి । ఆముద్దుగుమ్మకుఅలుకలుదీర్చి । గుచ్చి కౌగిలించెను తనప్రేమ । ముఖము ముఖమున చేర్చుకరాముడు । చక్కనచెక్కిలిముద్దులు కొనెను । ఇందువదనను తొడపైనుంచి । మందగమనతో నిట్లనిపలికే । మందగమననే వేటకువెళ్ళెద । మధ్యాహ్నవిధికివస్తాననెను । మిమునెడబాసి నిమిషమోర్వను । మీతో కూడా వస్తాననెను । వెంటనునీవు వేటకురాగా । నవ్వరెలోకులు వీధులవారును నాడు యడవిలో యెవ్వరు లేకుండగా । చెరగొని పోయిరి దానవులైన । నేడయో్యా ధ్యలొ మనవారుండగా । ఏమిభయమే జానకినీకూ । ఎడబాయక మనశాంతవుండగా ఏమికొదవగావచ్చునె నీకూ । ఆపలుకులువిని జానకప్పుడు । కన్నులజలములు గ్రక్కున దెచ్చె । బంగారుచుప్పటిచెంగులతో । సీతకన్నులాజలములుదుడిచె । కర్పూరముపీడెములు చుట్టిచ్చును । పాదమ్ములపైనవొరిగెనుసీత । పాదమ్ములపైనున్నజానకినెత్తి । అతిశీఘ్రమ్మున కదిలెనురాము । పోకుపోకుమనిపలుకుచుతాను । తిరిగిచూచె శ్రీరాములవైపు । చదురుకుచను దెంచెను శ్రీరాముడు । భరతునిబిలిచియిట్లనిపలికె । రాఙువ శీఘ్రమ్మునరప్పించూ । అన్న ఆజ్ఞఅయిన మీదటను । కావించెనుకడు శీఘ్రమ్మునను । కూడిరిసేనలు రాఙువాలూ । హరియలుగొడుగులు అందలమ్ములూ । చేకత్తులుజవుతాళమ్ములును । గురుచకత్తులుగొప్పయీా

లెలు । బాకులుపందిరి బల్లెమ్ములును । శింగిరేడుబోరి ప్రజలు । తుల్రగ్రాహి హేరమ్ములు మొదలూ । దివ్యదృష్టిదండను మొదలుగను । అందగించగ కదిలె రాముడు । నల్ల వారమ్ములు తెల్లవారమ్ములూ । పచ్చదేహమ్ములు బాహులుమీరా । వెండికణతమ్ములు వేసిరివారికి । బంగారపుగొలుసులువేసిరిగా । అంగదహనుమంలా సుగ్రీవులూ । జాంబవంత విభీషణు మొదలుగా । నీలజపింగళులు మొదలుగును । అందముతోడుత కదిలెనురాముడు। ఆడుదము కొడుదము కడుద మనుచు । ఆటలాడిరా వనములలోను । చుప్పనాతి తప్పక లాచూచె । దుఃఖించెను తనచిత్తములోను । మగవానిగానైతి పగలు సాధించగను । ఆడదానినై యజ్ఞానినైతి । ఏమిసేతునని యేద్వగదొడగె । రాముసీత కెడబాపుదు ననుచు । యతి వేషము దప్పకలాదాల్చె । దండక మండలములు సకలముదాలిచి । కావివస్త్రములు గట్టెనుమేనా । ఎక్కడనుంచోయతి వచ్చినదనుచు । రాముతో జెప్పిరి రాణువవారు । అందలముదిగి లానందముజేసి । ఏ దేశము మన యతులదియనెను । అన్ని దేశములు మావే రామ । నినుచూడగ వచ్చినదాన । విద్యలునావద్దను కలిగి యున్నవి । వేడుకతోడను చూడగవలెను । ఆపలుకులువిని రాఘవులపుడు । ఏమివిద్యలో యెఱింగెంచుమనెను । రామకీర్తనలు రాజ్యములోని । రామకీర్తనలు నావద్దనుగలవు । వొడిగట్టిచుక్కలుయెగర నేరుతును । ఏరికిచుక్కలువిడువక నేర్తు । పారెడుపిడుగులపట్టగ నేర్తు । పట్టినపిడుగులుపిలువగనేర్తు । మంచుగుంచానబోసి కాలువగనేర్తు । మాయలెల్ల రథముగావింపగనేర్తు । అరచేయిపాత్రగవాడగనేర్తు । వానస్రాడుగాపేనగనేర్తు । మడుగుపై జెంగునువేసి నిద్రింపగనేర్తు । సముద్రము జెంగునదాటగనేర్తు । జెరువుచేటగ జెరుగగ నేర్తు । చట్రాటపతీకొయ్యగనేర్తు । చట్రాతినినారల వొలువగనేర్తు । బోడితలకు బొండు మల్లెలుముడువగనేర్తు । మోకాలుపగిలిపరువగనేర్తు । ఇసుకలపొయిబెట్టివండగనేర్తు । వుసిరికాయదొంతిపెట్టగనేర్తు । ఊరికెకాపురము జెయ్యగనేర్తు । ఆపకాయదొంతులు పెట్టగనేర్తు । ఆలిమగలనెడ బాపగనేర్తు । చింతలెక్కి చిగురుకొయ్యగనేర్తు । సీతారాముల నెడబాపగనేర్తు । ఆపలుకులువిని రాణువులపుడు । అంగదునిపిలిచిట్లనీపలికె । మనమైతె నెక్కడజూచెదముసీత । శాంతకడకు తోడుకపొమ్మనెను । ఆపలుకులువినిలక్ష్మణుడపుడు । అన్నరాఘవాయిట్లనిపలికె । యతులుపురమునకెందుకురాఘవా । వద్దనివాదించెనులక్ష్మణుడు । అయినానీయతియాడదిగనుకను । సీతశాంతకడకుతోడుక పొమ్మనెను । అడుగులకూ మడుగులొత్తుచు । అయోధ్యాపట్నానికీవచ్చిరి । కౌసల్యాకైకాసుమిత్రలూ । యతికి నెదురుగావచ్చినారు । ఎంతధర్మ్యలమోయెంతపుణ్యులమో । యెంతభాగ్యవంతులమోమేము । మాగృహమంలాపావనమాయెను । మమ్మధన్యులుగాజేసితిరిమీరు । నిర్మలోదకమ్ములుదెప్పిం చిరి । పాదములు గడుగుడిమీరనెను । పాదములు గడిగిన మీదటను । సింహాసనమ్మున

కొలువుంచిరిగా । జానకినిపిలువుండనిళాబలికె । రత్నస్థాపితమైనమేడలోపలా । హంసతూలికా తల్పమునందూ । జెల్లెంద్రతో జానకిదేవి । చక్కపగడాలాడుచునుండెను । యెక్కడనుంచోయతివచ్చినదనుచు । విద్యలుచూతువుగారమ్మనెను । జెల్లెలతో జానకిదేవి । అల్లంతటదూరమునా నిలుచుండె । జానకినీచూచి ఆయతియపుడు । యేమేజానకి యెరుగుదువటవే । యాదికున్నదాతనపేరైనా । నాటికినేడేనిన్నుజూచుట । నాపై మోహముకలదానీకును । తానుఎవ్వరో నేనుయెరుగను । శాంతనుపిలువుండని తాబలికె । రత్నస్థాపితమైన మేడలోపల । హంసతూలికా తల్పమునందు । పరుపుపైనున్న రాముని అక్కని । వేడుకతోడుతలేపిరివారు । ఎక్కడనుంచో యతివచ్చినదని । విద్యలుచూతువుగారమ్మనెను । కన్నులనిద్రా కడలుకొనంగా । కనకరత్నపు వడ్డాణము మెరయగ । సిగపైపువ్వులబంతులుజారగ । నటనటవీపులనాట్యములాడ । బటువుగ ముత్యాల పాపటపేరులు । కంటాన్నిమిగులందము మించ । కలుకులుతాటంకమ్ముల మెరుపులూ । చెక్కిళ్లను సొంపులుమెరయగను । గొప్పకన్నులాకాటుక మెరయగా । వొప్పుగ ముత్యపు నత్తటుదూర । పున్నమచంద్రుని బోలుమొగమున । దిద్దినకస్తూరితిలకముజార । అందపుశాసనలందముమించగా । తాంబూలమ్ములు చాయలుదేరా । నామకర్మమున రామచిలుకలూ । రామరామయని నాదముచేయా । వల్లెవాటుచెంగులునుజారగా । వచ్చెశాంత యతిదగ్గరకూ । యేదేశము మీయతులదిఅనెను । శాంతనుజూచియు యాయతియప్పుడు । అన్నిదేశమ్ములుమాదేశాంతా । నిన్నుచూడగావచ్చినదాన్ని । విద్యలునావద్దనుకలిగున్నవి । వేడుకతోమీరుచూడవలెను । ఆపలుకులువిని శాంతమ్మప్పుడు । అతికోపమున నిట్లనిపలికె । యతులకువిద్యలు యేమిచేయనె । గారడివారికి విద్యలుగాని । అయినాతమ్ములు అతిసాహసులే । నిన్నుజూచితెతెగవేసేరే । నీవంటిదానిని అడవిలోపల । ముక్కుచెవులజెక్కె లక్ష్మణుడు । తమ్ములనుచుబెదరించేవేమే । రాముడుబంపగవచ్చినదాన్ని । ఓహోరామునియేమనవచ్చు । ఆహారమునుయేమనవచ్చు । వీరులైననిక్ష్వాకుండేలెను । ఆవెనుకనుదిలీపుండేలెను । ఆవెనుక భాగీరథుడేలే । తప్పకదశరథుడు తమరేలిరి । దగిఇందరేలినాకాలమునాడు । ఎరుగముగామేమిటువంటియతులా । రాముకేలేటికాలమునాడు । కలిగినారుగయీవిధముసయతులు । చేసేదిమర్కటసహవాసము । రాజనీతులేరీతిగవచ్చు । చెట్లుచెడేకాలానికిపిందెలు । జెప్పినసామెతలేనిజమాయె । పట్టములోపలపంకజాక్షులు । యతినిచూడజనుదెంచిరివారె । వారిని చూచిశాంతమ్మపుడు । అతికోపమునవిట్లనిపలికె । అత్తయింటికోడండ్రుకారటె । ఆజ్ఞశిక్షలు లేవామీకు । పసిబిడ్డలుపాలకునేడవరే । బావలమరదులఆజ్ఞలులేవే । రావననగరులకడ్డులేవాయెనే । సంతచావిడాయెనుమీకెల్ల । దశరథుడుచనిపోయినవెనుక । సంతచావిడిమీకందరికి । ఆపలుకులువినిసఖియలప్పుడు । తమతమగృహములకే చనుదెంచిరీ । కౌసల్యకైకసుమిత్ర

లప్పుడు । యతనిచూడ జనుదెంచిరివారు । వారిని చూచియాశాంతమ్మప్పుడు । అతికోప మ్మునినిట్లనిపలికె । దశరధుడుచనిపోయినవెనుక । యతిపూజలుచేతురు చేయదలచి । ఆ పలుకులువిని తల్లులముగ్గురు । ఆవలకిచనుదెంచిరివారు । ఆపలుకులువిని ఆయతియప్పుడు । శాంతతోను యిట్లనిపలికె । అందరినిఅజ్ఞలు పెట్టెదవు । ఇందువదన నీవెక్కడి దానవు । మందగమన జెప్పవెనాతోను । కూటికిజేరిన బాపనపడుచవు । కూతలేటికే శాంతరోనీకు । ఆపలుకులు విని శాంత మ్మప్పుడు । అతికోపమ్మున నిట్లనివలికె । ఎంచుకుంచితివె జానకిదీన్ని । అంపరాదుగనిపాటైన । అచ్చరత్నంబులు మాణిక్యములు । కనకపుచీరెలు కట్నాలిచ్చే । ఏలాచీరలు కట్టెదనటవే । ఏలాసొమ్ములు పెట్టెదనటవే । చోరులుజూచిన నపహరింతురు । రాజులుచూచిన తలగొట్టుదురు । రావణపటమువ్రాసి యిచ్చితే । బ్రతుకుదునే నీలోకములోను । రావణుడెక్కడ పట్టముయెక్కడే । వ్రాయుట యెక్కడజెప్పవెయనెను । అత్తలుఆడ బిడ్డలునుండగ । పటమైతే జానకి వ్రాయదుగ పటమువ్రాయకాపట్నముకదలను । అనుచుపలికెను ఆయతిశాను । అంతలోను రాఘవులు తమరప్పుడు । ప్రయాణభేరిమెట్టుగ వేయించె । భేరీరవమునుభోరునవినుచు । బెదరుచు శాంత యిట్లనిపలికె । రాముచిత్తమేరీతియున్నదొ । వ్రాయవెజానకి పటమనివలికె । అప్పుడుజానకియిట్లనిపలికె । పదినెలలును చెరనుంటినిగాని । పాపకర్మునికన్నుల చూడ । జనకునిగాభావిస్తినినేను । అంగుష్ఠ మొక్కటియెరుగుదును । అంతమాత్రమె వ్రాయవేయనెను । ఆంగుష్ఠముజానకిలావ్రాసెను । ఆమీదటయతి అంలావ్రాసే । కాళ్లువ్రేళ్లు పిరుదులుపిక్కలు । ఆభాగములన్నియువ్రాసె । నీరూపునలుపుతెలుపె । వన్నెలుపేరులు పేరలంచుకొని । చిక్కగదాని వజ్రములు చెక్కించెనుదాన్ని । వైడూర్యము పొదిగించెనుదాన్ని । వ్రాసెను పటమురమ్యముతొ । పరుగున వెళ్లెను పటము । పట్టుకొని • । చనుదెంచెను బ్రహ్మసన్నిధికపుడు । అన్నచచ్చి ఆరునెలలాయెను నాటనుండి అన్నను తాగానను । అన్నమారుగాచూచుకొందును । పటమునకాయువుపోయుమని యెను । పటముకునాయుస్సు బ్రహ్మపోసెను । పరగునవచ్చెనుపటముపట్టుకొని । నీపతము నీనెత్తినిపొడుచుకో । ఆకాశవీధులబోయెనుఅసుర । పటమొచ్చిముందరనిలుచుండి । రావె పోదములంకకుననుచు । సీతనుబట్టుక ఆపదబట్టెను । జానకిపట్టుకనీడ్వగదొణగె । శాంత మంత్రులభార్యలందరు । గొప్పజ్వాల నప్పుడుగావించిరి । అందులోను పటమప్పుడువేసిరీ । యగ్నియంత చల్లార్చునపుడు । పరుగునవచ్చెను పటమక్కడికి । రావేపోదము లంకకు అనుచు । సీతనునాపదబట్టుకబెట్టె । జానకిపట్టుక నీడ్వగదొడగె । పొడునూతిలోపటమటు వేసిరి । పాషాణమ్ములుపై దోసిరిగ । పాషాణమ్ములు పగులదన్నుచు । పరుగునవచ్చెను పటమక్కడికి । రావెపోదములంకకనుచును । సీతనుబట్టి కాపదబెట్టె । జానకిబట్టుగనీడ్వ

గదొఱగె । ఓహోసీతాయనియెటివారు । ఆహాజానకి అనియేటివారు । కన్నులజలములు తెచ్చేటివారు । కడలేనిశోకముపొందెటివారు । జానకికర్మంబనియెటివారు । వూరకచూచుచు నుండెటివారు । రాముడాజ్ఞకు జగములు వణకును । రాఘవులపై నానలుపెడుదామూ । గేశవులాపై ఆనలుబెట్టి । హంసతూలికా తల్పముక్రింది । ఇంద్రనీలములు మీదికి వెలుగగా । చంద్రకాంతమ్ముల శయ్యసుంచిరి । అంతలోన రాఘవుడు నప్పుడు । వేటనుండి అయ్యోధ్యకువస్తు । యేమిరలక్ష్మణయేమోకానీ । అపశకునమ్ములుపెక్కులుతోచె । నాశకునమ్ము శ్రేడెతోచె । ఉండునా అయ్యోధ్యలోసీతా ఆపలుకులువిని లక్ష్మణుడప్పుడు । అన్నరాఘవా యిదివిను మనెనూ । నాడడవిలోనెవరు లేకుండగా । జెరగొనిబోయెను రావణుడనెను । నేడుచలమునా అయ్యోధ్యలోపలను । యెడబాయక మనశాంతవుండగా । సీతకేమికొదవ శ్రీరామా । ఏమిరలక్ష్మణ యేమోకానీ । అపశకునమ్ములుపెక్కులుతోచె । నాశకునమ్ములునేడయితోచే । వుండేనాఅయ్యోధ్యలోసీతా । కాకులుకూసెను గద్దలుత్రావాలెను । కూర్మనాధుడూపాదునగప్పె । పాలపిట్టఅడ్డముగాబారెను । ఆదిశేషుడూ అడ్డంబాయె । ఏమిరలక్ష్మణాయేమోగానీ । ఆపలుకువినిలక్ష్మణుడపుడు । అన్నరాఘవాయిట్లువినుమనెను । అయినాముందర వెళ్లెదననుచూ । అతిశీఘ్రమ్మున అందలమెక్కె । అపుడులక్ష్మణుడన్నకు మ్రొక్కె । అయ్యోధ్యాపట్నానికిజనెను । అక్కలారా మీచక్కముఖములూ । మిక్కిలి వాడున్నయిదియేమే । పున్నమచంద్రునిబోలెటి మోములు । పాడ్యమిచంద్రుని బోలిన వేమే । అడవిలోపలా తడవాయెనని । తలచితిమి మదిలోచాలా । అంతరాఘవులు చనుదెంచిరి । జలకములాడిరి ఆరాఘవులూ । తమ్ములు ముగ్గురు నెమ్మది తోడా । పాలును పెరుగూ జున్నుచక్కెరలు । ఆరగించి లేచిరి రాఘవులు । బబ్బట్లుతేనెలు వొలుపుపప్పులు । కమ్మనినేతులుకజ్జముతోను । మాశవిడుక్కిశ మగువ లందరూ । ఆరగించిలేచిరి అంగనలు । ముత్యపుశయ్యల తమ్ములబంపీ । రత్నపుసెజ్జకు దానేతెంచే । అందమైనకాళ్ళందెలు మెఱయగా । ఒప్పుగవ్రేళ్ళకుమెట్టెలూమెరయ । తీరుగ కస్తూరితిలకముజారగా । కన్నులసన్నపుకాటుకలమరా । ఒప్పుగరత్నపుగాజులముందర । దత్తులచేకట్లందముమించా । ముందరముత్యాల బంతులుజారగా । అంచునుమరి వజ్ర మ్ములూమెరయ । పగడవన్నె చీరప్పుడుదీసి । రంగుకుచ్చెలాచెంగులుజారా । లేతనడుమున నొడ్డ్యాణములమరగా । అందుమొహర్లపే రందముమెరయా । జలతారూ వేసినరవి కెలనూ । రవికెతొడగెసీలా సంభ్రమముతోను । కులుకుకుచమ్ముల సందులనడుమను । గుత్తపుముత్యపు పేరులుగదలా । తళుకుందా టంకమ్ములుమెరుపులు । చెక్కిళ్ళపయి చాయలుదేరా । బటువుముత్యపు పాపటచేరులూ । కడానిగుళ్ళనందముమించా । గంధపు వాసనగుమ్మని మ్రోయగా । తాంబూలమ్ములు చాయలుదేరా । వాడుకరమునాచిలుకలు ,

బలుకగ । గొప్పముత్యపు పేరులుగదల । అంగుళమున పసిడి యుంగరములూ । హస్త కంకణములు వేడుకలమరా । సీతవచ్చె రామునిసన్నిధికి । వచ్చినసీతనుజూచి రాముడు । గ్రుచ్చికౌగలించెను తన ప్రేమా । మొగముమోమునాచేర్చుక రాముడు । చక్కనిజెక్కిలి ముద్దులుగొనెను । ఇందువదననుతొడ పయినుంచీ । ఇందువదనతో యిట్లనిపలికె । ఇందు వదననీవాడనుగానా । మందగమననను జూడగరాదా । మందగమననీవాడనుగానె । కోమలాంగి ననుచూడగరాదా । కోమలాంగినీ వాడనుగానా । సుందరాంగిననుచూడగరాదా । మత్స్య గంధినీవాడనుగానో । పద్మగంధిననుచూడగరాదా । నీకుమించిపరకాంతనెరుగనే । కడమ వారు కౌసల్యలుసుమ్మీ । రవికెముడిచే జారవిప్పెను । గంధముమెల్లన కంఠమునలదె । ఆకులుమడుపును అందిచ్చుచును । సగముసగము కోరికనంతిచ్చె । నూతన చేష్టలు చేసే వేమే । చిన్న దానవా సిగ్గేమిటికె । నాకోరికలిక తీరెనుసీతా । నీకోరికెలిక జెప్పవెనాతో । కోరికలెట్టివో నేరనుఅబలా । కోరెనుమునికన్యలతోనాడా । చూచిచూచితలయూచిరాముడు । సుందరాంగితో నిట్లనిపలికె । ఇప్పటిపనిగాదేమోజానకి । అంపెదనులక్ష్మణునీగూర్చి । నాతినీవునడవగ లేవిప్పుడూ । బాలునెత్తుకపోదువుగాని । పక్కబెదురుచు పవ్వళించెను । రాముడుజానకిసరసమాడగా । పడదోసెనురాముని యాపటమూ । ఆడుదురుపాడుదురు నవ్వుదురుకానీ । పడద్రోయుటలివిసరసమౌనటవే । ఒంటిమన్నుదులుపుకొని రాముడు । పట్టెమంచమూపైగూర్చుండే । పటమురికి ముందర నిలచుండే । పటముజూచి పరిగర్భము లాడుచూ । ఎంతొమంది దండింపదొడగె । ఆహాఆడది సాహసురాలూ । దైవముతనవలను కలిగుండే । నమ్మరాదుగా యాడవారిని । నమ్మరాదు అగ్నిహోత్రునైనా । నమ్మరాదు యీసేవలవారిని । నమ్మరాదు ఆబ్రహ్మనుఅయినా । నాకనియిచ్చెను జనకుడునిన్నూ । మోహమురావణుపై గద్దనెను । ఎంతమోహమురావణుమీదా । ఎక్కడి స్నేహమె రావణు పైనీ । హనుమంతునిచే నానవాలంపి । అక్కరలేదన వద్దానాడు । రావణునిచంపకనట్టె వుంతును । సుఖముననుందువు వాడినిగూడి । దక్కినదానవనినమ్మితిసీతా । యెంతజేస్తివే జానకినీవు । ఇంతజేతువని ఎరుగనెనేను । పటమువ్రాసుకొనిపక్కనుబెట్టుక । రాగానే అడవులుకోరితివి । ఎంతదానవేజానకినీవు । ఇంతదానవుగాకుంటేను । చిన్ననాడు శివు విల్లెత్తుదువా । ఇంతదానవుకాకుంటేను । మాయమృగమును తెమ్మనిపంపీ । వేడుకతోరథ మెక్కగలేద । నిలువనోర్తువా జానకినీవు । తక్కువదానవు తరుణిరొనీవు । చంపింతును లక్ష్మణుచేనిన్ను । రారాలక్ష్మణ రారాయనెను । చంద్రకాంతమ్ముల శయ్యలమీదను । నిద్రిం పుచున్న లక్ష్మణుడు లేచె । యెదపై యూర్మిల నప్పుడుదీసి । పరుపుపైనుంచెను లక్ష్మణుడు । అంతలోన నూర్మిళ దిగ్గునలేచి । లక్ష్మణుని పాదపద్మములబడెను । సీతకునేరములేదుజూడుడి । సీతనుగావుమశీఘ్రమ్మునను । సీతయేమినేరమ్ములుయేమే ।

కాచుటయేమిటిచెప్పవునాతో । అలనాడుమీరంపినఅసుర । ఒనరుగరావణపటమట్టువ్రాసె । రావేపోదాములంకకుఅనుచు । సీతనుబట్టుకఆపదబెట్టె । రాముడాజ్ఞకుజగములు వణకును । రాఘవులపైఆనవుంతము । కేశవులపైఆనవుంచితే । హంసతూలికాతల్పమునుండె । చూచిరిగాబోలు రాఘవులును । చంపదలచిరతిసాహసమునను । సీతనుచంపనుఅంటేగాని । పాదములువిడువనుప్రాణేశ్వరుడ । రామునినిలప బ్రహ్మకువశమ । కారణమేలాగున కాచలంచిందో । అప్పటికది యెట్లయ్యెనొకాని । ఇప్పుడుపాదములు విడువవెయనెను । అస్త్రశాలకేతెంచి గ్రక్కున । ఆయుధములు పూనుకనిలచుండే । ఆదిదేవసకలాగమపూజిత । వేదప్రియ గోవిందముకుంద । నీతిశాస్త్రజ్ఞుడవు నిజమూర్తివినీవు । భాసురముగ సుజ్ఞానులు మీరు । అవనిజకడుముగ్దగుటయెరుగవ । రాజీవభూషిత కావుముదేవ । తమ్ముడనీవుయెరుగవుగాని। అరయగరావణపటముటుజూడు। తల్లివినీవుతలచినతలపెక్కడే। యెన్నికపటములు వ్రాసినవమ్మ । భరతశత్రుఘ్నులుబాగుగ నప్పుడు । పరపుమీద నిద్రింపుచులేచిరి । మాళవిశ్రుతకీర్తినియప్పుడు । పతులపాదపద్మములబడిరి। సీతకునేరములేదుచూడుడి। సీతనుగావుము శీఘ్రమ్మునను । సీతయేమి నేరమ్ములుయేమే । కాచుటయేమో కాంతజెప్పుమా । అప్పుడుమీరంపినఅసురుడు । అరయగరావణుపటముట్టువ్రాసె । నగరముజొచ్చిన పటమిందుంచి । ఆకాశవీధులపోయెను । అసురపటమును పరిపరివిధములనణచిన । అక్కడనుండనేరకపటము । రామునాజ్ఞకుజగములువణకును । రాఘవులపయిఆనపెడుదాము । కేశవులపయి ఆనబెట్టితె । హంసతూలికాతల్పమునుండే । చూచిరికాబోలును రాఘవులు । చంపదలచితి రతిసాహసమునను । సీతనుజంపను అంటేగాని । పాదములు విడువను ప్రాణేశ్వరుడ । రామునినిలపా బ్రహ్మకువశమ । కారణమేమోకాదలచిందీ । అప్పటికది యెట్లయ్యెనొగాని । ఇప్పుడు పాదమ్ములువిడువవెయనెను । అస్త్రశాలకేతెంచిగ్రక్కున । ఆయుధమ్ములు పూనుకనిలుచుండె । ఆదిదేవసకలాగమపూజిత । వేదప్రియగోవింద ముకుంద । నీవుశాస్త్రజ్ఞుడవు నిజమూర్తివినీవు । భాసురముగ సుజ్ఞానులుమీరు । అవనిజగడుముగ్ధగుటయెఱుగవ । రాఘవభూషిత కావుముదేవ । తమ్ములార మీరెఱుగరుగాని అరయగరావణ పటమటు జూడు । తల్లినీవుతలచినతలపెక్కడే । యెన్నగపటములు వ్రాసితివమ్మ । అంతలోను కౌసల్యలావచ్చెను । ఔరరాఘవఅని లాబిలచే । సీతకునేరము లేదు చూడుమి । సీతనుకావుమశీఘ్రమ్మునను । తల్లివనుచునే యుడిగితిగాని । తలదుంతును యింకయెవరయినా । ఆవలికి చను దెంచెనులాను । యేమిసేతునని యేద్వగదొణగె । అంతలోనుసుమిత్ర చనుదెంచెను । ఔరరాఘవ అనిలాబిలచె । సీతకునేరము లేదురరామ । సీతనుకావుమి శీఘ్రమ్మునను । చిన్నవాడవా రాఘవనీవు । సీతకునేరము కలిగియుండిన । నిలుపుదుమీనీవొచ్చినదాకా । ఆ పలుకులువిని రాఘవులపుడు । అతికోపంబున నిట్లనిపలికె,

అమ్మరోసీకా కోడలిమీదను । యెక్కువమోహము కలిగుంటేను । ఆకొడుకును యీ కోడలినిబెట్టుకొని । యెన్నగరాజ్యము యేలుముతల్లి । దండకమండలములు చేబట్టి । ఉత్తరాభిముఖమయ్యెదనేను । ఆపలుకులువిని సుమిత్రప్పుడు । అతిదుఃఖమ్మునదలగ దొణగె । ఏమిసేతునని యేద్వగదొణగె । అంతలోనుకైకమ్మ చనుదెంచెను । ఔరరాఘవ అనితాబిలచె । అపుడురాఘవులతికోపమ్మున । నీతల్లినితండ్రిని జంపెదనే । నీవెమాతండ్రిని జంపితివి । నీకోడలున్నను జంపదలచినదీ । సరిపోయెనుయికపాలిక్కడికి । కైకవచనమంతా యెఱుగుదురు । చాలు ఆవలికిచనుదెంచెనుకైక । అంతలోసుమిత్ర యేతెంచి । రాఘవ భూషితకావుముదేవా । యెక్కువకొడుకుల గన్నాననుచు । అతిగర్వమె అమ్మరోసీకు । ఆవలికి చనుదెంచవె యనెను । ఏమిసేతునని యేద్వగదొణగె । అంతలో నరుదెంచెను శాంత । ఔరరాఘవాఅని తాబిలచె । సీతకునేరము లేదురరామ । చిన్నవాడవ శ్రీరాఘవుల । సీతకునేరముగలిగియుండితే । నిలుపుమనానీవొచ్చినదాక । నీదేఅర్కవంశంబైతె । నీదేక్షత్రియధర్మంబైతె । నాదీఅర్కవంశముగాద । నాదీక్షత్రియ ధర్మముగాదా । అర్కవంశమటె అక్కరోనీది । యెక్కడక్షత్రియ ధర్మమేనీదీ । కూటికి చేరినబాపనపడుచువు । కూతలేటికెఅక్కరోసీకూ । నాడు పెద్దలుతలచితెచ్చిరె । నేడు పంపెదనునెలతరొపదవె । కంచముంతకట్టుకోబట్ట । ఇచ్చిపంపెదయికపదమనెను । యేమిసేతునని యేద్వగదొడగె । తిరిగి వచ్చిరీతరుణులునలుగురు । చెలియలు చెలికత్తెలు చనుదెంచిరి । చెప్పిరి జానకి వార్తలుకొన్ని । వినశక్యముగాదేయోకొమ్మా । కనశక్యము గాదేయోకొమ్మా । ఇకనెక్కడజానకి యోకొమ్మ । జానకిమనపాలనులేదని । అండ జయానలు వారుముగ్గురు । పదరేచదురుకుపోదామనిరి । అక్కచావగా అణకువలేటికె । శాంతకడకుబోదామనిరి । కౌసల్యకోడండ్రు కైకకోడండ్రు । ఆసుమిత్రాదేవిఅనుగు కోడండ్రు । చెలికత్తెలతోకలసినడువను । అందెలచప్పుడువిని రాఘవులు । అదియేమో తెలుసుకరమ్మనెను । చదురులోనుతలవంచెనురాముడు । తిరిగిచూచియామాళవియపుడు చెల్లెలాతోనిట్లనిపలికె । సకలమైన రాజులువుండగను । అన్నదమ్ములుకొలువై యుండ । తగదుమనకు చదురుకుబోవుట । ఏవిధంబునబోయెదమనెను । ఈపలుకులుమనజనకుడు విన్నను । అక్కడ తెగువచేసునుగదవె । శాంతతోడుకుపోదామనెను । ఆదరానిమాటలు రాముడాడె । కదలివచ్చెనుఆశాంతైన । అనుచుపలుకుచు కాంతలుముగ్గురు । శాంతనగరికి వారేతెంచే । అల్లంతటవారిరాకలుచూచియో । అతిదుఃఖమునయడలెనుశాంత । ఏమిచేతునని యేద్వగదొణగె । ఇట్టిదిశాంత యెట్టిదోబుద్ధి । చిన్నదానవాయమ్మరోనీవు । మీరుపెంచిన తమ్ములుకార । యెక్కడబుద్ధులు వచ్చెను చెపుమ । యండజయానలు వారుముగ్గురు । శాంతపాదపద్మంబులబడిరి । నాతోటియేమున్నదెమీకు । చదురులోకిచనుదెంచరెయనెను ।

తరుణులపయిదయ పుట్టిశాంత । యతిశీఘ్రమ్ముగ కదలెనుశాంత । విలువంచినడసినచంద
మున। కలిసినడచిరికాంతలుతమరు । కౌసల్యకోడండ్రు కైకకోడండ్రు । ఆసుమిత్రాదేవిఅను
గుకోడండ్రు । కౌసల్యగూతురుకలిసినడువంగా । కమలధూళియా కమలబాంధవుగప్పె । అది
యేమోతెలుసుకొరమ్మనేనూ । కాళ్ళందెమోతగా కాకుత్థ్సవినుమా । కమలధూళియాకమల
బాంధవులగప్పె । చదురులోనుతలపంగా రాముడు । తిరిగిచూచియాశ్రుతకీర్తిప్పుడు ।
అక్కలతోను యిట్లనిపలికె । ఇదేసమయము చదురుకూపోవగ । పదరేచదురుకు పోదామ
నెను । అక్కచావగఅణుకువలేటికె । మీరంతాయిక్కడయుండ నేనైనాచదురుకుబోయె
దనూ । ఆవలుకులువిని అతివలు నలుగురు । చదురులోకి చనుదెంచిరి
వేగా । అంతలోను మాళవిశానప్పుడు । పసిడిస్తంభము మరుగుననిలచీ ।
తమలపాకులావంటిచేతులు । ఊచుకొంటుశానిట్లనిబలికె । మత్స్యకూర్మవరాహ నార
సింహా । వామనభార్గవదశరథరామ । సీతకునేరములేమచూడుడి । సీతంగావుశీఘ్రము
గానూ । అనిబలికిమాళవిచనుదెంచె । అంతలోనుయూర్మిళశానప్పుడు । పసిడిస్తంభము
మరుగుననిలిచె । తమలపాకులవంటిచేతులూ । వూచుకొంటుశానిట్లనిపలికె । మత్స్యకూర్మ
వరాహ నారసింహ । వామనభార్గవదశరథరామ । అక్కకునేరములేదుచూడుడి । అక్కని
కావుముఅతిశీఘ్రముపోయి । శాంతచాటుగా నడచియువేగమే । శతృఘ్నునిసతిశానిట్లని
పలికె । గొప్పగళమునాబలికిగ్రక్కునా । కోకిలసర్వముతో నిట్లనిపలికె । చిలకపలుకులు
పలికెటిరీతిని । హస్తముఊచుచునిట్లనిపలికె । ఓహోదశరథవంశాధీశా । ఓహోదశరథ
రాజకుమారా । శాటకాంతకాధర్మపాలనా । శివచాపబంధనాలోకేశా । అహల్యపావనాఅంబుధి
బంధనా । వాలిమర్దనావారధిశయనా । ఒక్కయింటనెపుట్టినవారమూ । ఒక్కయింటనే
చొచ్చినవారము । రావణునిపయిమోహములిప్పుడు । అక్కకిమాత్రమెకాదుచూడుడి ।
మాకందరికికలిగున్నదిదేవ । యందరినితెగటార్చుడియనెను । సీతజేసిననేరముజెప్పక । చెంద
నీయముమీమ్మనిపలికె । యభ్యంతరకన్యలమైయుండగను । చెల్లెగదమీకీలాగునను । మరి
యెవ్వరికిదిచెల్లదుయనెను । తలయెత్తిచూచిరాఘవులు । మహాఋషులతోనిట్లనిబలికె । జనక
చక్రవర్తికూతుళ్ళ మహిమలు । తెలిసెగదామీకందరికనెను । యేమియెరుగనియబలలమ
నుచు । యెటులచెప్పెదరొతమరైతేను । యందుకుశ్రుతకీర్తిట్లనిపలికె । అడవులలోపలకసు
రవచ్చితే । మన్ననతోడుతమాట్లాడగనేల । యంగదుసాహాయ్యమిచ్చిపంపగనేల । యసురుని
లోపలకంపినవారు । యేమాయెననియడుగగరాదా । యంతఃపురకన్యలమయియుండగ ।
చెల్లెగదామీకీలాగునను । మరియెవ్వరికిచెల్లదుయనెను । తలయెత్తిజూచిరిరాఘవులు । రారా
లక్ష్మణరమ్మనిపిలచె । మునికన్నెలతోఆడినవెనుకా । తెగటార్చిఖడ్గముగొనితెమ్మా । ఆపలు
కులువిని లక్ష్మణుడపుడు । అమ్మరోపదమనిహర్షముతోడు । జూడనివ్వరెవ్వరినయినాను ।

చేర నివ్వ రెవ్వరిచెంతలను । మాటాడనివ్వరు మరియెవ్వరితో । జూడనివ్వరాజానకినయిన
ఓహోజానకియనియెటివారు । ఆహాజానకియని యెటివారు । కన్నులజలమునునుంచెటివారు ।
కడలేనిశోకము బొందెటివారు । యెవ్వరుదిక్కుయనియేటివారు । యేమిసేతుమని
యేడ్చెటివారు । జానకికర్మముఅనియేటివారు । జనులపాపమనియనియెటివారు । వుప్పుచింత
పండువుగ్గినట్లుగా । యువిదముఖములుపూసవిడిచెను । మామిడిపండులు మగ్గినట్లుగా ।
మగువలముఖముల మానముచెడెను । చేమంతిరేకులు చెదిరినట్లుగ । చేడెలముఖముల
తేజముచెడెను । కలువారేకులు కగ్గినట్టులు । కాంతలముఖముల కాంతిచెడెను । పాలసము
ద్రునిపెద్దకూతురు । పట్టమువెడలెను భావ్యముగాను । పతితోటడవులునడిచెటినాడు ।
ఎన్నివిధంబులజేసునొయితడు । దోవలోరాళ్ళుతొలగద్రోయుచు । పలుకంపలుపారగవేయు
చును । సన్నపరాళ్లుసరిగవత్తుచు । ఎన్నోవిధములచేసెనుయితడు । పతినన్నడవులచంప
బంపితే । కేశవుతోవం తీసెనుయితడు । ఎంతనిర్దయుడెయీలక్ష్మణుడు । దుఃఖించెనుతన
చిత్తములోను । నడచినకాళ్ళుపొక్కులుయెక్కెను । ఊచినచేతులునెత్తురుదిగెను । వేసినవిడి
యము చిట్టముగట్టెను । అప్పుడుమరదితో యిట్లనిపలికె । మిత్రవినవెసుమిత్రనందన ।
యిచ్చటదూరముయికనేనోప । అనినదులలో స్నానముచేసి । అప్పుడుతన యిష్టదేవతల
తలచె । ఎన్నిజన్మములు ఎత్తియైనాను । కూరిమిజనకుల గూతురినౌదు । ఏడుజన్మములు
ఎత్తియైనాను । కూరిమిదశరథుల కోడలినౌదు । కోటిజన్మములుయెత్తియైనను । కౌసల్య
కైకకుకోడలినౌదు । కడలేనిజన్మములుయెత్తియైనాను । సూమిత్రకోడలినయ్యేదనేను । పది
వేలాజన్మములనయినా । భరతశత్రుఘ్నుల వదినెఅవుదు । లక్షవేల జన్మములనయినా ।
లక్ష్మణునకు వదినెనౌతానపుడు । సహస్రజన్మములయెత్తియైనాను । శాంతకుమరదలినయ్యేద
నేను । గోటివేలజన్మములనైన । గోవిందునిభార్యనుయపుడు । ఆలక్ష్మణుడా ఖడ్గమంకించ ।
ముందరతనవుష్ప మాలికలాయె । చేదప్పితినో వాతప్పితినో । ఘనమునసత్యముదా
తప్పితినో । ఉగ్రముతొఅతివుగ్రుండాయె । రెంవవమారు ఖడ్గమంకించ । ధరణి
గర్భములో ధగధగమనెను । మూడవమారు ఖడ్గమువిసర । ముందరభూదే
విట్లనిపలికె । సుమిత్రవినవె సూమిత్రనందనా । అచ్చటజానకి నేరముఏమి ।
ఎల్లలోకములవారెరుగరె సీతను । తెల్లంబగుటాయెరుగడెరాజు । తెల్లంబగుట సీత
వల్లకున్న । కల్లగలిగితెనేతల్లినిగానా । రామదశరథరఘుకులరామ । రామశ్రీ అయ్యోధ్య
రామా । భామనడవులకంప నేమినేరముచేసె । భూమిలో మాసీతరామా । యెన్ని
నోములునోచి । ఎన్నితపములుజేసి నిన్నుపతిగాగోరెనోరామా । ఎన్నడునిన్నును యెడబాసి
నదిగాదు । ఎట్లుతాళునుసీతరామా । పక్షమింతయులేక అభిమానవతిమీద । శతపక్షములు
బలికితివిరామా । చిన్ననాటానుంచిచెలియలి । గుణములుచిత్తాన తెలియవారామా । ఎన్నగా

మావంటివారియందరికెల్ల। వంచనలునడుపునురామా।ముక్కంటివిలువిరువమునులు। దేవతలు బొగడముగుద। సీతనుయిచ్చితిరామా। మీతండ్రిచెప్పగామీరుఅడవుల। నడవమీవెంటవచ్చితా రామా। సీతమీతోటట్లు అడవిఫలములుతిని । సుఖమెన్న డెరుగదురామా । ఇచ్చిందిమొదలు కొనియీలాగునేకాని । సుఖముయించుకలేదురామా । రచ్చలురాలురవ్వలకునోచెనో । రమణి యీమాసీతరామ । మత్స్యగంధిసీత మాకుభారములేదు । మాటవాసేగానిరామ । వంచ నింతయులేక నభిమానవతిమీద । వంచననేగదజేస్తిరామా । పతులుమెచ్చాయగ్ని దేవతలు కొనియాడ । గుణమునాడెరుగవారామ । సీతవిడనాడుదుర ధరణిలోనా । మేయిక శిక్షించెగదసీతారామ । నీప్రాణేశుకునీవేయెగ్గా । జేసినక్రతువంత జెప్పవేనాతో । యని తల్లి యడుగగమదిశోకింపుచు । కన్నులబాష్పము లొలుకుచుబలికె । గోరితినాదగుకర్మ వశమ్మున । గోరియడవులపాలౌటెరుగ । మునికన్యలతో నాడగోరితీ । రూపమ్ముల నేతెంచెను అసుర । నరయగ రావణ పటములువ్రాసే । నగరముజొచ్చి పటమందుంచి । ఆకాశవీధులపోయెనుఅసురా । పటములు పరిపరివిధములనణచినా । వేయివిధములవేసెను తన్ను । యనుచుకష్టముతల్లితోచెప్పె। రుద్రాక్షాతరువుల నీడల । ఊరికెచూచుచునుండెనే । లక్ష్మణుడానన్ను చంపకపోతే । లక్ష్మణనీవెంటానేవెళ్ళి । వత్తునునన్నుచంపకపోతె । ఇద్దరిసందున యుద్ధముపెడుచు । యన్నకుఆనవా లేమనిపలికె । వావికివదినెవు వరసకు తల్లివీ । మమ్ముగన్నాతల్లివినీవు । మాకునెలవిపుడు యియ్యవెఅమ్మా । ఇలలోమీయన్న శ్రీరాఘవులకు । యేడునెలలగర్భిణియనిచెప్పు । మరచిబోకుమిలక్ష్మణనీవు । మాటలు ముందరపుట్టునుసుమ్మి । ఆపలుకులువిని లక్ష్మణుడపుడు । కన్నులజలములు గ్రక్కున దెచ్చె । హరిఋషివల్ల యతివకుజెప్పి । తనభూమికి ఎప్పటిచందమున । పాలెటికుందేలును గూల్చినట్టెను । రక్తముతనదౌ ఖడ్గమునింద । రాయుచురక్తము దొన్నెలోబోసుక । యూరకెచూచుచునుండెనుసతడు । యడవులలోపలజానకిదేవి । యతిదుఃఖమున నడచుచు నుండె । కోరితితనవిధిపూర్వ వశమునా । కొమలితనలోనడలగదొణగె । మునికుమారులు మోదముతొనపుడు । ఫలములకొచ్చిరి వనములలోకి । శ్రీలక్ష్మినిచూచిరియంతవేగమునా । యతిశీఘ్రమ్మున యిండ్లకుబోయి । అమ్మయెవ్వరో ఆడవిలోపలా । నతిదుఃఖమ్మున నడలు చున్నది । స్త్రీపురుషులు చేకొనివగవంగా । శ్రీలక్ష్మినిచేరగవచ్చిరి । శ్రీలక్ష్మివో భూలక్ష్మివో । మందరగిరినాధునిలక్ష్మివో । రామునిసతివోకామునికాంతవో । ఎవ్వరిసతివో ఎరుగముమేమూ । శ్రీలక్ష్మిచెప్పవేమాతోను । అమ్మలారమీపతిని నమ్మకుడి । ఎన్నగ రాఘవులుతన్ని బుసేయ । నెలతానీవుపుట్టినయింటికి నీళ్ళాడగవస్తివిచింతేల । కోమలులెల్లా సమ్మతిపరచిరి । సమ్మతినాఋషిపల్లెనువుంచె కొందరుసీతకొప్పుదువ్వుచు । కొందరుసీతతో చక్కవలాడుచు । సమ్మతిగాఋషిపల్లెనువుంచిరి । వదిననడవిలో విడిచిలక్ష్మణుడు । తన

భూమికి యెప్పటిచందముననూ । కట్టికొంగునుముసుకుబెట్టుచు । గ్రక్కున అయ్యోధ్య పట్నముకొచ్చె । సీతయయితేసుఖముననున్న దిగా । కారణమీలాగునగాబోలు । అగ్ని ఆరెను అయ్యోధ్యలోపలా । యనుచుబలికె ఆలక్ష్మణుడు । అదుగోలక్ష్మణుడొచ్చెను యనుచు । యంతఃపురములోపలచెప్పిరీ । కౌసల్యాకైక సుమిత్రలూ । లక్ష్మణునిదగ్గర కేతెంచిరీ । యేఖడ్గముతోవేసితివౌరా । యేమని ప్రాణము విడచెరసీతా । చెల్లెళ్లకు ఏమనిచెప్పింది । శాంతమ్మకుయేమనిచెప్పింది । రాజుతోటియేమనిచెప్పింది । తమకైతేయేమనిఅన్నదిరా । ఆడదిమగవాడాగర్భమున్నా । అన్నలక్ష్మణాచెప్పరనాతొ । అంతవృత్తాంతముయెరిగినాను । చంపివస్తినియడవులలోను । ఉంచివస్తినివనములలోను । ఆపలుకులువినిరాఘవుడప్పుడు । ఔరాతమ్ముడయని తాబిలచె । రారాతమ్ముడదగ్గిరకనెను । నాయుగ్రముకంటే నీకునుగ్రమూ । జానకినీతెగటార్చివచ్చితివా । సతిలేనివానికిరాజ్యములేలా । ఆలియున్నవాడవు నీవేలు । యేమనిప్రాణమువిడిచెరసీతా । తనతోటియేమనియన్నదిరా । కౌసల్యకుయేమని చెప్పిందీ । కడమవారికేమనియన్నదిరా । ఆడదిమగవాడా గర్భమునా । యన్నలక్ష్మణా చెప్పరనాతో । ఇంతవృత్తాంతముయెరుగనునేను । చంపివస్తినీయడవులలోను । అన్నినదులలోకలిపివస్తివా । అక్కడనెయుంచివచ్చితివా । యమునాతీరమునదిలోపలను । కలిపివస్తినీయిక్కడికనెను । ఎన్నిదినములుఆయెరనేటికి । చెప్పరలక్ష్మణశీఘ్రముగాను । అయిచుమీదరెండు దినఘులాయెను । అనుచుబలికెను ఆలక్ష్మణుడు । సీతకుదినములు యేవిధమ్మున । దినవారములుసేయగవలెనో । పిలువుడిశాంతను యనితాబలికె । ఆపలుకులువినిశాంతప్పుడు । అతికోపమ్మునిట్లనిపలికె । సీతనుయడవికిజంపబంపుతూ । పిలవరుగానీలాగునయనెనూ । పంపినవాడవురాఘవనీవుర । చంపినవాడవులక్ష్మణనీవు । జేతులారగా చెయ్యరమీరు । ఆపలుకులువిని రాఘవులప్పుడు । కన్నుల జలములు గ్రుక్కునదెచ్చె । అదరించి । రక్కడివారెల్లా । ఓదార్చిరి రాముని దుఃఖములు । ఔరాతమ్ముడయని తాబిలచె । రారాలక్ష్మణ రమ్మనిపిలిచె । రారాతమ్ముడ దగ్గిరకనెను । సన్నబియ్యమునసఖియకుప్రేమా । చాలాతెప్పించుమి లక్ష్మన్న । చాయపప్పులుసఖియకు ప్రేమా । చాలాతెప్పించుమిలక్ష్మన్నా । కూరకాయలాకాంతకుప్రేమా । చాలగదెప్పించుమి హనుమంతా । చాయపసువు కుంకుమసఖియకుప్రేమా । చాలగదెప్పించుమిహనుమంతా । మంచిగంధమూ మగువకు ప్రేమా । ద్రాకులు దెప్పించుమిశతృఘ్న । కుసుమ చీరెలు సీతకుప్రేమ । చాలగదెప్పించుమిలక్ష్మన్నా । మల్లెపువ్వుదండలు మగువకుప్రేమా । గుత్తులుగగట్టించుమి లక్ష్మన్నా । జాజిపువ్వులదండలుసీతకుప్రేమా । చాలగదెప్పించుమి లక్ష్మన్నా । పట్టుచీరెలాపణతికి ప్రేమా । అవియేతెప్పించుమిశతృఘ్నా । చిలుకలరవికెలు సీతకుప్రేమ । అవియేతెప్పించు భరతుండా । పట్టురవికెలాపణతికి ప్రేమా అవియే

తెప్పించుమి హనుమంత । రత్నపుసరులు రమణికిప్రేమ । చాలగదెప్పించుమిలక్ష్మన్నా ।
యూరియూరికంసాలులబిలిపించి । సొంపుమీర బంగారముతూపించి । బాగుమీరపుటములు
వేయించీ . బంగారపుచేటలు చేయించిరి । ముప్పదిపుస్తైలు మున్నూరు చేటలు ।
సీతకుచేయించిరి శీఘ్రములోను । యౌరతమ్ముడయనితాబిలిచే । రారతమ్ముడదగ్గరకనెను ।
మునికాంతలపై సీతకు ప్రేమా । తోడుకరారాలక్ష్మణయనెను । ఆపలుకులువిని
లక్ష్మణుడప్పుడు । ఋషిపల్లెకు చనుదెంచెనువేగ । అంతటవచ్చెడి మరిదినిజూచి ।
యెదురుగవచ్చెను జానకిదేవి । యెదురుగవచ్చినా వదినెనుజూచి । తప్పకుండ
నమస్కారముజేసె । పాదములాపైమరిదినియెత్తి । దీర్ఘాయువని దీవించెతాను । పుత్ర
పౌత్రవంతుడవుగమ్మనుచు । అనిచాలాదీవెనెలదీవించె । తడవాయెనునేను వచ్చితినమ్మ ।
చెలికత్తెలకూసెలవులుయియ్యవే । ఆపలుకులువిని జానకప్పుడు । దినవారమ్ములు
తనకేయనెను । దినవారమ్ములుకావోనేడు । పీడపరిహారమని లక్ష్మణుడుపలికె । కామేశ్వరీ
ముత్తైదులుగనుక । యిక్కడికొస్తిని అమ్మరోనేను । కామేశ్వరీ ముత్తైదులుగారు ।
దినవారమ్ములు తనకేయనెనూ । నాధర్మంబున పట్టుచీరలు । కట్టుకురండే
కాంతలుమీరు । నాధర్మంబున చిలకరవికెలు । తొడుక్కరండే వెలదులు మీరు ।
నాధర్మమునమూసివాయనంబులు । అందుకురండే అతివలుయెల్లా । కాంతలదోడుకు
లక్ష్మణుడప్పుడు । యమునకుచనుదెంచెను శీఘ్రమునా । వచ్చినవారినిజూచిరాముడు ।
తప్పకతలవాల్చెనురాఘవుడు । ఆదరించిరీ అక్కడివారెల్లా । ఓదార్చిరీరామునిదుఃఖములు ।
సంపెంగాతైలముతోటప్పుడు । స్త్రీలకు శిరసంటించెనేరాముండు । పచ్చాకునుకచ్చూర
ములువేసినా । ఒంటినిండ నలుగులు పెట్టించె । మజ్జనమాడిరి యమునానదిలోను ।
పట్టుచీరల్లు పణతులకిచ్చిరి । సరిగరవికలు పణతులకిచ్చిరి । మంచిగంధమామగువల
కిచ్చెను । మల్లెపువ్వుదండలు మగువలకిచ్చెను । చాయకుంకుమ సఖియలకిచ్చెను । రత్న
పుసరులురమణులకిచ్చె । ముప్పదిపుస్తైమున్నూరుచేటలు । మూసివాయనమ్ముల నిచ్చెనే
రాముడు । ఔరాతమ్ముడ అనితాబిలచే । రారాతమ్ముడదగ్గిరకనెను । ధర్మోదకమ్ములకు
తరుణులనెల్ల । దోడుకురావలె శీఘ్రముగాను । ఆపలుకులువిని ఋష్యశృంగుడు । అంతః
పురములోపలికేతెంచె । కాంతలనుతోడ్కొని ఋష్యశృంగుడు । యమునకుచనుదెంచెను
శీఘ్రమున । అంతలోను శాంతమ్మప్పుడు । అతిదుఃఖమ్మున అడలగదొణగే । యెక్కడ
నుంటివె జానకీనీవు । ఒంటిగనుంటివ జానకియనెను । ఇల్లులేదటే జానకినీకు । భయము
లేదటె జానకియనెను । అతిదుఃఖమ్మున అడలెనుశాంత । ఆదరించిరీ అక్కడివారెల్ల ।
నోదార్చిరిశాంతాదుఃఖములు । కౌసల్యాకైకసుమిత్రలు । వనరుగఋష్యశృంగుడుశాంతా ।
భరతశతృఘ్నులు బాగునుమీర । యెరిగినలక్ష్మణు డెరుగనిసతియు । మాశవిశ్రుతకీర్తివార

లిద్దరూ । అంతలోనెరాఘవులు తానప్పుడు । తిలోదకమ్ములు సీతకువిడిచే । నాతిసీవు
స్వర్గానికిపొమ్మనీ । నయముతోడనుమ్రొక్కె రాముడు । మునులు ఋషులు అందరుకూడుకు।
చుట్టునునిలచిరీ రాములచుట్టు । అవురాతమ్ముడ అనిలాబిలచే । రారాతమ్ముడదగ్గరకనెను ।
యయోధ్యనగరములోపలను । అంతఃపురమేడలలోపల । హంసతూలికా తల్పములన్ని ।
యెందుకుతమ్ముడతగదనిపలికె । యెత్తికట్టరాతమ్ముడఅనెను । హంసతూలికాతల్పము
క్రిందను । తుంగచాపలుపరిపించుమనెను । రామునితోడుకు మహర్షులందరు । అంతః।
పురములోపలవొచ్చిరి । అంతఃపురములమేడలలోపల । హంసతూలికాతల్పముక్రింద
తుంగచాపలపై రాముడుపవళించి । యప్పుడు పరిపరివిధములశోకింపగ । ఆదరించి
యక్కడివారెల్ల । వోదార్చిరి రామునిదుఃఖములు । యోరాతమ్ముడయనిలాబిలచే । రారా
తమ్ముడదగ్గరకనెను । దోసెడేసియరిసెలువండించు । దొప్పలకొలదినెయి బోయించు ।
గొప్పగారెలైతేవండించు । కాయకూరలైతే వండించు । సన్నబియ్యమైతేవండించు ।
చాయపప్పులైతేచేయించు । సన్నబియ్యపూ పాయసమువండించు । చేయించులక్ష్మణ
శీఘ్రముగాను । యన్నయానతిమీదనెతమ్ము చెప్పినట్టుగాచేయించెను వేగా । దోసిడేసి
యరిసెలువండించిరి । దొప్పలకొలది నెయిబోయించిరి । కాయకూరలైతే వండించిరి ।
చాయపప్పులైతేచేయించిరి । అవురా తమ్ముడఅనిలాబిలచె । రారాతమ్ముడ దగ్గరకనెను ।
ముత్తైదులకు నక్షంతలిప్పుడు । యేవిధమ్మునా వేయగవలెను । పిలువుడిశాంతను
అనిలాబలికె । పంపినవాడు రాఘవులుండగా । చంపినవాడవు లక్ష్మణనీవు । చేతు
లారగా జెయ్యరేమీరు । ఆపలుకువిని రాఘవులప్పుడు । కన్నులజలములు
గ్రక్కునదెచ్చె । ఆదరించిరి అక్కడివారెల్ల । వోదార్చిరిరాముని దుఃఖములు ।
ముత్తైదులకు నక్షంతలప్పుడు । అందరికివేసెను శ్రీరాముండు । వినరాలక్ష్మణజానకి
బుద్ధులు । మరపురావుర చిత్తమునకును । పద్మగంధిపసుపాడెటినాడు । బాగుమీరగ
పసుపుఅంటేది । బాలనవ్వెరచదురులోపల । నాటినుండి పసుపాడదురసీతా । ప్రేమ
దీరనూపసుపుపూసెర । ఎన్నజానకి యెదుటనిలువదు । ప్రేమదీరగా నిలిచెరనేడు ।
హంసతూలికాతల్పముకిందనూ । తుంగచాపల శ్రీరాముడుపవళించె । పాదములొత్తెటి
తమ్మునిజూచి । అప్పుడురాముండిట్లనిబలికె । అంగనామణులా దుఃఖముమాన్పి । అతి
శీఘ్రమ్మున రారాఅనెను । అంతలోనులక్ష్మణులానప్పుడు । అంతఃపురములో పలికేగె ।
తేలుచుకన్నులు వాలుచుముఖములూ । నడవగమెడ నూళ్ళల్లాడగను । తమలపాకుల తీగె
కైవడిని । గద్గదస్వరముతొ కాంతయిట్లనెను । నీదేఅర్క్కనివంశంబైతె । నీదేక్షత్రియ
ధర్మంబయితె । నీచేతిశాపంబయితే । అన్నకుతప్పనితమ్ముండయితే । అతిబలశౌర్యశాలివి
నీవయితే । అక్కనుజంపిన ఆయుధమ్మునా । నన్నుజంపుమి దశరథతనయా । సీతను

జంపాలేదని పలికే । సీతనుజంపాకుంటె నిప్పుడు । దినవారమ్ములు యెర్వరికనెను । దిన వారమ్ములుకావేనేడు । పీడపరిహారమనిలక్ష్మణుడుపలికె । వాల్మీకునియాశ్రమమునగలదే । వనజాక్షినీతోడనిపలికె । వాల్మీకుని యాశ్రమమునునుంటె । యెన్నాళ్ళకు యికవచ్చ ననెను । పంచవర్షమ్ముల బాలులనెత్తుక । వస్తుందేమన పట్టపుదేవి । ఋషిపల్లెలోను వున్నదేసీతా । నమ్మకుంటె నేలాగునఅనెను । ఆపలుకులువిని ఊర్మిళదేవికి । ఆనంద మాయెనె వూర్మిళమనసు । భరతశత్రుఘ్నులు బాగుగనప్పుడు । పంకజాక్షులా కడకే తెంచిరి । వస్త్రమ్ములు ముఖమునజేర్చుకొని । అడలిరివారు అడలిరిపీరూ । పైటచెంగులూ ముఖమునజేర్చుక । అడలిరివారు అడలిరిపీరూ । వారివారిధైర్యమ్ముల చూచుతూ । వనితలదుఃఖము కొంతటుబాసె । అంతలో శాంతమ్మ యప్పుడూ । అతిదుఃఖమున అడలెనుశాంతా । ఆదరించి రెక్కడివారెల్లా । వోదార్చిరీశాంతాదుఃఖములో । అంతలోను లక్ష్మణుడు తానప్పుడు । అక్కసన్నిధికి తానుచనుదెంచె । నీదేఅర్కుని వంశంబయితె । నీదేక్షత్రియధర్మంబైతే । అక్కకుతప్పనితమ్ముడవైతే । అతిశౌర్యశాలివినీవైతె । సీతను జంపినఆయుధమ్మునా । తన్నుజంపుమీ దశరథతనయా । సీతనుజంపితేనిన్నుజంపుదూ । సీతను జంపలేదని పలికె । సీతనుజంపాకుంటె నిప్పుడు । దినవారమ్ములు యెవరికనెను । దినవారమ్ములుకావేనేడు పీడపరిహారమనిలక్ష్మణుడు పలికె । వాల్మీకుని యాశ్రమమ్మునగలదే , వనజాక్షీతోడనిపలికె । వాల్మీకుని యాశ్రమమ్మున నుంటె । యెన్నాళ్ళకు యికవచ్చుననెను । పంచవర్షమ్ముల బాలులనెత్తుక । వస్తుందేమనపట్టపుదేవి । ఋషిపల్లెలోనున్నదెసీతా । నమ్మకుంటెనేలాగున అనెను । ఆపలుకులువిని శాంతమ్మప్పుడు । ఆనందమాయెను శాంతకుమనసు । చాలవేడుకపొందుతు నుండే । అమ్మకు తెలియవద్దని పలికె । శాంతదినమ్ములు పైబడెనన్ని । జెప్పిరియెల్ల వారు రామునితోను । ఆపలుకులువినిరాఘవులప్పుడు । అక్కసన్నిధికితానను దెంచి । అబల బాలుడయెరుగనివాడను । అక్కరొనేరముకావవెఅనెను । ఆరగించకారగించనుఅనుచు । అక్కపాదపద్మముల బడెను । అంతలోనువాల్మీకిమహాముని । రాముపరామర్శింపగవచ్చె । ఆపలుకులువిని రాఘవులప్పుడు । చదురుకుచనుదెంచెను శీఘ్రమున । వచ్చినవారినిజూచి రాముడు । తప్పకతలవాల్చెను రాఘవుడు । కన్నులజలములు గ్రక్కునదెచ్చె । ఇతిహాసం బొక్కటిజెప్పెదనూ । వినుమీరాముడవినుమనిపలికె । తొల్లిఋషిపల్లెలేలెటిరాజు । అతని భార్యాచెంచలక్ష్మనగ । కమలగంధిలాగర్భముదాల్చె । కోరికలేమనిఅడిగెనురాజు । కోరిక లెట్టివోనేరకఅబలా । కోరెనుమునికన్యలతోనాడ । అంతటరాజుకోపముజేసి । చంపబంపె తమ్ముని వెంబడినీ । అన్నవాక్యములు తప్పనితమ్ముడు । వనములోను బాణములంకించె । కాచిరిసుమ్మా ఆమునులంత । సుఖముననున్నది ఆగృహములలోను । తలయెత్తి

చూచిరి రాఘవులు । అప్పుడు వాల్మీకునికిట్లనెను । చచ్చినవారు ఎట్లుబ్రతుకుదురు ।
యెటుజెప్పితిరి యితిహాసమ్ములు । సత్యవంతులకు చావులెక్కడివి । మనసుకు
అవిమూర్ఛలు గాబోలు । తెలుసుకొనజాలక రాఘవులుండిరి । అంతలోముని
కాంతలందరు । ఆరగించిలేచిరివేగమునా । అందరికి విడియమ్ములుయిచ్చిరి । పచ్చి
పోకలుపండుటాకులు । తాంబూలాలు ఇచ్చిరివారికి । సెలవులుపుచ్చుక సఖియలందరు ।
చనుదెంచిరీ గృహమ్ములకు శీఘ్రమున । వచ్చినవారిని జానకిచూచి । ఎదురుగవచ్చెను
జానకిదేవి । నీధర్మమ్మునపట్టుజీరెలు । కట్టుకవస్తిమికాంతరోనేడు । నీధర్మమ్మునసరిగ
రవికెలు । తొడుక్కువస్తిమి వెలదిరోచూడు । నీధర్మమ్మునరత్నపుసరులు । తొడుక్కు
వస్తిమిజానకిచూడు । నీధర్మమ్మున మూసివాయనమ్ములు । అందుకువస్తిమి అతివరో
చూడు । అమ్మలార మాగృహములలోపలా । తలతురమరతుర తన్ననిపలికె । యత్తల
దుఃఖములడుగగనేలా । చెల్లెలాదుఃఖముచెప్పంగలమా । మరలదుఃఖముమాన్పగలేమూ ।
దోసెడేసియరిసెలువండెరే । సన్నబియ్యమైతెవండేరే । చాయపప్పులైతేవండేరే । విల్లువిరచి
పెండ్లీఆడిననాడు । ఇంతవైభోగముఎరుగమెమేము । పట్టాభిషేకమునాడైనాడు । ఇంత
వైభోగము యెరుగమెమేము । ఎంతచక్కగాజేసిరెవారు । ఆపలుకులువిని జానకి
నవ్వేను । యంతానవ్విరిహర్షముతోను । ఇక్కడపరలోకపు క్రియలమరంగా । యక్కడ
జానకి గర్భ తేజం । నవమాసంబులు నిండగనప్పుడు । నాతికితొమ్మిది నెలలేనిండే ।
ముఖమువాడికపువాడఁటజూచి । తడవులేదుఈతరుణికియనిరి । సంపెంగా తైలముతో
నప్పుడు । సీతకుశిరసూయంటిరివారు । పచ్చాకూకచ్చూరాలువేసిన । ఒంటిపిండినలుగులు
బెట్టించే । పసుపుతోటిపన్నెండూనలుగులూ । సీతకుపెట్టిరివేడుకతోను । వెండిగావులా
వేన్నీళ్లుకాచిరి । చన్నీళ్లవేన్నీళ్లుసమముగాతొరిపి । మజ్జనమాడించిరిసీతకును । పట్టువస్త్రముల
పణతికిఒత్తిరి । సాంబ్రాణిధూపమువేసిరి । సఖియకుతలకురులార్చిరివారు । చుక్కబొట్టు
నొప్పమరగబెట్టిరి । సోగకన్నులకాటుకబెట్టిరీ । పాలజావులకాచిదెచ్చిరీ । బంగారుగిన్నెలో
పోయించిరి । పాలజావులారగించిరప్పుడు । వోకలింతలుఘనముగనుంటె । తిరుగుముఖమా
యెనుజానకికప్పుడు । తడవులేదుఈతరుణికియనిరీ । అంతలోనజానకితానప్పుడు । కాని
దానివలెకడనున్నదీ । మ్రొక్కిరివారుదైవములకు । మ్రొక్కరాదు దైవములకైనా ।
యనిమునికాంతలుఅందరుగ్రక్కునా । అరణాలుచదివింతామనిరి । వేడిక్షీరములుతాగవే
తల్లి । జడియకయుండవే యమ్మరోనీవు । కన్నవాడుజనకుడుండగను । కడుమోహమ్మున
రాఘవులుండ । ఇష్టమేమాకు జానకిచూడ । ఎంతజేసిరిరాఘవులయిన । ఘనముగకార్తిక
మాసమందున । ఘనమయినాపున్నమదినమునమూ । అందమయినాసప్తమి ఆదివారము
నాడూ । ఆరుఘడియలారాత్రీవేళా । కన్యతులారాశీలగ్నమందునా । కలిగెను బాలుడు

వేడుకతోను। లవణాసురునిచంపబోవుచు । చనుదెంచెనుభరతుడుఆరాత్రి । గుసగుసపొయేటి కాంతలనెల్లా ।. జాలకట్లులావెంటనాజూచె । నిర్ఘాంతపడియిట్లనిపలికె । ఎంతవాడుగాతమ్ముడు నేడు। యేమనవచ్చునుతమ్మణ్ణయినా।చంపలేదుగా శ్రీలక్ష్మణుడు।దాచివచ్చెను శ్రీలక్ష్మణుడు । మర్మముబెట్టెనుమాకందరికి । చేతిలోనున్నా చేతిరుమాలు । సూరకత్తిచందముపోగులను । జాలకట్లులావెంటవేసి । పౌలుపుగదర్భలు బొడ్డుపయినుంచిరి । పూబోణులు బొడ్డువొప్పగకోసిరి । మీదిపుడతి మీతండ్రిప్పుడు । బంగారపుచేటలుజేయించె । అనుచుపుణుకులూ చేటలోబోసి । పట్టుచీరలు పక్కకుపరచి । పవళించాబెట్టిరిబాలున్ని । బిడ్డామాదిగెడ్డమీది । యనుచుబలికిరికాంతలుతమరు । యంతలోనుభరతుడుతానప్పుడు । నదితీరానికి గ్రక్కునేగె । తానేస్నానంబులుగ్రక్కునజేసే । గోదానంబులు భూదానంబులు । సాలిగ్రామదానములుసమముగజేసే । కన్యాదానంబులు గజదానమ్ములూ । అశ్వదానములు చక్కగజేసే । అన్నదానములు స్వర్ణదానములు । శయ్యాదానములుక్షణములోజేసె । పంచదారలుమును లకునిచ్చెను । అయోధ్యకుగ్రక్కునజనుదెంచె । అక్కనగరికేతెంచె గ్రక్కున । అక్కరో మేలొక్కటి జెప్పెదను । యేమికట్నము నిచ్చెదవనెను । సకలాభరణ భూషితురాలినీ । ఇస్త్రిరతమ్ముడమాళవిననెను । యింకానేమియిచ్చెదవనెను । అడవులలోమనజానకిదేవి । బాలుణ్ణిగనిసుఖముగనున్నాది । చంపలేదుగా శ్రీలక్ష్మణుడు । దాచివచ్చెనుమనలక్ష్మణుడు । మర్మముబెట్టెను మనకిందరికీ । ఎంతవాడుగాతమ్ముడునేడూ । యేమనవచ్చును తమ్మణ్ణయినా । ఆపలుకువినిశాంతయప్పుడు । దిగులుపడిదిగ్గునలేచే । చాటుకు లక్ష్మణుడుబిలచియుశాంతా । సకలవిధములజెప్పగదొణగే । ఆపలుకులువినిలక్ష్మణుడప్పుడు । అక్కకు పలికెనునిట్లనితాను । ఆడవారికిమర్మములుండును । మర్మములేదే మాకనిపలికె । కైకకొడుకుగాభరతుడునేడు । జూచివచ్చెరాతమ్ముడయనెను । తానుభరతుడు నొక్కటియనెను । ఆపలుకులువినిశాంతయప్పుడు । ఆనందమునపొంగుతునుండే । యంతలోనుఋషిపల్లెలోపలా । గండదినమ్ములుగడుపుతునుండిరీ । ఉల్లిమల్లెరాబూతుల నప్పుడు । కాపుదూపమ్ములుకావించిరపుడు । యగ్నిదీపమ్ములు ఆరకుండగను । కనిపెట్టిరీకాంతలుయందరును । కానకయున్నకడుమిత్రులారా । బిడ్డామాదిగెడ్డమీదనిరి।సందుగొందులాసావిత్రులారా । బిడ్డామాదిగెడ్డమీదనిరీ । ఆవలముఖమయియుండెదవేమే । చిన్నదానావా సిగ్గేమిటికె । తల్లీ నీవునాజేష్టయుండును । తిరిగియుండవె యమ్మరో యనిరీ । పసుపుకుంకుమ మాపట్టణములోవల । పంచిరి మునిపల్లెలవారికినెల్లా । అయోధ్యకు గ్రక్కునజనుదెంచె । కొమ్మలార మీగృహములోపలా । ఏమిటీఅని కౌసల్యపలికె । ఆడపడుచునిపురిటికిదెస్త్రిమీ । పురుడుబోస్త్రిమీ పుణ్యాంగనకిపుడు । ఆపలుకులువినికౌసల్యప్పుడు । యతిదుఃఖమ్మున కడంగదొణగె । ఈపాటీమనజానకి

యుంటె । జానకినెలలూవొక్కటేసుమ్మీ । ఆదరించిరక్కడీవారెల్లా । వోదార్చిరికౌసల్యా దుఃఖములు । చాటుకుశాంతాపిలిచిగ్రక్కునా । సకలవిధములజెప్పగదొణగే । తల్లిలేదుగా జానకిప్పుడు । తండ్రిలేదుగజానకికైనా । సమస్తముమీరనిశాంతపలికె । రఘువంశమున రామునికొమరులు । బాలునికిభయములేదనిరి । సెలవులుపుచ్చుక సఖియలందరు । చనుదెంచిరిరుషిపల్లెకువేగా । నవరాత్రమ్ములు గడచినవెనుకను । గ్రామదేవతకు జాతరయనిరీ । దశరాత్రములుగడచినవెనుకను । పురుడుజేసిరిపుణ్యాంగనకపుడు । బిందెలనీళ్ళుముద్దల పసుపులూ । తెచ్చిరికాంతలావేడుకతోను । పచ్చగవేసిన పందిళ్ళక్రింద । ముత్యాలపీటలు ముందుగవేసిరీ । మంత్రసాన్ని బిలిపించిగ్రక్కున । బాలునికిశిరసంటవేయనిరీ । సంపెంగా తైలముతోనప్పుడు । బాలునిశిరమంటిరివారు । పచ్చాకుపసరూలువేసిన । ఒంటపిండి నలుగుబెట్టించె । వెండికాగులవేణ్ణీళ్ళుగాచిరి । పైడికాగులచన్నీళ్ళుతోడె । చన్నీళ్లు వేనీళ్ళుసమముగాజేసిరి । మజ్జనమాడించిరి బాలుణ్ణి । పట్టువస్త్రములపణతులొత్తిరి । సాంబ్రాణి దూపములువేసిరీ । బాలుడుజలకము లాడేటప్పుడు । లక్ష్మణ భరతులు యిద్దరువచ్చిరి । రూపురేఖలు మనరామునిబోలు । మృదువేషములు జానకీబోలు । చక్కదనమునకు చంద్రునిబోలు । సన్నపుమాటలు శాంతనుబోలు । నొయ్యారమునకు దశరథునిబోలు । అందమునకుచందురుబోలు । శౌర్యానికిశత్రుఘ్నునిబోలవచ్చు । రూపురేఖలుస్థిరముగజూచిరీ । చుక్కబొట్టువొప్పమరగబెట్టిరి । సోగకన్నులకాటుకబెట్టిరీ । పవళించబెట్టిరి బాలునియపుడు । పచ్చగవేసిన పందిటిక్రిందను । ముత్యాలపీటనుముందుగ వేసిరీ । రావేజానకిరమ్మనిపిలచిరి । నడుకట్టుకట్టిసంతోషముగను । కుడిపాదమునకూర్చుండబెట్టిరి । ఉల్లివేసికాచిననూనెలము । సీతకుసిరసంటిరివారు । పచ్చాకుకచ్చూరాలువేసిన । వొంటిపిండినలుగుపెట్టించె । చన్నీళ్లువేణ్ణీళ్లుసమముగచేసి । మజ్జనమాడించిరిసీతకును । పట్టువస్త్రములతరుణులుతళ్లొత్తిరీ । సాంబ్రాణిదూపములువేసిరీ । సఖియకుతలకులార్చివారు । కుసుమపువ్వులాచీరిగట్టిరీ । నడికట్టుకట్టిరినాణెముతోను । చిలుకరవికెలుసీతకుదొడిగిరీ । తలవాశనమ్ములుగట్టిరివారూ । సోగకన్నులకాటుకబెట్టిరీ । ముక్కుకుముంగరము గుదకునుంచిరి । కొట్టుకాయముకొట్టిదెచ్చిరి । అప్పుడుకాచినఆవుపాలూ । బంగారుగిన్నెలోపోయించిరి । పణతులుపాదమ్ములుతొడగించిరి । బొడ్డుకోసినాకత్తిచేతికియిచ్చిరి । వేపకొమ్మలా వెలదికియిచ్చిరి । తూర్పువైపునా నిలువవేజానకి । మ్రొక్కవె జానకి భాస్కరుకయినా । మ్రొక్కెను జానకి భాస్కరుకైన । ఏటనేటచూలింతచాలింతా । దయచేయుమి యోభాస్కరయనెను । అక్కడనున్నాయతివలకెల్లా । పసుపు కుంకుమా పణతులు యిచ్చిరీ । ఆకులు పోకలు కాయవుండలూ । యిచ్చెనుజానకివేడుకతోను । అంతవచ్చెనుజానికిజూచి । లక్ష్మణభరతులుయెదుదుగవచ్చి ।

తప్పకుండ నమస్కారముజేసిరి । మోదముతోపై మరదులనెత్తి । దీర్ఘాయువుగా దీవించెను తానూ । పుత్రపౌత్రవంతులుగమ్మనుచునూ । అనేకదీవెనలూదీవించే । ఇక్కడనున్నా చందముయంటా । రామునకు జెప్పితివాలక్ష్మణనీవు । రామునకుజెప్పి భరతుణ్ణితీసుక । తన్నుజంపగా వస్తివయనెనూ । ఆపలుకులువినిభరతుడు తాను । కన్నులజలములు గ్రక్కునదెచ్చె । యిక్కడనున్నా చందముయంటా । రాముకుజెప్పాలేదనిబలికె । రాముకు జెప్పినన్నుతీసుక । చంపగరాలేదంచురొయనెనూ । లవణాసురుని చంపబోవుచూ । చనుదెంచితినారాత్రివేళా । గుసగుసలాడెడి కాంతాలనెల్లా । జాలకర్రలావెంటనేజూస్తి । చేతిలొనున్నా చేతిరుమాలూ । సూరకత్తిజందెముపోగులునూ । జాలకర్రలవెంటనేవేస్తి । నదీతీరానికి గ్రక్కునచనుదెంచి । నదిస్నానములు గ్రక్కునజేస్తి । గోదానమ్ములు భూదానమ్ములు । అశ్వదానమ్ములుయన్నిజేస్తి । పంచదారలు మునులకుయిస్తిని । అయోధ్యకుగ్రక్కున చనుదెంచితి । అక్కడు మేలొక్కటిజెప్పితీ । నీపలుకులువిని జానకప్పుడు । ఆనందమాయెను జానకిమనసు । చాలవేడుకా పొంచుతునుండే । జానకిరాగాచూచియపుడు । తలుపులువేసిరితరుణులుయెల్లా । పేరులుజెప్పకా తలుపులు తియ్యమూ । యనుచుబలికిరికాంతలుతమరూ । అయోధ్యాదశరథరాఘవులు । బాలుడువచ్చెనుతలుపులుదీయరే । అనిపేరుజెప్పగ తమరప్పుడు । తలుపులుదీసిరి తరుణులతమరూ । ఆవనకాంతలు యందరుగ్రక్కునా । బావికిచనుదెంచిరిశీఘ్రమునా । బావిలోపలాచేదలు వేసిరి । మూడుచేదలుముందుగతీసిరి । బొత్తిశ్యాబట్టలుతడిపించిరి । అలుకులుముగ్గులు అక్కడబెట్టిరి । తప్పక మ్రొక్కిరికాంతలందరూ । లోనికి చనుదెంచిరి యతిశీఘ్రమున । చక్కనిబాలుణ్ణి తొట్టెలొనుంచిరి । ఉంచాపణతులు పాడుచునూచిరి । జోజోరఘుకుల రాముకొమారుడా । జోజోదీపక వరదాయనిరీ । జోజోకౌసల్యాకైకమనమడా । జోజోదీపకవరదాయనిరి । జోజోనామము సొగసుగపాడుతు । పాటలగంధులు పాటలుపాడిరి । నూరుగరిసెలాసెనగలు దెప్పించిరి । నీళ్ళలోపలానానబోయించిరి । కొబ్బెరబెల్లముకలిపించిరప్పుడు । పాయసమ్ములుతగు నిచ్చిరివారికి । ఆశీర్వచనముల నక్షంతలిచ్చిరి । హారతులిచ్చిరియతివలుయెల్లా । కర్పూరాహారతులుయిచ్చిరి । ఆనందమున నుండిరివారూ । పురుడువెళ్లె పుణ్యాంగనకపుడు । ముదముతో వాల్మీకుల కెఱిగించిరి । ఏదినామమో యెఱిగించమనిరి । మానకప్పుడి మునిఘనులారా । కుశుడనునామము నయముగనిడిరి । పండ్లుఫలమ్ములు పంచదారలు । భుజియించిలేచిరి ఆవనమునులు పుణ్యాహవాచనపువుదకముబట్టుక । లక్ష్మణభరతులుయిద్దరువచ్చిరి । అయోధ్యానగరములోపలను । అభ్యంగనమ్ములుజేసిరివారు । పులగములువండించివారు । ఇదియేమనెనే శ్రీరాఘవులు । మైలమునొకునుగృహములోపలా । అనుచుబలికెను ఆలక్ష్మణుడు । అంతలోనుఋషిపల్లెలోపలా ।

జానకిసుతుడు పెరుగుతు నుండే । పుత్రుని తొట్టెను పుష్పాలబంతులు । తెచ్చిగట్టెదనని జానకితాలేచె । కనకపుతొట్టిలో పుత్రునియుంచి । కనిపెట్టండి ఘనమునులార । జానకి కదిలెను చెలికత్తెలతో । పాలుబ్బరించెను జానకికపుడు । అచ్చటిపుత్రుడు ఆకలిగొనెను । యిచ్చటికి తానెందుకు వచ్చితినో । అందందనడవగ నందెలు మ్రోయగ । సుందరి జానకి పుత్రునికడకు । సుదతికి నవరత్నములు మెఱయగ । సుదతి తనపుత్రునిచంకను బెట్టు కొని । జానకి కదలెను చెలికత్తెలతో । అచ్చట మునులుజపములు చాలించుక । జానకి పుత్రుడు తొట్టెనులేడు । జేరిజాణలశపించిపోననుచు । భయముతోచెను మునులందరికి । కుశదర్భకు జీవములుపోసిరి । కుకుడనిబాలుని నామమునుంచిరి । పవళించ బెట్టిరిబాలుని యపుడు పారిజాతపు బంతులుబట్టుక । జానకివచ్చెను చెలికత్తెలతో । తోడనుపుత్రుడు తొట్టిన పుత్రుడు । యిదియేమనెనే జానకిదేవి । వెలదియిద్దరు పుత్రులేనీకు । యెన్నగరాజ్యములేలేరమ్మా । నీకుముందుకీఆధరవెతల్లి । అయోధ్యపట్టము నేలెదరు । ఆపలుకలువిని జానకప్పుడు । ఆనందమాయెను జానకిమనసు । చాలవేడుక పొందుతు నుండే । ఒక్కొక్కమాసము నిండగనప్పుడు । ఒత్తిగిలిరి జానకిసుతులు । రెండో మాసము నిండగనప్పుడు । మందగిరిచెదరమరితలలెత్తిరి । మూడోమాసము నిండగ నప్పుడు । కూర్మముపైకూర్చుండనేర్చిరి । నవమాసములునిండగనప్పుడు । నడవనేర్చిరి నానాటనాటికి । ఆటలు మాటలు అనురాగమ్ములు । చూచినజానకి కడుశోకముబొందె । యీముద్దులు యీపలుకులు నవ్వులు । యెవ్వరుజూతురు తనసుతులకును । తాతలు ముత్తవ్వలు పినతండ్రులు । యిందరు గలిగుండీవిధమాయె । యెన్నివిందులో చేసునో రాజు । యేవిధమున లాలించునోశాంత । శాంతను అప్పుడు మదిలోదలచి । వూర్మెళను చిత్తమునదలచే । నత్తలముగ్గురి నప్పుడుదలచి । ఇతరమైన బాంధవులదలచే । తల్లి దండ్రినితలచుకహడలే । మూడోయేటను జానకిసుతులకు । ముందరజుట్లువుంచిరిమునులు । నాలుగోయేడు బాలులకిప్పుడు । అక్షరాభ్యాసముచేలామనిరీ । గర్భాష్టకముబాలులకిప్పుడు । వుపనయనమ్ములు చేలామనిరీ । పంచగోచులును పసుపుగోచులు । బాగుగా యజ్ఞోప వీతములు । శిఖదండమిచ్చిరి క్షేమముజేసిరీ । గోచులుదండములు బాలులకిచ్చిరి । బంగారపుపాత్రలుచేతికిచ్చిరీ । బాలులభిక్షానికిపంపిరివారూ । భవతిభిక్షాందేహి యనుచును । అడిగిరిబాలురు మాతృభిక్షలాజానకిబెట్టెను । వుపనయనమ్ముల చేసిరివారూ । ఆచందమ్ముల చూచినజానకి । అతిదుఃఖంబున అడలగదొడగే । ఈచందమ్ములుఅన్నీనేడు । యెవ్వరు జూతురు తనసుతులకును । యెన్నిముద్దులూచేసునోరాజు । యేవిధమున లాలించునోశాంతా । శాంతనుఅప్పుడు మదిలోదలచి । ఊర్మెళనుచిత్తమ్మునదలచే । అత్తలముగ్గురి నప్పుడు తలచి । ఇతరమైన బాంధవులాతలచి । తల్లినితండ్రిని తలచుచుఅడలే । అస్త్రశస్త్రవిద్యలు

అన్ని । ఆరుశాస్త్రములు నాల్గువేదమ్ము లు । పరగగపదునెనిమిది పురాణములు । చతు ర్థమ్ము లుపంచకావ్యములు । వనములలో వాల్మీకుడునేర్పె । పత్రిపుడకలు చేతబట్టుక । ఒనరగ రామాయణమ్ము లుచదువుచు । ఒదిగియుండిరీ వనములలోనూ । అడవులకు కుశలవులేతెంచిరీ । పండ్లుపలమ్ములను పట్టుకవత్తురు । అమ్మరొమమ్మన కన్నదిబొజ్జా । ఆకొంటివితినుమని ఫలమిచ్చె । బిడ్డనుజూచీజానకి కడుశోకముబొందె । ఆదరించిరి అక్కడివారెల్లా । నోదార్చిరి జానకిదుఃఖములు । అప్పుడుతల్లిని తప్పకజూచితే । రాజసతీలా గున్నదిచూడ । అక్కడ నేమోనేరముజేసితె । చంపబంపిరతి సాహసమును । దేవికి నేరములేకయుండగా । కాచిరిగాబోలు యీమునులు । ఇద్దరెబాలురము పుడితిమిమనము । సుఖముగానుంటిమియీగృహములఃబొరతమ్ముడఅనిబలుకుదురు। ఊరకచెప్పరుఅడవారలు। ఉగ్రముచేసితె మేలనిపలికే । కన్నులనిప్పులుకమ్ముకరాగ । ఖడ్గములువేళ్లకుసంధించిరి తల్లికిమ్రొక్కినతనయులపుడు । ఖడ్గము వ్రేళ్లకుబూనుకొనినిలుచుండిరి । ఆమునికాంతలు అంతగ్రక్కున చుట్టునిలిచి రాజానకిచుట్టు । ఎవరేకాంతలు మీరందరును । చనుదెంచిరె మాగృహములకనిరి । యెవరేనిన్నుకన్నారిప్పుడు । యేదేశముమాకెరుగగజెప్పు । అని సుతులడుగగ నతివశోకించుచు । పలికెనుకన్నులబాష్పముకురియా । అక్కడనేడ్వగ మరచితివేమొ । యిక్కడనేడ్వగవచ్చితివేమొ । ఆవెనుకాఅదిఅయ్యేగాని । పూసగ్రుచ్చినట్టు లాజెప్పు । ఆపలుకులువిని జానకప్పుడు : గడగడవణకుచుకాంతయిట్లనెను । మిథిలానగరమే నాపుట్టినిల్లు । జనకచక్రవర్తినాతండ్రి । అయ్యోధ్యానగరమే నాఅత్తిల్లు । ఆదశరథుడుతన మామనిపలికె । అందురులాతలేగాని । అయ్యయేడే । యిందరిలోపలను । అయ్యోధ్యాదశరథ రాఘవులు । అయ్యనుమీ మిమ్ములగన్నట్టి । పొందుగలక్ష్మణ భరతశతృఘ్నులు । వారు ముగ్గురుపినతండ్రులుసుమ్మీ । మాళవిపూర్మెళశృతకీర్తనగ।వారుముగ్గురుపిన్నతల్లులుమీకు । అరయగఋష్యశృంగునికాంతా । యిరవుగమేనత్తామీకు । కౌసల్యకైకాసుమిత్రలూ । అయ్యనిగన్నతల్లులువారు । మరితక్కినబాంధవులెల్లా । మిథిలాపురమున నున్నారనెను । వారేవిధమునబుట్టిరిగాని । యెరిగింపుమిమాతొ ననిబలికె । తాటకనొకకోలను పడవేసిరీ । మారీచసుబాహులద్రుంచిరీ । మునులయాగమప్పుడురక్షించిరి । మునిసతినిఅహల్యనుజేసిరీ । శీఘ్రమ్మునశివవిల్లటు విఱిచిరీ । మెచ్చియిచ్చెను మాజనకుడు । సీతనుపెండ్లాడెను శ్రీరాముడు । పరశురాముని భంగపరచిరి । పకపకనవ్విరి బాలలుతమరూ । శివవిల్లువిరచిన మ్మాత్రాన , సీతరొనిన్నిచ్చిన జనకూడు । ఆవెనుకను యేవిధమునఆయె । కౌశికసుతుని యాగమ్ముకొఱకునై । కలసివచ్చెసుమీ మీతండ్రనెను । వారికినీకుపగయేందూకె । వనములలోపలవచ్చుచుండనెను । వనమేచందమ్ముల వచ్చిందే । కైకబంపగాబోయి తిమనెను । కైకబంపగారణమేమిటికే । సీలవిరుగతాసారథిగడపె । ఆడదిసారథియెట్లు

గడిపెనే । రథికుండెచ్చోటను వున్నాడు । సతిచేతికి బాణమ్ము యిచ్చి । తరుణి వెనుక నేతానిలుచుండి । ఆడదానిపంతము చెల్లించి । తనయులను అడవులకంపించి । యెంతకీ త్రివాడేదశరథుడు । సిగ్గుమాలినవాడే దశరథుడు । లజ్జమాలినవాడేజనకూడు । నీతిమాలినవాడేజనకుడు । జాతిలేనివాడేదశరథుడు । గోత్రహీనుడేఆజనకూడు । కాగా యిద్దరికి సరిపోయెను । యిద్దరినిగూర్చినబ్రహ్మనుకాగా । అతడేవిధమునయేలెనునిన్ను పోయితి మండేటి మంటలోను । తెచ్చుకోక రాదెంతటివారికి । గారణమీలాగున గాబోలూ । నిన్ను రాఘవులను గూర్చెదసుమ్మా । నమ్ముకుండు మీఅమ్మరోయనిరి ।

కుశలవుల తొట్టె

ఏడవకు కుశలవుత రామకుమార । యేడిస్తేమిమ్మెవ్వ రెత్తుకుందూరు ।
మెరుగుటందెలు గొనుచుఅయ్య । మీరఘురాము డొచ్చెనేడువకు ।
అంచుపంచెలుకొనుచు అంగీలకొనుచు । అయ్యమీరఘురాము డొచ్చెనేడువకు ।
ఉంగరమ్ములుగొనుచు ఉయ్యాలగొనుచు । ఊర్మిళపినతల్లి వచ్చెనేడువకు ।
సిరిగల్లుబుషిపల్లె సోమవీధులకు । ముత్యాలుగూర్చిన పందిళ్ళలోను ।
నారచీరలతోను ఉయ్యాలవేసి । జానకితనయులను జోలలుపాడె ।
జోజోదశరథరాముకుమారా । జోజోశతకోటిభానుప్రకాశా ।
జోజోమనితొట్టె సొంపుమీరగను । జానకితనయులను తలచియిట్లనెను ।
గుర్తుకాకగుర్రిళ్ళ కోనేటినడుమా । పాపయ్యముగంటి పంటమరుగులను ।
పట్టుటంగీగొనుచు పులిగోరుగొనుచు । భూదేవిఅమ్మమ్మ వచ్చెనేడువకు ।
కాళ్ళగజ్జగొనుచు కంఠమాలగొనుచు । కైకమ్మమీముత్తవ్వ వచ్చెనేడువకు ।
కాళ్ళకడియాలుగొనుచు కంకణాలుగొనుచు । కౌసల్యమీముత్తవ్వ వచ్చెనేడువకు ।
సూడిగమ్ములుగొనుచు చుక్కబొట్టు గొనుచు । సుమిత్రముత్తవ్వ వచ్చెనేడువకు ।
దండకడియాలుగొనుచు తావీదులుగోనుచు । దశరథుడుమీతాత వచ్చేనేడువకు ।
శంఖచక్రముమెరయ చౌకట్లుమెరయ । శత్రుఘ్నుడుపినతండ్రి వచ్చెనేడువకు ।
దేవదేవతల దేవుళ్ళనుదలచి । జనకుడుమీతాత వచ్చెనేడువకు ।
బంగారుగిన్నెలో పాలునెయిపోసి । శాంతమ్మమేనత్త వచ్చెనేడువకు ।
చేతిరుమాళ్ళుగొనుచు చౌకట్లుగొనుచు । ఋష్యశృంగులుమీమామ వచ్చెనేడువకు ।
రావిరేకలుగొనుచు రత్నాలుగొనుచు । లక్ష్మన్నపినతండ్రి వచ్చెనేడువకు ।

కుశలవుల యుద్ధము

(మోచేటి పద్మము నోచేటి వేళ) వలె,

రత్నమాణిక్యముల మేడలోపలనూ । యింద్రనీలమ్ములు యింపుతో మెఱయా । ఇంద్ర నీలావజ్ర మాణిక్యములు । పచ్చలుకెంపులు గోమేధికములూ । చిలుకలు హంసలు పావురమ్ములు । పుష్యరాగమ్ముల పాన్పుపైనా । చంద్రకాంతపుశయ్య యందునా । పగడపుకోళ్ళ మంచంమీదా । పట్టుపరుపులూ పరిమళమ్ములూ । బాలీసులు తలగడల నుంచిరీ । హేమవి జామర్లు నేర్పుతోవిసరా । భక్తితో లక్ష్మన్న పాదములొత్తా । పవ్వళించిరి శ్రీరాఘవులూ । అతడైననిద్రింపుతూవుండే । సతీతనయులూ ముగ్గురువెళ్ళి । వెళ్ళి కన్నులముందరనిలిచీ । మీధనములకూ మీఋణములకూ । కర్తలమయ్యేడి పుత్రులమనిరీ । రావణమాయలు మీరెరుగుండి । అపవాదములూ సీతకువేసి । అడవులలో చంపానంపితిరా । మీవాక్యములు తప్పకనీతమ్ముడు । అప్పుడు ఖడ్గమును అంకించే । సత్యవాక్యములుగలిగిన సీత । బాలలంపెరుగుతూవున్నమనిరి । తపసుజేసిమీ తల్లుల్కంటే । అయోధ్యరాజ్యం బేలిరితమరూ । తపములేక మాతల్లికంటే । అరణ్యమేగృహమాయెనుమాకు పళ్ళుఫలములు భుజింపుచూను । పెరుగుచున్నాము కానలఅనిరీ । ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘవులూ । అదరిపడుతు దిగ్గునలాలేచె । పాదములొత్తెడి తమ్మునిపిలిచీ । స్వప్నమాయేరా తమ్ముడా యనెను । ఆపలుకులువిని శ్రీలక్ష్మణుడు । యేమిస్వప్నమో యెరిగించుమనెను। సతీతనయులూ ముగ్గురూవచ్చీ । నాదగుకనులా ముందరనిలిచీ । మీధనములకూ మీఋణములకూ । కర్తలమనియేటి పుత్రులమనిరీ । రావణమాయలు మీరెరుగుండి । అపవాదులు మాసీతకువేసి । అడవులలో చంపాపంపితిరా । మముజేసినదంతా మిమ్ములను । చేతుము చెయ్యకమానముఅనిరీ । పెరుగుచున్నాముకానలాయనిరీ । ఆపలుకులువిని శ్రీలక్ష్మణుడు । చిరునవ్వునవ్వుచు చిత్తములోన । కలగన్నచోటను గంపనింపుదుర । కలనిజమగునా మన రాఘవులు నేకన్నకలలూ కల్లలుగావుర । కలనిజమౌరా తమ్ముడాయనెను । అశ్వమేధ యాగం జేసినకాని । యిటుపైని యిహపరములులేవో । అనుమానమ్ములు తీరవుగనుకా । ముందరకార్యం తెలియగరాదు । తల్లీతనయులు తల్లడిల్లుతూ । తిరుగుతువుండిరి వనములలోను । అశ్వమేధయాగమ్ము జేసి । ధారపోసెదా తనయులకనెను । అశ్వమెట్టిదో యాగమెట్టిదో । అడుగుమనిరీ వశిష్టునిబిలిచీ । ఆపలుకులువిని శ్రీలక్ష్మణుడు । అతివేగమున లేచెనుబానూ । హనుమంతునిపిలిచి వేగముగా । వశిష్ఠుని తోడుకురమ్మనెను । వశిష్ఠాదులూ వామదేవులు । వచ్చికూర్చుండిరీ మహామునులంతా । వచ్చినమునులను జూచి రాముడు ।

వందనమ్ములు వారికిజేసి । అప్పుడు వసిష్టునకిట్లనిరీ। రావణుజంపిన బ్రహ్మహత్యలు । పోక
వున్నవి రాములయెదుట । అశ్వమేధయాగం జేసినగాని । యిటుపైనయిహపరములులేవు ।
అనుమానమ్ములు తీరవుగనుకా । ముందరికార్యం తెలియగరాదు । అశ్వముయెట్టివో యాగ
మెట్టిదో । స్నానంబెట్టిదో తడయక జెపుడీ । సతిలేనిస్నానంఒప్పదు । సతిలేనిదానం వొప్పదు
అనిరీ । యేకపత్నీవ్రతుడగుటాను । ఘూరువివాహ మొందనిటాను । యేలాగునయాగంబయ్యా।
నీజనకపుత్రితో సమమైనట్టి । కనకపుబొమ్మనుగావించుమనిరీ । భోరుకొల్వగాపసిడిసీతతో ।
సాన్నభూదానమ్ముల్ చెయ్యగవచ్చు । మంత్రశాస్త్రమ్ములు హోమగుండములు । జరుపగ
వచ్చును యనిబలికిరంతా ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘవులూ । ఔరతమ్ముడా యని తాబిలిచె ।
కనకంపుసీతనూ గావించుమనెను । వూరవూర కంసాలుల బిలిచీ । తీరగుబంగరు
తూనికబట్టి । బాగుమీర పుటములు బెట్టించి । బంగారపు సీతనుజేయించీ । ప్రాణప్రతిష్ఠలు
చేసిరిదానికి । జానకనుచునామమ్ము పెట్టిరీ । బలుకుచుండెనా బంగారుసీత । బంగారు
మేడలోపలను । చిత్తరువులు రాయించిరీ । అపుడు రత్నపు మేడలరంగ । వల్లులు
రమణులిద్దరు రాసిరి । సూత్రాన సున్నము ధవళించువారు । నేత్రానకై వత్తు లేసేటివారు ।
తెల్లని ఆకులేసేటివారు । బొండుమల్లెలపోగు చేసేటివారు । నిండుకడవలుతెచ్చి నిలి
పేటివారు । కస్తూరికళ్ళాపిచల్లేటివారు । ముత్యాలముగ్గులు పెట్టేటివారు । రత్నాలరంగవల్లి
రాసేటివారు । మాణిక్యాలదివ్వెల్పెట్టేవారు । మకరతోరణాలు కట్టేటివారు । కౌసల్య
మహాదేవి నగరు వాకిటను । కనకపు తోరణాలు కట్టించెరాజు । కైకమహాదేవి నగరు
వాకిటనూ । వజ్రాలుతోరణాలు కట్టించెరాజు । సుమిత్రామహదేవి నగరువాకిటను ।
సువర్ణపుతోరణాలు కట్టించెరాజు । పణతిరో బ్రహ్మపురి తనరు వాకిటనూ । ప్రయల్నాల
తోరణాలు కట్టించెరాజు । ఆయజ్ఞశాలలా పందిళ్ళతోను । అందముగ తోరణాలు కట్టిరి
తాము । కలకలమనుచు యజ్ఞశాలలు । రవ్వల తోరణాలు కట్టించిరపుడు । పచ్చనాకులు
పందిళ్లు వేసిరీ । హెచ్చుగ నవరత్నమ్ములుమెరయా । దిగ్గజమ్ములు తేజమ్ములును ।
మాణిక్య స్తంభమ్ములు వెలగగను । వజ్రాలవాకిళ్ళలోపలను । గోడలపైగోమేధికములు
రాసి । లక్ష్మీకటాక్షము రామునినందరూ । అలంకరించిరి అయోధ్యంతా । అంతలోను
శ్రీరాముడప్పుడు । అక్కసన్నిధికిలానేతెంచి । అక్కరోవింటివ వొక్కటిమనవి । మనవి
జెప్పెద వినుమీ యక్కా । పుట్టిందిమొదలుకు యెన్నడును । యేస్వప్నము లెరుగనె
అక్కరొ యనెను । సతీతనయు లిద్దరూ వచ్చి । వచ్చి కన్నులముందరనిలిచీ । ఆడిన
మాటలన్నియు తెల్పి । అక్కయేమి ఆలోచనలనెను । గర్భిణిస్త్రీయని కనికరించకా ।
వధియించా వనములకంపిస్తి । తల్లితనయులూ తగుశోకమున । వనములలోతిరుగు
చున్నారు । అశ్వమేధములు యమరగాజేసి । ధారబోసెదా తనయులకనెను । అశ్వమేధ

యాగం చేయవలె ననుచు । ఆలోచిస్తినిఅక్కరోనేను । అశ్వమేధయాగం జేసితెగాని । యిటుపైని యిహపరములులేవు । ఆపలుకులూవిని శాంత యప్పుడు । విననట్లుగ తానూరు కొనెను । ఆవలకార్యం చాలగ గలదు । యతివేగమునపోవలె నేను । ఆలోచించి ఆక్కరో నీవు । శెలవియ్యవేనీవు శీఘ్రముగాను । తప్పకచెయ్యుమి రాఘవ యిప్పుడు । బిరుదులు చెప్పగవచ్చెదనేను । ఆపలుకులువిని శిరసంటుటకు । పిలువమనిరి శాంతనురాఘవులు । ఆపలుకులువిని శ్రీలక్ష్మణుడు । యక్కసన్నిధికి తానేతెంచి । పసిడిసీతకు శిరసంటుటకు । రమ్మనె రాములు యక్కరోనిన్ను । ఆపలుకులూవిని శాంతఅప్పుడు । లక్ష్మణునితో తా నిట్టుబలికె । రామలక్ష్మణులు మీరువుండగా । మాకెందుకుయీయాగములనెను । అన్న దమ్ముల ఆలోచనలుండగా । మాకెందుకు ఈయజ్ఞములనెను । వదిననుచంపగ పంపేటి నాడు । యడిగెన రాముడువొక్కమాటైన । జానకినడవులకును నంపుతు । జెప్పెనే రాముడు తనతోడయిన । జానకియేమనియన్నదీయంటె । యేమియెరగననియంటివిగాని । సుఖముగజానకివున్నది అనుచు। జెప్పితివలక్ష్మణ వొక్కనాడైన । ఆరగించగాహడలు తూ వుంటె । అక్కరోవద్దని యంటివనీవు । వనములోపల బడితేనేమి । జానకితనయులు సుఖము నవుంటె । అంతె చాలునిక ఆవలకేగూ । ఆ పలుకులు విని శ్రీలక్ష్మణుడు । అన్న దగ్గఱకు తానేతెంచి । యెవరిని పిలిచిన వత్తురు గాని । అక్కను పిలిచితె రాదని పలికె । అందరు యెందుకు లక్ష్మణ యిపుడు । మనమే చాలు తమ్ముడ యనెను । భమిడిగిన్నెలా తైలముబట్టుకు । యరుంధతి చనుదెంచెను శీఘ్రముగ । అడ్డమొచ్చి శాంత యప్పుడు । యరుంధతితో తానిట్టులుపలికె । సీతకుజలకంబాయిన వెనుకా । రాముని శిరసంటగ చనుదెంచు । సంపెంగతయిలం చేరబట్టుకూ । జానకి శిరసంటిరి రాఘవులూ । రామలమ్మణులు నలుగులు పెట్టిరి । పన్నీట జలకము లార్చిరియుపుడు । చెంగావీచీరగట్టిరి । సంపెంగ తయిలం చేతబట్టుకు । యరుంధతిశిరసంటును రాములకు । వుత్తర తట్టున వన్యాశ్రమమున । పుత్రులసతిమీకున్నారనెను । ముని దీవింపుచు యరుంధతి తాను । వచ్చి కస్తూరి నలుగులూపెట్టె । ముత్యాల ముంతలు ముంచివ్వగను । మజ్జనమాడిరీ శ్రీరాఘవులూ చలువ చీరెల మేనతళ్లొత్తిరి । సాంబ్రాణిధూపమ్ములు వేసిరీ । ముఖమున వళిదీర్చుచు రాజాది తీరుగ । తిరుచూర్ణపు రేఖలుపెట్టిరి । శిఖలువేసెను శ్రీలక్ష్మణుడు । శిఖపైపువ్వుల బంతుల చుట్టె । మల్లెమొగ్గలూ సంపెంగలూను । యంద మయిన ఆభరణములును । అలంకరించిరి శ్రీరాములకు । మంచిగంధము యలదెను లక్ష్మణుడు । మల్లెపువ్వులు ముడిచె లక్ష్మణుడు । పట్టుపీతాంబరము బట్టుకువచ్చి । కట్టి పెట్టెను శ్రీలక్ష్మణుడు । కలశముతో ఉదకం బట్టుకు । కనకపు జానకితోకూడాను । యేకాదశి శుభముహూర్తమున । శాలా ప్రవేశమయ్యిరి వారు । కనకపుపీటలు వరుసగవేసి ।

కూర్చుండిరి జానకీ రాఘవులు । భోరుకొల్వగా పసిడిసీతతో । స్నానదానము లొనర్చిరపుడు। కన్యాదానమ్ములు గజదానమ్ములు । సాలగ్రామ దానములుచేసిరీ । యన్నసువర్ణమ్ములు వరుసగ యిచ్చిరి । కోట్లకొలదిగా గోవులనిచ్చి । యంగదుడు యడపంబట్టుకను । బేరిగుబ్బ గొడుగూ భరతుడు బట్టా । ధనుర్బాణములు సౌమిత్రి బట్టగా । చామరము శత్రుఘ్నుడు బట్టా । సూర్యచంద్రులు వింజామరలు । సూర్యపటము సుగ్రీవుడుబట్ట । యేకాంతస్థలమున విభీషణుడుండ । హనుమంతుడు అడుగులొత్తగను । జాంబవంతుడు జేరికొల్వగా । పరమ మునీంద్రులు సేవలుచెయ్యా । కొలువైగూర్చుండిరి రాఘవులు । అశ్వముయెట్టిదో ఆవృత్తాంతము । యడుగుమనిరి వశిష్టుని పిలిచి । నలుపూ చెవులునల్ల వాలమ్ములూ । తెలుపూ కాళ్లు దీర్ఘపూతోకా । పదికోట్ల తురంగములతోను । పంచకళ్యాణి నిబట్టుకవచ్చి । పట్టుకోలేరెంతటివారైన । పదివేలైతే పట్టుకువచ్చిరి । బిరుదులు యేవిధమున రాయగవలెనో । పిలువమనిరీ శాంతను రాఘవులు । ఆ పలుకులు విని శాంత నవ్వుతూ । ఆనందమ్మున పొంగుతువచ్చె । యఖిలేశనందనుడు ఆనందగురుడు । ఆసత్యసంధుడు ఆయత్నపరుడు । యహల్యా పావన యంబుధిబంధన । వాలిమర్దన వారధిఘనుడు । సేతుబంధన చలనాయకుడు । రాక్షసాంతకుడురావణవైరీ । శిష్టరక్షకా సీతసమేతుడు । శివధనుబంజన వీరశేఖరుడు । దశరథతనయుడు జనకునల్లుడు । పుండరీకాక్షుడు పురుషోత్తముడు । వీరుడు రఘుపతి విడిచినహయము । ధీరులుశూరులు యగుసాహసులు । బట్టికట్టిపోరాడిగెలిచితే । యిచ్చెదము మాయయోధ్యపురము । బట్టలేని యెంతటివారైన । మాయశ్వమ్ముకు మ్రొక్కగ వలెను । మాపురములకు మగిడిచనుదెంచి । యాగ్రతువులు యజ్ఞములుపొందచూచి । హరియర్చనములుయివ్వగవలెను । మాశరణుగావలెననిరీ । అనియక్షరమున ఉత్తరంబంది । నరనాధుడా పత్రిక వ్రాసీ । భమిడిపత్రికకు పసుపుపూసిరీ । యశ్వంలలాట మమరగగట్టి । యశ్వమువెంటా యెవర్నంపగవలెను । యడిగిరిశాంతను రాఘవులు । పోవోయి శత్రుఘ్నుడ నీవుపోయిదేశాంతరములను । రాజులనుహతమార్చియైనను । మన యశ్వమునుతోడుకరమ్ము ప్రేమతో శత్రుఘ్నుని పిలిచి । చేరదీసి కౌగిటనుచేర్చుకొని । హయము వెంటనే తర్లుమి యనుచు । ఆలోచించిరి శ్రీరాఘవులు । దావలుబూరలు డమ్మడమ్మలను । ధవళశంఖలు తాళపుజోళ్లు । వెండిరథములు కంచుయాటెలు । వెండాయుధములు భమిడకత్తులును । కురుచయాటెలు గొప్పకత్తులును । వెండిడాలుకత్తులవారు । రాగస్వరములు చిరితాళములు। తీరైనపదిటెక్కములను । వేదికవింజామర్లు విసరగా । రథమెక్కెనుశత్రుఘ్నుడు । వెనకాలవేయివేల రాణువకదల । ముందరమూడుకోట్ల రాణువకదలా । రథములుగజములు తురంగములను । కాల్బలమ్ములు కమ్మకరాగ । ఆడుదము పాడుదము కడుదామనుచు । ఆటలాడిరావనచరులంతా । ముప్పయికోట్లరాణువకదల । ముందరయశ్వం నడచెనుయపుడు ।

నదులును సరసులు నానాదేశమ్ములు । తిరిగెనుయశ్వం ద్వీపాంతరములు । సురులు మునులు గంధర్వులును । హరియశ్వమ్మునకు మ్రొక్కేటివారు । హరియప్పనములు యిచ్చేటివారు । ఆనాటికొ స్తమని యనియేటివారూ । వెంటసహాయం వెడలేటివారూ । యనుచు భుజమ్ములు యిచ్చేటివారు । అక్కడవిందులు జేసేటివారు । గంధమక్షతలుకడు మోదముతో । ధూపదీపనైవేద్యములిచ్చి వాయువేగము యశ్వంబపుడు । వడిగలతురగం పరుగులుపట్టె । అక్కడగందురు యిక్కడచూతురు । యాకాశమార్గమున నదిగోయంద్రు । యశ్వముతిరిగిన తెరువేదియనుచు । జూచుచునుండిరి వేడుకతోను । అంతలోనవాల్మీక మహాముని । యతిదూరపుభూముల కేతెంచె । వనముననున్న నీబాలలనుంచి । వరుసతోటివెళ్ళగ చనుదెంచి । యిరువదినాల్గు దినములకొచ్చెద । బాలులారా పదిలమ్మనుచు । ఆకాశ మార్గమున కంటునుయశ్వం । అక్కడక్కడ లఘువులుచేసే । రంకెలువేయుచు తిరిగెను యశ్వం । చూడయశ్వం జేరగాలేకా । మమ్ముగావుమని మ్రొక్కేటివారు । అశ్వంవాల్మీకి మహాముని । వనములు చేరగచనుదెంచెను । పూచినబూరుగ వృక్షముక్రింద । నిలచెను యశ్వంనీడనుయపుడు । ఋషులగోదావరితీరమందున । గంగగర్భంబున నిలిచెనుయశ్వం । కదళీవృక్షముల తరవులనీడలా । అక్కడక్కడ తిరుగుచువుంటే । యిక్కడ ఈవిధంబుగ నుండగను । ఆపై యక్కడవృత్తాంతంబులు । పరగ పతియుతనమేడలకేగెను । తూరుపు శాలలో ముఖ్యమైయుండే । మన్మధుడున్న చందముబోలు । మహాలక్ష్మిశృంగారముబోలు । యంగదహనుమంతసుగ్రీవులు । జాంబవంత సుషేణు మొదలగు । నలుడు నీలుడు మొదలుగాగను । కొలువైయందరు కూర్చుండిరి । రాఘవులు పోవోయియంగదుడా నీవు । తపస్సన్నద్ధు లున్నట్టి ఋషిపల్లెకు నీవేతెంచినపుడు । ఋషులను దోడుకురమ్మనిపలికే । వాల్మీకుడు మొదలైన మునులను । యందరిని దోడుకరమ్మనిబంపె । ఆపలుకులువిని యంగదుడపుడు । అంతట ఋషిపల్లెకుజనుదెంచె । యల్లంతట మహామునలను జూచి । రామునాజ్ఞాయెను అనిబాబలికె । ఆపలుకులువిని వాల్మీకుండు । తొందరపొందుచు గొబ్బున లేచె । వాల్మీకులరాకలు జూచుచును । వచ్చిరిగా ఈబాలురు తమరూ । వలదువలదు శ్రీరాముల కడకు । వద్దువద్దనిబలికెను తాను । గర్భిణిస్త్రీయని కటకటమనగా । వధియించ వనములకంపెను । నాటిరాముడే కాడానేడు । నమ్మరాదు శ్రీరాములనైన । నమ్మరాదుగా విష్ణుమాయలను । కాయకష్టములు కానలబోను । ఆకులనములుచు అడువులలోను । మిమ్ములగాంచెను మీతల్లియైతే । యక్కడిప్పుడు వద్దనిపలికె । వలదువలదని యన్ని విధముల । వారించినవచ్చిరిగ ఈబాలకులు । తనుముందర వాల్మీకులనడవగను । ముద్దు బాలకులు వెనుకనడచె । రామాయణములు చంకనపెట్టి । అయోధ్యకు కుశలవులేతెంచిరి । అత్రికశ్యపా యావసిష్టులు । అగస్త్యులు మొదలగు ఆ మునులంతా । వశిష్టకశ్యపవామ

దేవులు । వాల్మీకి మహామునులందరును । యయోధ్యకు చనుదెంచిరివారు । అల్లంతట మహా మునులను చూచి । నమస్కరించిరి నారాయణులు । పుత్రపౌత్రాభి వృద్ధుల్గమ్మని । ఆశీర్వదించిరి ఆ మునులంతా । వ్యాఘ్రచర్మంబులు వేగ తెప్పించిరి । వేయించిరిగా వాల్మీకులకు । నవరత్నఖచిత సింహాసనముతెచ్చి । మునిమధ్యంబున రాముకునుంచె । సింహాసనంబున గూర్చుండె రాము । సేనలంతయును కొలువైయుండిరి । సాటిరాజులకు వరసకుర్చీలు । వనచరులందరు గూర్చుండిరిగా । మహామునులును యోగీంద్రులును । తపశ్శాలులూ వారందరును । తీర్చికూర్చుండిరి వాల్మీకుకొల్వా । తమ్ములుమంత్రులు ప్రధానులతోను । తీర్చికూర్చుండిరి రాములకొలువు । ఆసమయంబున వాల్మీకుండు । బాలురకు కనుసౌజ్ఞలుచేసె । అన్నదమ్ములూ ఆలోచించుకొని । అందుకొనిరి తమ రామాయణములు । కుశరాజు రామాయణము చదువ । లవుడుఅర్థప్రసంగముసేయ । ఆపలుకుల్విని శ్రీరాఘవులు । యతి యాశ్చర్యంబున అద్భుతపడుచు । నవరత్నాభరణ అంగుళీయకము । నాశిఖరంబున వుంచుచు రాఘవులు । యింత చక్కనిబాలురుయెక్కడ । మునియాశ్రమందున యెవ్వరుగలరు । విప్రజనబాలకుల్ వీరుకారు । క్షత్రియ బాలురవలె యున్నారు । విప్రబాలకుల్ వీరయితేను । యిట్టిశౌర్యములు ఉండవుయనెను । సూర్యవంశపూ రాజులవలెనే । జూడగ మావలెనే యున్నారు । రూపురేఖలుమమ్ములబోలు । దేహచ్ఛాయమాజానకిబోలు । బహుపరాక్రమున భరతునిబోలు । కనుపట్టెచక్కదనమంతా । వాకతీరు జనకుణ్ణిబోలె । నాజ్ఞాతీరునడక యంతయు । మాతండ్రిదశరథరాజునిబోలు । కన్నులైన మన కౌసల్యనుబోలు । చూపులయితెమన సుమిత్రసుబోలు । సన్నపుమాజలు శాంతవోలె । చెక్కులుమన శ్రుతకీర్తినిబోలు । ఉగ్రముచాల ఊర్మిళబోలు । మాటలు చాలమాండవిబోలు । దీర్ఘబాహువులు నీలపుకురులు । కలువ రేఖలా కన్నులతీరు । చక్కదనంబుకీ మమ్ములబోలు । చక్కని దేహమూ జానకిబోలు । పుట్టుబుద్ధులు భూమినిబోలు । పాదమ్ముల్ యాజానకిబోలు । యిటుయేడు అటుయేడుతరంబుల । అందర్నిబోలిన వారేవీరు । యింతచక్కని బాలురు యిక్కడ । మునిపల్లెలోపల యెవ రెవ్వరుకలరో । వాల్మీకమహాముని ఆశ్రమమందున । యెవ్వరిబాలురో తెలియగరారు । అయినను మనసున తెలుయుదామనచు । మనసున తలచిరి శ్రీరాఘవులు । యెవ్వరయ్యా వసిష్టాదివాల్మీకమునులు । విన్నపంబుల వినమని బలికె । పలికి బొంకనీ వారలుమీరు । ఆడితప్పనివారలుగనుక । అన్యాయంబులు జెప్పనివారు । అబద్ధంబులు ఆడనివారు । సత్యవాక్యపరుల్ మీరనెను । కల్లయుపల్కక వున్నట్లు జెప్పుడు । యింతచక్కని బాలురుయిక్కడి । మీయాశ్రమందున యెవ్వరుగలరు । యెవ్వరిబాలలో మాకెరుగించుడి । యాపలుకులువిని వాల్మీకుండు । గడగడవణకుతు గొబ్బున లేచె । వొడలంతయును వణకసాగె । శరణుశరణు చక్రధరుండ । సకల జీవితా

ధారాశరణు । అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయిక । ఆదిమూర్తి మీకు శరణనిబలికె । చప్పన్నవిద్యల చెప్పనలవిగాదు । సంగీతసాహిత్యంబులయందున । మేరుసుధీరుల్ వీరని పలికె । మీరెరుగని దేమున్నదిగనుక । మాయాశ్రమంబున కలిగిరి రాఘవా । పెంచు కొంటిమి ప్రేమలతోను । తేజోవంతులు రాజపుత్రులూ । జగతికిచంద్రులు వీరని బలికె । ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘవులు । అతిఆశ్చర్యంబున ఆద్భుతపడెను । తప్పక జూచెనుబాలుల వంక । యిక్కడుండ మనకిరువుగాదనుచు । గ్రక్కునతేచిరి బాలలుగనుక । పచ్చలుజెక్కిన పావలుతొడిగి । బంగారుబెత్తమును చేతబట్టుకొని । యన్నరోయతివేగంబున రమ్మనుచు । యప్పటితమ నిజపల్లెకుజనిరి । బాలలువెళ్లగ శ్రీరాఘవులు । పరిపరివిధముల మనసునదలచె । యిటువంటిబాలలు మా యయోధ్యపురిలో । యెన్నడు కల్గుదురని తాబలికె । తనకయితె ప్రాప్తిలేదాయెను । తమ్ములకయిన గలుగరాదా । ముగ్గురుతమ్ములకు ముచ్చటబరగా । ముద్దులతనయుల జూచెదననెను । ధరణిజనప్పుడు చంపకవుంచితే । యిటువంటితనయులు కల్గుదురేమో । యనిశ్రీరాములు హడలెనపుడు । మెల్లగలక్ష్మణు డిట్లనిపలికె । మించిన పనులకు మనసులోపల । చింతజెందితే కార్యములవున । విప్రబాలురను జూచిమోహము । తగదుసుమీ రాఘవమీకనెను । ఆదరించె శ్రీలక్ష్మణుడపుడు । అంతవారలు వేగముపోయి । అల్లంతటనుతల్లినిజూచి । నమస్కరించిరి బాలకులపుడు । దీర్ఘాయువుగమ్మని దీవించెను । యింతకుఎక్కడికేగితిరి । తడవాయెను యనిజానకిబలికె । అయోధ్యనగరం బేగితిమేమూ । యశ్వమేధంబు జూడగామేమూ । యయోధ్య దశరథ మహీపతితనయుడు । అశ్వమేధ యాగంబునుజేసె । పిల్వబంపిరి ఈమునులందరిని తనరుగ వాల్మీకుం డేతెంచె । వారి వెంట చనుదెంచితిమమ్మా । పోయివచ్చిన వృత్తాంతంబులు । తప్పకతల్లికి వారెరిగించి । ముద్దుబాలలు ముందర గూర్చుని । పాలుత్రాగిలేచిరి వారపుడు । ఒకచేతను పత్రంబుల నేరుచు । ఒకచేతనుఖడ్గంబులందుకొని । వనంబులకు కుశలవులేతెంచి । వనంబులోపల తిరుగుతూవుండ । పండ్లుఫలంబులను దెచ్చెదమనుచు । నంతట కుశుడు తానేతెంచె । మునిబాలురతో ఆడుచులవుడు । యశ్వంబుముందర నిలచెనుయపుడు । యేరాజుదీతురం గంబు యనుచు । బట్టితెచ్చి కదలించుకుజూచె । పూసినబూరుగ వృక్షముక్రింద । యేరాజు దో యశ్వంబనుచు । పత్రికవిప్పుకు బాలుడుదిగెను । చెట్టుక్రింద నిలుచుండి శౌర్యము తోను । పత్రికచదివెను బాలుండపుడు । కౌసల్యవీరలా కన్నతల్లి । అఖిలేశనందనుడు ఆ నందగురుడు । ఆసత్యసంధుడూ ఆనందగురుడు । లోకలోకంబులను నేలినవాడు । యహల్య పాలన యంబుధిబంధన । రాక్షసాంతకా రావణవైరీ । యసుర సంహారుడు అంబుజనా ధుడు । ఆత్మరక్షకుడు యవనిజవిభుడు । సృష్టిరక్షకుడు సీతాసమేతుడు।శివధను భంజనవీర శేఖరుడు । దశరథ తనయుడు జనకునియల్లుడు । పుండరీకాక్షుడు పురుషోత్తముడు ।

వీరుడు రఘుపతి విడిచిన హయమూ । వీరులు శూరులు యతి సాహసులు । పట్టికట్టి పోరాడిగెలిచితె । యిచ్చెదము మా అయోధ్యపురము । పట్టలేదు యెంతటి వారయిన । బట్టినవారికి భాగ్యముగలదు । అర్కవంశంబున వారు బట్టుదురా । బట్టుకపోతే పట్టగలేని । రాజులశ్వమ్ముకు మ్రొక్కగవలెను । మాపురంబులకు మరి చనుదెంచి । మీక్రతువులు యజ్ఞంబులుజూచి । మాకు శరణుజొచ్చగ వలెననిరి । యని ఈక్షణమున ఉత్తరమందుకు । నరనాథుండా పత్రికచదివే । మరిమరిచదువుకు ఉగ్రుండగుచు । పెద్దపేర్లు యివి కాబోలనెను । శిరలంటుచు మిన్నంటుచు కోపంబున । బెదరక యతి వుగ్రుడయి పలికె । బుట్టెనువింతలు భూలోకమున । యెట్లుగ వినవచ్చెభర్తలను । యెందుకు తెలిపెను ఈ కథలనెను । కౌసల్య కడు వీరుల కంటే । మాజానకీ కడు చోరులగనెనా । యర్కవంశము వారిదియైతే । విప్రవంశము మాదే యదే యవునా । ఒకడే సుతుడయి కౌసల్యకును వీర శేఖరులను కన్నట్టితల్లి । యిరువురుతనయులు జానకికుండి । వీరశేఖరులను గనలేదా । యెంతబుట్టినా నే విడువను । పంతముతోడుత పట్టెద హయమూ । కలిగిన కార్యము నిజమేయనుచు । కన్నులనిప్పులు రాలగానిలిచి । గట్టిగా కౌపీనంబును గట్టి । కదళీవృక్షముకే గుర్రము కట్టె । యెరుగని వాడువలెను లవుండు । యెప్పటివలెనే యాడుతూ యుండె । మునులపిల్లలు మోదముతోను । చూచా యశ్వంబు చేరగావెరచి । అల్లంతట దూరముననిలుచుండి । అక్కడక్కడావృక్షంబులెక్కి । బాలుడాయశ్వంబు బట్టితివేలా । విడువరగుఱ్ఱమువేగమె యనిరీ । అందరము మేమున్న తెరవునా । ఉండుము యశ్వం బట్టకవిడువు । అనిపలికిన వారలతో లవుడు । పలికెను శౌర్యమూ ధైర్యము మించా । ఆనాడువాల్మీకి మహాముని । అక్షరవిద్యలు జెప్పెడివాడు । జపములు తపములు మీకమరించె । క్షత్రియాశ్వములు మా కమరించె । క్షత్రియ వంశము బుట్టిమానుదునా । శూర జానకిగర్భమునబుట్టి । మానుదునా శూరత్వంబులనేను । వెఱచి యశ్వంవిడుచుట కిప్పుడు । తపఃశిరోమణి తనయుండగాను । తపః శిరోమణీ తనయులు మీరు । భూమిజనాథుని పుత్రుడనేను । ఎంత బుట్టినాయికనే విడువ । పంతంతోడుత నీహయమును । వద్దువద్దువలదు రావాదముకు । వచ్చెనుసేనల సంఖ్యలెచూడు । యెన్ని విధంబుల జెప్పిన గాని । యెరుగవుబాలుడా యెందుకీహయము । వెఱచి గుఱ్ఱమును విడుచుటకంటె । వెఱవకప్రాణం విడిచితేమేలు । చచ్చితే వారిచే చావగవలెను । వుంటేను అయోధ్య యేలగావలెను । వూరికె హయమును విడువనునేడీ । వచ్చినావారి గెలువనో పెదా । గెలువకపోతే చచ్చెదపొండీ । యనుభవించుమనీ యనుచరులంతా । బాలుని విడిచి పోజాలక వారు । వూరికెజూచుచు వుండిరియపుడు । మునులు మునులంతా మెల్లగా వచ్చి । చూచాహయమును వేగముఅనిరి । రాక్షసాంతకుండు రాముడనగను । అతనితో

పోరగ యెవ్వరితరము । వద్దుర హయమును విడువరాయనిరి । వెఱచిహయంబును విడుచుటకంటె । వెఱవక ప్రాణంబు విడుచుటమేలు । ఆదిలక్ష్మి పుత్రులే మేమయితె । యయోధ్యరాజ్యం మేమేలెదము । యవుదురౌదురు సత్యవతితనయులు । ఆదివిష్ణుపుత్రులౌదురు మీరూ । అయోధ్యరాజ్యం మీరేలుదురు । సందేహంబులు లేదనిరపుడు । మహామునులు ఆశీర్వదించి । మఖంబులకు చనుదెంచిరివారు । యెరుగనివాడుగ మరియులవుడు । యెప్పటివలెనె యాడుతూవుంటు । గుఱ్ఱంబుకొరకయి యెవరొచ్చెదరో । యెదురుజూచుచు యుండెను బాలుండు । సముద్రుడువడ్డు విఱిగినరీతి । వచ్చిరి శంఖిణీ సేనలయందీ । యసురతలలూ దొర్లిరేచినట్టుగా । చీమల బారుగా కదలిరీ సేనా । యెవడురా హయమును గట్టినవాడు । యెంతవాడురా హయమునుబట్ట । గుఱ్ఱంబుబట్ట ధైర్యంబుగలదా । రాజయశ్వమును విడువరయనెను । యెవడురాయశ్వం విడిచేటివాడు । యెంతవాడురా యశ్వం విడువా । చెప్పుకొండి మీ రాజుతోపోయి । యడవులలో మేమున్నదెరుగక । యయోధ్యనేలగ గలడారాజు । యశ్వమేధము యాలిగూడా । సురులుమెచ్చగ చెయ్యగలడని । పెరుగుతున్నదీ కానదరాజు । బొందినివిడువక ప్రాణములుంటె పోరకయశ్వంబు విడువనునేను । సూర్యచంద్రులు చుక్కలు దుళ్ళినా । సురకోటిదేవతలొచ్చినను । శత్రుకోటిచీకటికమ్మినను । వూరకెయశ్వం విడువనునేను । ఆపలుకులువిని హుంకారంబున । పొడువవచ్చితిరీ వీరులుతమరు । పొడువవచ్చిన వీరులనెల్ల । బాలుడు బాహులు త్రుణముగద్రుంచెను । కొందర దేహంబుల ఖండించెను । కొందరివక్షంబులు స్రుక్కించెను । కొందరి శిరముల కొమరుగత్రుంచెను । కొందరీబాహులు తృణముగ తృంచెను । కొందరిపక్కలు చెక్కలు జేసెను । లేగపెయ్యలలోని పామువలెను । సుడిగుండంబును తిరుగుతూవుండే । యిందువదనుడయి బాలుడునిలిచి । యక్షౌహిణి బలంబుల నణచెనుగా । ఝంకారంబులచేత చేబట్టునేమో । హంకారంబునా యిట్లని పలికె । యికనయిన మీ రాజుకుమ్రొక్కి । శరణని ప్రాణం కాచుకొండనెను । ఈ వంశంబున రామదూతలు । ప్రాణంబుల కాశింతురయనిరీ । రవివంశమున రాముడెవ్వరు । పేరుగొప్ప చాలాగలిగిందీ ఆలినితమ్ముడిచే చంపబంపినా । యతన్నిగొలిచే బంట్లుమీరు । యిటుపోరిడివాడశ్వం నిలిపెను । వనముకు దూతలు చనుదెంచి యప్పుడు । ఫణిహారుల్ శత్రుఘ్ననితోజెప్పి । జరిగినవృత్తాంతంబుల నన్నిటిని । వినురాజా మునిబాలు డొక్కడు । పట్టెను హయమును యతిఘోరంగ । విడువర బాలుడాహయముయంటే । యక్షౌహిణి బలంబులనణిచాడు । గిరున కయ్యంబుజేసెను । జెప్పతరంకాదు మాకనిరీ । సూర్యవంశా రాజులవలెను । చూడగ మీ వలెనే యున్నాడు । రూపురేఖలు మిమ్ముల బోలు । దేహచ్ఛాయ మీ జానకిబోలు । బాహుపరాక్రముల భరతుని బోలు । మితాభాషల సౌమిత్రినిబోలు । వొప్పుతో నడక జనకునిబోలు । వయ్యారంబులు దశ

రఘుబోలు । శౌర్యంబులకు మిమ్ములబోలు । క్షత్రియధర్మ రామునిబోలు । మమ్ముబోలిన వాడెంతవాడో । వచ్చెను శత్రుఘ్నుడు వాదంబునకు । యెవడురా హయమును బట్టినవాడు । దొంగవాడురా హయమునుబట్ట । హయమునుబట్ట బలమున్నదా । విడువర హయమును వేగమే యనెను । యెవడురా హయమును విడిచేవాడు । యెంతవాడురా హయమును విడువ । హయమునువిడువ తరమవుతుందా । జెప్పకొ నీయన్నతోపోయి । పండినచేనులో పశువుమేసితే । దూడలు గట్టుననిలుచుటగలదా । జపములు తపములు కాపురయివి ! క్షత్రియాస్త్రమ్ములు యివ్విసుమ్మనెను । యన్నతమ్ములు యందరొకటయి । యయోధ్యరాజ్యం యేలుటగాదు । అన్నయాలిని అడవులకంపి । భోగంబులలో యుండుట గాదు । చెయ్యరమాతో కయ్యమునీవు । జెప్పెదవెందుకు పదిభాషలును । యస్త్రవిద్యలు శస్త్రవిద్యలు । గురుమంత్రంబులుకూడా గలవు । మహనీయంబులు మహోతంత్రములు । మాటలాడిమాతో గెలిచెదవా । వొకటంటే వొకమాటాడేవేరా । మాతోవోడక కడతేరదు చూడు । వొకటంటే వొకమాటనియెదవేర । వోరీనీపేరెవరో జెప్పర । రావణమర్దన రాముతమ్ముణ్ని । శత్రులవైరిని శత్రుఘ్నుని । శత్రుఘ్నుడంటేనీ వేనటర । నీచేజచ్చిన శత్రువులెవరు । ఆలిని తమ్ముడిచే జంపబంపినా । యతనికి తమ్ముడవని యనరాదా । చూచితే చిన్నవాడవుగాని । కర్ణకఠోరంబుల పలికేవు । అణువంతయిన గాని లేవూ । ఇంతమాట నీవాడితివోరి । నిన్ను చంపక విడుతునా । నీలకంఠుడు అడ్డంబయిన । పాలాక్షుడునన్ను బట్టుకున్నను । ప్రాణంబులు తియ్యక మాననురా । మాప్రాణములు తియ్యకుంటేను । మండలాధిపతి తమ్ముడుగావు । యాపలుకులువిని శత్రుఘ్నుండు । చిరునవ్వు నవ్వుతు యిట్లనెను । నీశౌర్యంబునకు మెచ్చగవచ్చు । యాడినమాటలు వినగావింత । యెన్నినోములు నోచెనుతల్లి । యెన్నితపంబులు జేసెనోతండ్రి । యెన్నికనీవంటి పుత్రులు కలగగా । యనేకనోములు నోచెనోతల్లి । పుత్రకామేష్టులు జేసెనోతండ్రి । బ్రాహ్మణులకు భోజనములుబెట్టి । కన్నది మమ్ములను ఎన్నినోములు నోచికంటెను । అందరివలెనే నుందుముమేము । తపంబుచేసి మీతల్లులుకంటె । అయోధ్యారాజ్యంబేలితిరి । పంతంబేలను మాతల్లికంటె । యడవులలోపల ఉంటేమేము । పప్పునెయ్యిపాయసంబుల మీరారగించితిరి పండ్లుఫలములతింటు మేము । అన్నతమ్ములు నీకెందుకుర । అంతజెప్పర బాలుడవై । యన్నదమ్ములు అందరూవుంటే । యందరివలెనే వుందుము మేము । కొందరు వనంబుల తిరుగుతువుంటె । కొందరు రాజ్యంయేలుతువుందుము । యేమిటిజాతము బాలుడమీది । పేరునుకులంబును జెప్పరయనెను । పేరునుకులంబులు ప్రేమతో యడిగిరి । వివరించితె మావియ్యమందెదవ । అప్పుడుమాకులగోత్రములు । తప్పక నీకెరిగింతుముపోరా । చిన్నవాడవనినీపయినేను । వెయ్యలేకనే చూచితిమిసుమ్మి । నీపయియస్త్రం వెయ్యగానాకు ।

తోచదుచిత్తము కలుగదుజిహ్వ । చదువుమానుయిక చాలును పొమ్మని ।
పారిపోరాబాలుడ యికనయిన । పారిపోవుటది బంటుతనమ । చేకొనికార్యము
చెయ్యగవలెను । చిన్న వాడననిజూడగావద్దు । శౌర్యమువుంటే మానగవలదు ।
చిన్నలయితేమి పెద్దలయితేమి । వారతీసిన కత్తులమనిబలికె । ఆపలుకులువిని శత్రు
ఘ్నుండు । అహంకారంబున మండుచులేచె । ఒకటి రెండు మూడు వరుసగా నాలుగు ।
అయిదింటను చక్రధనువటుదాల్చే । బాణవర్షములు కురిపించిరప్పుడు । నారాయణాస్త్రం
నడిమికివేసె । బాలుడిపయిబడ బడిమూర్ఛిల్లె । యిక్కడలవుడు మూర్ఛపోగనే । అక్కడ
రణభేరులు లాామోగె । చదురుమీద శ్రీరాములుండగా । భీతిల్లెను దద్దరిల్లెనపుడు ।
యేమిరాలక్ష్మణ యేమోగాని । అవశకునంబులు పెక్కులుతోచూ । యెడమకన్ను భుజ
మదురు చున్నది । యేమితోచకయున్నది మనసు । కరకరమంటలు కడుపులోపల ।
హడలుచున్నది మనస్సనిపలికె । ఆపలుకులువిని శ్రీలక్ష్మణుడు । అన్నకు మొక్కుచు
యిట్లనిపలికె । యుద్ధరంగమున మన శత్రుఘ్నుడు । యేవిధమున కనుచున్నాడో । యుద్ధ
రంగమున వుండిరిగనుకా । చిత్తం అటువలె తోచెనుమీకు । అయితె అయివుండవచ్చు
ననుచు । మరలిరి మనసున శ్రీరాఘవులు । భూదేవి నవముద్దుల మనుమన్ని । పువ్వుల
పానుపు పరుపైమొగ్గె । అచ్చమల్లెలు పాన్పువలెను । ఆయువుజీవము అయినిలుచుండె ।
జానకిపెట్టిన అంగరక్షలు । యీవిధంబున జీవనమాయె । పద్ధబాలుని పాలిటికేగి ।
చూచెను శత్రుఘ్నుడు చోద్యమునా । కన్నులు బాహు కాంతులుశౌర్యము । ముఖమును
మనరఘుపతి బోలుతడు । ఇతడెవ్వడో మనకెరుగగరాదు । రాజతీవులు కలిగున్నవిగా ।
మనపట్నానికి తోడుకపోయి । మహారాజుకు చూపింతముఅంటె । శాపమిస్తురో యీ
మునులంధరు । ఆలోచించెను శత్రుఘ్నుండు । కొంతసేపు మనసున చింతించి । బట్టి
రథమున బెట్టుకొనెను । అయోధ్యకు తోడుకుచనుదెంచి । పట్నానికి బలివేయుండనెను ।
బలిపెట్టె బాలుడుకాదయ్య । పట్నముయేలు బాలుండితడు । పట్టపు రాజని పలికేటివారు ।
మూకలుగూడుచు చూచెడివారు । మునికాంతలతో జానకీదేవి । వామనగుంటలు ఆడుతు
వుంటే । మునిసుతులు లవుని విధమంతా । జెప్పగవిని జానకిమూర్ఛిల్లె । కొంతమూర్ఛ
అంతటతెలిసి । యెంతోమంది శోకించంగదొడగె । పద్ధబాలుని పాలిటకేగి । గానక
వెతుకుతు కడుమూర్ఛిల్లె । కొంతసేపటికి కొమరుగ తెలుసుకు । శోకించి తలపొయ్యగ
దొడగెను । నీవలె ప్రేమలు నాపైనియిప్పుడు । యికనెవ్వరుగలరు నాతండ్రి । ముఖమున
చిరునవ్వు ముద్దుబు కులుకంగా । ముఖము చూచావోయి మాతండ్రి । నీముద్దుముఖము
జూపాకపోయి నాతండ్రి । ఘనుడగ్ని సాక్షిగ నన్ను పెళ్ళాడె । కారడవిలో దిగవిడిచె
మీతండ్రి । అష్టకష్టములు మరచి ముఖముజూచి । ఘనతపొందితినోయి మాతండ్రి ।

తురగము నుదుటాను బిరుదులురాసి । భూమంతతిగిరమ్మని బంపెనోయి వెరువక ఆ విభుడి గుఱ్ఱమేల కట్టితివోయ్ మాతండ్రి । మనుజులందరు గూడి మునుపునాకొరకై । మనవిజెప్పిన వినడాయె నీతండ్రి । సురులు రాక్షసులు వారకిజెడిసేరు । మీరెంతకలరోయ్ మాతండ్రి । జనకూని అల్లుడుఅయిన శత్రఘ్నూతో । సీతాతనయుడ ననవద్ద ముద్దు తండ్రి । దానవాంతకు డయిన రాము । తమ్మునితో పోరేల తండ్రి । దశరథ తనయుడు అయిన శత్రుఘ్నుతో । జానకితనయుడ ననరాద మాతండ్రి । భానువంశమున శరణాగత త్రాణ । బిరుదువహించేను మీతండ్రి । ఆనాడు కైకమ్మ అడవులకు బంపగ । ఆరావణుడు చెరబెట్టెమాతండ్రి । ఆరావణునిగొట్టి చెరవిడిపించె మీతండ్రి । జనకూనిమారుగా నీయడవులలోను మునినన్నుపోషించెను మాతండ్రి । ఆయజ్ఞతురగము అదిబట్టినీవు । ఏల గట్టితివోయి మాతండ్రి । సేనలుకూర్చుకు శిశుహత్యలను । జేయతలచుచున్నారు నీతండ్రి। అయోధ్యవిడనాడి యడవులలోపలా । చంపిరమ్మని పంపె నీతండ్రి । మీరుగర్భమునా కలిగియున్నారని । చంపకాదిగి విడిచేసి నాతండ్రి । మీరుగలిగినమీద యీమునులందరు । మిమ్ము పెంచిరోయి నాతండ్రి । తండ్రియేడనినన్ను బయపెట్టియడిగిన । తలయెత్తలేనైతి మాతండ్రి । యెన్ననిలవుజూపు యేలాగుమరతును । యేమిచేయుచునోయి మాతండ్రి । అక్కడా దయయింత అయిననూలేదా । యేలాగుశిశువుని గొనిచనెనూ తండ్రీ । నాముద్దులయ్య బట్టియశ్వం గట్టివేలా ।। నిమిషమయినను నన్ను యెడబాయలేవు । యెట్లుబాసితివి లవకుమారా । అతికష్టములు పొందితిగాని । ఆరునెలలు చెరనుంటినిగాని । రాముని యెడబాసుంటినిగాని । యిట్టికష్టమును యెన్నడునెరుగా । దడదడ గుండెలు కొట్టుకొనుచునూ । మోదుకొనుచు నాజానకీదేవి । భూమిపైని బొర్లాడుచుసీత । కన్నీరు వర్షం కురిపించుచును । కలకలకన్నులు మూయుచుచూచుచు । తనయుడారమ్ము లాబిలుచుచును । తనయుని పరగున మునికాంతలొచ్చి । బట్టలేరు ఆజానకినెవ్వరూ । పణతుల పాదముల ధూలంతా । కప్పెను జానకిపైనిండెను । అతికష్టంబులు బడుతవేసీత । యెన్నిగారములు జేస్తివేతల్లి । సింహవిక్రమా శూరులు యనుచు । యెన్నడుబలికితివే మాతల్లి । బాలలు తిరుగాడుతు వుంటె । నవ్వుకొందుమే మాలోమేము । యెంతపుణ్యమె జానకిదనుచు । జెప్పుకుంటి మెన్నడునుమేము । నీవులేక ఒక నిముషంబైనా । ఋషిపల్లెలో మేముండగ లేము । యాబాలుడు నీబాలుడుగాడే । వున్నవాడె నీతనయుడుసుమ్మి । యెన్నివిధంబుల జెప్పినాగాని । యేడుపు మానవు జానకినీవు । తమపైజేర్చుకు తరుణులందరు । జానకిచుట్టు నిలుచుండిరిగా । మీరందరు ముద్దాడుటెన్నడో । తనయుడుతనదరి కొచ్చుటెన్నడో । అంతదూరముననే అమ్మాయనుచు । ఆనందమున ఆడుచువచ్చి । అర్ధచంద్రునివంటిఫాలము । బాలురతోడి ఎవ్వరినిజూతు । బాలునికన్నా ప్రాణమెక్కువా ।

పట్టుకోకండని మీరనిబలికె । ఎంతధన్యురాలో కౌసల్య । యెంతపుణ్యురాలో సుమిత్ర । యెంతటిఘనురాలో ఆకైక । సంకటలన్ని టె నెరుగరువారూ । జన్మ జన్మములకైనగాని । శత్రుకోటికయినగాని । స్త్రీలకుయిటువంటి శోకమువద్దు । యకటాదైవము యెంతజేసెను । అణగత్రొక్కెనన్ను పాతాళములకు । నింతకొచ్చుట యెరుగనుతండ్రి । పొంగుతుంటి మిమ్ముల జూచుకుని । యేమిసేతు నింకెవ్వరుదిక్కు । యేలాప్రాణము నిలుపుదునయ్యో । ఇలపైజన్మించినదే మొదలు । సుఖమెన్న డెరుగను మాతండ్రి । అనేక యిడుములు బడితిని గాని । అగ్నిలోపల జొచ్చితిగాని । అరణ్యంబుల యుంటినికాని । ఇంతకష్టముయెరుగను తండ్రి । పగసాధించి బ్రహ్మదేవుడు । బట్టుకుపోయెర బాలుడానిన్ను । పణతులలో పాపాత్మురాలను । పాపపు కడుపున పుట్టితివియేలా । యడవిలో నాగర్భమున పుట్టి । అతికష్టంబులు బడితివి తండ్రి । బంగారుమేడలో వుండెటినీవు । పల్లెలోపల వుంటివితండ్రి । పట్టుపరుపుల పవళించెడినీవు । పారుటాకుల బవ్వళించితివి । యమృతాన్నములు భోంచేసేనీవు । ఆకులుఫలములు తింటివితండ్రి । అతిమోదమున పెంచితినిగాని । యింతవచ్చుట యెరుగనుతండ్రి । మునులుఋషులు మునికాంతలుగలరు । అయోధ్యరాజుల సుతులంటేను । రాజ్యమేలుదు రనుకొంటినిగాని । యాయువుజీవము లేదనియెరుగా । యంతట కుశుడులానే తెంచి । తల్లిశోకము యెందుకోగాని । తమ్ముని జాడ దగ్గఱలేడు । పళ్ళుఫలములు పట్టుకువస్తె । పరుగుపరుగున ఎదురుగవచ్చు । అమ్మచూడు నేతెచ్చితి ననుచు । ఆనందముతో యమ్మకుయిచ్చు । ఈవేళను రాడేమోయనుచు । బెదురుతు అక్కడికివచ్చెను కుశుడు । దరినున్న మునికాంతలనడుగా । జెప్పిరిశత్రుఘ్నుని విధమంతా । అమ్మానీవు హడలనేటికే । యిక్కడలవుని యిప్పుడెతెస్తు । తల్లినీవు శోకింపగానేల । తమ్ముడులవుని క్షణమునదెత్తు । తెచ్చి నీయెదుటను నిలుపకయున్న । నచ్యుతులకు నేనుపుత్రుడకాను । ఆనాడు హనమంతుడిచ్చినాఆనవాలు । యంగుళీయం నాకీయవమ్మా । శస్త్రాయుధంబులు జానకిదేవి । దీవించి యియ్యవే అమ్మరోయనెను । ఆపలుకులువిని జానకీదేవి । అప్పుడుబాలున కిట్లనిబలికె । వలదువలదు నీవెళ్ళగవలదు । నిన్నంపినేను నిలువగలేను । యెక్కడ బాలుడు యప్పుడేపోయె । యయోధ్యా నీవేమెరుగుదువు । నిన్ను చూచితే నిలవనివ్వరు । చంపకవిడువరు శత్రువులంతా । యట్లనబోకుయమ్మరోనీవు । యతివేగమున తోడుకవచ్చెద । తిరిగి యింటికి రానివ్వరుతండ్రి । బలపరాక్రముగల బలవంతులువారు । పసిబాలుడు నీవేమెరుగుదువు । బట్టిద్రుంతురు నిమిషములోను । సాహసులనగా దశరధసుతులు । తమ్ముణ్ని చంపుట చూస్తివిగాదా । దయాశాలులుగా రెవరయినా । నిన్నుజంపక విడువరుతండ్రి । అమ్మాఅడలక యుండవే నీవు । ఇక్కడ కతివేగముగా వచ్చెదనమ్మా । యెన్నివిధముల జెప్పినాగాని । పట్టినపట్టు వదలవు తనయా । శస్త్రాయుధములు జానకిదేవి । దీవించి

యిచ్చెను బాలునికపుడు । తల్లికి మ్రొక్కెను తనయుండపుడు । పాదములపైనున్న బాలునియెత్తి । కౌగలించుకు బానూహడలె । అనాడురాములు నడపులకేగుతు । తల్లికి మ్రొక్కిరి తగువినయమున । అడుగులపైనున్న తన తనయునెత్తి । హడలదొడగెను కౌసల్యయపుడు । యయోధ్యలోపల నందరాదరించె । ఇక్కడయెవ్వరు తనకనిబలికె । బాలునక్కడకంపి యిక్కడ । తనకెవ్వరు ఉన్నారనెను । మునులు మునికాంతలు మృగములెతోడు । హడలకబంపు మమ్మానన్ను । పులులుగలవు గోరాటపుయడవిని । పదిలముగ ఘోరీ నాతండ్రి । రథం వెంబడి జాడచూచుకొని । జాడలనడవర తనయుడ యనెను । అక్కడ సాకేతపురి యెట్టిదియనను । అడుగుతు వెళ్ళర తనయుడనీవు । మనసున ధైర్యముజెందినా జానకి । భూమిదేవివో యాకాశంబా । పుత్రుడుసుమ్మీ మీకందరికి । జయమునీక నీజానకప్పుడు । దీవించి బాణంబులుయిచ్చె । తల్లియస్త్రోదీవనలు పొందుచు । యక్కడకదలెను బాలుండపుడు । బాటసారుల దారీయడుగుతు । రథజాడల వెంబడి నడచుచు । తమ్ముని కన్నుల జూతునుయంచు । యడయడ బలుకుతు మతిదలచుచును । చనినడచెను దేవతాగృహంబులకు । ఇదిసాకేతపుర మిచ్చట లవుని యే విధముననే పొందుదునయ్యో । అంతలోనే నొక యంగనవచ్చి । ఆపురిలోపల చిత్రకాంతలు । అయోధ్యలోపల యాడువారందరు । చుట్టూచేరి కుశుణ్ణి జూచిరి । బాలుడు యితడిదో అతడినిబోలు । తేజముచూచితే రాజువలె యుండె । యెంతచక్కనివాడె కొమ్మా । సీతా సుతుండితడౌనోయమ్మా । జానకిసుతుడు యితడైతేను । జలముపోసే బాలుడు యెవరు । యనిపలుకుచు యతివలందరు । మూకలుగూడుతు జూచిరివారు । యేదేశమురబాలుడనీది । ఎవ్వూరునుంచిక్కడి కొచ్చితివి । యెవరిబాలుడవు యేలవస్తివి । కార్యములేమిటి జెప్పరయనిరి । అయోధ్యదశరథ రాఘవుల । యశ్వమేధము జూడగావస్తి । యశ్వముబట్టిన బాలునిబట్టి । నయోధ్యకు తోడుకవచ్చెరు । బాలుడిజాడలు జూచుటకిపుడు । పరుగునవచ్చితి నేననిబలికె । అల్లదుగో జూడుమి బాలుండు । యభిషేకపుజలములు నిలిపేరు । ఆబాలుడు నీవు యేమౌదువుగా । యిరువురొక్క పోలికనున్నారు । యన్నదమ్ములు యపుడుమేమూ । అదరింపవలె మీరందరును । మీతల్లిదండ్రులు యెచటనుండిరి । బాలుడొంటిగ వస్తివియేమి । తమ్ముని జూపించిన తరువాత । మావృత్తాంతంబు జెప్పెదమీకు । యదుగోమంథర బిందెలుముంచెను । వేగంబుగనూ వెళ్లరతండ్రీ । పరుగునబాలుడు వెళ్లగజూచి । వలవలకన్నీ రోడ్చిరివారూ । అణిముత్యములు రాలినయట్లు । కనులజలములు గారుతుండగనే । బిందెయెత్తి మోకాటినుంచిన సమయమందు । బిందెత్తెదనని జేరవెళ్లెనూ । యాదరించవలె యమ్మరోమమ్మ । మేమేరవికులమందున బుట్టితిమా । మాదశరథ కోడలు పతివ్రతయైనా । కౌసల్య వ్రతములు నిజమేయైన ।

మాజానకికడు పతివ్రతయైన । సంగతి సముద్రమొప్పగదాటి । నాకపి మీటిన యుంగర
మైనా । నన్ను జేరియే తెంచుచుయందున । బంధమునున్న బాలుడులేచు । యనినంగు
శ్యంబు యందులోవిడిచి । బిందెయెత్తి మంధరకపుడు । గిరులుమీద పడ్డభంగిని ।
మొయ్యలేక తడబడెనప్పుడు । సింహాద్వారము కడకేతెంచి । తిట్టుకొనుచు చను దెంచెను
తాను । దుష్టపుజీవము గష్టపుజంతువా । పట్టుమని యుదకం పైబడపోసె । నంగుళ్య
యుదకంబు నతనిపయ్యి సోక । హాయని శ్రీయని నతడేలేచే । అంగుళ్యమందుకొని వేల
ధరించుచు । నాల్గుదిక్కులు జూచెనురాజు । తన్ను చేరినా దానవనాలిని । కరచరణంబులు
గొబ్బునద్రుంచె । చుప్పనాతిని చీరినట్టుగా । చీరినాడు మంధరనప్పుడు । బలిబలి మంధర
బలిమాపురికీ । సురులుమంత్రులు ప్రధానులును । జూచుచువుండిరి చోద్యంబుగాను ।
ఆడదానినే చంపితినియనుచు । వంశాచారం తప్పకుండగను । నిలిపితీననుకొండి మీరనెను ।
అన్నదగ్గరకు తానేతెంచే । తలవంచుకు కన్నీరుతెచ్చె । ఆవుకోసంబు లేగబంధము ।
యాతెరవాయెను యన్నరో బ్రతుకు । అమ్మని కారడవిలో విడిచి । వొంటిగవస్తివ
అన్నరోయనెను । తల్లిని యాకారడవిలో విడిచి । వొంటిగవుంచి రాలేదనుచు । అక్కడ
మునులు ఋషులు వుండిరి । మునికాంతల కప్పగించితిని । ప్రాణవల్లభుడయిన
శ్రీరాఘవుడు । సతికారడవుల చంపబంపెను । పతిబాసిన దుఃఖములువిడిచి । మనల
జూచుకొని మరిచెను అమ్మ । అన్నా యిప్పుడు అమ్మను వొంటిగవుంచి । యిక్కడ
యుండుట యుచితముగాదు । అమ్మవొంటిగా యడవులలోపల । యెట్లహడలుతు వున్నదో
యనెను । హయము విప్పుకు నతివేగమునా । మనయమ్మకడకు బోదామని పలికె ।
హయముశాలకూ ఏగుతెంచెను । తొల్లిటి యశ్వం గురుతుగా జూసె । నక్కడ
లేదాయెన్ను ఆయశ్వం । అక్కడక్కడా తిరుగుతుబాలలు । యశ్వంబును వెదుకు
చుండిరీ । యన్నరో యిక్కడ వున్నదియశ్వం । యతివేగంబున రమ్మనిపిలిచె । తోరణ
స్తంభంపై తరువెక్కె । అశ్వంవిప్పిబాలుడువిగెను । లేడాయీవూరను లేడారాజు । రాడా
మాతో యుద్ధంబులకు । సాటిలేనివాడా యితడూ । సేనలేకతా రాడాయనిరీ । చాలలేకతా
రాడాయితడూ । న్యాయంలేకారాడా యనిరీ । వాదముకైతె మేమున్నారము । రమ్మనుమా
తోయుద్ధముకు । రాజయితే యుద్దానికి రావలెగానీ । మూలనేదాగున్నాడనిరీ । వారూపతిలేని
సతివందంబుగను । దాగియుండుటకు కారణ మేమీ । మంధరచచ్చినమరివార్తలును ।
జెప్పుమనిరీశత్రుఘ్నునితో । దినవారంబులు చేసుకొమ్మనీ । జేప్పమనిరీ వొప్పుగరాముడికి ।
ఘుఘుఘుఘుఘుంటారవములు । కనకంపుగంటలు ఘల్లనిమ్రోయా । యశ్వమున్న
వొకచోటనునిలిపి । అయోధ్యంతా చూచిరివారు । ప్రాసాదంబులు పెక్కుమద్దంబులూ ।
బద్దలుకొట్టిరి బాలులుతమరూ । అందమైనమణీరత్నంబులు కొన్ని । నక్కడక్కడను

పొరవైచి । కయికనగరుకేతెంచి గర్రిక్కునా । మేడలపైని ఆడిరివారు । సకలవిధంబుల సందడిచేయుచు । కేకలువేయుచు ఆడుతువుంటే । పట్నములోపలి ప్రజలందరును । అతి యాశ్చర్యంబున చూచుచువుండ్రి । నగరిలోపల స్త్రీలందరును । నిర్ఘాంతపడి నిలుచుండిరిగా । మునికాంతల బాలులువీరనుచు । మాట్లాడితె శపింతురనుచు । వీరులు శూరులు బలవంతులంటా । పూరికెజూచుచు ఉండిరివారు । అతివేగంబున పోవలెననుచు । యెప్పటి తమ నిజపల్లెకు జనిరి । జానకిసుతులు అదుగోయనుచు । మునికాంతలుజెప్పిరి సీతమ్మకును । అమ్మలార తనకంటిభాగ్యమా । తనయుతోడగతి గలుగునతనకూ । వొంటిగబాలుడు వచ్చెననుచును । యెదురుగ వచ్చెను యశ్వముతోడుకు । ఆడిబాలలు యిద్దరువచ్చిరి । తల్లిజేరి ఈతనయులు మ్రొక్కిరి । యెల్లఋషులు కాంతలు దీవించా । వచ్చిరి వనములకు విచ్చలవిడిగను । మచ్చికకడు హెచ్చరికలుగును । యెదురుకయ్యమునకు యే తెంచిరిగా । మగుడియుద్ధంబుకిమళ్ళిరివారు । యెప్పటికదళీ వృక్షంబుల గట్టిరి । మంథరచచ్చిన మరివార్తలను । జెప్పిరిసేనలు శత్రుఘ్నుడికి । ఆపలుకులువిని హుంకారంబున । వచ్చెనుశత్రుఘ్నుడు వాదముకు । ఆజాహ్నవీతీరమందునా । యన్నాతమ్ముడు వొకజట్టయిరీ । పంచశరంబులు బహుశంఖంబులు । దేవదత్తములు ఘుమ్మనిమ్రోయా । యసురులగుండెలు యవిశటురావా । శశిముఖులు యుద్ధంబునకు జనిరి । కోరిక యిప్పుడు ఘోరయుద్ధము । చింతించకను చేసిరివారు । లవకుమారుని లావణ్యముచే । చేకొనినపుడా చాపముద్రుంచె । జానకిపుత్రుడు జయవీరుండు । దిక్కులేక దివాకరు ప్రార్థించె । ఉదయ భాస్కరా సకలగుణాకర । సహస్ర నమస్కారంబుల బలికె । మెచ్చిప్రభాకరు డిచ్చిన వెనుకా । యచ్చుతుని పుత్రుడు నందరినేసే । కాలాగ్ని మిడతల చందంబునా । లవరాజు చేతను గూలిరివారు । శత్రుఘ్నుడు లవుని చేతను । త్రుళ్లెను జగములు తల్లడమందె । మూకిమామిడి చందంబునను । గిరివలెగూలెను శత్రుఘ్నుడు । శౌర్యశాలి శత్రుఘ్నుండు । గూలెనని గోవింద గోవిందాయనిరి । ఆప్రాంతంబున ఆడేటిబాలులు । గోవింద గంతులు వేసిరివారు । అప్పుడు ఫణిహార్లు తమపురికేగి । జూచితెపార్రియము లేదుగాని । జేసే కయ్యము జెప్పగలేము । సూర్యవంశా రాజులవలెను । జూడగ మీవలె యున్నారు । మమ్ములబోలే వాడెవరని । మండుచులేచెను భరతుండపుడు । పోయెద రణభూమికి నన్నంపరే । పోయెద యింద్రాదుల తోడైనా చొచ్చెద యమపురి నెంతదైనను । తెచ్చెద నినుజుని తురంగములతోను । భరతుడు పంకజమూర్తిసుతులపయి । పదికోట్ల రణభేర్లను వేయించె । దానినిగాంచి సైన్యమపుడు । గారలుబూరలు టమటమ్మలను । ధవళశంకులు తాళవజోళ్లు । వెండిరథంబు కంచుయాటెలు । వెండాయుధంబులు ఖమిడికత్తులు । కురుచ ఈటెలు గొప్పకత్తులు । బాకుల్ బెత్తులు బల్లెంబులును । నాగస్వరంబులు చిరితాళములు ।

తీరైనవినది టెక్కెంబులును । ఈట్లుతుపాకులు వెల్లగొడుగులు । వింజామరలు విసరగ నప్పుడు । రథమెక్కెను భరతుడు వేగంబునా । పదికోట్ల రాణువతో గదలుదురు । వాన రంబులు సేనలుగూర్చుకు । వచ్చెను భరతుడు వాదంబునకు । యల్లంతటవచ్చె భరతుని జూచి । యన్నకు తమ్ముడు యిటులనిబలికె । అన్నరో ఆవచ్చేవారెవ్వరు । యతడెర భరతుండనగాను । యన్ననువదినను యడవులకంపి । యెన్నగ రాజ్యం బేలినవాడు । యితడే భరతుడనగాను । సతివరమడిగి పతిని జంపించి । సుతుల నడవికంపెనుకయికా । కయికసుతుడితడేరా యనెను । నంది గ్రామములో వున్నచందము । పావాలూ తోడుక్కొకుండాను । పావాలూ గుత్తకొన్నట్టి । ప్రతాపమూర్తి యితడౌనోరి । ఆపలుకులువిని భరతుండప్పుడు । యతివుగ్రుడై యిట్టని పలికె । యేమిరా బాలుడా యితిహాసములు । ఎగ్గులేక వాక్యంబులెన్నేవు । యేమేమి వాక్యంబు లెన్నేవో । యద్భుతంబుగ తెలుపర యిందరిలో । గర్భిణీ స్త్రీయని కటకటమనకా । వధియించ వనములకంపితిమా । సతి వరమడిగి పతిచంపించి । సుతులనడవికే పంపించామ । మాయన్నను వదినను యడవికి బంపి । ఎన్నికతో రాజ్యంబు నేలితిమా । పావాలు తొడుక్కొకుండా । పావాలు గుత్తాగొన్నామా । తల్లివరమడిగి తండ్రిజంపిన । అదేతగుననుచు రాజ్యమేలితిమా । యెగ్గులైన పనులను యేమిచేసితిమో । దేటపఱచ తెలుపర యిందరిలో । యనవిని కర్ణకఠోరం పలుకులు । విన భరతుని కతివేడ్కయిదోచె । పొలుపుగ విప్రుని పోటులకంటె । లేశ మగు కప్పలకాటుకథలనూ । సిగ్గులేక వాక్యము లాడితివీ । సిగ్గులేక మేముచేసిననేరము । యెగ్గులెంచకా తెలియరనీవు । నీవంటి వాడిక్కడిక్కడా । మిక్కిలి గాంభీర్యముతోను । యెక్కువ జంకారములతోను । యెక్కువైన పలుకులు పలికాడు । గూలినాడు యటుజూడ మని పలికె । పద్దచందము జూడుమని బలికె । పద్దతమ్ముడిని పొలిటికిపోయి । మూర్ఛిల్లెను భరతుండప్పుడు । కొంతమూర్ఛ కడుఅంతట । తెలిసిశోకించి వాపోవ దొడగె । లాగులనడికట్లు యటువిడిచి । యించుకూలితివా తమ్ముడ । కార్యక్షత్రియా ధర్మంవిడిచి । యించుకూలితివా తమ్ముడ । ఓరదీసిన కత్తులుయటువిడిచి । యించుకూలితివా తమ్ముడా । అన్నా మాకోసము యజ్ఞంజేసెనా । మరపురాదు తమ్ముడాయనెను । మనతల్లికయికమ్మ మన్నింపచేసెను । మరపురాదురా తమ్ముడా యనెను । లవణాసురుని కొట్టినశౌర్యము । యెక్కడికి పోయెర తమ్ముడానీకు । యిటువంటి బాలులచే గూలుటకు । యిట్లురాసెనా ఈశ్వరుడనెను । సేనలురాణువ లేకపోయిరా । నీవేకూలితివా తమ్ముడా । అనుజుడనిను వంటిగ బంపినందుకు । అనుభవించక తీరదుఅనెను । అని పరిపరివిధముల శోకింపగా । పకపకనవ్విరి బాలలుతమరు । యుద్ధరంగమున కూలినవారికి । యటువలె శోకింతుర యనిరి ; యిందులకేమి యుపాయంబనెను । పన్నీరుతరవుల తెప్పించి । పవ

శించబెట్టెను శత్రుఘ్నుని । ఆయుధంబులు చేతబట్టుకు । వచ్చెను భరతుడు వాదంబునకు । అరవయికోట్ల యశ్వంబులను । యిప్పించెద మాఅశ్వమునిడువు । యిప్పించే వాడెవడు రావోరీ । హయము యెవరికి పాలిచ్చునురా । గాబులనీళ్ళకు పట్టించెదవా । కాకున్న మీతల్లిగనర । తల్లులాతలపా నీవెవడపురా । తగదురబాలుడ నీకనిపలికె । కడుపతివ్రతలు మీతల్లురనగ । తలపనెవ్వరీ తరమౌనోరి । సతివరములచేత పతిజచ్చెను । పతిజంపిన పతివ్రత తనయుడవు । భరతుడనగ కడుప్రలాపశాలి । చిన్నలుగొప్పలు లేవగననెను । చిన్నలు చేతులు గొప్పహేరికాళ్ళు । పట్టుకోవలసిన వాడవునీవు । డీకొనిబాలుకు దిక్కులుచూచిరి । చనిభరతుడు వారలకిటులనెను । వోరీమీరు వరుసపిన్నలు । బాలలుతొందర యెందుకురా । హయమువిడిచి మాసాకేతపురంబుకి । యేతెంచండి మాయాగముచూడ । కమ్మనినెయ్యి కందిపప్పులు । యారగింతురు బాలురరండి । ఆపలుకులువిని యాబాలలు । చిరునవ్వునవ్వుతు యిట్లనిరీ । మాహారాజశ్రీ భూమండలాధిపతియె । పుండరీకాక్షుండు యజ్ఞంబుచేసె । దధిఘృత మధు సూపంబులతోను । భుజియించగలిగెను మీకనెను । పేరిననెయ్యి పెసరపప్పులు । భుజియించకలిగెను మీకనియెను । దంతపు చందుగులు శాళ్ళపుజోళ్లు । ధరియించగలిగెను మీకనియెను । ధనముపెట్టెలు తగువస్తువులు । సందడితిరుగుతు వుందురుమీరు । మీరన్నా మామనవి వింటెను । మీవాక్యములు చెల్లించితేను । అయ్యోధ్యేలా గలుగుమీకు । అన్ని మీవయి వుండునుయనిరీ । అన్నయాలినీ అడవులకంపి అతిభోగమున వుండిరిమీరు । జున్నులు వెన్నలు పాయసంబులు । పాలుమీగడలు భక్షింపుచును । అరమరలేని యన్ని సకలములు । యేకహంసకల వారలుమీరు । నొక్కమాట కలవారామీరు । ఆపలుకులవిని భరతుడప్పుడు । యతియుగ్రుడై యిట్లనిపనికె । యింతసేపు తడవాయెకయ్యము । పట్టరబాలుడ బాణంబనెను । యెక్కుపెట్టి బాణంబులుతొడిగి । చక్రధరుడీ తనయులపై వేసె । తొడిగిన బాణము విడువనుమళ్ళి । దలచుకొండి మీయిష్టదైవంబులను । దైవాలను దలచపనియేమి । దైవాలకు పుత్రులంమేము । సమతుల్యులమై వుండగను । దైవము లడ్డం వస్తురాయోరీ । వోహోహో వనదేవతలార । వొప్పుగనిలువవి బలిమాయెదుట । మట్టియుంటలు బాణంబులాయెను । మరిమరిబాలులు తమరేవేసే । ముందర సేనలు అడ్డంబుతోను । అంత కుశుడప్పుడువేసే । గుప్పించిన ముందర భరతుడువెయ్యగను । అందరిలా లవుడప్పుడు వేసే । గుప్పించిన భరతుడు మూర్ఛిల్లె । మూకమామిడి చందంబునను । మూర్ఛిల్లెను కడుచమటలుబట్టి । బాహుపరాక్రమ భరతుడు గూలెనని । గోవిందా గోవిందా యనిరి । భరతుడు పడగా పకపకనవ్వుతూ । అన్నకుతమ్ముడు యిట్లని పలికె । యిక యిరువురె యున్నారయోధ్యలో । రామలక్ష్మణులు వారలుయనిరి । ఆకట ప్రాకటములను జేయుచును । రఘుకుల శరముల రంజిలగొట్టి । యిట్టివిధంబున పెక్కు

సేనల । సృక్కించెను కుశుడతి సంభ్రమున । యున్న సేనలు మూకలుపోయి । విన్న వించిరి రాజుకీలాము । యేమని జెప్పుదుమయ్యా వారు । బాలలంటే బాలలుగారయ్యా । పదునాలుగు భువనములలోను బాలలవంటి శూరులులేరు । యక్షకిన్నర గంధర్వులకైన । సిద్ధసాధ్య కింపురుషులకయినా । యింద్రచంద్ర మహేంద్రులయిన । యిట్టి పరాక్రమము చూడగలేమ । మాయబలముతో మంత్రబలముతో । మందులుకలవో తెలియదు మనకు । నరులుకారు వానరులుకారు । సురులుకారు । యసురులుగారు చూచితెచిన్న బాలలుగాని । చేసేకయ్యం చేప్పగలేము । అతిసాహసులు బాలులిరువురు । కయ్యంచేసి భరతుని కూల వేసిరి । వినిమూర్ఛిల్లి శ్రీరాఘవులు । కోంతసేపటికి తెలిసిట్లనెను । శరములశంకర మహి మోగాని । తరచుగదానవ మాయయోగాని । భరతశత్రుఘ్నుల కూల్చినవారు । పరాక్రమ శాలులు వారనిబలికె । సూర్యవంశ రాజులవలెను । జూడగ మీవలెను యున్నారూ । మమ్ములబొలిన వారింకెవరో । వెళ్ళరసౌమిత్రి వాదముకి । ఆపలుకులువిని శ్రీలక్ష్మణుండు । వారికిమ్రొక్కి లానిట్లుబలికె । పిచ్చికపిల్లపై బ్రహ్మాస్త్రములా । పసిబాలలతో కయ్యం బేలా । యెరుగనిబాలలు తెలియశౌర్యము । యేందుకురాఘవ మనకనిబలికె । పిచ్చికలు పైచంద్రాయుధము । శౌర్యము నోపగ యేలనిమనకు । యాపలుకులువిని శ్రీరాఘవులు । యతివుగ్రంబున యిట్లనిబలికె । లాబోయి సంహరించెదను । యయోధ్యలో యుండర నీవనెను । బాలుల జంపుట బ్రహ్మయజ్ఞమా । వొంటిగ నేనే సంహరింతును । వేలురాణువా యెందుకు యనుచు । వొంటిగాను వెడలెను సౌమిత్రి । యారు కోట్లరాణువజతకూర్చి । తయినాతిగ బంపించెనువారిని । ముందర సౌమిత్రివెనుక సేవకులు । ఋషిపల్లెకు చనుదెంచిరివారు । యల్లంతట సౌమిత్రినిజూచి । యన్నకు తమ్ముడు యిట్టనిబలికె । యన్నరో ఆవచ్చే వారెవరు । యతడేరా సౌమిత్రనగాను । యన్నకు తప్పని తమ్ముడుయితడు । సత్యవాక్యములు దప్పనివాడు । యితడురాసౌమిత్రన గాను । అమ్మనునాడు యడవిలోవిడిచె । మనలనుగాచిన మన్మధుడితడా । శరణు జొత్తమాశ్రీలక్ష్మన్నకు । కయ్యముజేతమ యన్నరోయనెను శరణు లక్ష్మణచెంతకుజేరి । యశ్వంబునుపూరికె విడచెదమా । యటుమీదట కయ్యముజేతముగాని । పూరికెయశ్వము విడువగవలదు । శ్రీలక్ష్మన్నకు చేరిమ్రొక్కెదమా । వుచితముగ వూరుకోవలదు । నాలుగు పడికట్లు యటువిడిచి । వొరతీసిన కత్తులటువుంచి । సౌమిత్రినిచేర వచ్చిరివారు । భక్తితో ముమ్మారు ప్రదక్షిణంచేసి । పాదంబులపయి వొరిగేవారు । యడుగులపయి యన్నతమ్ముల నెత్తి । దీర్ఘాయువుగమ్మని దీవించి । కూరిమితో గూర్చుండబెట్టుకు । మాడపట్టు యాఘ్రా ణించుకొని మరికన్నుల జలములు తెచ్చి । సౌమిత్రి కన్నుజలముతోడ । సౌమిత్రికి పాదములుదడిసె । వరుసతో మమ్ములచూడవచ్చితిరా । వదినెను కొంపోవస్తిరామీరు ।

యేమిపనులకు యేతెంచితిరో । యెరిగించండి మాకనిపలికె । అపలుకులువిని శ్రీలక్ష్మణుడు। యతిదుఃఖంబున యిట్లనిపలికె । మమ్మగన్న మాతండ్రులార । వనములలోన దాగి యున్నార । అయోధ్యరాజ్యం మేమేలగను । అరణ్యంబుల వుంటిరమీరు । ఆభోగములు మేమనుభవించితె । యతికష్టంబులు బడితిరిమీరు । మమ్మగన్నా మాతండ్రులార । మిమ్మచూడ మాకుకన్నులులేవా । అయోధ్యరాజ్యం మీరేలగను । మిముజూడకన్నులు లేవయ్యమాకు । మిమ్మయడవులా పాలుచేసినా । పాపాత్ముండ నేనేసుమ్మి । యాకులు యలములు ననుటుతుసీతా । యతికష్టమున మిమ్మలపెంచె । పండ్లుఫలంబులు భక్షింపుతును ఈరీతివున్నారమీరు । వలదువలదు శ్రీరాముతో వాదము । గెలువలేరు సుమ్మిబాలలుమీరు । ఆయిదేళ్ళనాడు యతడయినా । కౌశికు యాగము కాచెను అతడు । నొకబాణముతో వాలినివేసె । సుగ్రీవునిగాచిన సుగుణుండు । యాతనితో బోరగయెవ్వరితరము । రాక్షసాంత కుడు రాముడుయనెను । రణరంగంబున నిలువగలేరు । యెందుకు హయము విడువం డనెను । వెరచియశ్వం విడుచుటకంటె । వెరవకప్రాణము విడుచుటమేలు । చస్తేహరిచే చావగవలెను । వుంటేయయోధ్య నేలగవలేను । పోతేహరిచేతిలోనె బోయెదము । స్వర్గ లోకంబులు మాకునుగలవు । యుంటే యయోధ్య పుచ్చుకొందుము । పూరికె యశ్వము విడువము యనిరి । అచ్యుతునకు మేము పుత్రులమైతె । అయోధ్యరాజ్యము మేమేలు దుము । యనితనయులుబలికిన బలుకులనువిని । లక్ష్మణుడు వీనులమూసె । యొౌదురు రామమూర్తికి పుత్రులు । ఆసత్యావతి దనయులుమీరు । అవుదురౌదురని శరణటువుంచి దీవించివారికి శరములుయిచ్చె । అయోద్యరాజ్యం మీరేలుదురు । సందేహములు లేవని పలికె । అందర్నికూలగ వేసినవెనుక । మమ్మలగూడ వెయ్యండనెమ । మిమ్మలగూల వేసిన వెనుకా । అశ్వంగట్టుకు పోరగనేలా । మిమ్మగూలవేసినా వెనుకా । రాములతో రణకయ్యమేలా । అయోధ్యేలా రాజ్యంబేలా । యెందుకు మాకిక యివి యన్నియును । సుతులచేతిలో స్వర్గముకలదని । జెప్పినమాటలు శాస్త్రంగలదు । అన్నవింటె మాకప కీర్తౌను । పూరిబాణంబున వెయ్యండనెను । అల్లంతట హరిసేనలుచూచి । అదురుతుబెదురు తుయిట్లని బలికె । శ్రీరాములు సేనలువచ్చారు । హరితోసందేహమ్ములు పన్నుదురు । అన్నతో నేరములు చెప్పుదురు । అవతలి కేగండని తాబలికె । తొడపయివున్నా బాలల్ని దీవించి । చక్కనిచెక్కిళ్లు ముద్దుల్ బెట్టి సరగునబాలల నావలికంపి । సేనకెదురుగ వచ్చెనుతాను । అంతటసేనలు వేగమేపోయి . యీలాగును నడికట్లు బిగియించి । వరదీసిన కత్తులుచేబట్టి । యెదురుకయ్యమునకు యేతెంచిరిగా । బాలలుబాణంబులు బట్టగను । సంతో షించెను సౌమిత్రిపుడు । మనసమ్మతమున । మనరాజ్యమ్మన । యిటువంటి బాలలుచూడ గలిగె । స్వర్గమునకు మమ్మలబంపి । తద్దయరాజ్యం యేలగగలరు । వీరశేఖరుని తన

శ్రీరాఘవులు । అతియాశ్చర్యంబున యద్భుతపడెను । సౌమిత్రేమి గూలుటేమి । సౌమిత్రయితే గూలినవెనుక । యుగములు జగములు నొక్కటికావా । సౌమిత్రేమి కూలడమేమి । సౌమిత్రయితే గూలినవెనుక । సూర్యచంద్రులు యెదురుగా నడచు । ఏడుసముద్రములు ఏకముగావా । ఎక్కడిమాటలు అనితాపలికె । అంతట ఋష్యశృంగుడువచ్చి । చింత బాపి శ్రీరాములకిటులనె । మనముండగ వారికి మరణములెక్కడ । వరుసగనివి మూర్ఛలు కాబోలు । వొంటిగ సహించగ లేకామిమ్ము । రణసహాయం రమ్మన్నారు । అంతటిమాటే నిజమనిబలికె । బోయెద్దరణభూమికి నన్నంపరే । పోయెద యింద్రాదులతోనయిన । జొచ్చెద యమపురి యెంతదయినాను । తెచ్చెద యనుజుల తురగముతోను । పోవోయి యంగదుడ నీవు । నీవుబోయి స్వర్గలోకమునకు । గరుత్మంతుని యతిశీఘ్రముగ । అలంకరించి దోడితెమ్మనెను । ఆపలుకులువిని యంగదుడప్పుడు । స్వర్గలోకము తానేతెంచి । హరియాజ్ఞాయెను అని తాబలికె । వడిగారెక్కలు విసరుకొనుచును । వచ్చెనుగరుడుడు వేగముగాను । మూపురంబునకు ముత్యాలుజుట్టిరి । హంసనైన అంబారులుగట్టిరి । పచ్చని రెక్కకు పట్టుగట్టిరి । మెచ్చగచప్పుడు రెక్కలూను । కాళ్ళకు కనకపు గొలుసులువేసిరి । నడుమున నవరత్నములు మెరయ । ముక్కుకు ముత్యంబులు స్థాపించి । మూడుకోట్ల దేవతలేతెంచిరి । అందమయిన హవుదావేయించి । కూర్చుండిరి కిన్నెరులందరును । గరుడఖేచర కిన్నెరవానరులు । కింపురుషాదులు నారదమునులు । రంభవూర్వసులు నాట్యమాడగా । మేనకాదులు మేళములుచాయ । నారదుడు వీణమీటగను । తుంబురులూగానము చేయగను । కిన్నరుల్ పాటలుపాడగను । గంధర్వులూ క్రమము తెలుపగను । కిలకిలకిలకిల చిలుకలుపలుక । హంసలు ధగధగ నడకసేయగా । మయూరంబులూ మాటలాడగా । మరాళంబులు మరుధ్వనిచేయ । యంజలిజేయుచు ఆటలాడుచు । ఘల్లుఘల్లుమని నృత్యం చేస్తు । యందరుతిన్నగ సవరించి । యలంకరించిరి ఆవాహనము । అయోధ్యకు తోడుకవచ్చిరి । దేవర యిదిగో తెస్తిమియనిరి । యాపలుకులువిని శ్రీరాఘవులూ । హనుమంతుని పిలిపించి వేగమునా । యంతఃపురమునకు వెళ్ళియపుడు । యచ్యుతులు పైనముయని జెప్పూ । యమ్మలకు యెరిగించివేగమే । శాంతకోటి జెప్పుముయని బలికే । యతి వేగంబున హనుమంతుడు । యంతఃపురంబుల లోపలకెళ్ళి । కౌసల్య పాదములకు మ్రొక్కి । కమలనాభులు పదముల బడెను । ఆపలుకులువిని కౌసల్యప్పుడు । రాముడేమి పైనంబేమి । యజ్ఞవేదికా యగ్నిహోత్రంబులు । విడిచి యెక్కడికి వెళ్లెదమనెను । మునిబాలురతో యుద్ధంబులకు । ముందుగశత్రుఘ్నుని పంపించెను । ఆవెనుకను భరతుని నంపెను । యావెనుక లక్ష్మణుడేగె । చేసినయుద్ధం జెప్పగలేము । భరతశత్రుఘ్నులు పడియున్నారు । లక్ష్మణుండు రామునిరమ్మనెను । యశ్వంలేని యాగమెట్టిదీ । యెందుకు

రాముడు వెళ్ళగవలసె । రణభూములకు రాముడెందుకు । రమ్మనిజెప్పుమి రామునియిటకు
ఆపలుకులవిని హనుమంతుండు । మిమ్ముతల్లులు రమ్మనిజెప్ప । పయినున్న సాలువదీసి
కొని । నడుముకుజుట్టి నారాయణుడు । పచ్చలుజెక్కిన పావాల్‌దొడగి । బంగారుబెత్తం
చేతబట్టుకు । యచ్యుతు లంతఃపురముకొచ్చి । కౌసల్యకు కైకకుమ్రొక్కిరి । సుమిత్రకు
మ్రొక్కిరి సూర్యనేత్రులు । యమ్మలార మమ్మతివేగంబున । సెలవిచ్చి పంపుమనిబలికె ।
వద్దువద్దు ఆయుద్ధభూమికి । వెళ్ళవద్దు రాఘవయనెను । యట్లాపలుకుట యపజయ
మమ్మ । సంతోషింపుచు బంపరెతల్లి । యపజయంబులూ గాకయిప్పుడు । జయమయి
యుండెనా రాఘవానీకు । యిరువురితమ్ముల కయ్యమున । కప్పగించితిమి అంతేచాలు ।
బ్రతికియుంటెను బహునాళ్ళకు । యరయగ సుఖములు పొందగవచ్చు । సౌమిత్రి సేనల
తోను శీఘ్రముగాను । రమ్మనిబంపు హయంవద్దు । అయోధ్యలోయుండుమి నీవుయనెను ।
యెంతమాట నీవంటివి తల్లి । యేమనవచ్చును యమ్మరోనిన్ను । లానడవిపాలుగా
తమ్మునిబంపి । యయోధ్య నాకెందుకనెను । శాంతకు మ్రొక్కిరి శ్రీరాఘవులూ ।
సెలవియ్యవే అక్కరోవేగ । యడుగులపయినున్న తమ్మునియెత్తి । దీర్ఘాయువు
గమ్మని దీవించె । ఆదిలక్ష్మి సీతనయులతోను । బదిలము రారానాతండ్రి । యను
జులు సేనలూ తురగముతోను । అయోధ్యకు రారా నాతండ్రి । సీతతోటి సింహాసన
మెక్కి । రాజ్యం బేలుమి రాఘవయనెను । ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘవుడు । నిర్ఘాంతంబున
లానిలుచుండె । తనలోనెతల వంచుకులాను । కొంతసేపు చింతించెనురాము । ఆలోచింపుతు
శ్రీరాఘవులూ । అపుడుశాంతకు యిటులనిపలికె । యెక్కడజానకి యెక్కడి తనయులే ।
యెక్కడమాటలే యక్కరోయనెను । సత్యవాక్యములు తనవేయౌను । తనయులనెత్తుకు
వత్తువుయనెను । అసత్యాదీవెనలుపొందెను । అంజలిమ్రొక్కెను సుందరధుడు । శ్రీరా
ములూ రథముయెక్కగను । జేజేయని జగములు పొగడే । శ్రీరాముల రథమూ నడవ
గను । జయపత్రికలూ యిచ్చినవారు । జయజయమని దేవతలంత । జయభేరివేయించిరి
యపుడు । సురదుందుభులూ ఘమ్మనిమ్రోయా । జేయనుచు వానరులు నడువగను ।
దడదడమని రీలుమ్రోయగా । వడివడిపువ్వుల వర్షం గురిసె । శుభశకునంబులు చూడ
గనప్పుడు । బాగాయెనని బలుకుతురామా । శ్రీ రామరాములని బట్టెబూరలు । సీతకుపతి
యని వేయించెభేరి । ఆరామారాములని బట్టె బూరలు । దశావతారుడని వేయించెభేరి ।
జనకుని అల్లుడని బట్టెబూరలూ । శత్రుసంహారులని వేయించెభేరి । కౌసల్యతనయులని
బట్టెబూరలు । కంససంహారులని వేయించెభేరి । కాకుస్థతిలకులని బట్టెబూరెలు । సుమిత్ర
తనయులని వేయించెభేరి । సూర్యవంశపురాజులని బట్టెబూరలు । శాంతకు తమ్ములని
వేయించెభేరి । సేనరక్షకులని బట్టెబూరలు । లంకసాధకులని వేయించెభేరి । వీరాధివీరు

లని బట్టెబూరలు । లక్ష్మణాగ్రజుడని వేయించెభేరి । అసురసంహారులని బట్టెబూరలు । సామంతుల గురువని వేయించెభేరి । అసురసంహారులని బట్టెబూరలు । భేరీనాదం వారు కొలవగా । బంట్లుబరాబరిచారులుచాయా । విచ్చుకత్తులు యీట్లుతుపాకులు । బాకుసోకుల్ బల్లెములను । తళతళమెరసెటి దండపుకత్తులు । ధగధగమెరసెడి పావకోళ్ళు । యింద్రులుచంద్రులు యిలకపులంతా । తగువాహనములు దగ్గరనడువా । ముందరమూడు కోట్ల రాణువకదలగా । వెనకాల వెయ్యికోట్ల రాణువకదలా । అసురసంహారుడు అంబుజనాభుడు । కళాపూర్ణమై వెడలెను యపుడు । కన్నులనిండు చూచెడివారు । కన్నులజలముల తెచ్చెటివారు । మళ్ళీ అయోధ్య చూతము అనుచు । తిరిగితిరిగి చూచిరిసేనలును । వచ్చిరివనముకు వేగముగాను । రథములుగజములు తురగంబులతో । యుద్ధంవేదికా కన్నులజూచి । చింతించిరి శ్రీరాఘువులపుడు । బడియున్న తమ్ములనుచూచి । మూర్ఛ అయిరి శ్రీరాఘవులూ । కొంతతడవుకు మూర్ఛ తెలుసుకు । గోవిందుడుశాహడలదొడంగె । అంబారిఅటుదిగి వేగమునా । బండమీద కూర్చుండెనురాము । కప్పినశాలువ ముసుగెట్టుకొని । వోపరియాయము శోకించెనురాము । అడవులలో పదునాల్గేండ్లు । ఆహారము నిద్ర లేకుండా । సతికి తనకు సేవల్చేయుచు । తనసతి నెడబాపి నట్టివాడు । యటువంటి సహోదరుడుకలడా । అతివకుతాను అంగరక్షగా । అనేక విధములు కాచినవాడు । యిటువంటిసహోదరుడుకలడ । పళ్ళుఫలములు తానారగించక । పట్టుకొచ్చి తమకిచ్చినవాడు । యిటువంటి సహోదరుడుకలడా । జానకినెడబాసి నట్లయితేచాలా । అతిదుఃఖమ్ములు పొందుతువుంటె । ధయిర్యస్థయిర్యములు జెప్పుతూను । తనతోటిజోడుకూడుండే । యిటువంటి సహోదరుడుకలడా । పద్మగంధిని యగ్నిలో తొక్కిస్తే । వలదని యెన్నివిధముల వాదించే । యింద్రజిత్తుని యిలపయిగూర్చి । రావణశక్తికివోర్చినవాడు । యిటువంటి సోదరుడుకలడా । భూసుతతోడుకు పుష్పకమెక్కి । చనుదెస్తిమి కడువేడుకగాను । తన వెనుకను ఛత్రంబట్టుకునీ । శత్రుఘ్నుడు కూడరాగాను । పట్నము గట్టినిద్రపోయెను । యిటువంటి సహోదరుడు కలడా । వలదు బాలలతో వాదముయనుచు । వాదించితివిర తమ్ముడనీవు । బలవంతముచే పంపినందుకు । బాగాయెనురా తమ్ముడాబ్రతుకు । యిటువంటి తమ్ములను విడిచి । యెట్లుగ నయోధ్య నేలుదునేను । యెందుకుమాకు రాజ్యంయనెను । సౌమిత్రిగూడా కూలినవెనుక । యశ్వంపట్టుకు పోరగనేలా । బాలురతోరణ కయ్యములేలా లక్ష్మణుడు గూలినవెనుక । యయోధ్యేలా రాజ్యంబేలా । యజ్ఞములేలా యాగములేలా । యెందుకుమాలిన యివియన్నియును । పోవోయియంగదుడా నీవుపోయి । సౌధాంతంబులను బాలుల హతమార్చుయినాను । హయమును దోడుకరమ్మనెను । యాపలుకుల విని యంగదుడప్పుడు । యంతట ఋషిపల్లెకు యేతెంచె । యెవడురయశ్వం బట్టినవాడు ।

యెంతవాడు రయశ్వంబట్టి । యశ్వంబట్టక కులదస్తున్నదా । మహరాజశ్వం విడువరయనెను యెవడుఁరయశ్వం విడిచెటివాడు । యెంతవాడుర హయమునువిడువా । హయమునువిడువా నీకులదస్తున్నదా । జెప్పుకోర నీరాజుతోపోయి । మర్కటచేష్టలు మానరనీవు । మారుబలుకక పోరాయనిరి । మాటాడక నేమళ్ళగాదురా । మాయశ్వంవిడువర యనెను । మీయశ్వంబును విడువమంటివి । మరిమరినీ పేరెవోరోజెప్పర । నాపేరే యంగదుడనిపలికె । యంగదుడంటె నీవేనటర । యంగములేని వాడవునీవు । యంగములేని వాడంగదుడంచు ॥ వింటిమిచాలా వివరికమీదా ॥ వినడమేవాని జూడగలేచు । జూడకలిగెనా నేటికిని ॥ హయముబట్టిన వేళయెట్టిదో యన్నరోవీని జూచితిమనెను । తండ్రినిజంపిన తామసమెరుగక । దాసుడవయికొలుచుచున్నావ । గర్భిణిస్త్రీయని కటకటమనకా । వధియించవవములకంపించి । యంగదుడానిను అంపకముచేసి । అయోధ్యయేలుతున్నాడ రాజా । చాలుర యింకసరసమునీతో । యింతేచాలూ యావలబోర । నాపలుకులువిని యంగదుడప్పుడు । హరికిమ్రొక్కి విన్నవించెను । తానువొప్పుగవిని తాశ్రీరాఘవులూ । యతి యాశ్చర్యంబున యద్భుతపడెను । పోవోయిసుగ్రీవానీవు । నీవుబోయి సౌధాంతంబులను । బాలలను హతమార్చయినాను । మనయశ్వమును దోడుకరమ్మి । ఆ పలుకులూవిని సుగ్రీవుండు । ఋషిపల్లెకు చనుదెంచెతాను । అల్లంతట హరితనయులజూచి । అశ్వంవిడవండని తాబలికె । గాలికితరువులు కదలినట్లుగ । దెల్పవ స్తివి నీవెవడవుర । ఇంద్రతనయుడనే సుగ్రీవుడను । పవనతనూభవుడు బంటురనీకు । సుగ్రీవుడంటే నీవేనటర । కిష్కింధపురి రాజవనీవు । అయోధ్యనేలుతున్నాడారాజు । యారాజునకు యీబంట్లకుకాక । చెల్లిందితర్లకెవ్వరికి చెల్లదు । మీరాజ్యానకు జెల్లెనుగాని । మారాజ్యాలకు మరిచెల్లదుర । సిగ్గుమాలి యేమనివచ్చితివి । లజ్జమాలి ఆవలికిపోర । ఆపలుకులూవిని సుగ్రీవుండు । హరికిమ్రొక్కివిన్నవించెను । మమ్మునుగాక మిమ్ములయెంతో । యెగ్గులైన వాక్యములాడెదరు । యేమేమి వాక్యము లన్నరో । తేటబఱచి తెలుపుమి యిదివరలో । యాలినిజంపియనుజులగూడి । రాజ్యంబేలుచున్నాడారాజు । కిష్కిందేలుతు వుంటివనీవు నీరాజుకునీకు చెల్లినది । యితర్లకెవరికి చెల్లదుయనిరీ । యాపలుకులువిని శ్రీరాఘవులు । అతి యాశ్చర్యమున అచ్భుతపడెను । పోవోయి విభీషణనీవు । పోయి సౌధాంతంబులను । బాలురను హతమార్చయినాను । అశ్వమును దోడితెమ్మనెను । అపలుకులువిని విభీషణుడప్పుడు ॥ హరికి మ్రొక్కుతునిట్లనిబలికె । యేమిపనులుకు యానతిచ్చితిరీ । హరికార్యంబులు జేతునుగాని జెప్పిననిదినే చేయగాను । బాలలకయి బారుగచనుదెంచ । విప్రబాలలకు వెరచెదవేమి । సాటివారుగనుక వెరచెదవా । సూర్యచంద్రరాజులు యున్నంతకాలము । మరణంబు లేకుండగనీకు । సెలపులేక చలనంబులేదని । దీర్ఘాయువుగ దీవించెదవెళ్ళు ॥

విధిలేకా విభీషణుడప్పుడు । ఋషిపల్లెకు చనుదెంచెనుతాను । యెవడురయశ్వం పట్టినవాడు । యెంతటివాడురా యశ్వంబట్ట । యశ్వంబట్ట నీకులదస్తున్నదా । విడువరయశ్వం వేగమేయనెను । యెవడుర అశ్వంవిడచేవాడు । యెంతవాడుర అశ్వంవిడువ కులదస్తున్నదా । జెప్పకోర నీదిక్కెక్కడగలదో । ప్రొద్దుకలప్పుడు బోవలెమాకు । యశ్వం విడుచుట లేదెప్పుడును । వోరీనీపేరెవరోజెప్పర । నాపేరే విభీషణుడనెను । విభీషణుడంటె నీవేనటరా । తెలుసుర నీశౌర్యములన్ని । లంకగుట్టు రాముకెరిగించి । ఆయువుజెప్పి యన్ననుజంపి । లంకరాజ్యమునకధికారయితివి । తెలుసురనీశౌర్యములన్ని । జెప్పగనేల నక్కరలేదు । లంకపట్నము యేలినవాడవు । రావణుతమ్ముడనీవేనటరా । రామునిచేత రావణునిజంపి । లంకయేలుతు వుంటివనీవు । తమ్మునిచే యాలినిజంపించి । అయోధ్యేలూ తున్నదరాజు । ఆరాజుకు ఈబంట్లకు చెల్లింది । యితరులకెవ్వరికి చెల్లదురా । మీరాజ్యాలకు చెల్లునుగాని । మారాజ్యాలకుమరిచెల్లదుర । అంతేచాలు యావలికిపోరా । తిన్నగపోరా తన్నులబడకా । అనిబాలలు యాడినమాటలకు । విభీషణుడు యిట్లనిపలికె । యాదిమూర్తి గనుక చెల్లునుగాని । అందరికి నటులేచెల్లునా । ఆదివిష్ణు అవతారమూర్తి । యనంత పద్మనాభుడు యతడు । దశావతారుడు స్వామిభూపాలుడు । దశరథరాజ కుమారుడురాముడు । అతనికిసాటెవ్వరు ఈలోకమునా । పేరువిన్న బ్రహ్మాండము వణకు । ఆదివిష్ణు యవతారమూర్తయితే । ఆదిలక్ష్మి యెందులకు వుండదనిరీ । వారిజాక్షు వక్షస్థలమందు । నావరలక్ష్మివున్నదనిపలికె । లక్ష్మినిగనుకా నీవు చూపకుందువా । నీదేబిరుదుగాదనిరపుడు । నాడులంకపట్నము గట్టుటకైన । రావణుతోడ కయ్యముజేసే యాయువుజెప్పి అన్ననుజంపి । యతిక్లేశంబులు బడితివినీవు । నేడయోధ్యపట్ణము గట్టించెదను । జూపించుర శ్రీలక్ష్మినియనిరి । లక్ష్మినిగనుక నీవుచూపకుంటివా । నీవువిభీషణుగాదనిరపుడు । పట్ణముగనుక గట్టకుంటెమాదేబిరుదుగాదనిరపుడు । యేదిరభూలోకమాతేదిర । యేదిరభూపుత్రిక సీతేదిరా । మమ్ములగన్నట్టిమాయమ్మ యేదిర । తారకకమల మందున తరుణేదిర । గొప్పకన్నుల పద్మనేత్రి యేదిర । సిరిముఖములగల సీతయేదిరా । యనగవిని కర్ణకఠోరపలుకులూ । వినివీనులకు విల్లయిదోచె । రథముల్‌గజములు తురగంబులను । మావటీలమూకలదోడుకొని పచ్చబెత్తం గిరగిరత్రిప్పి । పారజూచెను బాలలపయిని । రాక్షసమాయలు తెలియవుమనకు । రణరంగంబున నిలువగవలదు । వొత్తిగిలిపోయేటిబాలలు । తమరు యంతలో విభీషణుడేతెంచి । హరికిమ్రొక్కి విన్నవించెనుతాను । యాపలుకులనువిని రాఘవుడు । అతియాశ్చర్యమునయిట్లనిబలికే । పొలుపగువిప్రులపోటులకంటె । ఘనమగు కప్పలకాటేమేలూ । విప్రబాలలకు వెరచివస్తివి । విభీషణా నీశౌర్యముయేది । బాలలంటెను బాలలుకారు । హరబ్రహ్మదుల మించినవారు । సురలోకములాను సూర్యచంద్రులతో । బాలరూ

పమునుదాల్చిరీవారు । అందర సేనలబంపితిగాని । అందరి తమ్ములబంపితిగాని । యశ్వము తెచ్చినవారేలేరు । యెవరు ధైర్యం చెయ్యగలేరు । హనుమంతుని అంపుదమంటె । అనుజులయిన తనకెవరులేరు । హనుమంతునీ పిలిచితినయినా । చేకొనికార్యం చేసును గాని । క్షణమాత్రమైనా వుండగలేరు । శరములు శంకర మహిమోగానీ, తరచుగదానవ మాయయోగాని । యెట్టిబాలలో తెలియగరాదు । చెప్పగవింటే శక్యముగాదు । వీరులు శూరులు శౌర్యవంతుల్లు । గెల్వలేక పోతిరీమీరంతా । యికనెందరినంపుదు యిటుమీదా । సుమంత్రుడాబోయి రమ్మనెను । ఆపలుకులవిని సుమంత్రుడు । ఋషిపల్లెకుజనుదెంచెను తాను । అల్లంతట సుమంత్రునిజూచి । యన్నకుతమ్ముడు యిట్లనిబలికే । అన్నరో యా వచ్చేవారెవరు । యెవరోతెలియగ రాదనిబలికే । ఆలోచించేటి సమయమందున । గ్రక్కు నబాలల కడకేతెంచి । విడువువిడువు విడవండి అశ్వము । రామునితో రణకయ్యంబేలా । ఆమేటితోటిసాటెవరు । అజరుద్రాదులు గెల్వగలేరు । భీమపరాక్రమ రాముభార్గవ । రాముని గెలిచిన రణవిజయుండు । అశ్వము విడువమనుచు వచ్చితివి । నీవెవ్వడవుర సుమంతుతా బలికే । శ్రీరాములకు రథసారధిని । సుమంతుడు పేరనిబలికే । రథసారధివయి రామముగెల్వ శౌర్యంచూప వస్తివినీవు । రాక్షసాంతకా రామచంద్రుడు । రాయబారము బంపెననిన్ను । ఆపలుకులువిని బాలలు పలికెను । శౌర్యము ధైర్యము చూచెదర । సీతను అడవుల కంపిననాడు । రథమునుదోలిన వాడవునీవు । పాపకర్ముడ యమకింకరుడా । బట్టిద్రుంపక మాననునిన్ను । దగ్గిరనడుమని తరుముకురాగా । అన్నకుతమ్ముడు ఇట్లనిబలికె । నిమ్మ శస్తుడు నీతిమంతుడు । దూతనుద్రుంచుట ధర్మముగాదు । అన్నదమ్ములు ఆలోచించుకు । రమ్ము సుమంతూడ రమ్మనిపిలిచే । రాయభారము రాముడంపెనా । యేమనెనో యెరిగించరా అనిరి । ఆపలుకులవిని సుమంతూడు । అతివినయంబున యిట్లనిపలికే । కోరిన యశ్వంబులు నిచ్చెదరమ్ము । రత్నంబులు మణులూ యిచ్చెదము । యెన్నికోరినా యిచ్చెదగాని । యాగపుహయముని అడిగితిమిగాని । మున్నూరుగజములు మాకేల । మూడుకోట్ల రాణువు మాకేలా । విశ్వంవిడవక బోరాడినేను । తలలుద్రుంతునని రాముడు జెప్పె । తలలుద్రుంచుట తరమాతనకు । దైత్యులజంపుట తరమేకాని । జెప్ప వెఱచి విశ్వం విడుచుటకిప్పుడు । వనితాశిరోమణి తనయులముగాము । భూమిజవాణికి పుత్రుల మేము । బారదు మాశూరత్వంబనిరీ । తానైతే కయ్యంబునకు రావలెగాని । రాయభార ములు పంపడమేమి । గాజులూ తొడిగించుకొన్నట్లుగా । మూలనేల దాగున్నాడనిరీ । గాజులు తొడిగించుటకు మూలదాగితిమా । దశరథరాజ కుమారుడుగాడ । తమ్ములజంపుట ధైర్యంగాదు । సేనలజంపుట శౌర్యంగాదు । రాజుతొకయ్యము చేయవలెగాని । బంట్లతోడి కయ్యం చేయమంటు । బంట్లతోటి కయ్యం మాకేల । జెయ్యమనిరి బాలలూయపుడు ।

కయ్యమునకు రమ్మనుమయ్య । బిరుదు యేవిధంబున రాసితివో । ఆవిధంబుననే జెయ్య వలెను । బట్టగట్టి పోరాడిగెలిచితే । యిచ్చెదనంటివి అయోధ్యపురము । బడలికగలిగి పోరాడితిమి । ఊరక హయమును విడచుటలేదు । యెవరుగెలిచితే వారిది అయోధ్య । రమ్మనుమా మాతోకయ్యము । రణభిక్షమే మడిగితిమనుమి । ముమ్మాటికి రమ్మనిజెప్పు । యాపలుకులువిని సుమంతుడు । హరికిమ్రొక్కి విన్నవించెనుతాను । ఏమనిచెప్పుదునయ్య మీకు । ఆబాలలవంటి శూరులు జగమునలేరు । ఇంద్రులు చంద్రులు మహేంద్రులైనా । నిలిచి మాటలాడ లేరనెను। అవునుసుమంతుడ యౌనంటావ । అంతటిబాలురు అవుదురు వారు । యేలోకంబున యేదేశంబున । యిటువంటిబాలుర జూడగలేము । యిటువంటి తనయులు కలుగుటకునే । తల్లితండ్రులా తనయులఫలము । మనతురగంబును విడువ మంటేను । యేమనిరో యెరుగించుమి అనిరీ । యెన్నివిధంబుల జెప్పినగాని । యాగపు అశ్వం విడువముయనిరీ । యెవ్వరినంపిన కార్యములేదు । మిమ్మేకయ్యానికి రమ్మనిరీ । రాజుతోయుద్ధం చేయవలెగాని । బంట్లతోయుద్ధం మాకేలా । జెయ్యమనిరి యాబాలలు । తనుపలుకులవిని శ్రీరాఘవుడు । అనేకవిధముల ఆలోచించె । తమ్ములవిడిచి పోజాలకను । తనలోనే చింతించెనురాముడు । ధరణిపయితమ్ముని తొడపయివుంచుకు । అనేకవిధముల హడలెనురాము । యెన్నడు యెరిగుండలేదు । యెడబాసితివా తమ్ముడానన్ను । అప్పటికైనట్లయ్యేగాని । యిందుకేమి యుపాయమనెను । పన్నీరుబోసిన పట్టుపరుపులు । తలగడలు చాలదెప్పించి । తొడపైనున్నతమ్ముని యెత్తి । పవళించబెట్టెను సౌమిత్రిని । ఇరుగడల సేనలనేనిలిపి । వీవనలతో విసరగచేసి । పట్టుశాలువ ముసుగుబెట్టి । భరతునికడకు తామే తెంచి । ఆనాడు పదునాల్గేండ్లు । అరణ్యంబుల నేయుంటె । మిమువిడచి నేనిలువలేనని । పావాలూ బట్టుకవచ్చితివి । మాకంటెను మరినీమముగాను । అరణ్యవాసము జేసితివయ్య । మానోమంబులు స్మరియించితివి । ఇప్పుడుమమ్ము విడిచిపోతివా । యేమిసేతుర తమ్ముడా అనెను । కాకాసురుని కొట్టినశౌర్యము । యెక్కడబోయెరతమ్ముడ నీకు । పన్నీరుపరుపులు దెప్పించి పవళించబెట్టెను । భరతుణ్ణపుడుయిరుగడల సేనలనే నిలిపి । వీవనలతో విసరగ చేసి । పట్టుశాలువ ముసుకమరగబెట్టి । పైబడిశోకించెను శ్రీరాము కొంతసేపు । చింతించిన వెనుకా శత్రుఘ్నునికడకుయేతెంచె । ధరపయినకూలిన తమ్మునిచూచి । కన్నులజలములు గార్చుతుబలికె । కఠినమయిన యారాళ్ళనయిన। కడతేరితిరాతమ్ములుమీరు । పెక్కుపీనుగుల పెంటలలోపల । పవళించనాయెన తమ్ములబ్రతుకు। ఈయాగము నాకెందుకువచ్చెను। యింత వచ్చుట యెరుగకపోతి । శత్రుఘ్నుడంటె జగతిచాలును । అనుకొనిబంపితి తమ్ముడనిన్ను నీముఖముకళ కలిగున్నదిర । ముద్దులతమ్ముడ మాటాడవేమి । అశ్వమేధ యాగంబులు గావు । మిమ్ములయాగము చేసితినేను । మిమ్ము జంపినా పగలుతీర్చుటకు । తనప్రాణం

బులు విడిచెదననుచు । అనిపరిపరివిధముల శోకింపుచు । సేనచూచి యిట్లనిబలికె । పోయెద రణభూమికి నన్నంపరేజోరెద । యింద్రాదులు యెవరయిన జొచ్చెద । యమపురి యంతదయినను । తెచ్చెదననుజులతో తురంగములు । పిలువమనిరి గరుడుని అపుడు । వాహనమునకు లా రాననిబలికె । రెక్కలుకోతురొ ముక్కుగోతురో । కంఠంబునుమరిఖండింతురోయెమో । అతిసాహసులుబాలలనగను । యాపలుకులవిని శ్రీరాఘవుడు । అంగదుని పిలిచి యిటులనెను । కార్యంబులు చేకూరవుగనుక । గరుడుడుకూడారానని పలికే । హరివాహనముకు ఏమీకావశైను । గజవాహనము గ్రక్కునతెచ్చి । అలంకారము చేయుండనెను । భద్రగజమును దోడుకవచ్చి । నడుముకుపట్టి వేయించికుంభస్థలమున । కుంకుమబొట్టు పట్టెవర్ధనంబులు పొంకముతోను । బొడ్డునగంటలు పొలుపమరగను । యరుదుగంటలు అందముతోడు । గంగజలములా కడిగితుడిచిరీ । గరుడరెక్కములు తీరుగవేసె । మూపురమునకుముత్యాలగూర్చిరి । పాదంబులకు భమిడిగజ్జలుకట్టిరి । మెడకు చంద్రహారములు వేసిరిగా । పిక్కలును పిడికటలుగట్టిరీ । వక్కవైపు పట్టుపరుపులును । నవరత్నఖచితపు అంబారీ । నడుమధ్యంబున సవరించిరిగా । జరీపట్టుశాల్వలేవేసిరి । అలంకరించిన ఆవాహనము । అంబారియెక్కిరీ రాఘవులు । రణములుగజములు తురగంబులను । మావటీలు ముందరనడవగను । సేనలురాణువచేరికొలవగ । వచ్చెనురఘురాముడు వాదముకు । వచ్చిరివనంబుకు విచ్చలవిడిగను । మచ్చికకడు హెచ్చరికగాను । యెమరుకయ్యముకు యేతెంచిరిగ । మగుడియుద్ధంబుకు మళ్ళిరివారు । పంచశరంబులు దేవదత్తములు ఘుమ్మనిమ్రోయా । అసురుల గుండెలు అవిశేటటుల । శశిముఖులు కయ్యంబుకుజనిరి । కొంచక అప్పుడు ఘోరకయ్యము । చింతించక యెదరకాళ్ళపడి । లవకుమారు లావణ్యముచేయ । చేకొనిలవుడు చాపముబట్టె । జానకిపుత్రులు జయవీరులుగ । దిక్కులేకవారు ప్రార్థించె । యుదయభాస్కరా సకలగుణాకర । సహస్రనమస్కారంబులనిబాబలికే । మెచ్చిప్రభాకరుడిచ్చిన వెనుకా । అచ్యుతునిపుత్రులు అందరివేసె । తనయులురఘుపతి చేసెడికయ్యము । చూడగామానరు యింద్రులు చంద్రులు । దివినుండి చూతురు వేడుకలా । సురవరకిన్నర గరుడోరగులు । విమానంబులతో వచ్చిరివారు అల్లంతట శ్రీరాముని చూచి । అన్నకుతమ్ముడు యిటులనిపలికే । అన్నరో యావచ్చేవారెవరని । యాదిమూర్తిరాతమ్ముడ అనెను । తల్లిదండ్రులూదైవస్వరూపులు । తప్పనాడుటా ధర్మంకాదు । అరణ్యంబులో అమ్మనినాడు । జంపిరమ్మనిన వాడేకాడా । అలవిగాని బ్రహ్మాండమువంటి । అగ్నిలో త్రొక్కించలేదా । నేడు చక్రధరునికి మ్రొక్కగవద్దు । హతమార్చిమరి విడువగవలెను । అనియీవిధమున ఆలోచించిరిగా । అక్కడకొచ్చిరి శ్రీరాఘవులు । పెక్కుపీనుగల పెంటలోపల । చక్కని నందనులను పొడగనెను । చక్కనిపాపల

తప్పకచూచి । దుఃఖించెను తనచిత్తమునందు । పౌలుపులు రాముడు పుత్రమోహము । అతి మోహంబున జూచెనుతాను । అయోధ్యరాఘవులును చూచితివా । యితడేరా తమ్ముడ యనిపలికె । చెట్టుచాటుననుండి వాలిని జంపినవాడు । సేనలచే వారధిగట్టినవాడు । యితడేరా । శ్రీరాఘవులనగా । యితడేనా శ్రీరాములు అనెను । ఆయువుతెలుసుకు జంపినవాడు । ఆలిని అడవులకంపినవాడు । శివునివిల్లు విఱచి పెండ్లాడినాడు । సీతనుచెరలో యుంచినవాడు । తమ్మునిచే ఆలిని చంపబంపినాడు । ఇతడేరా శ్రీరాఘవులనెను । ఆ పలుకులువిని శ్రీరాఘవుడు । అతి యాశ్చర్యమున అమృతపడెను । పూసినబూరుగ చందబునను । యేపాఱగపుత్రులగనిపలికే వోరీచూడమీరు వనరుగపిల్లలు । బాలులార యింతపగయెందుకుర । ఈబుద్ధులు ఈముద్దుమాటలు । ఎవ్వరునేర్పిరి యీ కానలలో । ఈముద్దులు ఈముద్దుమాటలు । ముందర బెట్టిన ఉగ్గుల్మాకు । ఈశౌర్యపు బ్రతుకులు యెవ్వరునేర్పిరి । యెక్కడనేర్చితి రివ్వనిఅనెను । మమ్ముబోలెటి వారము మేము । యెన్నగయెవరని అడగనేలా । వన్నెలుభాషలు చక్కదనంబుల్ । ఎక్కడ వచ్చెరబాలలుమీకు । వన్నెలుభాషలు చక్కదనంబులు । మావంశంబున కలవనిబలికె । యేవంశంబుర బాలుడమీది । యేమిటి జాతముజెప్పురయనెను । కులగోత్రంబులు రూఢిగ నామము । వివరించితె వియ్యమందేవా । కయ్యముజెయ్యగవచ్చినాడవు । ఎందుకుమాకుల గోత్రంబులునీకు । అయినాజెప్పెదవినుమీరాజా । అర్కవంశము మాదనిపలికె । ఆదిలక్ష్మి పుత్రులముమేము । అయోధ్యకులజుల మనిపలికే । అస్త్రశస్త్రబహు విద్యల్మీకు । యెవ్వరునేర్పిరి ఈ అడవులలో కులగురువు వసిష్ఠుడనగ । యెవ్వరు జెప్పెను కారణమేమి । వసిష్టాదులు మీకెరిగించితె । వాల్మీకులూ మాకెరిగించినారు । పువ్వులబంతుల బోలెటిమేను । వెర్రితండ్రి వివరించెదవినుమా । అనుకూలపు శతృత్వమెందుకు । మీపైయస్త్రం వెయ్యగనాకు । దోచదుచిత్తము కరుగదుజిహ్వ పన్నుగమీరటు పారిపోతె । మిమ్ముతరిమి పట్టక నేనిలుతు । పారిపోవుటకు బలవంతమా । చేకొనికార్యము చెయ్యగవలెను । వినునీమాటలు చాలుపొమ్మన । అయిదింటను చక్రధనువుదాల్చె । యెవ్వడు అశ్వం బట్టినవాడు । యెంతవాడురా హయమునుబట్ట । హయమునుబట్ట నీకుబలమున్నదా । విడువరహయమువేగము అనెను । యెవడుర హయము విప్పేవాడు । యెంతవాడు కావలె విప్పుటకు । ప్రొద్దుపోయి మేమిచ్చటనుంటె । అంగలార్చును అడవినిఅమ్మ । వూరికె యశ్వంవిడుతుమానీకు । విడువము యుద్ధము గాకుండా । శివుడుజెప్పిన విడువము మేము । జెప్పకోర నీయబ్బతోపోయి । జపములుతపములు చేయుటగాదు । క్షత్రియధర్మము యిదిసుమ్మనెను । జాముకొకస్నానం చేయుటగాదు । దర్భాసనములు వేయుటగాదు । జారీ చెంబులు పట్టుటగాదు । పలుమారు భుజించుటకాదు । పప్పునేతులు ఆరగించేటి । బ్రాహ్మణ

బాలలు యేమెరుగుదురు । తాపసశిరోమణి తనయులుమీరు । భూమిజనాథుని పుత్రులమేము, జపములుతపములు గురుమంత్రంబులు । క్షత్రియధర్మంబులు ఘనమంత్రింబులు । చెట్టుచాటు నుంచి వాలిని జంపుటగాదు । సేనలతోవారధి గట్టించుటగాదు । ఆయువుతెలుసుకుజంపుట గాదు । ఆలినిఅడవులకంపుటగాదు । శివునివిల్లువిఱచి పెండ్లాడుటకాదు । సీతనుచెరలోవుంచుట కాదు । ఆలినగ్నిలో దింపుటకాదు । తమ్ముడిచే జంపించుటకాదు చెయ్యవలె మాతోజగడ మునీవు । జెప్పెదవెందుకు పరిభాషలను । ఒకటంటేఒకటాడెదవేర । నోరాడక కడతేరుదు చూడు । ఓరంటే ఓరనియ్యెదవేమి । నీపేరేమిజెప్పుమిరాజ । మాచరిత్రలు అన్నియు దెలిసి। మానామములు తెలియవమీకు । నాపేరు శ్రీరాఘవులనెను । శ్రీరాఘవులంటే నీపేరా । రఘుపతియనగ యెవ్వరు అనెను । సహస్రనామంబులు కలవానీకు । రఘుపతిననగా నేనేననెను । సహస్రనామంబు గలిగిననీకు । చాలును రాజా చాలును । శతనామంబులు యెందుంచరాజా । చక్కనినామము వొక్కటిగలదు । ఆలిని తమ్ముని చేతచంపినా । అతడిపేరు నాపేరనరాద । అయ్యోధ్యరాఘవుల కొలుస్తు । రాజ్యమేలు తుంటివినీవు , ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘవులు । నతివ్యగ్రుండై ఇట్లనిబలికే । ఆదివిష్ణు అవతారమూర్తిని అనంత పద్మనాభుడనేను । దశావతార స్వామిభూపాలుడు । దశరథరాజు కుమారుడనెను , ఆదివిష్ణునీవైతేను । ఆదిలక్ష్మి వక్షస్థలమునయేది । లక్ష్మిగనుక నీవు చూపించితివ । ఆశ్వంబునూరకే విడిచెదను । ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘవులు । తలవంచుక తాపూరుకొనెను । ఆదివిష్ణునీవైతేను । శేషశాయి స్వరూపులంమేము । శేషశాయి స్వరూపులెట్లయిరో । అఖిలాండం బ్రహ్మాండంయేలగ । ఆదివిష్ణువు నాపేరాననెను । విష్ణునాభి కమలమందునా । యుద్భవించిన వారముగనుకా । శేషశాయి స్వరూపులంమేము । బాలులారావినుడీ మీరిపుడు । పరిపరిసంభాషణ మీకేలా । అటుకాక మావంశావళి । తండ్రినాడుమా తాతలనాడు । అశ్వమేధ యాగముజేసి । అశ్వం విడుచుటకలదు యెన్నడును । రాజుగారు వినుడిప్పుడును । తాతలనాడు ముత్తాతలనాడు । ఏమీయెరుగని యజ్ఞముచేసితే । పట్టుటయశ్వం భాగ్యంగలదు । బహువిధమైన మాటలెందుకు । ఒక్కమనవి జెప్పమనిరీ । అటుకాక మావంశావళిని । తండ్రివినుడు మాతాతలనాడు । యేమియెరుగని యజ్ఞములకు । గట్టిన ఆశ్వం విడుచుటలేదు । ఏమియెరుగని యజ్ఞముయనగా । తెలియలేదురా బాలుడయనెను ! యెరిగిందెట్లో యెరుగందెట్లో తేటతెల్లముగ తెలుపరతనకు । తెలియకున్నవాహరినీకిప్పుడు తెలిసేటట్టుగ చేసెదనేను । తెలిసితేమి తెలియకుంటేమి । తేటబరచితె । బాలురతోను । యెన్నివిధంబుల జెప్పిరిగాని । విననేరని వివేకహీనులుగ । సరిలేని యజ్ఞంబులుమీరు । దానంబు యేలజేసితిరే । మహామునులంతా హర్షించిరా । కనకపుసీతతో గావించుమనిరి । మండలాధిపతివి నీవుగనుకా । మహామునులంతా హర్షింతురుగ ।

వీశాస్త్రమునకు వొప్పదుసుమ్మి । చేసినపనులకు చాలునుయనిరీ । పరమపతివ్రత సీత నాడనా । ఫలమేజాలును రాఘవానీకు । పదివేలా యజ్ఞంబుఫలమో । గర్భిణిస్త్రీని జంపిన ఫలమో । శతక్రతువులు చేసినఫలమో । జెప్పగనేల శ్రీరాఘవనీకు । క్షత్రియ వంశమున బుట్టగలేదా । అన్నవస్త్రాియుధంబులు లేవానీకు । అర్కవంశము గాదానీది । అభిమానంబులు లేవానీకూ । తమ్మునిచే జంపించడమేమి । సతినినేరము చాలచేసితే । పతిలా చంపగవలెనేగాని । పతికడజచ్చుట సతులకుధర్మము । సతులనుజంపుట పతులకుధర్మము । మరుదులుజంపుటే ధర్మంగలదా । మానాభిమానం లేవానీకు । అర్ధరాత్రమున కేళీగృహమున । పతితో సంభాషించిన మాట । యనుజుడికీ యెరిగింతురు యెవరైనా । అనుగ్రహము యేలాఆగింది । అయోధ్యంతా రాజ్యముండగ । అడవిలోనికి పంపించడమేమి । తమ్మునిచే జంపించడమేమి । నీవేజంపగ రాదాయనిరి । భూపతిగనుక నీకుజెల్లును । మావంటివాళ్ళకు జెల్లదుసుమ్మి । ఆనాడు పదునాలుగేండ్లు । అడువులకు పంపించెనుకైకా । యాడది అడవుల కంపుటలా । అటువంటి ధర్మంబులుమీవీ । పతులను జంపే సతులు గాకుంటే । సుతులనుజంపే ధర్మంమీది । అనవిని కర్ణకఠోరపు పలుకులు । వినవీనులపై విల్లయిదోచె । యేమిబాలుడ యెందుకీమాటలు । విడవరాహయం వేగమెయనెను । హయమువిడిచి మాసాకేతపురమునకు । యేతెంచండి మాయాగము జూచి । బోరాడిగెలిచిన మీదటను । పోదామువన మయోధ్యపురము । నీకువెఱచి హయమును విడుచుటకు । గాజులు తొడగించుకోలేదు । గాజులు దొడిగించుటకు మూలదాగిన । దశరథరాజకుమారుడు గావాఅనవిని । కర్ణకఠోరపు బలుకులువిని । రాముడికతిచేదైతోచె । బాలులార గాచుకొమ్మనుచు । కోదండదీక్షాదిగురులు । సప్తవారిధినడుమజొచ్చినా । వృధాపోదుర నాశరమునేను । ఈబాణంబునవాలినేసితి । వరబలాధికుడు వాలనగాను । యీబాణమ్ము మనసముద్రునేసితి । నీవనగ మరియెంతటివాడవు । తొడగినబాణం విడువనుమళ్ళీ । ఘనముగవేడికొండీ యిష్టదైవాల । తలుచుకొండిరా । తల్లిదండ్రులను । తండ్రినైనను మ్రొక్కుటకును । తగినటువంటి తండ్రులుగారు । సతిచావునకైనా వొప్పుకుని । సుతులను యడవులకు పంపించె । మాతృదేవతలు లేరామాకు । వోహోహో సురదేవతలార । వొప్పున నిలువుడి పతిమా యెదుట । ఎక్కుబట్టి బాణంబులు దొడగి । శ్రీరాఘవులు తనకుమారులను । చక్రధరుని తనయులపై వేసె । రాకేమాపయి రామబాణమా జోడుతుమ్మెదలై మోగుచుయనిరీ । అదిచూచి రాముడహంకారమున । నిలువరబాలుడ నిలువరఅనెను । నారాయణాస్త్రము తీసిగ్రక్కున । నడిమికిసంధించిరి రాఘవులు । కుశుడు వేసినబ్రహ్మాస్త్రమును । రాములహస్తమ్ముదాకె । వేసినప్పుడే వెరువకదుందుభి । భేరీరవములు మ్రోగెను దివిని । నారాయణాస్త్రము యప్పుడునడిమికి । నాలుగుతునుకలు ఆయేచూచి । రాముడ .

హంకారమున । ఆగ్నేయాస్త్రంబును విడిచె । దారుణమైన వారుణాస్త్రమ్ము । దరిగావిడిచెను లవుండప్పుడు । అదిచూచె రాముడహాంకారమున । బ్రహ్మాస్త్రమును విడిచెను యప్పుడు । రాకేమీదకు రామబాణము । మూకమూక సంహారమైపొమ్మి । మూకమూకను సంహరించెను । రాముడిరాణువ గూలెనుఅపుడు । చేతిలోను చెయివేసుకుబాలలు । చలముమీదగ నవ్విరిసురులు । బాలలు నవ్వగ రాముడుజూచి । అహంకారమ్మున యిట్లనిబలికె । బట్టర బాలుడ బాణంతొాడిగిత్తి । తలచుకోరనీ దైవములను । తలచిన పనియేమి తత్తుల్యములు । తల్లినైనను తలచిమ్రొక్కుటకు । తగినటువంటి తల్లులెకారు । అడవులకంపిన అమ్మలు లేరు । పితృదేవతలు లేరుమాకు । మిమ్ముకన్న తలిదండ్రులు యెవరు । నిజముగజెప్పర బాలుడయనెను । మాతలిదండ్రుల మాటలనీతో । జెప్పుటకు శక్యముగాదని । యెన్నితపంబుల జేసికుంటిరో । యెన్నగమీవంటి తనయులుకల్గ । తపములజపముల చెయ్యగలేదు । బుత్రకామేష్టులుజెయ్యగలేదు । భూమిలోపల పురుషజన్మము । బుడితిమి వనవాసంబుల కొరకయి । వనవాసంబులు యెందుకుమీకు । రాజ్యమిచ్చెదను రమ్మనిపలికె । తమ్ముల మాదిరి జూచుచుందును । హయంబిడచి మాఅయోధ్యకురండి । వూరికెరాజ్యంయిస్తువు రాజా । పోరాడిగెలిచితే వచ్చెదమేము । తమ్ములైన తనకెవ్వరులేరు । శూరత్వముగల సుతులనుమిమ్ము । జంపలేకచూచుచుంటినిర । చిన్నతనయులని చూడగవలదు । శూరత్వములు మానగవలదు । అజరుద్రాదులు అడ్డంవచ్చిన । తప్పించుకోలేరనిబలికె । చూడరబాలుడ బాణముశక్తి । చూచుకొమ్మని యస్త్రంబట్టె । ఆకాశంబున మంటలు మండుతు । అతియుగ్రంబునవచ్చెనుశరము । యదిచూచి యదురుతు బెదురుతు । మ్రొక్కిరిబాలలు బాణంబునకు । మేమేరవికులమునబుట్టితిమా । మాదశరధులతి సుకృతులయినా, కౌసల్యావ్రతములు నిజమేఅయిన । మాజానకి కడుపతివ్రతయినా । ఆదిమూర్తి మాతండ్రయితేను । అతనికిసుతులం మేమయితేను । రాకేమాపైకి రామబాణమా । రక్షించి కృపజూడుమిఅనిరి । తనుజులమీదవేసినపిమ్మట । మళ్లేను శరముమహిమలకొలది । తనశరము తనకు తిరిగినను ధరణినొరగిరి శ్రీరాఘవులు । చదురుమధ్యమున రాముడుగూలెను । గూలెనువిల్లా జగములుగూలె । సేనలుఅంతా చెదరిపోయెను । జగములు అల్లాడతల్లడిబొడిచె । మండలాధిపతి మరణముజూచి । సూర్యుడుగ్రుంకెను చుక్కలుపొడిచె । ఆడివిష్ణులేని అయ్యోధ్యా । అంధకారమాయెను అపుడు । అక్కడతల్లులు హడలుతువుండ్రి । అయోధ్యంతా హడలుతుయుండ్రి । కనకభేరీమ్రోయగాను । గోవిందాగోవిందా అనిరి । గోవిందుడుతాకూలెను యనుచు । గోవిందాగోవిందా అనిరీ । గోవింద గంతులు వేయుచువారు । జూచియప్పుడేవిస్మయమందె । కడుపులోచెయిబెట్టికదలినట్లుగా । యతిభారంబయిదోచెను మనస్సు । చూతమురమ్మని యిద్దరువచ్చిరి । రాముడిదరికి వచ్చిజూచిరి ।

యన్నకుతమ్ముడు యిట్లనిబలికె । శౌర్యవంతులు కారువీరు । శాస్త్ర విద్యలు లేవురవీరికి ।
అర్కవంశము గాదురవీరిది । విప్రవంశము వలె వున్నదిగ । వీరినికనియెడి అప్పుడుతల్లి।
నిద్రబోతు కన్నదిగావలె । పిరికిబంట్లకు బుట్టిరికాబోలు । పట్నపురాజుకు బుట్టగలేదు ।
వన్నె చిన్నెలుగాబోలు । బాలీసులు లెక్కగబరిపించి । బవళించాబెట్టి రాములను ।
వన్నె శాలువ ముసుగు గట్టి । యిరుగడల సేనలనిలిపి । వీవెనలతో విసరగజేసి । అన్నరో
చూస్తివ రాముతేజము । ఆహాఅని బలికెరివారు । మణికెంపులతో మురుగులజోళ్ళు ।
రత్నాలహారములు రమ్యముజూడు । మకర కుండలములు మౌక్తికములును । కెంపులు
పతకములు సొంపులుజూడు । రత్నకిరీటము రాముని ముఖము । రతీనాధునిమించి
వుందనిరీ । వజ్రాలమణికట్లు వన్నెలుమించ । అంగుళ్యములు యన్నరోచూడు । పీతాంబ
రము శోభిల్లంగ । మండలాధిపతి దురిభీతుండు । యనుచుబలుకుతు యతివేగంబున ।
రథము దిగివచ్చిరి రాణువనణచా । యన్నరోగెలిచితి యయోధ్యనుచు యానందంబున
బలుకుచు నిలచే । సరసపాన్పులపై యన్నదమ్ములు । వారితేజములు చూడగలేము ।
శౌర్యంబులు ధైర్యంబులుచెదరి । యేవిధమున వున్నారోజూడు । చుట్టుతిరిగిజూచిన
నేనంత । యిందర్నిచంపుట యశ్శంకనిరి । యదిజూచి హనుమంతుడప్పుడు । హడలుచు
వొదిగుండెను నొకచోట । మళ్ళీవచ్చెరా యీకోతనుచు । వనరునమూపున పెట్టుకు
చనెను । వానరులంటె యమ్మకుప్రేమ । బట్టుకపోదము యన్నరో యనెను । అమ్మ
కంటె నీకెక్కువప్రేమ । యాకోతిజూచితే వదలవుగ । బాలులందరు భయమందెదురు ।
యెందుకు యీకోతులుమనకు । అమ్మతోటి మనమాడుకొందము । వీర్నిగూడ బట్టుక
పోదాము । జాంబవంతుని చేతబట్టుకు । హనుమంతుని మూపునబెట్టుకొని । అతిసంభ్రముతో
యన్నదమ్ములు । యల్లంతట తమతల్లినిజూచి । అమ్మజూడవే చోధ్యపురూపులు । యరసి
జూడుమని ముందరబెట్టె । అయోధ్య మహారాజుకె తగిన । యందమైనబంట్లె వీరనెను ।
యుద్ధరంగమున రాజునివిడిచి । వొరిగొండిరె నొకచోటనువీరు । ఆపలుకులువిని జానక
ప్పుడు । చిరునవ్వుతో బాలల కిట్లనెను । హనుమంతు డనగను । జగతిచాలినబంట్లె వీరు ।
బాలలంచు మిముగాచిరిగాని । బలహీనముచేతగాదనెను । ఆపలుకులువిని బాలునవ్వుతు ।
యప్పుడు తల్లికియిట్లని పలికె । యణచివేసితిమే హనుమంతుణ్ని । యదిగోజూడవే
యమ్మరోయనిరి । రాముడుండగ మారుతిగూలను । యెక్కడీ మాటలు యనిశా బలికె ।
దశరథరాముని ధరపైగూల్చి । వేసివస్తిమే వేగంబునను । ఆ పలుకులునిని జానప్పుడు ।
మూర్ఛబోయి తెలిసి యిట్లనెను । తనయులుయెదిగి తండ్రిమీదికి । వనరుగ యన్నది
నిజమాయె । ఇట్లచేయతగునాయనవంశోత్తము । గట్టిగనెక్కిడి ఘాతలుమీరు । యెవ్వరు
యెరుగనియీకానలలోన । పొదిగుండక రవ్వసేయుదుర । పాముకూనలకు పాలుబోసితె ।

విషములుతప్పున విసరటమీరు । విత్తొకటయితె చెట్టొకటి మొలచున । సతినిజంపుచున్న తండ్రికి తనయులుగారా । కట్టిగమిమ్ముల కనిపెంచితినా । కారణమీ లాగున శాయుదురా । వెడ వెడ పలుకుచు మది చింతించుచు । చనినడచెను వాల్మీకులకడకు । యేమిశాయతగు బాలలనిప్పుడు । రామునికూల్చిరి రణమునయనెను । యాపలుకులువిని వాల్మీకుండు । నవ్వుచు జానకి కిట్లాని బలికె । జానకివినుమి తనయులుయనగ । జగతికిచాలిన జాణలువీరు । తేజోవంతులు రాజపుత్రులు । శూరత్వములు మానవుసుమ్మి । జగదీశ్వరునికి చావులెక్కడ । జగములు నిలుచునా జానకివినుమా । ఆపలుకులువిని సీతాంగనప్పుడు । ఆదిమూర్తికి నమస్కారముజేసి । పరమ పతివ్రతను తానేయైతే । పతిప్రాణములు సంజీవలెను । వెలసిరి యక్కడ తేజముతోను । కురిసెనుమందార కుసుమములపుడు । లేచిజూచిరి శ్రీరాఘవులు । ఔరాగతియని యాలోచించ । ఘోటక బ్రహ్మచారి మార్గమున । నొంటిగ నిలుచుండెను శ్రీరాముండు । వెలవెలబోతు మతితోచకను । బ్రహ్మశివుని ప్రార్థనచేసిరిగా । కైలాసంబున గౌరీశ్వరులు । సాటిగపాశీ యాడుతువుండె । దుగపగడతొమ్మిది పదియనుచు । దచ్చిబారాదుగ దచ్చియనుచు । ఆడుతువుండెడి సమయమందున । యప్పుడుపార్వతి కిట్లని బలికె । వింటివపార్వతి యిదియొకవింత । వింతజెప్పెదను వినుమనిపలికె । యయోధ్య దశరథరాఘవులు । యశ్వమేధయాగం చేశారు । పంతముతోడుత జానకితనయులు । హయమును గట్టుకుచనిరి । బాలలతో గెలువలేక యిప్పుడు । నన్ను సహాయం రమ్మన్నారు । విష్ణుమూర్తులుమీరు యేకమై । బాలలవధియించా తలచారు । విష్ణు సహాయం మీరయితేను । లక్ష్మికిసహాయం మేమయ్యేము । విఘ్నేశ్వరుడు వీరభద్రుడు । కుమారస్వామి సాయములయ్యేను । సత్యలోకమున సరస్వతి బ్రహ్మ । చదరంగంబులు యాడుతువుంటె । యాటలాడెడి సమయమందునా । అప్పుడు సరస్వతి కిట్లనిబలికె । వింటివసరస్వతి యిదియొకవింత । వింతజెప్పెదను వినుమనిపలికె । అయోధ్యదశరథ రాఘవులు । అశ్వమేధ యాగముచేశారు । పంతముతోడుత సీతసుతులు । హయమునుబట్టి గట్టుకచనిరీ । బాలలగెలువలేక యిప్పుడు । మమ్ముసహాయము రమ్మనినారు । విష్ణు మూర్తిమీరు యేకమైబాలల । వధియించ తలచారా । విష్ణుసహాయం మీరైతేను । లక్ష్మికిసహాయం మేమయ్యేము । నారదుతుంబురు శారదులంతా । లక్ష్మితనయులకూసాయ మనెను । యమరావతిని అమరనాథుడు । యచ్చరల కొలువయియుండె । శచీదేవి మొదలై చేడెలగూడి । దశావతారి ఆడుతువుండె । ఆటలాడెడి సమయమందున । యతి వేగములేచెను యింద్రుడు । చెయిబట్టరాగా శచియప్పుడు । యావలకార్యం బేమనియడిగే । వింటివశచీదేవి యిదివకవింత । వింతజెప్పెదను వినుమనిపలికె । అయోధ్యదశరథ రాఘవులు । అశ్వమేధయాగం జేసినారు । పంతముతోడుత జానకితనయులు । బట్టుక

యశ్వం కట్టుకచనిరి । బాలలతో గెల్వలేక నిప్పుడు । మమ్ముసహాయం రమ్మన్నారు । విష్ణుమూర్తులు మీరుయేకమై । బాలులవధియించ తలచారా । విష్ణుకు సహాయం మీరయితేను । లక్ష్మికిసహాయం మేమయ్యేము । యెటువలెబలుకుట ధర్మముగాదు । యాదిమూర్తికి యెవ్వరులేరు । తమ్ములుగూలిరి సేనలుగూలిరీ । శౌరి యొక్కడై నిలుచున్నాడు । యతియుగ్రంబున సీతాసుతులు । ఆదిమూర్తి బాధింపుతువుండె । హరిబ్రహ్మదులు కదలిరియచుగో । అతి శీఘ్రమున రమ్మనిబలికే । బృహస్పతి మొదలుగ పురజనులంతా । బాలలసాయము వెళ్లెదమనిరి । మూడుకోట్ల మునులు ఆరు కోట్ల ఋషులు । యారుకోట్ల దేవతలంత । విష్ణుసహాయమ్ము వెళ్లెదమనిరి । విఘ్నేశ్వరుడు వీరభద్రుడు । వైకుంఠపాళి యాడుతువుంటె । అక్కడికొచ్చెను పార్వతితాను । తనయులజూచి యిట్లనిపలికె । నీవురాక కార్యములు చేకూరవు । నాతండ్రి లెమ్మనె గణపతిని । మూషికవాహనం ముందేయెక్కి । యందముతో విఘ్నేశ్వరుడును కదిలే । బ్రహ్మాండంబున ప్రభలుకట్టుకు । భద్రకాళీదేవితో గూడుకొని । హావీరా హాశరభా యనుచు । వీరభద్రుడు తానేకదలే । నెమలివాహనం నేర్పుతోయెక్కి । తనసతినితొడపైయుంచుకొని । కుమారస్వామి వెడలగను । తల్లితండ్రుల సరసను నడువగ । గంటలనందిని గ్రక్కున తెచ్చి । యెక్కిరి పార్వతీశ్వరులపుడు । ముగ్గురు తనయులు ముందరనడువా । నందివాహనా రూఢుండాయె । రాజహంసను రమ్మనిపిలిచి । చదరంబులును తీరుగవేయించి । యావాహనముబ్రహ్మయెక్కెను । సరస్వతితోకూడకదలెనుయవుడు । అయిరావతముదేవేంద్రుడెక్కెను । శచీదేవి కూడ కదిలెను యపుడు । వారివారికితగినవాహనము లెక్కుచు । వచ్చిరి వనముకు వేగముగాను । యల్లంతట యజరుద్రాదులజూచి । నమస్కరించిరి నారాయణులు । వ్యాఘ్రచర్మము వేగం తెచ్చి । వేయించిరీ సాంబశివులకును । నవరత్న ఖచితపు సింహాసనము । వేయించిరీ బ్రహ్మదేవులకు । మణిరత్నములా సింహాసనములు । వేయించెను దేవేంద్రులకప్పుడు చదరంబులు తీరుగ వేయించి । సర్వసములుగా కూర్చుండిరిగా । చమరుమధ్యమున శ్రీరాములులేచి । బ్రహ్మశివులకు నమస్కరించి । జెప్పెనుజరిగినవృత్తాంతములు । చిన్నబోయి నిలిచె శ్రీరాములు । వచ్చిరివనముల కుశలవులపుడు । చూచిరివారిని కన్నులనిండ । సభచుట్టు మువ్మారు ప్రదక్షిణములుచేసి । మొక్కినమస్కారములు చేసిరియపుడు । సభవారందరు సంభ్రమముతోను । ఆశీర్వాదములు చేసిరి యపుడు । యద్దాలట్టెను పార్వతితాను । పాలిచ్చెను తాబాలలకప్పుడు । లక్ష్మిపాలు తనపాలు తాగితే । మరణంబులు లేవెన్నటి కనుచు । ఆయాసముచేదాహములనుచు । పాలిచ్చెను పార్వతితానపుడు । పాలుతాగేటి సమయమందున । శ్రీరాముడు ఇదేసమయ మనగను । అదిచూచిపార్వతి కోపమునా । నాలుక జాపెను నలినాక్షపుడు । ధరణి

యాకాశము మూసెనుయపుడు । గూర్చుమేడలు కోటబురుజులు । చుట్టు కొటారములు గావించి నపుడు । మహిషాసురుని చంపిననాటి । మంటలుమండే రీతిగాయుండె । యది చూచి శ్రీ రాముడప్పుడు । బాణంబులను ధరపయికురిపించె । యదిచూచి పార్వతి యతి కోపంబున । బాలలదింపి రాముతోపలికే । లక్ష్మికి సహాయం పార్వతి సహాయం । సరస్వతి సహాయం కలుగుచున్నదిగా । వలదువలదు బాలలతో వాదము । వలదని బలికెను పార్వతి దాను । యచ్చట తమ్ములు గూలినారు । ఇందుకేమి యుపాయమనిరి । తమ్ములచంపిన కాంక్షలు దీరక ; పూరికెవిడుతునాబాలలనిపుడు । ఆ పలుకులువిని పార్వతప్పుడు । అలాగే చూతము కానిమ్ము । బాలులపిలిచి పార్వతితాను । బెదరక భూమిని ప్రార్థించమనెను । అనవిని బాలలు అతివేగమున । భూదేవిని ప్రార్థనచేసిరపుడు । ఆడవారి అభిమానం ఆడు వారికందురు । అమ్మను కన్నట్టియమ్మవునీవు । యీ సమయంబున గావకుంటివా కార్యము చెడును నిందబడును । యారువేల సేనల జతగూర్చి । తయినాతిగ పంపించెచు వారిని । ఘణఘణ మ్రోగేటి కంచురథములు । ఝుణఝుణ మ్రోగేటి భేరీలును । భేరీ మృదంగాలు ఘోరునా కొలువా । నగార నవుబత్తు మ్రోయగా । సాయము వచ్చెను భూదేవి యప్పుడు । పన్నెండు యక్షోణుల బలములతోనూ । ధరణి సహాయము తానేవెడలె । యదిచూచి శ్రీరాముడప్పుడు । యజ రుద్రాదుల రమ్మని పిలిచె । హరిబ్రహ్మాదులు విల్లులబట్టి । యాది మూర్తిసరసను నిలుచుండ్రి । వజ్రాయుధము చేతబట్టుకొని । వరుసను నిలుచుండెను యింద్రుడు । హరిహరబ్రహ్మలు వొక సమయమునందు । విల్లు బట్టగా చూడగా లేదు । హరిహరబ్రహ్మలువింద్లుబట్టుట । ముల్లోకములుగడగడవణకే । యదిచూచిపార్వతియపుడు । హరశంకరుల హస్తముబట్టె । అంతలోనె సరస్వతి అప్పుడు । చాటుగబ్రహ్మహస్తము బట్టె । అదిజూచి శచీదేవి వేగమున । సరగునయింద్రుడి హస్తముబట్టి । తగదుతగదు మీరందరుగూడి । బాలులచంపుట ధర్మముగాదు । తనయులనుచు యెరిగించితె రాముడు । తలలుంచకా మానడు యేమో । బాలలను యెఱిగింపక యుంటే । పగచేచంపక మానడు । యేమో । యందరుకూడి ఆలోచించి । రాజీచేయుట న్యాయంబనిరి । బాలుల పంతము చెల్లగవలెను । చెల్లకుంటె ప్రాణములువిడుతు । పట్టుపట్టగా పార్వతితాను । పరమేశ్వరు చెయివిడువను అనెను । దేవతాసురుల యుద్ధములోను । యిటువలెవింతలు జూడగలేదు । హరబ్రహ్మాదులు ఆలోచించి । బెదరుతు రఘుపతి కిట్లనిబలికె । ధరణిసహాయం బాలుల కుంది । శక్తిసహాయం బాలులకుంది । గెలువలేరు బాలులమీరు । వలదని వాదించిరి వారంతా । ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘవులు । అందరితో తానిట్లనిబలికె । అచ్చట తమ్ములు కూలినారు । అనేక రాణువచంపించా । రథములు గజములు తురంగబులు । మావటీల మమ్ములపడవేసె । ఏమిదోచకున్నది వుపాయము । ఆలోచించిరి అందరుకూడి ।

యీసమయంబున సరస్వతితాను । బాలులచే పలికించె నొకటి । ముందర మీభూపతిమ్రొక్కి
నను । తరువాతను మేమేమ్రొక్కెదము । తమ ప్రాణముకయి మ్రొక్కగనేల । తమ్ము
లంత రాబువపోగాను । అదిసరికాదు రాక్షసివినుమీ । మ్రొక్కుమనుచు పలికిరివారంతా ।
సౌమిత్రి భరత శత్రుఘ్నులు । బ్రతుకుమనుచు పలికెశ్రీరాము । అంతలోను వాల్మీకమహా
ముని కమండలయుదకం గ్రక్కునదెచ్చె । దండముతో కమండలయుదకము । మంత్రించి
దానిప్రోక్షించెనుగా । జీవౌషధమని సంతోషించి । సంజీవనిసభ లేచిరి అపుడు ।
అంగద హనుమంత నీలుడు సుగ్రీవుడు । జాంబవంత సుషేణాదులు లేచే । శౌర్యశాలి
శత్రుఘ్నుడు లేచే । గోవిందా గోవిందాయనిరీ । బహుపరాక్రముడు భరతుడు లేచే ।
గోవిందా గోవిందాయనిరి । గోవిందుని తమ్ముడులేచెను । గోవిందా గోవిందాయనిరి ।
అంగదుడు అడపం బట్టగను । చేరి గుబ్బగొడుగు భరతుడు బట్ట । దనుర్బాణములు
సౌమిత్రిబట్టగ । చామరము శత్రుఘ్నుడు బట్ట । సూర్యచంద్రులు వింజామరలు
విసరగా । సూర్యపటము సుగ్రీవుంబట్ట । యేకాంత స్థలంబున విభీషణుడుండగ ।
హనుమంతుడు అడుగు లొత్తగను । జాంబవంతుడు జేరికొలువగ । పరమమునీం
ద్రులు సేవలుజెయ్యా బ్రహ్మరుద్రాదులు యిరువంకలను । యింద్రాదులు యెదురుగ
గూర్చుండి । బహుపరాక్కనీ భటులుపొగడగ । కొలువైకూర్చుండిరి రాఘవులు । తండ్రి
కొలువు తమ కన్నులచూచి । అన్నకితమ్ముడు యిట్లనిపలికె । అన్నరోచూడుమి రాముని
మొగము । కళాపూర్ణమై యున్నదిసుమ్మి । లక్ష్మిగూడ వక్షంబునయుండె । జూచుటకు
శక్యము కాదనిరపుడు । కౌసల్యయెన్ని నోములునోచెనో । దశరధులెన్ని తపములుచేసె ।
దశావతారుడు తనయుండౌటకు । పుణ్యంబుజేసిరి బహువిధముల । యిన్నిచిన్నెలుగల
పతినెడబాసి । యెట్లుజీవితము నిలిపెనుసీత । పతినెడబాసి బ్రతుకుటకంటె । సతులకు
ప్రాణం విడుచుటమేలు । యీ సమయంబున స్వామినిజూడని । జన్మములు యెత్తిఫల
మేమి । అశ్వంబట్టి కట్టినందుకు । పరమాత్మనిసభ జూచితిమనిరీ । శేషశాయిశ్రీగరుడ
వాహన । సీతాపతి పాదములుబట్టి । అని ఈ విధమున స్తోత్రంచేయుచు । ఆశ్చర్యంబున
జూచుచునుండె । లక్ష్మణుని చూచారాఘవులు । జెప్పిరిజరిగిన వృత్తాంతంబులు । మ్రొక్కితే
అశ్వంవిడిచేమనిరీ । మనముమ్రొక్కుట ధర్మంగాదు । ఆపలుకులువిని శ్రీలక్ష్మణుడు ।
అన్నకుమ్రొక్కుతు యిట్లనిబలికె । చేకొనికార్యంపుట్టిన చోటకు । పితృమాతృవ్యులు
వెన్నులను । కులగురువులను మనసులోపల । తలచిమ్రొక్కుట తగునేఅనెను । ము
మ్మారు వలగొని మ్రొక్కను । మానమ్మకమని కుశలవులనిరీ । వారు మ్రొక్కుటా
ధర్మంగాదు । అడుగుమనిరి సూర్యు నప్పుడును । అని అందరు బలికిన పలుకులు । నవ్వ
చుకుశలవు లిటులనిబలికే । సూర్యవంశపు రాజేకాడా । వంశాభిమానం యుండకమానదు ।

సూర్యుడుజెప్పుట నమ్మికలేదు । అడుగుమనిరీ చంద్రుణ్ణపుడు । రాహుకేతువులు అడ్డు వచ్చితే । విష్ణుసహాయం చంద్రుడికుంది । చంద్రుడుజెప్పుట నమ్మికలేదు । అమర అసురులు అబ్ధితరువగ । అమృతమంత యింద్రునికిచ్చె । విష్ణుసహాయం యింద్రునికుంది । యింద్రుడు జెప్పుట నమ్మికలేదు । అడుగుమనిరీ వశిష్టాదులను । కులగురువు వశిష్టునిచూడ । వశిష్ట జెప్పుట నమ్మికలేదు । అడుగుమనిరి వాల్మీకులనప్పుడు । అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండములేలగ । విష్ణు పొగడెను వాల్మీకి । వాల్మీకి జెప్పుట లేదు । అడుగుమనిరి ఋష్యశృంగుని । యేడుసముద్రముల నడుమధ్యంబున । తపమాచరించుచు యుండగను । ఋష్యశృంగుణ్ణి దోడుకవచ్చి । మెచ్చిశాంతను యిచ్చినవారు । పక్షంబులు పలుకకమానడు । ఋష్యశృంగుడు జెప్పుట నమ్మికలేదు । అడుగుమనిరీ బ్రహ్మదేవుణ్ణి । విష్ణునాభి కమలమందున । యుద్భవించిన వాడేకాదా । బ్రహ్మజెప్పుటా నమ్మికలేదు । అడుగుమనిరీ సాంబశివునప్పుడు । బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులనగ । త్రిమూర్తులు వారేకార । చేకొనిమిమ్ముల చంపంగవచ్చిరి । శివుడుజెప్పుట నమ్మికలేదు । అడుగుమనిరీ సౌమిత్రినియపుడు । వీరలకుతమ్ముడు యితడేకాడ । యనుమతిగాను నడిచేవాడు । అన్నశెలవుగొని వదినను చంపలేదు । సౌమిత్రిచెప్పుట నమ్మికలేదు । యిందరినడుగ వలసినదేమి । మ్రొక్కకహయము విడువముమేము । వేడుకగాహయము బట్టినారము । చంపగవలెకడు మ్రొక్కగవలెను । యెన్నివిధముల జెప్పినగాని । విననేరని వివేకహీనులుగ । ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘవులూ । అజరుద్రాదుల కిట్లనిబలికె । యిందరు సేనలు తమ్ములుండగ । యింకమహేంద్రులు మీరుండగను । పోరాడిగెలిచి పోయెదము । బాలులను బ్రతిమాలగనేల । ఆమాటలవిని పార్వతితాను । హూంకారంబున యిటులనిపలికె । బాలులపైని విల్లుబట్టితే । బ్రహ్మాండంబులు నిల్వంగలవా । మ్రొక్కుటమీకు మొవాసులైతే । అశ్వమేధ యాగముమాని । అడవుల వాసంబుల మీరుండి । యయోధ్య బాలులకివ్వండి । ఆపలుకులువిని శ్రీలక్ష్మణుడు । అన్నకుమ్రొక్కుతు యిటులనిబలికె । తిరిగి మనము క్రయ్యంబుజేసిన । బాలల గెలువము రూఢిగయిపుడు । పంతగించెను పార్వతి కూడ । సరస్వతిసాయం కలిగియున్నది । లక్ష్మిసాయం గలిగియున్నది । యంతయు బాలలకుంది । మంత్రబలము బాలలకుంది । మనులసహాయం బాలలకుంది । మంత్రబలిమి చాలకలిగినది । శక్తిసహాయము బాలలకుంది । సేనలులేకా వాదముచేసిరి । యెవ్వరి బాలలు మీరనియడిగె । మిమ్ములకన్న తల్లితండ్రులూ । యెన్నితపములు చేసిరో యనెను । యెన్నినోములు నోచెనోతల్లి । యెన్నితపములు చేసెనోతండ్రి । యన్నమీవంటి తనయులు కలుగగా । బహుజన్మంబుల చేసినఫలము నోములు వ్రతములు నోచగలేదు । తపములు జపములు చెయ్యగలేదు । అరణ్యవాసము హడలుతు అమ్మా । మమ్ములకనెను

యీకానలలో । మంచితనముచే మహామునులంత । మమ్ము పెంచిరీ యడవులలోను । పూజ్యమయిన పుణ్యకులమునబుట్టి । అశలుతుయున్నది అరణ్యములోను । ఆపలుకువిని శ్రీరాఘవులు । అప్పుడుబాలల కిట్లనిబలికె । మీరువచ్చి మాయయోధ్యలో యుంటే । రాజ్యమింత మీకిచ్చెదమనెను । వారిచూపుల వైభవముజూచి । చిరునవ్వు నవ్వుతు లక్ష్మణుండు । పలుమారు పరిభాసలేమిటికి । పరమాత్మునికి దయవచ్చింది । బాలుర మీరు భయపడవలదు । జడియగవలసిన పనిలేదిపుడు । అనేక విధముల యడుగుతు యుంటె । యావేగా నిలుచుండెదరేమి । విప్రబాలులార । తనయులార । వివరముగా మాకెరింగించండి । యాపలుకులువిని బాలకులప్పుడు । వారికిమ్రెక్కుతు యిట్లనిబలికిరి । సర్వముతెలిసిన సర్వజ్ఞులరు । స్వామిమీకు విన్నవించగనేల । వినుమీ దశరథమహిపతితనయా । మునికులరాజుల నేలెటిరాజా । మావృత్తాంతము మనవిచేయుదుము । సభవారు పంతముగ వినుడి ।

అవతారములు

మత్స్యావతారుడు మాతండ్రి రామ । మహాలక్ష్మి సీతమ్మ మాతల్లి । కూర్మావతారుడు మాతండ్రి రామ । చక్రవర్తిపుత్రి మాతల్లి । వరహావతారుడు మాతండ్రి రామ । వరలక్ష్మిసీత మాతల్లి । నరసింహావతారుండు మాతండ్రి రామ । శ్రీలక్ష్మిసీత మాతల్లి । వామనావతారుడు మాతండ్రిరామా । జగలక్ష్మి సీతమాతల్లి । భార్గవాకారుడు మాతండ్రి రామా । భాగ్యలక్ష్మి సీతమాతల్లి । యికనేమి శంఖునాదములు చెలగుచున్నదదుగో । భూనభోంతరాళమునిండె । దైవబలము చాలగలిగుంది । జాలి నొందెదరు బాలలుజూచి । బట్టరుయెవరు బాణ బులను । బాలలపైని వేయగలేరు । మంత్రిబలముచే బ్రతికితిమిగాని । మన బలంబు కావనిబలికే । బాలలపంతమే చెల్లించండి । బ్రతికించండి మమ్మందరిని । పార్వతితో పంతమువద్దండి । బ్రహ్మాండంబుల నిలుపండనెను । వడివడిలక్ష్మణ వేగమే వచ్చి । వొరిగెను శ్రీహరి పాదములపైన । అదిజూచి భరత శత్రుఘ్నులు । పరమాత్ముని పాదములబడిరి । అడుగుపైయున్న తమ్ములనెత్తి । యాలింగనంబు జేసెశ్రీరాముడు । బాలలచంపగ వలదనిచాల । బ్రతిమాలెను లక్ష్మణుడపుడు । వల్లభునిజూచి మ్రొక్కుటధర్మంగలదా అనెను । కనివల్లభులు వందనములుచాయ । తగుననిపలికిరి వారందరును । పయినున్న శాలువతీసుకొని । నడుముకుజుట్టిరి నారాయణులు । శరణుశరణుమాతండ్రి దశరథరాజు । పాదంబులకు కులగురువు వశిష్టులకు । శరణుశరణుమా కౌసల్య చరణారవిందము । శరణని చక్రధరుడేపలికె । శరణుశరణని శ్రీరాఘవుపలుకగా । చిత్రంబులై దోచెను । యాపలుకులవిని బాలలప్పుడు । నయనబాష్పముల సౌమిత్రిజూచె । అదిజూచి

సౌమిత్రినపుడు । నయనపుసంజ్ఞల రమ్మనిపిలిచె । హయమును విడిచి హరిపాదములకు । మ్రొక్కుమనుచు సంజ్ఞలుచేసె । హయముదోడుకు హరిసన్నిధికి । సరగునవచ్చిరి బాలలు తమరు । వొకకాలితోనిలుచుండప్పుడు । చేతులుముడుచుక స్తోత్రముచేసె । శరణుశరణు చక్రధరుడ । సకలజీవి రక్షకశరణు । అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయక । ఆదివిష్ణుమీ పదములకు శరణుశరణు । శరణనిబలుకుతు జేరవచ్చి నిలుచుండినారు । తప్పకచూచి బాలలవంక । పుత్రమోహమున యిటులనిపలికె । యేదేశమువారో మీతల్లితండ్రులు । రామావతారులుమాతండ్రి । రామ రాజ్యలక్ష్మి సీతామాతల్లి । బుద్ధావతారులు మాతండ్రిరామా భూపుత్రిక సీత మాజనని । కలికావతారులు మాతండ్రిరామ । కమలగంధి సీత మాజనని । వేరుచేసి మీరడుగనేల । వేయివిధముల జెప్పగనేల । మరిసీతా యతి క్లేశంబులుపడుతు । మమ్ముల సీతకనె కానలలోను । మరితాయతికష్టంబులుపడుతు । మసలక సీత మమ్ముల పెంచె । అక్షరవిద్యలు గుణమంత్రములు । వనములో వాల్మీకులుజెప్పె । ఆకులలములు భక్షింపుచును । అడవులనుంటిమి యమ్మకుతోడై । పులులుసింహములు కారడవులలో । పెంచిరి వాల్మీకుమమ్ములను । అచ్యుతు పుత్రులు యాడినమాటలకు । హరబ్రహ్మాదులు ఆశ్చర్య మొంది । జానకితనయులు జేసినకయ్యము । జూచిసురులు చోద్యమందిరిగా । యాపలుకులవిని శ్రీరాములకు । యతిదుఃఖమై తోచెనుమనసు । మమ్ముగన్న మాతండ్రు లార । రమ్మనమని హస్తాలుచాపె । హంసలువాలిన చందంబులను । హరితొడలపై వాలిరివారు । కూరిమితొడలపై గూర్చుండబెట్టుకు । మాడబట్టి ఆఘ్రాణించుకొని । మరి మరిదుఃఖించెను శ్రీరాముండు । రామునికళ్ళజలములతోను । బాలలకు అభిషేకములాయె । బాలలకళ్ళ జలములతోను । రాములకు పాదంబుతడిసె । కొంతసేపు చింతించిన వెనుక । కౌగిటజేర్చెను బ్రేమలుదీర । మమ్ముకన్న తండ్రులార । వనములో దాగియున్నార । మమ్ముకన్న మాతండ్రులారా । మిముజూడకనులు లేవామాకు । మముగన్న మాతండ్రు లార । అడవులపాలుగ జేసితిమిమ్ము । యింతసేపు యెరిగించకమీరు । యెంతకష్టము పొందితి రనెను । పూలశయ్యలా పవళించేటిమేను । పూరిపాన్పుపైన పవళించితిర । రాజాన్నంబులు పిండివంటలు । పంచభక్ష్య పరమాన్నంబులు । యతిరసములు ఆరగించెడి మీరు । ఆకులుఫలములు భక్షించితిర । ఆపలుకులువిని సౌమిత్రపుడు । అతివినయంబున యిట్లనిబలికె । పుట్టుభోగికయి పుత్రుడుపయి । బూలపాన్పుపై పవళించగలేదా । యయోధ్యరాజ్యం విడనాడి । అడవిలో సంచరించగలేదా । అక్లేసంబులు బడవలసినా । ధారణమీలాగున యుండగను । మదితప్పించుట యజునిశక్యమా । స్వామీమీరు చింతిం పగనేల । యవును లక్ష్మణా యవునుయనుచు । సంతోషించిరి శ్రీరాఘవులు । వనములో మాజానకినుంచి । జెప్పవైతివి తమ్ముడానాతో । ఎందుకుయుద్ధం బంటివిగాని । యెరిగించ

వైతివి లక్ష్మణానాతో । యిదికరితువుగాదు మనకిపుడు । యెపుడుమంగళ ప్రదమౌగాక । ఏమండివాల్మీకమహామునిలక్ష్మియున్నదా మీపురమందు । మాతపోఫలమంటిరిఏమి । నాభాగ్యఫలమనియనుకోరాద । రాజ్యలక్ష్మిని దోడుకురమ్మంటె । వచ్చెనువాల్మీకులు వేగమున । యంతఃపురములోకెళ్ళి । మన్నించినలక్ష్మినిపిలిచి । రావే గోకులరాణివే మన్మధరాణివే । రావేపల్లవపాణిరావే । రావేపువ్వుబోణి రమ్మనెను । శ్రీరామశిరోమణి మాణిక్యమా । సుందరమణి రమ్మనిలాపిలిచె । చనుదెంచెనుజానకి సంభ్రమమున । యందెలుగదల నందముమించ । దశరథరాములు రాముతనయులు । ఏవిధంబున యున్నారనెను । జలజాక్షి నీజపములునిండె । ధవళాక్షి నీతపములుబండె । పద్మగంధి నీపంతము జెల్లెను । పరుగున నీపతికడకేతెంచు । కోమలాంగి నీకోరిక కొనసాగెను । గొబ్బున నీపతి కడకేతెంచు । జానకితపమున జగములుబండెను । జానకి తపమున యుగములునిండె । నలినాక్షి నీకోరికతీరెను । పుత్రులంటే పుత్రులుకారు । పుండరీకాక్షులను నిన్నుకలిపిరె । ఏమనిజెప్పుదును జానకినీతో । యెంతకయ్యంబుచేసిరేవీరు । మ్రొక్కుతే యశ్వంవిడిచేమనుచు । బట్టుపట్టిరె బాలలుయవుడు । మీరుపిన్నలు వారుపెద్దలు । మ్రొక్కుటధర్మం కాదనిరంలా । బాలలమాటే ధర్మంయనుచు । పట్టుపట్టె పార్వతి కూడ । తల్లిలేని తనయులు కాబట్టి । తల్లిపార్వతి దరిజేర్చెనుగ । శ్రీరామయనుచు పలికిలా హడలె । సీతహడలగ సమయంకాదు । యిప్పుడు నిన్ను దోడుకు రమ్మనెరాము । యరుంధతినిపిలిచి వాల్మీకులు । జానకికి శిరసంటుడు యనెను । సంపెంగతైలమున శిరసంటి । పచ్చనిపసుపుతో నలుగుపెట్టి । శ్రీగంధమున యటకళ్లగాచిరి । సీతకు జలకం బార్చెడువారు । మెత్తనిబట్టతో మేనులొత్తిరి । కనకపీతాంబరము కట్టిరి । కుందనపురవికా దొడిగించిరి । పసుపు కుంకుమా అలంకరించిరి । పరిమళంబుల యలదినారు । సర్వశృంగారం జేసిరియపుడు । పన్నీరుచీరలు పట్టురవికెలు । పద్మగంధి వడినుంచిరివారు । కొందరుసీతను మ్రొక్కెటివారు । కొందరు కౌగిట చేర్చెటివారు । కొందరుసీతను జూచెటివారు । కనులజలములు తెచ్చెటివారు । పరుగుపరుగున వచ్చెటివారు । యడ్డగించి నిలుచుండెటివారు । పన్నెండేండ్లనుంచైతే యప్పజెల్లెకన్నయెక్షువగ । ఆదరంబున యుంటిమిమేము । యింతలోపల సీతపైనము । యెరుగమైతిమె యమ్మరోమనము । యనియీవిధముననతివలందరు । వేగమురమ్మనుచు వాల్మీకి । ముత్యాలముత్యాల తోరణాలేదూరి । రత్నాలవాకిళ్లేగడచి । పగడపు గడపలెదాటి । నడిమిపందిటిలోపలికొచ్చె । సెలవనిముని కాంతకుజెప్ప । శీఘ్రముకదలెనుగాను । జానకి దేవి యంతలోను । యన్నను తమ్ముడు యిట్లనుకొనిరి । అబలజానకి మనయమ్మ యెరుగదు । తాతవెంట జనుదెంచుటయేమో । చివ్వున శ్రీహరి తొడలపయిదిగియె ।

వాయువేగంబున యతివేగమునా । గ్రక్కున ఋషిపల్లెకేచనుదెంచి । యల్లంతటతమ
తల్లినిచూచి । నాసికములపై హస్తముంచుకు । అతియాశ్చర్యంబున అమ్మృతపడుచు ।
యెంతవెర్రిదానవేయమ్మ । యేమన వచ్చును యమ్మారోనిన్ను । మునుపటిరాముడు
గాడాయమ్మ । గర్భిణిస్త్రీవని కరుణలేకను । వధియించ వనములకంపెనా । యలవిగాని
బహ్మాండంవంటి । యగ్నిలో త్రొక్కించడయానాడు । తల్లిదండ్రులు ధర్మస్వ
రూపులు । తప్పనాడుట ధర్మంకాదే । నీవుపోయి బతిమాలిన వెనుకా ।
ఘనతయుండదె యమ్మరోనీకు । రాముడు దశరథరాజ కుమారుడైతె । గొల్లవారిబిడ్డవ
మాయమ్మ । రాముడొచ్చి బ్రతిమాలినదాక । నేరమున్నదని బలికేదాకా । శరణని
రాముడు పిలిచినదాకా । మాటాడకే మాయమ్మరోనీవు । నాయడవుల దిక్కెవరులేకా ।
గొంపోయిరి దానవులానాడు । దానికిరాముని నేరములేదు । విధివశంబులు యాలాగుండే ।
నేడయోధ్యలో సకలంగలిగుండా । చంపబంపుటకు కారణమేమీ । పంతగించిరాముడు
పోడేమి । భయమేటికే యమ్మరోనీకు దిగ్గజములను యిద్దరుకొమాళ్ళవుండగ ।
యేమిటికొదువే జానకినీకు । అయ్యోధ్యరాజ్యముండగను । యేమిటికొదువే యమ్మరోనీకు ।
పద్మగంధి హస్తంబులుబట్టుకు । యంతఃపురము లోపలికొచ్చె । మునికాంతలకు అమ్మ
నప్పగించి । గ్రక్షున వాల్మీకుల కడకేతెంచి । తాతగారు మీరయితేఇప్పుడు । బహు
కాలంబులు గడచినవారు । అబలజానకిమాయమ్మ యేమెరుగదు । సర్వం తెలిసిన సర్వజ్ఞు
లుమీరు । యాడబడుచు యత్తవారింఢ్లకంపితె । యనుకూల దాంపత్యముజూచి ।
దాటగలిగి యయినను బోనీ । సతిపతులసఖ్యం బులుచూచి । పంపుమని ధర్మంబులుగలవు ।
యనిబాలురు పలికీనమాటలు । నవ్వుచు వాల్మీకుండిట్లనెను । కరియావుల ఘృతముగాని ।
తానారగించడు । రత్నములే పమిధలుగావలెను । రాముడిచ్చుటికీ రాడనిపలికె । వూరికె
వచ్చునే రాముడిచ్చుటికి । లక్ష్మినిగావలసిన రాముడువచ్చు । లక్ష్మియశ్వం కొరకై వచ్చు ।
రాకుంటేనూపోనిమ్మనిరి । యిన్నిదినములుండి మమ్ములపెంచి । యివ్వుడు పెంచగలేరా
మీరు । యయ్యోధ్యరాజ్యము గెలిచితిమా । యగ్రహారములను యిత్తునుమీకు । వర్షములు
గడిచినపిమ్మట । యమ్మనిదోడుక పోదుముమేము । ఆపలుకులువిని వాల్మీకులకును ।
అతియానందమైతోచెను మనసు । గోరు మిఠాయిలు మేము తేగలమనిరి ।
కరియావు ఘృతము మేము గావింతు మనిరీ । రాముని దోడుకు రమ్మనుచును ।
ఆయత్నంబులు చేసిరివారు । ముప్పయికోట్ల దేవతలూ । అరవైకోట్లమునులు । దేవ
దేవేంద్రదేవతాదులను । కడునొప్ప కౌసల్యానందనాదుల । రూఢిగభరతశత్రుఘ్నులను ।
అందరితోడుక రమ్మనిరపుడు । ఆమాటలువిని వాల్మీకుండు । ఆలాగేగావింతముయనెను ।
కూర్చుండేటందుకు కుర్చీలు । విస్తరేటందుకు వీవనలు । నిమ్మలుపిడిచిన నీరుమజ్జిగలు ।

దాహంబులు బట్టియ్యమనిరీ । యింద్రవిప్ర భాషాదుల్ పొగడ । యక్షకిన్నర గంధర్వుల్ పొగడ । ఋషులువేశ్యలు మొదలగునప్పుడు । అత్రి మహాముని యంబరీషులు । కపిల గార్గేయమార్కండేయ । మహామునినారద సనకసనందనాదులను । వాసికౌసికవాల్మీకులు । ఋష్యశృంగుడు రుక్మాంగదులు । గౌండివ్య శాండిల్య శరభంగులను । గౌతమ మహా మునికి కబురంపిరిగా । దూర్వాసజాబాలి జమదగ్ని । వామదేవులు వచ్చిరిఅప్పుడు । వసిష్టుడు మొదలైన విప్రులంత । భరద్వాజులు జనుదెంచిరిగా । ఋగ్వేదం బులు సామవేదంబులు । అధర్వవేదంబులు మొదలుగాను । యజుర్వేదంబులు తర్కించిరిగా । మంత్రములూ మహిమలేచదువా । వ్యాకరణము వాల్మీకులుజెప్పా । స్వాధ్యాయము చదువుకొనుచు । ఋష్యశృంగుడు ముందరనడిచె । కట్టుచుబిళ్ళగోచులు చెన్నుమీరి । చిన్నంగోత్రుంబులునీరు కావిదోవతులనుగట్టిరి । దర్భాసనములు చంకను బెట్టిరి । విభూతిరాసిరి వారంత । శాస్త్రుంబులవాదములాడుచును । నడుమధ్యంబునలవకుశులు రామాయణములు చంకనుబెట్టుక । రామలక్ష్మణుల చందమునుండ్రి । అల్లంతమహామును లనుజూచి । ఆశ్చర్యముపొందుతు రాఘవుడు । అప్పుడుతమ్ముల కిట్లనిబలికె । ఏమిర లక్ష్మణఏమోగాని । మునులమధ్యబాలలచూచితివా । మునివేషంబులులేవురవీరికి । రాజకళలు కనుపించుతుయుంటె । విభూదిమెడనిండా బూసినా । విప్రవేషములు లేవురవీరికి । యాపలు కులువిని సౌమిత్రప్పుడు । అన్నకి తమ్ముడు యిట్లనిబలికె । యాదిమూర్తి మీతనయులయి యుండి । మునివేషములేలాగునవచ్చు । మబ్బునసూర్యుడు మాసియుండునా । చెడునా కళలు యెన్నటి కయినా । మాణిక్యము మసిపాతనుగట్టిన । కాంతి రాఘవవినుమి । యాపలుకుల విని శ్రీరాఘవుడు । తనయుబాధకై దుఃఖించెజానకి । అడవులకంపిననాడు తల్లిదండ్రులు మునులంత । జానకిని తోడుకరమ్మంటే । దండఃతర్లి వచ్చిరిమునులంత । దండఃగాదు వినమన్న రాఘవా । వాల్మీకుడు రఘుపతి సన్నిధికేగి , వారికిమ్రొక్కి తానిట్లనిపలికె । మకర కుండలధర మణిహారా । మామహలక్ష్మి సీతనేల । మత్స్యావతార గోవిందరామా । కోమలాంగిసీతనేలర । వరహావతారవరదుడ । మావరలక్ష్మిసీతనేలర । సింహావతారుడ నరసింహరాయ । శ్రీలక్ష్మిసీతనేలర । వామనావతారుడవసుదేవ । మా వరలక్ష్మిసీతనేలర । మాధవావతారుడరఘురామ । మారాజ లక్ష్మిసీతనేలర । బుద్ధావతారుడ పురుషోత్తమరామ । భూపుత్రిసీత నేలర । కలికావతారుడ కమలాక్షరామ । కమలగంధిసీతనేలర । జానకిగనుక భరింపుచుండెను । రాజ్యములన్ని పన్నెండేండ్లు నుంచయితేను । పద్మగంధిమా ఇంటను యుండి । నిద్రాహారములు యెరుగదుతల్లి । యేవేళమిమ్ము తలపోయుచును । అయోధ్య వారందర్ని తలచుకు । హడలుతుయున్నది జానకివినుమి । మునిపల్లెకుమీ రేతెంచి । నప్పుడుమమ్ము కృతార్థులనుగాంచి । లక్ష్మితనయులతోడుకమీరు । యయోధ్యకు వేంచేతురు

గాని । ఆపలుకులవిని శ్రీరాఘవుడు । అప్పుడువాల్మీకుల కిట్లనెను । యెరుగనివారు మహామునులంత । యాగం సంపూర్ణంగాలేదు । అగ్నిహోత్రములు అక్కడయుండగ । ఋషిపల్లెఏలవేంచేతు । పరభూములకుయేతెంచకూడదు । ఋషిపల్లెకురాజాలననిపలికె । అగ్నిహోత్రుణ్ని మేముగావించగలము । రమ్మనిపిలిచిరి మహామునులంత । యెన్నివిధంబులనయినగాని । యాగముగాకరాననిపలికె । యాపలుకులవినిబాలకులూ । శ్రీరాములతో యిటులనిబలికె । యాగము పరిపూర్ణంగాకుండ । యేలాగున వచ్చితివి సతిలేక । సంధపూర్ణముయౌనాయజ్ఞం యేలజేసితివనిరి । పరభూమికేలాగునవచ్చితివి । అగ్నిహోత్రములఅక్కడవిడిచి । ఆపలుకులవిని శ్రీరాఘవుడుతలవంచుకులానిటులనిపలికె । యశ్వముకొరకై వచ్చితినిచటకు । రాకతీరక వచ్చితిననెను । యాగపుహయము యక్కడనుండగ । సంపూర్ణంబెలాగునయౌను । యాపలుకులవిని బాలలప్పుడు । హయమునువిప్పి తోడుకుచనిరి । యశ్వముగనుక గావలసియుండిన । అక్కడకే వచ్చెదరనిపలికె । హరబ్రహ్మాదులు జెప్పినగాని । విడవము అశ్వము విడువముయనిరి । సూర్యునియెదుట చుక్కలుపొడిచిన । సప్తసముద్రములు యేకమైనా । విడువముహయమును విడువముసుమ్మి । చెప్పకోరనీయబ్బతోపోయి । అనిరిబాలలూ పలికినపలుకులు । పంచదార పలుకులవలెయుండె । వింటివలక్ష్మణ వేడుకలన్ని । వేగమేపోయి తోడుకరమ్మనెను । ఆపలుకులవిని శ్రీ లక్ష్మణుడు । అన్నకి తమ్ముడు యిటులనిబలికె । మీకుమనవి మేముజెప్పగలమా । బాలలకు మనవిజెప్పుటకు । కొట్టుయింటికి తాళంవేసి । దానధర్మములు చేయునట్లు । అన్నదానపరుడని చూపించి । యుచితముగా వూరుకొన్నట్టి । సత్యవంతుడని చాటింపించి । అసత్యముండునాయటుల । ఆచందంబుయైదోచెనుగా । తంత్రంబుగాదనిబాబలికె । పోవోయి భరతుడ నీవుపోయి । సౌధాంకంబులను బాలలకుమనవి జెప్పియపుడు । యశ్వంబును తోడుకరమ్మనెను । యాపలుకులవిని భరతుడప్పుడు । అన్నకుమ్రొక్కుతు యిట్లనిబలికే । ఋషిపల్లెకుబా విజయంచేసి । లక్ష్మికైన నమస్కారంచేసి । సుఖయజ్ఞోపవీతములుదీసుకు । కావివస్త్రంబులు కట్టకనేను । దండకమండలం జేతబట్టుకొని । ఉత్తరాభిముఖమయ్యితిగాని । బాలలపై బారుగచనుదెంచ । యామాటవిని శ్రీరాఘవుడు । నవ్వుతు వాల్మీకుల కిటులనెను । యేమండీ వాల్మీకమహాముని । ధనుర్విద్య దిట్టము చేసితిర · మాకుబాలలూ కనబడకుండను । వనభూములనుంచ తలచితిరి । ఆమాటలువిని వాల్మీకినవ్వుచు । శ్రీరాముల కిటులనెను । దిట్టముగమేము చెయ్యడమేమి । వంశావళినే యున్నదియేనెను । ఆటపాఠియమున చాటకినిజంపిన । ఆదిమూర్తి తనయుల్గారచిరిచిరినవ్వులు రాముశిరసువంచుకొని । యిట్లనిబలికే । యేమండి వసిష్ఠమహాముని । వూరుకొనుట యుచితంబగునా । కులగురువులుమీరై యుండునపుడు । బాలలను యదలిం

పగలేర । బాలలవలన నేరంబులులేవా । మాదేనేరము యంటిరిమీరు । మహామునులూ
మేరందరుయుండి । చక్కనితీరువుజేసితిరనెను । తలిదండ్రులకునతిక్రమించుట । తగదు
బలుకను మీరెవరైనా । పెంచినా బాలులగనుకా । పెంచినప్రేమలుయుండకమానవు ।
అనినవ్వుతు శ్రీరాఘవులూ । శత్రుఘ్నునితో యిట్లనిబలికే । పోవోయిశత్రుఘ్నుడ నీవు ।
నీవుపోయి సౌధాంకంబులను । బాలలకుమనవిజెప్పి । హయమును తోడుకరమ్మనెను ।
ఆపలుకులువిని శత్రుఘ్నుండు । అన్నకుతమ్ముడు యిటులనిబలికే । హయముదెచ్చుట
యదియెంతటిది । యతివేగంబున తేగలగాని । బాలలను బ్రతిమాలిన విడువరు । మాతో
దోడుకురమ్మనెను । బాలలనే బ్రతిమాలగలేను । మిమ్ముప్రార్థించెద వినుమనిబలికే ।
యెన్నడుఋషిపల్లెయెరుగముగనుకా । ఋషిపల్లెవేంచేతామనెను । ఋషిపల్లెల్లాచిత్రములూ ।
కలవనిజెప్పుదురు మహామునులంతా । చూచివత్తము చోద్యంబులను । అనుచుబలికె శత్రు
ఘ్నుండపుడు । ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘవులూ । నమ్మితేనసౌమిత్రిసమ్మతమని । సౌమిత్రి
టుబలికె । అన్నదమ్ములు యాలోచించుకు । పిలవమనిరి బాలలనప్పుడును । పిరికిబొబ్బ
సుగ్రీవుడు పట్టగా । రమ్మనమని సౌమిత్రిటుబిలిచె । అదిచూచిరప్పుడు తిరిగివచ్చెను శీఘ్రం
బునను । హరిపాదంబులకు మ్రొక్కండనుచు । కనుసంజ్ఞలుజేసెనులక్ష్మణుడు । జాడతెలిసి
ఆబాలలకప్పుడు । యనేకవిధముల స్తోత్రంజేసె । కపికోట్లనుచాలగూర్చుకొని । ఘనముగ
వారధికట్టినరామా । దశదిశలనుమీకీర్తి వెలుగగా । దశకంఠుని చంపినరామ । దశావ
తారములెత్తినరామ । దశరథరాజుకుమారుడ రామా । వొకబాణముచే వాలినిజంపి ।
వానరవీరులను నేలినరామ । పితృవాక్యపరిపాలనకొరకు । అతివతోవనములకేగిన రామ ।
మత్స్యావతారంబెత్తి । మహామునుల రక్షించుటకొరకు । సోమకాసురుని సూటికజంపి ।
బ్రహ్మకువేదములిచ్చిన రామ । కూర్మావతారంబును యెత్తి । కొండవీపున మోసినరామ ।
వరహావతారమునుయెత్తి । హిరణ్యాక్షుని చెక్కలుజేసి । భూసురులందరు మెచ్చగనప్పుడు ।
వసుధనిలిసినా వల్లభరామా । వుక్కుస్తంభమున యుగ్రావతార । పదునాల్గుభువనంబులూ
వణకగను । బాలునిగాచిన పరమాత్ముడవు । పాపాత్మునిగోళ్లనుచీరినరామ । వామనుడవై
వైకుంఠంవెడలి । శతక్రతువులు జేసినవాని । బలిని మూడడుగులు భిక్ష । అడిగి పాతా
ళంబునకు త్రొక్కినరామా . పరశురాముడవై ధరపైబుట్టి । తండ్రినిచంపిన తామస
మునకు । కార్తవీర్యుని కరంబులుఖండించి । వేయిబాహువుల వేటుకిత్రుంచి । జమదగ్ని
పగలుతీర్చుటకు । జగంబులో రాజులచంపినరామా । దశరథునితపములమెచ్చె కౌసల్యా
గర్భమునబుట్టి । శంఖచక్ర చతుర్భుజంబులతోను । శేషశాయితో జన్మించినరామా ।
సృష్టిలో శ్రీకృష్ణుడవైబుట్టి । స్త్రీలతోటిపలు భోగంబులను । సరసములా సౌఖ్యంబుల
తోను । శిశుపాలుర చంపినరామా । గోవులనుగాచు గోపాలుడవై । గోవర్ధనగిరియెత్తిన

రామా । కాళింగమర్దన కంసుసంహార । గజేంద్రమోక్షణ గావుమురామా । నందనందన నవనీతచోరా । నగధరముకుంద మాధవరామ । భూమిభారము దీర్చుటకొరకై । బుద్ధావ తారముయెత్తి । స్త్రీల వ్రతంబులు జెరపినయట్టి । ద్రోహులబట్టి ద్రుంచినరామ । కలియుగం బునా కలికాకృతివై । ఘనమగుతురగము పయినియెక్కి । పాంశుఖడ్గమూ చేతబట్టితు । ఖలులనుచంపిన కలికివిరామ । వెయ్యిజిహ్వలు వాసుకిఅయిన । శేషుడయినను జెప్పలేడు। మిముకీర్తింపగమాత్రమౌనా । దేవకీదేవుడవు తెలిసితెసుమ్మా । శాఖలుఅకులూచెప్పగవచ్చు। చుక్కలులెక్క పెట్టగవచ్చు । సూర్యుని కన్నులచూడగవచ్చు । మిముగొనియాడుటశక్య మౌనా । మీనామముయెన్నగలేము । అనియీహృదయమున స్తోత్రం । చెయ్యగా ఆశ్చ ర్యంబొందిరి రాఘవులు । సప్తమహాఋషులుసంతోషించిరి । అష్టదిక్పతులు చోద్యంబంది రిగా । నాశికములపై హస్తములుంచుకు । నవబ్రహ్మలు చూచుతుయుండ్రి । ఆనందమా యెను రామునిమనసు । లక్ష్మణుడు చిరునవ్వులునవ్వె । తండ్రులుమీరుతనయులం మేము । తప్పులున్న క్షమించగవలెను । పరిపరివిధముల బుజ్జించుచును । పాదములపై నొంగిరివారు । యలసితిరని యడుగుల బడినుతించి । యెత్తితొడలనుంచెను । శ్రీరాము తప్పకుండ దశావతారములు । యెరిగించినవారెవ్వరు మీచే వనములో । వాల్మీకిమహా మునిజెప్పిన అవతారంబులుమాకు । యతివేగంబున హరియులేదే । అజరుద్రాదులు రమ్మనిపిలిచె । మునిపల్లెకు మనమేతెంచి నప్పుడు । సీతనుతోడుకు రావలెఅనెను । మూషకవాహనం ముందరయెక్కి । అందముతో విఘ్నేశ్వరుడు కదలే । బ్రహ్మాండమున ప్రభనుకట్టుకు । భద్రకాళిదేవితోగూడి । వీరభద్రుడు తానేకదలే । గంటలనందిని గ్రక్కున యెక్కి । కదలిపార్వతీశ్వరులపుడు । హంసవాహనం బ్రహ్మయెక్కెను । ఐరావతము దేవేంద్రుడుయెక్కెను । భరతుడపుడు పగడపురథమెక్కెనుగా । శత్రుఘ్నుండు ముత్యపు రథమెక్కి । సుతులతోటిసౌమిత్రుడు వేడుక । సొంపారగ హేమంపురథమెక్కి । అంతట గరుడుడు వేగమెవచ్చి । హరిపాదములకు నమస్కరించి । యాదిలక్ష్మిని తనయులతో గూడపొందుచు । రెక్కలపై యుంచుకొని । యయోధ్యకు వేంచేతురుగాని । యెక్కు మనుచు గరుడుండేతెంచి । కార్యములు చేకూరెనుగనుకా । గరుడుడుగూడావచ్చెను యనిరి । గరుడవాహనము శ్రీరాములుయెక్కి । కదలికన్నుల పండువుగాను । జానకిసిరి దేవైబుట్టినది । సురులుమునులు కైవారంసేయా । వరసగబ్రాహ్మణుడా స్వస్తిజెప్పగా । వాల్మీకులు వెనుకనడువగను । యెదురు సేనలు చల్లగానూ । యెదురుయెదురు మంగళ హారతులియ్యా । వాల్మీకముని యాశ్రమములకువచ్చిరి । రాములు వేడుకగాను నవరత్నఖచిత సింహాసనమూ । నడుమధ్యమున రామునకేసిరి । సింహాసనమున తాగూర్చుండి । సిరిదొడలపై బాలలనుంచె । వ్యాఘ్రచర్మం వేగముతెచ్చి । వేయించి

సాంబశివులకును । యిద్దరిమద్యను యిచ్చిరిచర్మమున । గూర్చుండెను బ్రహ్మదేవుండు । ధర్భాసనములుదళమునవేసి । గూర్చుండెనువసిష్టుడపుడు । వేదములు చదువుచు మహా మునులంత । వేడుకమీరగగూర్చుండిరిగా । దేవేంద్రాదులు సభదీర్చిరీ । మునికాంతలు రామునిజూచుటకు । కలసివచ్చిరి కడువేగముగాను । చూడలేనిరాముని సుతులందరు । తగుమనసీతకు శ్రీరాములకు । విల్లువిరచిన జానకిని పెండ్లాడెను । వీరుడసుమ్మీ రాఘవులంటే । చూడగలిగె యీవేడుకలుమనకు । దేవేంద్రాదులు సభదీర్చిరిగా । యంత లోనువాల్మీకి మహాముని । యరుంధతినిజూచి ఇటులనిబలికె । యిక యాలస్యముచేయగ రాదు । రాములకు నభ్యంగనంచెయ్యి । యీపలుకులువిని మునికాంతలందరు । ఆయత్నంబులు జేసిరివారూ । ముత్యాలపందిళ్లలోపలా । భమిడిపీటలు అరుందతిపెట్టి । దశరధరాముని దోడుకవచ్చి । దీవించి శిరసంటిరివారూ । పచ్చాకు కచ్చూరాలు వేసిరిగా । వొంటికి పిండి నలుగులు బెట్టిరిగా । మున్నూటరవై కాగుళ్లనీళ్లూ । నయముగజేసి యుంచిరివారు । శ్రీగంధంబున ఆటకాళ్ళు కాచిరి । శ్రీరాములకు జలకంబొచ్చిరీ । మెత్తనిపట్టుతో మేనతళ్ళొత్తిరి । కనకపీతాంబ్రము కట్టించిరి । కురులువక్కగా ఆర్చిరి వారూ । సాంబ్రాణిదీపంబులనువేసిరి । నెరికురులు యార్చిరివారంతా । నేర్పుతో శిగవేసి రామునికి । దుప్పికొమ్ముమరి మరివారంతా । వజ్రకిరీటం వెన్నెలుమించ । అగరుగందము పూసిరివారు । కస్తూరితిలకము ఘనముగదిద్దిరి । పసిడి గొలుసులూ పలకల మురుగలు । భుజకీర్తులును మెరయ కట్టుకానుకతో । కట్టిన విలువకాసులపేర్లు । ధరియించిరివారు నవరత్నముల । అంగుళ్యంబులు బిళ్ళమొల్త్రాడు । ధరియించె సింహాసనంపై । గూర్చొనియుండగా చాటుగాజూచెను । జానకిదేవి యంతలోను । వాల్మీకిమహాముని అరుంధతిని । పిలిచిఇట్లనిబలికె । ఇకఆలస్యంచేయగబోకు । జువ్విసమిధలుసూత్రసమిధలు । మోదుగసమిధలు మొదలుగ । అశ్వత్థ సమిధలు యావునేతులు । నల్లనక్షంతలు చేసిరి వారు । యెఱ్ఱనక్షంతలు పచ్చనక్షంతలు । వెండిజారీలతో వుదకంవుంచిరి । భమిడిజారీల లోనునేతులు । నైవేద్యంబులు యుంచిరివారు । మహామునులు ఋషులువారంతా । అశ్వత్థా వృక్షమును తరచిరి । అగ్నిహోత్రుని రావించిరపుడు । యవుపాసనము చేయగా వచ్చె । యవుపాసనములు జేసెడి సమయమునా । అరుంధతినిబిలిచి యిటులనిపలికె । యిక ఆలస్యము చేయగబోకు । జానకినిదోడుకురమ్మనెను । ఆమాటలువిని యరుంధతి అప్పుడు । సీతనురమ్మనెను శీఘ్రముగాను । అదిజూచి బాలలప్పుడు । అరుంధతినిబిలిచి ఇట్లనిబలికె । పసిడిసీతయయోధ్యలోయున్నది । యేలవచ్చునురాఘవయనుమీ । ముందర యజ్ఞం జానకితోనూ । జేస్తివినీవు మంత్రంబులను । యిప్పుడు యీజానకిరాదు యనుచు । జెప్పి యరుంధతిని పొమ్మనిరి । యాపలుకులువిని వాల్మీకుండు । బెదరుతు రాముల

కిటులనిబలికె । సీతకుజలకంబార్చగలేదు । శీఘ్రమున కావించండనెను । పూర్ణేందువదనాగృహమందున్నది । యక్కరలేదని బలికిరిమునులు । యవుపాసనములు యమరగజేసి । లేచివచ్చిరి శ్రీరాఘవులు । యింతలో వాల్మీకిమహాముని । యరుంధతిని పిలచినిటులనిబలికె । యిక యాలస్యముచేయనాకు । ఫలహారములు కావించుమనెనూ । యరుంధతీదేవి యంతటా । నందిధేనువను ప్రార్థించగా । కల్పవృక్షమా కామధేనువా । గావించు ముందువేగమేయనిరి । పాలుచెక్కెర జున్నుమీగడా । ఫలహారములు బిండిపోకలును । మణుగుపుప్పులు యడకజ్జములు । పూతరేకులు యతిరసములును । బొబ్బట్లుగారెలు మొదలుగానూ । పందిళ్ళబంతులు సాగించిరి । తనయులు చుట్టునుబట్టుచురామా । ఫలహారములు చెయ్యగవచ్చె । ఫలహారములు జేసెటి సమయము । నాయరుంధతిని జూచియిట్లనిబలికె । యికనేల యాలస్యం మగుడుకో చేయగబోకు । జానకిని తోడుకరమ్మనెను । బాలలకు భయమందుచును । నవ్వుతు శ్రీరాముల కిటులనెను । చిన్నదిగనుక సీతయప్పుడు । శ్రీరామా మీపొత్తుకు వచ్చుటకు । తనయుగన్నట్టి తల్లిసీతా । సిగ్గుకాదనిరిదేవియనెను । పొత్తుబెట్టుకోదగు నాగేంద్రశయనా । చిన్నవాడవా రాఘవనీవు । లవునిపొత్తునా పెట్టుకొని । యారగించు శ్రీరామాయనెను । కుశరాజును నీపొత్తున బెట్టుక । యారగించు శ్రీలక్ష్మణుడట్లు । యారగంచిలేచి చేతులుకడుక్కొని । చదురులోచనెను శ్రీరామా యంతలోను । వాల్మీకీయనసూయనుపిలిచి । స్వర్గలోకము సత్యలోకము । కైలాసగిరి లోకమువారు । మూడులోకములవారు వచ్చేటట్టుగ । విందులు వేగమునచెయ్యండనెను । పూర్వజన్మఫల పుణ్యంచేతా । వేంచేసిరి మనగృహంబులకువారు । సర్వజనములువచ్చెనువేగ । ముత్యాలపందిళ్ళలోపల । పంచవన్నెలా ముగ్గులుపెట్టిరి । కనకపుపీటలు యరుంధతిపెట్టి । నెంచిమరీ వుదకంబులువుంచిరి । వెండిభమిడి విస్తళ్ళువేసిరి । పాత్రాభిగారం పణతులుజేసిరి । పప్పువూరగాయ వొప్పుగవడ్డించిరి । ప్రథముననే వడ్డించిరిపాయసాన్నంబులు । కందచామ పెండలము వడ్డించినారు । బంతిచిక్కుడుకాయచిరిపొట్లకాయ । కాకరకాయలు యప్పడాలును । పెక్కు పిండి వంటలును । వెన్నమరగిననెయ్యి లడ్డుమీగడలు యరటికాయలు । మంచి పరువయినకూరలు । పనసయు మొదలైన పాకంబు కూరలు । తాలింపు కూరలును తరుచుగాతెచ్చి । చాలావడ్డించెను సర్వేశ్వరు బంతి । సగ్గుబియ్యం పాయసము సామపాయసము । సజ్జపాయసాన్నంబులు సఖియలొడ్డించిరి । రాజపుయన్నము రమణిశేఖరులు । సెగపప్పువడియపెరుగువాసనచల్లా । వలపుపప్పులు నెయ్యిపప్పుగావడ్డించిరి । కమ్మకాచిన కర్రియావునెయ్యి । కర్పూరవు గిన్నెలతో కాంతలొడ్డించ్రీ । తనయులచుట్టును బట్టుకురాము । కుశరాజునిబొత్తునపెట్టుకొని । ఆరగించిరిరాఘవులు । లవునిపొత్తునపెట్టికొని । ఆరగించెను

ఆలక్ష్మణుడు । ఆరగించి హస్తములుగడుగుకొని । కర్పూర తాంబూలములువేసి ।
చిత్రవిచిత్రములు చూచిరాముడు । లక్ష్మీకటాక్షమని మనసునదలచె । యేచిన వచనములు
యెల్లదిక్కుల । పూచినతంగేడు ప్రకారమువికసించె । మన్మథురాణి వసంతమందున ।
వరలక్ష్మీశృంగారమెటోలు । నీలాలురవికెలు నీటితోజూచి । వజ్రాలరవికెలు వరుసతో
జూచి । కెంపురవికెలు సొంపుతోజూచి । రత్నంపురవికెలు రాయింపరె । యెందులకే
జానకి జాడలేకున్న । తలచెనుతనమదిలోపలనప్పుడు । యెక్కడ జానకి యెక్కడి
బుద్ధులు । నమ్మేరాదుయీమునులందరిని । యానాడు అడవులలోను । వధియించివచ్చెను
లక్ష్మణుడు । జానకిని వధియించినవెనుక । బాలలపెంచిరి కాబోలువీరు । యెన్నడుఋషి
పల్లెరుగనుగనుక । ఈవిధమునాతోడితెచ్చేరు । ఆశబెట్టిననుమోసబుచ్చిరి । యెంతకానీ జానకి
లేదనెను । జానకిబ్రతికున్నట్టయితేను । పలకద భాషించదనాతోను । యనితలపోయుచు
శ్రీరాఘవులూ । బాలలనుపిలిచి యిటులనెను । యేదిరజానకి యెక్కడయున్నది । మిమ్ము
కన్నమీయమ్మేదనెను । యేదిర భూలోకమాతయేదిర । యేదిరభూపుత్రిక సీతేదిర ।
గొప్పకన్నుల పద్మనేత్రేదిర । కమలములోజన్మించిన కాంతేదిర । యాపలుకులవిని
బాలకులప్పుడు । మాయమ్మమేమెరుగమనిరి । యిక్కడమిమ్ము యీకానలలో ।
కనిపెంచిన వారెవ్వరుయనెను । ఆవాల్మీకులూ మమ్ములపెంచిరి । అక్షరవిద్యలు జెప్పిరి
మాకు । కోటిసూర్యులా కాంతినిమించిన । నమలాంగినీ యెరుగరుమీరు । గుండె ఝల్లుమని
యేమియుతోచక । యరుంధతినిబిలిచి యిటులనిబలికె । అక్షయముగనీకులంచంపెట్టెదా ।
జానకిని జూపించుమనెను । యనగ నవ్వుతు యరుంధతప్పుడు । యాలాగే జూపించెదన
నెను । పన్నెండేళ్ళనుంచి రాఘవ । పద్మగంధి మిమ్ముయెడబాసి । నిద్రాహారములు నీరు
నొల్లాక । నిలిచియున్నది మిమ్ముదలచుచు । ప్రాణములతో యున్నదిగద । చదురులోచ
నెను శ్రీరాముడంత । వాల్మీకిమహామునియరుంధతినిబిలిచి । యిటులనిపలికె ఏమి
రహస్యం । తనకెరిగించుటకు త్వరగరాయనెను । రాజ్యలక్ష్మి యేదనితానడిగె । చూపించు
మనెను శ్రీరాఘవులు । యనగ నవ్వుతు బాలులబిలిచి । యికనయినా జూపింతురయనెను ।
యాపలుకులవిని బాలులప్పుడు । తమచిత్తమె మాకనుమతులనిరి । సంతోషించుతు వాల్మీ
కుండు । అరుంధతినిబిలిచి యిటులనిబలికె । యికయాలస్యంచేయగబోకు । జానకిశిర
సంటితివా యనెను । ముత్యాలపందిళ్ళలోపల । పంచవన్నెల ముగ్గులుపెట్టి । భమిడిపీటను
అరుంధతీవేసె । గూర్చుండపెట్టెను జానకినైతే । సంపంగితైలమున శిరసంటి । పచ్చ
కస్తూరి నలుగులుపెట్టిరి । శ్రీగంధమున అరికాళ్లకాచిరి । సీతకు జలకంబార్చిరి అప్పుడు ।
మూన్నూటరవై కాగులనీళ్ళు । మజ్జనమాడించిరి జానకికి । మెత్తనిబట్టతో మేనితల్లొత్తిరి ।
కనకపుపట్టుచీర కట్టించిరపుడు । కుందనపు రవికతొడిగించిరి । కుంకుమరేఖదిద్దిరివారు ।

బరిమెళంబులు అలదిరివారు । పాదములకును పసుపుల రాసిరి । నవరత్న ఖచితమైన రాగిడిబిళ్ళా । కుందనంజెక్కిన నవరపుకుప్పె । యిరుగడలా సూర్యచంద్రులు । భాపిడ బింద్రీలు ధరియించిరి । జేతుల జాకట్లుమెరయగను । చామంతిపువ్వుకడియములు పెట్టిరి । యానాడు మిథిలాపురమందు । ఆడిజాడ వచ్చినమీద నాలసించితిని । జెమటలుతుడుచుచు జనకుడిచ్చిన । ముత్యపుహారము జానకిమెడవేసిరి । యానాడు అడవులలోపలను । అసురులను జంపివచ్చెడునాడు । దేవలోకమున దేవేంద్రుడు । యిచ్చిననక్షత్రపుపతకం । ఆభరణముల కన్నా అందమైనది । ఆ హారముజానకిమెడవేసిరి । పాతాళమున ఫణీంద్రుడు । బాల ప్రాయమున జానకిని । మాపాలిటికి మహాలక్ష్మియనుచు । మణిరత్నముల హారమునిచ్చె । ఆ హారముజానకి మెడవేసిరి । రావణ కుంభకర్ణులద్రుంచి । జానకిచెరలు విడిపించి । అగ్నిప్రవేశము జేయించిననాడు । యమరాసురులు జూచుచుయుండ । అగ్నిహోత్రుడు మెచ్చియిచ్చెను । ఆణిముత్యములహారంబొకటి । అన్నిటికన్న అందమయినదే । ఆహారము జానకిమెడవేసిరి । సూర్యుడుమెచ్చి యిచ్చినదనుచు । చంద్రహారము జానకిమెడను వేసిరి । యింద్రుడుమెచ్చి యిచ్చినదనుచు । యింద్రనీలహారమువేసిరి । విల్లువిరచిన వరహావలారులు । సీతాకల్యాణ దినమునాడు । సంతోషింపుచు సభవారంతా । మెచ్చి యిచ్చిన పచ్చలపతకము । అన్నిటికైనా అందమైనది । ఆ హారముజానకిమెడవేసిరి । కమలనాభులా కాళ్ళకడిగియా । కన్యాదానములు జేసిననాడు । వజ్రములకట్టె జనకుడిచ్చెను । సీతమొలను శృంగారించిరిగ । నవరత్నంబుల వడ్డ్యాణమిచ్చిరి । మొహరీలపేర్లు ధరించిరివారు । పచ్చలభటువులు పందిళ్ళకును । కనకపుగాజులు సందిటదండలు । గుత్తపుజాకెట్లు జారయమ్ములను । కంకణనూడిగంబులు సొంపుగనుంచిరి । అందెలు గొలుసులు కడియంబులు కనకపుగజ్జల కాళ్ళకుయుంచిరి । మట్టెలుపిల్లేళ్లు మొదలుగను । చిటికెనబొద్దులు శీలమట్టెలను । మేలయినవంకీల వడ్డ్యాణము । వరహాలపేర్లుతధ్యంబుగ వేసిరి । తళుక్కుమనియటి కమ్మలు । బంగరు జడవేసిరిజానకికి । మొగలరేకుల మల్లె మొగ్గల । చామంతిదండల శిఖపైచుట్టి । సర్వాభరణాలలంకరించిన । సర్వశృంగారము చేసిరివారు । అంతలోను భూమిజకడజనుదెంచిరీ । ఆమునికాంతల కిట్లనిబలికె । చిన్నది గనుక సీతయప్పుడు । తనయులకన్నట్టి తల్లిసీత । జడవేయుటకు తగదుజానకికి । కొప్పు అమరక వుంచండి । ఆపలుకులువిని అరుంధతియప్పుడు । భూదేవికి లా నిట్లనిపలికె । పట్టపుదేవి జానకిగనుక । జడవేయుటయది ధర్మంబనెను । పణతులకూడి కడువేడుకగ । కప్పుపట్టుశాలువ వేసినారు । అంతలోను భూమిజచనుదెంచి । యదిచూచి భూదేవిట్లనెను । యీగవిసెనదిష్టిగవిసె ననుచును । నల్లపట్టుశాలువ వేయించె । అంతలోనువాల్మీకి మహాముని । అరుంధతిని పిలిచి యిట్లనిబలికె । యింతఆలస్యం చేయవద్దు । పైడిమేడలు

బాగుగచేసి । ఫలజాతులను దెప్పించండి । పానుపువేయించుడు రామునికనెను । ఆపలు కులువిని యరుంధతియప్పుడు । భమిడిమేడల బాగులుచేయించె । యేడుకొలువులాకనకపు మేడలోపలకు । పగడంపుతరికోళ్ళ పట్టె మంచములు । పట్టెమంచంవాల్చెవరుసమరబరచి । యిరుదిశల తలగడలు యింతులువుంచిరి । నేత్రాన పట్టుబన్నిద మొప్పబఱచి । పరిమళా దులు పాన్పుపై నిండాపోసిరి । విష్ణుకు ప్రీతైన విరజాజువులు । అమంచిపాన్పున అవి చాలబఱచిరి । స్వామికిప్రీతైన సన్నజాజులు । అమంచిపాన్పున అవిచాలబఱచి । యెన్నో తెచ్చారుపారుజాతాలు । మోపులాది తెచ్చారు మొగలిపువ్వులు । కావిళ్లతెచ్చారు కలవ పువ్వులు । ప్రొద్దున్నె పూసిన బొండుమల్లెలు । జానకిపెంచినవి జాజిపుష్పములు । మధ్యా నంపూచినవి మంకెన్నపువ్వులు । సొంపుగ పూసినవి సంపెంగపూలు । అవిపోయి పూసినవి మందారపువ్వులు । అవిపోయిపూసిన నీలాంబరములు । పందిళ్లబూసినవి పారు జాతములు । తొడిమెలుతీయించి అవిచాలబరచి । ఘనముగపూచినవి కనకాంబరాలు । వానలకు బూసినవి వాడంబరాలు । వేళకుపూసినవి పేరుమల్లెలు । అచ్చమైనపచ్చచామంతి పూలు । తెల్లచామంతులు చెంగల్వపువ్వులు । మరువమాకెరువమా మంచిదవనము । బంగారు పళ్లెముల యింపుతో యుంచిరీ । ముత్యాల తోరణములు గట్టిరి । పావాలుతెచ్చియు అచ్చోటయుంచిరీ । కనకపుగిన్నెలతోగంధములుంచిరీ । మాణిక్యస్తంభాల దీపాలుంచిరీ । నిలువుటద్దములు వన్నెలుమించ । మాణిక్య దీపాలుమణివెలుగుతుండె । హేమకలశముల జలములుతెచ్చి । యెడమ భాగమున వుంచిరివారు । కూర్చుండెటందుకుకుర్చీలు । కుడిభాగ మున వుంచిరివారు । దబ్బపండ్లుమంచి దానిమ్మపండ్లు । నిమ్మపండ్లు మంచినేరేడిపండ్లు । అరటిపండ్లుమంచి మామిడిపండ్లు । జామపండ్లు మంచిజంబీరపండ్లు । పనసపండ్లు పంపర పనాశపండ్లు । కమలాఫలములు ద్రాక్షఫలములు । సీతాఫలములు గంగ రేగులు । ఫలపండ్లుమంచి యారువెలగపండ్లు । చేతనుఖర్జూర ఫలములు । పానుపు సరసను వుంచిరివారు । గరిమల్లెదండలు గప్పిరీ పానుపుపయిని । పచ్చిపోకలు పండుటాకులు । పరిమళాదులు వుంచిరీవారు । అత్తరు అగరు పన్నీరులును । మగువసీతారాముల పానుపుగన । యెవరికి కలిగున్నది యనిబలుకుదురు । లక్ష్మి కటాక్షము రామునిగృహము । చూడగలిగె మనకందరికనిరీ । అదిచూచి బాలలప్పుడు । గ్రక్కున జానకికడకేతెంచి । అల్లంతటతమ తల్లినిచూచి । అతియాశ్చర్యంబున అద్భుత పడిరీ । యిన్నిదినములనుంచి అమ్మనుచూచితే । యింతవింత కనుపించగాలేదు । అదిమూర్తి నెడబాసియిచ్చట । అంధకారము వలెవున్నదియమ్మా । ఆదివిష్ణు చనుదెంచిన వెనుక । ఆదిలక్ష్మిముఖ పద్మంచూడు । పదియారు పూర్ణకళలతో । పద్మగంధి నిందున్న దనిరీ । యిన్నికళలుగల మనజానకిముఖము । అజుడెట్లు వ్రాసెను అడవులతిరుగ ।

ఆపలుకులువిని కుశుడప్పుడును । తమ్మునితో తానిట్లనిబలికె । యడవులతిరిగితె అమ్మకులోపమ । యజరుద్రాదులు మెచ్చగలేదా । ఆరావణుని జంపుటకొఱకు । ఆదివిష్ణువు అవతారంయెత్తి । జగముపొగడగ సురులుమెచ్చగా । జానకిచెఱ యుండగవలసె । కాంతిగలిగిన ముఖముగనుకనే । కమలాక్షునికి సతియైబుట్టె సిరిముఖమునగల సీతగనుకనే । చక్రవర్తి గర్భంబునబుట్టె । ఆజగములనేలేటి జనకుడ నగను । జెప్పశక్యంబగునామనకు । రాజ్యములేలెటి రాముడనగను । తలచుటమన తర మౌనయనెను । తల్లినితప్పక జూడగరాదు । ముత్యాల హారంబులు సవరింతును । తల్లి వంకాచేరిన బాలలు । కలకలనవ్వుచు పాలింపుచును । పాలుత్రాగేటి సమయమందున । తల్లిముఖముజూచియిట్లనిరీ । పరమపతివ్రతను నేనేయనుచు । పాదంబులకు మ్రొక్కమి యమ్మ । కఠినహృదయమే కమలాక్షుడికి । ఖడ్గంబున ఖండించునేమో । గర్భిణీస్త్రీయని కనికరించకా । వధియించ వనములకంపేడా । యలవిగాని బ్రహ్మాండమువంటి । యగ్నిలో తొక్కించెను యానాడు । నాటిరాముడు కాడానేడు । పతియనినమ్మకు అమ్మరోనీవు । ఆపలుకువిని జానకప్పుడు । తనయులతో తానిటులనిబలికె । పతిబ్రతి మాలుట ధర్మంగాదు । పతివ్రతగుణములుగావనిబలికె । ఆరాముడిపై యమ్మరోనీకు । యెక్కువ ప్రేమలుగలిగుంటేను । యప్పుడెజెప్పగ రాదాయమ్మ । తాతవెంటబంపింతు మనిన్ను । నిష్ఠూరములు మాకుయేటికె । నీకుజెప్ప మేమెంతటివారము । రాముడిచ్చటికి రాడేమిటికే । యంతపంతము మాకేమిటికే । మమువిడనాడే నట్లయితేను । మాటాడవే రాములతోను । మాపయిచాల దయగలిగుంటే । జెప్పినట్లుగా జెయ్యవెఅమ్మ । రాముడొచ్చి బ్రతిమాలేదాకా । సేనంతవచ్చి బలికేదాకా । శరణనిరాములు పిలిచేదాకా । మాటాడక యుండవె యమ్మా । సీతారాములకు కనబడకుంట । యుపాయం బున్నది యనిరీ । చిలకలచంద్రిక యప్పుడెతెచ్చి । సీతకు తెలివేయించిరివారు । యెరుగనివానివలెనేయుండు । తండ్రిసన్నిధికి తమరేతెంచిరీ । తల్లికేమోరాశిక బన్నొచ్చిరి । మొలకనవ్వులా ముద్దయితోచె । అంతలోన వాల్మీకిమహాముని । వారిసన్నిధికి తమరేతెంచి । చాలప్రొద్దు మించిపోయినది । స్వామివారి అంతఃపురములకు । ఆదిలక్ష్మి పలుకోపములుంచగ । యరుగుమనుచుబల్కె వాల్మీకి । ఆపలుకులవిని యతివేగ మున । సేనలకుసెలవిచ్చెను రాముడు । సేనలకు సెలవులిచ్చినపిమ్మట । తమ్ములకు సెలవిచ్చెను రాము । తనయులచేతులబట్టుకు యప్పుడు । యంతఃపురము లోపలికొచ్చె । యల్లదిగో జూడని తండ్రికిజూపి । తిరిగివచ్చెను శీఘ్రంబునను । బహుజాగ్రతయనితల్లికి జెప్పి । బాలకద్రలా వెంటనిలుచుండ్రి । మణిపాదంబుల ముందరయుంచి । కూర్మావ తారలు గృహమేజొచ్చె । బాసినట్టుగ పరమాత్ముండు । పాన్పుపయినికూర్చుండెనురాము ।

వాకగడియ వాకయుగమాయెను । లేచివేగమున శ్రీరాఘవులు । యేమితోచక అటునిటు జూచుచు । పాన్పుపైని కూర్చుండెనువేగా । యేదిజానకి జాడలులేవు । సీతగాదుయది చిలుకలచంద్రిక । కళ్ళుచీకటులు కమ్మెనురాముడికి । తెఱచాటున జానకినేచూచి । పన్నెండేళ్లాయెపడతి నిన్నెడబాసి । పరస్త్రీలనెరుగను పంకజముఖుడను । యదినీవునమ్మకుంటెను వినవేజానకి । నీవుతప్పస్త్రీలెల్లనుతల్లి కౌసల్యాదేవికిసమము । యదినీవునమ్మకుంటేను । నీవుతప్పస్త్రీలెల్లామాతల్లికైకమ్మదేవిసమము । అదినీవునమ్మకుంటేను । నీవుతప్పస్త్రీలెల్ల । మాతల్లి సుమిత్రాదేవిసమము । యదినీవునమ్మకుంటేనునీవుతప్పస్త్రీలెల్ల । మాయక్కశాంతమ్మసమము। పద్మగంధినీవేతెంచకుండినా । ప్రాణములునిలువవుగనుక । నేనుపిలిచినపలుకవుమాటాడవు । నేరమునావలన కలదనిబలికె । వెనుకటిమాటలు తలచకేసీలా । విరహముతీర్చవె జానకి యనెను । తనసాటివాడె యింద్రుడు । భుజముదించడు తనసతినైన । తనసాటివాడె చంద్రుడు । జడలదించడు తనసతినయిన । తనసాటివాడె బ్రహ్మదేవుడు । జోడెడబాసి యుండడుయెపుడు । సాటివారలో చవకజేతువ । శరణేజానకి రమ్మనిపిలిచె । శ్రీలక్ష్మినీవేతెంచకుంటివ । శిఖయజ్ఞోపవీతములు తీసుకొని । కావివస్త్రములు కట్టుకునేను । యీమాటలువిని జానకిదేవి । తనయులువినగా దానిట్లనెను । పతిబ్రతిమాలిన తరువాతయినా । సతులకు యోచింపకయుంటేను । బాపములే ప్రాప్తించునుయనెను । ఆమాటలు విని బాలుప్పుడు । తల్లడిల్లి జననికిట్లనిరీ । యికమీదయిన మాట్లాడకయుంటె । ఆదిలక్ష్మియేతెంచకయుంటె । పాపంబులు ప్రాప్తించునుయనిరీ । ఆపలుకులువిని జానకిదేవి । గ్రక్కునరాముల కడకేతెంచి । గజ్జలపాదం ధరణిమ్రోయగా । అందెలుగమకించి విడువగను । అందెలుగల హృదయానందం బారగా । తెగువగుబాపిట చేరులువాల । కుచమ్ముల సందులనడుమా । నక్షత్రపుహారముల్ మెఱయ । వజ్రాలగుత్తులు యింపుతో మెఱియ । ముత్యాలహారమణికట్లడమిలంగా । జాలరుముత్యాల మేలుట్టిళ్ళు । గంధపువాసనలందంమీర । నామకరణమున రామచిలుకలు । రామరామాయని నాదంజేయ । వల్లెవాటు కొంగొప్పు లమరగా । వయ్యారముతో వచ్చెనుసీత । శ్రీలక్ష్మితో మనము సరిరాలేమని । వేసంబులు తలలువంచుకొనే । మహాలక్ష్మితోమనము సరిరాలేమని । మాణిక్యంబులు దీప్తితగ్గించె । వయ్యారమ్మకు సరిరాలేమని । మత్తగజములు లజ్జించెనుగా । సీతనడకకు సరిరాలేమని । రాజహంసలు లజ్జించెనుగా । సీతముఖముతో సరిరాలేమని । పూర్ణచంద్రుడు లజ్జించెనుగా । సీతనాసికముతో సరిరాలేమని । తిలపుష్పములు లజ్జించెనుగా । సీతపెదిమలకు సరిరాలేమని । పగడపుతీగెలు లజ్జించెనుగా । సీతకన్నులకు సరిరాలేమని । కలువరేకులు లజ్జించెనుగా । సీతకనుబొమలకు సరిరాలేమని । సింగినివళు లజ్జించెనుగా । సీత పలువరుసతో సరిరాలేమని । మల్లెమొగ్గలు లజ్జించెనుగా । సీతదంతములకు సరిరాలేమని ।

దానిమ్మగింజలు లజ్జించెనుగా । సీతలలాటమునకు సరిరాలేమని । బాలచంద్రులు లజ్జించెనుగా । సీతచెక్కిళ్ళకు సరిరాలేమని । జెక్కుటద్దములు లజ్జించెనుగా । సీతకురులతో సరిరాలేమని । గండుతుమ్మెదలు లజ్జించెనుగా । సీతకర్ణములకు సరిరాలేమని । శ్రీకారంబులు లజ్జించెనుగా । సీతనేత్రంబులకు సరిరాలేమని । నేరేడిపళ్లు లజ్జించెనుగా । సీతకడుపుతో సరిరాలేమని । కదళివస్త్రములు లజ్జించెనుగా । సీతవీపుతో సరిరాలేమని । సుడిగుండము లజ్జించెనుగా । సీతతొడలతో సరిరాలేమని । అరటిబోదెలు లజ్జించెనుగా । జనకజచేతులకు సరిరాలేమని । చెరుకుకోలలు లజ్జించెనుగా । జానకిదండలకు సరిరాలేమని । కయదూటలు లజ్జించెనుగా । సీతయఱచేతులకు సరిరాలేమని । చిగురుటాకులు లజ్జించెనుగా । జానకివేళ్ళకు సరిరాలేకను । పెసరకాలు వెనుదీసె , జానకివేళ్ళకు సరిపోలేకను । జీలుగుముక్కలూ వెనుదీసె । జానకిశిరోకంఠంబుతో సరిపోలకను । పొన్నకాయలు వెనుదీసె । జానకికంఠంబు సరిపోలకను । శివునిశంఖంబూ వెనుదీసె । జానకి స్వరముతో సరిపోలక । గండుకోవెలలు వెనుదీసె । జానకివలువలాకు సరిపోలక । రామచిలుకలూ వెనుదీసె । జానకిచక్కదనంబుకు సరిపోలక । స్త్రీలందరు వెనుదీసిరి । లత్తుగుజాకట్టుజారగను । జనుదెంచెనుజానకి సంభ్రమమునా । అల్లంతటనే జానకిజూచి । కళ్లుజీకటిగమ్మె రామునికి । ఎదురుగజనుదెంచెను శ్రీరాములు । పతిపాదపద్మముల పైబడెను । పాదముల పయిబడియున్న । ప్రాణసతినెత్తి బరువుపైతీసెను । శ్రీరాములు యిక్కడుండుటకు । యిరవుగాదనుచు గ్రక్కునబాలలూ ఆవలకెళ్ళిరీ । పయినున్న అంగవస్త్రంబులుదీసి । బంచపుగుల్లాలయి బరుచుకునీ । పంచకావ్యంబులుబఠన చేయుచు । పవ్వళించిరీ బాలలూతమరు । జానకినిరాములను గలిపితిమనుచు । చింతలేకను నిద్రించిరివారు । బిగియకౌగిటను జేర్చెనురాము । ఆకులమడుపులు యందించుచును । నఖమునఖము గొఱికియందించె । వెయ్యివేల దీపములువెల్గగా । వెలదితో భోగించెను శ్రీరాము । లక్షవేలదీపములు వెలగగా । లక్ష్మితోభోగించె శ్రీరాము । కోటివేలదీపములు వెల్గగా । గోవిందుడు తనప్రాణసతితోకూడె । లేచివేగంబున వేగంబునను । పాదపద్మంబులు కడిగెను । శ్రీరాముపాద ప్రక్షాళణంబు । పాన్పుపయిని కూర్చుండెనుతాను । పద్మగంధి హస్తములుబట్టుకు । మితిలేని వేడుకలనుబొందె । వొరుగు తరుగువా గిరిమల్లెలను । చామంతులు సన్నజాజులును । వీవెనలతో బుచ్చుకు । అప్పుడువరలక్ష్మి విసరుచు నిలుచుండె । యలసురిటీని మనకు వద్దనుచు । యందుకొనెను శ్రీరాఘవులప్పుడు । పాదసేవలూ చేయుచుతాను । అయోధ్యందూకుశలమయనెను । అత్తలముగ్గురనడిగెసీత । యితరమైనా బంధువులనడిగె । యరయగ ఋష్యశృంగుని కాంతశాంతనడిగెను । జానకిదేవి నిన్ను మఱిచి సుఖమునవున్నారు । చెల్లెలను యడిగెనుసీత । మిథిలాపట్నంబులో యున్నవారిని

తల్లితండ్రిని యడిగెనుసీత । అందరినియడిగిన పిమ్మట యప్పుడు । యజ్ఞంబుచేసితిరి మీరనెను । రాఘవసోమయాజూలూ అయితిరి । కనుకసీతా సామిదేవాయెను । ముత్యాల మొగసాలలోపల । జాజీలుమడిచింది తనకయితె । ప్రాప్తి లేదాయెను । యనుచుపలికె దాబడలెను । యపుడుకన్నుల జలంబులుగ్రమ్మి । గురియగా కౌగిలించికొని శ్రీరాఘవులు । చిలుకల జంద్రికలప్పుడుతీసి । సీతకన్నుల వరషంతుడిచె । ఆదరంబున జానకినందుకు । మెల్లనారాఘవుడ్డు యిట్లనిబలికె । యజ్ఞముగాదే జానకి తనకు । యమపురమువలెనున్నది సీత । యయోధ్యగాకు కోమలినీకు । అహంకారమువలె నున్నదిసుమ్మి । సీతనీవులేని పట్నము । చీకటికమ్మి యున్నదిసుమ్మి । జానకినీవులేని యయోధ్య । జనహీనంబయి యున్నదితనకు । చిలుకలేని పంజరము వలెను । చిన్నమనసంతాను । యాగపుయశ్వం బట్టుకుకట్టి । యెన్నిచిక్కుల బెట్టిరేనన్ను । తనయులనే అశ్వంబును కట్టించి । యెరుగ నట్లుయడిగెదవా । నీవెన్నితపంబులచేసి కంటివే । యెన్నటికి యిటువంటి పుత్రులుకలుగా । యుద్ధరంగంబున బాలలూనన్ను , ఆడినమాటలు యేమనిజెప్పుచు । శూరత్వమైనపలుకులు పలికితె । పంచదార ములకలవలెయుండె । యెన్ని మాటలుమమ్ము అదలించియడిగిన । మొలలచిన్ని ముద్దులుగులికెనే । ముద్దులు గులికేటి తనయులు అయితె । మిమ్ముబోలి యుందురు శ్రీరామా । ఆనాడడవులకు మీరేతేంచె । ప్రాణంబు విడిచెను దశధులూ తనయులులేకా తపములుచేసితె । కలిగిన పుత్రులు కనుకనుమీకు । ప్రేమగలతండ్రులు మీరయితేను । యయోధ్యకు బలికాయమనగలర । గర్భిణీస్త్రీయని కనికరించకా । వధియించెనా వనములకంపిరీ । అలవిగాని బ్రహ్మాండమువంటి । యగ్నిలోత్రొక్కించర ఆనాడు । గాననావిధి పూర్వమైనా । గోరికలడవుల పాలవుటెరుగ । యీవిధమునా ఆడవులలోపలను । తనయుల చూచుచు దానిలుచుండె । బాలునిబాణమునబడవేసి । అయోధ్యకు బలిసేయమనినారు । ప్రేమగలతండ్రులు మీరనిపలికె । ఆపలుకులవిని శ్రీరాఘవుడు । తలచుకుజానకి కిట్లనెను । పూర్వజన్మమున చేసినఫలము । యనుభవించక తీరదుసుమ్మి । యయోధ్య మహారాజుకి తనయుడనయ్యు । యడవులలో సంచ రించగాలేదా । తలిదండ్రుల రాజ్యమువిడిచి । వొంటిగా వనవాసములేమీ । తనయులను మేమెరుగకుండినా । తగనిప్రేమలు కలిగెనమాకు । మనసున కోపముయీర్ష్యముంచుకు । కనబడకుండిన జానకితనకు । ఆపలుకులవినిజానకప్పుడు । పాదములపయి వొరిగెనుసీత । పాదముల పయినున్న ప్రాణసతినెత్తి । పాన్పుపైకి తీసెనురాము । అప్పుడు జానకి అతివినయంబున । వొప్పుతోరాజు కిటులనిబలికె । వాల్మీకుడునన్ను తోడుకొనిరాగ । వద్దనివాదించి మీసుతులూ । బాలలు చేసినదంతయుజెప్పి । దయయుంచుమనె తనయులమీదా। ఆపలుకులువిని శ్రీరాఘవుడు । నవ్వుతుజానకి కిట్లనిబలికె । అక్కడికొచ్చి అయోధ్య

లోపల । చేసినచిత్రము లేమనిజెపుదు । ముందుగాను మమ్మందర్నిజంపిరీ । ఆవెనుక లగ్గలకెక్కిరిగా । భమిడిమేడలను పాడుచేసి । బురుజులగూలవేసిరీ । వీర రాజులేనిదా యీరాజ్యంబు । రాజుయుంటె యుద్ధానికిరాడా । మూలనేల దాగున్నాడనిరీ । ముందర యుద్ధానికి రమ్మనిరీ । దాగియుండుట శౌర్యముగాదు । దాతలేనిదా యీపట్నంబు । ఆడిన మాటలకు యేమనిజెప్పుదును । అమృతవు గుటకలవలనేయుండె । అత్తరీ దాదిని చంపిరా । అయ్యయ్యోయని బలికెనుసీతా । కైకయత్తకుకోపమువచ్చి । యేమిసేతును యెరుగనిసుతులు । యైదేండ్లప్రాయము మొదలుకొని । యాడినమాటలకు యన్నిజెప్పి । అక్కడినుండి యమ్మరోనీవు । యిక్కడికొచ్చిన కారణమేమనిరి । అక్కడయేమి నేరముజేస్తివో । జెప్పకుంటెఖండితుమనిరి । బాలలుతనను యడిగినవిధము । పూస గ్రుచ్చినట్లుతాజెప్పి । ఆపలుకులవిని శ్రీరాఘవులు । చిరునవ్వునవ్వి యిటులనెను । నీవు చేసినతీరుపుగాదా । క్షితిసుతనీవరసుతులకుయనెను । తానుచేసినతీరుగాదు । తండ్రులపోలిక తనయులకు యనెను । యెవ్వరికీవిధమని యెరిగించకు । రవ్వశాయకే బాలలనీ । రవ్వలు లేక యుండిర రాఘవా । మూడు లోకములు మ్రోగెను యుద్ధం । నేపిలిచితే యేత్రెంతురో రారో । నీవేబిలవవే జానకియనెను । ఆపలుకులవిని జానకీదేవి । నవ్వుతుబాలల యిట్లని పిలిచె । నిర్దయులైనట్టి మీతండ్రికి దయవచ్చె । నాతండ్రులార రారోయి । కరుణాకటాక్షాలు మీతండ్రికిదయవచ్చె । నాతండ్రులార రారోయి । రాజరాజేంద్రులు మీతండ్రికి దయవచ్చె । నాతండ్రులారరారోయి । మాతండ్రిజనకచక్రవర్తి రాజారావోయి । మామామదశరధులు రావోయి । అడవులలో మనముంటిమి అనుచు । అదిమూర్తికిదయవచ్చె । వనవాసంబులు విడిపించుటకు । వనజాక్షుడు తానిటకేతెంచే । సకలభోగములు కలిగెనుమీకు । అతిశీఘ్ర ముగా రమ్మనిపిలిచే । ఆపలుకులవిని లవుండప్పుడు । యులికిబడుతు దిగ్గునలేచె । కనులనెత్తురు నిప్పులురాలగా । లేలెమ్మని అన్నను తాలేపె । అన్నామనయమ్మ పిలుచుతు యున్నది । అతివేగము రమ్మనిపిలిచె । యాదివిఘ్న చేశాడో అన్నరోలెమ్మని । లవుడా దంతపుతలుపులు తటుకునతన్నిరి । పగడపు ఘడియలు ఘల్లుమని వీడెను । చను దెంచిరి బాలలు । వేగమురాజూచి సంతోషించిరివారు । సీతారాములు గూడున్నారు । జింతలేమిలేవని పలుకుదురు । అమ్మవేగముగా రమ్మనట్లు । స్వప్నమాయెన తమ్ముడనీకు । సతీపతులు గూడు కొన్నగృహములో । సరసములాడెడి సమయమును । తనయులైన దరినుండగరాదు । జనుదెంచుటయది దోషము సుమ్మి ఆపలుకులువిని లవుండప్పుడు । అమ్మ పిలుచుట నిజమేయనెను । అమ్మా మమ్ముల పిలిచితివెందుకు । చేతులుముడుచుకు నిలుచుండిరిగా । అదిచూచి శ్రీరాము లప్పుడు । నవ్వుతుసీతతో యిటులనిబలికె ఎంతపుణ్యమే జానకినీది । వినయవిధేయత

కలిగినసుతులు । మాపైక్రోధము మళ్ళగలేదు । మనవిజెవ్పవే జానకీయనెను । బాలల నిద్దరిని దోడుకవచ్చి । పాదములపై వేసెనుసీతా । అడుగులపైనున్న తనయులనె త్తి । యెత్తికౌగిలించెను శ్రీరాము । తొడమధ్యమున బాలలనుంచుకు । చుంచుదువ్వి ముద్దులు పెట్టుకొనే । పళ్లఫలములు పళ్ళెరాలందుకు । అందిచ్చె బాలలకపుడు । అందుకుబాలలు ఆనందమునా । ఆరగించిరి అతివేడుకతోను । యిరుగడల బాలలనుంచుకొని । కర్పూరపు తాంబూలమువేసె । వొకవైపున యాలవకుశరాజు । వొకవైపున యాజానకీదేవి । వీవెనల చేబుచ్చుకు విసురుతు । సౌఖ్యంచేసిరి వారికిప్పుడు । చాలప్రొద్దుమించుకపోయింది । చాలు చాలుయిక మా సేవలుయనెను । కుడిభాగమున కుశలవులను । యెడమభాగమున జానకీ దేవి । పవళించినాపరమాత్ముడు । తలబోసెను తమత్తమలోను । తల్లులమాటలు వినక జెడితివి । తమ్ములమనవులు విననైతినిగా । శాంతమాటలకు మారుబలికితి । యెందరు జెప్పిన విననైతినిగా । బాలలకు యిడుమలు పెట్టితిని । భారంబుబాధల పెట్టితిననెను । నిందలేని నేరముకలిపించి । సతినిజంపుమని బంపితిని నేను । పరమపతివ్రతే జానకిగనుక । పగసాధించి బలికెనునాతో । కనకసీతతో యజ్ఞంచేసి । కానినిందలు బొందితినేను । బాలుల పైని పగసాధించితి । పాపముల కొడిగట్టితినేను । పార్వతిబలమున బ్రతికిరిగానీ । బంతగించినే ఛంపుదునంటి । బాలల నప్పుడుబట్టిచంపితె । ప్రాణములతో నుండను నేనిపుడు । అనిచింతింపుచు శ్రీరాములు । కన్నులవర్షం గురిపించెను । సీతమేలుకొని చివ్వనలేచి । రాముకన్నులా జలములుతుడిచె । సంతోషింప సమయమురాఘవా । చింతించుటకు కారణంబేమి । శాంతపయిని స్వప్నములాయెనా । తలచితిర తల్లులమదిలోను । తల్లుల తలచుట లేదుజానకి । తనయులయిడుమలు తనచుచుంటి । దైవవశములు తప్పున స్వామి । చింతించుటకిక పనిలేదనెను । యిక్కడుండెననియిడుమలులేవు । యెన్నిభాషల చేసేనువాల్మీకులు । పరిపరివిధములఫలభక్ష్యములు । బాలలకిచ్చి పెంచెనుయతడు । అక్షర విద్యలు ఘనమంత్రములు । యనేకవిద్యలు యన్ని నేర్పిరీ । జనకునిమారుగ వాల్మీకుడు బాలల్నుతనుపోషించె । అచ్చటనుండుటచేతజానకి । ఇంతప్రవీణతకలిగెనుసుమ్మి । ఆనంద మాయెను రామునిమనసు । సతి సుతులతో సంతోషమున । పవళించె నాపరమాత్ముండు । నిద్రించెను నీలవర్ణుడు । యంతలోను వాల్మీకమహాముని । యతివేగమునాలెచెను । దేవేంద్రదేవతలు ముప్పయికోట్ల మునులెల్ల । యిరువైకోట్ల సురులు తమరు । పార్వతీ శ్వరులు మేలుకొలిపే । శ్రీరామచంద్రులచేత పూజలుగొన్న । మధుర సుందరనాథా మేలుకో । జంబునేరేళ్ళా క్రిందను వెలసిన । జంబుకేశ్వర లింగా మేలుకో । మరిచూచిరీ శాబలిలోవెలసిన । మాత్రుభూతేశ్వరుడా మేలుకో । తీరుగాకావేరి తీరమందువున్న । కుంభ షల్లీశ్వరుడా మేలుకో । మరిమరికోరికా లిచ్చుచున్నట్టి । కరివరదరాజస్వామి మేలుకో ।

తిరుగా కాళహస్తి తీరమందుయున్న । వాయులింగేశ్వరా మేలుకో । జగములకెల్లను తేజరిల్లు । శ్రీతేజలింగేశ్వరా మేలుకో । ముప్పయిమూడుకోట్లమునులు । మీదరిశనముగోరి నిరీక్షించి యున్నారు మేలుకో । తిరుగాశివకాశీ పురమందువెలసిన । కాశీవిశ్వేశ్వరుడా మేలుకో । అరవైయారుకోట్ల అమరేంద్రాదులు । నిలిచియుండిరిస్వామి మేలుకో । తెల్ల వారవచ్చె తొలికోడి గూసింది । తపములకు వేళాయే మేలుకో । తల్లి శ్రీ త్రిపురాంబ జగదాంబ । భ్రమరాంబా మేలుకో । మహిషాసురుబట్టి మర్థించితివమ్మ । మాణిక్యాంబ తల్లి మేలుకో । రాజ రాజేశ్వరిమణి శ్రీవిశ్వేశ్వరీ । అన్నపూర్ణతల్లి మేలుకో । సోమశేఖరరాణి త్రిపురసుందరవల్లి । భూతనాధునితోడ మేలుకో । బ్రహ్మసరస్వతిమిము ప్రార్థించుచున్నారు । పార్వతియమ్మా మేలుకో । పార్వతీశ్వరులు పరుగునలేచిరి । సభవారంతలేచిరి సంభ్రమునను । అందరిని చూచి అందరప్పుడు । సీతా రాములను మేలుకొలిపిరి ।

మే లు కో లు పు.

వైకంఠవాసుడా వరలక్ష్మివల్లభుడా । సీతాసమేతుడా మేలుకో । వాల్మీకమునులంత నీ దరిశనముగోరి । నిరీక్షించి యున్నారు మేలుకో । తెల్లటేనుగవచ్చి వాకిటయున్నదీ । నల్లని నాస్వామి మేలుకో । కల్లగాదురజగమెల్లయేలెడు రఘువల్లభానిక నిద్ర మేలుకో । పరమ భక్తులునిన్ను ప్రార్థించుచున్నారు । పన్నగాధివత్సలా మేలుకో । తూరుపు దిశఅంతా తెలుపెక్కియున్నది । భానుడుదయించెనె మేలుకో । రాజ్యాభిరాముడ రాజీవదళనేత్ర । రఘురామ చంద్రుడ మేలుకో । అత్రివసిష్టాదిమునులు మీకృపగోరి । పాత్రులైయున్నారు మేలుకో । దేవేంద్రాదులు దేవతలందరు । తెలివొందిరో స్వామి మేలుకో । పుత్రులానతితోను పుండరీకాక్షుడా । పురుహూతమిత్రుడ మెలుకో । పార్వతీశ్వర బ్రహ్మ సరస్వతులు లేచిరి । పాలసముద్రశయన మేలుకో । మేలుకోశ్రీరామ మేలుకోజయరామ । సీతతోగూడుకు సింహాసనమెక్కి । ప్రజలు పార్థించగ మేలుకో । కొక్కురోకోయని కోళ్ళుకుయ్యగను । కిలకిల కిలకిల చిలుకలుబలుక । కలకల కలకల రాజహంసలు । గోరువంబులు కొమ్మలమీద । చక్రవాకములు జెముడుకాకులు । పావురములు పక్షులు బలుకను । ఆటలాడెడి సందడి వినుచు । లవకుశరాజులు లేచిరియపుడు । సీతారాముల మేలుకొలిపిరి । అంతఃపురములకేపోయి అమ్మా । తనయుల చేతుల బట్టుకుతామ । చదురులోకిచనెను శ్రీరాము । ముఖమజ్జనములు గావించిరప్పుడు । స్నానమునకువేంచేతామనిరి । అరవైకోట్ల అమరేంద్రాదులు । ముప్పైకోట్ల మునులందరును । అజరుద్రాదులు తనయులుతమరు । ఆజాహ్నవీ తీరమ్ముకు జనిరి । స్నానాదులను వేగముగావించి । వాల్మీకుగృహముకు జనుదెంచిరి । సేనలతోను తమ్ములతోను । తనయులతో భుజియించెనురాము । ఆరగించి

హస్తములు కడుక్కొని । కర్పూరపుతాంబూలమువేసె । సింహాసనముపై గూర్చుని యపుడు । వాల్మీకులబిలచియిట్లనిబలికె । యేమండి వాల్మీకమహాముని । దోడుకపోదును సీతసుతుల । మీకోరికలు జెల్లునుగనుకా । మాకోరికలు చెల్లించండి । భూమండలములో మీప్రఖ్యాతి । పొగడతరమా మాకందరికి । బాలలమమ్మా బ్రతికించితిరి । బంపించండయ్యోధ్యకుమమ్ము । జానకితనయుల రక్షించుటకు జగములకు యెరిగించెదస్వామి । బాలలమీరు పెంచినకీర్తి । ప్రపంచములు వినగజేతు । తగినయుపకారముజెయ్యగలేము , దండంబులు దయయుంచుడనెను । ద్రవ్యాపేక్షలులేవుమీకు । దండంబులుసమర్పించెదనేను , ఆశీర్వాదంబులు మాకిచ్చి । నారీరత్నమును దోడితెమ్మనెను । ఆపలుకులవిని వాల్మీకుండు , యానందముతో స్తోత్రముచేసె । మీరుమ్రొక్కమేమెంతవారము । మీరుమ్రొక్కుట ధర్మంగాదు । ఆదివిష్ణువు యవతారమూర్తివి । అన్నిలోకములు బ్రోచెడిస్వామి । చచ్చి బుట్టుచు జీవరాసులు । జన్మజన్మముల మిమ్ము గానగాలేరు । యెల్లలోకములు యేలిన స్వామి । నీదరిశనమిడితివి చాలుమాకు । మీపుణ్యంబున మాగృహములకు । లక్ష్మి కొరకువేంచేస్తిరిమీరు । బాలులపెంచివ ఫలముగనుకనే । మాధవ మీపాదములుగంటి । మత్స్యావతారంబు యెత్తిన । మాధవ మూర్తి నీవెగావ । కూర్మావతారముయెత్తిన । గోవిందస్వామివి నీవెగావ । వరహావతారమెత్తిన వసుమతి లక్ష్మణనీవెగావ । నృసింహావతార మెత్తిన । నారాయణుడవు నీవెగావ । వామనావతార మెత్తిన । వరలక్ష్మి వల్లభుడనీవె । భార్గవతారమెత్తిన । పరమాత్ముడవు నీవేగావా । శ్రీరామావతారము యెత్తిన । శ్రీధర కేశవమూర్తివినీవెగావా । శ్రీకృష్ణుడవై గోకులగాచిన । గోపాలుండవు నీవెకావా । బుద్ధావతారముయెత్తిన భూనాధుడవు నీవేగావా । కలికావతారముయెత్తిన కమలనాధుడవు నీవేగావా । దశావతారములు । యెత్తిన దశరథరాజు మాగురుడవుగావా । అనియివ్విధమున స్తోత్రంచేసి । మన్నించివరలక్ష్మిని పిలిచె । రావేయిందువదన రావేచంద్రవదన । రావెరావెజానకి రమ్మనిపిలిచె । వాల్మీకులు రఘుపతిని పొడగాంచి । నిలిచియిట్లు విచారింపతగునా । చంపుమని మీరు బంపిన పిదప । చంపగలక్ష్మణుడుండగను । సకలంబులు చేకూరెను యిప్పుడు । అంలాజెప్పిరి రామునితోను । సీతసుతులను తోలుకవచ్చి । సమర్పించెను శ్రీరాములకు । భరతశత్రుఘ్నులు బాగుగనప్పుడు । బాలుల చూచిరి వేడుకగాను । బాలురకు ఆభరణములుంచిరీ । వదినకు నమస్కరించిరివారు । యడుగులపయివున్న మరదులనెత్తి । దీవించి యిట్లనిబలికె । బాలులవంటి అజ్ఞానులు లేరు । యెరుగనికూనలు యేమనుటకును । యెన్నివిధంబుల జెప్పినవినక । యాగపుహయ ముగట్టిరివీరు । నొప్పించిమిమ్ము మాటలాడిన । మనసులగ్రోధంబుంచవద్దు । అనిజానకి బలికిన పలుకులకప్పుడు । లక్ష్మణుడిటులనిబలికె । వావికిపొదినవు వరసకుతల్లివి । బాలలు

మేము వక్కటెసుమ్మి । మానేరములు మదితలచకుమి । మన్నింపుమా యమ్మరో
యనుచు । అంతలోను వాల్మీకమహాముని । పయనంబులు వేగమేగమ్మనెను । వసంత
ఋతువు వైశాఖమాసము । భానువారముపంచమీనేడు । పదిగడియలపై ప్రొద్దయినది
గనుకా । బాలలనుదోడుకు వెళ్ళుండనెమ । యామాటలువిని బాలలప్పుడు । వాల్మీకులతో
యిటులనిబలికె । తల్లిగర్భమున మేముండగను । చంపించగ పంపగలేదా । యిప్పుడు
మమ్ముల రమ్మనుటేల । యెప్పటికయిన వస్తుముఅనిరి । యెన్నివిధముల జెప్పినగాని ।
ఎవ్వరుజెప్పిన విన్నమనిబలికె । వశిష్టుమొదలయిన మహామునులంత । అనేకవిధముల
జెప్పిరివారు । శచీదేవి సరస్వతిశార్వాణి । యనేకవిధంబుల జెప్పిరివారు । యేడు సముద్ర
ములు యింకినగాని । యిప్పుడు యయోధ్యకు బోవమనిరి । బాలలదిభల్లూకపుపట్టు ।
వినజాలరెందరుజెప్పినను । మునికాంతలుసురకాంతలు । దేవాంగనలును భువనీవుజెప్పుయనిరి ।
యామాటలువినిజానకీదేవి । బాలలపిలచియిట్లనిబలికె । దానురాముతోజనుదేరకపోతె । తగ
దండురుమీ కెవ్వరుగలరు । దారుణపంతముతండ్రితో మీకేల । తనయులారరమ్మనిచెయిబట్టి ।
అమ్మామిమ్మలవిడచియుండుట । హరిషింతురఈలోకమువారు । సుతులనువిడిచినశోకంబొం
దినా । పతితోటిడుమలుసతులకుధర్మం । పగసాధించేటిపతియైనాను । ప్రాణముయెక్కడవిడువ
వలెను । పతినెడబాసినసతులనుజూచితె । పతివ్రతగాదందురుజనులు । ఆమాటలువినిజానక
ప్పుడు । రామసన్నిధికిదానేతెంచెను । సీతనుజూచిచోద్యమంచుచు । లక్ష్మణబాలలకడకేతెంచె ।
బాలల హస్తములుబట్టుకొని । పరిపరివిధముల భాషింపదొడగె । ఆయోధ్య దశరథ
మహారాజు । అరవైవేల సంవత్సరములు । తనయులులేకా వనములుజేరి । పుత్ర
కామేష్టులు చేయించెనురాజు । పుట్టితిమినలుగురుతనయులము । యతిగారాబంబున పెంచె
నుమమ్ము । రాముడంటెను రాజకుప్రేమా । మితిలేని వేడుకలనుబొందె । అటువంటి
రాముని అరణ్యములకు । బంపిన ప్రాణములు విడువగలేదా । సతికివరములు యివ్వగ
లేదా । కయికవరములు కాదనిజెప్పి । కౌసల్యసుతునికి బట్నముగట్టి । రాజ్యపరిపాలన
రాముడుచేయగ । కన్నులారమము జూడగరాద । దైవవశంబులు తప్పించుటకు । తరము
గాదు యెవరికయినాను । మీరయోధ్యకు చనుదెంచకపోతే । మేమేవిధంబున బోగల
మనెను । అమ్మమమ్ముల విడువగలేదు । అలాగేసుమ్మాలేగండి । ఆమాటలవిని శ్రీరాఘ
వులు । తమ్ములతో తానిట్లనిపలికె । అందరిని యయోధ్యకుబంపి । అరణ్యంబులో మన
ముందాము । బాలలను కానలలో విడిచి । పట్నములు మన కెందుకు యనెను ।
ప్రాణత్యాగము జేసినగాని । బాలలనువిడిచి పోననిబలికే । తమతండ్రిదశరథ మహారాజు ।
తనయులబాసి ప్రాణముల విడిచె । వంశాచారం కలిగియున్నది । తప్పక ప్రాణములు
విడుతును । ఆపలుకులవిని శ్రీ లక్ష్మణుడు । బెదురుతు బాలల కడకేతెంచి । చేరదీసితన

తొడలనుంచుకు । చిరునవ్వు నవ్వుతు యిట్లనెను । మిమ్ములగూల నేసినవెనుక । యెందుకు రాజ్యంబలికితిరీ । పూర్వజన్మపుణ్యఫలముచేత । బ్రతికితిమి మిమ్ముచూచుటకు । ఆదిమూర్తియౌతారమువిడిచే । అందరముప్రాణం విడిచెదము । విడనాడిమములయందరిని । వొంటిగయుండుట కోరికగలదా । అనిలక్ష్మణుడు బలుకగనప్పుడు । మారాడకవెరచి కుశలవులు । మాజీవంబులు నిలిపినవారు । ప్రాణప్రతిష్టలు జేసినవారు । మీమాటకు మారాడవెరతుము । వచ్చెదమూ అయోధ్యకుననిరీ । తనయులచేతనుబట్టుకులాను । తమ్ములతో రథమెక్కండనెను । అజరుద్రాదులు అమరేంద్రాదులు । అందరుసంతోషించిరిచూచి । సురులుగురువులు జెప్పినకంటె । సౌమిత్రిని ఘనతచేశారు । సెలవొసగు శ్రీరామా యనుచు । వేడుకొనిరి వచ్చినవారంత । తనయులతోను తమరయోధ్యకు । వెళ్ళగదీవెన లివ్వండనెను । మీరందరు వేంచేయుటచేతనే । సీతాసుతులను జూడగగలిగె । తీరుగ నయోధ్యకులానరుదెంచి । సకలసుఖములు పొందగగలిగె । అనియివ్విధంబున నమస్క రించి । అందరిపీడ్కొలిపెను రాముడు । వృషభవాహనం శంకరులెక్కిరి । హంస వాహనంబెక్కెను బ్రహ్మ । అయిరావతము దేవేంద్రుడెక్కెను । తమనివాసములకు వెడలిరివారు । చీనిచీనాంబ్రాలచీరెల । దెచ్చిజానకికి సారెలుబెట్టిరి । అందుకొని యాజాన కప్పుడు । హంసనడకలతో అతివవేంచేసె । మునికాంతలువారు జానకికౌగిట । చేర్చుక యపుడు । కన్నులజలముల దీర్చిరివారు । కాదనిసంతోషించెటివారు । యప్పుడువచ్చెను జానకిపయనం । యెరుగమైతిమి అమ్మరోమేము । యెన్నినోముల నోచిగంటివే । యెన్నక ఇటువంటి పుత్రులనీవు । మాధవ నీ మనసుత్రిప్పుటకు । మాతరమౌనా జానకియనిరి । యెన్ని విధంబుల బ్రార్థించిననీవు । యేతెంచెనో మారాముడివటికి । పళ్లఫలంబులు పసుపు కుంకుమ । జానకివడిలో యుంచిరివారు । జిలుకలచీరెలు చిన్నెలరవికెలు । జానకిగట్టిరి వారు । చక్కటియద్దంబులు లక్కభరిణేలు । చీరెలురవికెలు సారెలుబెట్టి । వాల్మీకులచే సెలవులందుకొని । వచ్చెనుజానకి వాకిటకప్పుడు । బాలుణ్ణితొడపైయుంచుకొని । భరతుడుపగడవు రథమెక్కెనుగ । కుశరాజును తొడపైయుంచుకొని । శత్రుఘ్నుడు హేమరథమెక్కెను । జానకితోటి రాఘవుడుతేరెక్కెను । లక్ష్మణు తేరునడుపగను । సారథ్యంబులు ఋష్యశృంగులూ । స్వాధ్యాయంబులు చదువుతుకదిలె । వారివారికిదగిన వాహనము । లెక్కుచు కదలిరియయోధ్యకపుడు । యిట్లు భవుడు భాషాదులు బొగడ । కూరిమితో భట్రాజులుపొగడ । యక్షకిన్నర గంధర్వులును । సిద్ధసాధ్యులు విద్యాధరులు । మద్దెలతాళంబులు మ్రోయించగను । మూకలుగూడుచు రాణువకదలా నారదుండు వీణమీటగను । తుంబురులు గానంచేయగను । రంభపూర్వసులు నాట్యమాడగ । మేన కాదులు మేళంచేయా । బాణాసంచులు భామలువేయగ । నేలబిడుగులు కోలాటంబులు ।

పగటివత్తులు చంద్రిజాతులు , అవాయిజువ్వలు బువ్వాశ్తులూ । బింకమయినవి లంకాపురులు । గాకరకాయల తారాజువ్వలు । మత్తాబులు టొట్టంబులు మొదలుగను । చిచ్చుబుడ్లు కాల్చిరివారపుడు । నలుపు యెరుపు తెలుపు మొదలుగను । పచ్చమత్తాబులనువేసిరి వారలుబూరలు టమటంబులను । పంచవాయిద్యంబులు పదిదినంబులు మ్రోయగ । భేరీధ్వనులూ భోరునమ్రోయా । నగారపునౌబత్తులతోను । యయోధ్యకు పయనంబులయిరి । ముందర ముత్యపు గొడుగులవారు । బెత్తులు కటారులు బట్టుకు నడచిరి । అతిపయి భవంబునన్ను నెమలి గుంచెడుతో । నేర్పుతో విసరగ నాలుగు వీధులు । అడుగడుగులకు మేళం వేయించుతు । అయోధ్య బట్నానికొచ్చిరి । పురజనులంత కర్పూరహారతులు । బాలలందుకొని అందరికిచ్చె । వజ్రపు గొడుగులు వాల్చిబట్టిగా । సింహద్వారంబున దిరిగి । యజ్ఞశాలలు వేదికజూడు । హోమగుండములు వొప్పుతో జూడు । పణతితెచ్చిన పంచపాత్రలు । తామ్రపాత్రలా పణతిరొజూడు । యూపస్థంభముల యువిదరొచూడు । నాపకుడికినమస్కారంచెయ్యి । యిధిక్రతువుగాదుమనకిప్పుడుయిదియె। మంగళ ప్రదమౌ గాకాయనుచు । బలుకుచులక్ష్మణు బిలిచిట్లనెను । బట్టదురాణువ పట్టములోను । వీధులలోవిందులు జేయించువేగ । అని శ్రీరాములు ఆనతియ్యగను । లవుడు గ్రక్కున యేతెంచె । పేకబెత్తంబులు జేయినబుచ్చుకు । బారులేడు తిరుగును యంజని సుతుండు । అదిచూచి లక్ష్మణుడప్పుడు । వద్దువద్దనుచు వాదించెనుగా । మమ్మజూడ మహోత్సవములు । చూడవచ్చిరి వేడుకచేలా । హింసజేయుట ధర్మముగాదు । హితవుచే బంపుడువారినందరికి । గుప్పెళ్ళతో వరహాలు బట్టకు । చల్లిరిరాణువ పయినపుడు । ముందుగానుహనుమంతుని బిలిచి । జెప్పు శాంతదేవితోయనిరి । యడుగులుతడబడ అంజలి జేయుచు । అంతఃపురముల లోపలికొచ్చె । సీతాసుతులను వెంటబెట్టుకు । రాజద్వారముకడకొచ్చిరి । యార్చిజెప్పెను హనుమంతుడు । యదివిని శాంత అందరికి యెరిగించెను తాను । యంతలోను ఋష్యశృంగుడు । వచ్చిచెల్లెళ్ళకు యెరిగించెనుతాను । శాంతకడకు గ్రక్కున చనుదెంచి । చిరునవ్వునవ్వుతు యిటులనెను । జానకిసుఖమున యున్నదియంటే । నమ్మనయితివి నీవెన్నన్నా । జూచిసంతోషించిన వెనుకా । యేమియిస్తువు తనకనిబలికె । వెన్నరసలు అప్పడములుచేసి । యారగించబెడుదును మీకనెను । కౌసల్య కయికా సుమిత్రలు । శాంతజానకి చెల్లెలంత । కర్పూర హారతులుబట్టుకు । యెదురుగవచ్చిరి వారపుడు । పచ్చకూళ్ళు యఱ్ఱకూళ్ళుబట్టుకు । యేతేంచెను కౌసల్యప్పుడు । యఱ్ఱనక్షంతలు పచ్చనక్షంతలు । బట్టుకువచ్చెను సుమిత్రయప్పుడు । వసంతంబుల గుప్పెలుబట్టుక । వచ్చెనుకయికా సంతోషముతోను । యఱ్ఱకూళ్ళు యెగర వేయించిరి । పచ్చకూళ్ళు తీసివేయించిరి । వసంతములు దిగతుడిచిరిగా । కుశరాజుని చంకబెట్టుకుని । కౌసల్యనగరుకు

యేతెంచె । లవకుమారుని చంకబెట్టుకు । సుమిత్రనగరుకు జనుదెంచె । జానకిదేవిచెట్టబట్టుకు । శాంతచెల్లెలు వెనుకకురాగాను । యందర్ని జూచిబాలలప్పుడు । తల్లితోటితమరిట్లని పలికిరి । అమ్మా యాత్రీ లందరిలోను । యడవులకంపిన యవ్వేదనిది । నాడుబంపుట నమ్మికలేదు । నేడుబంపితే జూతుముమేము । ధరణిజను లెవరెమైనాను । యంటేనుతల ద్రుంతుముమేము । నాడుసీతకు దిక్కెవ్వరులేరు । నవ్వుతుబంపిరి వనములలోకి । ధరణిజ తన వరసుతులన్నుజూచి । కళ్లెర్రజేసెను కోపముగా । అదిజూచి శాంతయప్పుడు । తగదు జానకి తనయులువారు । తనయులుజేసిన తప్పెరుగరు । తగనేతగదుర కర్మంజూచి । కైకజేసినదేమున్నది । కారణమీలాగున యుండగను । గరుడకిన్నర కింపురుషోత్తమ । సుందరులు తెయ్యనీకూటా । కోటానకోటిదీపములు వెలుగగా । కుమాళ్ళతో గృహప్రవేశం బయిరి । సీతాలక్ష్మి యిల్లుచేరగానే । ఘంటలదీపము గలగలనవ్వె । అయోధ్యలోపల ఆడవారలు । జానకికూడగను సంభ్రిమమునా । వొకరిని వొకరు రమ్మనిపిలుచుచు । కాంతలందరు వేడుకతోను । మృతినొందినసీత మళ్ళివచ్చినది । సీతను చూతము వేగము రారే అందమయిన ఆభరణములను । పొందుగా శృంగారించుట వారు । వడివడిగా నడవగ ఒగర్చుకొనుచు । పరుగునవచ్చిరి పణతులుతమరు । వచ్చినవారందరినిచూచి । జానకిప్రేమతో జేర్చెనుయపుడు । ఘనమగుతివాసుల బరిపించి । కాంతలను గూర్చొమ్మని బలికె । జానకి తనయులు ఎచటనుండిరో । కనబరచవే మాకందరికిని । యాపలుకులువినిశాంతమ్మప్పుడు । యతిగారంబునరమ్మనిపిలిచె । హంసలువ్రాలినచందంబునను । యత్తతొడలపై కూర్చుండిరివారు । యవునేసీతా తనయులునీకు । తేజవంతులే చక్కని వారు । కళాపూర్ణమై నిండియుండిరా । కాంతులుముఖమున చంద్రునిబోలు । విరుల్లుసముఖములు నక్షత్రములు । ముక్కులు తిలపుష్పములబోలు । చారడేసికన్నులు కనుబొమ్మలు । పువ్వుశరములబోలునుసుమ్మి । కంఠము శంఖము గళము కోయిల । గండుతుమ్మెదలే కురులనగాను । పాదములు పద్మములముందు । మరిపళ్లు పెదవులకె తగును । చక్కనిబాలలవొక్కరీతిగ । యెన్నితపములు జేసినగలిగె । ఆమాటలవిని శాంత యప్పుడు । పదమనిబాలల యావలికంపె । జానకితనయులకీవేళా । చారెడువరహాలు దిగతుడిచి । శాంతనీవు బాలలతో । మాకందరికి యియ్యవేయనిరి । యాపలుకులవిని జానకప్పుడు । అందరితో లానిట్లనిబలికె । అడవుల తిరిగేటి నాతనయులకు । అంగరక్షలు యెందుకుయనెను । శాంతతమ్ములకు చారడేసివరహాలూ । దిగదుడిచి మీకందరికిచ్చు । యాపలుకులవిని శాంత నవ్వుతు । యంగరక్ష మాతమ్ములకేనా । యక్కచెల్లెళ్లు జక్కనివారు । చక్రవర్తికుమార్తెలుమీరు । యన్నకు కూర్తురుఅతిసరసములు । యంగరక్ష కావించెదమీకు । శాంతజానకి సరసంలాడగా । సంతోషంబున జూచిరివారు । యద

వులకు నిన్ను బంపినదిమొదలు । నిద్రహారములు యెరుగమేతల్లి । తవయులకని నీవున్నా వనుచు । తరువాతను వింటినోమాయమ్మ । మొగవారయితె జెప్పినగాని । నమ్మలేదెయో యమ్మరోమేము । నిన్నుకన్నుల జూచేదాక । నిజమనియనుకో లోదేమేము । పుత్రరత్న ముల జూచికొంటివా । మరచితివా మమ్ముల నందరిని । ఆ పలుకులువిని జానకప్పుడు । అతివినయంబున యిటులనిపలికె । అడవులకు తన్నంపిన విధము । యడవులనుంచి వచ్చిన విధము । అతికష్టంబుల పొందితిననుచు । యంతాజెప్పెను వారలతోను । శాంత మ్మయితె మరచెనుగాని । మిమ్ముమరచి నేనుండలేదు । తెల్లవారగా దినదినంబునా । తలచుచుయుంటిని మిమ్ము నేను । వినిపడతులు విచారింపగను । యప్పుడు శాంతట్లని బలికె । తనయులజూచుకు నేను మరిస్తినిగాని । తానేవిధమున మరువంగలను । యాపలు కులువిని నవ్వుతుసీతా । తమ్ముల చూచుతుమఱతిచితివనెను । కనకపుసీతను కన్నులచూచి । మరిమరిమిమ్ముల నందరినీ । యజ్ఞశాలలు యెక్కడయుండెనో । యెరుగ జానకి యెన్నడు మేము । కనకపుసీతను కన్నులతోను । జూచితెసుందరి నేడునేను । శాంతజానకి భాషించగను । చక్రధరుడు వేగము జనుదెంచె । వచ్చినరాముని కన్నులజూచి । సెల వియ్యవేజానకియనిరి । పచ్చలురత్నమును పట్టుచీరలుయిచ్చి । పంపవేజానకిచే నడవులయందుకొని । నవ్వుతు తమగృహములకేచనిరి । జానకిసుతుల సౌందర్యములు । చెప్పుకొనుచును చనుదెంచిరివారు । యంతలోను కౌసల్యవేగమే । శాకపాకములు గొబ్బునజేసె । పాలమీగడజున్ను చక్కెరామృత । ఘననూపములను లాజన్నములు ! పిండివంటలు యందరికి వడ్డించెను కౌసల్య । జన్నియావుల మంచీఘృతము । అందముతో వడ్డించెను సుమిత్రా యన్నదమ్ములు సేనలుబంతి । యానందముతో కూర్చుండిరివారు । యక్కచెల్లెళ్ల శాంతబంతిని । యందముతో గూర్చుండిరివారు । గౌసల్యకయికా సుమిత్రలు జూడగ కాన్నులుచాలవుయనిరి । తల్లులుతమతోసంతోషింపగ । యారగించిరి శ్రీరాఘవులు । తనయులతోను తమ్ములతోను । యారగంచి హస్తములు కడిగే । కర్పూరపు తాంబూ లంబులు । యందరికి యిప్పించె । శ్రీరాముతనయులను తొడలపైయుంచుకొని । సేనలకు సెలవిచ్చెనురాజు । సేనలకు సెలవిచ్చిన పిమ్మట । తమ్ములకు సెలవిచ్చేను । రారాలక్ష్మణ దగ్గరకనుచు । తమ్మునిహస్తము బట్టుకొని । చంపిరమ్మని సీతను బంపితినినేను । చంపకను సకలంబులు సమకూడెనుయిపుడు । వేడుకసుఖములు పొందితియనెను । ఆనాడు పదునాలుగేండ్లు । ఆహారనిద్రలు లేకుండయడ వుల । యిడుమల బడితివిమాతో । మేముసుఖంబున యుంటిమిగాన । నీవుండగసతితెచ్చు కొని । అనేకవైభవములు బొందితినాడు । జానకి నెడబాసినమొదలు । నాసేవలుజేస్తిపి సతినెడబాసి । యికనయినానీవు సతితోగూడి । యిష్టభోగముల వుండుముతండ్రి । ఆపలు

కులు విని శ్రీలక్ష్మణుడు । యన్నకువదినకు మ్రొక్కుతు వెడలె । కేళీగృహమునకు చనుదెంచెనుయపుడు । పూర్మిళవచ్చె లక్ష్మణసన్నిధికి । వచ్చినసతిని చూచియప్పుడు । కౌగలించె కడుప్రేమలుతీరా । తొడలపయినుంచుకు ముద్దుబెట్టుకు । సరసములాడుతు సంతోషంబున । కలకలనవ్వుతు యిట్లనిపలికె । అక్కనుజూస్తివ యతివరోనీవు । తనయులజూస్తివ తరుణిరోయనెను । జూస్తి మిమీకృప చాలగలిగుండగ । కలిసితిమి మేమందరమనెను । అడలగరాదు మీవెంట నెప్పుడు । చంపనున్నది దిక్కేవరుమాకు । దిక్కుయెక్కడగలదని దలిచెదవా । యన్నదమ్ములూ మేముండగను । నమ్మరాదు మీ యన్నదమ్ముల । నవ్వుతునుచంపించె రాఘవులు । యని యూర్మిళబలికిన బలుకులకు చిరునవ్వునవ్వెను లక్ష్మణుడు । సీతారాములు గూడియుండిరి । భరతుడుయుండెను మాళవి తోను । శత్రుఘ్నుడు శృతకీర్తివేడుక । సరసములాడుతు యుండిరివారు । సతులుసుతులు సంతోషమున । సుతులతోటిసుఖమున యుండిరిగా । వరుసగయిది వాల్మీకిరామాయణము । తరపునవ్రాసెను ఈకవితాను । యిదిచదివి వ్రాసినవారలకు । ఆయురారోగ్యభాగ్యములు గలుగు । పాపములించుక చేరవుసుమ్మి । భక్తితో యీపాటను పాడినవిన్నా । రామ రాఘవా మీకుమ్రొక్కెదా । వ్రాసిరి యీధర రమ్యముగాను । నేర్చినదంతను జెప్పితినిగాని గూర్చి యిచ్చిన వాడవునీవు । కోరికలు కొనసాగించుసుమ్మి । గోవిందాకృప జూడుము మమ్ము చరణములకు చేరి మ్రొక్కెదా । శంకరనుత రక్షించుమినన్ను । ఘనవైకుంఠా పురమందునా । కదలక నిలిచిన కమలాక్షుడవు । రమ్యముగా మీనామస్మరణ । రాత్రి పగలునే కోరుచునుంటి । భక్తుల గూడి బాడగ నాకు । శక్తిలేదు శ్రీరామచంద్ర । తల్లితండ్రివై తప్పులునెంచక । నొప్పులుగా భావించుస్వామి ॥

లంకా సారధి

(కిటకిట,.........)

శ్రీహరిదేవతలకోరకునై యిలలోనదశరధుని పుత్రుడగుచు
శ్రీరమణికౌసల్యగర్భాన జన్మించి జనులపాలిటదైవమై
రామలక్ష్మణభరత శత్రుఘ్నులను మంచిరాజీవనేత్రులగుచు
ఆమహామహులు శీఘ్రంబుగా పెరిగిరియవని భారముమాన్పను
వేవేగచదువులు విద్యలన్నియునేర్చి విభవముతో శ్రీరాముడు
సావధానముగాను శౌర్యసంపదలచే భూవిభుడువుండెనంతా
ఆసమయమందునా గాధేయుడేవచ్చె నతనియాగముగావనూ
ఆసార్వభౌములను ఆరామలక్ష్మణులను అంపమనెదశరధునితో
మీరలైతేఘనులు వీరైతేబాలులు నేవత్తుయాగమునకూ
శ్రీరామునంపుమని మీరలనుమాటకు యేమనగజాలనయ్యా
అనినదశరధునితో నావసిష్టుడుబల్కె నతడాదివిష్ణుగాడా
పోరాటములుఖేల పొమ్మనియంపించు ఆరాముకేమిభయమూ
అనినంతఅంపెను యాసార్వభౌములను అపుడుగాధేయువెంటా
అటతోడుకొనిపోవ అడ్డమైవచ్చెను ఆడదొకతె తాటకి
దీనరక్షకనీవుదీని సంహరించు దేవాదిదేవయిపుడు
ఏరీతినైననుదీని మదమణగింతు యుద్ధిరాచపాటిగాదు
భూలోకమునఋషులు దేవతలకును మేలు పాలియింపు పుణ్యమౌను
అనినంతరాముడు విల్లుచేనందుకొని ఆయుతాపది నిలిచెనూ
రాజశేఖరుడపుడు రయమొప్పసంధించి రౌద్రుడై వేసెదునియ
తాటకినిత్రోవలో కీటణంగించియు మేటియాగముగావనూ
తాటోటుజేయుమారీచ సుబాహులను దర్పంబులణచివేసెన్
మేటివీరుండగుచు యాగంబుగాచియు మెరసెశ్రీరాఘురాముండు
వాటముగనొకరాయి బోటిగాజేసెను వరదుడై యపుడుచాలా
ధాటిగాహరువిల్లువిరచి జనకునిపుత్రి బోటిసీతను పెండ్లియై
ఆటోపములను ప్రఖ్యాతికీర్తులతోడ నయోధ్యకైరాగనూ

మేటివీరుడు పరశురాముడడ్డంబైన మెల్లనెబలముదీసెన్
పట్నంబుచేరిరి బహువేడుకలతోడ పట్టాభిరాముడపుడు
అట్టెదశరధుడు రఘుపతికిపట్టముగట్టుడనె నంతలోకై కేయి
తంటమాటలువిని మదిన్క్రూరముదలచి దశరధునితోననియెను
పట్టంబుభరతునికికట్టి శ్రీరాముని పరగనడవులకను పుమీ
ఎట్లాడితివికైకయిటువంటిమాటలు యేరీతిమనసువచ్చెన్
ఎట్లిచ్చితివివరము నాడెల్లదేవతలుయెరుగ నిపుడేలచింత
అనినంతకైకకు అడ్డమాడగలేక నతిశోకమునదశరధుండు
దుఃఖముననుండజూచి యిదిసమయమని గ్రక్కుననుకైకయపుడూ
విఘ్నంబుచేసి తావెళ్ళిపొమ్మనె రామవిభునిసీతసులక్ష్మణుం
శీఘ్రమునదశరథ కౌసల్యకుమ్రొక్కి వేగమేపోదుమనిరీ
అతిదుఃఖమున వారలంగలార్చుచు పట్నమందున్న జనులెల్లనూ
అందరికితల్లితండ్రైన శ్రీరామునిపదములకు పడిమ్రొక్కిరి
ఎందుకుపొయ్యేరు యిందున్నప్రజలెల్ల వెంటనెవత్తుమయ్యా
అందందువారలను నోదార్చికదలిరి అఖిలజనములుజూడగా
అప్పుడాసమయమున దేవతలుఋషులును ఆశీర్వాదములుసేయా
శ్రీరామచంద్రుడా శ్రితరక్షకుండనుచు సురులుగొనియాడిరపుడూ
ఆక్షణంబున పట్నమావలికిదాటిరి అతివేగమునపైనమై
అంతసుమంత్రుని యంపించినడిచిరి అతివేగమెలామునూ
గంగదాటిగుహుని కనిమాటలాడియు కదలిరియావలికినీ
మునురైనకాననంబులుజొచ్చి యటుబోయిచిత్రకూటాద్రిజేరి
శ్రీరాముతొడలపై శ్రీదేవినిదురింప జేరె కాకాసురుండు
అదిదెలసిరఘురాముడపుడు బ్రహ్మాస్త్రంబు వానిమీదికిబనిచెనూ
కలగుదర్పంబునా ఘనపరాక్రమమునా కాపుండె చిత్రాద్రిపై
శ్రీరాముడపుడడవులకు బోయినవార్త విని దశరధుడు తాళలేక
హారామహారామయని పలవరింపుచు దశరధుడు మృతిబొందెనూ
భరతుతోడ్కొనివేగ పట్నమునకురమ్మని అతివేగమునవచ్చిరి
భరతుండుతావచ్చి తండ్రినిచూచియు వలవలనిదుఃఖించెను
రావమ్మయోతల్లియిది యేమికార్యములు చేసిందియిపుడునీవు
నీవంటితల్లులను భూలోకమునగాన నిజమునాకన్నులానా

అనుచుశత్రుఘ్నుడు వేగఖడ్గముబూన విడిపించె భరతుడపుడూ
నీగర్భమునబుట్టి నీతిశాస్త్రజ్ఞుల నిందలకులోనైతిమీ
అనుచుతల్లినిదూరి కౌసల్యనోదార్చె బంధుజనములుతామునూ
తండ్రినిదహనించి బంధువులతోగూడ శ్రీరామువద్దకుపుడూ
భరతుడునుతావచ్చి తండ్రిబోయినవార్తపలుకంగ దుఃఖించిరీ
కర్మముబుదీర్చిమరి భరతునిపొమ్మనె కాకుత్థ్సశ్రీరాముడు
నేనెట్లుపోదునుమిమ్ము నెడబాసిదా నిమిషంబు తాళలేను
మీవలెనెనారచీరలు దాల్చినేవత్తుమీ పాదసేవకుడనై
మేముపితురాజ్ఞ మిదిదీర్చివచ్చెదము భరతుడాపాదుకలుగొమ్మి
అనిభరతునంపించి అచ్చోటుకదలిరి అతివేగమడవులకునూ
అరణ్యములనున్న యాఋషులుదేవతలు ఆయుధమంత్రములనూ
బహువేడుకలనిచ్చి పాలింపుమమ్మనిరి పరమసంయములప్పుడూ
తడవుసేయకను తామచ్చోటనుండియు దండకాటవిజేరి
క్రమమొప్పశృంగారకాంతి పర్ణశాలగావించె కమలపతియు
కందమూలఫలముగైకొని లక్ష్మణుడు క్రమముతోదెచ్చియియ్యా
ఒకనాడులక్ష్మణుడు నురుదీప్తి ఖడ్గంబునొడిసి తానందెనపుడూ
వేడుకతోసౌమిత్రి వేణుజొంపంబును వేవేగఖండించెనూ
మునిదైత్యుడొక్కరుడు మలితుడౌటకనుగొని మునుకొన్నశోకముననూ
రాగానెఋషులెల్ల రామునుగొని చుప్పనాతికొడుకనిదెల్పిరి
అందముగనుండిరీ యాపర్ణశాలలో ఆదిలక్ష్మిరాముడూ
సుతునికాహారంబుగొనితేర యచ్చోట మృతియైనసుతునిజూచి
అతిశోకమునుబొందె యాఋషులదండింప నదిపర్ణశాలయనిరి
ముందుగాసౌమిత్రిచేత శూర్పణఖను ముక్కుచెవిచెక్కించెనూ
అందముగబోయి ఖరదూషణాదులజూచి ముందరనునిలిచిచెప్పెన్
ఎందునుగానవోయన్న నన్నిట్టులహీనంబుచేసినదియూ
ముందరికివంచుకొని కాలుద్రొక్కిపట్టి ముక్కుచెవిచెక్కించెనూ
యిందువచ్చితిని మీరెదిక్కనినమ్మి యింకమీమనసు యనెను
పోనమింతయులేని రాక్షసకులమునను యెవరుశిక్షించినారూ
అన్నపక్షంబుంచ మీరుపైనంబైతె అదిచాలిపుడెచూ పెద
అనితచ్చనలుబెంచి లేనిబుద్ధులుజెప్పి ఆక్షణంబునదెచ్చెను

సందడిగవచ్చెడి రాక్షసులవీరులను స్వామిమరియట్టెచూచెన్
లక్ష్మణునివెంబడిగ రమణీనిబంపించి రాఘవుడుతానిలచెను
శీఘ్రముగరాముడు ధనువులో బాణములుచేకొని సంధించెను
రాముబాణములేయ కొందరువ్రాలిరి రాక్షసులుభూమిపైనీ
పందెమేసినరీతి శ్రీరామచంద్రుడు పగతులనుతెగటార్చెగా
పధ్నాలుగువేల కంచురధములవారు బడిరయ్యె నిముషంబులో
ఖరుడుత్రిశరుడు దూషణాదులెదిరించిరి కరిరాజువరదుపైనా
ఘనశస్త్రబాణముల రాఘవుని నొప్పింపఘనభీకరుండగుచును
కరములను శిరములను యురములనుఖండించె కరిరాజవరదుడపుడూ
గిరులచందంబున ధరణిపైగూలిరి ఖరదూషణా త్రిశరులు
కాలువలు వాగులు కడురక్తములువుబ్బి యేరులై పారగానూ
దేవాదిదేవతలు పుష్పవర్షంబులు దివినుండి గురియించిరీ
యిలగూలినట్టి ఖరదూషణాదులచావు నెలత శూర్పణఖ జూచి
కడుభీతి మదినొంది కళవళింపుచు నాతికదలెను లంకకపుడూ
అన్నరో వోయన్న నాముక్కుచెవులును అంటబెట్టిగోసిరి
వలచితే ఎందైనయిటువంటి అన్యాయములుగదె నినునమ్మితి
మీవంటివారితో బుట్టిన నాకిట్టి విధివ్రాసెనా బ్రహ్మతలనూ
పోనిమ్ము నాకేదికీర్తి యపకీర్తులు పొందెదునీకుఘనము
కందర్పసమముగా కడురూపముననొక్క పొందైన సతియున్నది
ఆయందచందంబు లెందెందులేదన్న యాసీతసరిబోల్పను
ముందుగానీవుబోయి చూచితె తెలుసును ముచ్చటయ్యేనునీకు
దేవతాస్త్రీలునూ దిక్పతులస్త్రీలునూ దీటుగాదోయన్నరో
మత్తుడై రావణుడు దానిమాటలువిని మారీచనీవుబొమ్మీ
ముందుతానతనిచే పడుబాటుచెప్పగా మూర్ఖుడై చంపవచ్చె
వీనిచేబడనేల యతనిచెమరణంబు వేడుకతొ పరమబ్బును
అనిచెప్పి మాయామృగంబు గాబోయినిల్వ యాసీతపట్టుమనెనూ
పట్టితెమ్మనిసీత బాధించియడిగెను పట్టాభిరాముడపుడూ
సీతహెచ్చరికయనిజెప్పి విల్లందుకొని తేబోయె మృగమునపుడు
నరనాధచెంద్వని నయమొప్పగొనిపోయి నాల్గుయోజనము దనకా
అంత తరిమి మాయామృగమును బడవేసె హాలక్ష్మణా అనిబడియెసు

రామచంద్రుడుబోయె నామృగమువెంబడి లక్ష్మణానీవుబొమ్మీ
అప్పుడు లక్ష్మణుడు సీతతో రామునికి అదరుబెదరాడ దనెను
ఏలమ్మ ఓతల్లి వెళ్ళిమాయామృగము యిదెతెచ్చు శ్రీరాముడూ
చెప్పెదను లోకమున బ్రహ్మరుద్రాదులు చాల వెరతురుయతనికి
చింతింపపనిలేదు శ్రీరామచంద్రుండు క్షణములో కదలివచ్చూ
అనుచులక్ష్మణుడును విల్లుచే నందుకొని ఆయత్తబడి నిలిచెనూ
అటులుండసౌమిత్రి మోముదప్పక జూచి యాసీతబలికెనపుడూ
ఓయన్న లక్ష్మన్న మీయన్న యెలుగించె పోయివేగంబెజూడూ
మాయన్న పలుకులకు సీతమోముజూచి మరికొన్ని వచియించెనూ
మాయన్న కెదురుగా బాణంబెవేపట్టి మరివేయు ఘనుడులేడు
ఆయనకు బరువైన కార్యములురాదుగా ఆతెరంగెల్లవినుమూ
చుక్కలురాలినను సూర్యచంద్రాదులు సొరిదిగతి తప్పిచన్న
నిప్పునకు యీగలు ముసురునా నాతల్లి నీవూరకుండు మనియెను
అన్నలసొమ్ములు తమ్ములకౌనని ఆశించిపలికెపీవు
ఆతండుబోయె నానోముఫలమిటులుండె యీతరినేనేమిసేతూ
ఇటువంటి కర్మములు వింటిమని కరములుయెత్తి కర్ణములుమూసి
చింతించి మనసందు తల్లిగాభావన చేసుకొని యున్న నన్ను
మర్మమెరుగక యిటుల అడినావిధి దైవమాయగా కేమిగాదూ
అన్న బోయిన జాడనేనుబోయెద భూమిఆకాశములు సాక్షిగా
ధరమీదనేను యేడుగిరులు రాసున్నాను తల్లిరోయిదిచూడుమూ
ధర్మముగ యీగిరులు దాటకనెయుండుము తల్లినేపోయివచ్చెదఙ
అన్న పోయినత్రోవ తమ్ముండుపోగానె ఆరాముడెదురురాగా
తమ్ముని జెరాముజూచి చింతింపాయాలనుచు తల్లడించిట్లనియెనూ
పర్ణశాలాకాడ సీతను గాచుకొని పదిలముగవుండుమంటె
తరుణి నొంటిగవిడిచి యిటకురానునీకు తగునటో లక్ష్మణుండా
మానవతిసీతమిమ్ము మాయామృగము వెంటబంపి
కానిమాటలనగవస్తి ఘనుడారాఘవా
అయోధ్యవెడలిరాగ హరికట్టెపాలగరుడ
అయనశఖున మియ్యచాయ నపుడులక్ష్మణా
తొల్లిమనము ఎవ్వరికిద్రోహములు చేసినామొ

అల్లబ్రహ్మాస్త్రాలు దప్పదన్న రాఘవా
కైకమాటతోయలేక కన్నతండ్రియడవికంపె
చెయ్యిదప్పిసీతబాయ ఘనుడులక్ష్మణా
పోకుపోకురాఘవేంద్ర పోకుమృగమునను చు
నీకుచాలచెప్పలేదా నిజమురాఘవా
అట్టివచ్చెకనక మృగముయిట్టు వచ్చినిలువగాను
పట్టితెచ్చెనంటిపోతి భ్రమఫ్ఫి లక్ష్మణా
రక్కసులుపెక్కుగలరు గ్రక్కునను పోవవలెను
అక్కడిపనులుయేమొ అన్నరాఘవా
ఒరులచేతపట్టుబడి పరువుపారకున్ననేమి
తరుణితెగువశాయదాయె తమ్ముడలక్ష్మణా
భూమిమీదనపకీర్తి బొందనాయెనేడునాకు
విధినిగెల్వరాదు బ్రహ్మకైనలక్ష్మణా
పాటిదప్పెనయ్యనేడు బ్రహ్మదేవుడింతజేసె
సాటివారిలోననెంత చౌకలక్ష్మణా
పంతమునహరుడుతొల్లి ఎంతనిందబొందెనయ్య
అంతకన్నదొడ్డదన్న విధియురాఘవా
వెదికిసీతదోడితేను వెంటనెవ్వరునులేరు
కంటికింతనిదురరాదు ఘనుడలక్ష్మణా
అన్నమనముపర్ణశాల తిన్నగానువెదకిచని
వన్నెమీర సీతగనవలెను రాఘవా
ఆపదయెన్నడెరుగదోయి అన్న జనకపుత్రిసీత
తాపముననుబొందెనేమొ తమ్ముడలక్ష్మణా
కారణమునకానకేగి ఖలులడునుమలేకయింతి
కానమనుచువెదుకనాయె ఘనుడరాఘవా
తపసివేషమునమనము దండకాటడవిలోను
తపమునీడేరదాయె తమ్ముడలక్ష్మణా
తగవుగాదువగవమనకు దండకావనములోన
నగవుగాదు నామాటనమ్ము రాఘవా
నీదుమాటనిజమాయె నిర్మలుండవినుములలన

గొనినదుష్టగూలవేతు ఘనుడలక్ష్మణా
దుష్టరాక్షసులనెల్లద్రుంప నవతరించినావు
అష్టవేదబ్రహ్మవోయి అన్నరాఘవా
వన్నెగానుసీతదెత్తు వానిపురముగూల్చివత్తు
యెమ్మెగాను అయోధ్యఏలుదు లక్ష్మణా
అమరవల్లభుండవీవు ఆదిష్ణుడవోయియన్న
కౌసల్యసుతుడవ్వినుము ఘనుడరాఘవా
నిన్నువనితవద్దనునిచి వన్నెమృగము దెచ్చెదనుచు
పిన్నతనముతలచి మోసపోతిలక్ష్మణా
ఎగ్గులెంచబోకుసుమ్మి ఎవ్వరంచువున్నావు
అగ్నివంటిసీతసుమ్మి అన్నరాఘవా
జనకునింటనుండమనుచు పలికినంతవినకతరుణి
కానలకునువచ్చిదప్పె ఘనతలక్ష్మణా
డభై రెండు వెల్లువలు దేవఋషులు మిమ్ముగొల్వ
నిబ్బరంపు కలగంటి నిజమురాఘవా
ఘోరదనుజ కుమతులిచటగూడి తిరుగుచుందురన్న
దారీతెలిసి వేగబోదము ధన్యలక్ష్మణా
అందముగ వొరిమిట్ల అయోధ్యరామచంద్ర
ఇందుముఖి బాయనేమొనిందు రాఘవా
ఈరీతి రాఘవుడు లక్ష్మణుని మృగముచే కొనిరాగనూ
సీతాపహరణంబు సేయ రావణుడపుడు సన్యాసివేషముననూ
రాగానుగనుగొని దేవతలువెరగంది దివినుండి పలికిరపుడూ
మారీచరావణుడు మాయవేషముదాల్చి దూరమెంచక వచ్చెనూ
చచ్చెదావెరుగక చాలపాపములకు చొచ్చెక్రూరుండగుచునూ
చిచ్చువంటిసీత కాలసర్పముదండ గుచ్చిమెడవేసుకొనెను
ఈచోటువిడచి దాబోవునో వచ్చునో రాముడిపుడూ
పక్షివృక్షములెల్ల భామకుతోడుండ చొచ్చివీడెట్లుండునూ
అంటెనారావణుడు అపుడెమండును నిప్పువంటిది పతివ్రతనుచు
దేవాదిదేవతలు దివినుండియాసీతాదేవిని కొనియాడిరీ
వడిగరావణుడపుడు వసుకేతెంచి యావనజాక్షి జూచిపలికెన్

కాంతాశిరోమణి పర్ణశాలలనుండ కడనిల్చి భిక్షమడిగెౝ
అతిథులనియెంచి యాయాదిలక్ష్మి ఫలములంది వేయపోగనూ
అమరులందరుబెదర అపుడు శూలము నాటి ఆభూమి పెల్లిగించెౝ
గడ్డతోనెత్తుకొని గగనంబుకెగసియు ఘనరథముమీదనునిచి
అతిమోదమందుచు రావణుడుగగనమున నతివేగమున పోవగా
అధికశోకముతోడ అంగలార్చుచుసీత హాయనియేడ్వదొడగెౝ
దేవమునులార ఓదిక్పాలులార యిటదిక్కుమీరెవ్వరయ్యా
వనదేవతలారననుగావరె పక్షివనపాలకులుమీరునూ
దేవాదిదేవుడాశ్రీరామచంద్రునకు దెలుపుడీమీరనియెనూ
కైకమదిచల్లనాయెకాకుత్థ్సరాడాయె కటకటాఏమిసేతూ
ఘనమైనదుఃఖమున రాక్షసులపాలైతి కాచువారెవ్వరికనూ
ఎపుడొచ్చునోరాము ఏమిసేయెదునేను ఏలంటిసౌమిత్రినీ
ఇపుడెశీఘ్రమువచ్చిననుగావు శ్రీరామ యిక్ష్వాకుకులతిలకుడా
ఈరీతిమొరబెట్ట వినిజటాయువువచ్చి యిక్ష్వాకుదేవికనెనూ
వెరువకుము ఓతల్లివెరువకుము ఓయమ్మ విడిపింతు వానిజంపి
ఓరోరిరావణా యిటువంటి అన్యాయమోర్వదుర నిన్నుభువియూ
వినరోరిప్రాణములువిడిపింతు నాయెదురవెన్నిమ్ము పారిపోకా
వేగమునతన్నెనువాడి రథమంతయువీడి పొడియైరాలెను
రావణునితన్నెను సారథిని జంపెను రారయుద్ధముకనియెనూ
రయమొప్ప గుర్రాలజంపిమరి దశకంఠరారనేనినుగూల్చెదా
అనియిట్లు జగడంబుయిద్దరును సేయగా పక్షితోనిలువలేకా
అధికయుద్ధముసేయకపటుడై రావణుడు ఆయములు దెలుపుమనెనూ
తప్పుచెప్పకురోరి తగురెక్కలాయంబు తగునాయమేదినీకూ
తనకాయమంగుష్టమనినంత పాదములదన్నిచీల్చెనుపక్షియూ
తన్నినంతనెపక్షిరెండు రెక్కలువిరుగ లావేసెశూలముననూ
పోలేకరాలేకఎగరలేకనుపక్షి పక్షిపడియుండెభూమిపైనౝ
ఇదియెసమయంబని ఎత్తుకొనిపోయెను యినకులాధీశుసతినీ
కడువేగమున బోవగని ఋష్యమూకమున సొమ్ములటబడవేయగా
అపుడుసుగ్రీవుండు ఆశ్చర్యమందుచు ఆసొమ్ములెత్తిదాచెౝ
అతివేగలంకకూ ఆసీతగొనిపోయి అశోకవనమందునునిచెౝ

రాక్షసస్త్రీలను పెక్కుకావలి పెట్టిగ్రక్కునను లంకకరిగెః
ఇదియేమిసోద్యమని యింతులుతమలోన చింతతోడను బల్కిరి
మారీచరావణుడు మాయవేషముదాల్చి వుత్తమాంగనదెచ్చెనూ
సత్యంబుజ్యోతియగు సకలలోకైకమాతనుదెచ్చి తోటనువుంచెనూ
చచ్చేరురాక్షసులుచాల పగతోరాముడొచ్చి రావణుచంపునూ
ఇచ్చోటువిడచిమన మెచ్చోటపోదాము మల్సాంవళారుడొచ్చెః
ఎచ్చోటనైనాను కుటువంటిపాపములు ఎవ్వరైనను సయింతురా
మనకేలసుద్దులు మగువచూతామనుచు బనిచినాపని సేతమూ
అంతలోరావణుడు అతివనుపిలిపించి యింతితోడుకరమ్మనె
ముదితలుగూడుకొని ముచ్చటలు అడుచుకువచ్చిరీ సీతకడకూ
హస్తములుముకుళించి అపుడుమండోదరి ఆసీతతోబల్కెనూ
మనవిచెప్పినాడు మావెంటరావమ్మ పచ్చని పల్లకెక్కి
రాలేనుపోవమ్మ రమణులార స్వామి రానున్నవాడెయమ్మ
సర్వదారావణుని జంపుదునునేనని శపథంబులాడినాడూ
ఎల్లలోకములెల్లఎరుగంగ తాహరువిల్లు పుల్లగాద్రుంచెనమ్మా
చక్కగాఅయ్యోధ్యస్వామి రఘురాముడు యెక్కువగనన్నేలెనూ
ఇంతిపల్కినవిని చింతించుకొనిస్త్రీలు అంతఃపురమెజేరిరీ
ఆరాత్రినిద్రించి మరునాడురావణుతో ఆమండోదరియుబలికె
ఏమయ్యనాధుడా సీతవార్తలువినుము యింతనిద్రేలనీకూ
చచ్చేంతకలగని మేలుకొంటినిస్వామి సవిస్తరముగవినుమీ
ఉత్తకలయునుగాదు చిత్తానవుంచుమీ ముత్తికలు మనలంకకూ
కొండంతకాలాన బ్రతకిలేదనాడు కొంతైనకలయెరుగనూ
ఏమికలగంటివే మండోదరీ నాకు ఎరుగంగ వినిపింపవే
చేతిగాజులుచిట్లె చెవులపోగులువిరిగె చంద్రాయుధం పెటెత్తెను
అత్తిముత్యముతెగె ఆరువేలకంటె అధికమైతునకలాయెః
ముక్కుముంగెరవిరిగి మూడుతునకలగాను ముంజేతనుండగంటి
కట్టుకొన్నట్టి పట్టుచీరకొంగులు కాలి యట్టుమండగ గంటినీ
ముంగిటను నిలుచున్న గాజుకంభమువిరిగి భూమిపైప్రాలగంటి
ఏడేడ జూచినా అపశకునములుగాన అవుకీడు కలలుగంటి
పదిబారలాతోక పట్టెతిరుమణివాడు సీతకుంగరమియ్యగా

పదిశిరమ్ములు రాముబాణాగ్నిచే గూలి పడిపోవకలగంటిని
కలలువిని రావణుడు కలమనకుకాదని కలఎవరికొ గనియెను
మండోదరీకల మనప్రతివాదులకు మరికల్లగాదు వినుమూ
ఇల్లాలి కథల నీవు హితవుగావినకుంటె ఏలాగనేనెంతునూ
అనుచుండ శ్రీరాముడనుజుతో గూడుకొని యాపర్ణశాలజూచి
పర్ణశాలాకాడ పదిలమైయున్నట్టి పణతిలేదురలక్ష్మణా
చిలుకలును కోకిలలుచిన్నబోయున్నవి సీతలేదురతమ్ముడా
హంసలు చకోరములు అదిరెండుకదుపులై ఆలించివిను లక్ష్మణా
కంభానవెలిగెడు దీపకళికలకాంతి కాంతలేదురతమ్ముడా
మృగముదెస్తినిరావె ముద్దుసీతరొనీవు మొగమైన జూడరమ్మా
పలుమారుబిలచినా వకసారిబలుకదూ యిదియేమి ఓతమ్ముడా
చీకటికోనలో యాడదాగున్నదో వెదకి చూతములక్ష్మణా
ఆడదానిమాటలవి గణనజేసుకొని నీవువత్తువెతమ్ముడా
పంతంబుగానిన్ను పర్ణశాలాకాడ పదిలమంటినె తమ్ముడా
నిన్నుతమ్ముండని నమ్మితినియిట్లౌట నేనెరుంగనులక్ష్మణా
ధరణిమీదనుకాళ్ళు నిలువవేలాగునను తాళుకోందనులక్ష్మణా
చెలరేగి కోకిలలు రంతులుచేసేను జానకినిగాననోయి
పలుమారు హంసలు పారాడుటయెగాని పణతిలేదురలక్ష్మణా
ఇలలోనయిటువంటి సతినిపోగొట్టుకొని ఎట్లోర్తురాలక్ష్మణా
తాటాకుమంటలై దగులుకొని నామనసు దరికొల్పుచున్నదిపుడూ
నాసరివాడవు నాచిన్నతమ్ముడవు నాకూర్మిబంధుండవు
సురులు గుంపులుగూడి సోద్యమందుచునున్న సొంపుతరిగెనులక్ష్మణా
పాయగాదానవుడు పొంచియెత్తుగసీత మాయమైయ్యెనులక్ష్మణా
నీవుతమ్ముడవని నిను నమ్మిబోతి నెట్లోర్తురాలక్ష్మణా
రావోయిలక్ష్మణా నాచిన్నితమ్ముడా రమణి వెదుకనుపోదమూ
పదవయ్య నాస్వామి శ్రీరామచంద్ర మీపాదములుకొలచివత్తూ
అలాగెపోదాము విల్లునాచేతికి అందియ్యవేలక్ష్మణా
ఘనపుణ్యశాలి ఓ శ్రీరామచంద్రుడా విల్లుగైకొనివచ్చెదన్
అడవులు కొండలు అడవిమృగములుపెక్కు అదిగాకవినులక్ష్మణా
ఏడసందులేదోయి యీయడవిలోపల ఎట్లుపోదము తమ్ముడా

తిన్నగా యీశాల త్రోవనేపోదాము పుణ్యుడా వినులక్ష్మణా
అన్నయును తమ్ముడు అతిశీఘ్రమునగూడి తిన్నగానడువగాను
పన్నుగామృగములు పక్షులును వచ్చెను పణతి వార్తలుదెలుపనూ
శ్రీరామచంద్ర మీసీతబోయినజాడ చెప్పెదము వినురాఘవా
హేరామ హేరామ యనిపలువరింపుచు యటుదణము బోయెనూ
పోగానుకనుగొని పోనీకనీజంటు పోరాడెకొంతసేపు
మాయల రావణుడు గెలువగలేక తనమడిలోన తలపోసుకా
ఆయములు దెలుపుకొని పోట్లాడవలయును అనిపల్కెవిను రాఘవా
పక్షినాధుడు యిట్టికుచ్చితము లెరుగకా బయటపెట్టెను ఆయముల్
పక్షినాధునితోను ముచ్చువిద్యలదొంగ పలికెను అంగుష్టము
కొవుకొవునగూసి కోవనుచు పెల్లార్చి కోటియోజనము లెగసెన్
డాకచేసివచ్చిదన్నె అంగుష్టమును రావణుడ చావుమనుచూ
తన్నిపోవగజూచి దానవుడుకోపించి తనచేతి శూలముననూ
ఉన్నతంబైనట్టి రెండు రెక్కల నడమ పన్నుగా విరుగవేయా
పడ్డాడుభూమందు దొడ్డకొండావలె పక్షినాధుడు రాఘవా
కారుణ్యమూర్తివి అతని ప్రాణమువచ్చి కాచిరక్షింపవయ్యా
వనపక్షులార యోనెమలి కోకిలలార మీవల్లనే వింటిమిపుడూ
అనుమానమేటికి అతని ప్రాణములిచ్చి యావలికినేబోయెదా
పడియున్న పక్షినిజూచి శ్రీరాముడు పంతము బలికిచ్చెనూ
లేవోయిపక్షీంద్ర నాసహోదరుడవు యింతనిద్రేలనీకు
దిగ్గునలేచియు కరముకెత్తి మొగిచి దగ్గరనునిలిచెనపుడూ
ఇక్కడిలోకములు యింతెచాలూననుచు అక్కడిలోకమడిగెన్
ఇట్టివైకుంఠంబు యిద్దరూచూడగా పక్షివల్లభునికయా
హెచ్చుగా యీహపరములెల్ల కాలమునీవు యేలుకొనివుండుమనియెన్
కదలిపోయెను రామచంద్రుడు ఆవలికి ఘనమైన అడవిలోనన్
అదురుబెదురునులేక నడచిరి వారపుడు అందందు వెదకుకొనుచు
శబరియాశ్రమమునకు వచ్చినంతనె శబరిచాల స్వామికిమ్రొక్కెనూ
ఎందుండి వచ్చితిరి ఎవరుమీరనియడుగ యిక్ష్వాకుకులచంద్రులూ
తండ్రి యనుమతివచ్చి దండకాటడవిలో తరుణినీ పోగొట్టుకా
వచ్చితిమి వెతుకుతూ రాగానె నినుగని యిచ్చోట నిలిచినాము

అనినంత శబరియు ఫండ్లుఫలములు యిచ్చి అంపించె నతివేగమె
పంపానదీతీర ప్రాంతమున రాజూచి బలుడైన సుగ్రీవుడూ
గొదగొని సుగ్రీవు రామచంద్రునిజూచి మదిలోన చాలబెదరీ
వాలిపంపున వచ్చియున్నారో వనములో వారెవ్వరనుమంతుడా
బలవంతులోకాని తెలిసినామదిలోన భయమెల్ల దెలుపవయ్యా
వడివడిగ యావాయు పుత్రుడంతనెవచ్చి వారికిని మ్రొక్కినిలచెన్
సర్వరక్షకమీరు యేందుండి వచ్చితిరి స్వామి మీరెవ్వరయ్యా
అతడు శ్రీరాముడు నేను లక్ష్మణుడను అదిగాదు నీవెవ్వరూ
మతిమంతుడైనట్టి సుగ్రీవుబంటును మహరాజ చంద్రవినుమూ
వచ్చితిరి యిద్దరు వనభూములాయందు వచ్చినా పనియేమయా
వస్తిమీ మేమిపుడు సీతబోయినజాడ వనభూములందు వెదుకా
వనజనాధకులుడ మీచేతకాదయ్యా వనభూములందు వెదుకా
ఈరీతిగామీరు యిద్దరుపోయి పగయేరీతి సాధింతురూ
తరుణిసాధించను మీచేతకాదయా తపసులారా పోరయా
దశరధున కుదయించి తపసులము మాకిపుడు దళములెక్కడ వున్నవీ
అన్నతమ్ముని రాజ్యమంతయు తీసుకొని అట్టుతరుమ భయముతోడా
వచ్చియున్నాడయ్యా మాల్యవంతంబునా వగచుచు భయముతోడా
పగతీర్చి సుగ్రీవు బంటుగానేలుగొని పట్టిగెలిపించుదేవా
బహుసేనగూర్చుకొని వచ్చిమీపదముకడ బంటుగా నుండగలడూ
నమ్మించి చేబట్టి వాలినీవటు జంపి రాజ్యంబు యిప్పించితే
పొమ్ము మీవాడను నమ్మికలు మాకిచ్చి పొమ్మని కృపసేయుమీ
రావోయి హనుమంత రాముని వాక్యములు సత్యమని నమ్మవోయి
పోవోయి వేగమున సుగ్రీవుతోడ్తెమ్ము పోరాటములు మాన్పెదా
పోయెదిదెనని వాయుపుత్రుడు వేగపోయి యచ్చట బలికెను
రావోయి సుగ్రీవ మీపగలు దీర్పగా రాముడొక్కడు వచ్చెనూ
గ్రక్కున రావయ్యా మనపగలు దీర్పగా కాంతసొమ్ములు కొంచుక
అతివసొమ్ములు గొంచు హనుమంతు సుగ్రీవుడతి రయంబున వచ్చిరి
సీతాపతెరామ శ్రీరామచంద్ర మీశరణు జొచ్చినవాడనూ
మహాపుత్రియాసీత చెరబోవతన సొమ్ముమహిమీద బడవేసెనూ
అదియెత్తిదాచితిమి యావనిత సొమ్ములు అంగీకరించుమనెనూ

సౌమ్ములుజూచెను శ్రీరామచంద్రుడు జమ్మనుచు మూర్ఛిల్లెనూ
క్రమ్మరంతటదెలిసి సౌమ్ములంతట దన కన్నులను వత్తుకొనెనూ
ఇదియుసమయముగాదు యేలశోకింపను యికమీద సౌకార్యమూ
నీపగయుసాధింప నాచేతనౌనోయి నీవుబోయివానిబిలువు
కపటమించుకలేక కదిలెను సుగ్రీవుఁఘనుడైన వాలిజంపా
ఓరోరి వాలిరో మూలనెయున్నావు తారతోలోలుఁడవై
కాలమింతెనీకు చేలునీ భోగంబు కదలరా యాడకైనా
కొండలును త్రెళ్ళంగ మండలము భేదిల్ల కోపించి వచ్చెవాలీ
తనముష్టినను బొడిచె దయయింతయునులేక ధరను మూర్ఛిల్లజేసెఁ
అంతలోతెలివొంది అన్నతమ్ములుపోర రక్తశిక్తాంగులగుచు
కీలుబడి సుగ్రీవు వాలికి వోడియు కిచకిచలు ఆడసాగెఁ
తనలావుతనబలిమి తనశూరత్వము విడిచి తాబారదలచెనపుడూ
ఇద్దరినిజూచితె యొక్కరూపున నుండ యినకులుడు వూరుకుండెఁ
తడబడుచు సుగ్రీవు తనవాల మీడ్చుకొని తారాముకడుకు వచ్చెఁ
నమ్మితిని ఓరామ నన్నిపుడు కాతువని న్యాయములు దప్పినావూ
యెమ్మెలమాటలు ఆడితివి యాసీత సొమ్ములెల్లా దీసుకా
హీనవృత్తిపనికిజొచ్చి నిన్నుమ్రొక్కితి ననునీవుగాతువనుచూ
నీచేతనైతేను యాసీతబోవునా నీకేడ బంటుతనమూ
నీరూపువానిరూపేకమై యుండగా వూరకనె యుంటినేను
ఈపుష్పమాలిక గళముననుధరియించి యేగియుద్ధము సేయుమూ
నిన్నునమ్మగలేను యినవంశతిలకుడా నీపైనఘనుడువాలి
వన్నెగానుయేడుతాళ్ళు కౌగిటబట్టి వంచియాకులుగోసునూ
దుందుభి కళేబరము యుక్కయోజనపొడవు దూరముగ బడదన్నెనూ
ఘనపరాక్రముడైన వాలితోయుద్ధంబు గావింపవెరతుదేవా
అంతకన్నానీవు హెచ్చుగాజిమ్మితె అతనికన్నను ఘనుడవూ
అట్టెకానిమ్మని శ్రీరామచంద్రుండు అట్టెవిల్లెక్కుబెట్టి
వన్నెగా యేడుతాళ్ళను గాడిబారగా పడిబాణమునవేసెనూ
ఆయేడు తాళ్ళను గాడియటుగీరి దూసి అలశేషుగని వచ్చెనూ
దుందుభి కళేబరము దశయోజనంబుల దూరంబు పడజిమ్మెనూ
నీమాయతెలియక నిన్నుబోనాడితిని నేరమెంచంగవలదూ

రామావతార నేనీకు తగుబంటునని రాముపదములకెరగెనూ
అపుడుసంతోషమున శ్రీరామచంద్రుడు ఆపుష్పమాలదెచ్చి
సుగ్రీవుమెడవేసి పోయియుద్ధముసేయు స్పృక్కడంచెద వాలినీ
అనిపంపగదలెను అధికసంతోషమున అవలీలగూల్తునను చూ
కుప్పించియెగసియు కొండచేబట్టుకొవి కూసెనూ సుగ్రీవుడూ
అతిఘోరమైనట్టి కోపంబుతెచ్చుకొని ఆగ్రహుండై వెడలెనూ
వాలిరాగాజూచి తారయత్తమువచ్చి పోవలదు మీరతనిపై
నామాట వినునాధ నగుబాటుసేయకా నాప్రాణవల్లభుడవు
నిన్న అంగదునిచే నిక్కముగవింటిని నేనొక్కమాట వినుమూ
దశరధుని పుత్రులు యిరువురడవికివచ్చి దేవినీ గోల్పడియునూ
ఇనసుతుని చేబట్టి యిలమీద నినుగూల్చి యీపురి యిత్తుననుచూ
అనిచెప్పి జాసలిడి కయ్యమునకొచ్చినాడతనితో పోరాడకూ
కరకుమాటలుయేల కడకుపోవేతార ఖండింతు సుగ్రీవునీ
రణశూరుడని తన్ను యెరుగకుంటివెతార రణభూమి జంపివత్తున్
యుద్ధసన్నద్ధుడై యుండెడి సుగ్రీవు నొప్పుగాజూచి వాలి
తమ్ముని మోమును తప్పకనె చూచియు తరిమితె పారిపోయీ
ఇపుడేలవచ్చితివి యింపుపెంపెరుగక యెగ్గుసిగ్గును లేకనూ
వచ్చినవానిని మగుడిదోనిచ్చుటలు మర్యాద వీనికెలా
యెచ్చివీడింతేసి చేసినందుకుచాలా యిప్పుడే జంపివేతూ
అన్నను తమ్ముడును కొండలను దీసుకొని అతిఘోరమున పోరిరీ
కొండలటు బడవేసి మెడబట్టుకొనిచాలా దండియుద్ధము చేసిరీ
సుగ్రీవు కిందబడ వాలిమీదెక్కుకుని చూచెనా రఘురాముడూ
మానిచాటుననుండి మవాపెల్లగిల్లగా మనుజాధీనాధుడపుడూ
విలుగుణధ్వనిచేసి శరము సంధించెను విశ్వంబు బెదరగానూ
వాలిని గురిజేసి వక్షంబుపగులగా వసుధపై బడనేసెనూ
శరముగాడివాలి ధరణిపైగూలెను శరమురాదెలక్ష్మణ
శరణుజొచ్చినవాడు మీపాదములకును శరమురానీడు స్వామీ
గర్వించి మనశరము రానీకబట్టినా ఘనునిజూతము లక్ష్మణా
అటకుపోతేను వాలిచాలాదూరు అటపోకతగదుస్వామీ
దూరితేనేమాయె దుష్టులగువారలను ద్రుంపతగవౌలక్ష్మణా

అన్నయునుతమ్ముడు ఆవాలిదగ్గరికి తిన్నగావచ్చినిలిచీ
హెచ్చరికగాబట్టి శరముతియ్యగబోతె యిట్లనుచుబలికెవాలీ
మానాభిమానములు పొగొట్టుకునిమీరు మమ్ముచంపగవస్త్రిరీ
పొంచుండివేసితివి బోయవింతెకాని భూమిపతివానీవును
కోతిమాంసముగోరి పొంచుండిచంపితివి నీతిమార్గమెనీకునూ
ఒకమాటనాతోను చెప్పితె సీతను ఒప్పింతు నిటకుదెచ్చి
వానిచేపట్టినను వంచనగజంపితివి వచ్చెపాపంబునీకు
అన్నదమ్ములుమేము అలిగియుండగనీవు అన్యాయములుసేతురా
శాపసివినీకును తగునయా యీపనులు తగుభరతుదండింపగా
ధర్మములుతప్పితివి దయహీనుడైతివి దశరథరామచంద్రా
ఈరీతి దూరుచు యిలమీదగూలెను యింతితోదెలపిరపుడూ
వాలిగూలినవార్త తారతోచెప్పితే వగపుచేసాగితారా
బాలుడా రావోయి అంగదుడ మీతండ్రి బలిమిగూలిపోయెనూ
తల్లియును తనయుడును తడయకారణమంచు తరలివేగమెవచ్చిరీ
మెల్లనెకూర్చుండి మెడికిందచేయిచ్చి మెల్లనే తడవిజూచి
చీకాకుబడియున్న కురులుభూషణములు చక్కగాసవరించియు
ప్రాణేశనినుబాసి యేరీతిశాకుదును ప్రాణములు నిలువదికనూ
కట్టడైయుండెనో రాముచేతనుగూల కటకటాయేమిసేతూ
చెంతనున్నట్టి శ్రీరామచంద్రునిజూచి చింతతోబలికెతారా
పన్నుగామిముదోలి రాజ్యంబుగైకొన్న భరతుడాయీవాలియూ
ఈతపము యీజడలు యీనారచీరలు యీవేషములు దాల్చియూ
ఇంతినెత్తుకపోయినట్టి రావణుడట్టెయిట్లు చంపగవాలినీ
వేగమెమొగతనముగలవాడ వయ్యుండి వివరించిచంపవలదా
అన్యాయములుచేసి చంపితివివాలిని అందేమియయ్యెనీకూ
గురుపుత్రుజంపిన దశరథమహరాజా కొడుకుగావానీవునూ
తరతరము బ్రహ్మత్య తగజేయువారికి పరులహత్యలుచోద్యమా
తగవు ధర్మముగల ధర్మపుణ్యుడవయ్యు జగదీశనీవెరుగవా
అనిపలికియాతార అతిదుఃఖమున నుండ యావాలి మూర్ఛదెలసె
సుగ్రీవునీజూచి శుభమొప్పబలికెను సుఖముగానుండు మనుచూ
కపికులుని గళమున కనకమాలికవేసి కడుసంతసిల్లజేసె

అంగదుడు బాలకుడువాని రక్షింపుము అనిబలికె వాలియపుడూ
తాళలేనునేను తప్పించు శరమును తప్పించుమీదపాదమూ
కడు హెచ్చరికతోడ శరము దీసుకస్వామి కడనిలిచి యుండెనపుడు
ఆవాలికంగదుడు అగ్నిసంస్కారములు అంత్యక్రియలును దీర్చెనూ
సుగ్రీవునికిపట్ట మమరంగగట్టుమని సోదరుని బనిచెనపుడూ
దయతోడ లక్ష్మణుడు పట్టమమరగగట్టె తారకునుపతిజేసెను
తారాదికామినులు తనుగొలువ సుగ్రీవు తారాము కడకువచ్చెన్
శరణుశరణు రామశరణయ్య శ్రీరామ శరణయ్య సీతాపతీ
మిమ్ముశరణన్నవారికి చలనములులేదు మీబిరుదులటువంటివయ్యా
రాజీవనేత్రుడా రాజ్యమంతయునీది రావయ్య పట్నమునకూ
పట్నములకును రానుపనిలేదు సుగ్రీవ పనిని వడిగజూడుమీ
వానకాలమువచ్చెపోరాదు సుగ్రీవ వైరివర్గము మీదికీ
వర్షయోగంబెల్ల గడచివైరులమీద వాలాయముగపోదమూ
వినయముతొ సుగ్రీవు డంగదుడు మొదలుగావిని సమ్మతించుకొనిరీ
అన్నయును తమ్ముడును యామాల్యవంతమున యమరికతోనుండిరీ
అంగదుడు సుగ్రీవు హనుమంత మొదలుగా అరిగిరి కిష్కింధకూ
తారాసమేతుడై యేవేళబాయక తానుండె సుగ్రీవుడూ
ఎండకాలమువచ్చె యిందాకరారైరి యిదియేమి ఓలక్ష్మణా
మత్తులై మరచిరో యేమిబొయ్యేమని మందమున నున్నవారో
వనచరులు వారలకు బుద్ధిరాలేదన్న వడిగబోవలెలక్ష్మణా
అనినంత లక్ష్మణుడు వానరులపురికిని అంపించుకొని పోయెనూ
తెల్లమిగ లక్ష్మణుడు హజారముననిలచి ధీరుడై యిట్లనియెనూ
ఓరోరి సుగ్రీవ రాము కార్యము మరచియున్నావు తారగూడీ
సత్యశౌచంబులు చాలదప్పినయట్టి చెనటి మర్కటు లెరుగరు
కావరించి యోరి వానరుడ మమ్మును కని గొల్వరావైతివీ
ఈవేళరాకున్న రాఘవుడు కోపించి యాలక్షణమెనిను ద్రుంచునూ
వాలినేసినశరము వడిదియ్యకున్నది వానరుడనేడు వినరా
వాలాయముగమిమ్ము యిద్దరినిజంపి పోవస్తినేను యిపుడూ
పరువునావిని తారనగరు వెడలివచ్చి పాదముల వ్రాలెనపుడూ
పురుషభిక్షము నాకు పెట్టవలె లక్ష్మణా భూదేవి సాక్షిగానూ

నరనాధచంద్రుడా నామొరాలించియు నన్నురక్షించుదేవా
మరచియున్నాడు గాడయ్యవానరుడు మనుజేశ చంద్రవినుమూ
మళయాళ నేపాళ మధ్యభూపతులకు మరి కమ్మలంపినాడూ
అంగవంగ కళింగ భూముల వానరులు అందరును యిదెవత్తురూ
పొందైన కాంభోజ కర్ణాట వానరులు భూరిగా యిదెవత్తురూ
రంగుగా కొంకణ ద్రవిడదేశ విదర్భరాజ కపులిదెవత్తురూ
సప్తద్వీపములందు గలిగినా కపులెల్ల సాగివత్తురు వేగమే
అనిపలుకునంతలో సుగ్రీవులాజేరి యతనిపూజించె నంతా
భంగంబుగాకుండ వాలిసుగ్రీవుల బలమెల్ల వచ్చెనపుడూ
అంగదుని బలములు ముందుగా కదలెను ఆరాఘవులజూడనూ
పరువునా సుగ్రీవు లక్ష్మణుని వెంటజని పాదములపై వ్రాలెనూ
కాకుత్థ్సకులనాధ కరుణాపయోనిధి కాచిరక్షించుదేవా
నానేరములుగాచి నన్నురక్షింపుమీ నరనాధచంద్రయిపుడూ
చిరునవ్వునవ్వుచు శుభమొప్ప సుగ్రీవు శీఘ్రముగ లెమ్మనియెనూ
అంగనామణి వెదుక అంపుమీ సుగ్రీవు అన్నిదిక్కులకనియెనూ
పొంగుచును శతబలియు శరభుండు గవయుండు బోయిరంతట తూర్పునా
ఘనుడైన మైధుండు గంధమాదనుడును గదలిరుత్తరానా
దుర్ముఖుడు గోముఖుని జోతిర్ముఖునిసేన తోడుకొని పడమటరిగెన్
అంగదుడు జాంబవంతుడు హనుమంతును అరిగిరి దక్షణానా
తూర్పునా ఉదయాద్రి కరిగినా కపులొచ్చి తొయ్యలిని గానమనిరీ
నెరయ వుత్తరమున కరిగిన కపులొచ్చి నెలతుకనుగానమనిరీ
పంతమాడుచువేగ హస్తాద్రికరిగి యాపణతిని గానమనిరీ
మగుడివచ్చిరి కవులు రామచంద్రునికడకు మగువను గానమనుచూ
ఈవానరులుబోయి యరసియందరువచ్చి రిదియేమిసుగ్రీవుడా
అవుగాక శ్రీరామ ఆలోచనలుయేల అంగదుడుదెచ్చువార్త
అనువుగానెందును సీతపొడగానక హనుమంతుడిటకురాడూ
అనుచుండయచ్చోట అంగదుడు జాంబవంతుడు ఆడాడవెదకియలసీ
అందరిలోపెద్దగా నన్నుమన్ననజేసి అందించెయీముద్రికా
నాతినికానక యేరీతిపోదును నరనాధుమోముజూడా
యడబడి అంగదుడును వాయుసుతుడునుగూడి యాబిలములోజొచ్చిరీ

అందున్న సంపాతి యాహారమబ్బెనని యందరిని జూచిపలికె
రారోయికపులార యెవరుమిముబంపిరి రామరామనిపల్కెరు
ఏలాగువస్తిరి యీకోనలోపలికి యెరిగింపుమనుచుపలికె
శ్రీరాముబంట్లము సీతకైవస్తిమి చిక్కితిమి యీకోనలో
కానలేమైతిమి లంకకునుత్రోవయు కటకటా యేమందుమూ
అనినంత వినరయ్య ఖిముగంటిమినేడు అన్నితపములుబండెనూ
ఘనులార లంకకు త్రోవయిదిగోనయ్య కదలిపోవుడుమీరలూ
ఆడనుండివచ్చి యారాముసేనలు యాకోనదాటి బోయీ
హెచ్చైన సముద్రమునుజూచియంతట తమతు యేలాగుదాటుదామూ
అంగదుడుఃబలికెను ఆవలికినేబోదు అందుండి రాలేననే
సంగతిగ జాంబవుడు లాపెద్ధనైతి సత్తువయుఃచాలదనెనూ
ఇంతేసిపనులును మనచాతకాదు హనుమంతునిచాతనౌను
అనుమానమునులేక అంగదుడులాబోయి హనుమంతుతో బల్కెనూ
ముద్రకర్తవుమాకు కాగానెరాముడు ముద్రికను చేతికిచ్చెన్
పెద్దలకు పెద్దవు పెంపైనవాడవు ప్రియమైన బంటువయ్యా
పొద్దునా నీవులేచి వారధి దాటియు పొలతి చూచీరావయా
ఎంతేసిపెద్దలు యిందరువుండగా యింతభూషించనేలా
పంతములుకాదు మీబంటునుఅని చాలపలికెనూ హనుమంతుడూ
పెళపెళపెళ్లని యార్చి యొకపెద్దకొండటుయెక్కి భీకరముగాబలికెనూ
బలవంతుడైనట్టి రఘురామునిదలచి పంతముతొాదాటగాను
హనుమంతుగనుగొని యామకరిఖండించి ఆవలను లంకకెగసెన్
శంకయింతయులేక లంకచొరచుకుబోతె లంఖిణియడ్డమాయె
పొంకముతోలంకకు కావలైనేనుండ పోనియ్యరానిన్నునూ
అనినంతలంఖిణిని యరచేతనొకపెట్టు వ్రేయగనె మృతిబొందెనూ
లంఖిణిని జంపియాలంకలోనికి పోయి పొంకముగవెదకసాగెన్
కోటకోటకువెదకి కోటలోమేశైన పేటలన్ని వెదకెనూ
గుర్రాలశాలలును కుంభునినగరరసి కోమలిని గానడాయె
కావలికూటములు నీరాడురేవులు గలచోటులెల్లవెదకి
తొాపులును తోటలును దొాడ్డవనములయందు తోయజాక్షినివెదకెను
భూమిజనుగానక బుద్ధిలోహనుమంతుడేమనుచునున్నవాడు

యాడవెదుకుదునని మదిలోనగుందుచూ యాడాడనిలుచుండెను
ఆరావణునిచేత బాధలను బడలేక రమణితెగువజేసెనూ
రాగానె జలనిధిలోబడియెనో మరిలేః యేమాయెనోజానకీ
సూర్యచంద్రాదులను చూపుమని దండించి చూర్ణంబుగాసేతునో
అసీతచూపుమని అమరుల దండించి అగ్నిదాదగిలింతునో
అష్టదిక్పాలకుల దండించి యడుగుదునొ ఆకాశమెయరతునో
ఏమిసేయుదునేను ఏమందు సుగ్రీవు కేమందు సీతాపతికి
లానందరినిబట్టి దండింతు రావణుని ధరమీదబడగొట్టుదు
నేనెట్లుపోదును గాకున్న జగత్తును నేనెట్లువిడిచిపోదూ
అంగనామణినిపుడు వీడెందుదాచెనో యీరావణునిజంపెదా
చేర్చిబహ్మాదులను బాధించగాకనె జానకినిగానలేనూ
మేలైనశృంగార వనములోనొకచోట చింతలోనిలుచుండగా
అనుకూలవాయువులు విసరెను హనుమంతు డమ్మవారినిచూచెను
కంటినీ జానకిని కంటినీ సీతను కంటినీ రాముసతినీ
కంటినామదిలోని చింతలన్నియుదీరె కలుషమణగెను యిప్పుడూ
పన్నుగా జానకిని వున్నమానునుయెక్కి పక్కగాదాగియుండి
మాట్లాడుదామని మదితలచియుండగా మరియునారావణుండు
వింతలైనస్త్రీలు యెంతేసి భూషణము లెంతెంతవారు గొలువా
అంతలో రావణుడు సీతనుమదిదలచి అధికసంభ్రమముతోడనూ
సంతోషమునలేచి రత్నభూషణము సవరింపసాగెలాను
తేటమీరగ పదిశిరములయందును దివ్యతేజము మెరయగా
దశశిరస్సులయందు దివ్యకిరీటములు దశకంఠు ధరియించెనూ
పొందుగామైనిండ శ్రీగంధమలదియు అద్దంబు జూచుకొనుచు
అందముగచలువలు దెప్పించి తనమొలను అమరంగగట్టిలాను
వేడుకతోగంధర్వస్త్రీలు యిరువంకల వింజామరలువీవగా
సొగసైనస్త్రీలునుచేరి దగ్గరనిలిచే సురలుగొడుగులుబట్టగా
రంభవూర్వసి మేనకామలును మొదలుగా నాడగావేడుకలర
పనిబూనివేడుకతో మండోదరియురాగ పంతముతొమెరసిచాల
హెచ్చైనసొంపునను వచ్చెనారావణుడు చొచ్చెశృంగారవనము
ఇటుచూడుమోసీత యీవనధిబంధించి ననుగెలిచిపోవలేడు

మనుజేశుమరినాతొ సరిగాడువినుమింక మదిలోనతెలుసుకొమ్మీ
అడవులనుతిరుగుచు తపసులవుండెడి అతనిపొందేలనీకు
నీవుపసిబాలవు నామాటవినుమింక నీకేలయీపంతమూ
హంసతూలికమెత్త పరుపులునువుండగా అడవులానీకెటికీ
అమరవల్లభుడైన గెలువలేడునన్ను అదినీవుయెరిగుండుమీ
తమకమగ్గలమాయె తాళలేను విరహతాపంబులోచిక్కితి
కమలాక్షియీస్త్రీలు నినుగొలువసేతును కన్నులనుచూచితేనూ
పణతిఒకతృణము తాద్చంచిచేపట్టుక పలికెనురావణునితో
గణుతింపశిరములు రాముబాణముననె ఖండించివేయునిపుడూ
నాడుచూచెదుకాక రామునీసాహసము నేడుఅడుగగనేటికి
ఆడుకోనేటికి యింతేసిమాటలు అల్లనాటికిచూచెదా
కాలోగ్రుడై మండి ఖడ్గంబుతీసుకొని ఖండించబూనెనపుడూ
మండోదరివచ్చి మన్నింపుమనిబల్కి మర్యాదకాదునీకు
కావలసినాపనులు క్రమముననుఅవుగాక కరుణించుమన్నంతను
నేడురేపటిలోన నెలతలోబడకుంటె నిజము చంపించుటనియెఁ
సెలవిచ్చితిని వినరె మీమాటవినకుంటె జానకిని చంపుమనెనూ
అనిచెప్పి రావణుడు మదిలోనగుంచుచు అపుడు నగరికిచేరెనూ
నాలుగు దిక్కులను యెవరులేకాచూచి నాతివగవగసాగెనూ
తెల్లమిగ యీకైకదేవి మాటలువిని వెళ్ళితిమి వనభూమికి
ఇదిరావణుని మాయలని తెలియలేకనేయేల తెమ్మంటిమృగమూ
చయ్యనను శ్రీరామ విభుడుదేబోయెను సౌమిత్రివద్దనునిచి
కాలుచుట్టుకొన్న కర్మవశమోయని తెలిసెనో రాఘవులకూ
హాలక్ష్మణాయన్న ఆమాట తెలియకనె అంతలో మోసబోతిఁ
పలుతెరంగుల మరిది నాతోడ దెలుపగా భావనవిననైతినీ
సన్యాసి వేషమున పాతకుండిటువచ్చి సతులగొని పోవుటెరుగా
నాడు భవతిభిక్షాందేహియని యడిగిన నెలతకపటంబెరుగక
ఫలమూలములుదెచ్చి భిక్షపెట్టితినంత ఆఫలముచేకూరెనాకు
చెల్లబో నగ్నిదేవరసాక్షిగ నతని చెట్టబట్టితి నక్కటా
మామామ దశరథుని రథమువిరిగిననాడె మరియడవిపాలైతినీ
ముందొక్క జన్మమున కొరనోమునోచితినో మునితపము చెరచినానో

ఆరడినోములనేనెన్ని నోచితినొ అంగళ్ళపాలైతినీ
నామరిదిలక్ష్మణుని నొవ్వనాడిననాడె నలువంకపాలైతినీ
కటకటాయిటువంటి కారణికవె కాననికానంతలేనైతినీ
ఏమనుచు శోకింతు శ్రీరామచంద్ర నీయింతి శరదాయననుడి
అమరులునుఋషులు నాచెయిరేఖచూచి యిదిఅతిభాగ్యవతియందురూ
శ్రీరామచంద్రుని యెడబాసిపోదునని చెప్పరాబ్రహ్మఋషులు
వీనిలోకమునాకు యెవ్వరుసరియనియుంటి విధివశముయిటులాయెను
గిరులారమునులార కిన్నెరేశులార గరుడగంధర్వులారా
నరులార నాసహోదరులార రామలక్ష్మణులకును నెరిగింపుడీ
ధరణియాకాశమాధర్మదేవతలార తద్యమగుపక్షులార
మీరైన ప్రేమతో అరణ్యముననున్న శ్రీరాములకుదెలుపరే
తన్నుబాసినమొదలు దయలేకదానవుని దండనలుతరముగాదూ
ఈలంకలోపల యీఘోరదనుజులలో యేలాగువేగింతునూ
మదనమైనట్టి నామనసులో మీపాదవనజములు మరువగలనా
అప్పుడుహనుమంతుడన్ని వార్తలువిని అమ్మవారితొబలికెనూ
కొమ్మమీదనుయుండి అమ్మచేతికియియ్యకూడదని దిగ్గిమొక్కియు
రావణుండాడిన మాటలువినినేను రమణిరోవుండనమ్మా
రామునియుత్తరువు లేనందుచేతనే రమణిరోయూరకుంటి
వానివక్షమురెండు ప్రక్కలుగవ్రేతును వనితరోసెలవులేదు
ప్రాణమునకై వెరచియున్నవాడనుగాను పణతిరోరాముడెరుగున్
అనినంతసీతయు యిదిదానవులమాయలని చాలవెరగందియూ
కలలోనవానరముకన్న కీడందురుగాన యిదియేమిమాయో
బలుదుఃఖములచేత పలువరింపగనేల పతిగూర్చుబంటునేను
విన్నపమువిని శోకములుమాను నీప్రాణవిభునిదెచ్చెదవేగమె
వెరవకుండుమని నినూరడించను వేరొకరులేరుసుమ్మీ
నీతోడబుట్టితిని యినవంశతిలకుని నిటకువే తోడితెమ్మీ
అవుగాకచెప్పెద అన్నిరహస్యంబులు అమ్మనీవగ పణుగుమీ
ఏవిధంబులనైనదెత్తు రఘునాయకుల యేలచింతింపమీకు
సంగతిగవానరులు సుగ్రీవుచూడగా సర్వేశ్వరుండు యిచ్చినాడూ
అమ్మవుంగరమిదిగొ ఒప్పిస్తిమీబంటు అంగీకరించుకొమ్మీ

మంగళగుణవంతుడైన శ్రీరాముని మనసు సంతోషింపనూ
అంగనా నీచేత ఆనవాలున్నది అడిగి రమ్మనిబంపెను
మనుజేశుడిచ్చినా మాణిక్యమిది జూడు మాశిరసులోనున్నది
కపికులోత్తమ నీదురూపుచూచియుగాక నేరత్నమీనూ
అప్పుడు హనుమంతు డాకాశమెమొట్టి అతిరూపమెత్తినాడూ
ఆకాశముననున్న నక్షత్రములు వానికన్ని మొలపూసలాయె
అన్నవెరతుననేను యనిజెప్పి సంభ్రమమున నందిచ్చెలారత్నమూ
కొనయూడి హనుమంతు కొమరొప్పదీవించె కోమలీసీతదానూ
అమ్మరోనేవచ్చి తడవాయెనే తల్లి ఆకలికి ఫలములిమ్మా
కొమ్మకొమ్మకు కోటి రాక్షసులు వున్నారు యేమనుచుసెలవిత్తునూ
యాడనైనానీవు కడకుకనుగొనినీవు యెత్తుకొని భుజియించుమూ
ఆనతినివడసియు యశోకవనమెల్ల యందందు పెరకివేసెౕ
కావలైయున్నట్టి ఘనదానవులనెల్ల ఖండించె హనుమంతుడూ
సెలవిచ్చెనని చెప్పి చెలగి హనుమంతు చెట్లెల్ల బెరికివేసెౕ
బలమైన రాక్షసుల బెలమెల్ల అరిగట్టి బట్టిచెండాడసాగెౕ
పట్టితెండివాని కొట్టింపవలెననీ బలమైన దళముబంపెౕ
పట్టభద్రునిబట్టు పదికోట్లరాక్షసుల కొట్టికుప్పలువేసెనూ
నెట్టుకొనిపోరాడ నింద్రజిత్తుచేత పట్టుబడె హనుమంతుడూ
బ్రహ్మాస్త్రమనియేటి బలువైనబాణమున బట్టుపడె హనుమంతుడూ
కొంపోయి రావణుని గుంపులోబెట్టగా తేంపుతోడనె బలికెనూ
ఏడేడు సముద్రములు యేకమైపారగా యేలాగు వస్తివోరీ
నీకేడుసముద్రములలో నాకేడుకాలువలు నిజమనుచువస్తిరోరీ
ఏడుసముద్రములలో మకరినిను మ్రింగక యేలాగురానిచ్చెరా
ఏడుసముద్రములలో మకరులునీవు నావేలు వంచగలేరురా
దక్షణపుయీలంక దానవులకేగాని తరమటర యితరులకునూ
నిన్నును నీలంక నిముషమాత్రములోన నిర్మూలముగజేతురా
ఎదిరించినాతోను యింతమాటలుబలుక యేరాజుబంటురోరీ
కృతత్రేత ద్వాపర కలియుగములేలెటి గురురాము బంటురోరీ
నీరాజుకొలువులో నీపాటిబంట్లు యేపాటికద్దుచెప్పరా
నావంటిబంట్లును నీవంటితృణములు కోటానుకోటిరోరీ

హరిహరబ్రహ్మాది సకలదేవతలు నాకానతులై కొలుతురోరీ
అలనాడు వాలినిను వాలమునగట్టుకొని అంబుధంబుల ముంచెరోరీ
చంపింతు నోనిన్ను యెదురుమాటాడేవు సమమైనవాడవటరా
చించుదును నీపొట్ట చీకాకు చేతును శ్రీరాముబంటునేనూ
నాకన్నపొడవున వున్నావునీవిపుడు నాకన్నఘనుడవటరా
నీకుదిక్కెవ్వరూ నిన్నిపుడుజంపించి కాకులకువేపింతుసూ
పట్టింతుసూనిన్ను పంకల్లనిప్పుడు పారిపొయ్యేదవాలేదో
రావణుడ నినుజంపి లంకభూతములకు రణవిందుచేయింతునూ
పట్టభద్రునిబంటు బంటనుచుపలుమారు పంతంబులేలరోరీ
నిత్యమై కుంతంబులేలేటి రాఘవునినే తోడితెత్తురోరీ
బలిమిచెడిలంకలో పడిపోనువస్తివి పంతంబులేలరోరీ
బలమైయీలంక భస్మంబుచేసి నినుపట్టుకునిపోదురోరీ
అంజనీతనయుండ హనుమంతునాపేరు అఖిలలోకములెరుగురా
చెలరేగినినుజంప శ్రీరామచంద్రుడు సెలవిచ్చిఅంపడాయె
కోతిరూపమువాడ కోటలోతగిలితివి కోపములునీకేలరా
ముచ్చురూపమువాడ ముత్తికలోతగిలితివి ముచ్చటలునీకెలరా
లంకకోటలుగదల లంకాధిపులుబెదర రావణుడులాబలికెను
ఈవనచరునిబట్టి యీక్షణమెగొట్టుమని యిచ్చెదానవులచేతా
ప్రహస్తుడు విభీషణుడు చంపరాదనుచును బలికిరీరావణునితో
అందరునుదూతలను అట్లుసేయగరాదు అనిపలుకుచుండిరపుడూ
కోతులకుగురుతులు వాలమనిచెప్పియా గురుతణపవలెననుచునూ
పట్టణమునగరిలోగల వస్త్రములుదెచ్చి బాగుగాజుట్టిరపుడూ
హనుమంతుతనతోక అధికముగబెంచెను అదిరావణుడుజూచెనూ
వడిగరాక్షసులార వనచరుని వాలముకు వనజాక్షిచేరతెండూ
ఆమాట హనుమంతువిని తోకముణిచెను అగ్నిసంధించుమనెనూ
కొనతోకముట్టించి విడవగానె వానికొలువుకూటములుగాల్చెనూ
పొందుగా రావణకుంభకర్ణాదుల పూరిగృహములుగాల్చెనూ
రథతురగశాలలూ హనుమంతుడునుకాల్చె రావణుడుచూడగానూ
మేడమేడలుదాటి మేలైనశృంగార వాడలన్నియుకాల్చెనూ
పాటించిగంధర్వ స్త్రీలవాడలుకాల్చి పారదోలెను చరులనూ

కోలాహలంబుగా ఘోషింపపురజనులు కుంజరాశ్వములుబార
హనుమంతుగనుగొని అసురులు భయమంద యావనధి దాటివచ్చెఁ
అంగదాదులు మొదలు హనుమంతుగనుకొని యానందమందిరపుడూ
అందరునుగూడుకొని మధువనములో జొచ్చి యాకలియుదీర్చుకొనిరీ
చెలరేగి హనుమంతు సీతయానవాలు శ్రీరాముకందిచ్చెనూ
వినవయ్యఓదేవ మేమువెదకినచోట్లు విన్నవించెదమీకును
కొత్తుకూటముగంటి. కోల్వుచావడిగంటి గుఱ్ఱములశాలగంటి
దానవులు వుండేటి మణిమంటపంబులు తగగనుంగొంటినేను
అట్టిఖ్యతరుచైన అసురేశుపురమందు అగడ్తలను కనుగొంటిసీ
హరులచె సురులచె నరులచె యాలంకపురము శంకించరాదు
నీయొక్కశరముచే లంకాపురంబెల్ల నీరైతెనేమొదేవా
అంబుజోదరవినుము అలవియెవనగిరులు అగోచరములైయున్నది
అట్టియాలంకలో అన్నిదిక్కులువెదకి అగడితెలు నేవెదికితీ
కోటకొమ్మలువెదకి కొత్తళంబులువెదకి గొప్పమేడలనువెదకీ
పొంకముతో శృంగారపూతోటలెల్లను కొంకకనె విహరించితి
ఆకులాకులవెదకి మాకులను శాఖలను చీకటివనమెల్లనూ
మూకలోపొడగాన కధికశోకంబుచే వ్యాకులత బడుచుదేవా
అంగంబుబడలి నేనలసియుండగ నొక్కశృంగారవనమునందూ
బంగారువీణెలు చంగావివలువలు అంగనామణులుదేవా
రంగుమించినయట్టి శృంగారముగ చెలులు సంగీతము బాడగా
పొంగారు వేడుకతొ భూవరాధీశ్వరా భూపుత్రి పొడగంటిసీ
ఆడరాక్షసస్త్రీలు కోటానకోటులు గూడిచుట్టుకయుండగా
ఆక్షణంబుననేను వృక్షంబుకడను ప్రదక్షణము లొప్పజేసి
మల్హార్వవబార యాలక్ష్మిదేవికి దండమాక్షణమె గావించితీ
శిరమెత్తిననుజూచి ప్రియముతోనను పేరు శ్రీఘ్రంబెబిలిచెదేవా
నీరాకయెవరంపివచ్చి నాడవు అన్నినిజముగా దెలుపుమనియెఁ
అరాముబంటును అంజనీ తనయుండనని విన్నవించితినిదేవా
పరమాత్మసౌమిత్రి పరమపురుషులువారు పరిణిమమె యనియెదేవా
అతనితమ్మునినేను ఆడినమాటలకు గతులు సిద్ధించెననెదేవా
తనదువేషముజూచి తరణివంశజులతో తగవిన్నవించుమనెదేవా

తనకతనయీలంక కదసి వృక్షంబులను విరిచిధ్వామము చేస్తి దేవా
అభయరక్షక వినుము అసురవర్గంబెల్ల అదర వనములు బెరికిదేవా
గుభగుభగుభమనుచు ఘోరశబ్దములచేత గుంపులుగ బారగాదేవా
శూలమునబొడిచిరి వాలమునసెత్తి యాకాలుపురి కనిచితినిదేవా
అందరందరువారు యసురేశునందనుడు యింద్రుచే వరమందిదేవా
ఇంద్రునిగెలచితా గర్వమున బొలుపొందు యింద్రజిత్తనువాడుదేవా
వంచించివాడపుడు బ్రహ్మాస్త్రమే తొడిగి పంతమున బడవేసెదేవా
పొందుగాచేకొని పోగనె యాలంకపురము శృంగారంబు దేవా
కలయమాణిక్యాలకాంతి శేషాధిపతి కదిసి తెలియగరాదుదేవా
చిత్రాల చవికెలు రత్నాలమేడలు బిత్తరివెరగందిదేవా
చలువ చప్పరములు కొలువుకూటంబులు వెలయు శృంగారములుదేవా
ఉత్తమ రథాశ్వములు మత్తగజములుపెక్కు మనుజులాహారములుదేవా
తొక్కిననుగిరులెల్ల తుత్తమురులై పోవు మత్తాలి పీరులెదేవా
చిత్తజాసను పవనుడత్తుకొని దేవతలు నిత్యపంపులుసేయదేవా
కైలాసమందున్న ఘనగిరిగోపురము కలదుదైత్యపురమందుదేవా
ఘనముఖ్యులుకొల్వగా కొల్వుపైకూర్చున్న ఘనుడుముందరనిడిరిదేవా
ఘనవాలమునుజుట్టి గద్దెగాగూర్చుండి ఘనశౌర్యముననుంటిదేవా
వనచరా నీవునాఘనమైన వనమెల్ల విరిచితివియనియెనుదేవా
ముచ్చువలెనీవు మాయినకులేశ్వరుదేవి దెచ్చిన పాపిష్టిదేవా
నావీటికినివచ్చి నాపుత్రులనుజంపి నీవేరాజుబంటువనెదేవా
హరి రాముబంటును అంజనీతనయుడనునని విన్నవించితినిదేవా
ఇటువంటి బంట్లింక యెందరున్నారు నిన్నేలురాజుకనియెదేవా
నావంటిదొరలను నీవంటిచెత్తలు లెక్కలేదనియంటిదేవా
శిరములుపది కోపకరములిరువదిలోను చేకొనియెఖడ్గములుదేవా
శ్రీరామచంద్ర మీసెలవులేదనినేను శరణుగాచితినిమరిదేవా
తనమంత్రులను మరియు తనభటులలాజూచి దండింపుమనిపలికెదేవా
దండించివనచరుని దావానలముచేత మండింపుమనిపలికెదేవా
చేరంగవలువలు చాలంగదెచ్చియు భారముగ జుట్టుమనెదేవా
భారముగబట్టినావాలమున జుట్టిరె చాలకుండగ జూచి దేవా
ఆసీతవలువలును దెమ్మన్నవిని వాలమట్టెనిండించితినిదేవా

సంధించిదావాగ్ని సందడైకడుమించి అందరునుయెడనిలిచిదేవా
అందున్నదుష్టుల యందంబులుడిగియు స దులేచొచ్చిరీదేవా
ఎందుచూచినగాని దుందుమాకారంబు యేమిసేయగవచ్చుదేవా
ఇంద్రలోకముబెదిరె చంద్రుడు గతిదప్పెయింద్రాది సురులెల్లదేవా
కనుదెరచిబుషులెల్ల జ్ఞానంబులుడిగి యాకానగా వెరగందిదేవా
ఎనసిచుక్కలురాలె వినిసీతకళదేరె దనుజులంకయుగూలెదేవా
మిముజూచిమన్నించి జలధాళికడకేగి మెల్లనెచర్లార్చిదేవా
తరిమియసురులదునిమి తరుణికూడుటకునై దొరమీకుతెలిపితిదేవా
శ్రీయహోబలగిరిపురి నారసింహ మనకోరికలుయీడేరెదేవా
అనినంత రత్నమునుజూచి శ్రీరాముడు అతిశోకమునుబొందెనూ
బాలప్రాయమునాడు బలుతాటకినిద్రుంచి పంతానమీరితినెజానకీ
కాలకౌశికుడైన గురునియజ్ఞమునేను గావించివస్తినేజానకీ
వాలాయముగవిల్లు యెక్కుబెట్టినేను వనితరోవిరచితిజానకీ
మేలైనజనకుడు మెచ్చినన్ను నిన్నుమెరసి పెండ్లిచేసెనెజానకీ
తారలుబూరుగతమ్మటములు పెద్దబూరుగులు మ్రోయగాజానకీ
సరగునఅచ్చోటు కదలిమనమయోధ్య పురికిరాగానపుడుజానకీ
రమణిరోనేరాగ పరశురాముడనెరాజు యొక్కడుకలడుజానకీ
గమకించియెచటికి బోయెదవనిచాల గద్దించియడిగెనుజానకీ
క్రమముతోడుతవాని గెలిచియాచోటు గదలివస్తినెనేనుజానకీ
మురియుచుదశరథ కౌసల్యకైకకు ముదమొప్పమ్రొక్కితిజానకీ
నీరూపునీరేఖ నీచక్కదనముకు వారలు మెచ్చిరె జానకీ
కరుణయించుకలేక కైకనామీదనె కపటంబుబూనెనే జానకి
తరుణిమాటలు వినిదయలేక దశరథుడు తానిట్లుపంపెనేజానకీ
పుడమి జనులుచూడ సరగున అయోధ్య వెడలికానకువస్తి జానకీ
అమరగమనమొక్క పర్ణశాలగట్టి యచ్చోట నుంటిమె జానకీ
మారీచు మాయలు మనసు తెలియక మరులుగొని పోతినె జానకీ
పొద్దుపోగాపోయి కనకమృగము వెంట బుద్ధిమోసబోతినె జానకీ
దుర్మార్గుడగువాడు పాపపుదనుజుడు దొంగయైవచ్చెనే జానకీ
పర్ణశాలలోన యొంటి నుండగజూచి పట్టుకపోయెనె జానికీ
చుట్టును సముద్రము నట్టనడుమనులంక యెట్లునే వత్తునె జానకీ

దట్టించి వారాశికావలికిపుడుదాట నెవ్వరు గలరె జానకీ
గట్టిగా రాక్షసుని పట్టితెచ్చేపాటి ఘనులు దాలేరె జానకీ
పొట్టకొవ్వుననిన్ను ముట్టిన రావణుని పొంకమెన్నడుననణతు జానకీ
ఇటుచూడు నాపంతమేరీతినైనాను కుటిలాత్ముదృంతునే జానకీ
వానరాధిపులతో వారధినిబంధించి వాలాయమటువత్తు జానకీ
చుట్టాలు బంధువులు చూడగానినుదెచ్చి సొంపుతోనేలుదునె జానకీ
గట్టిగామనమిపుడు ఘనమైన అయోధ్య పట్నమెయేలుదుము జానకీ
హరిహరిశ్రీరామ చంద్రుండు వనధిజూడగవచ్చియు మానరే
పంతములు మహిదురితకోట్లెల్ల మహిపాలుజేసుగానీ
జలజాక్షు శ్రీరామచంద్రుండు వారధిని చయ్యను గట్టుమనుచు
వటపత్రశాయనుడా వాలితమ్ముని బిలిచి వాటములు చూడుమనెనూ
కట్టవశములుగాదు పగవారితోగూడి ఘనసముద్రుడు వుబ్బెనూ
కట్టుదామెటువలె శ్రీరామచంద్ర మనకార్యములు రెండాయెనూ
అంపశరములచేత తెంపుదునులక్ష్మణా అంబుధిని తెఱవుజేసి
పంవుదును పాతాళ లోకములలోపలికి పంకజనాభుడనెనూ
కుప్పించి యెగసినా యదలించియుతన కుడిపాదమున నునినెచెనూ
లంఘించి వంచించి దాటించితనచేతిలకొరులను చక్కదిద్ది
అంగదుడరమ్మని చెంగళించి బిలిచి అచ్చోటబుద్ధిజెప్పి
నింగికినిపొడవుగా సముద్రుడును తానేల పొంగినాడడిగిరమ్మి
జంగలోపలబోయి చక్కచక్కగారమ్మని జలజాప్తకులుడనియెను
అంగదుడు వకపరుగు యిక్కడికి అక్కడికి అతిశీఘ్రముగబోయెను
ఓరోరివరుణుడా నోరేల క్రొవ్వేరా పారేవుగిరులుమోవా
దూరుబడికావురా రాముబాణానికి జారి గొ్రరెవైతివీ
వారికడబోయినను వారునుమీరును యేరీతి సేయగలరూ
నీరధినీతోటి శతృవులనందరి పెరార్చి వచ్చినాడూ
నాపాలిదైవమా నాపాలియంగదుడ యెపాపమెరుగనేనూ
అతని శ్రీపాదములు ఆడియడనుగనుగొని అతివేడ్కతోపొంగితీ
అతని కోపముదీర్ప అడ్డమెవ్వరులేరు అంగదుడయేమిసేతూ
నీచాటుననుగొనిపోయి యాశ్రీరామునికి విన్నవింపుమయ్యా
అటుగాననేబోయి యారామచంద్రునకు యాకాకచల్లసేతూ

తడబడక తనవెంట తరలిరమ్మ నియును లానడచెనంగదుండూ
వటపత్రశయనుడా ఓవనజనాభుడా వాడుమనవాడుదేవా
జలధిలోమత్స్యములు నీరుపాపలుమొదలు చాలజీవులుగలవయా
కటకటాయిటువలెను స్వామితోనెవ్వరొకండు చెబలికినాడు
మకరివాహనుడైన యాశరధినాధుండు మరిరాముకడకువచ్చె
ఎంతెంతలోకములు యెంతేసిప్రళయములు యెంతయని వరుణుడనగా
అంతబోయి ముత్యమంతయై రాఘవులు అంబుమొనలనెనిలచెనూ
వరుణుండువజ్రాంగిదెచ్చి రాఘవులపాదవనజములుపైనునిచెనూ
కరములుముకుళించి కవులచాటునబోయి గ్రక్కుననుతానిలిచియూ
శరణుశరణోరామ శరణయ్యశ్రీరామ శరణయ్యసీతాపతీ
మిమ్ముశరణనువారికిని మరణములులేవు మీచిరునటువంటిదీ
వరుణమాటకుమెచ్చి నీలవర్ణుడుబిలచి వలచేతనభయమిచ్చె
వలనొప్పనీచోట వారధి కట్టవలె వాటములుచూపుమనగా
యుగయుగంబులవారు పగగెల్వపోగాను తగగట్టిదాటినారూ
చనునయ్య శ్రీరామచంద్రమనకిచ్చోట చాలదినములుబట్టదు
వెల్లిపొద్దునలేచి తెల్లవారకతలికె వెల్వలూమీకుసెలవూ
బల్లిదులైనట్టి కపినాయకుల మీరుబంధింపబంపరయ్యా
సేనసేనాకోట్ల పర్వతములుతెమ్మని సెలవిచ్చిపంపెనపుడూ
రఘువీరువాక్యములు బుట్టునంతటిలోనె రంతులుమిన్నందెనూ
పెళపెళనియార్చుచు పెరములుబెట్టుచు పెనుగుంపుతరలిబోయీ
వెడవెడనియురుములు వురిమినచందానవేగనగములు పెకల్చి
రోమానిరోమానవెయివేలు రెండువేలున్నువెలయా
రెండుభుజముల రెండు వెయివేలుబెట్టుకొని రెండుచేతులు నిండగా
సూర్యుడు చంద్రుడు తొలగి త్రోవలుదప్ప సురలుభీతిల్లగానూ
చుక్కలునురాలగా దిక్కులును బెదరగా నింగిపాటునవ్రేసెనూ
తడబడకయాలంకలోనున్న వస్తువులు తొలికాళ్ళమీకుసెలవూ
ఘనమైన గట్టెల్ల వాలాన బంధించి హనుమయ్య పెరికితేగా
అతడొచ్చెడి సొంపు వడివేగములుజూచి యారాఘవుండుబలికె
శ్రీరామచంద్రుండు నీలునిపిలిపించియు శీఘ్రమె కట్టుమనియె
ఘనమైన నగములను నరచేతనందుకొని కడువేగబంధించెనూ

వాయుసుతుమొదలైన వానరాధిపులెల్ల వాయువేగమునతేగా
రాయధికులైనట్టి రణభేరులేమ్రోయ రాజుతావేంచేసెనూ
లెస్సాయె సుగ్రీవ లెస్సాయె మనపనులు లెస్సలెస్సాయెనేడూ
వాటముగకోటి శతకోటి రాక్షసులను వడిజంపతెరగాయెనూ
నీలుడారమ్మని నీలవర్ణుడు బలికె నిడివిమనకింతెచాలూ
ఎల్లిపొద్దునలేచి సేనలకు చాటుమని వేయించె రణభేరియూ
మూకమూకకుచాటి యేకిముగ పిలిపింపు వేగమెవెడలింపుము
సుముహూర్త మొచ్చెమరి ఆవలికి బోవలె సొంపుతోవెడలుమనెనూ
కోటికపినాయకుల కొల్వులో పిలిపించి కోటిరవితేజుడనియె
మేటికపినాయకులు వొక్కరొక్కరెమీరు దాటరోఆవలికినీ
అనగానె అందరు యంతంతవుప్పొంగి యార్పులు పెడబొబ్బలూ
ఉత్సాహములతోను జొచ్చిలంకాపురిని దెచ్చేము దానవులతో
మాటవిన్నదిమొదలు దళవాయియంగదుడు మరిరాఘవునకు మ్రొక్కి
లావేగమునబోయి తనసేనలనుబిలచి తరలిదండెత్తమనెనూ
ఆర్పులు పెడబొబ్బలగ్గలంబాయెనని యాలంకవారుబెదరి
యేర్పడివొకరొకరు దాటుచున్నారని యాదశాస్యుకుజెప్పిరి
పాలుబడిశతకోటిచురిత వీరులబిలచి పగదండువిరుగబొడువా
ఆదళముమీదెక్కి యీవలకిరాకుండ ఆవలకివోలుమనెనూ
ఆరిగెలుబల్లేలు ఆటోపములతోను విరుగనీశూరులెల్లా
కనకంపుపట్టయ్య కాళలుజల్లులు కరితురగరథములమరా
నరపతిరాఘవుని నడవనియ్యమని శూరులైనమాకుయెదురా
అడుగెడుదూరమును రాఘవునిబోనీక యచ్చటనెనుంతుమనుచు
ధరనున్నవారిని దాటనియ్యామనుచు దానవులు దాబలుకుచూ
ఆమకోనిజగడములు నందుకొనికయ్యముల కదలించిచూచినారూ
వదిలితెబొడిచేరు రాళ్ళరప్పలతోడ వనచరులతో బాఘలు
చదరవశములుగాను చావనెట్లికనని చయ్యనునువిరిగిరాడా
పారిపోయీయసురులందరును గూడుకొనిపలికిరి తబ్బిబ్బుగా
దేవఅసురేశయిక సాధింపరాదయా దేవాదిదేవవినుమూ
ఆదేవుడెగాక మరియతనిగెలువను హరునివశమునుగాదయా
సీతాపతీహరి శ్రీదేవిరమణుండు సృష్టికర్తయుయాతడూ

దేవతలదుఃఖములు మాన్పగావచ్చినాదేవుడె శ్రీరాముడూ
రామలక్ష్మణులను యెదిరింపవలదిక రాజ నాబుద్ధివినుమూ
వారిసీతాదేవి వారికిని వొప్పించి శ్రీరాముశరణు చొరుమూ
లేకున్న మనలను లేకుండచేసును లోకరక్షణ రాముడూ
ఘోరదానవులను యేలేటిరాజువని కొనియాడు జగములందూ
మేటిబలవంతుడా బ్రహ్మకుమనమడా సరిలేదు జగములందూ
నాతోడసరిగానువుండి తమ్ముడనీవు నాకుదెలుపగవస్తివా
కోపంబువచ్చినీకొల్వులో కొరగావు యేపునకు యెదురాడకూ
కడువింతగానిపుడు గద్దించిపలికేవు కానినాపగవాడవూ
కదసి యసురులుగొల్వ ఘనవిభీషణుబిలచి కదలమనెయేద్దైననూ
కట్టుదును గొట్టుదును చెవెలగట్టుదును కానివాడవునీవుదా
ఎదురాడితెనింక నామనసుశాళదు యిప్పుడూనామాటవినరా
వద్దురావోయన్న వద్దికతోపోతెను బుద్ధిరామనకెల్లనూ
శ్రీరామచంద్రుని శ్రీదేవినొప్పించి చెలగుచును వుండుమన్నా
వెర్రిబుద్ధులుదలచి శ్రీరామచంద్రుని వెలదేలదెస్తివన్నా
అదిగొవచ్చెరాముసేనల రవధూళి ఆకాశమునగప్పెనూ
చేటులేని లంకకిపుడు నీవల్లను చేటేలదెస్తివన్నా
కోటలేడుచుట్టి కెంధూళిగప్పెను కొలువుచావిడినిండెనూ
మాటిమాటికి యెన్నిజెప్పిన విభీషణ మమ్ముదిగుడున జూచెదూ
పగవానిజోడు చేసుకునినీవు వానిపైపక్ష మెన్నడుమానవూ
అన్నరో రావణ మొన్నమనలంకకు అతనిబంటొకడువచ్చి
బలురాక్షసులజంపి యశోకవనమెల్ల భస్మంబుగాజేసెనూ
పచాంచి బిరుదులు పల్కుకొంటును నీకు ప్రతిగద్దె పెట్టుకొనియూ
అదరు బెదరు మాటలాడుకొని మనలంక అపుడె భస్మముజేసెనూ
వాయుసుతుడేగి యాశ్రీరాముసేనల వడితోడితెచ్చెనన్నా
వనచరులచేతను వారధి బంధించిన వర్తమానం బెరుగవా
ఘనమైన కోపమున గద్దించియటులేచి గద్దెపైబడదన్నెనూ
అన్నచేతన్నుబడి అతిదుఃఖమునలాను యారావణుతో బల్కెనూ
ఆరాఘవుల గొలుతు ఆయములు చెప్పుదు అన్ననామాటవినరా
నీగద్దెకూర్చుందు నిలిచి రాజ్యంసేతు నిక్కంబునమ్ముమన్నా

కరములు శిరములు రాముబాణములచే ఖండించి దోయింతునూ
అనియిట్లు నవ్వుచును అందరును జూడగా ఆతడేగె తల్లికడకూ
పోయెను విభీషణుకు పైనమైలానపుడు పంతములు మెరయగానూ
తల్లిసముఖానకుపోయి దుఃఖముతో దండంబుబెట్టినిలిచె
అన్ననీకు దుఃఖమేల వచ్చినది ఆయుష్మంతుడీవు
సరిగావునీబుద్ధి యోర్పులకు భూదేవి చక్కని విభీషణుండా
ఇకనెట్టి బ్రతుకుతమ్మా హీనమాయెను యాదినము కొలువులోనా
వైరివానినైతి శ్రీరాముకడకును వేగమేబంపుతల్లీ
కొలువులోనె తన్నినాడు ఘోరాకార కోపుడై రావణుండూ
నీకుగలసగపాలు తీయింతునన్నరో నీవందు పోవవలదూ
ఓయమ్మ అతనితోటి పాలుపంపువల్లనె లేశమైనా
పాలునాకీవద్దు తానుచేపట్టుకొని పదికోటలుగట్టనీ
అడుగడుగుదండాలు బెట్టుచువిభీషణుడు హస్తముకుళించియు
అందముగరఘురాము పాదములకడకును ఆతవేగమెపోయెనూ
అనవునవిభీషణుడు యాకాశమార్గమున యారాముకడకువచ్చెన్
చెన్నుమీరగరెండు చేతులునుముకుళించి శరణుశరణని పలికెనూ
కాకుత్థ్సకులనాథ కరుణాపయోనిధి కాచిరక్షించుదేవా
ననుగావవెస్వామి పగవానితమ్ముడను అన్యాయములుయెరుగనూ
యెందెందుచూచినా యందందుగలవని యావిభీషణుడు పలుకా
మన్నించివిభీషణుని మహిమీదవెలయగా మాటవానికిగలిగెనూ
వనచరులరాఘవుల వచ్చేటిసేనలను వైనముగచూడదలచీ
కోపించిరావణుడు కోటిరాక్షసులతో కోటమీదికివచ్చెనూ
దళమైనభేరులుమ్రోయగా వనచరుల దశకంఠుడుజూచెనూ
ఏకముగవనచరులు మూకలై కదలగా యెవ్వరనియడగదలచెన్
పదిశిరస్సులనన్ను పట్టిబంధించిన బలిమైనవాలిసుతుడూ
తారాకుమారుండు దళవాయియంగదుడు యేరుపడెలానొక్కడూ
పేరైనసాగరము యావలికిదాటగా శూరులందరుచూచిరీ
అక్షయంబైనయాకోటికపి బలములు యిచ్చకొచ్చినలావయా
రక్షకుడు శ్రీరాము దొడ్డవాడనియపుడు రణభేరివేయించెనూ
వసంతకాలము నాటికిగొజ్జంగి పూవులవనములూ బూచినటులా

సుగ్రీవునీదండు అగ్గలంబాయెనని సురవైరితాజూడగా
కలహమునకై యపుడు కాలుద్రవ్వేవారు కడలేదు కపిసేనలూ
దగ్గరనువచ్చియా లంఖిణిమొగసాల దగ్గర గుడారెత్తిరీ
తెల్లని వర్ణములు నల్లనిచాయలు వల్లభునిసేనలోనూ
వేవేల వల్వలతొ జాంబవంతుడుదాటగా యెవ్వరని యడుగదలచేఁ
కల్లగాదువినుము తెల్లముగ జెప్పెదము కలతెరంగెల్లమీకూ
కదసిసేనలతోడ గంధమాదుడిటకు కదియగానెవ్వడనెనూ
పేరుగల అసురపతి మిమ్ము సాధింపను పెనుగొన్న కపులువారూ
ఈరీతిగంధమాదనుడు మీమీదికి యేతెంచుచున్నవాడూ
అర్పులతో నొకరొకరు యీరీతినున్నారు అసురపతి మిమ్ము జంపా
వనములోదిరిగెడి కపివరులు రక్కసుల వచ్చిసాధించుటెట్లూ
అ సురులు వానరులు యెవరైనానాపురము అందిచూడంగగలరే
ఆహరుడున్న కైలాసమె కదిలించియెత్త నాయధికబలమెరుగలేరా
పేరుగలిగినయట్టి నాభటులు యాకపులపెంపు దూలింతురనియేఁ
అసురసంహారుడు దశరథేశ్వరతనయు డసురపతిమిమ్ము గెల్వా
శతకోటికపివీరఘనులు కొల్వగనందు చనుదెంచినాడు చూడూ
విస్తీర్ణమున్నారు యోజనంబుల పొడవు వినుపింపరాదుదేవా
రసికులను పిలిపించి రణభేరివేయించి రాముడుగుడారెత్తెనూ
వద్దనె నదె కోట్లవనచరులు గొల్వగా వచ్చెనాలక్ష్మణుండూ
వారిసుద్దులు దెలిపి వారి బుద్ధులుదెలుప శూనునకు కోపమొదవెఁ
విరాధుని జంబుమాలినిజంపి శూర్పణఖవేగమె ముక్కుచెక్కి
కద్దులేదనకుండి ఖరదూషణాదులను పెద్దలకుచేరబంపీ
కడలేనిమూకలు యెక్కడెక్కడజూడ పుడమిదిగ్రమింగునటులా
ఏకుపదులు రెండువేలులాదండు దాయేకముగకారుగప్పెఁ
నవకోటిదండు కపినాయకుల పిలిపింప నడివీదులేరుపరుపా
తిరువీధులొకవంక తీవ్రముగ సేయుమని దిట్టపరచిరిచారులా
వాగులువంకలు వక్కటిగదిద్దుకొని శూరులందరు నడువగా
శారలూబూరుగలు తమ్మటంబులమ్రోత తడబడక భోరుకలగా
అతివేడుకలు గలిగి యేవంకచూచినా యారాముసేనలోనా
నాడువిభీషణుండాడిన మాటలు నేడుకానగవచ్చెనూ

కట్టడిగరావణుడు గోపురముదిగివచ్చి కదసియాకొలువులోనా
వీరులను శూరులను ఘనదానవులబిలచి యారావణుడు బలికెనూ
శూలములు చక్రములు బిడివాలములతో ఘోరదానవులెల్లనూ
చుట్టుకోటమీద ఆయత్తపడుకొని ఘట్టిగా నుండుమనియే౯
వాడవాడలవారినందరిని బిలిపించి వరుసతో నేరుపరచీ
సంధ్యవేళలలేచి వానరుల నావలకి సాగింపుడని బలికెనూ
దక్కుచురాదక్కరో వనచరులు యిప్పుడు దర్వాజతెరవగాను
దొంగదిట్లాబోయి కోరి వారితోరణరంగములు పెరుగుమనెనూ
అంగదుని పిలిపించి యచ్చోట విడమిచ్చి యారమావిభుడు బలికె౯
చెంగళించినీవు పోట్లాటలకుబోవ సెలవునీకిది యనియెనూ
అప్పణులు బుచ్చుకొని నీవక్కరుని బోనిక అవనిలోనణగించిరీ
నెపములేకనె కల్లజేసిన పాతకుల నెట్టుకొని చంపినారు
అసురపతిరావణుడు యామీదకదలెను దశరథాత్మజునిజూడా
వాటముగ వుత్తరపు గోపురముమీదికి మేటివీరులుదానునూ
కోటిగొడుగులనీడ కోలాహలంబుగా కొలువులోకూర్చుండెనూ
వచ్చేటిదినకరుని రాకగానకయున్న అచ్యుతుడువెరగందెనూ
విభీషణునిబిలచి యిదియేమిమాయయని విన్నపముసేయుమనెనూ
రాజాధిరాజ శ్రీరఘువీరవినరయ్య రావణుడుమిమ్ముజూడా
కోటిగొడుగులనీడ కొలువులోనున్నాడు మేటిదినకరుడు చూసె౯
తుచ్ఛంబుగాదీని ద్రుంచివేయగలవలయు లక్ష్మణావిల్లుతెమ్మీ
ఇచ్చెనొకబాణంబు వలచేతనందుకొని అచ్యుతుడు చునియనేసె౯
కడిదియాయసురపతి కొలువులోపట్టినా ఘనగొడుగులనుద్రుంచెనూ
వింటినాసామంతు విలువిద్యగురుడితడు కట్టులేనివాడయా
వింటిసామంతుడు నీచపదిశిరములు వెంటనెదునియవ్రేసు౯
అతనిచెజచ్చిన మనకుపుణ్యముగలదు అమరువైకుంఠపురము
నడిచావడికివచ్చి నయముతోగుర్చుండి నాయకులపేరబిలచీ
అతికాయుని బిలచి అప్పుడెవిడమిచ్చి ఆయత్తపడుమనియెనూ
అనేకదినములనుండి యాహారములులేక అణగియున్నవి శరములూ
శరములకు నాహారములు గలిగెనేటికని సాహసముతొబలికెనూ
అంబులకురక్తములు ఆసగలిగెననుచు ఆనందమును బొందెనూ

అందముగ రణభేరి తెప్పించివేయించె నతిభీకరముతోడనూ
రంగైన పిరంగి రాయముద్గరతోమరంబులును చక్రములునూ
గజశూలమంకుశంబులు గండ్రగొడ్డలి ఘనబిండి వాలలునూ
అందముగ సర్వాయుధాపూర్ణుడగుచు ఆయత్తపడె నప్పుడూ
రథములే నూరుకోట్ల రథమువెంబడి చాల్ల రౌతులును బిరుదుపడిగెల్
ఆయత్తముగ రాగనతివేగనడిపించె అసహాయశూరుడపుడూ
అతివేగములతోడ మూడు రాత్రులు పగలు అతికాయెసేన వెడలెన్
నడిచేటి యేనుగులును కోటియశ్వములు యడబడక సేనమీదన్
అతికాయు నడవగా పెంధూళి మిక్కిలై ఆకాశమున గప్పెనూ
వీరకపులను జూచి ధీరులై నిలువగా ధీరుడై యంగదుండూ
నోరు మరచి మనము వూరకుండితె మనల నొప్పింతురయ్యా నేడూ
బంటుకొక పరత్వము చేతనె బట్టుకొని బారులై నిలచిరపుడూ
కదిసిరి కయ్యములు కనకరథములవారు కడుమొత్తి విరుగపొడువా
పోరు కొమ్ములు బట్టి పుడమిపైరక్తములు యేరులైపారగానూ
పేరు కలిగిన పెద్ద కపినాయకులజంపి తనపేరు చెప్పనిలిచెన్
వెనకపరుగులతోను వేవేగమే పోయి వినిపించిరారాముకు
కులపాల చంద్రుడా రావణుని సుతుడట కూల్చెనందరి కపులనూ
కనక రథములవారు కదలేరు రాక్షసు ఖడ్గముల ఖండింపగా
ద్రిమింగిరీ వనచరులు కోటాన కోటులు భగ్నముగ విరిగిరయ్యా
ఘనమైన సేనలకు పతియైన జాంబవుని కరిరాజవరదుడంపెన్
యాకపులు యార్చుచును యెంతేసివేడుకలయసురులను విరుగపొడువా
తగమెరసి యచ్చోట జాంబవుండనువాడు తెగటార్చుచునురాగనూ
దండిగా జాంబవుని ఢాకకోర్వగలేక దానవులు బెగడిరపుడూ
అగచరులతో గూడి యటుజాంబవుడురాగ అతికాయుడట్టెచూచెన్
పొగబాణములుగాల్చి రణరంగమునవేయ బొందె జాంబవుడు మూర్ఛన్
కాలువలు వాగులు కడురక్తములునిండి కడువడిని పారసాగెన్
రణమగ్గలంబాయెనని కపినాయకులు రామునకు వినుపించిరీ
బలముల్లెల్లనుబంపి అతికాయుతనకడకు బట్టితెమ్మని యనియెనూ
రఘువీరు వాక్యములు బలుకునంతటిలోను రంతులె మిన్నందెనూ
రథము తిరుగవేసి కపినాయకులమీద రాక్షసాధముడు నడచెన్

మార్కొని రఘురాము మరుగు జొచ్చిందాక తరిమి కపులను జంపగా
రాఘవుల కనుగొని అతికాయుడిట్లనె రణశూరుడవుగావయా
పాలుమాలినకోతి పంజులను గూడుకొని పరభూములను వస్తివీ
వినికిజెప్పినిన్ను బుద్ధిమోసబుచ్చి విధితోడి తెచ్చెగానీ
కానిభూముల చావ కారణంబుండెనో కరిరాజవరదనీకూ
అనిన లక్ష్మణుడడిగె యిదియేమి రాఘవా ఆవార్తలను వింటివీ
పక్షివాహనుడనీ పాటింపరాదని మెచ్చితానూర కుండె౯
రక్షించినన్నంపు రాక్షసాకోట్లను రథమును ఖండింతునూ
యిచ్చవచ్చినయట్లు చూచుకొమ్మనుచును యచ్యుతుడుతా బలికెనూ
ధనువు గవిసినదీసి ధనుగుణధ్వనిజేసి దేవదుందు భూలుమ్రోయా
అనువెరిగి అంబెరిగి యాక్కదనమెరిగి యతివేగమందు కొనెనూ
అన్నవద్దకివచ్చి హస్తములు ముకుళించి యానతిమ్మని బలికెనూ
మ్రొక్కబోవగ వానిగెలిచిరమ్మనుచు తానొక్కవాక్యము బలికెనూ
గ్రక్కనను అతికాయుగనుగొని లక్ష్మణుడు కయ్యమునకె రమ్మనె౯
ఓరిలక్ష్మణ నాడు శరముల ధాకకు ఓర్వంగలేవుగదరా
పారిపోదువుగాని ప్రజలచాటుకునీవు వ్రాలుదువు యీభూమిలో
అచ్యుతుడు మాయన్న ఆనతిచ్చినమాట లెఖ్ఖరిక నేనెరుగనా
తుచ్ఛమాడకురోరి అతికాయుడానీదు వక్షమె దునియింతునూ
అమ్ములమ్ములమొనలు తుమురులై రాలుచు యిమ్ములేదిద్దరికినీ
ఇమ్మైన బాణములు యేరుపరుచుకొని యిరువురునుపోరగానూ
పక్షమెంచక అతికాయువక్షస్థలము తుచ్ఛముగ ద్రుంచదలచె౯
వేసితిని బాణములు వేలాను సంఖ్యలు గాసితోచదువానికీ
చింతించి లక్ష్మణుడు శ్రీరామునీదలచి చిన్నబోయీనిలచెనూ
ఆక్షణమునందె జాంబవుండేతెంచి లక్ష్మణుకు చెప్పెచనెనూ
అపుడు సంతోషమున నగ్నిబాణము దొడిగి యావజ్రకవచమేసె౯
అట్టిసమయంబున అతికాయుడుగ్రుడై ఆలక్ష్మణుని నొచ్చెనూ
కరలాఘవముతోను శరములతొబోరిరి హరికరుల చందముననూ
వరమడుగుకొన్నట్టి బ్రహ్మాస్త్రమేతొడిగె బలురాక్షసుని మీదికీ
తనముష్టిఘట్టనల తనువుండనతికాయు తలద్రుంచెనతివేగమె
గిరగిరన దిరుగుచు రక్తములుగ్రక్కుచు ధరణిపైగూలెనపుడూ

ఉరుములును మెరుములును భీకరంబైనట్లు అరుగుటకుతెరువులేకా
మడుగులై రక్తములు మరిమొండెములుదెళిపడి రాక్షసులుపారిరపుడూ
అన్నవద్దకువచ్చి యభిమంత్ర తీర్థములు యాకపులకును బంపిరీ
పడియున్నకపులకు పాణములువచ్చెను పరిపరిచందములనూ
ఆర్పులుపెదబొబ్బలగ్గలం బాయెను ఆరాము సేనలోనూ
దేవాదిదేవతలు దివిన్కుడి గొనియాడె దేవదుందుభులుమ్రోసె
పారిపోయిన అసురులందరును గూడుకొని పలికిరి తబ్బిబ్బుగా
ఓదేవయసురేశ వీడు సుతుడైనట్టి అతికాయుమృతిబొందెనూ
దశకంఠుశోకించి యింద్రజిత్తునిబిలచి కీశులను చంపుమనెనూ
ఇంద్రునిగెలిచియు దేవతలసాధ్ధించి ఇంద్రజిత్తనుపేరయా
అందరినియెడబాసి యసురబలములతోడ అప్పుడె వెడలివచ్చె
చంద్రధరుడిచ్చినా సత్వంబుగలదని శంకమొక్కింతలేకా
ఇంద్రజిత్తునువాడు కపులపైదాకెను యినకులచంద్రవినుమూ
కొండతోడను ప్రతికొండదాకినయట్లు పిండిపిండిగజంపగా
దండిగావనచరుల ధాకోర్వలేక దానవులుబెగడిరపుడూ
తలచెటి రణమందు తనవార్నితనబల ముతానుగాచంపుకొనియె
తనయీడు తనజోడు దురితవీరులబాసి తానుమేఘముజొచ్చెనూ
వలనొప్పభోగాస్త్ర వానరులసేనపై వర్షములు గాగురిసెనూ
నాగపాశమువెడలి నరనాథ చంద్రుని బాగుగాబంధించెనూ
చింతించి శ్రీరామచంద్రుడు తనమదిలొ చిన్నబోయినిలిచెనూ
కరములునుముకుళించి జాంబవుండనువాడు గరుడుని దలచమనెనో
మదనకుని కీచకుని మర్దించి రణమందు మడియ దాటించలేదా
చింతింప పనిలేదు శీఘ్రముగరప్పింపు శ్రీరామచంద్రనీవూ
కృపతోడ రఘురాము కోరియంతనెదలచ గొబ్బునా గరుడు డొచ్చే
ఖండించి తుండించి కరమొప్పగాచీల్చి కడువేగమునదన్నెనూ
యంతలోపాతాళ లోకంబుకడకును యవిచొచ్చిపారి పొయె
బంటుకొక పర్వతము దెచ్చియు క్రిందనే ప్రతికోరి పెట్టుదామూ
దంట కపులూమీరు వెంటనే బోయి యాకంటకుని సమయింపుడూ
మంటలై మండుచుమరినిప్పులేరాల మహిదిశలు వెరగందెనూ
గండట్టు జుంటితేనెతేట యీగలన కపుల ఖండించెనంతా

ఆయుములుజెప్పియు అసురబలములనెల్లమాయమైపోవజేయఁ
బ్రహ్మనీ నొసటను వ్రాసెనా విభీషణ బడుమనుచునాచేతనూ
వేయవలసినశక్తి యేపఁబుచుకొనుచును యింద్రజిత్తుడు అప్పుడు
వానిమాయలుదెలిసి విభీషణుడు లక్ష్మణుని వడి మరుగుదీసు కొనియెఁ
వడితోడయాశక్తి వచ్చియాలక్ష్మణుని పక్షమునగాడగాను
అంతనె వెరగొని కపినాయకులు జూడ యాలక్ష్మణుడు వ్రాలెనూ
తడబడుచు రఘురాము దిగులుపడి లక్ష్మణుని తొడలమీదికితీసుకా
పలపలని దుఃఖించి శ్రీరామచంద్రుండు పలవరింపగసాగెనూ
కటకటాలక్ష్మణ కారణీకములాయె ఘనమాయె మృగముజూచి
పర్ణశాలకాడ పణతిమాటలవిని పడుచుపనులకు బోతినీ
అయ్యోధ్య వెడలియు అరణ్యములరాగ అచట తండ్రియుబాయనూ
తనువెన్నడందని దయగల తమ్ముడా దయతోడ బలుకవేలా
ఎక్కడా నీరూపునీరేఖ లక్షణము యెవ్వరినికనుగొందునూ
చక్కనిసహితుడా లక్ష్మణానీతపసు సమసెనాయెచుటనేడూ
యెదురుగానిలిచియు యెదురుమాటాడవు యేమిరానాతమ్ముడా
ఇదియేమి కోపములు యెన్నివార్తలకును యెమనుచుబలుకవిపుడూ
అలయికకు నోర్చియు యడవిలోఫలములు ఆకలెరిగియుదెత్తువూ
అన్నయనిపిలచి ఫలమందిచ్చుటకును ఆధరవుగాననేనూ
సకలాదిశేషుడవు సౌమిత్రి లక్ష్మణ సహితుడా పలుకవేరా
గురుపుత్రునేసిన బాణములులక్ష్మణా గురుతులైదాకెనేడు
సుతులుదిక్పాలకులు దిగులుపడి యందరుజూచి యిదివ్రాతయనిరీ
ఆదికాలమునాటి జాంబవుడుతావచ్చి అయ్యోధ్యయేమిరామ
యేనొక్కయోచనయుచేసెదను యిదియిపుడు యేమనుచుయంటివేని
సంజీవిదెచ్చినా సౌమిత్రిబ్రతుకునూ సకలసేనలతోడనూ
అంజనీనందనుడు అవసరపుసహితుడు హనుమంతుచేతనౌనూ
పిన్నవాడకతన ప్రియముతోపిలువయ్య పెంపుగలహనుమంతునీ
అంజనీతనయుడా అజానుబాహుడా హనుమయ్యరావొయన్నా
అవసరపుతమ్ముడు నాదులక్ష్మణునకు నపకాలమాయెనేడూ
అవుననివినిబోయి యావాయునందనుడు అతనిపదములకెరగియు
వనచరులతోగూడియొదిగి యుండితినిపుడు వడివేగమునబంపుమీ

వ్రాసినాబ్రహ్మను వానిబట్టిదెచ్చి గాసి బెట్టుమనిచ్చటా
అసురాధిపతిదెత్తు అసురులనుమర్దింతు ఆనతిమ్మనిబలికెనూ
ఇంతపనులుసేయ యిపుడుమనకేమిటికి యిదియుసమయంబుగాదూ
భానుండుతూర్పున వుదయించకటుమున్నె పరగసంజీవిదెమ్మూ
అతిబల పరాక్రమము గలయట్టి మాయావి కచ్చోటబుద్ధిజెప్పీ
సంజీవి పర్వతము జతనమున తెమ్మని సాగనంపెనురాముడూ
హేమమునులు మీరునుగాబోయి యాత్రోవగట్టుమనెనూ
ఆత్రోవలోపలను యెవ్వరొచ్చినగాని ఆవలికి బోనీకుడూ
ఆలస్యముడిగియు హనుమయ్యతాకదిలె అఖిలాదిలోకములకూ
ద్రోణగిరి హేమగిరి హిమవంత పర్వతము దొడ్డగిరులెల్ల వెదకెన్
వెదకి కానగలేక హేమములనుగని వేడ్కతోనాడ నిలచెన్
నాకుదాహముదోచె తాపసోత్తములార నాదాహమును దీర్చుడీ
వేగకమండలతీర్థమా వానరేంద్రునకు విషముతోగూర్చియియ్యా
నాకుదాహముదీర నోపదోమునులార నడబావులే దీర్పుడీ
మకరియున్నకొలను యెదురుగాజూపిరి మరివాయునందనునకూ
అతివేగమునబోయి నీళ్ళుత్రావగజూచి యామకరిదిగ మ్రింగెనూ
అంతమకరి కడుపుచించి హనుమంతుడు అతివేగమున వెడలెనూ
అతివేగ గంధర్వసతి శాపమునుదీరి యాకాశమున నిలిచెనూ
అంజనీ తనయునికి హస్తములు ముకుళించి అన్నియు చెప్పిచనెనూ
ధరసూర్పు యిన్నూరు తలచేతులునుగల దానవుడు బెదరించగా
అపుడు శ్రీరాముని యాత్మలోపలదలచి యాయసురు తలలు ద్రుంచెన్
సంజీవి కొండకు సరగునను బోయెను సకలదేవతలుజూడా
భానుకులు తమ్మునికి బహుభారమాయెను భానుకులు బంటనెనూ
బంటుతోగంధర్వకోటి యుద్ధముసేయ బహుబలముచంపిచనియెన్
కపటమనియవిదలచి కాపున్నశేషుడు పవనజునిజారనీడు
కోపించివానరుడు శ్రీరామునిదలచి తనతోకసాగవిడిచెన్
చెలరేగిహనుమంతు చంద్రగిరిబెరకగా శేషుండుమ్రగ్గెనపుడూ
వేగమెకనకగిరి కైలాసగిరి కదలెవెరగంది రాఘవుండూ
పూర్వదిక్కునబుట్టు భానుండుతానేల పుట్టెనుత్తరదిక్కునా
దానవులగూడెనో దైవమొక్కటియని ధనువందె శ్రీరాముడూ

చాపమె త్తకుడయా భానుంతుగాదది సంజీవివెలుగులనియూ
స్వామిమనహనుమంతు డందరినిగెలచియు సంజీవిదెచ్చెనిపుడూ
తెచ్చెనయ్యాయిదిగొ అఖిలతిరువడియైన హనుమంతుడదెదెచ్చెనూ
సంజీవిదెచ్చిచట చక్కగానుంచెను సౌమిత్రిలేచినిలిచె
అఖిలలోకంబులు అపుడుతెల్లనాయె యగచరుల బలములేచె
ద్రోణగిరిపర్వతము తోడనెగొంపోయి తొలుచోటనిలిపివచ్చె
అపుడుసంతోషమున నానందమొందిరి యావాయునందనునిచె
ఆర్పులుపెడబొబ్బ లగ్గలంబాయెను యారాఘవులసేనలో
తొలినిద్రబోతిని యేమియెరుగకనేను తొడలమీధికిచేరితీ
మీకుభారముమోపి యపరాధినైతిని మిహిరకులనాధనేడూ
వెరవకుములక్ష్మణా వెరపెల్లదీర్చెను వేగమెవాయుసుతుడూ
హనుమంతునిదిక్కు అప్పుడెచూచియు అతిహితుడవౌదువనియె
హస్తములుముకుళించి దక్షణపుతట్టుకు హనుమంతుకదలిపోయె
యసురకులునిబిలిచి యడిగెనురఘుపతి యవియన్ని దెలుపుమనుచూ
ఇంద్రుడనుకొన్న దేవేంద్రునిసాధించి యింద్రజిత్తను పేరయా
సకలదేవతలచె చాలవరములుగొన్న సాహసికుండువాడూ
అటువంటి దానవుని హతమణచ భువిలోన అలవిగాదయ్యమనకూ
అదిగొపధ్నాలుగేండ్లు నిద్రాహారములులేని యతనిచేతను చచ్చునూ
శేషాది చంద్రుండు వేసారి తనవునను వేసెనుభూమిపైనా
అంతటి వారలు మనకెవ్వరున్నారు యేగుదము అయ్యోధ్యకూ
పరుగుపాటునబోయి లక్షణుడు శ్రీరాముపాదములపై వ్రాలెనూ
ఔనయ్యరఘుపతీ నాచేతనవునయ్య యీ యింద్రజిత్తు జంపా
ఒనరపధ్నాల్గేండ్లు నిద్రాహారములేక వుంటీవీనాతమ్ముడా
కాయపండ్లూదెచ్చి మీకుపదములకిచ్చి కావలిగనుంటినయ్యా
పరుగుపాటుననేను పర్ణశాలకువచ్చి ఫలములా సీతకియ్యా
ఎత్తుకుని మీరిద్దరారగింతురుకాని యిందయని నాకియ్యరూ
తమ్ముడు హనుమంతు సహోదరుడులక్ష్మణుడు తగువారు వీరుగాక
తమ్ములెందరుగాని యున్నానునేనునేమాయె దయలేని వారువారూ
దూషకులనందరిని ఖండించబుట్టినా దొడ్డవాడవునీవయా
అనదక్షణపుతట్టు దానవులు వచ్చిరని హనుమంతుకదలిపోయె

రఘుపతీ వినవయ్య యింద్రజిత్తనువాడు రయమునను కదలివచ్చీ
మాయసీతనుదెచ్చి యింతలోపలనిచట మడియించినాడువడిగా
కనినేనువెరగంది కపులక్కడనిలిపి కడువేగమునవచ్చితీ
అనగా విభీషణుడు అదియసురమాయలని అనియె రఘురాముతోడా
హోమగుండములోని రథమెక్కి వెలువడిన ఒక్కరును గెలువలేరూ
పరమ పురుష విరోధియైన పాపాత్మునిబట్టి ఖండించు మనియెన్
అనినంత లక్ష్మణుడు హనుమంతు గూడుకొని యాగంబు జెరచిరపుడూ
పడిగనింద్రజిత్తు డాకాశముననుండి వర్షముగనేసె శరమూ
సూటికెక్కిన హనుమంతుడు లక్ష్మణుని సూటిగా నెత్తుకొనెనూ
నింగిమ్రోయగ పెరిగి నిజరూపు దాల్చెను నీచుని సంహరింప
బహుమునుల దేవతల భంగపరచినయట్టి పాతకుని గానవచ్చెన్
కులగిరులు పర్వతము నేల మిన్నదిరెను క్రూరుడదలించగానూ
కడువేగ దేవతలు గుంపులుగ గూడుకొనే కళవళంబంది రపుడూ
అగ్ని బాణము తొడిగి భగ్నముగ వేసెను హనుమంతుపై దాకనూ
లక్ష్మణుండది యెరిగి జలధి బాణముదొడిగి రయమున చల్లార్చెనూ
అంబులంబుల మొనలు తుమురులై రాలుచు యిమ్ములేదిద్దరికినీ
లక్ష్మణుండింద్రజిత్తిరువురును బోరగా లోకములు భయమందేనూ.
ఇమ్మైన బాణములు యేర్పరుచుకొని వారలిరువురును పోరాడగా
కరములును యురములును శరములనుగప్పెను క్రమముతోలక్ష్మణుండు
అయిదు బాణంబులు యాక్షణంబున దొడిగి యాయసురు విలుద్రుంచెనూ
ఖడ్గంబు తీసుకొని కాలుడై మండుచు లక్ష్మణుని నొప్పించెను
అపుడు లక్ష్మణును ధరణి కంపింపగా అసురసుతు ద్రుంపదలచెన్
వరమడుగు కొన్నట్టి బ్రహ్మాస్త్రమే దొడిగె బలురాక్షసుని మీదికి
శరము గిరగిరదిరిగి ధరణిపైబడగానె దానవులు బెగడిరపుడూ
హనుమంతువాహనము లక్ష్మణుడులాదిగి యారాముకడకువచ్చెన్
ఆలింగనముజేసి యభిమంత్రతీర్థము అపుడెకృపజేసెనూ
పడియున్నకపులకు ప్రాణములువచ్చెను పరిపరిచందములనూ
దేవాదిదేవతులు పుష్పవర్షముగురిపి దివినుండిగొనియాడిరీ
పారిపోయి యసురులందరునుగూడుకొని పలికిరీ తబ్బిబ్బుగా
ఓదేవయసురేశ సాధింపరాదయా ఆదిదేవునిరామునీ

ఇంద్రజిత్తతికాయు మొదలైనవారలు యేమిగామడసినారూ
అధికసత్వముతోను కుంభకర్ణునిజేరి అసురులందరులేపుడీ
మ్రోసేదిభేరులు కూసేదిభేరులు తోసేదిబహుబండ్లయా
పోసిరీకాగేటినూనె కర్ణములందు పోతులనుపైవోలిరీ
గాసిబెట్టితిమనక గ్రక్కుననులేవయ్యా కరిరాజువచ్చిదిగెనూ
కదిలికుంభకర్ణు మెల్లనెలాలేచి గజిబిజిలుయాడదనెనూ
దశరధనందనుడు శ్రీరామచంద్రులు దండెత్తివచ్చిదిగెనూ
మాటవినిలాలేచి మరిసంధ్యజపములు సూటిగాదీర్చుకొనెనూ
కోటివేలసురులు సేయుభోజనములాకొని యారగించితేపెఞ
వేయిబుట్లఆకులు వేయికోట్లపోకలు వేగమెలానమలెనూ
గసగసనమలుకొని కడదవడనిడుచుకొని దశకంఠుకొలువుకొచ్చెఞ
ఆవిభీషణుడు మేమిద్దరముగూడుకొని నాడువలదనిచెప్పమా
వారలనుయెరుగవా ఓరావణేశ్వరా కార్యములుకడుమించెనూ
వదరేటిదానవులు వారెందుబోయిరి యదిరిపడిరిగనాటికి
మనకులము మనుజేశుచేతను మ్రగ్గనేటికి రావణా
కుంభకర్ణుడు రావణుండును యిరువురు కోటమీదికివచ్చిరీ
మాటలాడగచూచి శ్రీరామచంద్రుడు మరియొకడెవ్వడనెనూ
యేపుగామాటాడు ఆరునెలలునిద్ర యెల్లవారెరుగగానూ
వెళ్ళివస్తేకపువెంటలాడుక పోవు మేటికుంభకర్ణుడూ
అతనియాకృతిచూచి శ్రీరామచంద్రుండు యాశ్చర్యమందెనపుడూ
నిద్రభంగములాయె జయబలములేదని విభీషణుడుతాపలుకగా
జయబలముచాలదని దశకంఠునిజూచి విజయశాలికిజెప్పెనూ
ప్రియముచేసినన్ను పిలిచినది యేటికన యినకులునిజంపమనెనూ
గట్టినొడ్డాణంబు బిగువుగాచల్లడముపెట్టి నొకచేతగదయూ
పుట్టగానాతోనుపుట్టిన నిద్రను నీవన్నకావుమనుచూ
దిట్టమాటలుపలికె లంకదాటి రామలక్ష్మణుల రమ్మనుచునూ
మనుజేశవినవయ్య మదకుంభకర్ణుండు మరిలంకవెడలివచ్చెఞ
ఇరుదెసలమనసేన లిందరునుబోయినను యేమియునుచెడ్డగాదూ
ఎంతేసిపర్వతము లెన్నివృక్షములతో యెంతగొట్టినకదలడూ
తనబంటుసుగ్రీవు తనకడకు పిలిపించి తాననియె శ్రీరాముడూ

చనివానినిందాక గట్టిగాబట్టుకుని చయ్యనను రమ్మనెనూ
సొంపుగావినిబోయి హనుమంతునీజూచి సుగ్రీవుతాబలికెనూ
గట్టిగాకుంభకర్ణునిబట్టి తెమ్మనుచు బెట్టెబో సెలవుమనకూ
పదివేలకోటులు బలమైనవనచరులు మెదల నియ్యకబట్టిరీ
పట్టినను విదళించి పారిపోనియ్యక మెట్టిచంపెను సేనలా
మేటిసేనలతో గంధమాదనుడును కదలితాకెను వానినీ
బలములుగల కపినాయకులుబోయి మెదలకుండాబట్టిరీ
బెదరినిద్రయుదెలసి కుంభకర్ణుడువార్ని విదళించివేసెనపుడూ
ఘనమైనసేనలతొ గంధమాదనుడును కదలితాకెను వానినీ
బెదరిచూచి గంధమాదనుండని తెలసి నలసి రొమ్ముమనబూచెనూ
నుగ్గునుగ్గుగబట్టి బంతిగట్టినరీతి తొక్కియావలికిద్రోసెనూ
క్రుఁగ్గిరీ వనచరులు కోటాను కోటులు భగ్నముగ విరిగిరాగా
అచ్యుతుండిచ్చోట సుగ్రీవునీజూచి అతిశూరుడై బలికెనూ
బంటువై తేనీవు పోట్లాడ రమ్మనుచు పలికె కుంభకర్ణుడూ
అపుడు సుగ్రీవుడు అచలేంద్ర మెత్తుకొనియా కుంభకర్ణునేసెఁ
తనచేతిశూలమున సుగ్రీవునీ గ్రుమ్మి ధరణిమూర్ఛిల్లజేసె
కోపమున హనుమంతు కొండచేకొని వానిగుండె పగులంగవేసెఁ
వానిచేకడునొచ్చి వానరుడుబలుడని వడినిగదచేతవేసెఁ
అర్కనందనులేచి యాకాశమునకెగసి యాకుంభకర్ణుదన్నెఁ
తన్నిపోగాజూచి దానవుడు కోపించి ధరణిధరమున వేసెఁ
అదితగిలీ సుగ్రీవుడల్లనను మూర్ఛిల్ల యసురుండు పట్టుకొనియెఁ
చంకనిరికికొనుచు లంకలోనికిపోవ పొంకముతొమూర్ఛదెలిసీ
కదిసినోటను ముక్కుచేతచెవి తెంచుకొని గగనమున కెగసినాడూ
పొయ్యేటి వనచరుని బట్టుకొని గిరగిరని పోనీకద్రిప్పివేసెఁ
ఘనపరాక్రమమున ధరణిపైబడిలేచి గ్రక్కుననుయేతెంచెనూ
ఆముక్కుచెవులును స్వామి ముందఱనుంచి హస్తములు ముకుళించెనూ
అవునోయిసుగ్రీవ యధికసాహసుడవని యాలింగముజేసెనూ
ఆలంకవీధిలో కుంభకర్ణుడుబోయి అద్దంబులో చూచెనూ
ముక్కుచెవులునురెండు చెక్కబడిబోయెనని గ్రక్కునను తిరిగివచ్చెఁ
వంచంబులాయెనని దానవులునవ్వగా వచ్చెవానికిరోషమూ

నిశ్చయించుకవచ్చి రాము సేనలబట్టి అచ్చటచ్చట మ్రింగెనూ
మ్రింగినావనచరులు కర్ణమూలములను మీదికివెడలిరపుడూ
అట్టహాసముచేసి పట్టిదిగమ్రింగెదను యారామలక్ష్మణులనూ
అనిదానవుడురాగ కనివిభీషణుడరిగి యన్నతోడుత బలికెనూ
కనికుంబకర్ణుడు కన్నీరునించుకొని కడజేరిబ్రతుకుమనెనూ
ముల్లోకభీకరుండని యెరుగవానన్ను ముమ్మూర్తులైనయెదురా
ఈవేళ నాకోపమున కెవ్వరెదురైన యేనాహుతిగగొందునూ
అనికుంభకర్ణుండు గదచేతనెత్తుకుని యారామునేయదలచెన్
శ్రీరామచంద్రుండు శరమొకటి సంధించి చేతులనుఖండించెనూ
వడిచేత వృక్షంబు వడిగాను పెకలించి వనజనాభునిద్రేయగా
పరమపావనుడపుడు మరియొక్కచెయి ద్రుంచె బలమైనబాణములను
కన్నులతో కనులురుమ కడురక్తములుగార కాలుదై మండివచ్చెన్
రెండుబాణములెత్తి తొడలమీదికితొడిగి మొండెములుగాగవ్రేసెన్
ధీరుడై దానవుడు ధరమీదబొరలుచును దిగమ్రింగదలచిరాగా
నరనాథచంద్రుండు నరసింహబాణమున నాలుగెనెత్తుకొనుచు
కాలాంతకంబైనఘన బాణములుదొడిగి ఖండించెవానిశిరమూ
వడిగానుశిరమెగసి వరుణుండుబెదరగా వనధిలోబడెనప్పుడూ
అన్నవద్దకువచ్చి అభిమంత్రతీర్థములు ఆకపుల కెల్లనొసగెన్
పడియున్నకపులకు ప్రాణములువచ్చెను పరిపరిచందములనూ
పొందుగాదేవతలు సిద్ధగంధర్వులు పుష్పవర్షముగురిసిరీ
పారిపోయిన యసురులందరునుగూడుకొని పలికిరీతబ్బిబ్బుగా
గుణనిధీవినవయ్య రాముబాణాగ్నిచె కుంభకర్ణుడుగూలెను
రణశూరుడట గూలెననువార్త వినగానె రావణుడుమూర్ఛిల్లెనూ
అంతలోతెలివొంది అతిశీఘ్రమునబోయి అతనిగురువుకు మ్రొక్కెనూ
వినరోరిరావణా రామలక్ష్మణులను యికనీవుగెలువలేవు
పాతాళముననీవు యాగంబుచేసితె పగతులను తెగటార్తువు
అవుననుచువినిబోయి సీతాపహారుడు యాబిలములోజొచ్చెన్
యాగంబుసేయగా లంకలోపొగలెగయ యదివిభీషణుడుజూచి
రాజాధిరాజ శ్రీరఘువీరవినవయ్య రావణుడుమిమ్ముగెలువా
పాతాళ హోమంబుగావింపుచున్నాడు పదిలముగనుండవలయూ

హోమగుండములోని రథమెక్కి వెడలితె ఒక్కరము గెలువలేమూ
అవినంతరాఘవుడు సుగ్రీవునీబిలచి అతివేగమునబంపుమీ
హనుమంతునితోగూడి అంగదాదులుపోయి యాగంబుచెరచిరపుడూ
విఘ్నంబుచేసేటి వివరమంతయుదెలసి యుగ్రుడై మండి తరిమెన్
అంతఃపురమునకు అతివేగమునబోయి అతిదుఃఖమును బొందుచూ
కటకటాయిటు వంటి కారణీకంబులు గలుగునని యెరుగనైతి
చింతించి రావణుడు పంతంబుమీరగా అంతఃపురంబు వెడలెన్
కోపములురెట్టింప కోరిదానవులతో కొలువులో కూర్చుండెనూ
కనుగొనుచు తనదైన పదిశిరస్సులయందు ఘనకిరీటములు దాల్చెన్
కనకమయమై కోటిరవితేజముననున్న ఘనరథము తెమ్మనియెనూ
ఘనముగా మును బ్రహ్మవరమునను యిచ్చిన ఘనశక్తి ధరియించెనూ
ఖడ్గముద్గర బిండివాల తోమర శూలగదప్రాస చక్రములనూ
అన్ని ఆయత పరచి రథముపైకూర్చుండె నధికకోపోగ్రుడగుచూ
ఖడ్గవృశ్చిక సర్పరోమాగ్ని వర్ణులతో యాలంకలావెడలెనూ
రణకేళికేతెంచి రామునికి నెదురుగా రథమునడిపించుచునెనూ
హనుమంతు సుగ్రీవ అంగదాదులుబోయి యచలంబులెత్తుకొనిరీ
రాక్షసులు వనచరులు ఘోరయుద్ధముసేయ రక్కసులుబారి రపుడూ
దండియగు వనచరుల డాకకోర్వలేక దానవులు బెదరిరపుడూ
యాసమయంబున రావణుడుకోపించి యటవిల్లు నెక్కుబెట్టెన్
శరములను సంధించి శరవర్షములుగురిసి చేరెరఘురాముకడకూ
రణభీకరుండైన రామభద్రుడుచూచి రౌద్రుడై కోపించెనూ
వరుణుండుయిచ్చినా వజ్రాంగిజోడపుడు దొడిగి యతివేగముననూ
దివ్యబాణంబులు సంధించెరాఘవుడు దివ్యకోదండమందూ
చుక్కలటురాలగా దిక్కులెల్లనుబెదర సురులు భీతిల్లగానూ
వింటదొడిగిన శరము వివరముతొవేసెను వీరాధివీరుడపుడూ
రాముబాణములేయ రాక్షసులు కొందరు రాలిరీభూమిపైనా
రావణుడుకోపించి రౌద్రుడైలానపుడు రథముచేరగవచ్చెనూ
అమ్ములమ్ములమొనలు కొండలై రాలగా యిమ్ము లేదిద్దరికినీ
ఇమ్మైన బాణములు యేరుపరుచుకొని యిద్దరునుబోరగానూ
భీకరంబై రామ రావణులుబోరగా భీతిల్లిరపుడుసురులూ

దేవేంద్రుడదిచూచి శ్రీరామచంద్రునకు దివ్యరథమంపెనపుడూ
రథముపైకూర్చుండె శ్రీరామచంద్రుండు రావణుడు చూడగానూ
రావణుండెరిగపుడు రాక్షసాస్త్రంబేసె రాఘవునిపైదాకనూ
వైష్ణవాస్త్రంబెత్తి వడిగాను సంధించి వసుధపైగూల్చెనపుడూ
అంతలో రావణుడు యగ్నిబాణముదొడిగి భగ్నముగజేసెనపుడూ
శ్రీరామచంద్రుడు జలధిబాణమెతొడిగి శీఘ్రమెచల్లార్చెనూ
అంతటను రావణుడు అధికవేగంబుతో నాగబాణమువేసెనూ
రాఘవుండదియెరిగి గరుడాస్త్రమె తొడిగి రయమునను ఖడించెనూ
అతియుగ్రకోపమున అంధకారాస్త్రంబు అతివేగమునవేసెనూ
రాగానె కనుగొని రవిబాణమెతొడిగి రాఘవుడు గూలవేసెన్
భుజబలముయుప్పొంగి భూతాస్త్రమేతొడిగి భూమికంపింపవేసెన్
నరనాథచంద్రుండు నరసింహబాణమున నాభూతములను దోలెనూ
రథముసారథితోను రాఘవునిగూల్తునని రౌద్రుడై కోపించెనూ
ఘనముగామరి బహ్మవరముచేకొన్నట్టి ఘనశక్తియెత్తివేసెన్
దశబాణములచేత ధరణిపైగూల్చెను దశరథరాముడపుడూ
శిరములనుకరములను శరముచేద్రుంచెను కరిరాజవరదుడపుడూ
శరలాఘవముతోను శరములనుఖండించె ఖలుడైనరాక్షసుండూ
కడువేగకోపించి ఘనమైనబాణముల ఖండించెకోదండమూ
దేవేంద్రుడంపినాదివ్య కోదండముధీరుడై తానందెనూ
అయిదుబాణంబులు యాక్షణంబునదొడిగి యాయసురునొప్పించెనూ
ఒక్కబాణముదొడిగి వానివిల్లునుద్రుంచి సృక్కణించెనురాముడూ
తరమియొకబాణమున దశకిరీటంబులు ధరణిపైగూలనేసెన్
నిర్వీర్యుడైతాను నిలిచెనురావణుడు నీలవర్ణునిజూచెనూ
ఓరోరిరావణా నీవురాకున్నావు వీరాధివీరుడౌరా
ఏడహోరాత్రులు యెడలిడకబోరితివి యేడబోయినవిడువనూ
దశకంఠుకోపమున ధనువొక్కటందుకొని దశరథునిసూనుదాకెన్
ప్రళయకాలాభీల పావకజ్వాలలగు బాణములుతొడిగెనపుడూ
అర్ధచంద్రాస్త్రంబు నతివేగమునదొడిగి నన్నియునుద్రుంచెనపుడూ
దంతిముఖబాణంబు దాశరథి బడునటుల దానవుడు తొడిగెనపుడూ
గండభేరుండంబు గ్రక్కుననుసంధించి గజములను ఖండించెనూ
అంతయింద్రాస్త్రంబు నతివేగసంధించి రావణుని తలలు ద్రుంచెన్

కోపములురెట్టింప కొత్తశిరసులువచ్చె కొదువ యొక్కింతలేకా
యోగిమతమనియెడి ఓంకార ప్రళయాగ్నిబాగైన బాణమదిగో
రఘువంశతిలకుడు రామచంద్రుండేసె రావణుని తలలుగూలా
కలకలని నవ్వుచూ కడువేగమున మొలిచె ఖలుడైన రాక్షసునికీ
నారాయణాస్త్రంబు సంధించి యతివేగనయముగా తలలుద్రుంచెన్
దండిగా రావణుని తలలు దునిసిరాల ధరణిపై పొరలసాగె
నిండువేడుకతోడ తిరుగ శిరములువచ్చి నిలిచె రాక్షసవీరుడూ
ఘనశరంబులచేత యాశిరంబులుద్రుంచె కాకుత్స్థకులచంద్రుడూ
కొండలవలెనపుడు కొత్తశిరసులువచ్చె కొదువయొక్కింతలేకా
మండలాధిపుడైన రామచంద్రునిమీద మంటలేగురియ వేసె
చింతించి శ్రీరామచంద్రుండు తనమదిలో చిన్నబోయి నిలిచె
చెంతనున్నట్టి యావిభీషణుని బిలిచి వింతగాదలచి పలికె
రావణుని రణమున వ్రాలిన మొండెములు వచ్చునా ప్రాణములునూ
వేసితిని బాణములు వేలానుసంఖ్యలు గూల్చితినివాని తలలూ
వైరివాడై బ్రహ్మవెలయనిచ్చిన వరము వేదాంత నీవెరుగవా
ఉదరనాభియందు వున్నట్టి యమృతంబు యొప్పుగా తెలియుదేవా
లావెరిగి శ్రీరామ దశకంఠు శిరములు తడయకను సమయించుమీ
ఆయములు చెప్పితానటు తొలగ రావణుడు ఆగ్రహుండై మండెనూ
ఏరావిభీషణ ననుజంపిరాజ్యమున కింకపట్టము గట్టుకా
పరభూమిలోనుండు పగవారలకులొంగి పలికితివి ఆయములనూ
ఇదెచూడు నాశక్తినినుజంపిరాఘవుని యీక్షణంబున గూల్తునూ
వేగమున తనశక్తిచేతనె యెత్తుకొని వేసెను విభీషణునిపై
దశబాణములుదొడిగి ధరణిపైగూల్చెను దానవసంహారుడూ
యానాభియందున్న యట్టి యాయమృతంబు యాహుతిగొనగయస్త్రము
అతివేగమునవేయ అమృతపానముజేసి అమరులందరుజూడగా
వేవేశిరసులుగూల వేవేగబాణములు వేవేలుసంధించెనూ
తొడిగి శిరసులు ద్రుంచి తోడనె రావణుని తొంభైతొమ్మిదిమారులూ
కరములు రెంటితో శిరము వక్కటినిలిచె ఖలుడైన రాక్షసునికీ
వరమడుగుకొన్నట్టి బ్రహ్మాస్త్రమే తొడిగెవడి రాక్షసునిమీదికీ
చుక్కలెల్లనురాల దిక్కులన్నియుబెదర సురులుభీతిల్లగానూ
ప్రళయ కాలాంతకంబై యొకింతవచ్చి రావణుని శిరముద్రుంచె

మడియగను వడిచని పరువుపాటునచని యామండోదరికిచెప్పిరీ
రాక్షసస్త్రీలతో రణభూమికేతెంచి రావణునిపైబొరలుచూ
ప్రాణేశనినుబాసి యేరీతి తాళుదు ప్రాణములునిలువవనెనూ
వద్దికతోనేను నీవద్దనే నిలుచుండి బుద్ధిగాచెప్పలేదా
వద్దుగాపలికితివి వద్దనుచుతమ్ముని గద్దెపైదన్నలేదా
కటకటాయిటువంటి కారణీకములౌట యెరుగలేనైతినిపుడూ
నీపరాక్రమములు నీదుభుజబలములు నేడెందుబోయెననియెన్
కట్టడైయుండెనో రాముచేతనుగూల కటకటాయేమిసేతూ
గోడుగోడునయేడ్వ ఘోషములుమెండాయె ఘోరరణమెల్లనిండెన్
రఘురాముడప్పుడు రథముగొబ్బున డిగ్గి విభీషణునిచూచిపలికెన్
రాక్షసులదుఃఖములు చల్లార్చినీవిపుడు రావణునిదహనించుమూ
మరెతకృతాచారు దుష్టుండనాచారు దహనించవెరతుదేవా
అనిపలికివినయముతో మదిలోనగుందుచు యతిభక్తితోడనిలిచెన్
వినవోవిభీషణ నాతోడనెదిరించి వీడుభూమినిపడియెనూ
ధన్యుడాయెనునేడు దహనించుమనిపలికె దానవాంతకుడునపుడూ
హస్తములుముకుళించి యన్నవద్దకువచ్చి యపుడు తాదహనించెనూ
కర్మములుదీర్చియు కడుశీఘ్రమునదాను కదలెశ్రీరాముకడకూ
లంకకువిభీషణుని పట్టంబుగట్టుమని లక్ష్మణునితోబలికెను
అపుడుసంతోషమున హనుమంతు సుగ్రీవుడంగద వనచరులతో
గంగాదిజలములు గ్రక్కునారప్పించి గట్టిరీపట్టమమర
అనువుగావిభీషణుడు అధికసొమ్ములుగొంచు యారాముకడకువచ్చెన్
పట్టాభిషేకుడై చనుదెంచి శ్రీరాముపాదములపైవ్రాలెనూ
జయమాయెవిభీషణ జానకినితెమ్మని స్వామితాబలికెనపుడూ
శీఘ్రమెవిభీషణుడు సీతదోడ్తెచ్చెను శ్రీరామచంద్రుకడకూ
ఆరాఘవుడలిగి యతివిస్మయంబంది నమ్మలేననిపలికెనూ
అతిదుఃఖమునసీత యగ్నిప్రవేశమై యతిభక్తితోడనిలిచెన్
సురులుదిక్పాలకులుచూచి చోద్యంబంది సీతాసమేతుడగుచూ
అయోధ్యప్రయాణ మతివేగచాటుమని యావిభీషణునికనియెన్
ఎల్లిప్రొద్దునలేచి తెల్లవారకమునుపె వెల్వలకు చాటించిరీ
దేదీప్యమానమై వెలుగొందు పుష్పకము దెచ్చెను విభీషణుండు
పుష్పకారూఢుడై పురివెడలి అయోధ్య పురము చేరగవచ్చిరీ

క్షేమములు దెలుపుకొని చెంతభరతుడు గొల్వచేరి రయోధ్యకపుడూ
నగరిలోపలబోవ నంతఃపురస్త్రీలు నందరును నెదురుకొనిరీ
గ్రక్కునను కౌసల్యకైక సుమిత్రులకు కరమొప్పదండ మనిరీ
పరమపుణ్యుడరామ పట్టంబు గట్టుకుని పాలించు రాజ్యమ్మనిరీ
ఆక్షణంబున భరతు డతని పట్టముగట్టె నధికసంతోషముననూ
బ్రహ్మాదిదేవతలు బ్రాహ్మణఋషులందరూ ప్రియము నేతెంచిరీ
క్షీరశుద్ధోదక గంగాది జలమ్ములు శీఘ్రముగ రప్పించిరీ
సీతాసమేతుడై శ్రీరామచంద్రుండు సింహాసనమున నుండెనూ
అత్రి వసిష్ఠాదులాది గాగలమునులు అందరును లగ్నముననూ
అభిషేకమొనరించి రభిమంత్ర దీవెనలపుడు పట్టముగట్టిరీ
భరతుండు శతృఘ్ను సౌమిత్రి తనుజేరి పరగ చామరములువీవా
సీతాసమేతుడై సకల ప్రజలును గొలువ సింహాసనమున నొప్పెనూ
సురదుందుభులుమ్రోయ పుష్పవర్షముగురిసె సురలుకొని యాడిరపుడూ
సుగ్రీవుడానీవు కిష్కింధకునుబోయి సుఖమందుమని బంపెనూ
లంకాపురంబునకు రావణానుజుపంపె రమ్మనుచు రాబిలిచియు
రావోవిభీషణ లంకాపురద్వీప రాజ్యంబు పాలించుకా
ధర్మములు దప్పకా కర్మములుసేయకా ధరణి యేలుచునుండుమూ
నీదుపదకమలములు యెడబాసి నిముషంబు నేలాళజాలననియెణ
అనిపలుకవిని రాముడంతరంగమునందు చిరినవ్వుకొనుచూ
ఇక్ష్వాకు తపమునకు మెచ్చికమలజుడొసగె హెచ్చైన రంగపతినీ
తరతరంబులపూజ తప్పకనుగైకొన్న తారకబ్రహ్మమితడూ
ఇచ్చెదను కొమ్మనుచు శ్రీరామచంద్రుండు మెచ్చితానొసగెనపుడూ
గైకొని విభీషణుడు కడుభక్తినతని పదకమలముల కెరగగానూ
హెచ్చిలంకాపురి యెల్లకాలమునీవు యేలుచువుండుమనెనూ
కదలెను విభీషణుడు ఘనమైనలంకకును కరిరాజవరదుడనుపా
దశరథాత్మజుడపుడు ధర్మములు తప్పకా ధరణిపాలించుచుండె
పరగహనుమంతుడు రాబోయిరాఘవుల పాదములపైవ్రాలెనూ
శ్రీరాముచరితంబు చెలగి దలచిన వినిన చేరుసౌభాగ్యములునూ
పొందుగాపుత్రపౌత్రాభి వృద్ధియుగలుగు పుణ్యములు సిద్ధించునూ
అందముగపురిమిట్ట అయోధ్యరాముడు ఆపదలుయెడబాపునూ

ముద్రణ : పద్మావతీ ఆర్ట్ ప్రింటర్స్ హైదర్‌గూడ - హైద్రాబాద్.